

390920

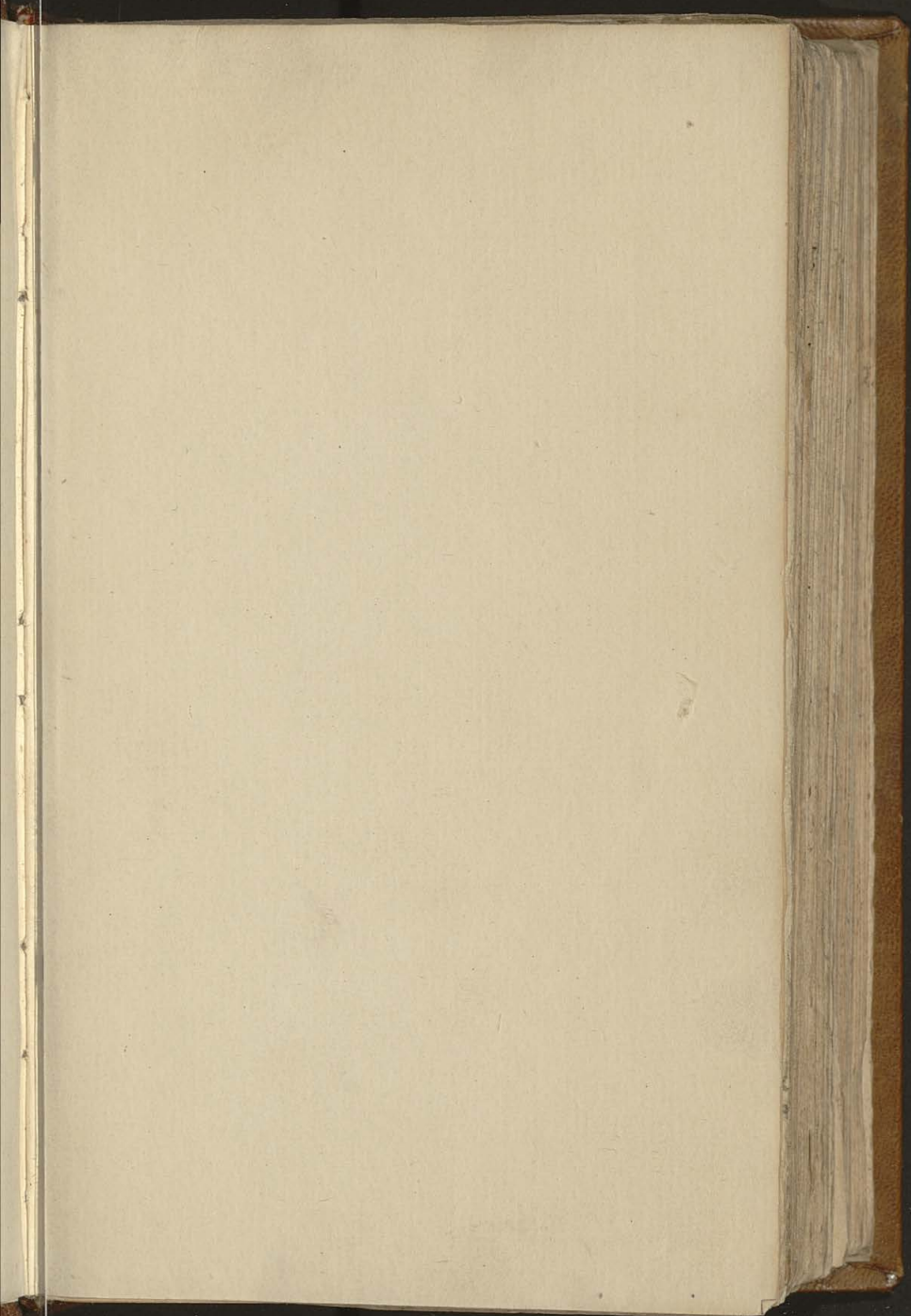
kat.komp

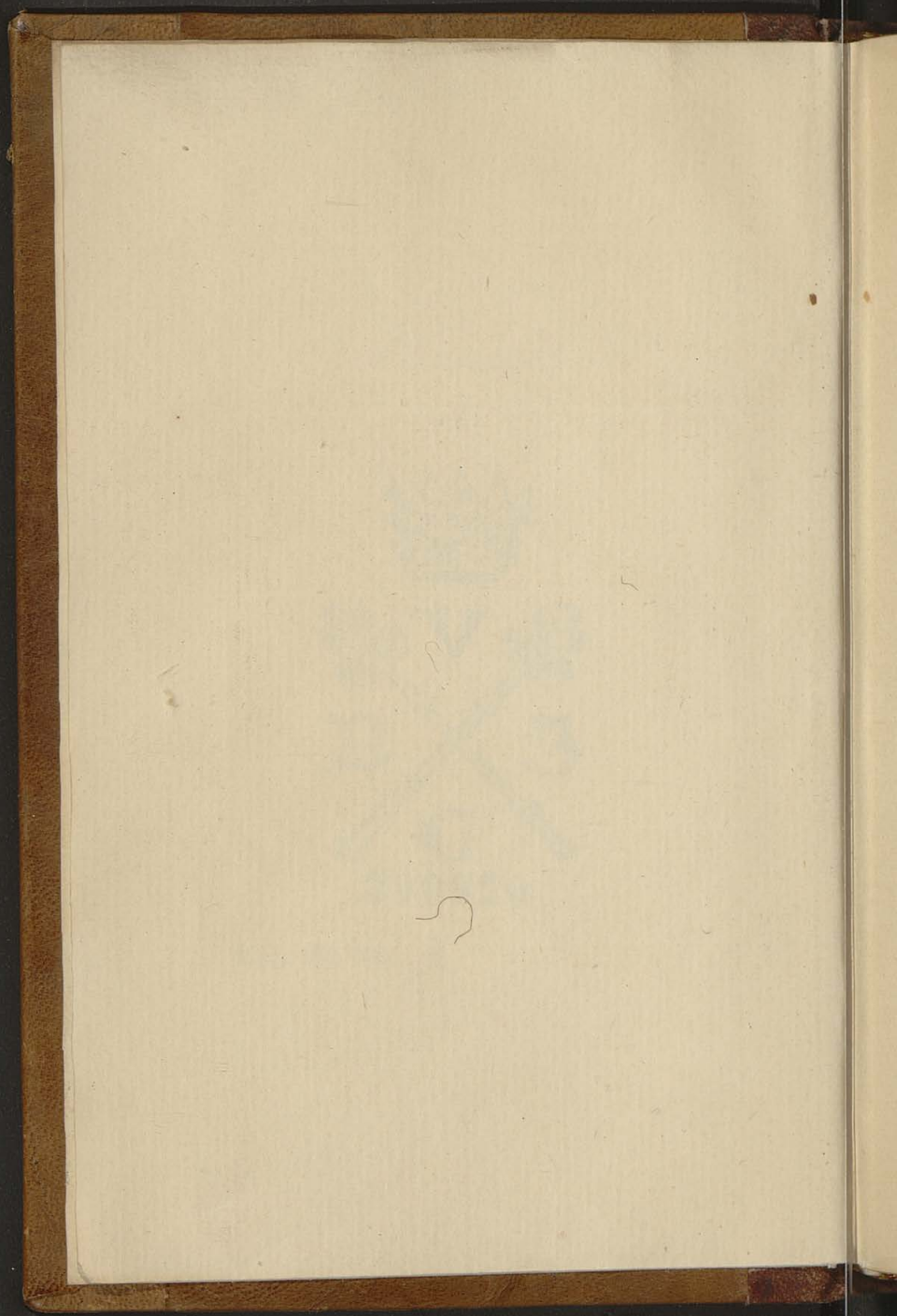
Mag. St. DW

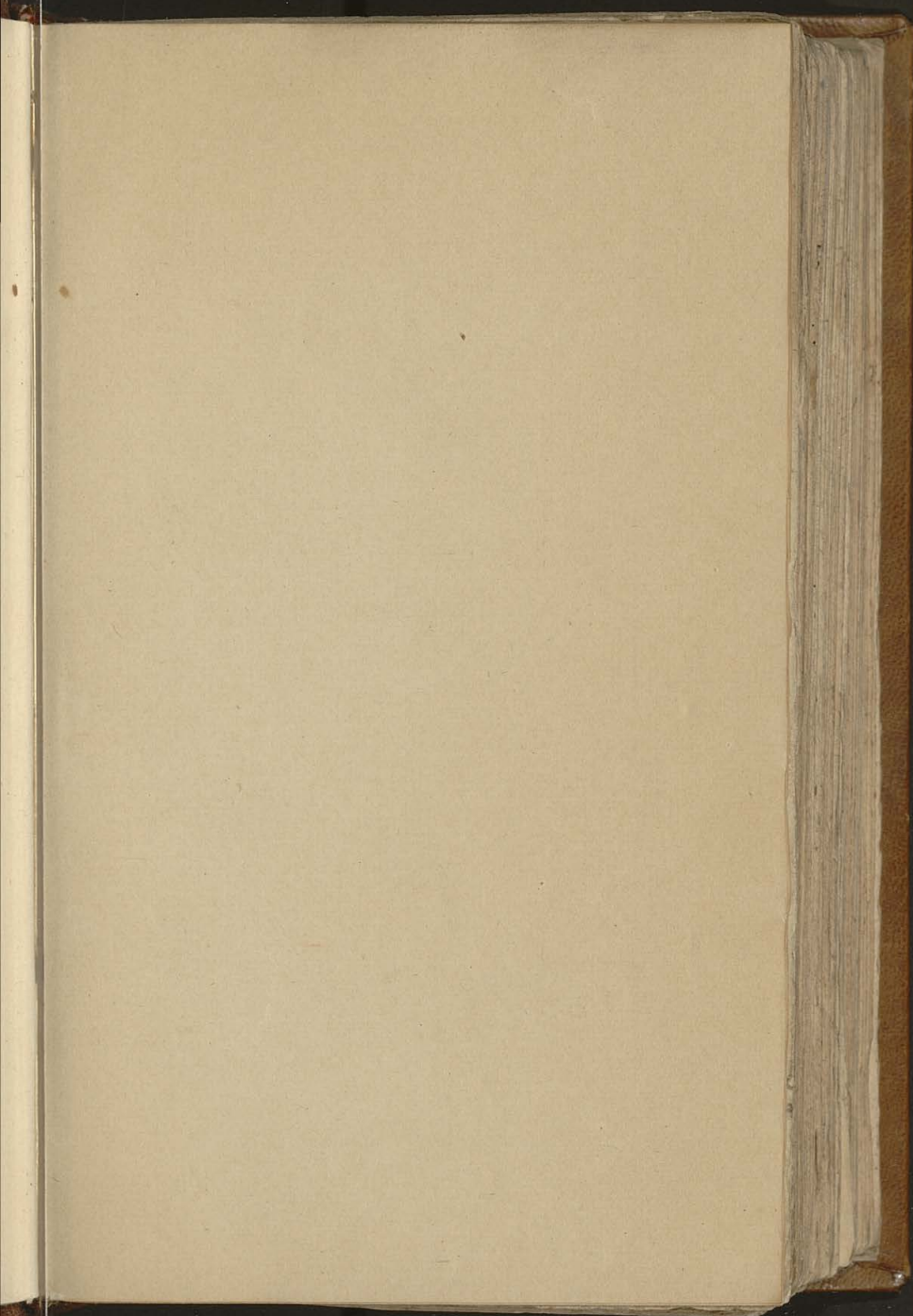
I

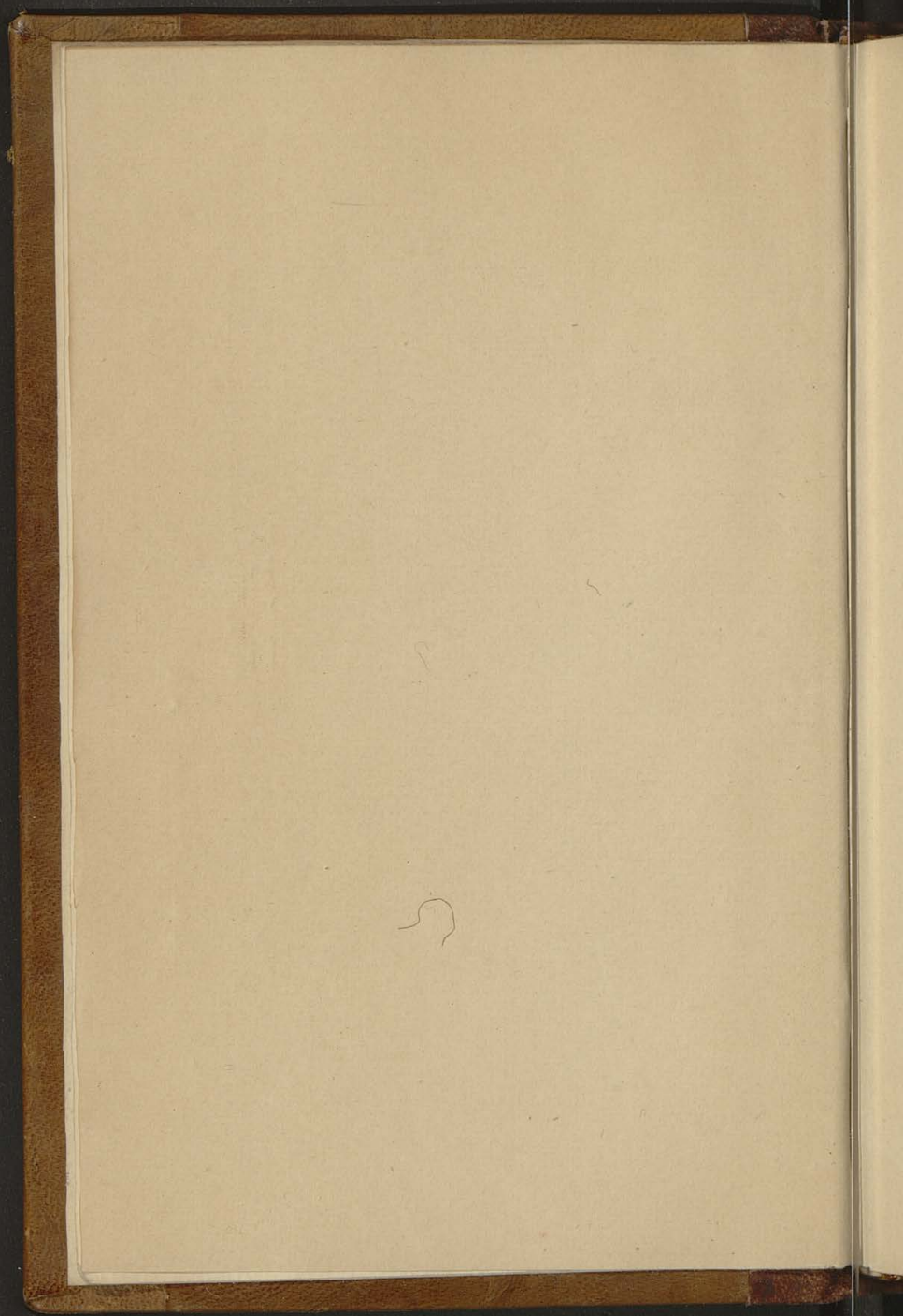

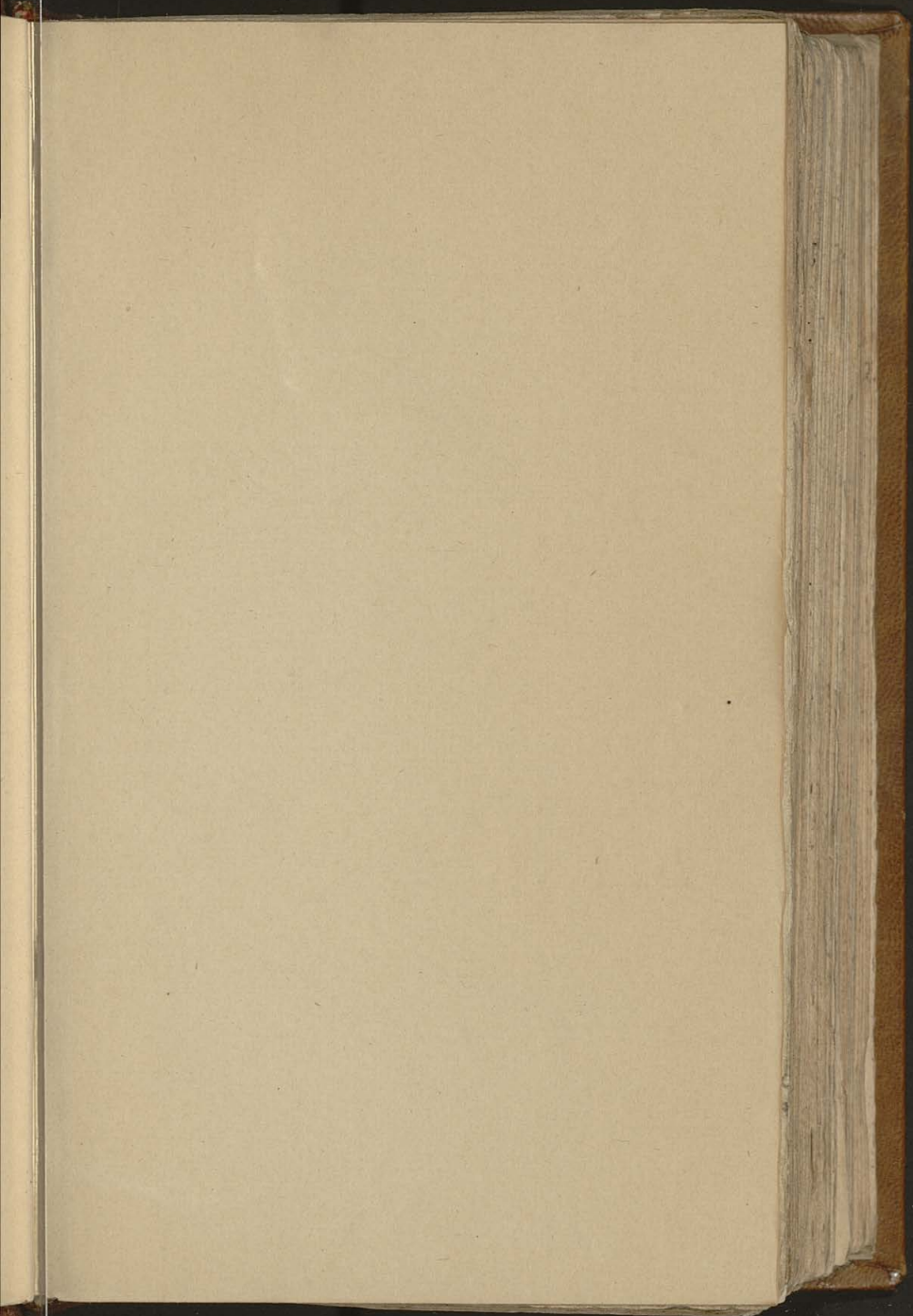
Mag. St. Dr. I

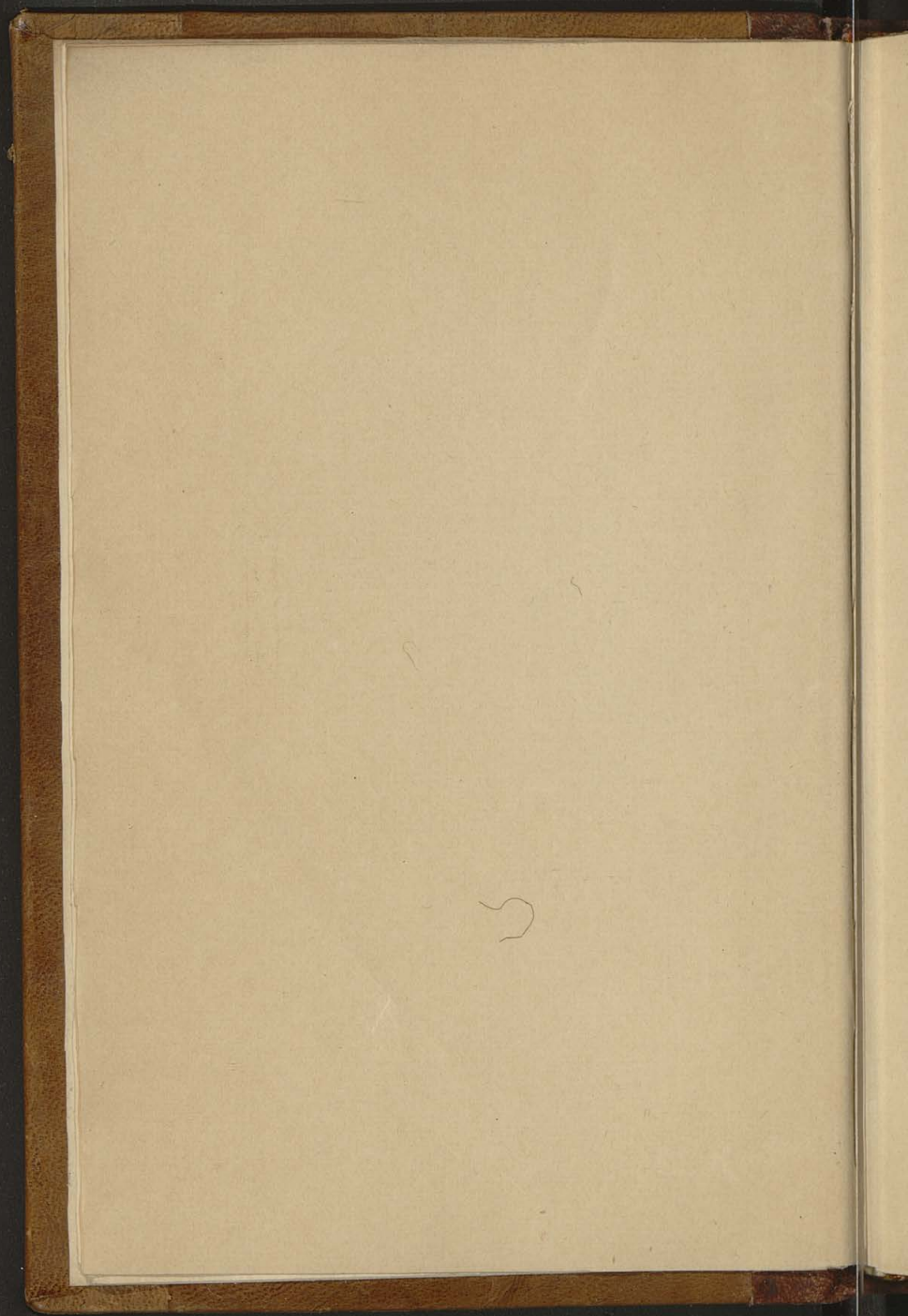

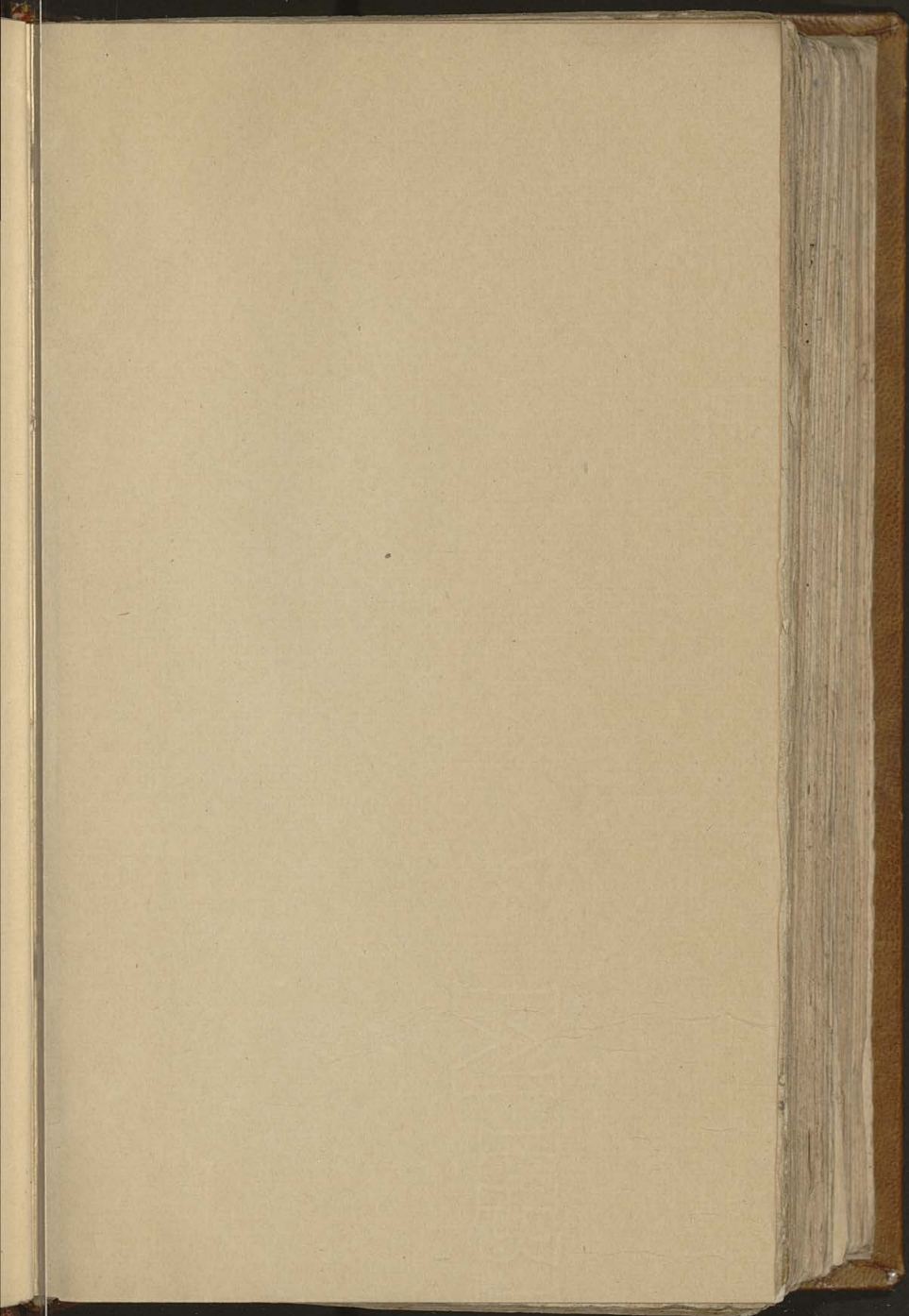

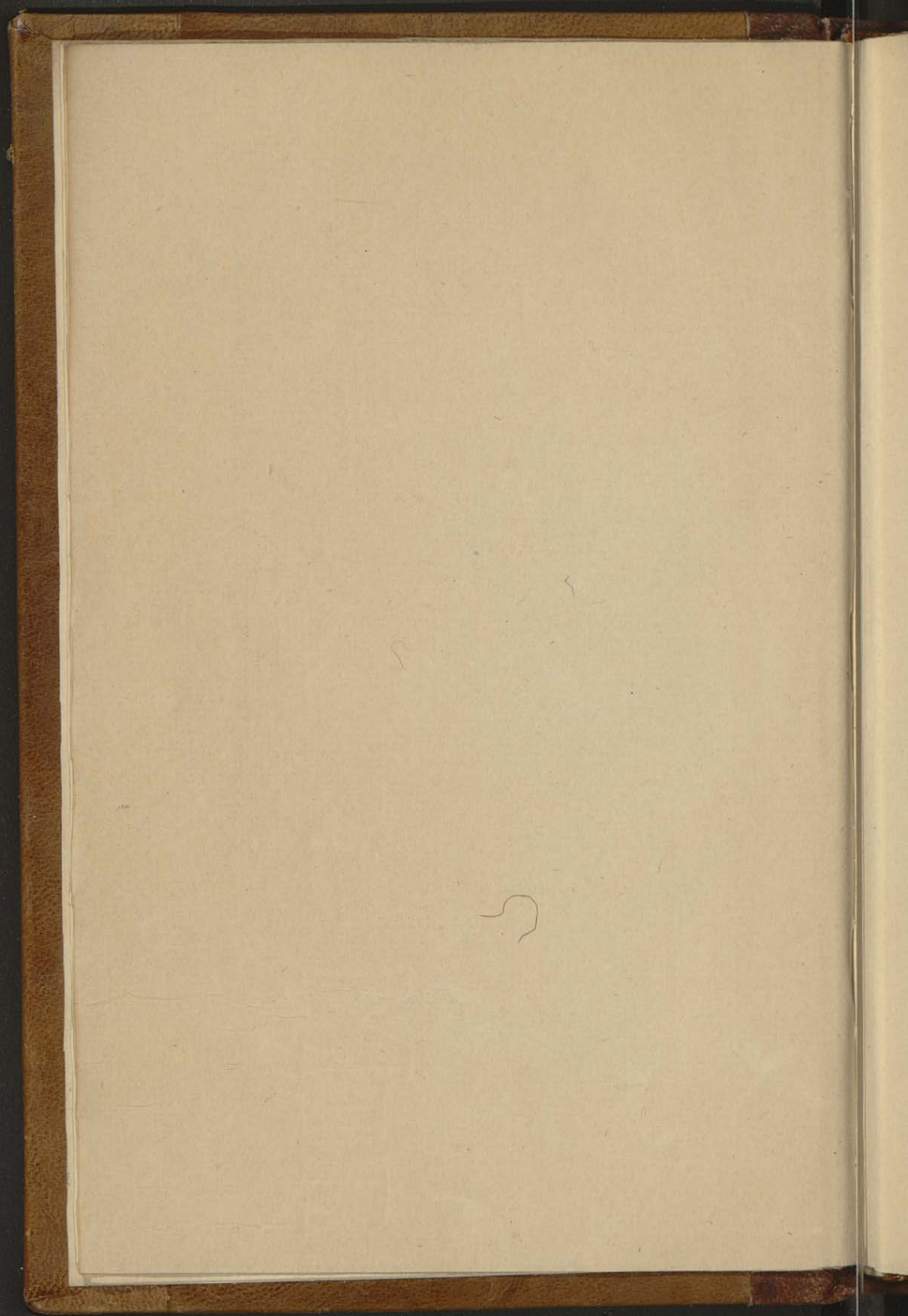

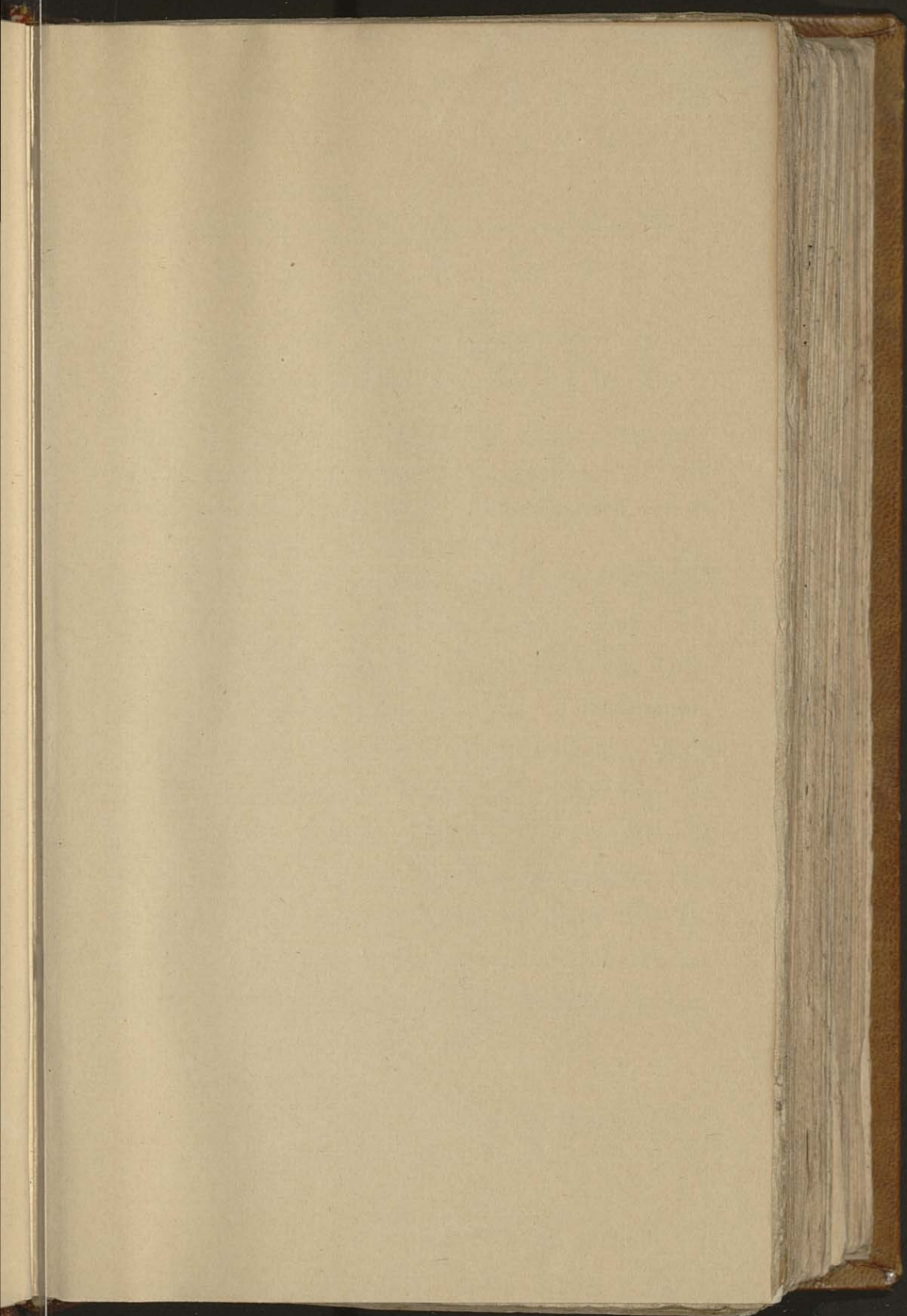

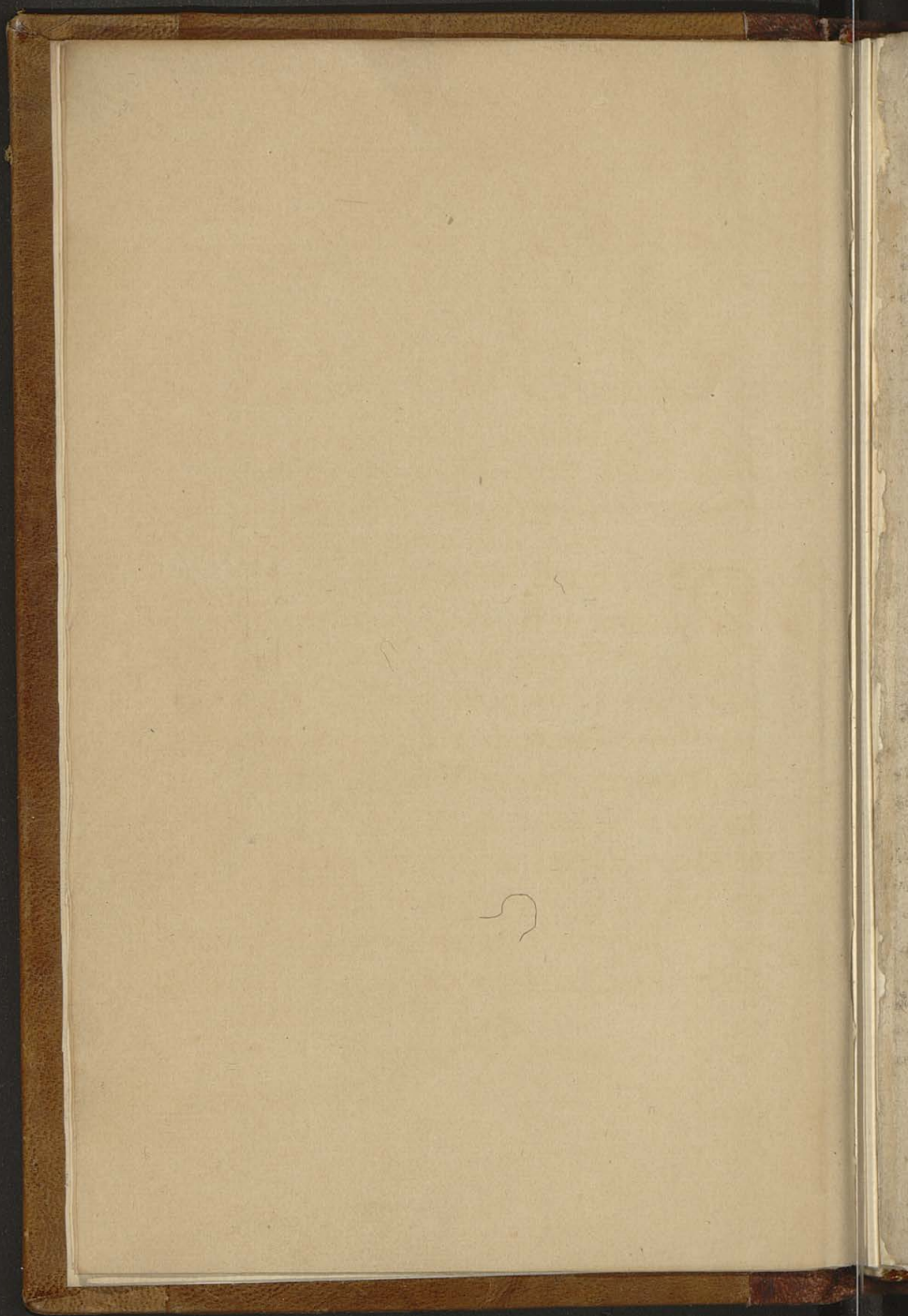

APPROBATIO

ILLUSTRISSIMI

Sede Vacante

ADMINISTRATORIS GENERALIS.

SAMUEL

De Głowno

GŁOWINSKI.

*DEI & Apostolica Sedis Gratiâ Episcopus
Hebronensis, Suffraganeus Præpositus, & Sede
Vacante Archiepiscopatûs Leopoliensis, Gene-
ralis Administrator.*

OPus, quod inscribitur: *Panis Quoti-
dianus* à R. P. Gaudenzio Pikulski
Ordinis Minorum S. Francisci de Ob-
servantia Provinciæ Russiæ Theologo,
laboriosè & eruditè concinnatum, cum
nihil contrarium Fidei Orthodoxæ &
moribus contineat, quinimo utilitati, &
eruditioni plurimorum sit proficuum, lu-
ce publica, Auctoritate Nostra Ordi-
naria dignum censemus. In cujus rei fi-
dem, Datum Leopoli 25. Martii A. D.

1758.

Idem qui supra.

1960K 1587

Lib. Jag.

390920

T

P A R S I.

*De Rudimentis Fidei, Mystério
Incarnationis, Adventu Christi,
Sacramentis tam in genere, quàm
in specie, ac eorum effectu.*

SECTIO I.

*De Fide, Mystério Incarnationis,
Adventu Christi ut Redemptoris
et Judicis.*

*Quia Fides juxta D. Basilium in Psal:
115. est; Dux sacrorum eloquiorum,
quæ de Deo fieri solent; hinc de illa
primò locò statuenda est doctrina. Cum
autem opposita juxta se posita magis eluce-
scunt, ideo etiam & de Fidei, opposito, scilicet
Infidelitate, sit.*

ARTICULUS I.

De Fide et Infidelitate

I. Quid est Fides?

R. *Juxta Apost: ad Hebr: 11. Est spe-
randarum substantia rerum; argumentum
non apparentium. Quia tamen plura
credimus, quæ non speramus, ideo clariùs potest
sic*

Part I. Sect. I. Art. I.

sic describi: Est lumen DEI quod Illustratus homo, firmiter assentitur illis, quæ DEUS nobis revelavit, sive illa scripta sint, sive non sint.

2. Quotuplex est Fides?

R. Fides alia est *Actualis*, quæ est assensus alicui propositioni propter testimonium DEI. Alia *Habitualis*, quæ est qualitas quædam nobis in Baptismate infusa, per quam possumus credere articulis fidei.

3. Item alia est *Infusa* alia *Acquisita*. prima est quam nobis in susceptione Baptismi infundit DEUS cum aliis virtutibus Theologicis. *Acquisita* verò est illa, quam ex frequentatis actibus acquirimus.

4. Utræque alia est *Viva*, quæ est cum bonis operibus. Alia *Morta* quæ est sine bonis operibus.

5. Fides in via non destruitur nisi per solam infidelitatem, in Patria verò per visionem beatificam, nam secundum Aug. *Fides est, credere quod non vides*. In Patria autem videbimus faciem ad faciem, quæ modo in ænigmate & speculo fidei intuemur.

6. Fides in omni lege fuit omninò necessaria ad salutem: quia impossibile est sine fide placere DEO. Non æqualiter tamen in fide Catholica sunt necessarii omnes articuli fidei.

7. Quotuplices sunt Articuli fidei?

R. Alij sunt necessarii necessitate *Medij*, sine quibus de lege ordinaria impossibile est salvari. Alij necessarii necessitate *Præcepti*, esto sint necessarii propter obligationem præcepti, si tamen aderit infideli ignorantia invincibilis, aut impotentia, poterit salutem consequi absque illis.

De Fide & Infidelitate: 3.

8. Articuli necessarii necessitate medii, sunt duplices: *In credendo*, & *in suscipiendo*. In credendo juxta *Trid.*: sunt quatuor: 1. Credere quòd sit DEUS. 2. Credere quòd sit unus in natura & Trinus in Personis. 3. Quòd secunda Persona SSS. Trinitatis sit Incarnata. 4. Quòd DEUS sit Remunerator nostrorum operum. In suscipiendo verò sunt duo: Baptismus, & Pœnitentia post mortale Personale commissum.

Ex his alij sunt Articuli necessarii necessitate medii in omni lege tam scilicet in lege *Naturali* quàm *Scripta*, & tales sunt hi duo 1. Credere, quòd sit DEUS, 2. Quòd sit Remunerator nostrorum operum in hac & in altera vita. Alij verò duo Articuli sunt necessarij solum in lege *Gratiæ*. nempe 1. Credere quòd sit DEUS Trinus in Personis. 2. Quòd secunda Persona sit incarnata.

9. *Quot sunt articuli necessarii necessitate Præcepti?*

R. Sunt quinque: 1. Decem præcepta Decalogi. 2. Quinq; præcepta Ecclesiæ. 3. Septem Sacramenta. 4. Oratio Dominica. 5. Sym-bolum Apostolorum.

10. Omnes tenentur fideles ad sciendos fidei articulos, non æqualiter tamen, ut docet *V. Scotus* in 3. d. 25. q. 1. nam Majores, uti sunt Prælati & Superiores obligantur habere fidem explicitam omnium mysteriorum, siquidem illis incumbit alios instruere. Minores verò, uti sunt Rustici & cæteri simpliciores, sufficit, si in generali credant totum id, quod Mater Ecclesia credendum proposuit: exceptis articulis fidei necessariis necessitate Medii & Præcepti, quos unusquisq; tenetur explicitè scire.

4. *Pars I. Sect. I. Art. I.*

11. Tanti articulos fidei necessarios necessitate Medii, quam Præcepti, tenentur omnes fideles. explicitè credere, postquam ad usum rationis pervenerint, juxta illud: *Math: 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; servari autem non possunt, nisi sciantur.

12. *Quod est primum omnium Præceptorum?*

R. Est hoc: *Quod tibi non vis, alteri nè feceris*. Supra quod fundantur alia duo: *Diliges D. DEUM tuum, & proximum tuum, sicut te ipsum*. Supra hæc duo, iterum fundantur alia decem præcepta decalogi. Primum præceptum est à natura, duo verò prædicta à DEO.

13. *Quotuplicia sunt Præcepta Decalogi?*

Præcepta Decalogi alia sunt instituta à DEO propter bonum DEI; & talia sunt tria: *Prima*, quæ dicuntur præcepta primæ tabulæ, quasi in prima tabula Moysis fuerint scripta. *Reliqua* verò septem sunt instituta propter hominem, nè unus alteri inferat injuriam, & hæc vocantur præcepta secundæ tabulæ.

14. Præcepta Decalogi alia sunt *Positiva*, per quæ jubemur aliquid facere. Alia *Negativa*, per quæ prohibemur aliquid operari vg. *non occides*.

15. Præcepta *Positiva* obligant nos semper; sed non pro semper. *Negativa* vero & semper; & pro semper.

Infidelitas

16 *Quid & quotuplex est Infidelitas?*

R. Infidelitas opposita fidei est duplex: *Positiva* & *Negativa*. Prima reperitur in illis, qui fidei notitiam habent, sed illam contemnant, vel ei contradicunt, uti est in Judæis, Turcis, & Hæreticis. *Negativa* vero est in il-

lis, qui nihil audierunt de fide, & talis fuit in Gentibus.

17 Infidelitas *Negativa*, non est peccatum per se, qui enim nunquam de fidei doctrina audivit, non potest ejus notitiam aliqua ratione acquirere, juxta illud ad *Rom.* 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Positiva* vero est peccatum gravissimum ex genere suo, ut docetur *Joan:* 15 *Si eis non dixissem, peccatum non haberent.*

18 Infidelitas *Positiva* est triplex. Paganismus, Judaismus, & Hæresis *Paganismus* tunc est, quando nullius Mysterij revelati fides habetur. *Judaismus* est, quando creditur veteri testamento, non tamen novo. *Hæresis* est, quando alicui veritati ex novo vel ex veteri testamento, fides negatur. Si autem fides suscepta in totum abjicitur, *Apostasia* vocabitur, ut dum quis ex Christiano, fit Judæus.

19. Hæresis est duplex *Formalis* & *Materialis*. Prima: est error voluntarius, quem homo baptizatus pertinaciter tuetur contra aliquam fidei Catholicæ veritatem. *Materialis* vero Hæresis: est error contra fidem Catholicam non ex pertinacia voluntatis, sed ex simplicitate, vel defectu informationis debitæ, aut sinistra instructione proveniens. Et hæc præsertim Hæresis reperitur in vulgo Hæreticorum, ubi Catholici non tolerantur.

20. Ad Hæresim Formalem duo necessariò requiruntur, nempe: Error in intellectu, & pertinacia in voluntate.

21 Hæresis Formalis est de genere suo peccatum grave, & quidem gravius quam Paganismus, juxta illud 2, *Petr.* c. 2. *Melius erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post cognitam, retrorsum converti.*

22. Hæresis vero *Materialis* nullas inducit pœnas juris pro foro conscientiae & coram DEO. *Ratio primæ partis est*, quia pœnæ in hæreticos latæ non incurruntur, nisi propter culpam conjunctam cum pertinacia; *sed* in Hæresi *Materiali* nulla est contumacia, *ergo* &c. *Ratio 2dæ partis est*: quia peccatum oritur ex prava voluntate, in casu autem non habetur. *Tum quia* ignorantia invincibilis excusat à peccato.

23. Pœnæ spirituales contra Hæresim Formalem sunt quinque. 1. Excommunicatio Major in Bulla Cænæ, Pœnæ reservata. 2. Inhabilitas ad dignitates, Officia, & beneficia Ecclesiastica. 3. Privatio dignitatum, Officiorum & Beneficiorum prius obtentorum. 4. Irregularitas. 5. Privatio sepulturæ.

24. Pœnæ temporales Hæreticorum pariter sunt quinque; 1. Infamia. 2. Confiscatio bonorum. 3. Amissio Patriæ potestatis in Liberos. 4. Subditorum ab omni debito obedientiæ. 5. Instabilitas tam Activa, vi cuius testamentum condere nequeunt; quàm Passiva, vi cuius, ex testamento legato nihil possunt accipere.

25. Hæretici alii sunt *Interni*, & alii *Externi*. Interni sunt, qui errorem suum cum pertinacia conjunctum sola mente retinent: Externi verò illum errorem, quem mente tenent, exterius manifestant verbò aut factò.

26. *Nota* quod ille, qui circa aliquem fidei articulum sibi sufficienter propositum deliberatè & positivè dubitat, peccat peccatò hæresis, ut patet ex Can. *Dixit Apostolus*. 24. 9. 3. in quo dicitur: *Dubius in fide, infidelis est*. Quod etiam definitum est in Conc. Later: sub Leone X.

27. *Quid est Schisma?*

R. Schisma (quod idem significat ac latine scissura) est Divisio, & pertinax segregatio hominis Baptizati ab unitate Ecclesiæ Catholicæ, prout hæc est corpus Mysticum ex universis fidelibus, tanquam membris, & Romano Pontifice, tanquam capite, constans.

28. *Quotuplex est Schisma?*

R. Schisma aliud est *Purum* & aliud *Impurum*. Schisma purum est, quod non opponitur fidei sed charitati, eo quia per illud fidelis non vult obedire Papæ ex malitia vel timore pænæ, retinendo integram fidem. Impurum vero, ultra inobedientiam Papæ, negat aliquem Articulum fidei ut vg. quod Papa non sit caput Ecclesiæ &c. Et hoc Schisma habet sibi conjunctam Hæresim.

29. *Quid est Apostasia?*

R. Apostasia (quæ latine significat defectionem & defectionem) est: temerarius recessus à prioris vitæ instituto, quod publica & solenni professione susceptum est.

30. *Quotuplex est Apostasia?*

R. *Apostasia* est triplex: à fide, à Religione, & à Sacro Ordine.

31. *Apostasia à fide* est: omnimoda defectio à fide Catholica, quam quis in Baptismo suscepit. Differt ab Hæresi, quia hæc non deserit fidem totaliter. *A Religione*, est: omnimoda defectio, seu recessus à Religioso statu per professionem solemnem inito, sive abjiciatur habitus sive non. Sicut enim susceptio habitus non facit Monachum, sed vitæ Religiosæ integritas, sic neq; sejus retentio excusabit ab apostasia.

Excipiuntur tamen illi, qui à Superiore iniuste gravati, altiorem sedem appellant, hi enim

enim non debent dici Apostata, cum non abjiciant Religionem, sed solum id faciunt, quod est de jure naturali.

Apostasia ab Ordine Sacro, est temerarius transitus à statu Clericali ad conversationem laicalem dimisso habitu, & Tonsurâ Clericali.

32. Apostata à fide; easdem incurrunt penas quas Hæretici, cum revera sint Hæretici cum quodam excessu.

33. Apostatarum à Religione sunt sequentes pænæ. 1. Incurrunt Excommunicationem Majorem latæ sententiæ, qui dimiserunt habitum, qui vero retinent illum, ferendæ sententiæ. C. 2. *Ut periculosa*. 2. Suspenduntur ipso facto ab usu & exercitio Ordinum Sacrorum (non tamen Minorum) 3. Amittunt omnia privilegia suæ Religionis ex *Trid: Ses: 25. C. 19. De Regular: non tamen illi, qui habitum retinent, ut notat P. Klotz. 1. 5 t. 9.*

34. Apostata ab Ordine Sacro, his arcentur pænis. Excom: Majore ferendæ sententiæ. 2. Infamiâ, hæc tamen potest tolli per pœnitentiam. 3. Irregularitate, quæ aufertur per pœnitentiam. Si vero contraxisset Apostata Matrimonium, esset irregularis ob Bigamiam Spiritualem. 4. Amissione privilegii non solum Fori sed etiam Canonis, ita, ut si dimiserit habitum, percutiens ipsum non incurreret excommunicationem Canonis. Colligitur ex C. 23. *De sententia Excom:*

35. Nota quod à principio mundi usq; ad ædificium turris Babylonica, nulla fuit Hæresis, ut docet *Epiphanius l. 1. adversus Hæreses Cap: 5.* Post multiplicationem autem linguarum, multiplicatæ sunt & Hæreses, ita; ut ante Christi Nativitatem viginti numeratæ sint ab eodem Epiphanio, quorum etiam & Evangelium me-

De Legibus & Canonibus.

meninit. Quales fuerunt Scribæ, Pharisei, Sadducei, Hærodiani. Status pariter gratiæ, quæ magis abundat arcanis fidei, eo plures expertus est Hæreses; nam ut refert *P. Frassen* tom: 1. plus quam centum quinquaginta numerantur, quæ videndæ sunt apud illum locum cit:

ARTICULUS II.
De Legibus & Canonibus.

I. Quid est Lex in Comuni?

R. Est Regula perseverans Actionum humanarum indita vel posita, obligans ad aliquid faciendum vel omittendum.

2. Quotuplex est Lex?

R. Duplex *Temporalis*: & *Æterna*. Lex *Æterna* est, Ordinatio DEI facta ab æterno creaturæ rationali, quæ sint agenda vel cavenda, ut debitum finem assequatur. *Temporalis* vero, quæ in tempore est à DEO facta.

3. *Temporalis* est Duplex: *Naturalis* & *Positiva*. *Naturalis* est ab Authore Naturæ indita Creaturæ rationali. *Positiva* vero est aliunde Naturæ indita, quæ ideo dicitur *positiva*, quia est juxta legem Naturalem posita, seu illi indita.

4. *Positiva* est Duplex: *Divina* & *Humana*: 1ma est à DEO præscripta. 2da ab Homine.

5. *Humana* alia est *Ecclesiastica*, & alia *Civilis*. Hæc à Regibus & Imperatoribus fertur: Illa à Summis Pontificibus & Conciliis. Quæ etiam vocatur *Canon*, seu *Jus Canonicum*.

6. Quid est Jus Canonicum?

R. Est Corpus quoddam Artificiale ex variis legibus & Constitutionibus Summorum Pontificum

tificum integratum: Seu est volumen continens varias Constitutiones Conciliorum, & Summorum Pontificum.

7. Quotuplex est *Jus Canonicum*?

R. *Jus Canonicum Imo dividitur in Decretum & Decretales.*

Decretum, est Liber continens in se partim Canones Conciliorum, partim dicta Sanctorum Patrum, quem conscripsit *Gratianus Monachus Ord: S. Benedicti.*

Decretales vero sunt Epistolæ ex variis Pontificibus collectæ per *Raymund. de Pennafort: jussu Gregorij IX.*

8. Quot habet partes *Decretum*?

R. Tres ima pars continet Distinctiones 101. quæ dividuntur in Canones; & hi in §. 2da Pars continet Causas 36. quæ dividuntur in Questiones, & hæ in Capita & §. 3tia Pars habet Tractatum de Consecratione, qui dividitur in Distinctiones 5. & qualibet Distinctio in Canones.

9. Ex quibus, ut scias quærere in *Jure Canonico* citatum alicubi locum. Observa quod si citetur absolute Distinctio vg. Distinctio 1. v. 9. tunc quærendum est in ima parte. Si vero citatur Distinctio cum addito de *Pœnitentia*, tunc quærendum est in 2da parte. Quando autem citatur Distinctio cum addito de *Consecratione*, tunc quærendum est in 3tia parte.

10. Quot habent partes *Decretales*?

R. Dividuntur imprimis in quinque Libros, libri in titulos, tituli in Capita, hæc autem in §§.

11. His quinque Libris addidit *Bonifacius VIII.* alium Librum, qui vocatur *Sextus Decre-*

Decretalium collectum ex aliis *Decretalibus* *Epistolis* suppletum defectum illorum casuum, qui in prædictis 5. Libris non inveniiebantur.

12. *Præter prædictos Libros suntne adhuc alij de Corpore Juris Canonici?*

R. Sunt adhuc *Clementis V.* Constitutiones, quæ ab Authore solent vocari *Clementina*.

13. Tandem *Joannes XII.* addidit Constitutiones viginti, quæ etiam vim Legis habent cum sint in Corpore Juris Canonici.

14. *Quid sunt, & unde dicuntur ExtraVagantes?*

R. *ExtraVagantes* sunt illæ Constitutiones quæ post obitum *Joannis XII.* à diversis Pontificibus exierunt. Quæ ideo dicuntur *ExtraVagantes*, quia aliquandiu extra Corpus Juris Canonici quasi sede certâ vagantes extiterunt. Nunc autem sunt de Corpore Juris.

15. *Quid est Constitutio, & quot nominibus appelletur?*

R. I. Est, Lex Ecclesiastica dirigens & obligans fideles ad aliqua servanda præcepta concordantia bonum Spirituale.

R. II. Hæc autem Constitutio variis solet appellari nominibus scilicet: Canon, Decretalis, Epistola, Dogma, Mandatum, Interdictum, Sancio, Breve, Bulla &c. de quibus in sequentibus quaeritis

16. *Quid est Canon & quotupliciter sumatur?*

R. I. Canon est Nomen Græcum, Latine significat idem ac *Regula*, quod Nomen *Regulæ* quia est commune omnibus Constitutionibus, ideo latiori modo sumitur Canon pro omni Constitutione Ecclesiastica, tam generali quam Synodali.

R. II. Canon dupliciter sumitur *Large* & *strictè*. Primo modo sumitur pro omni Constitutione

tione Ecclesiastica. Strictè vero sumitur pro illa Constitutione Ecclesiastica, quæ in Concilio Generali editur. Ita *Abb;* in cap *Canonum* n. 1.

17. *Quid est Decretum?*

R. Est illa Constitutio quam Papa statuit de consilio Cardinalium ad nullius Consultationem. Nomine vero Consultationis intellegitur postulatio, supplicatio aut interrogatio. Hoc autem Decretum sæpius confunditur cum Canone strictè sumpto. Sic illa quæ in novissimo Concilio Tridentino statuta sunt. *Decreta de Reformatione* passim nuncupantur.

18. *Quid est Decretalis Epistola?*

R. Est illa quam Papa solus vel cum Cardinalibus statuit ad consultationem sive supplicationem, vel interrogationem alterius, ita Glossa in Summa dist. 3. versu *Omnes*. Et hæc Decretalis Epistola aliter vocatur *Rescriptum*, eo quia Papa per illam rescribit ad Consultationem alterius.

19. *Quid est Dogma?*

R. Est illud quod consistit in Doctrina Fidei Christianæ. Ita Glossa locò citat: Hoc autem Nomen quia est commune ad dogmata profana uti fuerant dogmata Philosophorum, hinc in sensu Catholico solet vocari *Dogma Fidei*, per quod Mater Ecclesia aliquos Articulos de fide credendos proponit.

20. *Quid est Mandatum?*

R. Est Constitutio illa quæ ad Ecclesiasticam disciplinam & bonos mores pertinet, ut docet Glossa citata.

21. *Quid est Interdictum?*

R. Est illa prohibitio in qua nulla pœna transgressoribus assignatur; ut colligitur Canone *Interdixit dist.* 32.

22. *Quid est Sanctio?*

Rⁱ. Est Constitutio Ecclesiastica in qua transgredientibus illam, pena statuitur. Ita Canone *Sancimus* 1. Q. 7. Hæc autem Nomina, Mandatum, Interdictum & Sanctio, sæpius confunduntur & pro eodem sumi solent.

23. *Quid sit Breve Apostolicum?*

Rⁱ. Sunt litteræ Pontificiæ in membranis subtilibus & candidis caractere latino descriptæ, ac à tergo cera rubra hordulis lineis inclusa illitæ, annuloq; Piscatoris signatæ, ac manu Secretarii subsriptæ. Quæ alio Nomine vocantur: *Litteræ in forma Brevis*, eò quia solent brevibus verbis negotia in illis exprimi vel si erunt prolixiores, adhuc ideo dicuntur *In forma Brevis*; quia solent dari in brevibus materiis sive breve negotium concernentibus.

24. *Quid sit Bulla?*

Rⁱ Sunt illæ litteræ Apostolicæ quæ expediuntur per Cancellariam sub plumbo seu sigillo plumbeo, pendente in hordula, conscriptæ in membrana magis nigra & rudi.

Bulla si sint expeditæ in materia gratiæ, uti sunt Privilegia & alii favores, solet plumbum pendere in hordulis sericis rubri & crocei coloris, si vero res sint expeditæ in materia contentiosa & justitiæ, uti sunt Bullæ Matrimoniales, pendet plumbum in hordulis de canabe, ut observat *Vincentius de justit. disp. Matri. lib. 1. Cap. 7. Num. 299.*

25. *Quæ est differentia inter Breve & Bullam Apostolicam?*

Rⁱ. Sunt quidem plures differentiæ. Duas tamen speciales & principales assigno. *Prima est: Quia Breve Apostolicum expediri solet à Romana Curia per Secretariam Apostolicam sub*

annu-

annulo Piscatoris. sic dicto, quia in illo est insculpta imago S. Petri piscantis, qui annulus aut à solo Papa, aut ab alio probata fidei viro, custodiri solet; post mortem vero Pontificis statim à Cardinali Camerario confringitur. Bullæ vero expediuntur per Cancellariam Apostolicam sub sigillo plumbeo à hordulis pendente. Quod sigillum ex una parte Imagines S. Petri & Pauli, ex altera Nomien Papæ regnantis habet. Hoc sigillum plumbeum est ultimo consumativum Litterarum Apostolicarum, ita ut ante illius appensionem necdum Bulla expedita censetur. Et si filum sive hordula, in qua pendet plumbum rumpatur, amplius Bulla non probat, ut docet Glossa magna in Can. *Nobilissimus* dist. 97.

Secunda Differentia inter Breve Apostolicum & Bullam est hæc, quia Breve inscribitur in membranis subtilibus & albis, pro Bullis vero sunt in usu membranæ subnigræ & grossæ.

Sunt & aliæ differentię, uti est hæc; quod scilicet: Brevia inscribuntur caractere Latino, in Bullis vero retinetur antiquus stylus Characteris Gallici, receptus & practicus ab illo tempore, quo sedes Apostolica residentiam habuit Avenione in Galliis, ita Cardin: de Lugo discut: 7.

26. *Quæ sunt de essentia Legis?*

R. De Essentia Legis in communi est, ut pro tota aliqua Communitate feratur. Ita communiter Doctores apud Panger: quæst: 2.

27. *Per quid differet Lex à Præcepto?*

R. Per hæc tria: imo Præceptum potest imponi uni duntaxat Personæ, Lex vero toti Communitati, 2do Præceptum cessat morte vel amotione

tionem præcipientis; non sic Lex. 3to quia Præceptum potest ferri à quocunq; Superiore; Lex vero nonnisi ab illo, qui à DEO vel à Republica supremam habet potestatem.

28. *Quomodo Promulgatio Legis requiritur ad hoc, ut Lex obliget?*

R. Requiritur, ut Condicio Necessaria, juxta illud Apostoli ad Roman: 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt?*

Ad hoc tamen ut Lex Canonica obliget omnes Christi Fideles, sufficit sola Promulgatio solennis Romæ facta. Ita cam Suares alij Doctores.

29. *An Leges Canonicae ut obligent, debeant acceptari à fidelibus?*

R. Juxta communem Sententiam Doctorum, non dependent ab Acceptatione, sed postquam sunt latae & promulgatae, obligant. Ratio est quia Summus Pontifex accepit à Christo plenariam & absolutissimam potestatem Legislativam juxta illud: *Quodcumq; ligaveris &c. sine illa conditione, si populus acceptaverit.*

30. *Quomodo Lex Canonica intelligi potest, utrum obliget sub gravi vel levi culpa?*

R. His quatuor modis; imo Ex gravitate Materiae præceptae. 2do Ex Intentione Legislatoris. 3to Ex verbis, quibus mens Legislatoris exprimitur. 4to Ex pena, quæ solet Legi apponi: hæc enim si est gravis, est signum, quod Lex obliget sub culpa mortali.

31. *Quotupliciter Lex Canonica cessat obligare?*

R. His quinque modis: Per Epykiam, Interpretationem, Abrogationem, Dispensationem, & Consuetudinem.

32. *Quid est Epykia?*

R

R. Juxta *Aristotelem* 5. *Eth. C.* 10. Est *Emendatio legis* ex ea parte, quâ deficit propter universale bonum. Alii autem modi sunt ex ipsis terminis facillè intelligibiles.

33. *Quomodo Lex cessat per Consuetudinem legi contrariam?*

R. Si habeantur sequentia. *imo.* Si à tota Communitate aut à majori parte actus contrarii Legi fiant, per 40. Annos legi *Canonica*, & per 10 legi *Civili*. *2do.* Si Lex hoc tempore contrariæ consuetudini non resistat,

34. *Nota* quod quidquid hucusq; diximus de Lege Canonica, id ipsum hōc modō dici debet & de Jure Civili, de quo plura ideo omisi, quia non sæcularibus, sed Clericis hæc omnia adnotare proposui.

ARTICULUS III. *De Mystério Incarnationis.*

1. Certum est de fide, quod *DEUS* sit *Trinus* in Personis, & unus in Natura, & ideo non possunt dici tres *Dij*, sed *Unus*; quia ad hoc, ut dicantur tres *Dij*, non solum requiritur pluralitas Personarum, sed etiam Naturæ: ut docet *V. Scotus* in 4. d. 6. q. 2.

2. Certum est etiam, quod secunda Persona est *Incarnata*, & quidem convenientius quam *Pater* & *Spiritus S.* quia ut dicit *Augustinus*: Convenientius fuit, ut Ille sit in tempore *Filius hominis*, qui fuit ab æterno *Filius DEI*. Tum quia, ut notat *V. Scotus*. Si *Pater*, aut *Spiritus S.* incarnaretur, jam multiplicarentur in *Trinitate* *Filii*, unus enim esset *Filius DEI*, alter hominis.

3. Licet per se ac formaliter sola secunda Persona est Incarnata, concomitanter tamen etiam Pater & Spiritus S. Ratio est ex verbis Christi Joan: 14. ubi dicit: *Ego in Patre, & Pater in me est, & 30. Ego & Pater unum sumus.* Cum enim omnes tres Personæ SSS. Trinitatis sint identificatæ eidem Naturæ Divinæ, hinc ratione talis identitatis, si Filius est Incarnatus, etiam Pater & Spiritus S.

4. Etiam si Adam non peccasset, adhuc Filius DEI venisset in mundum, non ut Redemptor, sed ut Glorificator. Ratio est ex V. Scoto in 3. d. 7. q. 3. quia Incarnationis D. est duplex finis: *Primarius* est Excellentia tanti Mysterii & communicatio suæ bonitatis ad extra. *Secundarius* vero fuit Redemptio humani generis. In casu ergo licet non haberetur finis secundarius; quia tamen adesset primarius, ideoq; fieret Incarnatio.

5. Incarnatio Verbi, non fuit simpliciter necessaria ad redimendum genus humanum, ut docet V. Scotus in 3 d. 20. Ratio ipsius est: quia potuisset DEUS condonare suam offensam nullam exigendo penam, prout etiam D. Athanasius contra Arianos Serm: 3. testatur, dicens: *Poterat sine Adventu Christi solummodo loqui DEUS, & solvere maledictionem.* Et S. Bernardus Epist: 190. *Quis negat ad manum Omnipotentis fuisse alios, & alios modos nostra redemptionis?* Et S. August. adhuc clarius lib. de Agone Christi c. 11. dicens: *Sunt stulti, qui dicunt: non poterat aliter Sapientia DEI homines liberare, nisi susceperet hominem & nasceretur ex femina, & a peccatoribus omnia illa patiretur.*

6. Licet tam Natura Angelica, quam hu-
C mana

mana, indigeat reparatione, convenientius tamen reparare fuit Naturam hominis, quàm Angeli. *Ratio est*, quia per peccatum Adæ, totum genus humanum periisset, per peccatum vero Luciperi, non tota natura angelica corrupta est. *Tum quia* magis diabolus peccavit, quàm homo, quia ipse absq; tentatione prævaricatus est, homo vero cum tentatione peccavit. *Tum quia* diabolus magis agnoscebat malitiam sui peccati quàm homo, & ideo minus misericordiâ dignus factus est.

7. Verbum Divinum in eodem instanti fuit Incarnatum, quò Beatissima virgo MARIA dixit: *Ecce Ancilla Domini fiat mihi*; & Corpus Christi statim perfectè fuit organizatum, concurrente Beatissimâ Virgine ad ejus generationem, subministrando sanguinem suum.

8. Verbum Divinum assumpsit Naturam humanam non vero Personam, & ideo in Christo sunt duæ Naturæ; & una persona, non quidem Persona hominis, sed Verbi, quia non homo assumpsit DEUM, sed DEUS hominem.

9. Probabilius est, quod verbum D. non solum assumpsit animam, Corpus, & sanguinem; utpotè partes principales naturæ humanæ, sed etiam dentes, ungues, capillos, & spiritus tam vitales quàm animales; nam etiam istæ partes vivunt & pertinent ad ornementum corporis.

10. In triduo mortis, Verbum D. fuit unitum tam animæ quàm etiam Corpori, imò & omnibus istis partibus quas assumpserat, quia secundum Damascen: *Quod Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit.*

11. Particulæ tamen sanguinis, quæ post Resurrectionem remanserunt (uti sunt Venetiis apud

apud Minoritas, *Vienna & Mantua, à Leone X. declarate*) probabilius non sunt unitæ verbo, sed in momento effuſionis amiserunt unionem. *Ratio eſt*, quia alias deberent poni vi verborum sub speciebus, quod non concedit *Trid.* Tum quia guttæ illæ non pertinent amplius ad Corpus Christi, ſiquidem jam perfectè reſurrexit Dominus.

12. Licet Christus Dominus fuit occiſus Anno à creatione mundi 3982. ſi tamen myſticè velimus loqui, nonne fuit interfectus per peccatum Parentum noſtrorum Adæ & Evæ? nonne ex hoc Myſtico Agno fecit illis tunicas pelliceas? ut legitur *Gen; C. 2. Profecto iſte eſt Agnus*, De quo *Apoc: 13 verſu 8.* dicitur. *Agnus occiſus eſt ab origine mundi.*

13. Deſacto Christus Dominus per ſuam paſſionem redemit omnes homines, juxta illud 1. *Joan. 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*, non pro noſtris autem tantum, ſed pro totius mundi. Quod autem non omnes ſalvuntur: hoc non provenit ex defectu meritorum Paſſionis Christi, ſed ex defectu propriæ actionis, inquantum DEUS noluit hominem ſalvare absq; cooperatione ipſius, ut monet *Auguſt. Serm: 15. de verbis Apoſtoli C. 11. dicens. Qui creavit te ſine te, non ſalvabit te, ſine te.*

14. Nota quod multæ Hæreſes exorta ſunt de Christo Incarnato & Natura Ejus. Aliqui enim negabant eſſe Deum; ut *Simon Magus*, de quo *Act: c. 8.* legitur. Alii vero agnoſcebant Christum habuiſſe quidem Divinitatem; ſed in Paſſione ab illo diſceſſiſſe: ut *Cerinthas*. Reliqui vero in Christo humanitatem negabant, ut *Marcion, Saturninus, Valentinus*

tinus; & Basilides.

15 Saturninus enim Valentinus & Basilides negabant Christum fuisse de Virgine natum, sed solum corpus phantasticum habuisse, & per Virginis uterum, velut aquam per canalem transiisse. Unde Basilides, blasphemabat, dicens: Quod Christus non fuit pro nobis passus, aut crucifixus, sed Cyrenaeum immatavit in suam Personam, & illum permisit crucifigi, & ideo ipse Cyrenaeus clamabat in Cruce ad Christum: Ut quid dereliquisti me, qui, paulo mecum Crucem portasti?

16. Cordoniani vero Manichaei & Albigenfis dicebant esse duos Deos, quorum unus est malus, & hic creavit omnia ista visibilia, & legem Moysis ipse in fulmine & furore constituit. Alter vero est bonus, qui invisibilia omnia creavit.

Ex quibus Manichaei in quolibet homine agnoscebant duas esse animas, bonam à DEO bono, & malam à malo sibi inditam, quae secum continuo pugnant, & si bona vincit malam, virtuosus homo efficitur; si vero mala bonam superat, scelestus utique evadit.

Horum ergo nonnulli sequaces etiam in Christo admittebant duas animas, quarum una in horto Gethsemani dicebat: Pater transeat à me calix iste altera vero priorem quasi corrigendo exclamavit: Non mea sed tua voluntas fiat.

17 Apollinarista autem in Christo nullam agnoscebant animam, sed loco animae fuisse Verbum D. garriebant; quorum princeps fuit Apollinarista non minus doctrina quam pietate vir insignis, de quo S. Hieron. lib. de Scrip. Eccl. c. 114.

ARTICULUS IV.

De Primis Parentibus.

Quia primi Parentes fuerant quædam occasio Adventûs Christi, in carne passibili, hinc post modicam de Incarnatione Verbi discussionem, justum judicavi fore, aliquid de illis inquirere, quantum scilicet exiguitas permittet Libelli. Volo autem informatum esse Lectorem, quod non omnia Responsa in præsentî Articulo excerpta sint ex Scriptura, aut SS. Patribus, sed aliqua esse ingeniosa, quia non omnia, quæ inquiruntur, pertinent ad Fidem, aut Constitutiones & definitiones Ecclesiæ. Hinc imo quæritur.

1. *Quare Omnipotentia D. non creavit primum Hominem solo verbo: Fiat homo sicut fecit alias Creaturas? dicendo Fiat terra, fiat firmamentum &c?*

By. Quia DEUS præcivit à Verbo esse futuro tempore reparandam Naturam humanam, & ideo verbo non creavit hominem, quia VERBO reliquit reparandam. *vel etiam* debuit non uno verbo *fiat*, creari ille homo, sed ambabus formari de limo terræ manibus, qui laboriosè usq; ad sanguineum sudorem reparari debuit. Ita enim in Creatione sua hæc lutalis gleba fuit ipso Conditori difficilis & laboriosa, ut postquam illam de limo terræ formaverit, quasi fatigatus quievissè legatur: *Gen: 2. Et requievit die septimo.* Fecit terram & Maria quievissè non legitur, fecit hominem & jam quiete indiget, acsi ingenti labore Omnipotentis manus præmeretur. Factus igitur est homo ad

Ima-

Imaginem DEI laboriosè; quia Omnipotentia D. nulla major difficultas, quam sibi fecisse similem.

2. *Quare in Creatione hominis tota SSS. Trinitas invicem quasi consuluit, dicens: Faciamus hominem &c. quod Consilium non legitur in Creatione altorum rerum?*

R. Hoc idcirco factum est: quia homo ex una parte, factus est ad Imaginem totius SSmae Trinitatis; ex altera parte: tota SSma Trinitas operatura fuit circa bonum Naturæ humanæ; Pater creando, Filius redimendo, Spiritus S. illuminando & sanctificando, hinc ad Creationem Imaginis suæ tota SSS. Trinitas consentire debuit.

3. *Quare DEUS nulli diei creationis benedixit, nisi diei septimo; juxta illud Gen. 2. v. 3. Et benedixit diei septimo & sanctificavit illum?*

R. Quia alij dies repleti erant operibus Creatoris imus habebat solem & stellas, 2dus firmamentum &c. Septimus vero nil habens de creatis operibus DEI, in paupertate sua benedicitur ab illo, qui in nova Lege dicturus erat: *Beati pauperes spiritu Math. 5. Vel ideo fuit benedictus, quia fuit sanctificatus ipsi DEO; illa enim dies vitæ humanæ verè benedicta dici potest, quæ est sanctificata in laudem sui Creatoris. Vel tandem ideo sanctificata ac benedicta dicitur: quia juxta opinionem quorundam Ss. Patrum, hoc die 7mo summa benedictio DEI per Gabrielem Angelum nuntiata est universo mundo: nempe Incarnatus DEI Filius.*

4. *Ubi Adam Creatus est?*

R. Ante Paradisum Voluptatis, ut patet ex illo

illo Gen: 2. Tulit ergo Dominus DEUS hominem & posuit eum in Paradiso &c. Si igitur jam creatum tulit & adduxit ad Paradisum, signum est, quod non in Paradiso formatus est.

5. Quare Adam non fuit creatus in Paradiso?

R. Vel ideo DEUS in mundo creavit Adam, ut antequam ingrederetur voluptates Paradisi, sciret ac recordaretur mundanæ miseriæ ac fallacitatis, & sic gustando delicias, non inolescere ac peccaret. Vel ideo non est creatus in Paradiso, ut sciret se non esse heredem, sed villicum Paradisi terrestris, si enim in tali dispositione rerum difficilis fuit Adam ad expellendum de Paradiso, ita ut dicatur illum ejecisse DEUS, & Custodiam cum evaginato gladio instituisse, ne iterum ingrediatur, ac violento modo rapiat illum, juxta illud Gen: 3. Ejecitq; Adam, & collocavit ante paradisum Voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, quid si creatus fuisset in Paradiso, putaretq; se esse heredem illius?

6. Quare Eva fuit creata in Paradiso?

R. Ut saltem post creationem Evæ primitiæ Nuptiarum fierent in Paradiso cum voluptate, statim enim postquam Eva de costa creata est, Nuptiæ factæ fuerant dicente Adamo: Hoc nunc os de ossibus meis &c. Vel quia Uxor Adamo fuit tantum placita, dum esset in Paradisi voluptate, dum autem illi dictum est: In sudore vultus tui vesceris pane &c. forsitan illam recusasset.

7. Quare Eva non est facta intra dies Creationis?

R. Nam post creationem Adæ, legitur DEUS

US quieviffe die 7mo ab omni opere : postea die 8vo legitur in *Genesi* adduxiffe ad Adam bestias terræ, aves &c. ut singulis propria imponeret nomina, tandem dedit illi Regulam vitæ, & postea Adam jam gustatis Paradisi fructibus, ac fatigato corpore obdormivit, quæ omnia non in instanti fieri debuerant, sed aliquo tempore prolongato, nam singulorum Brutorum, ac Avium, vermium &c. enumeratio multum consumpsisse videtur temporis. Et tantem hoc ipso die 8vo, vel etiam sequenti, in somno fuit creata Eva.

Hoc ideo factum est, quia præscivit DEUS summam proclivitatem fæminæ ad peccandum, quæ si fuisset simul cum Adamo creata die sexto, forsitan eodem die adhuc provocaret illum ad peccatum, & sic Homo neque primum diem festum, aliquando celebraret cum suo Creatore.

Vel etiam ideo non est Eva simul facta cum Mundo, quia non pertinet ad ornamentum Mundi, Nam Gen: 2. v. 1. dicitur: Igitur perfecti sunt Celi & omnis ornatus eorum. protunc autem nondum adhuc creata fuit Mulier, ut legenti patet textum Scripturæ. *Vel etiam quia DEUS præscivit Genus Muliebre esse mundanum, & ideo in prima Creatione voluit mulierem amovere à Mundo. Vel tandem quia Homo ad Imaginem unius DEI factus est, unus etiam creari debuit, ne ex creatione duarum Imaginum, duo à Gentilibus fingerentur Dij, ut credebant Manichæi,*

3. *Quare potius Eva formata est ex Adamo quàm è contra; sicut communiter solent viri generari ex fæminis?*

R. Ut scirent forsitan omnes fæminæ, & dis

discerent ex Matre omnes Uxores, ita obligatas esse ad honorandos viros suos ac Parentes, quasi ex ipsis progenitæ forent. Omnes enim faminz respectu maturi ingenii Virorum sunt quasi infantes, ipsorum regimine indigentes.

*Vel ideo Mulier nata est ex Viro; ut se agnosceret juniorem, & sic non superbi-
ret.*

9. *Quare Eva est in Somno ex Viro creata.*

R. Non est mirum, quod Eva ex dormiente nascitur, quia per ipsam omnes obdormire cogimur juxta illud Bernardi: *Mors per Evam &c.* Vel Ideo in somno creata est, quæ non ad laborem, sed ad somni delicias est proclivis.

Vel ideo quia si in vigilia crearetur de costâ Viri, Adam forsitan recusasset creari illam, ac sibi costam surripi?

10. *Qualenam protunc somnium Adam habuit?*

R. Debit somniare hoc ipsum, quod cum illo pro tunc fiebat, quia evigilans, statim agnovit *Os ex ossibus, & carnem de carne* unde ergo scivisset, si non per somnium?

Sed juxta opinionem aliquorum Patrum, puto pro tunc Adæ adfuisse somnium de Incarnatione futura, quia alias post expulsionem suam de Paradiso, in magnam incidisset desperationem, aut impatientiam contra uxorem suam; per quam inductus fuit in peccatum, si nescisset ex ejus propagine nasciturum esse Salvatorem. Talis autem Revelationis non fuit convenientius tempus, quam in illo somno Creationis Evæ.

11. *Quare Eva non ex Capite, nobilissimo mem-*

membro creata est, sed ex Coſta?

Ry. Ideo, quia non Capitalibus negotiis, sed lumbis viri à Natura exſpectebatur in ordine ad propagandam prolem.

12. *Quis magis peccavit Adam vel Eva?*

Ry. Ex una parte magis videtur peccaſſe Mulier, quia ipſa propriis manibus tulit vetitum pomum, illa tentavit Virum, Ex altera parte gravius peccavit Adam. Ratio eſt: quia illi ſoli os ad os præcepit DEUS. de Ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas: Eva autem poſtea creata, à Viro præceptum Domini didicit, cui non talem debebat fidem, ſicuti ipſe Creatori. Tum quia Adam fuit Cuſtos Paradifi conſtitutus à DEO, & ideo magis fuit obligatus ad cuſtodiendam integritatem Paradifi, aſt quia non arguebat ſæminam, ſed ei conſenſit, magis peccavit, Tum quia fuit caput & director Evæ. Tum tandem Adam ſuo peccato expreſſe poſtpoſuit DEUM, magis ſibi appetiando Uxorem, quam nolens contriſtare, recepit vetitum pomum, & comedit.

13. *Quare non in alia ſpecie apparuit Demon Evæ, ſed in ſpecie Serpentis?*

Ry. Ne haberet locum excuſationis; ſciebat enim ſerpentem eſſe callidiorẽ cunctis animantibus, virulentum, & ideo illi credere non debuit, qui in loquela fecit illi ſenſum ambiguum dicendo: Eritis ſicut Dij nunquam, (& quaſi poſtea ſubjuxit) moriemini

14. *Quare DEUS tam modicum Præceptum poſuit primis Parentibus & quaſi puerile de comeſſione pomi?*

Ry. Quia ſi DEUS grave aliquod & arduum ſtatuiffet præceptum, putarent DEUM voluiſſe directè eorum perditionem, qui ad diſciplinam nondum, adhuc fuerant aſſveti; & ideo

DE-

DEUS accommodando sua jussa eorum statui, recenter natis Hominibus, tanquam pueris potum pro vetito imposuit.

15 *An fuisset Mulier sub potestate Viri, si non peccasset Eva?*

R. Fuisset non tam rigorosè, sicuti modo, quia etiam in statu Innocentiæ Vir fuisset Caput Mulieris, & Mulier Portio Viri. Quod autem DEUS quasi in pœnam peccati Originalis dixit Evæ: *sub viri potestate eris*, hoc ideo probabilius dixit, ut scirent posterius Adæ viri, non debere ab illis ita licentiari, & otiosè delitescere Mulieres, sicuti licentiavit Adam suam Uxorem; quæ, si foret in debita custodia, non ita facile otiosum promovisset discursum cum Serpente.

16 *Quare DEUS non maledixit ita primos Parentes, peccantes, sicuti Serpentem dicens. Maledictus es?*

R. Noluit hos maledicere, de quorum stirpe Unigenitus DEI nasceretur Filius. Quia imò si illos maledixisset, maledixisset & se ipsum in Imagine sua: ad imaginem quippe DEI factus est homo Gen 5.

17 *Quali intentione Eva porrexit vetitum pomum Viro suo?*

R. Ex duplici ratione: vel quia gustando tam præstantissimum, fructum vidit hic & nunc sibi nocivum fore & sic ex amore viri, dedit etiam illi ad manducandum. Vel si in primo instanti manducationis pomi vetiti sentiebat remorsum conscientie, timens ne sola expelleretur de Paradiso, ut habeat socium ac solatium suæ pœnæ, & miserrimæ suæ futuræ vitæ, voluit esse in hac sorte & Adamum Maritum, & ideo non tantum ipsi
quo-

quomodocunq; fructum porrexit, sed etiam ipsum fortiter mollibus verbis obligavit ad manducandum.

18 *Quare hucusq; primi Parentes non animadverterunt se esse nudos, quousq; non peccarunt, quæ enim connexio manducationis pomi, ad nuditatem Corporalem?*

R. Quia fuerunt Infantes recenter nati. & ideo adhuc ruborem non habebant, postquam verò pervenerint ad usum rationis per fructum scientiæ boni & mali, cæperunt erubescere. Ita antiqui Judæi putabant. sed quam falsa est responsio, patet exinde; quia ante usum rationis nemo peccat mortaliter, uti peccarunt nostri Parentes, qui non à ligno scientiæ habebant prudentiam, sed à DEO sibi congenitam, ac infusam, ut communiter Doctores tenent.

Origenes vero per vetitum Lignum intelligebat Evam, per fructum vero, ejus Virginitatem, quam Adamo non licuit attingere ad tempus. Fundamentum Origenis fuit, pudor primorum Parentum post peccatum, 2do quia propter pœnitentiam DEUS illi prædixit: *In dolore paries* &c. sed etiam hæc sententia, summè deviat à veritate, quia ad hanc intelligentiam impossibile est scripturæ sensum detorquere. Nam omnes concedunt Evam de Paradiso exivisse Virginem. Est igitur hæc ratio solvens difficultatem; quare primi Parentes post peccatum cæperunt erubescere nuditatem suam; quia in eorum corporibus statim apparuerunt signa mortalitatis, & sic deformes sibi met ipsis videbantur.

Ubi advertendum est, quod postquam Eva sustulerit pomum & manducaverit, non statim

eru-

erubescere, sed usq; Adam ad peccatum confensus, quia consensus Adæ tanquam publicæ Personæ & capitis, fuit consummatio peccati Originalis.

19 *In quali statu fuissent homines, si primi Parentes non peccassent?*

R. Quod pertinet ad Animam, fuissent summae capacitatis & Intelligentiæ, quia Intellectus non dependeret à sensibus. Insuper habuissent internam pacem: quia portio inferior, scilicet sensus materiales, non recalcitrarent portioni superiori, scilicet Intellectui, cui voluntas non reluctaret ut modo.

Quantum ad Corpus, fuissent sani, læti, & Immortales, puta extrinsecè, propter iustitiam Originalem, quæ mortem impediret.

20 *Vixissentne in æternum?*

R. Juxta *Trid. Ses. 5* Non vixissent in æternum in Mundo, sed post prolongatam vitam, transferrentur de terra in Cælum, sine tamen dolore, aut morte, propter videndum Beatificè DEUM.

31 *Quid si Eva tantum peccasset, non vero Adam, v. g. nolendo recipere ab Uxore pomum?*

R. Aliqui olim in primitiva Ecclesia docebant solas feminas protunc incidisse in peccatum, sicuti in moderna Providentia, quia ambo Parentes peccarunt, uterq; sexus contraxit Originale.

Communis tamen sententia est SS. Patrum docens, quod in tali casu, posteri Adæ non contraxissent Originale, sed tantum puniretur ipsa Eva in propria Persona. *Ratio est*, quia in Femina non includitur totum Genus humanum, sed in primo Masculo Adamo. Tum quia

quia non fuisset tam Capitale peccatum ; si Caput omnium filiorum hominum Adam non peccasset . Tum tandem , quia non Eva DEUS præcepit , ne de ligno manducaret , sed tantum Adæ , & omnibus in illo Posteris , Eva autem quia fuit genita ex Adamo ; numeratur inter posteros ipsius . Unde si Adam solus peccasset jam & Eva contraxisset Originale . Ubi nota quod si Eva sola peccasset , & Adam vinceret tentationem illius , prius confirmaretur in Gratia quàm ipsa .

22 *Quid si Adam non manducaret pomum vetitum ; sed tamen videndo Evam surripientem fructum non prohiberet illi ?*

R. In tali casu peccaret quidem ; sed non adeo gravi peccato , ut in posteros ejus diffunderetur . *Ratio ima partis est* , quia juxta scripturam , fuit Paradisi Custos à DEO constitutus , ad quem pertinebat damnum cavere . *Ratio 2da partis est* , quia pœna diffundenda in posteros Adæ fuit assignata pro sola maducatione fructûs de Ligno vetito , non vero pro alia culpa : qualiter autem protunc puniretur à DEO ? soli Authori Justitiæ notum est .

23 *Qualiter occupati fuissent Homines in statu Innocentiæ ?*

R. Juxta omnes SS. Patres operarentur circa Agriculturam Paradisi , hoc enim munus fuit & Adæ impositum à DEO , ut legitur *Gen. 2. v. 15.* Non tantum autem possiderent Hortum voluptatis , sed etiam alias Partes terræ , liber tamen fuisset cuicumq; aditus ad Paradisum pro Medicina sumenda de Ligno vitæ , quod fuit in medio Paradisi .

Nota quod non fuisset tanta multitudo hominum , sicuti defacto est , quia in statu Innocen-

nocentia soli Electi nascerentur, nunc autem & Reprobi nascuntur.

24 *Fuissetne unus alteri subditus?*

R. Fuisset: quia bonus Ordo Republicæ postulat, ut habeatur Superior & Moderator. Non tamen ita despoticè subjiceretur unus alteri, sicuti modo.

25 *Quamdiu primi Parentes morati sunt in Paradiso?*

R. Magna est quo ad hoc inter SS. Patres controversia, aliqui enim putant sex horis, aliqui una die naturali, & aliqui ad summum septem diebus morari in Paradiso primos Parentes. Nulla est quo ad hoc decisio S. Romanæ Ecclesiæ.

Illud autem certum est, quod plus, debuerant esse, quam sex horis aut diebus. *Ratio 1^a Partis est* quia Eva non est creata, usq; 8^a die: ergo jam Adam fuit in Paradiso per integrum diem septimum. *Ratio 2ª Partis est*: quia impossibile videtur moraliter, ut Eva statim post creationem suam primo convertisset oculos & appetitum in vetitum lignum. Suppono *1mo*, quod Adam prius debuerat Uxori suæ manifestare Regulam vitæ, quo fructu ipsis liceat vesci & quò non; *2do* Jure naturali certum est, quod ipsa die Nuptiarum cum sua Uxore, non debuisset ita separari ab illa, ut daret tempus locutioni cum serpente *3^{io}*. Suppono, quod in principio vitæ primorum Parentum, quilibet fructus quantumvis exiguus Paradisi videbatur sapidus: postquam vero Eva jam licitis fructibus (ut ita dicam) ad nauseam saturata fuerit, ad illicitum convertit oculos, quasi ipsi alij fructus essent fastidio, quod unica Hebdoma-

domada vix poterat fieri.

Tandem exinde colligo, primos Parentes debuisse longo tempore permanere in loco Paradisi, quia dum peccarunt, illud Lignum quod simul factum fuerat in eadem Hebdomada cum Adamo, jam intus propter utiq; antiquitatem corruptum fuit. Ut legitur *Gen. 3. v. 1. Abscondit se Adam & Uxor ejus, in medio ligni Paradisi.*

Tandem: Nulla apparet ratio, cur tam modico tempore permansissent in paradiso; Si enim nunc in statu Naturæ lapsæ possunt aliqui sine mortali peccato vivere plus quam per integrum Annum, quanto magis in statu Naturæ integræ, quando nullum haberent fomitem peccati

26 Quamdiu autem defacto permanerent primi Parentes?

R. Judicio meo videri, quod per Annos triginta tres mansisse debuerant. *Ratio est satis congruentialis:* quia per illud tempus primi Parentes debuerant esse sine peccato in Paradiso, per quod Redemptor Originalis fuit sine Passione in Mundo: *sed* Redemptor fuit sine Passione triginta tribus Annis, ergo etiam primi Parentes hoc tempore debuerant esse in Paradiso. Neq; enim per accidens adusq; Christus permansit absq; Passione, sed conformiter ad culpam Orig: Si enim ideo in Horto Passionem incepit, ideo in Ligno Crucis finivit, quia in Horto, ac per Lignum originale exordium sumpsit *Ergo etiam* ideo non alio vitæ suæ tempore debuit Passionem peragere, nisi quia primi Parentes hâc ipsâ ætate peccarunt. Quid enim in Christi Morte signabant tres Cruces? nonne XXX Annos vitæ primorum Parentum in Paradiso?

26. *Quo tempore peccarunt primi Parentes?*

Ry. Probabilius tempore vespertino. Ratio desumitur ex S. scriptura: Gen. 3. v. 8: *Et cum audissent vocem Domini DEI, perambulantis in Paradiso ad auram post meridiem &c. absconderunt se &c.* Tum quia hoc etiam tempore scilicet vespertinò, incepit & Redemptio nostra in Horto Gethsemani.

27. *Quà parte anni fuerant expulsi de Paradiso?*

Ry. Judæi dicunt quod tempore autumnali in mense Tisri. Ratio est: quia pro tunc fructus jam erant maturi. Tum quia sequens imminebat hyemnis, & ideo non alias fecit illis Deus tunicas, nisi pelliceas. Probabilius tamen tempore verno quò etiam Christus est mortuus.

28. *An etiam Bestie cum illis fuerunt expulsa de Paradiso?*

Ry. Probabilius, quod sic: quia hæ fuerant introductæ in Paradisum propter commodum hominis; ergo expulsò illò, ad nihilum morarentur ibi.

29. *Effne adhuc Paradisus in rerum natura?*

Ry. Multi ex Patribus ac Scholasticis dubitarunt de existentia Paradisi. Quia nullus ipsum videre & adire potest, etiam si videat originem illorum fluminum, qui ex ipso profluunt. Unde docebant ipsum destructum fuisse aquis Diluvii.

Communis tamen sensus est Ecclesiæ desolato existere Paradisum. Nam Ecclesiastici 44. dicitur: *Henoch acceptus & translatus in Paradisum.* Neq; enim destructus fuit aqua Diluvii, quia juxta S. Damascenum libr. 2. de Fide c. 11. Est supra eos montes situs Para-

D

disus,

disus, quem Diluvii aquæ attingere non poterant.

30. *In qua parte Mundi est conditus Paradisus?*

R. In Asia ad ortum solis, ut patet ex illo textu: *Plantaverat DEUS Paradisum voluptatis.* Ubi Hæbreæ explicatio addit in *Eden*. Eden autem est locus vicinus Syriæ & Mesopotamiæ.

31. *Quid sit Paradisus?*

R. Est Hortus amœnissimus: nam Paradisus est nomen Persicum, Persæ enim Hortos communiter *Paradisos* appellant. *Vel etiam* Paradisus derivatur ab Hæbraico vocabulo *Parad* id est Hortus.

32. *Quis effectus fuit ligni vitæ in Paradiso?*

R. Hic præcipuè 2plex. 1mo. Longitudo vitæ, 2do. Sanitatis integritas ita, ut qui ex illo manducaret, & longævam duxisset vitam, & nunquàm in infirmitatem incidisset.

33. *Quare DEUS non ex alia materia fecit unicas primis Parentibus, nisi pelliceas?*

R. Quia futura fuit hyems, ut superius adnotatum est. *Vel quia* ita congruum fuit, ut sicut Agnus Mysticus qui tollit peccata mundi protexit nos in Passione sua corpore, ita & primos Parentes vestijisset mysticâ pelle, de hoc enim Agnus dicitur in *Apocal.* 13. v. 8. *Agnus occisus est ab origine mundi.*

34. *Quare Eva ex principio solos genuit Filios, Cain, Abel, Seth &c?*

R. Propter multas rationes 1mò, ut ille sexus prius generaretur, qui prius creatus fuit. 2dò, ut in laboribus suis haberet ex Filiis adjutorium Adam. 3tò. Quia natura humana

videns

videns se esse injuriatam à fœmina, renuit per aliquod tempus generare filias.

35. *Quare DEUS in principio mundi permisit fratricidium fieri per Cain?*

R. Ne amplius Eva de futura morte dubitaret. Nam quod dubitaverit, patet ex illis verbis ad serpentem: *Ne forte moriamur.* Noluit credere viro Marito, saltim credere debuit mortuo filio; vivendo enim jam longiori tempore post peractum peccatum, putabat mortem esse fabulam, maxime exinde, quia in illa eadem hora, in qua peccatum commiserant, non erant mortui.

36. *Qua mors fuit imposita pro Originali primis Parentibus, corporalis, an Spiritualis?*

R. Videtur esse assignata spiritualis mors in Gratia. Ratio est, quia scriptura dicit Gen. 2. v. 14. *In quocunque enim die comederis, morte morieris.* Primi vero Parentes non sunt eâ die mortui corporaliter, sed in Anima.

Communis tamen sententia est: quod scilicet utramque mortem subierunt, Spiritualem quidem in Executione, corporalem vero in Decreto D, quatenus per Decretum Dei jam destinati fuerant ad mortem subeundam.

37. *Quare ergo Beatissima Virgo MARIA mortua est, quæ non contraxit Originale? Nam quod Christus mortuus est, non est mirum, qui sponte pro nobis oblatu est ad mortem?*

R. Quia in morte corporali debuit assimilari Filio suo. 2do quia fuit concepta, ac genita ex semine suorum Parentum, quorum natura fuit propter Originale, mortalis. 3to peccatum Adæ abstulit immortalitatem extrinsecam omnium omnino Posterorum ejus, sive suis.

sunt preservati à culpa Originali Sive non. 4to
Quia fuit genita modo communi generationis
Humanae, & ideo contraxit debitum remotum
culpæ Originalis.

38. *Quare in principio mundi diutius vive-
bant Homines?*

R. Quia protunc natura humana fuit ju-
nior, non ita destructa potibus calidis. 2do.
Quia antea fuit moderata educatio hominum,
folis leguminibus vefcebantur ac oleribus, quæ
conducunt ad sanitatem juxta Apost. ad Rom: 14.
Qui autem infirmus est, olus manducet. 3^{tio} Quia
ante Diluvium, non fuit infecta terra aquis ma-
rinis falsis & amaris, sicuti postea, unde post
Diluvium, ad centum viginti Annos reducta
fuit vita hominis Gen. 6.

39. *Quare per aquam & non alio modo
DEUS punivit Orbem terrarum?*

R. Quia ita congruum fuerat, ut hi prius
madefierent aquis, quos brevi æternus exsicca-
ret ignis.

40. *Ob quod peccatum præcipue factum est
Diluvium?*

R. Juxta scriptum Gen: 6. Propter luxu-
riam, quia scilicet Filii DEI id est procedentes
à justo Seth. accipiebant filias hominum, id est
Cain, in Uxores quas sibi elegerant, quod à
DEO prohibitum fuerat.

Postea hoc peccatum luxuriæ punivit DEUS
in Sodomā & Gomorrhā, sed modo opposito,
ut si mundus à peccati macula non esset mun-
datus aquis Diluvii, saltem purgaretur ignibus.

ARTICULUS V.

De Adventu Messia.

1. Certum est de Fide jam revera advenisse Messiam negantibus hucusq; obcæcatis Judæis, contra quos utpote domesticos hostes.

2. Probatur imo. Gen. 49. habetur. *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium*; sed modo ablatum est sceptrum de Juda, & Dux sive Princeps, ergo venit Messias.

3. Respondent ad hoc Judæi imo dicentes: Si hæc Prophetia intelligeretur de Messia, sequeretur etiam contra Catholicos, quod JESUS non esset Messias, siquidem ante ejus adventum quintæ fere annis fuit ablatum sceptrum à Juda, nempe in captivitate Babylonis, post quam hucusq; non habemus de Gente nostra Regem. Pro quo,

4. Nota imo ex P. Frassen & Galatino lib. 4. S. Jacobum duo signa posuisse venturi Messia; *1um*, quod ante adventum Messia non deberet auferri Regia potestas à Juda. *2dum*, quod neq; Dux sive Princeps de femore ejus, ut clare patet in citata Prophetia. In captivitate ergo Babylonis, licet fuit ablata Regia potestas, fuerunt tamen de tribu ad huc Juda Duces & Principes ut *Zorobabel*, *Josue*: ut videre est 1. *Esdræ* 3. Unde Judæi videndo, quod cum jam impletum esset *primum* signum venturi Messia, debuerant in proximo illum sperare. Pro majori adhuc fundamento hujus.

Nota

5. Nota 2do quod Num. 11. Deus jussit Moyſi eligere 70. Viros de ſenibus Iſrael, ut omnem populum judicarent, quibus præſidebat Moyſes, & poſt mortem illius ſucceſſor, qui ſemper vocabatur Dux & Princeps; Hoc itaq; concilium 70. Virorum vocabatur communiter *Sanhedrin*, & perſeveravit etiam in captivitate Babylonica uſq; ad Herodem Aſcalonitam (ut patet *Daniel* 13. Ubi *Susannam* non Rex Babylonis, ſed Seniores Judæorum condemnarunt ad mortem) poſtquam autem Herodes adamavit neptem Hircani Ducis & Principis *Sanhedrin*, ob amorem ejus circumciſus eſt, ut illam in Uxorem duceret, quod dum factum eſſet, ipſe Herodes ab Auguſto Cæſare Regnum Judæorum ſibi impetravit, ſed quia Hircanus ſapius contra ipſum ſeditioſus fuerat, dicens *ſibi Principatum deberi*, ab ipſo captus dolo, & occiſus cum omni Concilio *Sanhedrin*, combuſtis eorum libris judiciariis, & Genealogiâ Regum, unde de ſtirpe Regia: quotquot fuerant, juſſit interfici, ne illi aliquis in Regnum ſuccederet. Hinc de JESU nato à Magis diligenter voluit informari, ut etiam ipſum poſſit interimere. Hæc omnia etiam ipſi Thalmutiſtæ ſcribunt in *Bavathra* de Concilio *Sanhedrin*.

6 Ex quo patet, quod ſecundum ſignum venturi Meſſiæ in ipſa plane Nativitate Chriſti Domini fuit expletum, nam ab hoc tempore deſecit de Juda Dux ſeu Legislator & Judex.

7. Neq; valet instantia Judæorum dicentium: quod etiam in paſſione Chriſti hoc Concilium *Sanhedrin* perſeveravit, nam *Mat* 27. habetur: *Mane autem facto, conſilium inierunt omnes Principes Sacerdotum & Seniores populi adverſus*

JESUM, ut Eum morti traderent. Nihil enim ex hoc probant Judæi, nisi quod eorum Sacerdotes convenerunt, ut falso possent accusare **JESUM**, non autem illum Authoritate suâ condemnare ad mortem; nam dum Pilatus concessit illis, ut secundum legem judicarent Christum, responderunt: Nobis non licet interficere quemquam; ergo pro tunc ablata fuit illis omnis potestas judiciaria.

8. Respond 2do. Judæi ad Prophetiam Num: 2do positam dicendo: quod male Catholici intelligitis illum textum, qui in *litera* Hæb: est talis: *Lo jasour scebeth mi ou da, on mehekek mim-bem ragelar adki jabo siloch velo ikchat ammin.* Ubi *ly* scebeth non sumitur pro scepro Regio, sed pro virga tribulationis, & facit hunc sensum: non auferetur virga tribulationis de Juda, donec veniat, qui mittendus est. Quia verò nondum ablata est à Juda tribulatio, ideo nondum adhuc venit Messias.

9. Sed quàm falsa est talis Judæorum interpretatio; ostenditur imo: quia *S. Jacob* non loquebatur de tribulationibus Judæ, sed de prosperitate & principatu ejus, unde in eadem benedictione Judæ dixit. *S. Patriarcha: Juda laudabunt te fratres tui, manus tua in cervicibus inimicorum tuorum &c.* ubi nec sonnavit de ejus tribulationibus. 2do. Falso etiam à Judæis per *ly scebeth* intelligitur virga tribulationis, nam noster *Lyranus* peritissimus in lingua Hæbraica dicit *ly scebeth* semper significare sceptrum, quod patet *Psal: 44.* ubi David dicens: *Virga directionis virga Regni tui*, utitur nomine *scebeth* pro virga.

10. Respondent tandem varii varie. Rabbi *Beniamin* mendacissimus dicit: in Asia esse de
Juda

Juda ita potentem, ut triginta millia peditum exnunc possit in bellum mittere. Alii volunt prædictam Prophetiam de Nabuchodonosore intelligi, qui abstulit sceptrum de Juda missus à Deo in pœnam peccati Judaici. Hæc tamen responsio nec solutione digna est, quid enim Sancto Patriarchæ cum impio Nabuchodonosore, ut de illo in extremo halitu vaticinia ederet? Tum quia ille tyrannus non fuit expectatio Gentium, sicut Jacob prædixit de Messia.

11. Probatur. 2do Adventus Messie ex illo Dan: 9. *Animadvertite sermonem & intellige visionem, septuaginta hebdomades abbreviata sunt super populum tuum, & super Urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia, & ungatur Sanctus Sanctorum.* Scito enim & animadvertite ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem usq; ad Christum Ducem hebdomades sexaginta duæ erunt, & rursus ædificabitur platea & muri in angustia temporum. Et post hebdomades sexaginta duas, occidetur Christus, & non erit ejus populus qui eum negaturus est. Et civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo, & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmavit autem pactum multis hebdomada una, & in medio hebdomada, deficiet sacrificium & hostia, & erit in templo abominatio desolationis, & usq; ad consummationem & finem perseverabit desolatio; sed prædictæ 70. hebdomades jam pridem sunt finitæ, ergo jam venit prænuntiatus ab Angelo Christus.

12. Neque valet Judæorum responsio, allatam auctoritatem debere intellegi de Hircano Principi.

Principe Sacerdotum ultimo, legitime electo, qui dicitur Christus, quia fuit unctus (hoc enim vocabulum *Christus* significat) hic est quam fuit ab Herode occisus, hucusque est in templo Hierosol: desolatio. Non valet utique hoc effugium, nam Hircanus neque potest dici Sanctus Sanctorum, neque per ipsum adducta est iustitia sempiterna, sicuti prædicitur in Prophetia *S. Gabrielis*.

13. Neque potest subsistere fallax nonnullorum Rabinorum explicatio citatæ Prophetiæ dicentium: hebdomadas illas esse longissimas, quæ nondum adhuc sunt finitæ. Id enim gratis asserunt, siquidem quod post illas secuturum fuisset, jam illud pridem in se ipsis sentiunt, nempe desolationem in templo Salomonis. Pro quo adhuc.

14. Nota imo quod apud Judæos hebdomada dupliciter sumi solet, vel pro hebdomada *Dierum*, ut *Levit: 13.* & sic in una hebdomada erunt dies septem, & decem hebdomadæ facient dies 70. Vel etiam sumitur pro hebdomada *Annorum*, ut *Levit: 25.* & sic septuagintæ hebdomadæ faciunt annos 490. In prædicta igitur Prophetia, non sumitur hebdomada dierum, quia alias post annum & dimidium ab exitu sermonis, advenisset Messias: ergo debet sumi pro hebdomada annorum, seu pro 490. annis, quibûs expletis, natus est Salvator. Nam 70. hebdomadæ fuerunt inchoatæ sub tempore Regni Persarum, continuabantur toto tempore Monarchiæ Græcorum, finitæ verò sunt circa principium Romani Imperii, primus enim Imperator Romanus fuit Augustus, sub quo Christus natus est,

15. Nota 2dò quòd *S. Gabriel* illas 70, hebdomadas in tres distribuit partes, eò; quia intra sparium 490. annorum designatorum per illas hebdomadas notabiles fuissent futuri eventus. *Primò* enim divisit in hebdomadas 7. id est 49 annos, intrà quod tempus restaurari debebat Civitas, & Templum DEI, quas hebdomadas 7, vocat *Angelus* angustias temporum, quia ut notat *Lyranus*, in magna angustia & tribulatione reedificabatur Civitas Jerusalem, unà enim manu Judæi muros in circuitu ejus ponebant, altera verò gladium portabant propter incurfionem hostium, ut legitur 2. *Esræ* C. 4. *Secundò* dividit: *Angelas* hebdomadas 70. in 62. id est annos 474 in quibus prædixit pacem Judæorum. *Tertiò* in unam hebdomadam ultimam, in qua desinere habuit sacrificium & hostia usque in finem. Quod utique evenit, statim post passionem Christi, nam Christus fuit passus in medio ultimæ hebdomadæ, scilicet 18. annò Tyberii Cæsaris, qui brevi mortuus, *Vespasianum* Successorem in throno habuit, cujus Filius funditus Jerusalem evertit, & Templum combussit, hucusque, & in finem non reparandum, quod etiam *Josephus* amplè descripsit, utpotè præsens huic excidio.

16. Probatur 3tio: Adventus Messæ ex tam longa ira DEI & Judæorum captivitate: legitur enim *Amos* 2. *Super tribus sceleribus Israël convertam, & super quatuor non convertam eum, pro eo; quod vendiderit Justum pro argento.*

17. Respondent Judæi dicentes: per *Justum* debere inteligi *Joseph*, quia à Fratribus *Jsmælitis* fuit venditus pro argento, non verò significatur *JESUS*.

28. Falso tamen respondent Judæi, nam si quartum fuit peccatum Iſrâel venditio Joseph, quod erit primum, secundum & tertium? Tum quia post venditionem Joseph multa DEUS fecit bona Judæis, reduxit enim illos in terram promissionis, dedit Reges illis &c. Quod injustum diffugium advertens Rabbi Samuel sapientissimus Juæorum, ita scribit ad Rabbi Isaac Magistrum Synagogæ in Turcia. Cum autem Proph. Amos ponat expressè venditionem Justæ, nullasque appareat venditus Justus præter J. sum à Nazareth, mihi videtur, quod simus in illo quarto maximo peccato, & propterea in captivitate &c.

19. Probatur qd non solum advenisse Messiam, verum etiam quod non fuit alius, nisi ipse Christus. Tum quia omnia impleta sunt in JESU, quæ prædicta sunt de venturo Messia. Nam Iſaia 7. Messias nasciturus erat de Virgine: *Ecce Virgo concipiet &c.* quod utique factum est, quia Luca 1. dicitur: *Missus est Angelus ad Virginem.* Messias in Bethleem nasciturus prædicitur Michea 5. Hoc etiam expletum est in Christo Domino, ut habetur Luca 2. Messias futurus erat pauper juxta illud Zacharia 9. *Ecce Rex tuus ipse pauper & ascendens super asinam.* Christus Dominus non habuit ubi caput reclinaret. Unde S. Bernardus dicit: *Pauper fuit in Nativitate, pauperior in vita, pauperrimus in morte.* Ascendit etiam super Asinam, ut videre est Mat. 21. Messias tradendus fuerat ad mortem 30. argenteis ut Zachar. 11. *Appenderunt mercedem meam 30. argenteis,* hæc omnia impleta sunt de Christo.

2. Judæi solent ad hoc dicere, quod non omnia

omnia impleta sunt de Christo, quæ dicta sunt de venturo Messia, nam *Isaia* 10. dicitur: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo cubabit, vitulus & Leo & ovis simul morabuntur; & puer parvulus minabit eos.* Hoc autem non verificatur post Christum.

21. Sed quàm stulti sint Judæi in explicatione hujus scripturæ! patet: nam si hæc literaliter intelligi deberent, nullum exinde venturus Messias honorem haberet, per istas ergo feras, ferocissimæ intelliguntur Gentes, quæ antea licet sibi fuissent inimicæ, sicut agnus cum lupo, post susceptam tamen fidem, ita in unum convenerunt, ut puer parvulus, quia Servus servorum Summus Pontifex, possit minare eos.

22. Collige 1mò quòd Judæi in proferendis & explicandis textibus scripturæ de Messia, duplici laborant errore 1mò, quia plura, quæ de adventu Messia ænigmaticè, spiritualiter, aut metaphorice dicta sunt, literaliter intelligunt. 2dò: quia Messia, duos non distinguunt adventus, *primum*, ut salvatoris ad liberandos homines, *secundum* ut Judicis ad judicandos; illum in humilitate, hunc in Majestate & gloria.

23. Collige 2dò: quòd Judæi venturum Messiam non sperant esse Deum & hominem, sed purum hominem, fortem & bellicosum. Manifestè tamen vincuntur ab *Isaia* C. 9. dicente de Messia: *Parvulus natus est nobis & vocabitur Nomen Ejus Admirabilis, Deus fortis Pater futuri seculi, Princeps pacis.*

24. Collige 3tiò quòd varix sunt de Christo Judæorum opiniones, vel potius blasphemix. Aliqui enim dicunt Christum fuisse conceptum

de MARIA Virgine & Spiritus S, per Spiritum autem intelligunt ipsum Gabrielem, Angelus enim vocatur Spiritus. Et sic tenet *Philo*, & alii, qui etiam illud *Gen.* 6, explicantes: *Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant*, per filios DEI, intelligunt Angelos non verò filios *Seth*.

25. Alii vero Judæorum, convicti miraculis Christi, blasphemant, hæc ab ipso non fieri virtute DEI, sed per Magiam, quæ vocatur *Cabala*, cum enim Jesus fuerit profugus in Ægypto, ubi hæc ars maximè protunc vigebat, illam didicit, & per ipsam multa signa operatus est; quæ antequam inciperet facere, recessit in desertum, ut se ad ea melius præpararet.

Stante autem hac opinione Judæorum, dicendum est pariter contra illos; quod si noster Salvator arte & non virtute Dei fecit signa, vester Moyses à fortiori hac arte deberet agere, & sic vos omnes fefellit, nam ille ex professò huic arti operam dedit in aula Pharaonis. Tum quia si revertens de Ægypto Christus arte patrasset mirabilia; antequam nasceretur, quomodo poterat in Cælo novam creare stellam? cujus initium, neque initia nostræ fidei Magi poterant intelligere etiam si *Cabalam* novissent optimè.

26. *Collige 4tò.* Judeos esse peiores in incredulitate Turcís, Paganís; quia Turcæ non detrahunt JESU ita, sicut Judæi. Quinimò in Alcorano plurimæ Christo adscribuntur laudes, quæ licet non Deum, magnum tamen Prophetam Deo acceptissimum consentiunt.

Alcora-

Alcoranum enim Turcicum in exordio 4. definitionis inducit DEUM quasi sic loquentem ad Jesum, *Omnia Prophetarum alteri per me sublimato Christo Mariae filio animam nostram propriè conferentes, virtutem ei præ cæteris tribuimus.* Et C. 4. inducuntur Angeli sic loquentes ad Mariam. *O Maria omnibus virtus & mulieribus splendidior, mundior & jucundior! ferimus tibi summi nuntii gaudium cum verbo Dei, cujus nomen est Jesus, qui est facies omnium Gentium in hoc seculo & futuro, vir sapiens & optimas ab universitatis Creatore mittitur. Filius tuus cæcos & mutos curabit, leprosos mundabit, mortuos suscitabit, quæ cuncta credentibus in Deum miracula censentur; vetus testamentum confirmabit, Seque cum D. virtute atque potentia patefaciens, dicet: p̄de credentes in Deum me sequimini, Deus enim mei, vestri- que Dominus est, quem adorantes rectò procedent tramite &c.* Cap: verò 10. idem Alcoranum hæc verba habet: *JESUS Maria Filius Verbum DEI, & nuntius cælitus Maria missus est.* Tandem C. 12. inducitur Deus loquens. *JESUS Maria Filius; cui commissus Evangelium, quod est lumen & confirmatio testamenti, & recta via timentibus Deum: ad vestra legis supplementum misimus o Judei! omnis enim Evangelii servus præcepta ejus sequatur, alioquin malus erit..* Demum cap: 13. alloquitur Deus Jesum ita: *Te ad filios Israël cum virtutibus meis velle venientem increduli magum esse perhibent, tu vero de bonis tibi Matriq; tuæ Divinitus datis mihi gratias age.*

ARTICULUS VI.

De secundo Adventu Christi, &
de Antichristo.

1. Sciendum est: quod ante Adventum Christi (ut Judicis) ventura est quædam notabilis Persona, quæ communiter vocatur Antichristus: eò; quia ante Christum (ut Judicem) præcedet, teste scriptu. 1. *Mat: 24. 2 ad Thsal: c. 2. Apoc. 20. & alibi.*

2. Quando autem venturus est finis Mundi? (licet non sit nostrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate) Sancti tamen Patres hæc fieri opinantur 6000. Annò ab Orbe condito. Quorum præcipuus est S. Hieron: in Expos: Psal. 89. ad Cypr: dicens. Ego arbitror ex hoc loco, ut scilicet quia mundus 6. diebus fabricatus est, sex millibus tantum annorum credatur subsistere. Similia habent S. Hilarius in C. 17. *Mat: S. Francus* lib. 5. contra Hæret. C. 28. *August: lib. 10. de Civitate DEI.* His tamen clarius hac in re loquitur *Lactantius Firmanus* lib. 3. c. 14. ait enim: *Sciant igitur Philosophi, qui ab exordio mundi seculorum millia enumerant, nondum sextum millesimum annum esse conclusum, quò expletò consummationem fieri necesse est.*

Hæc Doctorum opinio videtur fundari in antiqua Judæorum traditione, quam *Rabbi Jacob* in Collect: de Christo cap. *Helec:* dicit esse Prophetiam *Elix 1. Secda Elia*, in qua ait: *Sex mille annis erit mundus, duobus mille inanitas, duobus*

duobus mille lex, duobus mille dies Christi: Clara quidem sed incerta Prophetia, qui tamen Judæorum illi adhærent, ipsi se convincunt de adventu Christi, siquidem jam sexmillesimus annus à creatione mundi pridem inchoatus est.

3. Duo autem Signa erunt Antichristi. *imum* Annihilatio Romani Imperii, ut referet *S. Ambrosius* supra C. 2. Epist. ad *Thesal.* dicens: *Non prius veniet Dominus, quam Regni Romani defectio fiet, & appareat Antichristus, qui interficiet Sanctos*, id est *Henoch & Eliam*, ut inferius expressè habet, *2dum* Signum est; adventus *Henoch & Eliæ*, ut habetur *Apocal: 13. v. 3.* *Primum* signum præcedet nativitatem Antichristi, *secundum* vero subsequetur.

4. Nota. quod Apostolus loquens de extremo Judicio & Antichristo 2. ad *Thesal.* c. 2. dicit: *hæc non fieri, nisi venerit discesso &c.* Ubi nomine discessionis voluit intelligere devastationem Romani Imperii ut explicat *S. Hieron:* ad *Algasiam* quæst. 11. dicens: *Idèd Paulus id aperte scribere noluit, ne calumniam incurreret, quod Romano Imperio male optaverit, cum speretur æternum.*

5. Quomodo autem destruetur Romanum Imperium? non conveniunt Doctores. *Lyranus* enim noster supra C. 2. ad *Thesal.* intelligit de morali destructione, nempe quo ad fidem; postquam enim aliorum retulerit sententiam dicit, *Sed salvò meliori Judicio, mihi videtur melius intelligendum de recessu à fide Catholica, sicut exponunt, aliqui.*

S. Methodius tract. de rebus, quæ ab initio fuerunt, & quæ postea contingere debent, intelligit destructionem Romani Imperii quo ad Civilia, & quidem ab uno Francorum Rege, quam
senten-

sententiam refert S. August: tract. de Antichristo: Quidam vero Doctores nostri dicunt: quod unus ex Regibus Francorum Romanum Imperium ex integro tenebit, qui in novissimo tempore erit, & ipse erit maximus & omnium Regum ultimus, qui postquam Regnum suum feliciter gubernaverit, ad ultimam Hierosolymam veniet, & in monte Oliveti sceptrum & coronam suam deponet.

Cateri vero Doctores volunt Romanum Imperium à decem Regibus divisum esse, ex quibus Antichristus occidet tres, videlicet Regem Ægypti, Africa, & Æthiopiæ, reliqui autem septem submittent ipsi colla. Ita Iraneus l. 5. C. 26. Cyrillus Cath: 25. Hippolytus de Consum: mundi; explicantes Cap: 7. Dani: ex quibus S. Hieronymus supra idem Cap. 7. ait: Ergo dicamus, quod omnes Scriptores Ecclesiastici tradiderunt, in consummatione mundi, quando Regnum destruendum est Romanorum decem futuros Reges, qui orbem Romanum inter se dividant, & undecimum esse surrecturum Regem, qui tres de decem Regibus superaturus sit, id est Regem Ægyptiorum Africa & Æthiopiæ, quibus interfectis etiam septem alii Reges Victori colla committent.

Et hæc sententia est omnium probabilissima, quia illam & pluralitas Doctorum concludit, & S. Scriptura confirmat, Dan: enim C. 7. v. 3. Propheta dicit se vidisse quatuor bestias, quarum cupiens intelligere visiones, petiit ab Angelo edoceri, qui dixit ei: Hæ quatuor bestia, quatuor sunt Regna, quæ consurgent de terra, ut patet v. 17. ejusd: Cap. & tandem v. 19. dicit de se ipso Daniel: Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus. Sc. usque ad v. 25, inclusivè, & ait Angelus ei v. 28

Bestia quarta, Regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus Regnis. Porro cornua decem ipsius Regni, decem Reges erunt, & alius consurgit post eos, & ipse potentior erit prioribus. & tres Reges humiliabit, & sermones contra Excelsum loquetur. In quibus locis SS. Doctores & Glossa interlinearis ac Ordin: per Regnum quartum, intelligit Romanum Imperium.

6. Antichristus nascetur in Babylonia ex Patre & Matre Judæis de Tribu Dan, qui ab initio suæ conceptionis habebit diabolum specialiter sibi assistentem, quem adorabit velut sum Tutelarem, ita *S. August: tract. de Antichristo* dicens: *Nascetur autem ex copulatione Patris & Matris sicut alii homines, non (ut aliqui dicunt) ex sola Virgine, & subdit: In ipso verò conceptionis initio, diabolus simul introibit in uterum Matris ejus, & virtus diaboli semper cum illo erit. Quod autem in Babylonia nasciturus sit, immediate habet idem Doctor: Sicut Dominus ac Redemptor noster Bethleem sibi providit, sic diabolus illi homini perditto, qui Antichristus dicitur locum novit aptum, unde radix omnium malorum oriri debeat, scilicet Civitatem Babyloniæ. Hoc etiam confirmat D. Thom: de Humanitate DEI C. 29. Nascetur Antichr: in Babylonia de Tribu Dan, juxta quod ait Jacob Gen: 49. Fiat Dan coluber in via Cerastes &c.*

7. Quò autem nomine vocabitur Antichristus, nota ex *Apoc: 15.* Nomen ejus debere componi ex numero 666. habetur enim sic expressè, *Hic sapientia est, qui habet intellectum, computet numerum bestie, & numeri ejus sexcenti sexaginta sex.*

Sciendum vero est, quod Joannes (ut refert Lyra-

Lyranus) scripsit Apocalypsim græcè, literæ autem nonnullæ apud Græcos significant certos numeros, sicuti apud Latinos C. designat 100. L. 50. Sic. Lyranus ergo supra C. 13. Apoc: dicit; quod nomen ejus erit *Antemos*, quod latinè idem est; ac *Christo contrarius*, nam A. apud Græcos significat 1. N. 50 T. 300. E. 5. M. 40. O. 70. S. 200. Qui numeri simul conjuncti faciunt 666. prout constat ex calculatione facta.

Licet autem plures majoris affirmationis Sancti Patres intelligant hunc textum de Antichristo; quia S. Joannes Apostolus prophetabat in Insula Pathmos de novissimis diebus & rebus mundi, inter quas numeratur utpote principalis Persona Antichristus.

8. Sunt tamen nonnulli, qui putant S. Joannem loco Cit: *Apocalip: 13.* per illa Verba. *Et numeri ejus 666.* intellexisse Martinum Lutherum, qui his novissimis temporibus, veluti fera pessima laceravit Ovile Christi in Anglia, Scotia, Hibernia, Dania, Svecia, Borussia, Saxonia, Belgio Confederato &c. Si enim Chaldeorum styllum consideremus, (quorum praxis est nomina rerum per numerum scribere) certum est quod hic numerus 666. denotat idem ac *Martin Lauter*, sicuti proprio idiomate vocabatur. Nam apud Chaldeos singulæ Alphabeti litteræ, denotant singulos numeros: prout sequitur.

A.	b.	c.	d.	e.	f.	g.	h.	i.	k.	l.	m.	n.	o.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	20.	30.	40.	50
p.	q.	r.	s.	t.	u.	w.	x.	y.	z.				
60.	70	80.	90.	100.	200.	300.	400.	500.	600.				

Quo posito: sit ergo nomen Lutheri scriptum, & ad numeros prædicti Alphabeti reductum, & videbit unusquisq; quod nominis ejus summa facit numerum 666.

M.	3	0.
A.		1.
R.	8	0.
T.	1	0 0.
I.		2.
N.	4	0.
L.	2	0.
A.		1.
U.	2	0 0.
T.	1	0 0.
E.		5.
R.	8	0.

Facit: 6 6 6.

9. Quia autem Antichristus nascetur de Gente Judæorum, Hebræi videntes illum magnificum & potentem, eligent illum in Regem, putantes esse Messiam promissum, qui liberaret eos de captivitate diuturna, ut testatur *Cyrillus Cath.* 15.

10. Unde fortificatus brachiò judæorum, imprimis subjugabit sibi tres Reges: nempe Ægypti, Æthiopiæ, & Lybiæ, postea decem Reges Romanum imperium dividentes, ita; ut universo Orbi imperare videatur, ut patet ex supra dictis num: 5.

11. Tunc vero erit intolerabilis persecutio fidelium, nam Præfectos ubique constituet Judæos, qui ex innata malitia, Christianos plus Nerone cruciabunt ita; ut publica sacrificia cessare debeant in Ecclesia, & cætum in speluncas recedere necesse erit, ut patet ex *Apoc.* 12. v. 6. *Et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum à DEO, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.* Ubi per mulierem intelligit Ecclesiam *S. Methodius* supra C. 11. *Apoc.*

12. Multi autem ex fidelibus credent in eum propter signa ab ipso per diabolum facta; ut patet

tet 1. ad Timoth: C. 4. quem locum explicans noster Lyranus ait: Sicut Salvator promissit discipulis in omnem Civitatem & locum quod ipse erat venturus, sic & Antichristus promittet Prophetas suos loquentes spiritu diabolico. Illos vero qui credent in illum, signabit signo suo in frontibus, ut clare habetur Apoc: 11. Et faciet illos habere characterem in dextera manu, aut in frontibus suis, & ne quis possit emere aut vendere, nisi qui habeat characterem bestia, aut numerum nominis ejus.

13. Non diu tamen Regnum & crudelitas durabit Antichristi, ut legitur: Dan: 12. A tempore cum ablatum fuerit iuge Sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. Dies vero 1290. faciunt menses 42. id est tres annos & dimidium. Ut clarius habetur Apoc. 12 Et Civitatem Sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.

14. Post igitur hos tres annos crudelissimos ante suum interitum circa triginta dies, occidet in Hierusalem Henoch & Eliam, qui praedicabunt Evangelium diebus 1260 juxta illud Apoc. 11. v. 3. Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta annis facies. Et paulo inferius v. 8. subditur: Et cum finierint testimonium suum, bestia (id est Antichristus) occidet eos, & corpora eorum jacebunt in plateis, ubi & Dominus eorum crucifixus est.

15. Postea tandem ille diabolicus homo faciens se DEUM & Christum, ut ostendat suam gloriam, intrabit in montem Oliveti cum omni suo exercitu quasi in caelum ascensurus, ubi iussu DEI judicio occidetur a S. Michaeli; reliqui vero de ejus exercitu, aliqui fulmine, alii vero pesti-

pestilentia morientur, ut patet Daniel. 11. v. 45.
& Apoc. 20. ac 2. ad Thesal. C. 2. Quod et
tiam confirmat S. Bernardinus Senensis tomo 2. de
Jud. Gent. serm. 11. loquens de Antichristo ait:
Quem secundum Apostolum Dominus DEUS no-
ster Christus interficiet Spiritu oris sui, quia
secundum Nicolaum de Lyra, de mandato ejus
fulminabitur per ministerium Archangeli Michæ-
lis, qui etiam interficiet exercitum ejus secundum
Methodium.

16. Non statim autem sequetur judicium ge-
nerale, sed post dies 45. Ratio est ex illo Daniel.
12. ubi prædicatur crudelitas Antichristi per mille
dies ducentos nonaginta, postea vero subditur:
Beatus qui expectat & pervenit ad dies mille tre-
centos triginta quinque. Ubi ad numerum 1290.
adduntur numeri 45. Quod utique fiet ex im-
mensa clementia DEI, ut illi, qui propter cru-
delitatem Antichristi fidem amiserant, iterum ad
ovile Christi revertantur.

17. Sed quomodo in tam exiguo tempore u-
niversus possit ad Christum converti populus, ita
ut possit adimpleri promissio Christi Joan 10.
Et fiet unum ovile & unus Pastor. Pro dubio
rem istam habet S. Bernardinus Senensis; unde
oppositum docet tom. 2. de Jud. Gen. serm. 11.
dicens. *Ab illo tempore* (id est ab occisione An-
tichristi) *usque ad finem mundi secundum quosdam*
parvum non debet esse tempus, nam videntes Ju-
dei se deceptos ab Antichristo, fervide converten-
tur. Ex hoc manifeste patet, ab illo tempore
usque ad finem mundi tantum spatium temporis
debet intervenire, quod totus populus Israël atque
totus mundus convertatur ad Christum. Sed quid-
quid sit, de hoc.

18. Illud certum est, quod post occisionem Antichristi usque ad iudicium generale, erunt hominibus dies amarissimi, propter continua cæli signa, pestilentiam, & sonitum fluctuum maris, juxta illud *Luca 21. v. 25. Erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura Gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ supervenient universo Orbi.* Quæ verba explicans noster *Lyranus* dicit se legisse in *Annalibus Judæorum 15.* signa ante iudicium præcedentia.

1mo Enim die: erigetur mare quadraginta cubitis supra altitudinem montium.

2do. Ita descendet ad Oceanum, ut vix videri poterit.

3^{ti}o: Cum magno rugitu exibunt belluæ.

4to. Ardebit mare, fontes, & flumina.

5to. Herbæ & arbores dabunt rorem sanguineum.

6to. Ruent omnia ædificia.

7mo. Petræ scindentur.

8vo. Fiet ita vehemens motus terræ, Ut:

9no. Die, omnes montes ad planitiem redire debeant, unde æquabitur terra.

10mo. Exibunt homines, si qui in cavernis latitabant, & velut amentes præ timore nihil adinvicem loqui poterunt.

11mo. Surgent ossa mortuorum, & stabunt supra sua sepulchra.

12mo. Cadent stellæ de cælo. Unde.

13^{ti}o. Die: omnes morientur viventes.

14to. Ardebit cælum & terra.

15to. Resurgent omnes ad iudicium.

19. Utrum ista signa sint veræ vel falsa S.

Hieron:

Hieron: neque illa approbat, neq; etiam audet reprobare, ut potè conformia ad dicta Salvatoris *Luc: 21.* ipse tamen *Lyranus* notat, quod non omnes libros Prophetarum habemus in Bibliis, nam *Elia* tam famosi Prophetæ, nullus est specialis liber. Apud Judæos autem sæpius citatur sub titulo I. *Sectæ Elia C. vg. 1.* Quamvis nunc genuina ipsius verba non reperiantur apud illos, cum sint plurimi eorum combusti libri ab *Herode Ascalonita* (ut dictum est superius in præc. art.) undè poterant hæc signa ex aliquo Prophetarum accipere. Quod probabile puto, quia si *DEUS* prædixit per *Danielem c. 5.* devastationem *Jerosolymæ*, quanto magis congruum fuerat indicare excidium totius mundi?

20. Post hæc itaque signa fiet universalis Resurrectio omnium omnino hominum tam baptizatorum quàm etiam non, quinimo abortiva humana viæ resurgent, quæ aliquando in utero Matrum fuerunt animata, nam etiam ista participant naturam hominis. Omnes autem nos absque ulla exceptione oportet stare ante tribunal Christi, ut docetur *2. ad Corinth. C. 5.*

21. Hæc vero Resurrectio juxta: *D. Bonaventuram & Scotum* probabilius fiet mediâ nocte, non vero de die, quia etiam hõc tempore Christus Dominus resurrexit, quod & prædixit *Mat: 25.* *Mediâ nocte clamor factus est, ecce sponsus venit exite obviam ei.*

22. Licet autem plures tenent Doctores, quod unusquisque nostrum resurget in eodem loco, in quo sepultus fuit, & ab Angelo Custodè deferetur ad vallem *Josaphat*; probabilius tamen videtur *V. Scoto* in *4. d. 43. q. 5.* Quod solum pulveres nostræ carnis in locum propinquum vallis *Josaphat* congre-

congregabuntur ab Angelis, juxta illud Mat. 24. *Filius hominis mittet Angelos suos cum tuba & voce magna & congregabunt electos à quatuor ventis*, qui textus in utramque partem potest retorqueri.

23. Resurgemus autem omnes in plenitudine ætatis Christi, ut patet ad Eph. 4. hoc est in ætate & quantitate illa, quam unusquisque habuit vel habiturus fuit si vixisset ad trigessimum Annum, cum hoc tamen discrimine, quod electi resurgent undequaq; perfecti, reprobi autem juxta *D. Bonaventuram* Tract. 7. Cap. 5. cum illis defectibus apparebunt; quos habuerunt in vita, nam illorum corpora non erunt ad decorandum, sed puniendum.

24. Nota quod antiquitus fuit famosa quæstio, in quonam sexu resurgere debeamus? *Origenes* enim (ut refert *S. August.* lib. 22. de Civit. D. C. 7.) legens illud 1. ad Ephes. 4. *donec occurramus omnes in viram*, docebat, tam mares quàm feminas resurrecturos esse in sexu masculino, nunc autem conformiter ad mentem Ecclesiæ oppositum docet *V. Scotus* in 4. d. 44. q. 9. Alias *B. Virgo* nullum indicium haberet Maternitatis Christi, & cæteræ Virgines suæ Virginitatis.

25. Quamvis autem omnes judicabimur in valle Josaphat ut patet *Jòelis* 3. v. 2. Non omnes tamen eodem modò stabimus, reprobi enim in valle & circa vallem Josaphat in terra manebunt, Electi vero simul cum Christo in aère apparebunt, ut habetur 1. ad *Th. sal.* C. 4. *Deinde nos qui vivimus* (in gratia, ut legit *Glossa Ordinaria*) *rapiemur obviam Christo in aère.*

26. Sic vero nobis stantibus, apparebit crux fulgida in aère, sanctis quidem amabilis, reprobis vero multùm horribilis eo; quod videntes
medium

medium amissæ salutis torquebuntur. Post ostensionem vero Crucis, statim apparebit & Christus iustus Iudex, ut prædicatur ab illo *Mat: 24. Et tunc apparebit signum Filii hominis in Cælo, & videbunt Filium hominis venientem in nubibus Cæli.* Quem locum explicans *S. Joan: Chrysost: hom 77. ait. Crux enim sole fulgentior videbitur, cujus autem rei gratiâ istud signum apparet? ut Judæorum impudentia opprimatur; Crucem in suam justificationem secum habens in iudicium veniet.*

27. Et tunc aperientur libri (id est conscientiarum omnium, ut explicat *Lyranus*) in quibus apparebunt nostra dicta, cogitata, & facta, sive bona sive mala, ita, ut Sancti videant opera damnatorum, & vicissim damnati Electorum, ut probat *V. Scotus in 4. d. 47. q. 1. ex illo Isaia 47. Revelabitur ignominia vestra & videbitur opprobrium tuum.* Quod etiam confirmat *S. Ambrosius* explicans illud 1. *Ad Corinth 4. Nolite ante tempus judicare &c. ait: In die iudicii apparebit, ut & qui despectus habebatur, forte appareat dignus, & qui aliquid esse putabatur, inveniat reprobis, omnia enim nuda erunt in die iudicii.*

28. Nota, Quod trium librorum scriptura & Ecclesia meminit. *Primus* est ille, qui proferendus est in iudicio, de quo *Apo: 20. Et per hunc intelligitur uniuscujusque conscientia. Secundus* est liber *Vite.* de quo est mentio *Exod: 32. & per hunc intelligitur decretum prædestinationis. Tertius* liber *Mortis,* per quem datur intelligi decretum reprobationis, ita explicat noster *Lyranus* supra 20. *Apoc. & S. Augustinus hom; 17. Pro complemento hujus articuli.*

29. Collige 1mò, quod circa iudicium generale duæ in sacra scriptura sunt sententiæ sibi multum oppositæ. Nam 1. *ad Corinth 6.* Apostolus dicit: *Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis secularia?* Psalmo vero 1. dicitur: *Jdeò non resurgent impii in iudicio.* Ad concordantiam horum textuum.

30. Collige 2dò, quod *V. Scotus in 4. d. 47. q. 1. ex S. Greg: lib. 26. Moral: c. 20. notat:* quatuor esse ordines hominum in iudicio. Alii enim iudicabunt, & non iudicabuntur, ut perfectissimi. Alii nec iudicabunt, nec iudicabuntur, ut infideles damnati. Alii iudicabuntur & salvabuntur, ut mediocriter boni. Alii iudicabuntur & peribunt, ut fideles mali. Ex quo patet veritas utriusque textûs superius citati, nam dum Apostolus dicit: *Nescitis &c.* dat intelligi, quod Apostoli sunt iudicaturi Angelos Apostatas, & homines juxta promissionem Christi *Mat: 19.* Quando autem dicitur *Psal: 1. Jdeò non resurgent impii in iudicio,* denotatur: quod impii & reprobii non resurgent ad iudicium cæterorum, iudicantes illos, sicuti iudicabunt Electi.

31. Collige 3tiò ex Lyrano in *Mat: 19.* quod iudicare tripliciter accipitur, 1mò principaliter; & sic iudicat Judex proferens sententiam. 2dò pro illo, qui sedet in loco eminenti juxta Iudicem; Et sic dicuntur iudicare Assessores Iudicii. 3tiò Latè: pro aprobatione sententiæ Iudicis. His præmissis; Certum est de fide, quod Christus principaliter erit Judex omnium iudicandorum, juxta illud *Joan: 5. Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio &c.* Certum etiam est, quod Apostoli & cæteri Sancti perfectissimi, imò & omnes Angeli iudicabunt alios secundò modo,

modò, nempe ut Assessores; Ut patet 1. ad *Corinth* 6. *An nescitis, quoniam Sancti de hoc mundo iudicabunt.*

32. *Collige* 410: quod licet Christus Dominus videbitur in iudicio ab omnibus, tam electis, quam reprobis; juxta illud *Joan: 29. Videbunt in quem transfixerant.* Divinitatem tamen Christi reprobi non videbunt; de solis enim justis, hanc sententiam tulit ipse Judex universi Orbis *Mat 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi DEUM videbunt.* Quod etiam confirmat *S. August;* lib. 1. de *Trin: C. 13.*

33. *Collige* 510. Quod ante iudicium, erit conflagratio mundi multum horribilis, cali enim, terra & àér vehementer ardebunt, quæ conflagratio durabit etiam tempore iudicii. Post laam enim sententiam: *Fite maledicti &c.* tota hæc flamma descendet cum damnatis ad Inferos, juxta illud. 2. *Petri 3. Cali autem qui nunc sunt & terra, servantur igni, novos autem Celos & novam terram expectamus &c.* Nota tamen ex *V. Scoti* in 4. d. 48. q. 2. quod Cali non destruentur, quo ad substantiam, sed solum immutabuntur & innovabuntur per augmentum luminis, juxta illud: *Isaïæ 30. Et erit lux lune sicut lux solis, & lux solis erit septemplex.* Quod etiam confirmat *S. Hieronymus*: explicans citatum textum *S. Petri*, ait: *Novos Celos expectamus, non alios tamen sed veteres & antiquos in melius commutandos.* Solum ergo (ut advertit *V. Scotus*) immutabuntur Cali per hoc, quia & majus lumen habebunt & illorum continuus cessabit motus, ut patet *Apoçal. 10.* ubi dicitur quod: *Angelus levavit manum suam ad Cælum, & juravit per Viventem in sæcula, quia tempus non erit amplius,*
confe-

consequenter neq; motus, tempus enim juxta Philosophos est mensura motus.

34 Collige 610. Quod licet generaliter dicetur à Judice: *Ite maledicti in ignem*, probabilis tamen videtur, quod Infantes non baptizati hic in terra manebunt, non vero ad Infernum descendent (ut volunt aliqui minus discreti Authores.) Ratio est, quia ex una parte hoc recommendat Divinam Clementiam ex altera parte pro solo peccato Originali & alieno sufficit pena damni. Deinde ad quid Deus soli & Lunæ adderet lucem si nullus hic habitaret, cui enim lucerent?

Hæc autem sententia, licet sit piissima quia tamen nullò fulcitur testimoniò Sacra scripturæ, hinc: V. Scotus in 2. d. 33. mediam viam tenet, docens: Parvulos descendere quidem ad Infernum, ibi tamen nullam penam sensus, quinimo nec aliquam tristitiam de suo statu passuros demonstrat, nam etiam hæc est pena sensus, pro qua sententia citat Divum Augustinum in Enchir. C. 93. docentem: *Penam parvulorum fore miserissimam.*

Si tamen vera est illa sententia quæ docet, parvulis ante baptismum morientibus dari illustrationes & motiones à DEO in articulo mortis, ut possint elicere desiderium baptismi, de quo inferius secti: 2. dicendum est consequenter in tali sententia parvulos non solum futuros esse in inferno, sed etiam debere pati penam sensus & damni, si non eliciissent baptismi desiderium, siquidem in tali casu peccato originali adjecissent personale, nempe negligentiam in querenda salute.

S E C T I O II.

De Sacramentis in Genere & eorum Effectu.

A R T I C U L U S I.

De Sacramentis in Genere.

1. Quid est Sacramentum?

Ry. Juxta V. Scotum in 4. d. 1. q. 2. est: Signum sensibile, gratiam Dei vel effectum ejus gratuitum ex institutione D. efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis Viatoris.

2. Quid est Signum?

Ry. Secundum August. est illud: Quod præter sui cognitionem, ducit nos in cognitionem alterius.

3. Quotuplex est Signum?

Ry. Est Duplex. Unum Naturale: quod ex natura sua aliquid significat, ut gemitus dolorem. Aliud Ad Placitum, quod ex beneplacito Dei vel hominum aliquid significat. Ut pulsus campanæ devotionem.

4. Item aliud est Practicum: quod causat id, cujus est signum. Aliud Speculativum: quod non causat id, cujus est signum.

5. Qualia sunt signa Gratiae, Sacramenta?

Ry. Sunt signa gratiae Ad placitum & Practica, nam causant gratiam, non quidem Physicè (ut vult D. Thomas q. 62. art. 1. sed moraliter, ut docet V. Scotus in 4. d. 1. q. 4.

6. In lege antiqua fueruntne Sacramenta causantia gratiam?

Ry. Affirmativè, in nullo enim tempore DEUS

dimi-

dimisit Cultores suos absque remedio necessario ad salutem.

7. *Quanam fuerant hac Sacramenta?*

R. Ab Adam usque ad Abraham tam pro masculis, quam feminis, fuit deletiva culpæ Originalis: *Protestatio fidei à parentibus signo sensibile facta Deo, in venturum Messiam.* Ab Abraham verò usque ad Adventum Messie pro Masculis fuit *Circumcisio*, pro feminis autem fuit eadem *Protestatio fidei &c.* Circumcisio fuit constituta solum pro Judæis tanquam signum distinctivum illorum à cæteris gentibus. Item esus agni paschalis, oblationes &c. erant Sacramenta, quia significabant gratiam.

8. *Per quid differunt Sacramenta antiquæ legis à nostris Sacramentis?*

R. Per hoc quia illa non causabant gratiam ex opere operato sicuti novæ legis; vel si causabant gratiam ex meritis venturi Messie ut volunt aliqui, non tamen ita uberem sicut causant Sacramenta legis gratiæ.

9. *Quot sunt Sacramenta novæ legis?*

R. Septem *Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, & Matrimonium.*

10. *Quare imò ponitur Baptismus, deinde Confirmatio, Euch. &c?*

R. Quia Baptismus est, Janua ad alia Sacramenta, & quia per illum nascimur in vita Spirituali, Postea sequitur Confirmatio; quia per illam roboramur in hac vita. Per Eucharistiam pascimur. Per Pœnitentiam à morte vel ægritudine liberamur. Per extremam Unctionem à reliquis defectibus curamur. Per Ordinem ad dignitatem Ecclesiæ evehimur. Per Matrimonium verò Cætus Fidelium multiplicatur.

11. *Quotuplicia sunt Sacramenta?*

R. Alia sunt *Vivorum*: quæ in suscipientibus supponunt gratiam, quæ est vita Spiritualis animæ. Alia *Mortuorum* quæ in suscipientibus supponunt peccatum, sive Originale ut Baptismus, sive personale ut Pœnitentia.

12. Item alia sunt *Formata*. Alia *Non formata*. Prima sunt illa, quæ suscepta producunt in suscipiente gratiam, quæ est forma Spiritualis adornans Animam: Et talia sunt omnia Sacramenta; quoties in suscipiente non inveniunt obicem. *Non formata* vero sunt illa, quæ in suscipiente non causant gratiam. Sic Eucharistia suscepta in peccato mortali, non gratiam sed peccatum, non salutem sed venenum sumenti affert. Ut patet de Juda Joân: 13. de quo dicitur. *Post buccellam panis, introivit in eum satanas.*

13. Item Alia sunt *Iterabilia*, quæ possunt iterari, & talia sunt 4. *Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio & Matrimonium* Alia. *Non iterabilia*, quæ non possunt iterari, quia indelebilem characterem imprimunt animæ. Et talia sunt tria, Baptismus, Confirmatio & Ordo.

14. Item Alia sunt *De Necessitate*, ut Baptismus & Pœnitentia post mortale commissum. Alia *De Præcepto*, ut est Eucharistia saltem semel in annô. Et alia *De Utilitate* ut est Ordo & Matrimonium.

15. *Suntne omnia Sacramenta Permanentia?*

R. Non sunt, sed omnia *Succeßiva* præter solam Eucharistiam quæ est permanens, Cætera enim post dictam formam desinunt esse in re, & solum manent in effectu; Eucharistia vero post verba Consecrationis manet.

16. *Sunt ne omnia æquæ digna?*

R. Utiq;

R. Utique sunt omnia æquè digna & sibi æqualia in ratione Instituentis; omnia enim sunt ab eodem Christo instituta. Non sunt tamen æqualia in ratione Continentis, ut docet *Trid.* s. 7. Can. 1. nam alia continent solum gratiam Christi, Eucharistia verò & gratiam & Christum realiter in se continet.

17. *Quæ requiruntur ad valorem Sacramenti?*

R. Juxta Florentinum hæc tria, nempe: *Materia, Forma, & Intentio* Ministri ac Suscipientis. *Materia* & *forma*, sunt de essentia Sacramenti, *Intentio* verò est *Conditio* sine qua non potest validè confici Sacramentum.

18. *Quid est Materia Sacramenti?*

R. Est res quædam sensibilis ex institutione Christi efficaciter significans gratiam.

19. *Quotuplex est Materia?*

R. Duplex *Remota* quæ sunt ipsæ res sensibiles, ut v.g. aqua in Baptismo. *Proxima* verò est harum rerum traditio & acceptio.

20. *Quid est Forma Sacramentorum?*

R. Sunt verba à Ministro prolata in applicatione Materię.

21. *Quis est Minister & suscipiens Sacramentorum?*

R. De lege ordinaria est solus homo viator, quia sunt instituta ad salutem hominis Viatoris, ut patet ex definitione Sacramenti in communi.

22. *Quis dicendus est Viator?*

R. Ille qui nondum pervenit ad beatitudinem sed est adhuc in hac mortali vita quasi in viâ ad Patriam.

23. *Anima in purgatorio suntne viatores?*

R. Non sunt, quia non sunt in via merendi vel demerendi, quod est proprium viatoris. Neque

etiam sunt in termino, sed manent in statu medio inter viam & Patriam.

24. *Quot sunt Effectus Sacramentorum?*

R. Sunt duo: *Gratia* & *Chara*cter. Gratiam causant omnia Sacramenta licite & valide suscepta. *Chara*cterem verò solum tria: Baptismus Confirmatio & Ordo.

Quid est Intentio? & quæ requiritur tam ex parte Ministri quam Suscipientis? dicetur in sequenti:

25. *Qualem Gratiam causant Sacramenta?*

R. Omnia causant gratiam habitualementem, & quidem ex opere operato, non tamen omnia primam, sed solum Baptismus & Pœnitentia; Reliqua verò quinque causant per se, & ex institutione sua gratiam habitualementem secundam.

26. Nota tamen, quòd Sacramenta quæ ex Institutione sua causant gratiam secundam, possunt per accidens causare gratiam primam & delere peccatum mortale, ut v.g. si quis accederet ad Eucharistiam cum peccato mortali inculpabiliter oblito & non confesso, in tali casu per Eucharistiam & deleretur illud peccatum, & causaretur gratia prima, licet postea teneretur confiteri illud post remissionem, ut satisfaciat præcepto Divino.

27. *Æqualemne causant Gratiam in omnibus Sacramenta?*

R. Affirmative, si suscipientes sint æqualiter dispositi, secus verò si inæqualem dispositionem habeant, quia sic juxta mensuram maioris vel minoris dispositionis eorum, maior vel minor causabitur gratia, ut docet *Trid.* Ses. 6. c. 7.

28. *Ultra enumeratam gratiam causantne adhuc aliam Sacramenta?*

R. Utique causant Gratiam specialem quæ communiter vocatur Gratia Sacramentalis. 29.

29. *Quid est Gratia Sacramentalis?*

R. Est Speciale auxilium dandum tempore opportuno homini suscipienti aliquod Sacramentum. Vel secundum alios: Est jus ad recipienda auxilia concernentia susceptum Sacramentum. Sic per Baptismum præter Gratiā primā & characterem, recipit Infans jus ad habenda auxilia, quibus tempore necessario in fide, spe, & charitate confirmatur. Per Confirmationem, recipit jus ad habendum robur, ut fortiter resistat Tyranno. Per Ordinem, accipit ordinatus jus ad habenda auxilia, ut dignè possit exercere susceptum Ordinem.

30. *Quid est Character?*

R. Est: *Signum spirituale indelibiliter impressum animæ, per quod homo insignitus differt ab alio non habente illud.* Differt à Gratia, quia hæc licet sit signum spirituale, non tamen indelebile, siquidem amitti potest, ut patet in peccatoribus post mortale commissum: character verò nunquam amitti potest.

31. *Quotuplex est Character?*

R. Est triplex. 1. *Baptismi* per quem homo Christianus differt à non Christiano. *Confirmationis* per quem unus differt ab alio, tanquam miles fortis ab infirmo. 3. *Ordinis*, per quem unus homo differt ab alio, tanquam perfectus ab imperfecto.

32. *Quando Gratia & Character à Sacramentis causatur?*

R. Tunc: quando applicatur integra materia & forma; cum hoc tamen discrimine quòd gratia solum recipitur tunc quando & valide & etiā licitè recipitur Sacramentum; Character verò imprimitur, etiā si illicitè accipiatur Sacramentum, dummodo validè, quia non opponitur peccato sicut gratia.

33. *Quid & quot sunt Sacramentalia?*

R. Sunt quædam Ceremoniæ ab Ecclesia institutæ ad solemnem ritum Sacramentorum. Sunt autem septem, hoc versu expressa.

Orans, Tinctus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens.

Orans significat orationem Dominicam. *Tinctus* Asperisionem aquæ benedictæ. *Edens* Sumptionem panis benedicti. *Confessus* Confessionem generalem. *Benedicens* significat benedictionem Episcopi.

34. *Per quid differunt Sacramentalia à Sacramentis?*

R. Per hoc, quia hæc fuerunt à Christo instituta & causant gratiam ex opere operato, Sacramentalia verò sunt instituta ab Ecclesia, & causant gratiam ex opere operantis.

35. *Quinam est Effectus Sacramentalium?*

R. Remissio venialium, & alia auxilia actualia.

ARTICULUS II.

De Gratia.

1. *Quid est Gratia?*

R. Gratia in communi est: *Donum Dei gratis nobis datum.*

2. *Quotuplex est Gratia?*

R. In una sui divisione est duplex, *Naturalis & Supernaturalis*. Prima est, donum Dei naturale, quod Deus potest non conferre Creaturæ sine illius injuria. Et hujusmodi est vg. Status nobilis, memoria, sanitas & cætera talenta naturalia. *Gratia Supernaturalis* est donum Dei gratuitum, Supernaturale, creaturæ rationali conferibile ex meritis Christi, ordinatum ad consequendum finem supernaturalem.

3. Gratia Supernaturalis Alia est *Supernaturalis quò ad substantiam*, quæ est indebita omnium naturæ creata, uti est Gratia Sanctificans &c. Et Alia *Supernaturalis quò ad modum*, quæ solum in aliquibus circumstantiis est indebita. Talis esset gratia v.g. sapientia, si illam Deus alicui infanti infunderet.

4 Gratia Supernaturalis est duplex. *Sanitatis & Medicinalis* ima est illa quam Deus contulit primis parentibus & Angelis in statu Innocentiæ existentibus; quæ ideo dicitur Gratia Sanitatis: quia data est Naturæ Sanæ. *Medicinalis* vero est illa, quam Deus cõmuniter dat naturæ vulneratæ peccatõ Originali; quæ ideo dicitur *Medicinalis*, quia est quasi Medicina Naturæ ac voluntatis humanæ infirmæ.

Utraq; autem hæc Gratia per hoc differunt; quia Gratia Sanitatis fuit non ita intensa & copiosa, quàm Gratia medicinalis, juxta illud Christi Joan. *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.* 2do quia Adamus cum Gratia Habituali & adjutorio actuali Intellectus potuit perseverare finaliter in Iustitia, homines verò in hoc statu naturæ lapsæ ultra prædicta illa duo dona indigent pia motione in Voluntate.

Ex quo patet quod Gratia Sanitatis solum consistebat in illustratione Intellectus, modo vero Gratia medicinalis non solum illustrare habet intellectum, sed etiam movere voluntatem, ut inferius dicitur.

5. Item Gratia Dei Alia est *Interna* & Alia *Externa*. Prima est illa, quæ hominem interiorius afficit, sive per modum permanentis, ut est gratia habitualis, sive transeuntis, ut est gratia actualis. Gratia vero *Externa* est illa quæ hominem interi-

interius non afficit, sed tantum movet sensus, ut est V. G. Prædicatio, miracula, &c.

6. Gratia Interna Alia est *Gratis data*, Alia *Gratum faciens*. Prima est illa, quæ alicui à Deo datur principaliter propter salutem aliorum, ut est VG. Gratia prædicandi, &c. Et hæc dividitur in præcipuas novem species, ut videre est ad *Ephes. C. 4*, Gratio verò *Gratum faciens* est illa, quæ principaliter datur alicui propter ipsius salutem, ut est VG. Gratia jejunandi, meditando, &c.

7. Gratia Gratum faciens, Alia est *Actualis*, quæ est auxilium actu à Deo alicui collatum. Alia *Habitualis*, quæ est *qualitas Spiritualis infusa à Deo, permanentemente inhaerens animæ, & Sanctificans illam.*

8. *Quid est Gratia Actualis?*

R. Nihil aliud est: quàm Illustratio intellectûs & subitus motus voluntatis ad bene & salutariter vivendum, seu ad Actum meritorium eliciendum.

9. *Quotuplex est Gratia Actualis?*

Gratia Actualis, Alia est *Excitans*, per quam à peccato retrahimur, & quasi à somno mortis excitamur. Alia *Adjuvans*, per quam à Deo in nostris bonis operibus adjuvamus. Prima vocatur *Antecedens*, quia *antecedit actum voluntatis nostræ*. Secunda verò dicitur *Concomitans*, quia *adjuvando voluntatem, est quasi Comes illius.*

10. Gratia Excitans Alia est *Sufficiens*, & Alia *Efficax*. Prima est illud auxilium Dei, à quo quidem excitamur, illi tamen non consentimus. *Efficax* vero est illud auxilium, cui consentimus, unde quia efficit hoc in nobis, ad quod nos excitat, ideo vocatur efficax.

10. *Quotuplex est Gratia Habitualis?*

R. Duplex

R. Duplex. *Prima*, quæ ante se aliam non supponit. *Alia secunda*, quæ ante se aliam supponit, & hæc est augmentum gratiæ primæ.

11. *Quot sunt Effectus Gratiæ Habitualis?*

R. Ex S. Script. & SS. Patribus, sex. communiter numerantur. 1. *Adoptio* in Filios Dei, juxta illud Psalm 81. *Ego dixi Dii estis, & Filii Excelsi omnes.* 2. *Effectus* est virtus efficiendi hominem Deo charum. 3. *Vita Spiritualis.* 4. *Origo* & radix omnium virtutum. 5. *Virtus* nos intimè conjungendi Deo. 6, *Remissio* peccatorum & semen vitæ aternæ.

13. *Præter enumeratas Gratiâs iterum quotuplex est Gratia?*

R. Duplex. Una *ex opere operato*, id est, ex meritis Christi. Alia *ex opere operantis*, id est ex meritis ipsius operantis.

14. Ultra prædictas Gratiæ divisiones juxta Vasquez, alia est Gratia *Congrua*, & alia *Incongrua*. *Ima* est illa quam Deus in illa occasione, tempore ac dispositione largitur homini, in quibus circumstantiis novit illum consensurum. *Incongrua* verò è contra est illa quam Deus in tali occasione, tempore ac dispositione largitur homini, in quibus circumstantiis novit illum non consensurum.

Hæc tamen divisio à Vasquez excogitata communiter rejicitur à Theologis; nam omnis gratia à Deo homini collata, est congrua. Ratio est, quia si Deus talem homini dedisset gratiam, sequeretur quod illum non juvaret, sed potius illuderet ei, ut patet exemplo in humanis: si enim vg. Petrus mergeretur, & Paulus haberet in manibus adjutorium, distulisset tamen illud dare immerito, usq; pro tunc quando illum videret jam impo-

tente.n

tentem & indispositum ad apprehendendum illud adiutorium, quis non iudicaret Paulum illud ac non sincere adjuvare Petrum? Sic à pari etiam de Deo dicendum foret in hac Sententia Vasquez.

Pro Complemento hujus Articuli.

15. Collige 1mo, quod circa annum 500. *Pelagiani*, dicti à Pelagio Monacho Britanno docebant hominem solis viribus naturæ absq; ulla gratia posse ad tam sublimem statum pervenire, ut in illo impeccabilis existat. *Semipelagiani* verò asseriebant, ad initium meritorum nostrorum non esse necessariam gratiam, sed initium salutis esse à nobis.

16. Collige 2do, quod tres sunt status, in quibus desectio fuit natura humana. *Primus* est status *Innocentiæ*, in quo vixerunt primi Parentes ante peccatum. *Secundus* Status est *Natura lapsa*, in quo fuerunt omnes homines post peccatum Adæ, exceptâ B. V. M. *Tertius* status est *Natura reparata*, in quo sunt redempti à Christo Domino.

17. In omni statu fuit necessaria homini gratia DEI, nam in statu Innocentiæ, licet homo fuerat undequaque perfectus, videlicet intellectu acuminosus, voluntate Sanctus, conscientia innocens, nihilominus etiam cum his dotibus, in peccatum fuit adhuc labilis, uti notat S. August. lib. de Grat. C. 11. dicens; *Illam gratiam non habuit primus homo, quâ nunquam vellet esse malus: sed hanc habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset.* Hæc autem gratia, quam DEUS conferebat Adæ ante peccatum solet à Theologis vocari *Gratia Sanitatis*, eò quia dabatur homini sano.

18. In statu naturæ lapsæ multo magis homo indigebat gratiâ DEI, nam crudeli sauciatus vulnere, in intellectu expertus est cæcitatem, in voluntate deploravit peccatum, in conscientia lachrynavit labem. Parum est, tot & tantis D. justitiæ ultio non contenta suppliciis, miserrimæ mortis in eum tulit sententiam, & nisi in carne vixisset Homo DEUS, totum Genus humanum mortem lueret æterno cruciatu minimè finiendam. Et hæc gratia, quam in statu naturæ lapsæ venenato homini Divina tribuit clementia, solet appellari *Gratia medicinalis*, quia velut pharmacum infirmo homini sanitatem restituit.

19. In statu etiam naturæ reparatæ, adeò in nobis ille originalis dominatur morbus, ut nisi gratia Dei hominis debiles stabiliret vires, absque dubio iterum in mortalem laberetur foveam, continuo enim in se domesticum agnoscit bellum juxta illud ad Galat. c. 5. v. 17. *Caro concupiscit adversus spiritum, Spiritus autem adversus carnem*, quorum incessantem luctum absque luctu sentire nemo fatebitur. Habemus tamen inter has vitæ nostræ angustias illud augustum solatium: quia post reparatam salutem homo per gratiam sanctificatur in baptismo, per actualia auxilia roboratur in vita, & per merita tandem possidet regna cælestia. Quia autem gratia concurrat ad actus nostros meritorios, hinc aliquid dicendum est & de merito.

20. *Quid est Meritum?*

R. Est opus liberum & honestum elicitum ab homine viato.e, & acceptum à DEO, ut dignum remuneratione.

21. *Quotuplex est Meritum?*

R. Duplex De Condigno & de Congruo. Pri-

num est illud, quod elicitur ab homine iusto. Secundum vero ab homine peccatore. Et ideo merito de condigno debetur primum titulo condignitatis, & aliquomodo iustitiæ. Merito vero de Congruo solum datur à DEO primum ex aliqua Congruitate & Liberalitate DEI, cum sit elicitum ab homine inimico DEI.

22. *Quæ requiruntur ad Meritum de Condigno?*

R. Ex parte DEI requiritur promissio de dando premio. Ex parte vero merentis status gratiæ & viæ. Ex parte tandem actus meritorii, ut sit actus liber, honestus, & supernaturalis.

23. *Quæ requiruntur ad Meritum de Congruo?*

R. Ex parte merentis requiritur status viæ. Et ex parte actus meritorii, ut sit actus liber, honestus, & cum auxilio gratiæ actualis elicitus.

24. *Quæ possunt acquiri per Meritum de Condigno? Et quæ de Congruo?*

R. Per primum acquiritur gloria æterna & augmentum gratiæ primæ. Per meritum vero de Congruo acquiruntur omnia alia dona supernaturalia, Remissio mortalium.

ARTICULUS III.

De Peccatis in Genere.

1. *Quid est peccatum?*

R. Juxta V. Scotum in 2. d. 37. est: *Privatio debita rectitudinis ad legem, quam voluntas in suo actu procurare tenetur.*

2. *Quotplex est Lex contra quam peccatum potest committi?*

R. Est Triplex: scilicet, *Lex natura* ut est VG. hæc: *quod tibi non vis fieri, alteri ne facias*

cias. 2. *Lex Divina*, ut est VG. hæc: *Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde &c.* 3. *Lex Ecclesiastica*, ut sunt VG. quinque præcepta Ecclesiæ, Constitutiones, Canones, &c.

3. *Quotuplex est Peccatum?*

R. Duplex: *Spirituale & Carnale*. Primum est illud, quod immediatè ad animam pertinet, ut superbia, odium &c. Carnale est, quod tendit ad inordinatas delectationes corporis, ut Luxurià, Ebrietas, &c.

4. Utrumque Aliud est *Philosophicum*, & aliud *Theologicum*. Primum est dictum vel factum aut concupitum contra legem naturalem seu dictamen naturæ rationalis. Secundum vero est dictum vel factum, aut concupitum contra legem DEI.

5. Item aliud est *Commissionis*. Et aliud est *Omissionis*. Primum est transgressio præcepti negativi. Secundum est transgressio præcepti positivi. Quid est præceptum positivum & negativum? vide superius pagina 5. n. 13.

6. Item aliud est peccatum *contra Deum* (scilicet immediate) ut Blasphemia. Aliud *contra Proximum*, uti Diffamatio. Et aliud *contra seipsum* ut est VG. Ebrietas.

7. Item aliud est *Cordis*, ut prava desideria. Aliud *Oris*, ut infamationes. Et aliud *Operis*, ut omne opus factum contra legem DEI.

8. Item Aliud est *Originale*, quod est carentia iustitiæ Originalis transfusa ab Adamo, per virtutem seminalem in posteros. Aliud *Personale*, quod est prævaricatio Legis à propria Persona facta.

9. Peccatum Personale Aliud est *Actuâle*, quod est actualis prævaricatio Legis Divinæ. Aliud *Habituale*, quod est macula quædam relictæ ex peccato actuali moraliter in anima permanens.

10. Utrumque Aliud est, *Mortale*, quod adfert mortem animæ. Vel juxta V. Scotum in 2. d. 21. q. 1. est: *Privatio rectitudinis debita ad DEUM beatificæ consequendum*. Aliud *Veniale*, quod non adfert mortem animæ; vel juxta V. Scotum est: *Privatio rectitudinis non necessaria, sed solum utilis ad Deum beatificæ consequendum*.

11. *Quæ requiruntur ad peccatum mortale?*

R. Hæc tria. 1. Ex parte intellectus plena advertentia & deliberatio. 2. Ex parte voluntatis perfectus consensus. 3. Gravitas materiæ. Ex quibus, si unum desit, fiet veniale, quod alias ex se esset mortale.

12. *Quotuplex est peccatum mortale?*

R. Duplex, Unum est tale *Ex genere suo*, quod scilicet est contra legem graviter obligantem. Et aliud est mortale *per accidens* solum, nempe ex circumstantiis adjunctis.

13. *Quotuplex est veniale?*

R. Etiam est duplex: unum est tale *Ex Genere suo*, quod est contra legem leviter obligantem. Et aliud est veniale *Per accidens*: quod scilicet esto sit contra legem graviter obligantem, quia tamen hic & nunc committitur absque plena advertentia, aut libertate, ideo ratione talis circumstantiæ veniale efficitur.

14. *Quotupliciter Peccatum mortale ex genere suo potest transire in veniale?*

R. Tripliciter 1. Ex parte intellectus, si non habeatur perfecta deliberatio, seu advertentia malitiæ peccati. 2. Ex parte voluntatis, si non sit perfectus consensus. 3. Ex parte materiæ, si hæc sit parvi momenti.

15. *Quot modis Peccatum veniale ex Genere suo potest transire in mortale?*

R. Quin-

R. Quinque modis. 1. Ratione conscientie erronee aut scrupulose, si videlicet ille actus, qui ex natura sua est levis, iudicetur esse gravis. 2. Ratione contemptus, aut inobedientie formalis. 3. Ratione nimii affectus in rem aliquam, si nimirum hæc ita appetitativè æstimetur, ut peccator sit paratus potius præceptum DEI sub mortali obligans transgredi, quàm illam omittere. 4. Ratione ruinæ & periculi proximi imminuentis per talem actum, qui ex natura sua est levis. 5. Ratione periculi incidendi in mortale, quando nimirum aliquis absq; sufficienti cautela facit id, per quod facilè labitur in mortale; talis enim, ex quo non vitat proximum peccandi periculum, jam eò ipso animæ suæ contemnit salutem, nam: *qui amat periculum, peribit in illo.*

16. *Peccatum veniale potestne fieri mortale propter sui multiplicationem?*

R. Quod S. August. tract. in Epist. Joan. videtur concedere, dum ait: *Multa peccata levia faciunt unam grande, multa gutta implent flumen* &c. Et Sermon. 41. de Sanctis dicit: *Non solum majora, sed etiam minora, si nimirum plura sunt, mergunt.* Similia habet verba Epist. 198.

17. Communis tamen Doctorum opinio negat Veniale propter sui multiplicationem, posse fieri mortale, ut patet ex illo Prov. 14. *Septies in die cadit iustus*, ubi vocatur iustus, etiamsi septies, id est, sæpius venialiter peccet. Tum quia duo peccata venialia non opponuntur gratiæ sanctificantis: ergo neque viginti, aut centum, cum sint ejusdem rationis.

18. *Quomodo Peccata inter se specie differunt?*

R. Per ordinem, ad diversas specie perfectiones & rectitudines, quibus privantur. Ratio est, quia

quia peccatum consistit in privatione rectitudinis debita, ut constat ex ejus definitione; sed privatio specificatur à forma, cujus est privatio: ergo &c. Ex quo patet, quod non solum illa peccata sunt specie diversa, quæ diversis specie opponuntur virtutibus aut præceptis, sed etiam quæ opponuntur eidem præcepto aut virtuti sub diversa ratione formali, sic VG. perjurium & voti prævaricatio, licet eidem Religioni opponantur, quia tamen sub diversa ratione formali, ideo sunt peccata specie diversa.

19. *Pluralitas* itaque *specificæ* peccatorum debet attendi vel ex pluralitate objectorum specie diversorum, ut est homicidium & furtum. Vel ex eodem objecto plures tamen malitias specie diversas habente, ut est VG. homicidium Clerici & Sæcularis. Vel tandem ex objecto & sine specie diversis, ut VG. dum quis alium occidit, ut ejus bona rapiat.

20. *Pluralitas* vero *Numerica* peccatorum sumenda est, vel ex actibus & objectis numero distinctis, ut dum quis Peccat cum Anna & Joana. Vel solum ex actibus numero distinctis, ut cum una, sed pluries. Vel tandem, esto sit unus numero actus, dicit tamen respectum ad plura numero objecta, ut si quis unò istu plures occideret homines.

21. *Quotuplex est causa peccati?*

R. Duplex: *Externa* & *Interna*. Primi generis sunt duæ causæ nempe *diabolus* & *mundus* juxta illud 1. Pet. c. 5. *Adversarius vestester diabolus tanquàm leo rugiens circuit quarens, quem devoret.* Et ad Gal. c. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum.* Causa *Interna* peccati est triplex, nempe; *Ignorantia* (puta vincibilis) *Passio*, & *Malignitas*:

littia: Ratio est, quia aliqui peccant ideo, quia ignorant id esse peccatum, quod faciunt. Vel ideo peccant, quia passione ad peccatum rapiuntur juxta illud *Jacob*: 1. *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus*. Vel tandem peccant non ex aliquo defectu, sed ex industria & malitia, uti de aliquibus dicitur *Job*. 22. *Qui quasi de industria recesserunt à DEO*. Et hoc peccatum juxta *V. Scot*: in 2. d. 6. q. 1. judicatur esse maximum, eo; quia est ex electione. Unde malitia est causa per se illius.

22. *Quot sunt Effectus Peccati?*

R. Sunt quatuor: 1. peccatum inducit pœnam temporalem, si sit Veniale, vel æternam, si sit mortale. 2. Minuit plurima auxilia gratiæ DEI, quæ ad bene operandum conferri solent. 3. Relinquit in anima maculam & deformitatem, quæ est peccatum habituale, quod juxta *V. Scot*: in 4. d. 14. q. 1. consistit in obligatione contracta ex actu peccaminoso, statim enim post peccatum commissum obligatur peccator ad pœnam sceleri correspondentem. 4. Tandem peccatum ponit impedimentum ad bene operandum juxta illud *Job*. 8. *Factus sum mihi met ipsi gravis*, id est difficilis ad operandum.

23. *Quæ excusant à peccatò?*

R. Hæc tria. 1. Defectus liberi consensûs. 2. Inadvertentia ad malitiam peccati. 3. Ignorantia.

I G N O R A N T I A

24. *Quid est Ignorantia?*

R. Est privatio scientiæ eorum, quæ ignorans natus est scire.

25. *Quotplex est Ignorantia?*

R.

B. Duplex: *Positiva* & *Negativa*. *Positiva* est quæ simul cum nescientia includit positivum intellectus errorem, & hæc ignorantia vocatur aliter: *Male dispositionis*. *Negativa* est pura carentia cognitionis de re scienda; & hæc aliter dicitur: *Pura privationis*.

26. Item alia est *Vincibilis*, quæ studiô & diligentia vinci potest. Et alia *Invincibilis*, quæ nullô studiô ac diligentia saltem moraliter vinci potest.

26. Ignorantia invincibilis est duplex: *Physica* & *Moralis*. Prima est, quam homo nullâ possibili diligentia repellere potest; talem habet ignorantiam de colore cæcus, Secunda est, quam homo non potest repellere per studium & diligentiam debitam juxta exigentiam & qualitatem naturæ; sic VG. Rusticus ignorat Logicæ præcepta.

28. Ignorantia Moralis duplex est. *Culpabilis* & *Inculpabilis*. *Culpabilis* habetur, quando quis potest & debet scire aliquid, & tamen negligit. *Inculpabilis* habetur, quando quis vel non potest, vel non tenetur scire. Prima vocatur *Consequens*, quia consequitur ad aliquem actum voluntatis. Secunda vero dicitur *Antecedens*, quia antecedit voluntatis actum.

29. Ignorantia culpabilis seu consequens, alia est *Affectata*, quæ habetur ex defraudatione voluntatis, quæ non vult edoceri veritatem, ut liberius peccet. Et hæc est directè volita & quaesita, ut si VG. exeas de templo, ut non audias promulgari jejunium. Et alia *Crassa*, quæ provenit ex negligentia cognoscendi illa, quæ aliquis scire debet; quod si erit magna negligentia, vocabitur Ignorantia Supina & Crassa; si vero levis dicetur simplex.

30. Ex parte Objecti alia est Ignorantia *Facti*, quæ est circa leges, vel obligationem legum. Et alia est *Facti*, quæ est de aliquo facto, vel non facto. Prima haberetur, si quis ignoraret hanc esse legem VG. *Non occides*. Secunda haberetur, si quis ignoraret, an jaculando occiderit Petrum, nec ne.

31. *Quæ Ignorantia excusat à Peccato?*

R. Sola Ignorantia invincibilis tam Juris quam Facti, *Ratio est*. quia juxta D. August. & omnes DD. non est peccatum, nisi voluntarium; Ignorantia autem invincibilis facit actum involuntarium, ut docet. *Arist 3, Ethic.*

CIRCUMSTANTIÆ

32. *Quid, & Quot sunt Circumstantiæ peccatorum?*

R. Nomine Circumstantiæ debet intelligi illa ratio, quæ augeat vel minuit malitiam actus peccaminosi; sunt autem tales circumstantiæ septem hoc versu expressæ.

Quis, Quid, Ubi, Quibus auxiliis,
Cur, Quomodo, Quando.

33. *Quotuplices sunt circumstantiæ peccatorum?*

R. Duplices *Formales*, quæ se tenent ex parte actus peccaminosi. Et *Objectivæ*, quæ se tenent ex parte objecti: Exemplum utriusque sit de cogitatione libidinosa VG. si fuit cum consensu, longo tempore, nimis intensa, jam ex parte actus est circumstantia aggravans; Si vero talis cogitatio fuit de persona non libera, sed conjugata, vel DEO dicata, jam erit ex parte objecti circumstantia addens malitiam tali cogitationi.

34. *Quotuplices sunt Circumstantiæ Objectivæ?*

R. Juxta V. Scotum in 4. d. 17. q. 1. sunt duplices: Aliæ Mutantes speciem peccati, Aliæ vero Non mutantes. Primæ sunt illæ, quæ transferunt actum peccaminosum de una specie peccati ad aliam. Non mutantes vero sunt illæ, quæ actum peccaminosum non transferunt ad aliam speciem, sed solum ejus malitiam augent, vel minuunt, sic VG. Homicidium: si erit occisio simplicis hominis, erit simplex homicidium, si vero erit occisio Personæ sacræ, erit sacrilegium.

35. *Debetne Penitens exprimere in confessione omnes Circumstantias peccati?*

R. Circumstantias mutantes speciem peccati tenetur unusquisque exprimere in confessione, ut mandat *Trid.* Ses. 14. c. 5. Circumstantiæ autem notabiliter aggravantes peccatum in eadem specie, an sint necessario aperiendæ, nec ne? utrumque est probabile apud D. D. eo: quia *Conc. Trid.* de talibus circumstantiis nihil apertè concluderit.

36. *Præter enumeratas Circumstantias suntne adhuc aliæ?*

R. Sunt, quæ licet non transferant actum peccaminosum ad aliam speciem peccati, in infinitum tamen aggravant ejus malitiam, eo quia ex veniali faciunt peccatum mortale, ut VG ablatio acûs, quia est in levi materia, erit peccatum veniale; Si tamen illam auferas Sartori pauperi, qui prædictâ acu sibi ac suæ familiæ victum parabat, erit peccatum mortale.

37. *Tales Circumstantiæ debentne in confessione necessario exprimi?*

R. Affirmativè, ut docent communiter omnes Doctores, alias judicaretur à Confessario peccatum esse leve, quod est gravissimum. *Quid*

38. *Quid est Tentatio?*

R. Est: provocatio ad peccandum.

39. *Quotuplex est Tentatio?*

R. Duplex. Una *Ab Extrinseco* quæ habetur à pravis consiliis & exemplis, quæ solent fieri per malos homines. Secunda habetur à potentia inferiori rebellante contra Superiorem & stimulante ad id, quod prohibitum est.

Utraq; hæc Tentatio ratione principii dividitur in Tentationem Carnis, mundi & Diaboli.

Item Alia est *Levis* quæ leviter stimulat ad peccandum; Et Alia *Gravis* quæ graviter cum diminutione voluntarii Actus impellit ad peccandum.

ARTICULUS IV. *De Peccatis in Specie.*

1. *Quot sunt Peccata Capitalia?*

R. Sunt Septem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, & Acedia.

2. *Quare dicuntur Capitalia?*

R. Ideo, quia sunt capita & radices aliorum peccatorum.

3. *Quid est Superbia?*

R. Est inordinatus appetitus propriæ excellentiæ.

4. *Quotuplex est Superbia?*

R. Duplex: *Perfecta* & *Imperfecta*. Prima est, per quam superbus ita excellere cupit, ut DEO & Superioribus subjici nolit. Imperfecta est, per quam peccator non renuit quidem subjici illis, quibus debet, appetit tamen excellere & eminere supra ceteros: Prima est peccatum mortale ex genere suo. Secunda vero est veniale,

nisi adsit notabilis aliorum contemptus.

5. *Quæ est Origo Superbiæ?*

Ry. *Philauia*, quæ est inordinatus amor sui ipsius, prius enim ordinarie peccator amat se ipsum VG. ratione pulchritudinis, scientiæ, fortunæ &c. & postea iudicat se esse digniorem cæteris, contemnendo ipsorum consortium, aut saltem appetendo esse similis suis Superioribus & Dominis, sicut fecit Diabolus, qui probabiliter prius peccavit peccatō *Philauia*, & tandem in *Superbiam* elatus appetiit esse similis Altissimo.

6. *Quot sunt Filia Superbiæ?*

Ry. Sunt istæ tres: *Vana gloria*, *Præsumptio*, & *Ambitio*.

Vana gloria est *Cupiditas* inanis gloriæ. *Præsumptio* est appetitus aggrediendi aliquid supra vires.

Ambitio est inordinatus appetitus dignitatis & honoris indebiti, vel debito maioris.

7. *Quale peccatum sunt Filia Superbiæ?*

Ry. Per se, sunt peccatum veniale, fieri tamen possunt mortale ratione materiæ, finis, aut mediorum, quibûs honor indebitè quaritur.

8. *Quid est Avaritia?*

Ry. Est inordinatus divitiarum appetitus.

9. *Quale est peccatum Avaritiæ?*

Ry. Est per se veniale, nisi ita sit intentus divitiarum appetitus, ut causâ ejus vilescat observatio præceptorum DEI & Ecclesiæ.

10. *Quot sunt Filia Avaritiæ?*

Ry. Sunt istæ tres: *Obduratio cordis*, *Inquietudo mentis*, & *Fraus* sive *Dolus* in facto.

Obduratio cordis tribus modis evenire potest: 1. *in* Egenis & pauperibus non compatiendo.

2. Debita nimis durè exigendo. 3. Creditori (si adsit) non solvendo.

Inquit-

Inquietudo mentis, Est vehemens & inordinata applicatio intellectûs ad acquirendas vel conservandas divitias.

Fraus est: Doloſa locutio aut fraudulentum opus habitum cum proximo in ordine ad acquirendas vel conservandas divitias.

11. *Quid est Luxuria ?*

R. Est inordinatus appetitus Venereorum.

12. *Quale est peccatum Luxuria ?*

R. Est mortale ex genere suo.

13. *Quot sunt Filia Luxuria ?*

R. Sunt Octo, quarum quatuor se tenent ex parte intellectûs, & quatuor ex parte voluntatis.

14. *Quot sunt ex parte intellectûs ?*

R. Sunt quatuor. 1. Cæcitas mentis, quæ habetur tunc, quando ita est addictus intellectus alicui turpitudini, ut de Cælestibus amplius non permittatur cogitare. 2. Præcipitatio. 3. Inconsideratio. 4. Inconstantia.

15. *Quot sunt ex parte voluntatis ?*

R. Sunt quatuor. 1. Amor sui. 2. Odium DEI. 3. Affectus præsentis sæculi. 4. Horror futuræ vitæ.

16. *Quid est Invidia ?*

R. Est inordinata tristitia de alterius bono, prout illud est diminutivum propriæ excellentiæ.

17. *Quale est peccatum Invidia ?*

R. Est mortale ex genere suo, & quidem est peccatum in Spiritum S, si sit tristitia de ipsa gratia vel auxilio DEI.

18. *Quot sunt Filia Invidia ?*

R. Sunt quatuor. 1. Odium proximi. 2. Detractio, 3. Gaudium in malis proximi. 4. Sufurratio, quæ est oblocutio mala de proximo ad tollendam amicitiam ipsius cum aliis, quam Sufurro restitu-

restituere tenetur, non minus quam DetraCTOR famam.

19. *Quid est Gula?*

R. Est inordinatus appetitus cibi & potûs:

20. *Quale est peccatum Gula?*

R. Ex genere suo est Veniale, nisi ita excedat, ut opponatur charitati DEI & proximi, vel sui ipsius, si VG. usque ad vomitum quis edat vel bibat, quamvis etiam in isto casu veniale putet esse peccatum *Laym. L. 3. S. 4. n. 5.*

21. *Quot modis fit Gula?*

R. Quinque modis. 1. Si edas ante tempus. 2. Si nimis exquisita. 3. Si nimis exquisitè præparata. 4. Si plus justo comedas aut bibas. 5. Si voraciter.

22. *Quot sunt Filie Gula?*

R. Sunt Quatuor. 1. Hebetudo mentis. 2. Incepta latitia. 3. Multiloquium. 4. Scurrilas.

23. *Quid est Ira?*

R. Est inordinatus vindicandi appetitus. Dicitur *Inordinatus* appetitus, quia non omnis appetitus vindictæ est peccatum iræ, juxta illud *Psal. 4. Irascimini & nolite peccare*; Sæpius enim Superiores irascuntur, puniendo culpam subditorum, & tamen non peccant, si ordinate id faciunt.

24. *Quotuplex potest esse inordinatio in ira?*

R. Duplex: Una ex parte modi irascendî, ut si VG. nimium interius exardeas, vel exterius nimis per signa patefacias iram. Altera ex parte objecti, ut si vindictam appetas, injustam ob causam, vel justo majorem. Ira inordinata primo modo est peccatum veniale ex genere suo, nisi adfit maledictio, aut scandalum. Secundô vero modo inordinata ira est peccatum mortale ex genere suo, quia est directè contra Charitatem.

25. Quot sunt Filia Fra?

R. Sunt Decem; quarum aliquæ sunt in eorde, ut indignatio & tumor mentis. Aliquæ in ore, ut clamor, blasphemja, contumelia, & maledictio. Aliæ tandem sunt in opere, ut rixæ, pugnæ, seditiones, & vulnera.

26. Quid est Acedia?

R. Est fastidium rerum spiritualium.

27. Quotuplex est Acedia?

R. Duplex: *Generalis* & *Partialis*. Prima est quælibet animi remissio in exercitio virtutum, eò quod aliquis labor sit tali adjunctus exercitio. Particularis verò est: Tristitia & tadium de amicitia Divina, eò quod per laboriosa virtutum exercitia servari debeat. Acedia Generalis tunc solum est peccatum mortale, quando per illam committitur opus sub mortali præceptum. Particularis vero semper est mortalis culpa, quæ directè opponitur Charitati DEI.

28. Quot sunt Filia Acedia?

R. Sant quinque: 1. *Malitia*, quâ peccator odiò habet spiritualia bona. 2. *Pusillanimitas* & desperatio de salute. 3. *Rancor*, quò illi sunt fastidio, qui ad spiritualia inducunt. 4. *Torpor*, ratione cujus bona opera fiunt non cum debito fervore. 5. *Evagatio* mentis, quâ in exercitio spiritualium evagatur aliquis circa extranea opera.

29. Quid est Sacrilegium?

R. Est violatio rei sacræ, seu dicatæ cultui Divino.

30. Quotuplex est Sacrilegium?

R. Triplex: *Personale*, *Reale* & *Locale*. *Personale*. Est violatio Personæ sacræ, ut VG. percussio Clerici.

Reale, Est Indigna tractatio Sacramentorum, aut pro-

profanatio vasorum sacrorum ut VG. si quis calice consecrato biberet in convivio.

Locale. Est omnis actus, quo Ecclesia polluitur. Ecclesia autem polluitur. 1. Per occisionem hominis. 2. Per effusionem illicitam humani sanguinis aut Seminis. 3. Per sepulturam Excommunicati aut non baptizati.

31. *Quot sunt Peccata in Spiritum S.?*

R. Sunt Sex: 1. Desperatio. 2. Nimia præsumptio de misericordia DEI. 3. Impenitentia finalis. 4. Obstinatio. 5. Impugnatio agnitæ veritatis. 6. Invidentia seu Odium fraternæ charitatis.

32. *Quare hæc peccata Matth. 12 dicuntur irremissibilia?*

R. Quia sunt peccata finalia, & ideo non relinquunt locum penitentiae, consequenter & remissioni. Possunt tamen remitti à DEO, sed cum summa difficultate, eò quia sunt veritati & conscientiae, ex summa malitia, opposita.

33. *Quot sunt Peccata in Calum clamantia?*

R. Sunt quatuor: Homicidium voluntarium. Peccatum sodomiticum. Oppressio pauperum, & Detentio mercedis operariorum.

34. *Quid est Scandalum?*

R. Est peccatum occasionatum: dicitur verò tale, quia dat occasionem alteri ad peccandum.

25. *Quotuplex est Scandalum?*

R. Duplex: *Activum & Passivum.* Primum est: dictum vel factum minus rectum præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis. Passivum verò est ipsa ruina sive peccatum ex alterius dicti vel facti secutum.

36. *Quotuplex est Scandalum Activum?*

R. Duplex: Unum *Per se* tale. Et aliud *Per accidens.* Primum habetur tunc, quando directè inten-

intenditur alterius ruina, si nimirum ideo aliquid fiat, ut proximus ad peccatum inducatur. Per accidens vero Scandalum dicitur: quando indirectè & interpretativè tantum causatur alterius peccatum, ut si, VG. Religiosus jocosum verbum proferat coram sæcularibus vel iis, quos inde occasionem peccati sumpturos cognoscit, & tamen à talibus verbis non abstinet.

37. *Quotuplex est Scandalum Passivum?*

R. Duplex: *Datum* seu Pusillorum, quod oritur ex activo scandalo. Et *Acceptum*, quod non oritur ex activo scandalo, sed ex ipsius sumentis malitia. Tale fuit scandalum Phariseorum ex Sanctissimis Christi verbis & factis.

38. *Ad hoc, ut Scandalum Activum sit peccatum, requiritur, ut defacto ex illo sequatur ruina Spiritualis proximi, seu Scandalum Passivum?*

R. Negativè, sufficit enim, quod per illud data sit occasio, ex qua sequi possit ruina Spiritualis proximi, ut si VG. velis aliquem inducere in ebrietatem, quamvis ipse non consentiat.

39. *Qualiter peccat ille, qui scandalizat alterum?*

R. Mortaliter peccat, si dat occasionem ruinæ mortalis; (nisi indeliberatio excuset) Venialiter autem, si dabit occasionem ruinæ venialis, etiamsi hoc directè intendat, & quidem per actum mortalem, ut docet *Sanch. l. 1 c. 6. n. 11.*

40. *Quot peccata committit Scandalizans?*

R. Præter peccatum scandali, committit peccatum ejusdem speciei, ad quod alterum induxit, & ideo confiteri debet speciem peccati, per quod & ad quod dedit occasionem cum numero scandalizatorum, etiamsi illos non induxerit directè ad peccandum, sed per accidens, ut docet *Sanch. loc.*

loc. cit. *Laym.* *Bonac.* d. 2. q. 4. p. 2. & alii communiter.

41. *Nota*, quod non semper habetur peccatum scandalī, quoties aliquis peccat coram aliis, sed tantum pro tunc quando attentis omnibus circumstantiis tam personæ agentis, quàm illorum coram quibus fit actus, potest probabiliter tueri, ne per hunc actum trahantur ad peccatum, qui aliàs peccaturi non essent. Ita *Laym.* l. 2. t. 3. c. 13.

42. *Quid est Simonia?*

R. Est voluntas emendi vel vendendi pretiò temporali aliquid Spirituale, vel Spirituali annexum.

43. *Quotuplex est Simonia?*

R. Triplex: Mentalis, Conventionalis, & Realis.

Mentalis est, dum Spirituale traditur pro re temporali sine pacto & conventionione explicita, sed solum mente concepta.

Conventionalis est, in qua extrinsecè convenitur & praticatur de pecunia & venditione, sed adhuc non est secutus effectus ex utraque parte.

Realis est, quando peccatum ex utraque parte est executioni mandatum.

44. *Iterum quotuplex est Simonia?*

R. Duplex: Alia *Juris Divini*, quæ est prohibita propter malitiam suam, ut VG. Venditio Hostiæ consecratæ &c. Alia *Juris humani*, quæ est mala tantum propter prohibitionem; ut est VG, venditio Beneficiorum prohibita ab Ecclesia.

45. *Quid est Blasphemia?*

R. Est locutio per modum convitiij aut contumeliæ & maledictionis in Deum facta, & Sanctos.

46. *Quotuplex est Blasphemia?*

R. Duplex: *Hereticalis*, & *Simplex*. Prima est, locutio contumeliosa contra DEUM, continens errorem fidei. Simplex vero est illa locutio contra DEUM,

DEUM, quæ nihil contrarium affirmat fidei, sed solum verba injuriosa in DEUM & Sanctos enuntiat.

47. *Quid est Juramentum?*

R. Est invocatio Divini testimonii in confirmationem alicujus dicti vel facti aut promissionis.

48. *Quæ requiruntur ad hoc, ut Juramentum sit licitum?*

R. Hæc tria: Veritas, Justitia & Judicium, juxta illud Jerem. c. 4. *Jurabis (vivit Dominus) in veritate, & in judicio, & in justitia.*

49. *Quid est Juramentum ut Peccatum?*

R. Est falsa invocatio Divini testimonii in confirmationem alicujus dicti, vel facti, aut promissionis.

50. *Quid est Idololatria?*

Est Superstitio, quâ cultus soli DEO debitus, creaturæ exhibetur.

51. *Quotuplex est Idololatria?*

R. Duplex: *Materialis & Formalis.* Prima habetur, dum alicui creaturæ tribuitur cultus Divinus cum inculpabili ignorantia. Formalis vero tunc habetur, quando redditur alicui creaturæ cultus soli DEO debitus cum vincibili ignorantia.

52. *Quid est Hypocrisis?*

R. Est simulatio facti aut verbi, quod in se non est tale. Hypocrita enim ille dicendus est, qui simulat se VG. benè vivere, & malus est; aut sincerè loqui, & fraudulentus est.

A R T I C U L U S V.

De Virtutibus.

1. *Quid est Virtus?*

R. Est habitus perficiens substantiam intellectualem, & ad bonam operationem illam inclinans.

2. Quotuplex est Virtus?

R. Juxta *Arist.* 2. *Ethic.* c. 13. Alia est *Intellectualis*, quæ ad intellectum spectat, ut *Prudentia*. Et alia *Moralis*, quæ ad voluntatem pertinet, ut *Justitia*. Prima studio, secunda verò more seu consuetudine acquiritur.

3. Item Quotuplex est Virtus?

R. Duplex: *Theologica* & *Moralis*. Prima est, quæ habet pro immediato objecto DEUM. *Moralis* est, quæ habet pro immediato objecto actiones humanas.

4. Quotuplex est Virtus Moralis?

R. Duplex: Alia *Ad se* & alia *Ad alterum*. Prima est illa, cujus objectum sunt passionibus ipsius operantis: ut est *VG.* fortitudo & temperantia, quæ versantur in moderandis passionibus ipsius operantis; Fortitudo enim mitigat irascibilem passionem. Temperantia autem concupiscibilem. Virtus ad alterum est illa, cujus objectum sunt passionibus ipsius operantis, prout sunt *Juris alterius adæquativæ*, ut est *VG.* Obedientia, gratitudo, &c, quæ respiciunt alium.

5. Adhuc Quotuplex est Virtus?

R. Duplex: *Actualis* & *Habitualis*. Prima est actus alicujus virtutis: Secunda vero est qualitas inclinans potentiam ad actus virtuosos.

6. Quotuplex est Virtus Habitualis?

R. Duplex: *Infusa* & *Acquisita*. Prima est illa, quæ infunditur immediatè à DEO, hujusmodi sunt habitus *Fidei*, *Spei*, & *Charitatis*. Acquisita verò est facilitas quædam generata ex frequentatis actibus virtuosis, inclinans hominem ad eliciendos promptè & faciliter similes actus virtuosos illis, ex quibus fuit generata. Prima datur ad simpliciter, secunda verò ad faciliter operandum.

7. *Quot sunt Virtutes Theologicae?*

R. Sunt tres: Fides, Spes, & Charitas.

8. *Quid est Fides?*R. Juxta *Apost.* ad Hæbr. 11. Est sperandarum Substantia rerum, argumentum non apparentium.9. *Quid est Spes?*

R. Est virtus Supernaturalis inclinans nos ad amandum DEUM amore concupiscentiæ.

10. *Quid est Charitas?*

R. Est virtus Supernaturalis, quâ DEUM diligimus propter se, & proximum propter DEUM.

11. *Quotuplex est Charitas seu Amor DEI?*R. Duplex: *Appretiatus* & *Intensivus*. Primus est ille, per quem DEUS amatur à nobis super omnia, ita ut si daretur homini coactio omittente amorem DEI aut creaturarum, potius relinqueret hunc amorem, quàm DEI. Intensivus verò, per quem DEUS amatur intensius quàm res creatæ.12. *Potestne dari unus amor sine alio?*

R. Potest, nam Filius VG magis intense amat Patrem quàm Deum, non tamen magis appetitativè.

13. *Qui est necessarius ad Salutem?*R. *Appretiatus*, non enim DEUS à nobis extorquet, ut omninò diligamus ipsum intensius, quàm omnes res amabiles, sed sufficit, si plus his omnibus appetiemus eum.14. *Quot sunt Virtutes Morales?*

R. Sunt plures & ferè innumerabiles, quot enim sunt vitia, tot sunt virtutes illis oppositæ; reducuntur tamen ad certum numerum Virtutum Cardinalium.

15. *Quot igitur sunt Virtutes Cardinales?*

R. Quatuor: Prudentia, Justitia, Temperantia, & Fortitudo.

16. *Quare dicuntur Cardinales?*

R.

R. Quia in illis tanquam in cardinibus universa boni operis structura nititur.

17. *Quid est Prudentia?*

R. Est habitus directivus actuum humanorum, ut bene & laudabiliter fiant in genere moris. Et hæc virtus concurret ad omnes actus virtuosos.

18. *Quid est Justitia?*

R. Est constans Voluntas suum unicuique tribuendi.

19. *Quotuplex est Justitia?*

R. Duplex: *Perfecta* & *Imperfecta*. Prima est, quæ habet istas tres condiciones. 1. Jurium alteritatem. 2. Compensationis æqualitatem. 3. Debitum compensandi ex aliquo jure ortum. Imperfecta verò est, quæ aliquam ex his tribus conditionibus non habet; Justitia perfecta est una ex quatuor Cardinalibus, non verò Imperfecta, quia hæc est communis omnibus virtutibus, quæ sunt ad alterum.

20. *Quotuplex est Justitia Perfecta?*

R. Triplex: *Distributiva*, *Commutativa*, & *Legalis*.

Distributiva est, quæ inclinatur ad danda aliis præmia juxta illorum merita.

Commutativa est, quæ inclinatur ad servandam æqualitatem rerum, quæ commutantur.

Legalis, est, quæ inclinatur ad observantiam legum, quæ sunt ad bonum commune ordinatæ.

21. *Quotuplex est Justitia Distributiva?*

R. Duplex: *Premiativa*, per quam præmiantur merita. Et *Vindictiva*, per quam puniuntur demerita.

22. *Quid est Temperantia?*

R. Est virtus, quæ moderatur delectationes corporis maximè ex cibo potuque ac Venere provenientes.

23. Quid est Fortitudo?

R. Est virtus importans firmitatem animi in sustinendis & repellendis, quæ pertinent ad bonum virtutis. Vel juxta *Arist.* 2. *Ethic.* c. 3. Est mediocritas circa metum & tristitiam.

24. Quæ virtutes reducuntur ad Justitiam?

R. Hæ sequentes: Religio, Pietas, Obedientia, Veritas, Gratitude, Amicitia, & similes alia virtutes alterum respicientes.

25. Religio est virtus inclinans hominem ad reddendum cultum DEO debitum. Ejus actus præcipui sunt 6. Adoratio, Sacrificium, Oratio, Juramentum, Adjuratio, & Votum.

26. Adoratio est actus, quo alium reveremur. Et est duplex: *Interior*, & *Exterior*. Prima est cordis ac mentis humilis ac sincera alteri submissio. Externa reverentia alteri exhibita, ut VG. Genuflexio, &c.

Item alia est *Absoluta*, quâ adoratur res propter excellentiam propriam, quam habet. Alia *Respectiva*, quâ adoratur res propter excellentiam alterius, quod repræsentat, vel ad quod respectum habet, ut est adoratio imaginis alicujus Sancti.

Item Adoratio est Triplex. *Latria*, *Dulia*, & *Hyperdulia*. *Latria* est cultus, qui DEO exhibetur ob infinitam ejus excellentiam. *Dulia* est: cultus, qui Sanctis exhibetur ob Sanctitatis excellentiam, quam habent. *Hyperdulia* est cultus, qui exhibetur B. V. *MARIÆ* ob particularem ejus excellentiam, quam habet præ cæteris Sanctis propter dignitatem Maternitatis Filii DEI.

De cæteris actibus Religionis suis in locis agetur.

27. Pietas est: Virtus, per quam Parentibus, & Patriæ cultum, & officium exhibemas.

28. Obedientia est virtus inclinans hominem ad ali-

aliquid eo motivo, quo imperatum est.

29. *Veritas* est virtus inclinans hominem ad veritatem alteri manifestandam per signa externa, conceptibus internis conformia.

30. *Gratitudo* est virtus, per quam Benefactoribus gratiam pensamus, à quibus Beneficia accepimus.

31. *Amicitia* est mutua benevolentia non latens.

32. *Quæ Virtutes ad Temperantiam reducantur?*

R. *Abstinencia*, *Sobrietas*, *Castitas*, *Pudicitia*, *Mansuetudo*, *Clementia*, *Modestia*, *Humilitas*, &c.

33. *Abstinencia* est Virtus, quæ moderatur delectationem cibi & potûs, ita ut quis in edendo & bibendo mensuram rectæ rationis non excedat.

34. *Sobrietas* est Virtus, quæ ita potum moderatur, ut non noceat usui rationis. Differt ab *Abstinencia*, quia hæc cibi & potûs delectationem impedit; *Sobrietas* vero prohibet impedimentum rationis in excessivo usu potûs.

35. *Castitas* est: Virtus, quæ moderatur Venereas voluptates. Et est triplex *Conjugalis*, *Virginalis* & *Virginalis*. *Conjugalis* est: abstinencia ab omni actu venereo extra Matrimonium. *Virginalis* est: abstinencia ab omni actu venereo stante viduitate. *Virginalis* est: abstinencia ab omni actione venerea, tam licita in Matrimonio, quàm illicita extra Matrimonium.

36. *Pudicitia* est: virtus moderans signa impudica provocantia ad delectationes venereas.

37. *Mansuetudo* est: Virtus, quæ iræ impetum juxta rationis regulam moderatur.

38. *Clementia* est, virtus, quæ moderatur pænas infligendas. Distinguitur à mansuetudine, quia hæc moderatur iram, quæ movet ad pænas infligendas. *Clementia* verò minuit pænam, quæ reis juxta leges debetur.

39. *Modestia* est: virtus, quæ modum statuit, quem unusquisque servare debet in humanis affectibus & actibus internis.

40. *Humilitas* est: virtus inclinans hominem ad sui vilitatem dictis & factis ingenuè profitendam.

41. *Quæ virtutes ad fortitudinem reducantur?*

R. Quatuor præsertim scilicet: Magnanimitas, Magnificencia, Patientia, & Perseverantia.

42. *Magnanimitas* Christiana est: Animus promptus ad subeunda etiam pericula mortis ob bonum virtutis.

43. *Magnificencia* Christiana est: virtus inclinans ad erogandos sumptus in opera sumptuosa, in ordine ad DEI gloriam, salutem suam, ac proximi commoditatem, ut est VG. erectio Templi, Monasterij, &c.

44. *Patientia* est: constans in rebus adversis propter Deum tolerantia.

45. *Perseverantia* est: virtus, per quam homo persistit in opere bono, non obstante temporis diuturnitate, difficultate, & molestiis.

46. *Quot sunt dona Spiritus S.?*

R. Sunt septem juxta Jsaï: 11. v. 2. Sapientia, Intellectus, Consilium, Fortitudo, Scientia, Pietas, & Timor Domini.

47. *Quot sunt Fructus Spiritus S.?*

R. Undecim juxta Apost: ad Gal. 5. v. 22. Caritas, Gaudium, Pax, Patientia, Bonitas, Longanimitas, Mansuetudo, Fides, Modestia, Constantia, & Castitas.

48. *Nota ex V. Scoto, in 3. d. 34. quod septem Dona Spiritus S. & Undecim Fructus non differunt essentialiter à tribus virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus, sed solum accidentaliter, in quantum sunt virtutes in excellenti*

& intensæ. Dicuntur autem Dona & Fructus Spiritus S. quia absque gratia, quæ est donum Spiritus S. & charitate haberi non possu t. Jta etiam sentit *Trident.* Ses. 6. c. 7.

49. *Quot sunt Beatitudines?*

R. Juxta Math: 5, sunt Octo. Beati pauperes. Beati mites. Beati, qui lugent. Beati, qui esuriunt. Beati misericordes. Beati mundo corde. Beati pacifici. Et Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam.

50. *Quot & Quotuplicia sunt opera Misericordiæ?*

R. Sunt 14 Quorum 7. Sunt Spiritualia, & 7. Corporalia, quæ aliundè suppono esse nota.

S E C T I O III.

De Sacramentis in Specie.

A R T I C U L U S I.

De Baptismo.

1.. *Quid est Baptismus?*

R. Juxta V. Scotum in 4. d. 3. q. 1. est: *Sacramentum ablutionis animæ à peccato consistens in ablutione hominis aliquoqualiter consentientis, facta in aqua ab alio ablutente, & in verbis certis simul ab eodem ablutente cum debita intentione prolatis.* Vel brevius Ex Cath. *Trident.* est. *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.*

2. *Quotuplex est Baptismus?*

R. Triplex: *Fluminis*, qui habetur per ablutionem aquæ. *Flaminis*, qui est desiderium suscipiendi baptismum fluminis, quod desiderium includere debet contritionem. Et *Sanguinis*, qui habetur per martyrium. Primus est propriè Sacramentum à *Scoto* definitum.

De Sacramentis in Specie.

29

3. *Nota*, quod licet per utrumque ex his deleatur peccatum originale, character tamen solum imprimitur per baptismum Fluminis; Unde baptizatus baptismo Fluminis, si potest commodè, debet baptizari baptismo Fluminis, ut satisfaciat legi Christi. Ita docet *Conc. Trident.* Ses. 6.

4. *Qua est materia Baptismi?*

R. Aqua, quæ juxta *Triden.* Ses. 7 c. 2. debet esse omninò naturalis, simplex, & elementalis. In casu necessitatis sufficit ex sale aqua, dummodo sal sit ex aqua, non verò de terra factum.

5. *Qua est Forma Baptismi?*

R. Sunt hæc verba à Ministro prolata: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii & Spiritus S.* Omnes particulae sunt necessariae ad valorem hujus Sacramenti, ut patet ex mente Christi *Math.* 28. Nam licet in primitiva Ecclesia Apostoli baptizabant in nomine solius Jesu: hoc tamen, ut docet *V. Scotus*, fuit ex speciali privilegio Christi, ut ejus Nomen omnibus innotesceret, nunc verò prohibitum est à *Conc. Florent. & Trident.*

6. *Quotuplex est materia Baptismi?*

R. Duplex: *Remota*, quæ est aqua naturalis. Et *proxima*, quæ est ablutio.

7. *Quotuplex est Ablutio?*

R. Duplex: Una per Asperersionem seu effusionem aquæ in corpus. Altera per immersionem corporis in aqua. Utramque abluitionem consuetudo Ecclesiæ observat in diversis locis.

8. *Iterum Quotuplex est Ablutio?*

R. Duplex: *Activa*, quæ est in agente. Et *Passiva*, quæ est in passivo seu baptizato.

9. *Quæ ablutio est de essentia Baptismi?*

R. *Passiva*, juxta *V. Scoti*: quia in eo recipitur, in quo & ipse baptismus. Deinde ad multipli-

cationem numericam ablutionis passivæ, multiplicatur numero Sacramentum baptismi, etiam si unica esset ablutio activa, & forma ut dum simul plures abluerentur Ministro dicente: *Ego vos baptizo* &c.

10. *Quis est Minister Baptismi?*

R. Licet ex officio & ex vi Ordinis sit Presbyter & Diaconus, in casu tamen necessitatis quilibet homo rationis compos, sive Mas sive Fæmina; imò etiam Infidelis si debite adhibeat formam & materiam, & habeat intentionem faciendi id, quod facit Ecclesia: Ita decrevit Innoc. III.

11. *Potestne unus Minister valide simul plures baptizare sub hac Forma. Ego vos baptizo &c?*

R. Affirmativè. Ratio est, quia talis modus baptizandi non est contra baptismi institutionem, imò fundari videtur in illis verbis Christi: *Baptizantes eos* &c. Tum quia Act. 2. etiam Apostoli tali formâ & modo usi sunt, unâ enim die tria millia hominum baptizasse dicuntur.

12. *In tali casu quot essent Baptismata?*

R. Tot, quot essent subjecta, ut docet V. Scot. in 4. d. 6. q. 2. Ratio est, quia plures in tali casu essent baptizati, & per consequens plures baptismationes passivæ, in quibus præsertim Sacramentum baptismi consistit.

13. *Validè baptizarent plures eundem, si eodem tempore simul corpus abluerent, & debitam formam cum intentione proferrent?*

R. Affirmativè. Ratio est V. Scoti, quia in tali casu unus non irritaret factum alterius, nam non poneret actionem contrariam, sed omninò similem. Tum quia possunt simul Sacerdotes eandem hostiam consecrare; ut patet in Ordinatione Presbyterorum, ergo à pari &c. Tum quia in casu

casu habentur omnia necessariò ad baptismum requisita.

14. *Quot in tali casu conficerentur baptismata?*

R. Tot, quot essent baptizantes, quia plures essent baptismationes passivæ.

15. *Validene baptizarent plures eundem, si unus VG. Mancus proferret formam, Alter VG. Mutus ablueret?*

R. Negativè. Ratio est, quia in tali casu ille baptismus falsam haberet formam, quia si manicus diceret: Ego te baptizo, falsum diceret, quia non ipse baptizaret sed mutus.

16. *Quod est Subiectum Baptismi?*

R. Est homo Viator tam Infans quàm Adultus; cum hoc tamen discrimine, quod in infantibus nulla requiritur dispositio, in adulto verò tres communiter debent precedere dispositiones.

Prima est: Consensus, nullum enim Deus comminò invitum vult Familiæ suæ adscribi.

Secunda Dispositio est Fides juxta illud *Math. 25.* Docete omnes Gentes, qui crediderit & baptizatus fuerit &c.

Tertiâ dispositio ad fructuosè recipiendum baptismum in illis adultis, qui ultra peccatum Originale habent mortale personale, requiritur aliqua penitentia ac displicentia peccatorum commissorum, ut expressum est *Act. 2.* Verbis S. Petri dicentis: *Penitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum quod etiam præcepit & Trident. Ses. 6. c. 6.*

17. *Quid si adultus habens peccata mortalia vellet serio baptizari, non tamen penitere?*

R. Talis validè quidem, sed non fructuosè reciperet Sacramentum (ut constat ex C. Majores &c. de Judæis d. 64.) haberet quidem caracte-

rem,

rem, non tamen gratiam. Unde prima dispositio scilicet consensus in adultis requiritur ad valide, fides autem & penitentia non nisi ad fructuosè suscipiendum baptismum sunt necessariae.

18. *An Monstrum genitum ex semina potest baptizari?*

R. Affirmativè cum hac tamen cautela, quod si dubitetur, an sit homo, debet proferri forma sub conditione sic; *Si homo es, ego te baptizo in nomine* &c. Si tamen nullum adsit periculum mortis ejus, consulendi sunt Medici, & alii in hac re periti; Si verò baptizetur sub conditione, & postea deveniatur certo, esse hominem, non est iterum rebaptizandum, quia illa conditio fuit semper vera. Si autem Monstrum tale sit, de quo dubitetur, an sit unus, vel plures homines, puta, si duo capita, vel duos truncos habeat, in tali casu docet *V. Scot.* d. 6. q. 2. quod si tempus haberi potest, debet attendi diligenter, si simul in utroque capite aperiuntur oculi, aut simul ambo capita obdormiunt, signum est, quod una sit in tali monstro anima, & per consequens, unus est homo. Si autem certitudo haberi non potest, baptizandus est saltim in illis partibus, quæ principaliter pertinent ad unum, cum prolatione formæ in singulari, prout etiam declaratur in Rituali Romano.

19. *Qualis requiritur voluntas ad Valorem Sacramenti?*

R. Requiritur voluntas libera, sufficit tamen gravi metu coacta, quod patet *Can. de Judæis* d. 45. Ratio est, quia ex una parte nullum damnum fit Sacramento, ad cujus valorem non semper requiritur propria voluntas, ut patet in infantibus, & perpetuo amentibus. Ex altera parte nulla fit injuria

injuria taliter baptizato, quia transfertur per hoc ad meliorem statum, ut ait *V. Scotus* solvens paritatem de gravi metu cogente ad Matrimonium.

20. *Quot sunt Effectus Baptismi?*

R. Sunt sequentes. 1. Infunditur gratia habitualis simul cum virtutibus Theologicis. 2. Imprimatur character. 3. Delentur peccata non solum, quo ad culpam, sed etiam quo ad penam illis debitam. 4. Per baptismum conferuntur omnia illa auxilia supernaturalia, quæ sunt proportionata fini, ad quem baptismus est institutus. 5. Conjungitur moraliter homo baptizatus cum Christo tanquam membrum cum capite.

21. *Æqualemne per Baptismum recipiunt gratiam omnes baptizati, in quibus nulla fuit dispositio?*

R. Affirmativè, est ex *Subteli* Doctore in 4. d. 4. q. 7. quia ab eadem causa æqualiter se habente, æqualis producitur effectus, sed baptismus semper habet æqualem virtutem; ergo quantum est ex parte ipsius semper æqualem causabit gratiam. In illis vero, in quibus datur dispositio propria; ut sunt adulti non æqualis confertur gratia, sed juxta uniuscujusque dispositionem, ut docet. *Trid.* sess. 6. c. 6. ubi ait: *Secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem.* Tum quia in suscipiente Eucharistiam majoritas gratiæ mensuratur juxta majoritatem dispositionis ipsius suscipientis, Ergo à pari &c.

22. *Quando Baptismus fuit institutus?*

R. Immediate ante Cenam Domini: licet in Evangelio non explicetur certum tempus Ratio est ex *D. August.* quia cum sit janua Sacramentorum, debuerat prius institui, quam Eucharistia & Ordo, quæ instituit Christus in ultima Cena.

23. *Quando capit obligare sub præcepto?*

R.

R. Post sufficientem promulgationem Fidei, quia ad hoc, ut recipiatur, maxime in adultis requiritur fides, juxta illud, *Math. 28. Qui crediderit &c.*

24. *Ad quid necessarij sunt in Baptismo Patrini?*

R. Ad hoc, ut baptizatum edocerent articulos Fidei. Cum enim in primitiva Ecclesia tempore persecutionum occultè baptizarentur plurimi non consentientibus parentibus eorum, hinc Patrini tenebantur illos fidem instruere. Quod etiam hucusque practicatur.

25. Antiquitus inter plures contrahebatur Confangvinitas Spiritualis ratione baptismi, nunc per *Trid.* diminuta est.

26. *Inter quos contrahitur Cognatio Spiritualis ratione suscepti baptismi?* Vide inferius Sect. 3. art. 6.

27. Quantum ad necessitatem Baptismi circa parvulos, qui nullatenus suscipere possunt sacramentum fluminis propter subitanam ac pravenientem mortem non deest recens Theologorum sententia ut ego problematicè docui: Talibus Infantibus ex speciali misericordia Divina dari miraculosè usum rationis in articulo mortis ut possent cognoscere statum suum, & sic desiderare Baptismum fluminis, per quod desiderium tanquam per Baptismum fluminis salventur. Ratio est quia *Deus vult omnes homines salvos fieri* juxta Apostolum 1. ad Timoth. cap. 2. & quidem vult sincerè ut nullus dubitat; videretur autem non velle sincerè si non dedisset hujusmodi Infantibus speciale remedium ad salutem. Neque miraculum videretur esse superfluum. Ex quo enim Deus voluit sincerè tres pueros in fornace Babylonica servare illas miraculosè illis subvenit; ergo etiam à pari dicendum de infantibus nondum Baptisatis ubi agitur non de temporali eorum vita sed de aeterna, Aliàs si tales destitu-

destituisset Deus non permittentibus causis secundis pervenire eos ad remedium salutis, jam damnatio eorum in fortuitos refunderetur concursus Causarum secundarum, quod est absurdum.

Hac tamen stante sententia non omnes adhuc salventur Infantes, quia in tam modico tempore potuissent aliqui tali remedio reserire, & sic purerentur non tantum pænâ damni sed etiam pænâ sensûs & vermis, qui ultra originale jam haberent & personale, nempe negligentiam in procuranda salute.

Standum tamen est in praxi communiori sententiæ, in tam re gravissima & quantum fieri potest citissime Parochi applicent hoc Sacramentum unice necessarium, juxta Decretum Concilii Constantiensis 15. magis credentes Ecclesiæ quàm speculationi Theologicæ, quæ falli & fallere potest.

ARTICULUS II. De Confirmatione.

1. Quid est Confirmatio?

R. Est Sacramentum, quò homo Viator baptizatus ungitur in fronte ab Episcopo cum Chrismate sub præscripta forma verborum, ad fidei robur consequendum:

2. Quotuplex est ejus Materia?

R. Duplex: Remota, quæ debet esse Chrisma confectum ex oleo olivarum & balsamo Et Proxima, quæ est unctio facta ab Episcopo in fronte fuscipientis permodum crucis.

3. Nota tamen quod Apostoli in primitiva Ecclesia per solam impositionem manuum hoc Sacramentum ministrasse leguntur. At. g. hoc tamen faciebant ex speciali dispensatione Christi pro illo solum

solum tempore quò Spiritus S. supra fideles sub visibilibus signis descendebat, ac proinde non erat tunc necessaria visibilis materia Sacramentalis; quando vero huiusmodi signa cessarunt, usi sunt Apostoli Chrismate in collatione Confirmationis, ut docet etiam *Angelicus Doctor* q. 62 art. 2.

4 *Nota* 2. quod ad valorem huius Sacramenti requiritur, ut Christia sit ab Episcopo benedictum, quod non requiritur in Baptismo. Rationem assignat *V. Scotus* & disparitatem, quia Christus per contactum suæ carnis mundissimæ, omnem aquam consecravit in usum Baptismi, non sic autem materiam Confirmationis, & ideo hic requiritur specialis consecratio, quam rationem, ut bonam acceptat Catechismus Romanus.

5. *Quæ est Forma Confirmationis?*

R. Sunt hæc verba ab Episcopo prolata; *Ego signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris &c.*

6. *Quis est Minister Confirmationis?*

R. De lege debet esse Episcopus, cum dispensatione tamen Papæ potest illud licitè & validè administrare simplex Presbyter, ut paret ex *Gregorio Papa* Ep: 66. in qua Presbyteris Sardinia concessit ministrare Confirmationem.

7. *Quot sunt Effectus Confirmationis?*

R. Sunt tres: 1. Gratia habitualis secunda. 2. Character. 3. Gratia Sacramentalis, quæ est speciale auxilium DEI tempore opportunò conferendum ad fidem Christi tam interius retinendam, quàm etiam exterius coram Tyranno fortiter confutendam.

8. *Quando fuit institutum hoc Sacramentum?*

R. Probabiliter in ultima Cæna, ut docet *Fabianus Papa* Epist. 2. c. 4. dicens, *In illa die*
Domi-

Dominus JESUS, postquam cenavit cum Discipulis: *Chrisma* conficere docuit.

9. *Quomodo obligat hoc Sacramentum ad susceptionem?*

R. Ad summum sub veniali, cum enim non sit necessarium necessitate medii, ideo non obligat fideles sub peccato mortali, nisi adsit contemptus.

Notat tamen *Abellius* c. 30. quod in illis partibus, in quibus imminet persecutio contra Ecclesiam, teneri quemlibet adultum, si Episcopum commode adire possit, hoc Sacramentum suscipere, ut ex illo robur & vires ad fidem constanter profutendam acquirat.

10. *Est ne de necessitate in Confirmatione assumere Patrinum?*

R. Est de necessitate præcepti, quod transgredi probabilius sub mortali non licet.

11. *Ob quam causam adhibetur in Confirmatione Patrinus?*

R. Ob similem, sicuti in Baptismo, nam sicuti Patrinus debet baptizatum instruere in fide, ita Patrinus confirmatum debet corroborare in fide, maxime dum mors pro Christo subeunda immineret. Hæc enim consuetudo Patrinorum cepit tempore persecutionum. Potest esse hæc alia ratio, ut confirmatus habeat testem: quod sit miles Christi, jam per Confirmationem robustus; Sapius enim olim baptizati & confirmati revertebantur iterum ad ritum gentilium.

12. *Quot debent esse Patrini in Confirmatione?*

R. Sufficit unus, & ad summum unus & una, & non plures; Qui debent jam prius esse confirmati. Ut patet ex Cap. *Pervenit* 30. q. 1. Insuper non debet esse idem Patrinus in Confirmatione

tione

tionem qui fuit in Baptismo, ut patet ex Consuetudine Romanæ Ecclesiæ.

13. *An liceat reiterare Confirmationem?*

R. Scilicet non licet sub gravissimo peccato mortali. Non fieret tamen irregularis scilicet reiterans Sacramentum Confirmationis sicut reiterans Sacramentum Baptismi. Ratio Disparitatis est: quia Irregularitas hæc est in Jure expressa c. 2. de Reiterantibus Baptisma non vero illa de reiterantibus Confirmationem; & licet de reiteratione utriusque Sacramenti sit omnimode similis ratio, ob similitudinem tamen rationis non extenduntur penæ absque lege expressa. Nam in odiosis leges sunt potius restringendæ non vero ampliandæ.

14. *Quare infligitur alapa in Confirmatione?*

R. Ut sciat confirmatus se abhinc paratum fore ad ludibria & alapas pro Christo subeundas.

ARTICULUS III. De Eucharistia.

1. *Quid est Eucharistia?*

R. Est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi veraciter contenti sub speciebus panis & vini post consecrationem factam à Sacerdote sub verbis certis cum debita intentione prolatis ex institutione Divina efficaciter significans Corpus & Sanguinem Christi sub eis realiter contineri?

2. *Quotuplex est Materia Eucharistiæ?*

R. Duplex: Remota, & est panis triticeus, qui in latina Ecclesia ex præcepto debet esse azymus, in Græca verò fermentatus. Proxima verò sunt ipsæ species consecratæ, connotantes Corpus & Sanguinem Christi.

3. *Quæ est Forma Eucharistiæ?*

R. For-

R. Forma Eucharistiæ non datur sicut in cæteris Sacramentis, quia si daretur, hæc deberent esse verba consecrationis, quod non potest dici juxta *V. Scotum* in 4. d. 8. q. 1, quia verba sunt quid transiens. Sacramentum verò Eucharistiæ est quid permanens, adeoque verbis non potest intrinsece constitui tanquam forma. Ita ex nostris *Branc. Masfrus* &c.

Poncius tamen *disp.* 44. q. 1. tenet verba, secundum esse physicum non posse quidem esse formam Eucharistiæ, quia sic sunt transeuntia; secundum tamen esse morale possunt esse, quia sic moraliter sunt permanentia, & ita vult intelligi subtilem Doctorem. Utraque autem Sententia est probabilis.

4. Quæ est essentia Eucharistiæ?

R. Sunt species panis & vini continentes Corpus & Sangvinem Christi. Undè *Conc. Flor.* in lit. Uni. quando dicit: omnia Sacramenta constare ex rebus & verbis (ut dictum est *Seß. II. Art. I.*) debet intelligi de Sacramentis successivis, non vero de permanenti, quale est Eucharistia,

5. Sub una Specie estne integrum Sacramentum?

R. Est quo ad rem significatam nempe Christum, non tamen quo ad modum significandi. Ratio est, quia hoc Sacramentum est institutum per modum convivii; Convivium autem completè constituitur tam per cibum quàm potum, undè qui sumit sub sola specie panis, sumit formaliter tantum Corpus Christi, quod est per modum cibi, & concomitanter solum Sangvinem, qui est potus Spiritualis.

6. An majorem causet gratiam Eucharistia sumpta sub utraque Specie, quàm sub una?

R. Affirmative, Ratio est, quia utraque species

cies est verum Sacramentum, adeoque ambæ majorem conferent gratiam. Tum quia utraque sumpta causat gratiam per modum cibi & potus, non sic una tantum. Tum quia *Clemens IV.* concedens in quadam Bulla Regi Christianissimo communicare sub utraque specie in articulo mortis, addidit rationem hujus dicendo: *ad majus augmentum gratiæ.*

7. Ergo Ecclesia injuste prohibuit Laicos sub utraque Specie sumere?

R. Negativè. Ratio est ex *Trid.* Ses. 21. c. 2. quia ex una parte per hoc non privantur aliquæ gratiæ ad salutem necessariæ, Ex altera parte facile possunt compensare illam gratiam per majorem dispositionem, nam major gratia in suscipientibus Eucharistiam attenditur ex majori eorum devotione, quam habent, dum illam suscipiunt. Tum quia esset sæpius periculum effusionis sanguinis in dispensatione populo, neque diu posset conservari. Deinde sunt nonnulli, qui ex natura sua odorem vini pati non possunt, quæ sunt justissimæ rationes denegandi sub utraque Specie sumere.

8. Neque valet in hac re calumnia Luthari dicentis: quod injustè Ecclesia prohibet fideles sumere Eucharistiam sub specie vini, nam Christus *Luce 22.* jussit omnes bibere calicem, dicens: *Bibite ex eo omnes.* Non valet inquam, quia Dominus dixit hæc verba ad solos Apostolos, quod patet: Quia etiam tempore Apostolorum non dabatur Eucharistia sub speciebus vini fidelibus, ut videre est *Act. 2.* & 20. ubi dicitur: *Una Sabbathi fideles convenerunt ad fractionem panis.* Nullam faciendi mentionem de vino.

9. Quot sunt Effectus Eucharistiæ?

R. Sunt plures, quorum primus: Gratia secunda.

da. 2. Remissio venialium. 3. Præservatio à mortalibus. 4. Diminutio fomitis peccati. 5. Unio nostræ carnis cum Christo.

10. *Ad hoc, ut recipiatur Gratia secunda per Eucharistiam, qualis requiritur dispositio in Suscipiente?*

R. Sufficit, quod non sit in peccato mortali, estò in suscipiendo sit aliquando distractus venialiter. Ratio est, quia peccatum veniale non opponitur gratiæ, adeoque potest stare cum illa. Nocet sibi tamen taliter distractus, quia minorem recipit gratiam.

11. *Quando Eucharistia incipit causare gratiam?*

R. Tunc, quando primo est in Stomacho, non vero dum est inter palatum & linguam. Ratio est quia sicuti corporalis cibus nutrit pretunc, quando est in stomacho, ita etiam Eucharistia, quæ est cibus Spiritualis.

12. *Quamdiu hoc Sacramentum causat gratiam?*

R. Probabiliter tam diu, quàm diu Species manent in stomacho, nam non est ratio, quare potius deberet in primo instanti causare, & non in sequentibus, aliàs otiosè pro tunc Christus esset in nobis Sacramentaliter.

13. Quàm autem longo tempore Species in nobis incorruptæ maneant, universaliter non potest definiri, hoc enim provenit à dispositione stomachi, qui in aliis est calidior, in aliis vero debilior. Decisum tamen est à Romanis Medicis, quod utraque species in Presbytero potest durare mediâ horâ; in Laico vero, quia est parva particula, non nisi unò quadrante perseverat.

14. *Quotuplex est Minister Eucharistia?*

R. Duplex: *Conficiens*, qui est solus Presbyter. Et *Distribuens*, qui est Presbyter, & de ejus licentia

tia etiam Diaconus. In primitiva Ecclesia etiam dabatur Eucharistia ad manus fidelibus adultis, Infantibus vero statim post baptismum ori imponebatur, sed quia exinde magna fiebat Sacramento irreverentia, ideo ab Ecclesia utrumque prohibitum est.

15. *Quando fuit institutum hoc Sacramentum?*

R. In ultima Cœna, quæ juxta *V. Scotum* ac ceteros Patres celebrabatur 14. Martii Ratio est, quia Christus Dominus, qui non venit solvere legem, sed adimplere, hœc utique die sumebat agnum Paschalem, quô à lege institutum fuerat, lex autem jussit manducare Pascha 14. Mensis primi, ut videre est *Exod: 12. v. 6.* Per primum vero Mensem apud Judæos hucusque intelligitur *Martius*, qui vocatur *Nisan*, teste *Josepho*.

16. Ex quo patet, quod Christus D. consecravit in azymo pane, non vero fermentato, ut volunt Græci. Ratio est: quia Salvator habuit cœnam in die Azymorum, ut patet ex illo *Math: 26. Primo autem die Azymorum accesserant ad JESUM discipuli agentes: ubi vīs paremus tibi comedere Pascha?* Diebus autem Azymorum non licebat comedere panem fermentatum, ut etiam ipsi Judæi hucusque observant juxta illud: *Exod: 12. Primô mense quartadecimâ die Mensis ad vesp̄am comedetis azyma usque ad diem septimum ejusdem Mensis.*

17. *In qua Cœna Christus instituit Eucharistiam die 14?*

R. In secundâ, pro quo sciendum est; quod Judæi duplicem habeant Cœnam illo vesp̄e, quô sumebatur Agnus Paschalis. Prima fuit *Legalis*, à Lege videlicet præcepta; & in hac sumebant Agnum Paschalem juxta ritum suum. Secunda fuit

fuit *Communis*, post legalem ceremoniam celebrata, propter refectionem Familiæ domesticæ, quæ unico Agnelo refici non poterat. His adnotatis.

18 Probabilius censeo Christum instituisse hoc Sacramentum in Cæna communi, quæ fuit ordine secunda; Ratio est, quia in Cæna Legali manducantes stabant accinctis rebus. Quando autem Christus distribuebat Discipulis Eucharistiam ad manducandum, dicitur cum illis discubuisse Marci 14. non stetisse: *Discumbentibus eis, & manducantibus accepit panem &c.*

19 Ex quo ulterius infertur, jejunium ad Sacramentum Eucharistiæ requisitum esse parè Ecclesiasticum propter reverentiam tanti Mysterii, non verò Divinum, cum & Apostoli non jejuni supponuntur sumpsisse Eucharistiam.

20 *Nota*, quod ab initio Ecclesiæ u'q' ad Leonem IX. nulla fuit controversia de materia panis ad Eucharistiam requisita, utrùm debeat esse Azymus vel fermentatus; post autem mille & viginti annos scilicet Anno 1053. Michâél Constantinopolitanus Patriarcha, & Leo Archi-Episcopus Aeridanus accepto odio contra Romanam Ecclesiam, cujus primitatem non bono ferebant animo, cæperunt illam accusare, quod in Azymo consecraret, quos Leo IX in Ep. sic redarguit: *Quis non stupescat, quod post tot Sanctos & Orthodoxos Patres, post mille & Viginti à Passione Salvatoris annos novus Calumniator Ecclesiæ Latinorum emerfisti anathematizans eos, quicumque participantur ex Azymis.*

21. Plura habent Patres Græci quidem fundamenta de fermentato pane, sed præcipuum ponunt illud, quod scilicet Christus anticipavit ultimâ Cænâ suâ diem Azymorum. Ratio illorum est, quia dies Azymorum seu Paschatis, & esus agni Pascha-

lis eodem Vespertino tempore incipiebant; & Joan. 13. dicitur: *Ante diem festum Paschæ, sciens JESUS, quia venit hora ejus &c.* Secundum fundamentum habent ex illo Joan. 19. ubi describas mortem Christi ait: *Erat autem Parasceve Paschæ.* Parasceve autem apud Judæos est idem ac *Præparatio* Paschæ. Unde apud Judæos feria sexta dicitur Parasceve Sabbathi. Utraque igitur Authoritas Joan. videtur testimonium ferre, quod Christus anticipavit diem Azymorum, & sic debuerat in usitato consecrassse pane, scilicet in fermentato. Pro quo.

22. Sciendum est, quod apud Judæos est duplex dies: Unus *Naturalis*, qui comprehendit spatium ab ortu solis usque ad occasum. Alter *Legalis*, qui sumitur à Vesperti unius diei, ad Vesperam sequentis, ut patet etiam modò, ubi licet dies Sabbathi naturalis sit immediatus ante diem Dominicam, Legalis tamen incipit Feria sexta Vesperti. Quando ergo Joannes dicit: *Ante diem Paschæ*, sumit diem naturalem, qui fuit dies 15: Mensis Martii, qui etiam dicebatur solemnis juxta illud Numeror: 28. *Mense autem primo 14ta die Mensis phase Domini erit, & 15: solemnitas.* Non verò sumpsit diem Legalem, qui incipiebatur 14. vesperti.

23. Ad 2dum textum, hæc est facilis responsio; si scias, quod dies passionis Christi incidit Feriâ sextâ, quæ dicitur apud Judæos perpetuò *Dies Parasceves.* Et sic prima dies Azymorum Parasceves dicebatur, ut etiam ipse testatur Marcus 15. *Erat Parasceves, quod est ante Sabbathum.* Ideo autem per Joannem dicitur *Parasceves Paschæ*, quia illa dies fuit una ex diebus Paschalibus. Ex quibus stat semper firma Latinorum sententia, Christum suam ultimam Cœnam celebrasse 14. Martii seu

seu die Azymorum, & sic ut observator Legis non alium adhibuit panem nisi Azymum.

24. *Quali Præcepto Fideles tenentur ad Eucharistiam sumendam?*

R. Non solum præcepto Ecclesiæ, sed etiam Divino juxta illud *Joan: 6. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis.*

25. *Nota, quod Anno 102. exorta est famosa Hæresis circa Eucharistiam, quæ vocabatur Gnosticorum. Hi enim Hæretici non credentes corpus Filii hominis contineri sub speciebus consecratis panis puri triticei, parvulum recentè natum affabant, & affatum contundebant, cujus pulveres in farinam injectos & in panem redactos dabant aliis dicentes: Nunc esse corpus Filii hominis.*

ARTICULUS IV.

De Pœnitentiæ Sacramento.

1. *Quotupliciter sumitur Pœnitentia?*

R. Duplīter: Ut est Virtus. Et ut est Sacramentum.

2. *Quid est Pœnitentia ut Virtus?*

R. Est dolor animi, & detestatio peccati cum proposito emendandi.

3. *Quid est Pœnitentia ut Sacramentum?*

R. Juxta V. Scotum in 4. d. 14, q. 4. est: *Absolutio hominis pœnitentis, facta certis verbis cum debita intentione prolatis, à Sacerdote jurisdictionem habente, ex institutione Divina, efficaciter significans absolutionem hominis à peccato.*

4. *Quotuplex est Materia Pœnitentiæ?*

R. Duplex: Una *Remota*, quæ sunt peccata personalia post baptismum commissa. Et alia *Proxima*, quæ sunt actus pœnitentis, nempe Dolor, Confessio, & Satisfactio.

5. Quotuplex est Materia Remota?

R. Triplex. Necessaria, Sufficiens, & Necessaria & non Sufficiens.

Necessaria est illa, quæ necessario in Sacramento Pœnitentiæ aperienda est; & hujusmodi sunt peccata mortalia.

Sufficiens est, quæ licet non sit necessario aperienda in Confessione, sufficit tamen ad validè obtinendam absolutionem, & talia sunt peccata venialia, vel mortalia jam confessa & absoluta, ut clarè deducitur ex *Extravag. 1. Benedicti XI.*

Necessaria & non Sufficiens sunt peccata dubia in gravi materia, quæ licet necessario in confessione aperiendi debent, non tamen sola sufficiunt, sed aliqua certa saltem venialia cum ipsis confiteri necesse est, quia non potest absolvi, quod purè dubium est.

6. Sufficitne sola Confessio peccatorum jam confessorum ad hoc, ut validè conficiatur Sacramentum Pœnitentiæ?

R. Cum V. Doctore q. 2. non sufficit, sed ulterius requiritur novus dolor de iisdem peccatis. Ratio est, quia ad novum Sacramentum conficiendum, requiritur saltem nova materia proxima à priori distincta, si autem non adderetur novus dolor; non esset nova materia sufficiens ad novum Sacramentum pœnitentiæ constituendum.

7. Valetne Sacramentum Pœnitentiæ, si Pœnitens præsenti Ministro porrigat in Charta sua peccata?

R. Affirmativè. Ratio est, quia ex una parte nulla expressa hujus habetur Ecclesiæ prohibitio, ex alia parte in tali casu pœnitens omnia necessaria haberet ad valorem Sacramenti; haberet enim pudorem & verecundiam de suis peccatis, quam non haberet

haberet in absentia Ministri. Unde licet ex Decreto Clementis VIII. Constit. 67. prohibeatur confessio peccatorum per literas, mens tamen Pontificis solum intelligenda est, dum Minister est absens, nam in præfato Decreto habetur: *Non licere per literas Confessario absenti Sacramentaliter confiteri, & eodem absente absolutionem obtinere.*

8. *Quotuplex est Dolor?*

R. Duplex: *Perfectus seu Contritio.* Et *Imperfectus seu Attritio.* *Contritio* est dolor de peccatis quatenus sunt offensa DEI summè dilecti & super omnia. Et hæc remittit peccata etiam extra Sacramentum in voto tamen Sacramenti, unde taliter contritus tenetur sub mortali suo tempore confiteri. *Attritio* vero est dolor de peccatis propter turpitudinem peccati aut timorem inferni. Et hæc (si sit ex motivo supernaturali) licet in Sacramento pœnitentiæ sufficiat ad remissionem peccatorum obtinendam, tamen extra Sacramentum in nullo casu potest justificare peccatorem.

9. *Quid est Confessio?*

R. Est accusatio de propriis peccatis, coram Sacerdote legitimo ad eorum remissionem obtinendam per absolutionem.

10. *Quot sunt Conditiones bonæ Confessionis?*

R. Sexdecim his versibus contentæ.

*Sit simplex, humilis confessio pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.*

Ex his tamen omnibus solæ tres sunt necessariæ ad valorem Sacramenti, nempe fidelitas, Integritas, & Dolor.

11. *Quotuplex est Integritas Confessionis?*

R. Duplex: Una *Materialis*, quæ tunc habetur, quando

quando pœnitens omnia peccata mortalia secundum speciem & numerum, prout memoriæ occurrunt, confitetur, ita ut nullum eorum remaneat apertendum. Alia vero *Formalis*, quæ tunc est, quando pœnitens omnia peccata mortalia, prout memoriæ occurrunt, confitetur, quantum hic & nunc potest, ac tenetur, licet aliquod ex necessitate aut impedimento omittatur, potest quis excusari ab integritate materiali, nunquam tamen à formali.

12. *Quid est Satisfactio?*

R. Est compensatio pœnæ temporalis debitæ ob injuriam DEO illatam consistens in operibus pœnantiis & laboriosis à confessorio taxatis.

Quotuplex est Satisfactio?

R. Duplex: Una *In re*, quæ est ipsum opus à Confessorio taxatum. Alia *In voto*, quæ est voluntas exequendi tale opus. Satisfactio *In voto* est de essentia Sacramenti; *In re* autem est pars integralis.

14. *Quæ est Forma pœnitentiæ?*

R. Sunt hæc Verba: *Ego te absolvo à peccatis tuis in Nomine Patris &c.*

15. *Omnia hæc verba sunt essentialia?*

R. Non, sed hæc sola: *Absolve te*, reliqua tamen ex præcepto non sunt omittenda, ut colligitur ex *Cath. Pii V.* Orationes autem præviæ, & subsequentes formam ut: *Misereatur tui &c. Passio Domini &c.* non sunt necessitatis, & ex rationabili causa omitti possunt, ut si *VG.* multi sint confitentes &c.

16. *Quò modo debeant proferri à Sacerdote verba absolutionis?*

R. Modo indicativo aut imperativo, non autem deprecativo. Ratio est, quia juxta *Trid. Ses. 14. c. 2*, hoc Sacramentum est institutum per modum judicii

judicii, & Sacerdos se habet in illo ut Judex, unde sicut in judicio sæculari Judex profert sententiam imperativè, ita etiam hic.

17. *Valene absolutio sub conditione de futuro, VG. Absolve te, si reddideris furtum?*

R. Negativè. Ratio est: quia forma pœnitentiæ valida, est signum demonstrativum gratiæ, in casu autem non esset, quia conditionata propositio habet veritatem solum tunc, quando adimpletur conditio, & sic illa forma esset signum gratiæ usque tunc, quando pœnitens redderet furtum, quod non potest dici, quia tunc absolutio jam non est. Valide tamen absolveretur, sub conditione de præterito: vel præsentis, quia talis conditio non suspendit actum, ut VG. *absolve te, si contritus es.*

18. *Quis est Minister Sacramenti Pœnitentiæ?*

R. Solus Presbyter habens potestatem tam Ordinis quàm Jurisdictionis.

19. *Quid est Potestas Ordinis?*

R. Est illa, quam quilibet Sacerdos recipit in ordinatione sua per impositionem manuum Episcopi,

20. *Quid est Potestas Jurisdictionis?*

R. Est jus in subditos ad exercendam potestatem absolvendi, quam ex vi Ordinis Sacerdos habet; Unde per primam accipit potestatem judicandi spiritaliter, per secundam vero accipit subditos judicandos.

21. *Debetne Sacerdos habere utramque potestatem ad hoc, ut valide absolvat?*

R. Affirmativè, nisi pœnitens sit in articulo mortis, quia tunc quilibet Sacerdos etiam excommunicatus valide absolvit juxta *Trid.*

22. *Quot sunt Effectus Pœnitentiæ?*

R. Quatuor 1. Remissio peccati tam mortalis quàm venialis. 2. Gratia prima vel secunda, si erit remissio

remissio venialium. 3. Gratia sacramentalis. 4. Commutatio pœnæ æternæ in temporalem. Quibus adde etiam illud, quod per pœnitentiam revivunt merita, quæ fuerunt per peccatum mortale mortificata; non verò illa, quæ fuerunt in peccato mortali facta, quia hæc potius mortua, quam mortificata debent dici.

23. *Quando fuit institutum Sacramentum Pœnitentiæ & à quo?*

Ry. A Christo D. post resurrectionem, ut habetur Joanni 20. *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittentur eis &c.*

24. *Quò Jure tenentur fideles ad Sacramentum Pœnitentiæ in peccatum mortale lapsi?*

Ry. Jure Divinò saltim in articulo mortis juxta illud *Luca 13. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Quodsi non possit haberi Sacerdos; elicienda est in tali casu contritio. Et ad hoc tenentur fideles sub peccato, quia aliàs si in tali casu voluntariè peccator omitteret dolorem de peccatis, nollet salutem animæ, qui enim non vult media, neque vult efficaciter finem.

25. *Ad quid obligatur homo, dum ipsi deliberatè consultò veniunt in memoriam peccata aliàs jam confessa & absoluta?*

Ry. Tenetur dolere ac detestari illa, & quidem sub peccato; nam si pro tunc in illis non displiceret, fuisset in periculo complacendi sibi in eis, maximè si forent peccata in materia delectabili: Tum quia peccatum etiam absolutum est semper malum, adeoque detestabile, eo quod fuerit offensa DEI,

ARTICULUS V.

De Extrema Unctione.

1. Quid est Extrema Unctio?

Ry. Juxta *V. Scutum* in 4. d. 2. q. 1. est: *Unctio hominis infirmi pœnitentis, facta in determinatis partibus corporis cum oleo consecrato ab Episcopo, ministrata à Sacerdote simul verba certa cum intentione debita proferente, ex institutione Divina efficaciter significans curationem finalem venialium.*

2. Quotuplex est materia Extremæ Unctionis?

Ry. Duplex: Una *Remota*, quæ est oleum olivæ ab Episcopo benedictum. Alia *Proxima*, quæ est ipsamet Unctio infirmi.

3. Quot fieri debent Unctiones?

Ry. Saltim quinque juxta quinque sensuum corporis partes, quæ, si mutilati sint, in vicinis partibus unctio fieri debet. Quidam enim Doctores putant, unam tantum unctionem esse de essentia Sacramenti, ideoque in periculo pestis, vel simili necessitate sufficere unum tantum Organum, vel potius caput, in quo sensus maximè vigent ungere dicendo: *Per istam &c. quid quid per visum; auditum, gustum, odoratum &c. deliquisti.* Tutius tamen erit in tali casu, unum oculum, aurem, manum, narem, & os velociter ungere dicendo prædictam formam.

4. Quomodo fieri debeat Unctio?

Ry. Non est simpliciter necessarium, ut fiat immediatò contactu manûs, nam peste grassante potest Sacerdos uti virgâ longâ tinctâ oleo, quæ postea comburenda est.

5. Quæ est Forma hujus Sacramenti?

Ry. Sunt verba à Sacerdote prolata: *Per istam Sanctam Unctionem &c.*

6. *Quæ sunt de essentia hujus Sacramenti?*

R. Sunt hæc: 1. Ut Organa 5. Sensuum, quæ coniunguntur nominentur. 2. verba illa: *Per hanc Sanctam Undionem* 3. Verba deprecativa *Indulgeat tibi Dominus* Unde formam imperativam: *remittatur* &c. non valere dicunt Doctores.

7. *Quis est Minister hujus Sacramenti?*

R. Sacerdos. & quidem proprius Parochus, de ejus tamen licentia, aut in extrema necessitate quilibet sacerdos, ut patet in Clementina I.

8. *Quod est subjectum capax extremae Undionis?*

R. Homo baptizatus infirmus, qui juxta *V. Scotam* & *D. Bonaventuram* debet aliquando esse in peccato. Unde infantes non sunt capaces hujus Sacramenti ante usum rationis, sufficit tamen in iis ea ætas, quâ peccare possunt. 2. incapaces sunt perpetuò amentes: illis autem, qui antequam delirium passi sunt, petierunt, vel petissent, si opus fuisset, dari debet. 3. Comuni morbo seu non periculosè infirmantibus invalidè confertur hoc Sacramentum. Ita *Suarez. Palaus. Gran. &c.*

In diuturnis autem morbis toties est conferendum, quoties adest novum periculum.

9. *Qui sunt Effectus hujus Sacramenti?*

R. Juxta *Tria*: Sunt 1. Remissio finalis venialium. 2. Robor animæ contra tentationes demonis in articulo mortis. 3. Sanitas corporis, si expediât.

ARTICULUS VI. *De Matrimonio.*

1. *Quid est Matrimonium?*

R. Est Sacramentum inter baptizatos, quod vir & mulier sibi mutuo legitimè corpora sua tradunt

dant ad perpetuam vitæ societatem & remedium concupiscentiæ.

2. *Quotuplex est Matrimonium?*

Ry. Triplex: *Legitimum*, quod est contractus legibus conformis, non tamen Sacramentalis, uti est inter Judæos. *Ratum* est: contractus fidelium ab Ecclesia approbatus non tamen copulâ carnali completus. Et *Consummatum*, quod est Contractus fidelium Sacramentalis copulâ carnali completus.

3. *Quotuplex est materia Matrimonii?*

Ry. Duplex: *Remota & Proxima*. Remota sunt ipsa corpora contrahentium, ut actu tradita vel tradenda. Proxima vero est Corporum mutua traditio.

4. *Quæ est Forma hujus Sacramenti?*

Ry. Sunt verba vel nutus contrahentium mutuum consensum exprimentes.

5. *Quis est Minister Matrimonii?*

Ry. Sunt ipsi contrahentes, non vero Parochus, ut expresse declaravit Eugenius V. Tum quia ante *Trid.* valide ministrabatur hoc Sacramentum, quamvis absente Parocho. Unde etiam nunc *Trid.* solùm requirit Parochum, ut assistat, non vero ministret. Et cum dicit. *Ego vos conjungo*, sensus est juxta *V. Scotum* d. 4. Ego vestram conjunctionem approbo.

6. *Quomodo Parochi procedere debeant in assistentia Matrimonii Vagorum?*

Ry. Juxta *Trid.* Ses. 24. c. 7. de Reformatione Matrimonii; hæc cautela datur, ut festinanter non descendant ad confirmandum Matrimonium; nisi prius diligenter inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delatâ, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

7. *Est ne validum Matrimonium inter absentes, nempe per Procuratorem vel Epistolam?*

Ry. Affir-

R. Affirmativè: quia etiam sic adest ratio veri contractûs vel mutui consensûs.

8. *Ad quid institutum est Matrimonium?*

R. Propter duo, nempe: propter educandam prolem, & mutuû obsequium viri & mulieris juxta illud Apost: *Melius est nubere quàm uri.* 1. ad Cor. 7.

9. *Qui sunt Effectus Matrimonii?*

R. Præter gratiam habitualem & Sacramentalem, quæ sunt communes aliis Sacramentis, tria aliâ numerantur bona, nempe: *Sacramentum, Fides, & Proles.*

10. *Quæ aetas requiritur ad contrahendum Matrimonium?*

R. In Fæminis annus 12. completus, in viris 14. Si tamen certò constat malitiam supplere ætatem in aliquo ex conjugibus, potest contrahi matrimonium, etiam ante præscriptam ætatem absque recurſu ad sedem Apostolicam (nisi pro majori actûs solemnitate) quia juxta Epistolam Encyclicam Benedicti XIV. ad Archiepiscopos Regni Poloniæ, quæ incipit: *Magna Nobis Ec.* Episcopi ipsi jure suo possunt pronunciare, an malitia ætatem suppleat. Quoties autem malitia supplet ætatem, facultas contrahendi Matrimonium ante præscriptum ætatis tempus, ab ipsa Legum & Canonum dispositione habetur.

S P O N S A L I A.

11. *Quid sunt Sponsalia?*

R. Sunt promissio vera, voluntaria, deliberata, ac mutua, signò sensibili expressa, futuri Matrimonii inter Personas jure habiles.

12. *Quæ requiruntur ad valorem Sponsalium?*

R. Hæc quinque: 1. Ut sit promissio vera &

non

non ficta. 2. Ut sit voluntaria. 3. Ut sit mutua.
 4. Ut sit sufficienter verbis aut nutibus expressa.
 5. Requiritur tam in masculo, quàm feminâ annus
 septimus completus, nisi prudentia præveniat æta-
 tem, quia tunc potest rationalis haberi consensus.
 Ut patet ex *C. Juvenis*. Non requiritur autem præ-
 sentia Parochi aut testium, ut communis Ecclesiæ
 praxis ostendit. Neque etiam requiritur consilium
 aut consensus Parentum: juxta *Trid.* Ses. 24. c. 1.
 Ut tamen licitè fiant Sponsalia, debent à parenti-
 bus liberi consensum unâ cum benedictione postula-
 re ne inducant in se maledictionem.

13. *Quæ & Quot sunt Effectus Sponsalium?*

R. Sunt tres: 1. Obligatio ea implendi, & qui-
 dem sub mortali culpa, etiam si non sint jurata, ut
C. 1. de Sponsa duorum. 2. Impedimentum publi-
 cæ honestatis. 3. Inhabilitas his stantibus aliâ ad
 implendi. Unde obligatus per sponsalia ad Ma-
 trimonium, si illud absque justa causa contrahere
 renuit, debet ab Ordinario loci compelli, etiam
 pænâ Excommunicationis, ut mandat *Trid.* Ses. 25.

14. Quibus de causis dissolvi possunt Sponsalia?
 vide in *Felici Potestate* t. 1. p. 4. n. 3939.

DENUNTIATIO

15. *Quid est Denuntiatio?*

R. Est Proclamatio publica in facie Ecclesiæ de
 Matrimonio duorum inter se contrahendo, facta ad
 eum finem, ut si aliquod sit impedimentum inter
 contrahentes, à fidelibus detegatur. Quæ denun-
 ciatio fieri debet omninò trina ante Matrimonium
 sub peccato mortali, tam Parochi, quàm contra-
 hentium, uti præcepit *Trid.* Ses. 24. c. 1.

16. *Potesne Ordinarius dispensare, ut absque
 omni denuntiatione, vel unâ tantum præmissâ contra-
 batur Matrimonium*

R.

R. Affirmativè; Ex justa causa, ut si VG. per denuntiationem fiat infamatio contrahentium, aut irrisio, quia vel Concubinarij sunt, vel valde Senes, aut dispares vel si ambo vagi vel ignoti, gratis enim de illis fieret denuntiatio, siquidem non noscuntur à Parochianis. Benè tamen facit Ordinarius, si à talibus juramentum exigat, quòd sint liberi, vinculo Matrimonii aut sponsalium non ligati.

I M P E D I M E N T A Matrimonii.

17. *Quid est Impedimentum Matrimonii?*

R. Est: Obstacle quoddam impediens, ne licitum aut validum fiat Matrimonium.

18. *Quotuplicia sunt Impedimenta?*

R. Duplicia: Alia *Impedientia* tantum. Et Alia *Dirimentia*. Priora Matrimonium illicitum reddunt. Posteriora vero illicitum & invalidum.

§. I.

De Impedimentis Impedientibus tantum.

1. *Quot sunt impedimenta impedientia?*

R. Licet ante *Trid.* fuerint plura, nunc tamen quatuor solum numerantur, videlicet: *Interdictum*, *Sponsalia*, *Crimen*, & *Votum*.

2. *Quid intelligitur per Interdictum?*

R. Intelligitur certum tempus ab Ecclesia institutum, quò prohibentur nuptiæ solemnes celebrari. Tale autem tempus juxta *Trid.* est: ab Adventu ad Epiphaniam, & à feria quarta Cinèrum usque ad Octavam Paschæ inclusivè. De licentià tamen Ordinarii possunt his temporibus celebrari Sponsalia & Matrimonia absque solemnitatibus tamen.

3. *Quid intelligitur per Sponsalia?*

vide supra 90.

4. Quid intelligitur per Crimen?

R. Intelliguntur septem delicta his versibus expressa.

*Incestus, Raptus sponsa, Mors Mulieris,
Susceptio propria Sobolis, Mors Presbyteralis,
Vel si pœniteat solemniter, aut Monialem
Accipiat, prohibent hæc conjugium socianda.*

Nunc autem sunt talia crimina lex, quia non est modò in usu publicas pœnitentias in Ecclesia agere, sicuti fuit mos antiquitus, quo tempore pœniti non licebat nubere.

Explicantur hæc Crimina.

Incestuosus est ille, qui peccat carnaliter cum consanguinea.

Raptum committit, qui rapit alienam sponsam; pro quo neque cum alia potest licetè contrahere Matrimonium.

Qui occidit Uxorem, aut Presbyterum, prohibetur nubere.

Qui est Patrinus propria Sobolis ex mala intentione, nempe: ut cognationem contrahat spiritua-lem cum Coniuge, & sic privet eum jure petendi debitum; talis in pœnam, post mortem conjugis prohibetur aliud inire Matrimonium.

Qui scienter contraxit Matrimonium cum Moniali professa, in tali casu & contractus illius Matrimonii est nullus, & contrahens in pœnam peccati, non potest aliam ducere.

5. Hæc tamen crimina tacetè solent dispensari ab Ecclesia, ut advertit *Navar: Sanchez* & alii, eò quia pro dispensatione illorum, non solet fieri recursus ad sedem Apostolicam.

6. Quid intelligitur per Votum?

R. Non debet intelligi votum solemne Castitatis, quia tale votum non solum impedit, sed etiam

tiam invalidat Matrimonium, ut dicitur inferius; sed sermo est de voto simplici castitatis, vel ingrediendæ Religionis, vel suscipiendi Sacros Ordines, aut non nubendi. Unde cum tali voto Matrimonium contrahens, si dispensationem non obtineat, non solum peccat mortaliter, sed etiam debitum conjugale licitè petere non potest, licèt reddere teneatur, quia aliàs innocenti parti fieret injuria.

7. Nota tamen, quòd Confessarii Regulares possunt dispensare cum conjugibus ad petendum debitum conjugale; qui ante contractum Matrimonium hujusmodi votum emiserint simplex castitatis *Torran: n. 10 ex Pio V. 28. Octobr. 1569.* Secus vero dicendum est, si post contractum Matrimonii hujusmodi votum emiserint, nisi unus illorum id fecerit cum vel absque licentia alterius. *Portel. n. 17.*

8. *A quo possunt dispensari illa impedimenta?*

B. Ab Episcopo; excepto tamen voto Castitatis ac Religionis, nec non solemniter celebrandi nuptias tempore prohibito.

9. Nota autem ex *Mastris d. 20. q. 5. art. 4.* quod Summus Pontifex potest dispensare in omnibus impedimentis jure Ecclesiastico, non solum impedientibus, sed etiam dirimentibus Matrimonium. Ratio est, quia in cujus potestate est legem ponere, in ejus potestate est, dispensare in illa; Sed summus Pontifex est Conditor Juris Ecclesiastici; ergo etiam & Dispensator.

10. In illis tamen, quæ dirimunt jure Divino, dispensare non potest; quia dispensatio, est juris relaxatio, Papa autem non habet potestatem in jus naturale & Divinum, cum hæc sint superioris Ordinis. Habet tamen potestatem declarandi & interpretandi, quando præcepta naturæ obligant, quando non, in quibusdam gravissimis casibus, &

sic

sic habet potestatem dispensandi declarativè in jure naturali & Divino; ut patet etiam ex praxi de Casimiro Rege Poloniæ Diacono apud Benedictinos, & Constantia Sanctimoniali Rogerii Siciliæ Regis filia, quam Cælestinus Papa dispensavit, ut post professionem Henrico VI. Regi nuberet.

§. 2

De Impedimentis Dirimentibus.

1. Quot sunt Impedimenta Dirimentia?

R. Ante *Trid.* fuerunt 12. postea *Trid.* addidit alia duo: nempe *Raptum*, & *Absentiam Parochi*, unde modo sunt 14. his versibus expressa:

*Error, conditio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cæcus Disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas,
Si sis Affinis, si forte coire nequibis,
Si Parochi, aut duplicis desit presentia Testis.
Raptaque sit mulier, nec parti reddita tuta,
Hæc socianda vetant, connubia facta retractant.*

2. Quotuplia sunt hæc Impedimenta?

R. Duplicia: Alia, quæ invalidant Matrimonium jure naturali & Divino, & talia sunt quinque *Error*, *Impotentia perpetua*, *Consanguinitas* in primo gradu, *Vis*, & *Ligamen*. Et alia quæ invalidant solum jure Ecclesiastico, & hujusmodi sunt reliqua novem

Explicantur hæc Impedimenta Dirimentia.

I. E R R O R.

3. Quotupliciter potest contingere error in Matrimonio?

R. Dupliciter: Unus circa Substantiam Personæ, ut si quis ducat Annam, putans esse Helenam. Et alius circa qualitatem Personæ, ut si quis ducat

K

Annam

Annam putans illam esse nobilem, divitem, Virginem, quam postea talem non invenit.

4. Error circa Substantiam Personæ semper invalidat Matrimonium; quia taliter errantis nullus est consensus, nihil enim est volitum, nisi præcognitum, non præcognita autem fuit Anna, sed Helena. Error autem circa qualitatem Personæ per se non dirimit Matrimonium. Ratio est, quia in tali casu contractus, quo ad essentiam est voluntarius, nam intentio nubendi VG. cum Rosa, non respicit qualitatem illam in Rosa (VG. Nobilitatem) per se & tanquam objectum, sed tanquam aliquid accidentale objecto per se.

5. Si tamen Matrimonium dependebit à qualitate tanquam à conditione, ut si VG. contrahens diceret sive expressè, sive intra se: Duce te in uxorem si Virgo es, tunc utique dirimeret Matrimonium. etiam qualitatis error, nam si non reperiret virginem, nullus esset illius consensus.

II CONDITIO.

6. *Quid intelligitur Nomine Conditionis?*

R. Intelligitur Status servilis alicujus ex contrahentibus, & quidem non qualiscunque servitus, sed illa, quæ Mancipium reddit ita subditum Domino, ut ab illo possit vendi pro suo libito.

7. *Quando Error Conditionis invalidat Matrimonium?*

R. Tunc, quando Condicio errantis sit deterior; ut dum libera contrahit cum servo, quem credebat esse liberum. Ratio est, quia Ecclesia hoc impedimentum apposuit, ut non fiat injuria liberis Personis, magna autem esset injuria illius liberæ, quæ Mancipio traderet suum corpus, & sic ratione vinculi cum ipso fieret aliquomodo Mancipium.

8. Quando autem Matrimonium contractum fuisset cum errore Conditionis, ita ut Persona, cum qua contrahitur, esset æqualis aut melioris conditionis, quam ille, qui sic erraret, non esset invalidum, ut si VG. servus contraheret cum serva, quam putabat esse liberam, aut cum libera, quam judicabat esse servam. Ratio est, quia in utroque casu conditio contrahentis non est deterior, sed in primo casu est æqualis, in secundo melior est, & sic nulla est injuria erranti.

III. V O T U M

9. *Quale votum est Impedimentum dirimens Matrimonium?*

R. Votum solemne; Et tale votum duplex est, duntaxat, nempe: Professionis Religioꝝ, & votum Castitatis sacris Ordinibus annexum. Et hoc votum, si sit emissum ante Matrimonium, invalidat illud, si verò post initum Matrimonium emitteretur, nullum esset, quia prior contractus Matrimonii destrueret valorem ejus. Taliter tamen vovens non posset petere debitum conjugale, licet reddere teneretur.

IV. COGNATIO

10. *Quid est Cognatio?*

R. Est quædam conjunctio inter certas Personas.

11. *Quotuplex est Cognatio?*

R. Triplex: Legalis, Spiritualis, & Naturalis.

Legalis est; Propinquitas Personarum ex adoptione proveniens.

12. *Quid est Adoptio?*

R. Est: Personæ extraneæ in Filium, aut Filiam legitima assumptio.

13. *Quotuplex est Adoptio?*

K2

R.

R. Duplex: Una *Perfecta*, quæ etiam *Arrogatio* dicitur. Altera *Imperfecta*, seu simplex. *Perfecta* est, per quam Persona extranea transit in potestatem Adoptantis, & fit hæres illius necessarius, non minus ac Filii naturales. Et talis adoptio fit non nisi auctoritate supremi Principis. *Imperfecta* est, per quam Adoptatus non transit in potestatem Adoptantis, (quia est sub potestate Patris sui naturalis) & non est hæres necessarius in testamento, sed tantum ab intestato.

14. Conveniunt omnes D. D. ex Adoptione *Perfecta* oriri cognitionem *Legalem* Matrimonium dirimentem. Utrum autem oriatur ex adoptione *imperfecta*? aliqui negant: alii autem cum *V. Scoto*. in 4. d. 40. q. *Unic.* affirmant. Ratio est, quia etiam talis adoptio est vere & proprie Adoptio. Tum quia ubi Jura non distinguunt, neque nos distinguere debemus, jura autem hac in re indistinctè loquuntur de adoptione absolutè sumptâ.

15. *Quid est Cognatio Spiritualis* :

R. Juxta *V. Scotum* in 4. d. 42. q. Un. Est: quoddam vinculum inter certas Personas contractum ex dispensatione Sacramentorum Baptismi & Confirmationis.

16. Hæc Cognatio est ex solo jure Ecclesiastico statuta, ut patet in *Trid.* Ses. 24. c. 2. Ratio autem congruitatis est, cur Ecclesia hanc Cognationem Spiritualem constituerit, potiùs ex susceptione Baptismi & Confirmationis, non verò aliorum Sacramentorum, quia sicuti per generationem naturalem contrahitur naturalis cognatio, ita etiam per generationem Spiritualem, quæ fit per hæc Sacramenta, constituitur cognatio Spiritualis, & sicuti cognatio naturalis dirimit Matrimonium, ita & Spiritualis.

De Impedimentis Dirimentibus

17. *Quot Personas afficit hæc Cognatio Spiritualis?*

R. Licet ante *Trid.* plures afficiebat, nunc tamen solum versatur inter Sex. 1. Inter baptizatum & confirmatum, & inter baptizantem & confirmantem. 2. Inter baptizatum vel confirmatum & inter Patrimum vel Matrinam (Et hæc duæ cognationes vocantur Paternitas & Filiatio Spiritualis) 3. Inter Patrem & Matrem baptizati vel confirmati, & inter baptizantem vel confirmantem. 4. Inter Patrem & Matrem baptizati, ac inter Patrim & Matrinam.

18. *Nota* tamen, quod dum administratur privatum baptismus, non contrahitur cognatio Spiritualis à baptizato cum Patrino vel Matrino, neque à Patrino & Matrino cum Patre & Matre baptizati. Ratio est, quia Cognatio Spiritualis ex parte illorum non contrahitur præcisè propter munus, quod exercent, sed quia illud exercent solemniter. Ille tamen baptizans semper contrahit cognitionem Spiritualem, etiam si absque solemnitate baptizet, exceptò casu summæ necessitatis, ut dum maritus suam prolem morientem baptizat, protunc nullam incurrit cognitionem.

19. Si plures quam duo concurrunt Patrini, illi tantum contrahunt cognitionem Spiritualem, qui à Parentibus, vel horum locò à Parocho ad munus Patrini sunt designati, ut statuit *Trid.* Ses. 24. c. 2. Quod si plures à Parentibus vel ab ipso Parocho adhibeantur Patrini, omnes cognitionem Spiritualem contrahent, ut docet P. Klotz l. 4. t. 11.

20. *Quid est Cognatio Naturalis?*

R. Est: Vinculum Personarum, quæ ab eodem proximo stipite per carnalem propagationem descendunt. Et hæc Cognatio vocatur etiam Consanguinitas, quæ distinguitur per lineas & gradus.

21. *Quid intelligitur per Lineam?*

R. Intelligitur collectio Personarum tam ascendentium quàm descendentium ab uno eodemque stipite. Stipes autem vocatur Persona illa, à qua deiscendunt vel ascendunt.

22. *Quid Intelligitur Per Gradum?*

R. Intelligitur major vel minor distantia unius Personæ ab alia secundum lineam Consanguinitatis.

23. *Quotuplex est Linea?*

R. Duplex: *Recta* & *Collateralis*. *Recta* est illa, secundum quam multæ Personæ descendunt ab uno stipite, ita ut una sit genita ab alia VG. Filius à Patre, Nepos à Filio. *Collateralis* est illa, secundum quam multæ personæ ab uno Stipite procedunt, ipsæ tamen personæ à se invicem non descendunt, ut est VG. Frater & Soror.

24. *Quotuplex est Linea Recta?*

R. Duplex: alia *Descendens*, quæ est à persona generante ad genitas, ut Pater, Filius, Nepos &c. Et alia *Ascendens*, quæ est à Persona genita ad generantem, ut Pater, Avus, Proavus, &c.

25. Ad dignoscendos ipsius Consanguinitatis gradus, quomodo nempe una persona distet ab alia, tres generales assignat regulas V. Scot: in 4. d. 4. q. Un.

Prima Regula est, quod in linea recta tot numerantur gradus, quot generationes sunt. Unde Pater & Filius in primo gradu sunt, quia Filius à Patre una generatione descendit. Nepos vero, quia ab eo duabus generationibus descendit, est in secundo gradu, & sic deinceps.

Secunda Regula est, quod in linea collateralis æquali (quæ est inter personas à communi stipite æqualiter distantes) tot gradibus personæ singulæ conjun.

cinjunguntur inter se aut distant, quot gradibus conjunguntur aut distant à communi Stipite. Unde Frater & Soror sunt in primo gradu lineæ collateralis, quia in primo gradu conjunguntur cum communi Stipite nempe Patre.

Tertia Regula est, quod in linea collateralis inæquali (quæ est inter Personas à communi stipite inæqualiter distantes) tot gradibus unus conjungitur alteri, & ab eo distat, quot gradibus remotior persona distat à communi stipite, & ei conjungitur. Unde Patruus & Nepos sunt in secundo gradu, quia eodem gradu distat Nepos ex Fratre ab Avo, qui est stipes utriusque,

26. Hæc Cognatio dirimens Matrimonium extendebat se olim usque ad septimum gradum, postea autem ab *Innocentio III.* & *Trid.* Ses 24. solum ad quartum gradum inclusive extendi potest.

V. CRIMEN.

27. *Quotuplex est Crimen dirimens Matrimonium?*

R. Duplex: unum est: Homicidium seu Occisio conjugis; Alterum vero Adulterium.

28. *Quot conditiones requiruntur ad hoc, ut Homicidium secluso Adulterio dirimat Matrimonium?*

R. Quatuor: 1^a, ut Uxor occidat Maritum sive per se, & immediate, sive per alium jubendo vel consulendo. 2^a Ut vir & fœmina, qui Matrimonium contrahunt ambo simul in mortem conjugis conspirent. 3^a Ut in finem contrahendi secum Matrimonium, machinentur in mortem. 4^a Ut ipsa mors sequatur realiter ex eorum actione, & non alia de causa.

29. Similiter etiam Adulterium, ut sit impedimentum dirimens Matrimonium, requirit aliquod ex his tribus peccatis. Vel quia conjungitur cum

Homi-

Homicidio conjugis. Vel quia post factum Adulterium, adest promissio Matrimonii futuri cum adulterante. Vel etiam, quia actu adulterantes contrahunt secum clandestinum Matrimonium, vivente altero conjugē adulterantis.

VI. CULTUS DISPARITAS

30. *Quid intelligitur per Disparitatem Cultus?*

R. Intelligitur diversitas Religionis inter contrahentes Matrimonium, dum videlicet infidelis cum fidei, vel fidelis cum infidei contrahit. Infidelis autem hic sumitur pro non baptizato, ut est VG. Judæus Gentilis &c. & etiam Catechumenus, qui esto jam habeat fidem, quia tamen nondum ingressus est per januam Sacramentorum, scilicet baptismum, ideo non potest accedere ad Sacramentum Matrimonii.

31. *Validumne est Matrimonium fidelis cum Hæretico?*

R. Validum, sed illicitum; adeoque pro dispensatione recurrendum est ad Sedem Apostolicam cum expressione partis infidelis, ne indigni gaudeant dispensationis gratiâ, ut monet Benedictus XIV. in Epistola Encyclica ad Episcopos Regni Poloniæ, quæ incipit: *Magna Nobis*, data 29. Junii 1748.

Obtentâ autem dispensatione has conditiones hujusmodi conjuges servare debant ex eadem Epistola. 1mo Ne conjux fidelis ab Hæretico pervertatur, sed potius illa tenetur pro viribus hunc ab errore retrahere. 2do Ut proles utriusque sexûs ex illo Matrimonio procreanda in Catholicæ Religionis Sanctitate educetur.

32. *Quando ex conjugibus infidelibus unus convertitur ad fidem, & alter non, an conversus possit deserere conjugem infidelem, & nubere fidei;*

R.

R. Affirmative, etiamsi infidelis cohabitare velit cum converſo pacifice, & abſque injuria Creatoris, ut patet 1. ad Cor. c. 7. ubi Apoſt. ait: *Quod ſi fidelis diſcedit, diſcedat, non enim ſervituti ſubjeſtus eſt Frater aut Soror in huiusmodi.* Tum quia ut notat *Laym.* l. 5. t. 10. p. 2. Roma conſuetudo eſt, quod dum Judæus aut Judæa convertitur ad fidem, 40 dies assignantur ad deliberandum, quibus expletis, ſi alter conjugum converti renuat, ſeparatio inter illos inſtituitur.

33. Quod ſi ambo infideles convertantur ad fidem Catholicam, poſſunt & debent in Matrimonio prius contracto permanere, in quo caſu, ſi vir infidelis plures haberet uxores, debet cæteris dimiſſis primam retinere, ſi velit converti. Ratio eſt, quia cum Polygamia ſit jure Divinò prohibita, talis cum prima non niſi validum contraxit Matrimonium. Quod ſi prima Uxor nolit converti, poterit pro libitu ſuo ex antiquis ſuis uxoribus copulare ſibi in Matrimonium, vel etiam quameunque aliam, ut notat *P. Klox* l. 3. t. 33.

34. Advertendum tamen eſt, quod dum unus Conjugum fidelium apoſtat à fide, ſecundus, etiamsi innocens, non poteſt alteri nubere, ſtante vitâ Apoſtatæ. Ratio eſt, quia inter tales non ſolum Matrimonium fuit validum in ratione vinculi & contractûs, ſed etiam in ratione Sacramenti. Ex qua ratione habetur clara diſparitas, cur infidelis maritatus converſus ad fidem poteſt aliud inire Matrimonium, non autem fidelis, cujus conjux apoſtatavit à fide. Quia videlicet inter infideles contractum Matrimonium, nullum fuit in ratione Sacramenti, inter fideles autem fuit Matrimonium validum etiam in ratione Sacramenti. Tum quia hoc ſpecialiter conceſſit Chriſtus in favorem ad fidem, ut patet 1. Cor. c. 7.

VII. V I S

35. *Quid per vim intelligitur?*

R. Gravis metus injuste incussus, quando nimirum aliquis per vim ad contrahendum inducitur Matrimonium, quod nullomodo contraxisset, nisi ad illud per vim compulsus fuisset. Taliter enim contractum Matrimonium est nullum, non solum jure Ecclesiastico, sed etiam jure naturali & Divino, propter defectum libertatis ad contractum Matrimonii requisitæ.

VIII. R A P T U S.

36. *Quid est Raptus Dirimens Matrimonium?*

R. Juxta *Trid.* Ses. 24, est violenta abductio fœminæ in ordine ad contrahendum Matrimonium.

37. *An committitur Raptus, si fœmina abducatur de domo Parentum, precibus, blanditiis, donis aut promissis?*

R. Negativè, quia tunc non erit violenta abductio. Similiter dum educitur invitis parentibus, aut illis, sub quorum cura est, ipsâ verò consentiente, non committitur talis raptus. Ratio est, quia *Trid.* loc cit. de illo tantum loquitur Raptu, quo lædatur libertas ad Matrimonium requisita, in casu autem hæc non læderetur, siquidem non libertas Parentum, sed ipsius fœminæ contrahentis est necessario requisita ad valorem Matrimonii,

38. Item, dum fœmina rapitur non propter contrahendum Matrimonium, sed causâ satiandæ libidinis, non fit Raptus dirimens Matrimonium, ut notat *Dian. Sanch. & alii.* Ratio eorum est, quia, qui fœminam rapit, solum ad explendam libidinem non violat libertatem ad Matrimonium requisitam, quia per hoc non supponitur ab illo cogi ad Matrimonium.

39. Hoc impedimentum jure antiquo ita dirimebat Matrimonium, ut, etiam si rapta in pristinam libertatem remissa, consentire & contrahere vellet cum suo Raptore, nullatenus valide fieret Matrimonium. Jure autem novissimo *Trid.* Ses. 24. c. 6. solum protunc irritatur Matrimonium, quando Rapta in potestate Raptoris manet, postquam autem in locum liberum restituta fuerit extra potestatem Raptoris, potest cum eodem contrahere, si velit, absque ulla impedimenti dispensatione.

IX. O R D O

40. *Per Impedimentum Ordinis quid intelligitur?*

R. Tres Sacri Ordines, qui non solum ratione voti solemnitis, castitatis, quod habent annexum, sed etiam ratione Ordinis dirimunt Matrimonium, ita ut si clericus initiatus his Ordinibus, aut aliquo illorum, contraheret Matrimonium, nullum esset, ut patet ex *Trid.* Ses. 24. c. 9.

X. L I G A M E N

41. *Per Ligamen Quid intelligitur?*

R. Juxta *V. Scotum* in 4. d. 33. intelligitur: vinculum viri cum Uxore post contractum legitimum Matrimonium sive consummatum, sive tantummodo ratum; quam diu enim hoc vinculum durat, Matrimonium cum quovis alio contrahendum impedit ac dirimit, non tantum jure Ecclesiastico, sed etiam Divino, ut patet ex verbis Christi *Math.* 19. *Quicumque dimiserit uxorem, & aliam duxerit, machatur.*

XI. H O N E S T A S

42. *Quid intelligitur per Honestatem?*

R. Juxta *V. Scotum* in 4. d. 71. intelligitur: Proximitas quædam jure Ecclesiastico introducta,

orta ex sponsalibus inter sponsam & consanguineos sponsæ, vel è contra inter sponsam & consanguineos sponsi aut etiam oriens ex Matrimonio rato nondum consummato inter Maritum & consanguineos Uxoris, & è contra.

43 Hoc impedimentum jure Ecclesiastico invalidat Matrimonium contractum cum persona consanguinea illius, cum qua sponsalia vel Matrimonium ratum inierat. Quod jure antiquo dirimebat Matrimonium inter sponsum & consanguineos sponsæ usque ad quartum gradum. Jure tamen novo *Trid.* Ses. 24. c. 3. ultra primum gradum non extenditur. Unde si quis contraheret sponsalia cum Anna, illâ mortuâ non posset cum ejus matre vel sorore contrahere, quia sunt in primo gradu, in cæteris autem gradibus posset.

XII. AFFINITAS

44. *Quid intelligitur per Affinitatem?*

R. Juxta Doct. Subtil: in 4. d: 41. intelligitur: vinculum quoddam Personæ ad Personam ex carnali copula, cum persona alteri consanguinea contractum, sive hæc copula sit licita, sive illicita.

45 *Inter quos Affinitatis Impedimentum contrahitur?*

R. Inter consanguineos Viri cognoscentis faminam, & ipsam faminam cognitam, & è contra inter consanguineos faminæ cognitæ, & inter ipsum virum cognoscentem, ut si VG. Petrus habeat copulam cum Anna, sit affinis cum consanguineis Annæ, & quidem in eo gradu, in quo sunt ipsi consanguinei Annæ, cum ipsa Anna.

46. Licet autem Petrus fiat Affinis cum consanguineis ipsius Petri, Consanguinei tamen Petri, & consanguinei Annæ nullo jure sunt consanguinei

nei inter se, quia affinitas non parit affinitatem. Tunc autem nonnisi dirimit, quando ante Matrimonium contrahitur, quod si post contractum committatur, solum impedit committentem, ne possit licite petere debitum à suo conjugē.

47. Nota tamen, quod Confessarii Mendicantes possunt dispensare cum conjugibus incestuosis in primo & secundo gradu, ad petendum Matrimoniale debitum. Ita *Franc: Toran: &c.*

48. Affinitas orta ex copula illicita, dirimit Matrimonium ad secundum duntaxat gradum, orta autem ex copula licita, dirimit usque ad quartum, ut notat *Trid. Ses. 24. c. 4.*

49. Affinitatis gradus mensurantur juxta gradus Consanguinitatis, unde distantia vel propinquitas affinitatis mensuranda est juxta distantiam vel propinquitatem graduum consanguinitatis cum ea Persona, per quam contrahitur affinitas. Quare stipes in affinitate, sunt illæ duæ personæ, quæ se carnaliter cognoscunt.

50. Ad cognoscendam affinitatis distantiam vel propinquitatem, talem assignat regulam *V. Scotas* loc: cit. *Quotò gradu consanguinitatis aliquis distat ab alio, totò gradu affinitatis ab eodem distat illa, quæ est ab isto carnaliter cognita.*

XIII. IMPOTENTIA

51. *Per Impotentiam quid intelligitur?*

R. Inhabilitas perpetua ad consummandum Matrimonium, siue hæc impotentia proveniat ex parte viri, siue ex parte femina.

52. *Quotuplex est Impotentia?*

R. Duplex: Una *Perpetua*, quæ nullâ arte & nullo modo tolli potest. Et alia *Temporalis*, quæ solum ad tempus impedit copulam, VG. propter ægritudinem

gritudinem fæminæ, vel propter frigiditatem viri.

53. Item alia est *Antecedens*, & alia *Consequens* Matrimonium.

54. *Quæ Impotentia irritat Matrimonium?*

R. Impotentia perpetua & antecedens Matrimonium, cum enim finis primarius Matrimonii sit prolis generatio, debet in conjugibus præsupponere habilitatem ad copulam, siquidem absque hac generatio prolis haberi non potest.

XIV. PRÆSENTIA PAROCHI ET TESTIUM.

55. Ante Conc. *Trid.* validum fuit Matrimonium clandestinum, quod clam seu extra conspectum Ecclesiæ sine præsentia Parochi, & duorum vel trium testium contrahi solebat, nunc autem juxta *Trid.* Ses. 24. *de Refor. Matrimonii* c. 1. pro invalido habetur.

56. Sufficit autem Parochus ad valorem Matrimonii, etiamsi non sit actu Sacerdos, in delegato autem requiritur omnino Sacerdotium. Ratio primæ partis est, quia *Trid.* tantum requirit Parochum sine addito, quod sit Sacerdos. Ratio secundæ partis est, ipsa declaratio *Trid.* ubi in delegato omnino vult Sacerdotium, ut notat *Bossius*.

57. Valida esse Matrimonia Catholicorum sine præsentia Parochi duobus tantum testibus adhibitis in locis Hæreticorum, ubi ob metum vel potentiam Hæreticorum nullus adest Episcopus vel Parochus aut alius Sacerdos ab illis licentiam assistendi habens, ut docet, *P. Klox* l. 4. t. 3. quia talem casum *Trid.* non supponitur comprehendere.

58. *Quomodo revalidandum sit Matrimonium, habitâ dispensatione Impedimenti dirimentis?*

R. Debet alter conjunx informari de nullitate

Ma-

Matrimonii, & facere novum consensum; si autem nullitas Matrimonii absque infamia vel periculo manifestari non posset, tunc non aperto impedimento interrogari debet conjux nullitatis inficius, ita: VG. *Si contractus Matrimonii nostri esset invalidus, an velles me habere Maritum?* Si respo deat affirmative, tunc & ipse etiam affirmet; quodsi neque tali modo possit haberi consensus, sufficiet copula maritali affectu facta, ut docetur c. ult. *De Conj. Servo.*

59. *Quando revalidatur Matrimonium debetne adesse Parochus & testes?*

R. Negative, etiamsi uterque sciret, nullum esse Matrimonium. Ratio est, quia illud solum debet adesse in revalidatione, quod deficiebat in contractu Matrimonii, solus autem consensus deficiebat, non autem Parochus & testes, quia hi supponuntur adfuisse.

XIV. DIVORTIUM

60. Matrimonium valide contractum, est ita indissolubile quo ad vinculum, ut ex natura sua inter contrahentes nexum requirat perpetuum, & quidem non solum jure Ecclesiastico, sed etiam Divino, ut patet ex illo *Math. 19. Qui dimiserit uxorem suam, machatur.* Et *Marci 10.*

61. Excepto tamen Matrimonio rato non consummato, quod solvi potest etiam quo ad Vinculum per Professionem Religiosam. Permittitur enim ab Ecclesia cuilibet conjugum bimestre tempus ad deliberandum, utrum velit consummare Matrimonium, vel potius Religionem ingredi, ut habetur in *Trid. Ses. 24. c. 6.* Ratio est, quia ex una parte status Religionis perfectior, quam status Matrimonii: ex altera parte nulla sit injuria alteri

conjugi, siquidem potest æquè benè nubere alteri, ac antea, cum sit Virgo. Quod si consummatum fuerit, nullomodo potest solvi quo ad vinculum, sed solum quo ad thorum, id est, solam obligationem reddendi conjugale debitum, & mutuam cohabitationem, quæ dissolutio vocatur Divortium.

62. Divortium perpetuum quo ad thorum & cohabitationem potest fieri propter commissum adulterium etiam propriâ autoritate innocentis, non expectatâ Judicis sententiâ, præsertim, quando adulterium est publicum. Ita notat *P. Klotz*. In quo casu conjunx innocens potest statum suum mutare, vel per ingressum Religionis, vel per susceptionem sacrorum Ordinum, etiamsi conjunx adulter renuat. Non tamen post factum Divortium potest mutare statum suum conjunx adulter inconsulto innocente, qui si Religionem *VG.* professus fuerit, aut castitatem voverit, pars innocens invalidare potest. Ratio est, quia divortium fit ab Ecclesia in favorem partis innocentis, ut docet *Sanch. Hurtad. & alii*.

63. *Quanam observari debent ad hoc, ut juste fiat Divortium propter Adulterium?*

1mo. Ut adulterium fiat cum culpa adulterantis, nam si *VG.* sit uxor cognita ab aliquo per fraudem se virum ejus simulante, vel si per vim fuerit ab alio oppressa, tale adulterium neque sufficit ad divortium, neque excusat virum à reddendo debito, quia non est peccatum, nisi voluntarium, ut docent communiter *D. D.*

2do Adulterium non sufficit ad Divortium, ad quod alter conjunx consentit, vel fuit causa illius, quia protunc est particeps ejusdem culpæ, ut *VG.* vir prostituat uxorem, ut exerceat lenocinium vel quando potest prohibere, & non vult.

3to, Adulterium non sufficit ad Divortium, quan-

quando ab utroq; commissum est conjugē, in tali enim casu injuria uni facta compensatur per injuriam ei ab altero illatam.

4ta Si peccatum remittatur ab innocente expressè vel tacite per petitionem debiti.

5ta Si innocens post factum divortium adulteret, pro tunc enim jam nocens fit, & sic debet alium conjugem admittere, non obstante quod sit divortium factum per sententiam Judicis, nam inter illos semper manet vinculum Matrimonii, ut docent communius DD.

6ta. *Præter Adulterium suntne etiam alia causa divortii quò ad thorum & cohabitationem?*

R. Affirmativè, non quidem in perpetuum, sed quàm diu ipsa causæ derant.

65. *Quanam hæc sunt causæ?*

R. 1ma Causa est: Fornicatio Spiritualis, seu lapsus in Hæresim.

2da est: Savitia, si nimirum tanta est, ut grave malum inde inferatur, vel inferri timeatur, & facile vitari nequit nisi factò divortiò, ut est VG. Verberatio crudelis, aut mors per venenum inferenda.

3ta. Causa faciendi divortium est: grave periculum corporis, ex morbo contagioso alterius conjugis, ut est pestis, lepra, morbus Gallicus &c quod tamen periculum, si est timendum solum ex debito conjugali, non autem ex cohabitatione, tenebitur sanus conjux cohabitare cum infirmo.

66. *Post Divortium teneturne vir uxori præstare alimenta?*

R. Si ob culpam Mariti fiat Divortium, tenebitur vir alere uxorem, quia ab illa obligatione non liberatur per suam culpam, quam sequitur hujusmodi separatio. Quod si causa Divortii esset, & ipsa ad maritum redire renuat, non tenebitur ulterius, quia ipsa tunc est in culpa. Ita Geb. c. 39.

Si vero divortium fiat ob culpam solius uxoris, non tenetur Maritus eam alere, quia ipsa non fecit, quod debuit: ita La Croix l. 3. p. 1. n. 74.

67. Si tandem Divortium fiat ob culpam utriusque, probabilius manet Maritus obligatus alere uxorem, quia culpa unius compensatur per culpam alterius. Similiter si fiat absque culpa alterius utrius.

68. Si Uxor non haberet dotem, an tenebitur vir illam alere, post Divortium ex parte sua proveniens?

R. Tenebitur, si scivit illam non habituram dotem, nam ducendo illam, tacite se obligavit eam alere, ut docet Covarr. Rodriq. contra Sanch. & Bonac. Quod si dos sit marito promissa, & non reddita, nullò jure manet obligatus, quia se non obligavit alere illam, nisi sub pacto dotis.

69. An vir teneatur reddere Uxori dotem post Divortium factum ob adulterium ejusdem uxoris?

R. Negativè cum Sanch. & La Croix l. 3. p. 1. n. 716 imò neque Hæredes bonorum Mariti post ejus mortem tenebuntur ad reddendam dotem, in quo casu, debebunt firmari sententia Judicis.

S E C T I O IV.

*De Ordine in communi, & ejus
Requisitis.*

A R T I C U L U S I.

De Ordine in Communi.

1. Quid est Ordo?

R. Est Sacramentum in quo Spiritualis potestas traditur Ordinato ad Sacrosanctum Missæ Sacrificium & Eucharistiæ perficiendam.

2. Quot sunt Ordines?

R. Septem: *Opitiarius, Lectoratus, Exorcistatus, Accolytatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.*

3. Quotaplices sunt Ordines?

R. Duplices: *Minores & non Sacri, & tales sunt primi quatuor. Alii vero Majores & Sacri, & tales sunt reliqui tres.*

4. Quare primi quatuor Minores & non sacri dicuntur?

R. Quia versantur circa Minora, ac inferiora Ministeria, & non habent annexum votum Castitatis.

Reliqui vero tres dicuntur *Majores & Sacri*, quia & versantur circa majora Officia, & habent annexum votum servandæ Castitatis.

5. Episcopatus esine etiam Ordo?

R. Affirmative. Ratio est ex *V. Scoto* in *q. d. 24. q. U.* quia Episcopo convenit specialis potestas, quæ non potest dici potestas jurisdictionis, quia alias posset ab illo auferri, quod nemo concedit, adeoque est potestas Ordinis.

6. *Concilia & Canones quoties de Ordinibus mentionem faciunt, semper septem tantum numerant, nullam faciendo mentionem de Episcopatu?*

R. Quia loquuntur solum de Ordinibus ad Sacerdotium requisitis. Vel etiam prout comprehendunt & ipsum Episcopatum, nam Ordo Sacerdotii in duos dividitur gradus, quorum primus nempe simplex Sacerdotium versatur ex Officio circa Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, Extremam unctionem, & Matrimonium. Alter vero scilicet Episcopatus circa Confirmationem & Ordinem.

7. Ex quo patet, quod Episcopatus non ita distinguitur à Sacerdotio sicut alii Ordines inter se, alii enim Ordines non habent inter se connexionem, nisi ex præcepto Ecclesiæ, unde Presbyteratus, VG.

si non habenti Diaconatum, conferretur, esset validus, Episcopatus vero absque Presbyteratu nullus erit.

Papatus, Cardinalatus, & ceteræ dignitates non sunt Ordines, sed quidam sublimiores gradus, Officia, & potestates in Ecclesia DEI.

8. *Omnes isti Ordines suntne unum Sacramentum Ordinis?*

R. Affirmativè: Quia ad unum finem omnes ordinantur, scilicet ad Sacrificium Missæ, & Eucharistiam conficiendam, & ideo sunt unus Ordo unitate genericâ.

9. *Quotuplex est Materia cujuscunque Ordinis?*

R. Duplex: Una *Remota*, quæ sunt ipsæ res ab Episcopo porrectæ Ordinando, VG, Liber in Ordinatione Lectoris. Alia *proxima*, quæ est traditio Materiæ remotæ, & ejus acceptio.

10. *Quæ est Forma hujus Sacramenti?*

R. Sunt verba ab Episcopo prolata in traditione Materiæ.

11. *Requiriturne ad validitatem Ordinis, ut instrumentum VG, Liber aut Patena tangatur tactu physico immediato?*

R. Non requiritur, sed sufficit, si illud Ordinatus tangat mediâtè VG. per velum; nam Presbyteratus materia non solum est calix, sed etiam vinum, & tamen illud immediâtè non tangitur, sed medio calice.

12. *Quis est Minister Ordinarius Sacri Ordinis?*

R. Solus Episcopus. Minores autem potest conferre & alius Prælati Ecclesiæ, ut sunt Abbates &c. Extraordinarius vero potest esse etiam simplex Sacerdos ex dispensatione Papæ, excepto Presbyteratu, qui non nisi à solo Episcopo ministrari debet.

13. Quot sunt Effectus Ordinis?

R. Quatuor. 1. *Gratia Habitualis*. 2. *Character*. 3. *Gratia Sacramentalis*. 4. *Privilegia*. Per Ordinem enim homo eximitur à jure civili.

14. Quando fuit institutus Ordo?

R. In ultima Cœna à Christo dicente: *Hoc facite in meam Commemorationem*.

15. Quid servari debeat in Ordinatione?

R. Primò servandum est tempus, nam licet Ordines Minores quolibet die Dominico conferri possunt; Majores tamen non nisi in Sabbathis Quatuor Temporum, Sabbatho ante Dominicam Passionis, & Sabbatho Sancto juxta *Trident* Ses. 23. c. 8. Possunt autem ministrari etiam extra hæc tempora obtemperato à Sede Apostolica speciali Privilegio.

16. Fratres tamen Minores, & alii Regulares Communicationem Privilegiorum habentes ex concessione *Sixti IV. Leonis X. & novissimè Benedicti XIII.* in Constit. *Summè decet*. possunt ordinari extra tempora à Jure statuta, ut videre est apud *Barbos*. p. 2.

Secundò Servanda sunt interstitia in Ordinatione, præsertim dum Majores conferuntur, ut nempe post Annum Subdiaconus ordinetur in Diaconum, & iterum expectato anno Diaconus fiat Presbyter. Ita *Trident.* Ses. 23. c. 11.

17. Solet etiam præmitti ante Ordinationem jejunium, hoc autem licet sit meritum, nullibi tamen præceptum invenitur. Similiter de sumptione Eucharistiæ dici debet, præcipue in susceptione Minorum, qui etiam post prandium conferri possunt.

ARTICULUS II. De Requisitis ad Ordines.

1. Quid sunt Requisita ad Ordines?

R. Sunt quædam qualitates tam in Ordinando, quam etiam in Ordinante requisitæ ad hoc, ut valide & licitè ministretur Sacramentum Ordinis.

2. Quotuplicata sunt hæc Requisita?

R. Triplicia: Alia Ex parte Sacramenti. Alia Ex parte Ordinandi. Et alia Ex parte Ordinantis.

3. Quid requiratur ad valide ministrandum Ordinem Ex parte Ordinantis?

R. Sunt hæc 1. Ut sit validè consecratus. 2. Ut habeat intentionem. Ad hoc autem, ut licitè conferat Ordines, debet esse in statu gratiæ, non Excommunicatus, suspensus, aut aliquo Canonico impedimento innodatus. In super debet suos non nisi subditos ordinare, non vero alterius Diocesis, nisi habeat ab Ordinario licentiam.

4. Quid requiritur ad valide suscipiendum Ordinem ex parte Sacramenti?

R. Materia & Forma, quia hæc sunt partes essentielles ejusdem.

5. Quæ & Quot sunt Requisita ad validè suscipiendum Ordinem ex parte Ordinandi?

R. Sunt quatuor: 1. Ut Ordinandus sit homo & quidem Viator (per Viatorem autem intelligitur ille qui est in hac mortali vita, quasi in via ad Patriam) 2. Ut sit Masculus. 3. Ut sit baptizatus. 4. Ut intentionem habeat.

6. Quæ & Quot sunt Requisita ad licitè suscipiendum Ordinem ex parte ejusdem Ordinandi?

R. Sunt Octo: 1. Ut Ordinandus sit in gratia. 2. Ut habeat Confirmationem & primam tonsuram. 3. Ut habeat dimissoriales. 4. Ut sit examinatus.

5. Ut

5. Ut n. n. sit innodatus aliquâ Censurâ 6. Ut per saltum non ordinetur, sed gradatim post Minores Subdiaconatum accipiat &c. 7. Ut habeat annos à *Trid.* Ses. 27. c. 12. requisitos, nempe pro prima Tonsura, & tribus Minoribus septimum annum completum, pro Aceolythatu 12. completum, pro Subdiaconatu 22. inchoatum, pro Diaconatu 25. inchoatum, pro Presbyteratu 25. inchoatum. 8. Si vult initiari Majoribus Ordinibus debet habere titulum Sustainationis. *Quotuplex est titulus?* Vide Sect. 9. Art. 3.

7. *Quotupliciter potest aliquis esse subditus Episcopo?*

R. Tripliciter: 1. Ratione *Originis*: quatenus in ejus Diœcesi natus est. 2. Ratione *Domicilii*: quatenus in ejus Diœcesi sibi mansionem elegit perpetuam. 3. Ratione *Beneficii*: quatenus habet Beneficium sufficiens in tali Diœcesi ad sustentandam vitam.

8. Fratres Minores ex Const. *Pii V. Etsi mendicantium*. possunt Ordinari à quocunque Catholico Episcopo, qui hac in re mentem Conc. *Trid.* interpretatur, tenor Bullæ. Sect. vero 23. c. 8. dicit: *Neminem nisi à proprio Episcopo ordinari posse, statuens; in Regularibus locum non habere omnino declaramus, ita quod Fratres hujusmodi præfatos etiam S. Ordines à quolibet Antistite gratiam & Communionem Apostolicæ Sedis habente, Ordinari Loci minimè requisitâ licentiâ in locis seu Domibus Fratrum hujusmodi, aut alibi recipere possint.*

9. Licet autem aliqui dicant, hanc Bullam esse revocatam à Gregorio XIII. ad terminos Conc. *Trid.* Multi tamen cum *Portel.* id negant, quia Constitutio revocatoria *Greg.* non fuit promulgata ob mortem incidentem ejusdem Pontificis.

10. Tutius tamen facient Prælati Regul. dantes Dimissorias literas ad alienum Episcopum cum expressione absentie proprii Episcopi, vel alterius causæ ob quam n. n. est habiturus Ordinationes, prout mandavit S. Cong. Conc. *Trid.* 1596. quæ ex quo est posterior Const. *Pis.* V. magis ligare debet.

Tum quia *Benedictus XIV.* 27. Februarii 1746. novissimè hanc rem quietavit in Bulla, quæ incipit: *Imposui Nobis*, in qua expressè statuit restrictè pro omnibus Regularibus, ut si illos contingat ab alio, quam à proprio ordinari Episcopo, ultra Dimissoriales literas Superiorum suorum, debent habere alias ab ipso Ordinario proprio, vel ejus Vicario cum expressione causæ, eur transferri ad alium Antistitem debeant, vel scilicet, quia infirmus est Episcopus proprius, vel extra Diocesim moratur, vel quia non sit habiturus Ordinationes legitimo tempore.

Monet tamen Ssmus in prædicta Bulla omnes Episcopos, ut faciles se exhibeant Regularibus, utens his verbis Synodi *Lateranensis* sub *Leone X.* *Ipsos quoque Episcopos hortamur, ac per viscera misericordie DEI nostri requirimus, ut Fratres ipsos benevolè affectu prosequentes, charitativè tractent, ac benigne foveant &c. & tanquam in agro Dominico cooperatores, eorumque laborum participes promptà benignitate recipiant.*

11. *Quæ scientia requiritur ad Ordines suscipiendos?*

R. Ad primam Tonsuram sufficit scientia articuloꝝ Fidei, ultra quam ad quatuor Minores debet uniuscujusque Ordinis notum esse Officium, Materia, Forma & Intentio.

12. Ad Subdiaconatum & Diaconatum requiritur scientia

De Intentione

379

scientia Censurarum, & aliarum penarum Ecclesie
notitia Canonum, Rubricarum, Ceremoniarum &c.
ut suo quisque dignè satisfaciatur Ordini ac Officio.

13. Ad Presbyteratum requiritur in ordinando,
ut habeat illam scientiam, quæ posset docere po-
pulum, & administrare Sacramenta.

14. Ad Episcopatum requiritur, ut sit Doctor
aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel in jure
Canonico. Ita *Trid* Ses. 22. c. 2. & Ses 23 c. 4.

15. *Debenint omnes Ordinandi de sua scientia
examinari?*

R. Affirmativè. Licet enim antea nos F. F. Mi-
nores ab examine faciendo excepti fuerimus, ex
Const. *Alexandri IV.* & *Sixti IV.* Nunc tamen
per *Trid*: hæc privilegia sunt nobis sublatæ. Et
non nisi P. P. Soc. JESU post *Trid* à Gregorio XIII
concessa in Bulla, quæ incipit: *Pium & utile* in
quibus alii Regulares non communicant, ut patet
legenti Bullam.

ARTICULUS III

De Intentione.

1. Quid est Intentio?

R. Est voluntas aliquid faciendū.

2. Quotuplex est Intentio?

R. Quatruplex. *Actualis, Virtualis, Habitualis,*
& *Interpretativa.*

Actualis est illa, per quam quis actu intendit
aliquid facere.

Virtualis est, Ipsa intentio actualis præterita non
retractata, virtualiter permanens in aliquo, quod
insluit in opus,

Habitualis est facilitas quædam generata ex fre-
quentia.

quantatis intentionibus actualibus inclinans hominem ad faciliter eliciendas intentiones.

Interpretativa est illa: per quam quis vult aliquid non in se, sed in causa. Ut si quis sciret se in ebrietate aliquod crimen consuevisse facere, talis, dum vult inebriationem, vult etiam consecutivè & Crimen.

3° *Quotuplex est adhuc Intentio?*

R. Duplex: Una *Directa*, quâ aliquid in se ipso volumus. Et alia *Indirecta*, quâ volumus causam aut aliquid cum re connexum, vel non impedimus existentiam rei, quam possumus & debemus.

4° *Qualis Intentio requiritur ad valide Ministrandum Ordinem, ac etiam alia Sacramenta?*

R. Licet est optima intentio Actualis, sufficit tamen Virtualis, ut docent communiter DD.

Ad valide autem suscipiendum Sacramentum Ordinis & Matrimonii, licet requiratur intentio Actualis aut Virtualis, non tamen ad alia Sacramenta, ad quæ suscipienda sufficit Habitualis aut Interpretativa. Ratio disparitatis est, quia, cum Ordo & Matrimonium faciant immutationem totius statûs, afferantque gravia onera suscipientibus illa, & aliunde non sint simpliciter necessaria ad salutem, ideo requiritur ad illa recipienda omnino perfecta intentio, ne postea in sustinendis oneribus excusatio habeatur. Cæterum alia Sacramenta, aut talia suscipientibus non imponunt onera, aut si imponant, ut VG. Pœnitentia, sunt tamen necessaria simpliciter ad salutem.

Ex quo patet, quod major intentio requiritur in Ministro Sacramentorum, quam in suscipiente illa: plus enim semper requiritur ad agere quàm ad pati.

5° *Adhuc Quotuplex est Intentio?*

R. Du-

R. Duplex: Una *Absoluta*: per quam intenditur aliquid fieri absque ulla conditione. Et alia *Conditionata*; per quam quis intendit aliquid facere cum conditione.

6. Ad hoc, ut valide administret aut suscipiat quis Ordinem, debet habere intentionem absolutam. Ratio est, quia Sacramentum Ordinis est signum efficax gratiae, non esset autem tale, si adesset intentio Conditionata: nam talis intentio vel esset de futuro, & sic suspenderet collationem Ordinis, quia dependeret à conditione futura. Vel esset de praeterito, & tunc fieret absoluta, & efficax, si adesset conditio, inefficax, si deesset.

7. Ex quo patet, quod Episcopus absolutam semper intentionem habet in ordinatione, nam licet ante ipsam protestetur se nolle ordinare eos, qui aliquo impedimento Canonico sunt inodati, tamen format aliam intentionem absolutam, per quam vult ordinare omnes praesentatos. Unde etiam si irregularis accedat, validè, licet illicitè ordinabitur.

8. In administratione omnium Sacramentorum intentio consistit in voluntate faciendi id, quod intendit S. Mater Ecclesia, sive illa voluntas exprimitur verbo, sive etiam per actum internum.

SECTIO V.

De Pænis Ecclesiasticis.

1. Quot sunt Species Pæna Ecclesiastica?

R. Juxta Canonistas sunt septem: Infamia, Degradatio, Irregularitas, Excommunicatio, Suspendio & Interdictum.

2. Quid est Infamia?

R. Est Privatio vel Diminutio bonae Famae.

3. Quotuplex est Infamia?

R. Duplex: *Juris*, quæ à jure infligitur committenti enorme scelus. Alia *Facti*, quæ facto delictio statim incurritur.

Quia autem aliud est *Jus Civile*, & aliud *Ecclesiasticum*; hinc alii sunt infames, de jure Ecclesiastico, & alii de jure Civili.

4. Quot sunt Effectus Infamiae?

R. Tres. 1. Irregularitas. 2. Exclusio à Dignitatibus tam Ecclesiasticis, quam Politicis & Civilibus. 3. Incapacitas ad hereditatem, si consanguinei querelam movent contra infamem.

5. Quotuplex est Depositio?

R. Duplex: *Verbalis*, quæ vocatur simplex: Et *Realis*, quæ idem est ac Degradatio. *Prima* est illa, per quam Clericus arcetur ab Ordine vel Beneficio, vel utroque simul, quam sequuntur aliæ pœnæ, ut est Carceratio, condemnatio ad triremes &c.

6. *Degradatio* vero est illa, per quam Clericus solemniter & authenticè non solum privatur beneficio, sed etiam statû Clericali, ita ut à sæculari Judice velut simplex Laicus ad mortem possit condemnari: à *Trident.* Ses. 13. c. 4. Et hæc est omnium pœna gravissima, per quam licet auferatur status Clericalis, non tamen Character, aut potestas Ordinis.

ARTICULUS I.

De Irregularitate.

1. Quid est Irregularitas?

R. Est *Impedimentum Canonicum. susceptionem. Ordinum, ac susceptorum usum impediens.* Dicitur *Impedimentum Canonicum*, quia Irregularitas est inducta

ducta jure Canonico, non vero naturali aut Divino, unde femina, aut non baptizatus non sunt proprie irregulares, quia non sunt impediti jure Ecclesiastico, sed Divino.

2. Irregularitas estne Censura?

R. Negative. Ratio est, quia Censura, cum sit pena medicinalis, necessario præsупponit culpam in Censurato; Irregularitas vero est purum impedimentum, non necessario præsупponens culpam, nam si aliquando requirit culpam, ut est Irregularitas *Ex delicto*, non fertur tamen ut pena, sed tanquam impedimentum, proveniens ex delicto.

3. Quotuplex est Irregularitas?

R. Duplex: *Totalis & Partialis*. Prima privat omnis Ordinis susceptione, & suscepti exercitio. Altera verò impedit alicujus tantum Ordinis susceptionem, aut suscepti exercitium, ut V G. carens oculo sinistro, est quidem inhabilis ad Sacerdotem, non tamen ad alios Ordines.

4. Quotuplex est adhuc Irregularitas?

R. Duplex: Una *Ex delicto*, quæ incurritur propter aliquod delictum in jure expressum. Alia *Ex defectu*, quæ est à jure imposita ob indecentiam, quam talis & talis defectus affert Sacro Altari & Ministerio.

5. Quot sunt Delicta, ex quibus contrahitur Irregularitas?

R. Sunt septem. 1. Iteratio Baptismi voluntaria & absoluta. 2. Violatio Censuræ in susceptione vel exercitio Ordinum. 3. Indebita susceptio Ordinis (puta furtive aut per saltum) 4. Exercitium illius Ordinis, quem non habet, V G. si Diaconus Missam celebraret. 5. Hæresis vel Apostasia quæcunque à fide. 6. Irregularitas incurritur ex delictis infamibus seu infamiam inducentibus

bus, siue illa infamia sit imposita à jure Canonico, siue à jure civili. 7. Contrahitur Irregularitas ex homicidio vel mutilatione alterius, vel etiam sui ipsius. Quæ delicta his versibus exprimuntur.

Hereticus, Baptisum iterans, Mutilans, Homicida, Famosus, Violans censuras, unde ligatur, Improbe suscipiens, & tradans Ordinis Acta.

6. Quid requiritur ad hoc, ut incurratur Irregularitas Ex delicto?

R. Requiritur actus externus, consummatus & mortalis. *Externus* quidem, quia actus interni non subiacent potestati Ecclesiæ. *Consummatus* vero, quia ad incurrendam Irregularitatem ex homicidio *VG.* non sufficit desiderium aut Conatus inferendæ mortis, quia lex requirit expressè factum, ut advertit *Suar. D. 44. S. 3. Mortalis autem;* quia cum Irregularitas Ex delicto sit impedimentum magni boni, debet provenire ex gravi culpa.

Ab incurrenda Irregularitate Ex delicto excusat Ignorantia juris vel facti, ut docet *Suar. Sancti. Nav. & alii.*

7. Quot sunt Defectus, ob quos incurritur Irregularitas Ex defectu?

R. Sunt Octo. 1. defectus animæ. 2. Corporis. 3. Natalium. 4. Ætatis. 5. Sacramenti. 6. Libertatis. 7. Bonæ Famæ. 8. Lenitatis. Qui Defectus his versibus exprimuntur.

Infamis, Bigamus, Mutilus, Iusteque cruentus, Neophytus, Obstrictus, Nothus, puer atque Idiotæ Obsessus, Demons Lunaticus, Hermaphroditus.

8. Qui sunt Irregulares ex Defectu Animæ?

R. 1. Illiterati, qui scientiâ ad talem Ordinem requisitâ carent. 2. Usû rationis carentes, ut sunt perpetuò amentes, lunatici, arreptitii, epileptici, qui si antea ordinati sint, & per annum eò morbo

non laborarunt, permittitur illis exercitium Ordinum, quia præsuntur liberati. 3. Neophyti, hoc est, recenter ad fidem conversi.

9. *Qui sunt Irregulares ex Defectu Corporis?*

R. Sunt hi. 1. Cæci, surdi, & similes ad exercitium Ordinis inepti. 2. Carentes pollice, indice, aut oculo sinistro. 3. Enormiter mutilati, aut alio quocunque modo defectuosi, monstrosi. 4. Hermaphroditi, qui de utroque sexu participant.

10. *Qui sunt Irregulares ex Defectu Natalium?*

R. Illegitimè nati, qui si sint geniti per simplicem fornicationem, vocantur *Filii naturales*, Si vero per adulterium inhonestum aut sacrilegium, dicuntur *Spurii Filii Naturales* legitimari possunt dupliciter. 1. Per subsequens Matrimonium ratum inter eorum Parentes. 2. Per professionem Religiosam legitimantur quoad Sacros Ordines, non verò quò ad Prælaturas & Dignitates Ordinis.

11. *Qui sunt Irregulares ex Defectu Etatis?*

R. Omnes illi, qui non habent ætatem ab Ecclesia præscriptam in ordine ad suscipiendos Ordines, qua Irregularitas cessat adveniente termino ætatis aut dispensatione Papæ. *Quæ autem ætas ad singulos requiritur Ordines?* dictum est superius *Scilicet*.

IV. *Artic. II.*

12. *Qui sunt Irregulares ex Defectu Sacramenti?*

R. *Bigami*, qui multiplicando Sacramentum Matrimonii, carnem suam dividunt in plures uxores, propter quod non repræsentant perfectè Unionem Christi cum Ecclesia.

13. *Quid est Bigamia?*

R. Est Matrimonii multiplicatio.

14. *Quotuplex est Bigamia?*

R. Triplex: *Vera*, *Interpretativa*, & *Similitudinaria*.

Vera

Vera habetur tunc, quando quis plura Matrimonia successivè contraxit, & consummavit.

Interpretativa habetur, quando quis Matrimonium validum contraxit cum una quidem, sed vi-
dua, vel violata ab alio, talis enim, & si cum plu-
ribus contraxisset.

Similitudinaria habetur, quando quis constitutus in Sacris, aut in Religione professus, contraxit Matrimonium, & consummavit sive cum Virgine, si-
vè non, talis enim per votum contraxit solemne Matrimonium cum Christo, unde Matrimonium con-
trahens evadit similis ei, qui carnem suam in plu-
res divisit.

15. *Qui sunt Irregulares ex Defectu Bonæ Famae?*

R. Illi, qui exercent aliquam artem, cui anne-
xa est ex jure infamia; tales sunt Histriones, Cir-
culatores, Mimi, Comædi, Filii publicæ Meretrici-
eis, damnati ad Triremes &c.

16. *Qui sunt Irregulares ex Defectu Libertatis?*

R. Mancipia, Conjugati, Curiales, Advocati,
Procuratores, Thesaurarii, & alii ad reddendam
rationem bonorum alicujus obnoxii, ut scilicet is,
qui ex adverso est, vereatur nihil habens mali di-
cere de nobis ad Tit. c. 2.

17. *Qui sunt Irregulares ex Defectu Lenitatis?*

R. Judices sententiam sanguinis aut mortis fe-
rentes, (excepto summo Pontifice) Notarii, Ac-
culatores, Testes, Advocati, Ministri justitiæ, &
omnes, qui ad mortem vel mutilationem activè, ef-
ficaciter & proximè per actionem ex natura sua ad
illam ordinatam cooperantur, morte, aut mutila-
tione secutâ. Unde Judex ferens mortis aut mu-
tilationis sententiam, si non sequatur effectus talis
sententiæ, non est Irregularis, ut docet Bonac. d. 7.
q. 4. p. 2. & Felix Potestas t. 1, p. 5. n. 44. 34.

18. *Qui & Quot sunt Effectus Irregularitatis?*

R. Duo præcipue. 1. Impedire susceptionem Ordinum, ac susceptorum usum. 2. Reddere incapacem beneficii, ut patet ex c. 2. *Clerico*.

19. *Quot Modis tollitur Irregularitas?*

R. Quatuor Modis. 1. Per susceptionem Baptismi. 2. Per cessationem defectus, cessante enim VG. infirmitate oculi Canonici, cessat Irregularitas. 3. Per Professionem Religiosam cessat Irregularitas *Ex defectu Natalium* proveniens. 4. Per dispensationem *Qui autem possunt dispensare? Vide Felic. Potest. t. 1. p. V. à n. 4475.*

ARTICULUS II. De Censuris in Communi

1. *Quid est Censura?*

R. Est *Pæna Spiritualis & Medicinalis* pro culpa infligta, privans usu aliquorum bonorum spiritualium per Ecclesiæ potestatem imposita fidei baptizato, ut a sua contumacia discedat.

2. *Quot sunt Species Censuræ?*

R. Tres: *Excommunicatio, Sensus, & Interdictum.*

3. *Quotuplex est Censura?*

R. Duplex: Una *A Iure*, quæ per Sacros Canones infligitur. Alia *Ab Homine*, quæ à Judice per modum sententiæ fertur.

4. *Iterum quotuplex est Censura?*

R. Duplex: Una *late sententiæ*, quæ crimine commisso statim incurritur. Alia verò *Ferende sententiæ*, quæ non incurritur, nisi post Judicis sententiam.

5. *Quotuplex iterum est Censura?*

R. Duplex: *Generalis & Particularis*. Prima est

M

illa,

illa, quæ fertur contra totam Provinciam aut sectam, ut est VG. contra Hæreticos. *Altera* vero est illa, quæ imponitur determinatis personis.

6. *Adhuc quotuplex est Censura?*

R. Duplex: *Alia Reservata*, cujus absolutionem reservat sibi Superior. *Alia Non Reservata*, à qua quilibet sacerdos approbatus absolvere potest.

7. *Tandem quotuplex est Censura?*

R. Duplex: *Iusta & Injusta*. *Iusta* est illa, quæ fertur ab habente Authoritatem legitimam, ob justam causam, præviis tribus monitionibus, & servato Juris ordine. *Injusta* vero dicitur, cui aliqua deficit ex prædictis conditionibus.

8. *Quotuplex est Censura Injusta?*

R. Duplex: *Valida & Invalida*. *Valida* est illa, quæ fertur ab habente Authoritatem legitimam, ob causam sufficientem, præmissâ aliquâ monitione, quamvis non præcedat trina monitio. *Invalida* vero est illa, quæ aut nullam, aut saltem aliquam ex prædictis tribus conditionibus non habet.

9. *Ad hoc, ut quis possit ligari Censuris, quæ in eo requiruntur Conditiones?*

R. Sequentes: 1. Ut sit homo, & quidem vivus, nam in mortuos Ecclesia jurisdictionem non habet. 2. Ut sit baptizatus, nam qui non est baptizatus, est extra Januam Ecclesiæ, & consequenter extra subjectionem. 3. Ut sit rationis & doli capax. 4. Ut sit subditus ejus, qui fert Censuram.

10. *Quæ excusant ab incurrenda Censura?*

R. Hæc sequentia: 1. Ignorantia invincibilis tam juris quam facti. 2. Impotentia faciendi id, quod sub pena Censuræ faciendum præcipitur, & hoc intelligendum est tam de potentia physica quam moralis. 3. Appellatio ad Superiorem antequam lata sit Censura ab Inferiori. 4. Consensus illius, in cujus favorem Censura lata fuit.

11. *Quis habet potestatem Ordinariam ferendi Censuras?*

R. Primariè & perse habet Papa respectu omnium Christianorum. Deindè Archiepiscopi, Episcopi, Patriarchæ respectu sibi subditorum. Item Generales, Provinciales, Superiores Locales, & à fortiori Congregationes & Capitula Religionum habent potestatem ferendi Censuras; non tamen Parochi in suos Parochianos ut docet *V. Scotus* in 4. d. 19. q. 4. (nisi habeant potestatem delegatam). Fæminis autem hæc potestas nullomodo competit, licet ex speciali dispensatione Papæ competere non repugnet, ut ait *Hurtad.* Tr. de Censur. Similiter Laicis attribui non debet, ut patet ex *Can. in Nona* 7. Undè necessario requiritur in Laico prima Tonsura, per quam constituatur in statu Clericali.

12. *Quibus competit potestas delegata ferendi Censuras?*

R. Omnibus & solis illis, quibus delegata fuerit, & commissæ ab habentibus potestatem Ordinariam, Exceptis tamen Laicis & Fæminis.

13. *Quis potest absolvere à Censuris?*

R. Omnis ille, qui potuit & ligare, ita tamen, ut si sit Censura Reservata, non nisi à reservante absolvi potest, vel ab illo, qui habet potestatem delegatam. Ratio est, quia eo ipso, quod reservatur, non conceditur aliis facultas absolvendi ab illa. Si tamen Censura non sit reservata, quilibet Sacerdos habens potestatem absolvendi à mortalibus, habet etiam facultatem absolvendi à Censuris, ut patet ex *C. Nuper.* de Sent. Excomm.

14. *Nota* tamen, quod in articulo mortis conceditur omnibus Sacerdotibus etiam Excommunicatis non toleratis, absolvere ab omnibus Censuris, ut docet *Trid.* Ses. 14. c. 7. sub hoc tamen

Ma

onere,

onere, quod si taliter absolutus, evadat periculum mortis, coram eo comparere debet, à quo absolvendus erat, simulque exequi id, quod ab illo sibi assignabitur.

15. *Nota 2do.* quod iussu *Trid. Ses. 24. c. 6.* Episcopis concefferit ut possint absolvere suos Subditos à Censuris etiam Papæ reservatis, quando delictum est occultum, vel quando ab Excommunicato facile Papa adiri non potest, VG propter Senectutem, Morbum, Sexum, aut pauperiem. Ita comm: docet. *Hurtad. Navar. Sanch. Avillo & alii.*

16. *Nota 3tio.* quod FF. Minores ex speciali Privilegio *Sixti IV.* possunt absolvi à suis Superioribus in omnibus Censuris; Tenor Bullæ est talis: *Generalis quoque & singuli Provinciarum Ministri, & eorum Vicarii, etiam Castodes in Provinciis & Castreis sibi commissis, prædictis Fratribus constitutis ibidem, nec non Fratribus aliis ejusdem Ordinis interdum ad Eos declinantibus undecunque, absolutione & dispensatione indigentibus, sive priusquam intraverint Ordinem, sive post in casibus excefferint, pro quibus Excommunicationis, vel Interdicti, aut Suspensionis incurrant sententias, à Jure vel à Judice generaliter promulgatas, & hujusmodi sententiis innodati, aut in locis suppositis Ecclesiasticò Interdicto Divina Officia celebrantes, vel suscipientes Ordines sic ligati, notam Irregularitatis incurrerint, absolutionis & dispensationis beneficium valeant impetiri.* Et hoc Privilegium confirmavit *Benedictus XIII.* Anno 1727.

17. *Nota 4to.* Quod FF. Minores ex Privilegio *Clement. IV. & Sixti IV.* non possunt pro libitu Episcopi aliquà ligari Censurâ. In Bulla enim *Sixti IV.* quæ incipit *Regimini.* §. 9. sic habetur: *Di-*

strictus inhibemus, ne quisquam absque dictæ Sedis Commissione & auctoritate, in Personas, Domus, & loca dicti Ordinis FF. Minorum, ut pote prorsus exempta aliquam Excommunicationis, Suspensionis aut Interdicti sententiam specialiter aut generaliter quomodolibet promulgare &c.

18. In tribus tamen casibus dat potestatem *Trid.* Episcopis ut etiam Privilegiatos Religiosos censurare possint. 1. *Ses. 25.* ut per Censuras Episcopi cogant restituere Novitiis, tam Masculis, quàm Fæminis exeuntibus ante Professionem omnia data eis à Confangvineis. 2. *Ses. eadem. c. 5.* Ut per Censuras Moniales cogant servare clausuram. 3. *Ses. 22.* Possunt per Censuras cogere Religiosos, ut servant ea in celebratione Missæ, quæ in Rubricis continentur. In aliis autem casibus, dum *Trid.* aliquas exprimit pœnas Regulæ iuni, non debet intelligi de Censuris, sed de aliis pœnis, ut notat *Portel. n. 32. Lexaia T. 1. c. 11.*

ARTICULUS III.

De Excommunicatione.

1. *Quid est Excommunicatio?*

R. Est Censura Ecclesiastica, privans hominem Christianum bonis Fidelium communibus.

2. *Quæ & quot sunt bona Fidelium Communia?*

R. Triæ: 1. Sacramentorum participatio. 2. Orationes & Suffragia Ecclesiæ. 3. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio, & convivu Fidelium consistit.

3. *Quotuplex est Excommunicatio?*

R. Duplex: Major & Minor. Major est illa, per quam homo privatur bonis Ecclesiæ communibus tam activè quam passivè. Minor vero est illa,

per

per quam homo privatur solum participatione passivâ Sacramentorum,

4. *Quid est Participatio passiva Sacramentorum?*

R. Est Receptio illorum. *Activa* vero est Administratio eorum.

5. *Quotuplex est Excommunicatus Excommunicati-
one Majori?*

R. Duplex: Alius *Vitandus* seu *Non toleratus*. & alius *Non vitandus* seu *Toleratus*. *Vitandus* est ille, cum quo Fidelibus communicare prohibetur, vitari enim debet tanquam membrum putridum, ab Ecclesia DEI separatum, Talis est ille, qui nominatim vel publicè est excommunicatus. Vel ille, qui est Notarius percussor Clerici. *Non vitandus* vero est ille, cum quo licitum est Fidelibus communicare tam in Divinis, quam in Civilibus.

6. *Per quid differt Excommunicatio Major à Minori?*

R. Per hoc: quia *Minor* incurritur propter unicam causam, scilicet dum quis communicat cum excommunicato Excommunicatione Majori, quæ causa potest esse veniale peccatum. Excommunicatio vero *Major* incurritur propter multas causas, quæ debent esse peccata mortalia.

7. *Quo differt Excommunicatus Vitandus à non Vitando?*

R. Quia *Vitandus* privatur omnibus omnino bonis Fidelium communibus. *Non vitandus* vero non privatur exteriori Conversatione, Hæretici enim sunt Majori Excommunicatione ligati, & tamen quia sunt *non Vitandi*, possunt habere commercia cum Catholicis.

8. *In quibus casibus prohibitum est communicare cum vitandis?*

R. In casibus hoc versu expressis.

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.

Per

Per particulam *Os* intelligitur: Allocutio, aut alia signa amicitiae, ut amplexus, Oscula &c. Per *Orare* significatur Oratio, quæ prohibetur fieri cum excommunicatis. Per *Vale* denotatur honorifica saluatio. Per *y*: *Communio* significatur omnis Communitas aut Societas cum excommunicatis in habitatione, vel contractu. Per *Mensam* intelligitur communicatio cibi & potus in eadem mensa.

9. Potestne quis aliquando licite communicare cum Excommunicato non Tolerato, seu Vitando?

R. Potest in quinque casibus hoc versu expressis.

Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necessè.

Per *Utile*, denotatur utilitas spiritualis ipsius Excommunicati, ut per correctionem à vita sua mala recedat. Potest etiam intelligi utilitas illius, qui communicat cum Excommunicato in his casibus.

1. Petendo ab eo Consilium, si æquè bonum ab alio non sperat. 2. Utendo Medico, si sit magis idoneus, quam alii. 3. Petendo ab illo Eleemosynam, si ab aliis sibi subveniri non potest.

10. *Lex*. Significat obligationem reddendi non Tolerato, quod ejus est, aut petendo ab illo, quod suum est.

11. *Humile*: significat subjectionem. Unde Filii cum Parentibus, & servi cum Dominis non toleratis communicare possunt. Excipiuntur tamen illi, qui aliquò modò præstabant auxilium Domino in eo casu, pro quo est Excommunicatus, quia & illi eadem penâ arceri debent.

12. *Res ignorata* significat ignorantiam invincibilem tam Juris quam Facti.

13. *Per necessè*: denotatur notabilis necessitas tam Spiritualis, quam temporalis sive ipsius Excommunicati, sive etiam communicantis.

14. Quomodo peccant, qui extra hos casus communicant cum non Toleratis?

R.

R. Si communicant in Divinis, peccant mortaliter, si vero in Civilibus, venialiter; semper autem incurrunt Excommunicationem Minorem ut n. 6. dictum est.

15. Quot sunt Effectus Excommunicationis Majoris?

R. Sunt Sex: 1. Excommunicati privantur sepultura Ecclesiastica. 2. Sunt inhabiles ad Dignitates Ecclesie. 3. Privantur suffragiis, Indulgentiis ac Sacramentis. 4. Privantur omni jurisdictione Ecclesiastica. 5. Non possunt stare in iudicio tam Civili quam Ecclesiastico. 6. Qui per annum in Excommunicatione Majori permanserunt, juxta *Trid.* Ses. 25. c. 3. puniendi sunt ut Hæretici, tales enim notabiliter contemnunt potestatem Ecclesie.

16. Quotuplex est Excommunicatio Major?

R. Duplex: Alia à Jure. Et alia Ab homine. Alia Generalis Et alia Particularis. Alia Lata: Alia Ferenda sententia. Ut in *prac.* Art. dictum est de Censura in communi, quod proportionate applicandum est ad Excommunicationem. Quidquid enim dicitur de Universalis, dicitur etiam de inferiori contento sub illo. Censura autem est quid commune Excommunicationi, Suspensioni, & Interdicto.

17. Quò differt Excommunicatio à Jure, ab Excommunicatione Ab homine lata?

R. Quia prima perpetuo durat, quam diu nempe durant Canones, & non potest tolli, nisi ab ipso Papa, qui solus est Juris Conditor, & supra Jus. Excommunicatio vero ab homine tam diu solum durat, quam diu ille vivit, qui in officio manet, qui ipsam tulit.

18. De Absolutione ab Excommunicatione idem dic, quod dictum est de Censuris *prac.* Art. à n. 13.

19. Nota autem: quod FF. Minores ex speciali Privi-

Privilegio Sixti IV. in Bulla, quæ Mare Magnum nuncupatur, possunt licite in terris Excommunicatorum commorari, & ab illis necessaria recipere. Tenor Bullæ est: *In terris Excommunicatorum libere commorari, & ab eis tunc etiam, quando per ipsos transire contigerit, necessaria vitæ deprecari & recipere valeatis.* Quod Privilegium debet intelligi de Excommunicatis non Toleratis, quia alias esset nullum.

20. Nota 2da. quod in locis, in quibus PP. Minores resident, si contingat Excommunicationem vel Interdictum promulgari, famulæ eorum minime habentur obnoxii ex Privilegio ejusdem Sixti IV. in Bulla citæ, cujus tenor est: *Si quando in terras, in quibus residetis, vel eorum Personas Excommunicationis seu Interdicti sententias contigerit promulgari, quæ vestris servitiis deputatis, negotiorumque vestrorum Procuratores & operarii, qui in vestris locis eorum operibus personaliter continuo extiterint, hujusmodi sententia obnoxii minime habeantur.*

ARTICULUS IV.

De Suspensione.

1. Quia est Suspendio,

R. Juxta P. Scotum in 4. d. 25. q. 1. est: *Censura Ecclesiastica quæ prohibetur vel arcetur Minister Ecclesiæ, ab aliquo actu Ecclesiastico alias fidei conveniente.* Ex qua definitione aperte constat, quod subiectum suspensionis est solus Clericus, quia ipse solus est capax actus Ecclesiastici.

2. Quotuplex est Suspendio?

R. Triplex: 1. *Ab Officio tantum*, quæ privatur Clericus usu ordinis & potestatis Spiritualis.
2. *Ab beneficio tantum*, quæ Clericus privatur Administra-

nistracione & fructibus sui beneficii. 3. *Ab utroque simul*, quâ Clericus privatur & potestate spirituali, & fructibus temporalibus.

3. *Item Quotuplex est Sensusio?*

R. Duplex: Alia *Totalis*, quæ privat omni actu ordinis, & perceptione omnium fructuum. Alia *Partialis*, quæ privat aliquo tantum actu ordinis, ut est suspensio à Confessionibus.

4. *Adhuc Quotuplex est Sensusio?*

R. Duplex: *Determinata & Indeterminata*. Prima est illa, quæ ad certum tempus privat Clericum Officio aut beneficio, quo elapso statim cessat absque ulla absolutione. Altera est illa, quæ privat sine temporis præscriptione, ac proinde durat, donec per absolutionem tollatur.

5. Adde: Aliam esse: à *Fare*: Aliam *ab Homine*. Aliam *Lata*. Aliam *Ferenda sententia* ut dictum est de Censuris in communi Art. 2.

6. *Quot Modis contrahitur Sensusio?*

R. Quinquè Modis. 1. In Ordinatione indebita. 2. Propter Exercitium illicitum Ordinis. 3. Propter defectus aliquos commissos circa munera ad Clerum spectantia. 4. Propter peccata à Clericis commissæ. 5. Regulares Clerici incurrunt suspensionem à Jure latam propter septem casus, de quibus inferius n. 11.

7. *Quot sunt Suspensiones, quæ contrahuntur à Clericis in ipsa Ordinatione peccantibus?*

R. Sunt duodecim: 1. Suspenduntur recipientes Ordines ab Episcopo, qui renuntiavit Episcopatu. 2. Recipientes ab alieno sine licentia proprii. 3. Recipientes à proprio Episcopo in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii. 4. Recipientes ab Excommunicato vel suspenso. 5. Recipientes Ordines ante legitimam ætatem. 6. Extra tempora sine

sine dispensatione. 7. Non servatis interstitiis. 8. Ordinati ficto titulo. 9. Promoti per saltum. 10. Ordinati post Matrimonium ratum. 11. Si sint Excommunicati, vel suspensi, aut Interdicti. 12. Si quis vacante Episcopatu non habens beneficium saltem infra annum cum literis dimissoriis à Capitulo receptis ordinetur in Sacris.

8. *Quot sunt Suspensiones, quæ incurruntur propter Exercitium Ordinis?*

R. Sunt quinque. 1. Suspenduntur, qui utuntur ordine aliquo in loco interdicto. 2. Celebrantes coram Excommunicato, vel Interdicto, vel eundem admittentes ad Divina, aut ad sepulturam Ecclesiasticam. 3. Admittentes ad sepulturam Usurarios publicos. 4. Parochi jungentes sponfos alterius Parochiæ sine licentia Parochi illorum. 5. Parochi, qui continent prohibere Matrimonia clandestina.

9. *Quot sunt Suspensiones, quæ incurruntur propter defectus circa munera ad Clerum spectantia?*

R. Sunt quinque: 1. Suspenduntur abutentes verbis à jure statutis & præscriptis. 2. Gravantes Ecclesiam sibi commissam debitis alienis. 3. Rapientes bona Prælati defuncti non habito jure. 4. Eligentes indignos ad curam animarum. 5. Non servantes Constitutionem Innocentii IV. in visitatione Ecclesiarum.

10. *Quot sunt Suspensiones, quæ incurruntur à Clericis propter peccata ab illis Commissa?*

R. Sex: 1. Suspenduntur Clerici Concubinariii publici. Hæc tamen suspensio non incurritur, nisi post Judicis sententiam, ut notat *Hurtad: Bonac: &c.* Licet oppositum teneat *Toletus* l. 1. c. 24. 2. Recipientes ordines Simoniacè. 3. Recipientes Ordines à Simoniano, licet non Simoniacè, nisi ipsos excuset ignorantia. 4. Spontè jurantes de tenendo
Schismat.

Schismate. 5. Provocantes ad duellum, vel acceptantes ab alio oblatum, aut pugnantes. 6. Raptores vel præstantes auxilium aut consilium raptui, ipso facto incurrunt suspensionem.

11. *Qui & Quot sunt casus, propter quos Regulares Clerici incurrunt Suspensionem à Jure latam?*

R. Hi septem. 1. In Apostasia recipientes Sacros Ordines. 2. Non professi recipientes Ordines. 3. Non utentes Habitu Religionis suæ. 4. Admittentes ad Professionem Novitios ante annum probationis. 5. Uirpantes Decimas sibi non convenientes. 6. Introducentes faminas intra Claustra Monasterii. 7. Qui non monent penitentes de solvendis Decimis.

12. *Quomodo peccant illi, qui violant Suspensionem?*

V. Peccant mortaliter, nisi levitas materia excuset. Insuper violantes suspensionem per exercitium solemne Ordinis sacri, præter novam suspensionem incurrunt Irregularitatem.

13. *Quis possit Suspendere?*

R. Ille, qui potest ferre Censuras: nam suspensio est una ex Censuris.

14. *Nota autem, quod Episcopi non possunt pro libitu suo suspendere Confessarios Regulares libere approbatos, aut omnibus adimere facultatem audiendi Confessiones inconsultâ Sede Apostolicâ, prout declavit S. Cong. Cardin. 20. Novemb. 1615. Quod etiam Clemens X. confirmavit 1670. in Const. Superna cujus tenor est talis: Attamen Confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventus Regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo inconsultâ Sede Apostolicâ nullatenus posse.*

ARTICULUS V.

De Interdicto.

1. *Quid est Interdictum?*

R.

R. Est: *Censura Ecclesiastica prohibens usum Divinorum Officiorum, aliquorum Sacramentorum, Ecclesiastica sepultura, quæ talis est.* Dicitur quæ talis, ad distinctionem; quia etiam Excommunicatio privat sepulturâ, in quantum est communicatio cum Fidelibus. Et suspensio, in quantum sepultura est exercitium Ecclesiasticæ potestatis.

2. *Quò differt Interdictum ab Excommunicatione & Suspensione?*

R. Per hoc: quia Excommunicatio ultra plura, quibus privat, privat etiam humanâ conversatione; non sic interdictum, Unde interdicti non sunt vitandi. Tum quia Excommunicatio fertur solum contra Personas nocentes; Interdictum autem etiam contra innocentes, quatenus in communitate interdicta morantur. Differt etiam à Suspensione, quia hæc solos afficit Clericos. Interdictum vero etiam Laicos.

3. *Quotuplex est Interdictum?*

R. Triplex: *Locale, Personale, & Mixtum.* *Locale* est, quod immediate locum afficit. *Personale*, quod directè fertur contra Personas. *Mixtum*, quod afficit locum & Personas simul.

4. Interdictum tam locale, quam Personale Aliud est *Generale* & aliud *Partiale*, ut dictum est de Censuris in Comuni.

5. *Quando interdicatur Clerus, an etiam sit interdicta Plebs communis?*

R. Negativè. Ratio est quia Clerus & plebs communis sunt distinctæ Communitates. Similiter interdictis Clero, probabiliter non sunt interdicti Religiosi, nisi specialis eorum fiat mentio; nam licet in favorabilibus nomine Clerici, intelligantur etiam Episcopi & Regulares, non tamen in odiosis, ut docet P. Klotz l. 3. tit. 1. Quando autem in aliqua

liqua communitate innocentes sunt interdicti simul cum nocentibus, si ab illo loco discedant. statim sunt liberi ab interdicto, non sic autem nocentes.

6. *Ad hoc, ut Interdictum iuste feratur, quale delictum requiritur?*

R. Mortale & maximè dum est Interdictum Locale aut Personale Generale, cum enim per hoc etiam innocentes puniuntur, requiritur gravissima culpa cum contumacia commissa ab omnibus, vel etiam à Capite, aut à præcipuis membris.

7. *Quæ sunt causæ, ob quas à Jure incurritur Interdictum?*

R. Interdictum *Locale Generale* incurritur præcipue. 1. Propter culpam Domini temporalis, ut dum VG. Rex peccat, totum Regnum aliquando interdicitur. 2. Propter culpam Ecclesiasticarum Personarum. 3. Propter culpam plebis.

8. Interdictum *Locale Partiale* incurritur. 1. Dum per viam in aliquo loco detinetur Episcopus. 2. Interdicitur locus, in quem Clerici sæculares inducunt aliquem ad jurandum, ut in eo sepeliatur. 3. Interdicitur Ecclesia, in qua scienter Hæreticus sepelitur.

9. Interdictum *Personale Generale* ex Jure Canonico incurritur propter sequentes casus. 1. Interdicuntur Capitula, quæ non observant Constitutionem Joann. XXII circa fructus vacantium beneficiorum. 2. Communitates exigentes tributa à Clericis. 3. Occupantes bona Ecclesiastica.

10. Interdictum *Personale Partiale* incurritur propter sequentes casus. 1. Interdicitur Judex ab ingressu Ecclesiæ per mensem, quia tulit excommunicationem non præmissâ monitione. 2. Qui Clericos Romam proficiscentes in suis negotiis, privant beneficiis, conferendo ipsa aliis. 3. Recipientes

res Dignitatem spiritualem de manu Laici. 4. Interdicuntur Clerici ab ingressu Ecclesiæ, jacentes in crimine fornicationis. 5. Violantes interdictum locale à Jure vel ab Homine latum. 6. Alienantes Ecclesiæ bona. 7. Usurpantes sibi ex redditibus Ecclesiæ vacantis.

11. *Quot sunt Effectus Interdicti?*

¶ 1. Tres: *1us* est: Prohibitio activæ & passivæ communicationis aliquorum Sacramentorum: Dixi *aliquorum*, nam interdicti possunt baptizari, confirmari, penitentiam facere, imo in articulo mortis & Eucharistiam sumere, non tamen ordinari, aut Extremam Unctionem suscipere: *2dus* Prohibitio Divinorum Officiorum, nempe sacrificii Missæ, Horarum Canoniarum, ne publicè cantentur. Item prohibentur benedictiones solennes, & alia officia à Ministris Ecclesiæ fieri solita. *3tus* Privatio Ecclesiasticæ sepulturæ.

¶ 2. Possunt tamen tempore Interdicti fideles convenire ad Ecclesiam orationis gratiâ, non tamen ad audiendam Missam. Insuper possunt pulsari campanæ ad hoc, ut conveniant fideles ad concionem, per quam possent induci ad penitentiam. Ita *Canones cum Navar Medina & Mastr. Sc.*

13. *Quomodo peccant, qui violent Interdictum?*

¶ R. Si sint Laici, peccant mortaliter, violando Interdictum personale, si autem violent interdictum locale, peccant venialiter, ait *Busemb.* dummodo ipsi personaliter non sint interdicti. Clerici vero ultra peccatum, incurrant irregularitatem, maxime, si illud violent per actum Ordinis.

S E C T I O VI.

De Ordinibus in particulari.

A R T I C U L U S I.

*De Clericis & Prima Tonsura.*1. *Unde derivatur Nomen Clericì?*

R. A voce græca *Kliros*, quæ latinè significat sortem; Clerici enim sunt de sorte Domini, & distincti à plebe communi, seu à Laicis. *Laos* enim, à quo derivatur Laicus, est nomen græcum, idem significans ac populus.

2. *Quotupliciter sumitur Nomen Clericì?*

R. Dupliciter *Largè & Strictè*. *Largè* sumitur pro quibuscunque Personis, quæ in sortem DEI sunt vocatæ & ad servitium ejus specialiter deputatæ, sive per susceptionem Ordinum, & primæ Tonsuræ, sive etiam per Professionem Religiosam, & sic Nomine Clerici intelliguntur Religiosi, Moniales, Eremitæ, qui de manu Episcopi susceperunt Habitum. Imo etiam ex Concessione *Innocentiæ*, Tertiarii de manu Superioris suscipientes Habitum. *Strictè* vero solum illi dicuntur Clerici, qui sunt deputati ad servitium & cultum Divinum per susceptionem alicujus Ordinis aut primæ Tonsuræ.

3. In materia favorabili veniunt etiam Clerici primo modo sumpti; in materia autem odiosa, solum intelliguntur Clerici Tonsurati, & Ordinati, ut docet *P. Klox* l. 3. t. 1.

4. *Quid est Prima Tonsura?*

R. Est Signum distinctivum Ministrorum Ecclesiæ à plebe communi.

5. *Prima Tonsura estne Ordo?*

R. Non est Ordo, sed dispositio ad Ordines. Ratio est ex *V. Scoto*. Quia per Tonsuram nulla datur

datur potestas Tonsurato, ut patet ex verbis ab Episcopo prolatis: *Dominus Pars hereditatis &c.* In Ordinatione vero semper ordinato traditur potestas aliqua Ordini suscepto competens.

6. *Qua est Materia, & qua Forma prima Tonsura?*

R. Prima Tonsura cum non sit Ordo, non constituit Materiâ & Formâ propriè dictâ, tamen loco materiæ potest esse abscissio capillorum, & loco formæ verba ab Episcopo & ab Ordinando simul prolata: *Dominus Pars hereditatis mea, & pars mea DEUS in æternum.*

7. *Quot sunt Effectus prima Tonsura?*

R. Duo: nempe Privilegium Fori & Canonis, & Beneficium Ecclesiasticum.

8. *Quot sunt Obligationes Tonsurati?*

R. Quinque: 1. Ut comam non nutriat. 2. Ut coronam deferat in modum circuli. 3. Ut Habitum Clericalem portet. 4. Ut habeat vestes tales, & non curtas. 5. Ut hujusmodi vestes non sint diversi coloris, sed unius & quidem nigri.

9. *Potestne Tonsuratus uti Privilegiis Fori & Canonis non portando Habitum & Tonsuram?*

R. Negative: quia gestatio Habitûs & Tonsuræ est causa Privilegii; adeoque his abjectis Clericus pro sæculari reputabitur, ut statutum est à Trid. Ses. 23. c. 6.

10. Non solum autem per depositionem Habitûs & Tonsuræ, sed etiam per Matrimonium contractum Clerici initiati primâ Tonsurâ, vel quatuor Minoribus amittunt Privilegium Fori, ut clare habetur c. 56. *Dilecti*. Possunt tamen gaudere etiam post contractum Matrimonium privilegio Canonis & Fori in causis criminalibus, si has tres observant conditiones. 1. Ut contrahant Matri-

N

monium

monium cum una & quidem virgine (quia alias essent Bigami). 2. Ut deferant Tonsuram & vestes clericales. 3. Ut sint ab Episcopo deputati ad servitium alicujus Ecclesiæ. Ità *Trid.* Ses. 23. c. 6.

11. *Nota* tamen, quod tales Clerici in bonis suis non eximuntur ab exactiombus, gabellis & aliis tributis, ut expresse innuit *Trident* loc. cit.

12. *Potesne Clericus aliquando non portare Habitum & Tonsuram?*

R. Cum distinctione. Si Clericus sit constitutus in Sacris Ordinibus, vel in Minoribus tantum, habeat tamen beneficium, sub gravibus penis obligatur ad deferendum Habitum, & Tonsuram. Si vero non sit in sacris constitutus, neque habeat beneficium, non obligatur, quia *Trid.* in illis tantum requirit gestationem Habitûs, qui Beneficium habent.

13. *Quid est Forum?*

R. Est: Locus, in quo tractantur causæ in Ordine ad gubernationem Reipublicæ Ecclesiasticæ, aut sæcularis.

14. *Quotaplex est Forum?*

R. Triplex: *Ecclesiasticum, Sæculare, & Mixtum.* *Ecclesiasticum* est, ad quod Clerici pertinent, & Laici in causis spiritualibus. *Sæculare* est, cui soli Laici subiciuntur. *Mixtum* est, in quo judicantur causæ, quæ partim pertinent ad Forum Ecclesiasticum, partim ad sæculare, ut fornicationes, blasphemix &c.

15. Ad hoc igitur, ut Forum sit competens ad dijudicandam aliquam causam, requiritur: ut reus sit illius jurisdictioni subjectus non solum quo ad personam, sed etiam quo ad causam; fieri enim potest, quod persona sit subdita Judici, non tamen ejus causa ut patet de Laicis, qui subsunt judicio sæculari quo ad personam, in causis tamen Ma-

tri-

rimonialibus ad iudicium Ecclesiasticum venire debent. In causis vero, quæ pertinent ad Forum Mixtum, ille est Iudex competens, coram quo est res præventa.

16. *Quod Forum est competens in causis criminalibus Clericorum?*

R. Ecclesiasticum: Clericus enim de omni crimine suo non nisi coram Iudice Ecclesiastico conveniri potest. Quod privilegium antiquitus in observatione fuit, nam dum accusatio Clericorum ad Constantinum Imperatorem deferbatur, dixit. *Vos DII estis, à DEO vero constituti, ite, & inter vos causas vestras discutite, quia dignum non est, ut iudicemus DEOS.*

17. Potest tamen Clericus à Iudice sæculari capi, si committat aliquod Crimen, ex quo malum Reipublicæ aut Communitati immineret, & Iudex Ecclesiasticus hic & nunc haberi non potest. Ratio est, quia si in hoc casu Iudici sæculari non concederetur talis facultas, daretur sceleratis Clericis major libertas impunè peccandi.

18. *Quæ honestas à Clericis servanda est?*

R. Duplicem SS. Canones à Clericis postulant honestatem: *Interiorem*, quæ consistit in puritate, innocentia & sinceritate animæ. Et *Exteriorem*, quæ consistit in actionibus & moribus conformibus legi Divinæ, & SS. Canonibus, de qua honestate *Trid. Ses. 2. & 14.* clare loquitur.

ARTICULUS II.

De Ordinibus Minoribus.

1. *Quot sunt Ordines Minores?*

R. Quatuor: scilicet: *Ostiaratus, Lectoratus, Exorcistatus, & Accolythatus.*

2. *Quare dicuntur Minores?* Dictum est supra Sect. 4. Art. 1. n. 4.

OSTIARIATUS.

3. *Quid est Ostiariatus?*

R. Est: Potestas, per quam Ordinatus in Osti-
arium potest recipere dignos, & excludere indignos
ab Ecclesia DEI, & eam custodire.

4. *Quotaplex Materia Ostiariatus?*

R. Duplex: Una Remota, quæ sunt claves Ec-
clesiæ. Et alia Proxima, quæ est traditio & re-
ceptio talium clavium.

5. *Quales Claves adhiberi debent pro Materia
Ostiariatus?*

R. Probabilius claves Ecclesiæ. Ratio est, quia
Ordinatus accipit potestatem custodire illas res, quæ
clauduntur clavibus illi porrectis, ut patet ex for-
ma. Unde si illi porrigerentur claves à thesauro
VG. Episcopi, daretur ipsi potius potestas custo-
diendi thesaurum Ordinantis, quam Ecclesiæ. Tum
quia pro materia Lectoratus non sufficit qualiscun-
que liber, sed debet esse Epistolarum, Ergo etiam
à pari.

6. *Quæ est Forma Ostiariatus?*

R. Sunt hæc verba ab Episcopo prolata: Sic
age, quasi rationem DEO redditurus pro iis rebus,
quæ his clavibus recluduntur.

7. *Quod est Officium Ostiarii?*

R. Est: 1. Aperire & claudere januas Ecclesiæ.
2. Custodire apparamenta ejus. 3. Pulsare cam-
panam. 4. Recipere dignos, & excludere indignos.
Per indignos autem intelliguntur Infideles, Hære-
tici, Excommunicati, Interdicti & Catechumeni, post
dictum Evangelium in Missa, licet nunc Laici hæc
obeunt munia, hoc tamen non faciunt ex officio:

8. *A quo institutus fuit Ostiarius, & quando?*

R. A Christo Domino Math; 21. Quando euntes & vendentes e templo eiecit.

LECTORATUS

9. *Quid est Lectoratus?*

R. Est: *Potestas, per quam Ordinatus in Lectorem potest legere lectiones & Prophetias.*

10. *Quotuplex est Materia Lectoratus?*

R. Duplex: Una *Remota*, quæ est liber S. lectiones continens. Et alia *Proxima*, quæ est ejusdem libri traditio & acceptio.

11. *Quæ est Forma Lectoratus?*

R. Sunt hæc verba: *Accipe potestatem, & esto verbi DEI relator.*

12. *Quod est Officium Lectoris?*

R. Est. 1. Annunciare populo Verbum DEI. 2. Docere Catechumenos rudimenta Fidei. 3. Legere Epistolas & Prophetias.

13. *A quo fuit institutus Lectoratus, & Quando?*

R. A Christo D. quando in medio Seniorum librum aperuit Isaia, & completa lectione clausit, & dedit Ministro.

EXORCISTATUS.

14. *Quid est Exorcistatus?*

R. Est. *Potestas, per quam ordinatus in Exorcistam potest expellere diabolum, ne impediat aliquem a Sumptione Eucharistia.*

15. *Quotuplex est Materia Exorcistatus?*

R. Duplex: Una *Remota*, quæ est liber Exorcismorum. Et alia *Proxima*, quæ est ejusdem libri traditio & acceptio.

16. *Quæ est Forma Exorcistatus?*

R. Sunt hæc verba: *Accipe & commenda membra, & habe potestatem imponendi manus super*
Ener-

Energumēnos. sive baptizatos, sive Catechumēnos.

17. *Quot sunt Officia Exorcistæ?*

R. Duo: 1. Imponere manus super Energumēnos, legendo super illos Exorcismum. 2. Imponere manus super Catechumēnos ante baptismum ad fores Ecclesiæ.

18. *A quo fuit Exorcistatus institutus, & Quando?*

R. A Christo D. quando tetigit aures surdi dicendo: *Ephraïm, quod est adaperire.*

ACCOLYTHATUS

19. *Quid est Accolythatus?*

R. Est: Potestas, per quam Ordinatus in Accolythum potest accendere lumina, & portare urceolos cum vino & aqua.

20. *Quotuplex est Materia Accolythatus?*

R. Duplex: Una Remota, quæ est: Candelabrum cum cerro extincto; & Urceoli vacui. Et alia Proxima, quæ est horum traditio & acceptio.

21. *Quotuplex est Forma Accolythatus?*

R. Duplex: Una correspondens primæ materiæ scilicet Candelabro, & sunt hæc verba *Accipe Cereferarium cum Cereo, ut sis te ad accendenda Ecclesia luminaria mancipatum in Nomine Domini.* Altera forma correspondens Urceolis est hæc: *Accipe Urceolos ad suggerendum vinum & aquam, in Eucharistiam Sanguinis Christi, in Nomine Domini.*

22. *Quotuplex est Officium Accolythi?*

R. Duplex: 1. Preparare luminaria ad Sacrificium. 2. Portare Cereum accensum ante Sacerdotem, & porrigere Subdiacono Urceolos in Missa.

23. *A quo institutus fuit Accolythatus?*

R. A Christo D. Joann. 8. quando dixit; *Ego sum lux mundi &c.*

ARTICULUS III.

De Ordinibus Majoribus.

1. *Quot sunt Ordines Majores?*

R. Tres: *Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.*

2. *Quare dicuntur Majores & Sacri?*

Dicuntur est supra *Scd. IV. Art. I.*

3. *Qua sunt Requisita ad hos Ordines?*

R. Præter enumerata superius *Scd. IV. Art. II.* requiritur Titulus sustentationis, cum enim per hos Ordines perpetuo macipatur DEO Ordinatus, & à sæcularibus curis separatur, debet habere modum honestè vivendi.

4. *Quotuplex est Titulus Sustentationis?*

R. Triplex: juxta *Trid. Ses. 21. c. 2.* Nempè *Beneficii, Patrimonii & Paupertatis.*

5. Titulus *Beneficii* est: Beneficium Parochiale, aut Canonicatus, vel Capellania fundata auctoritate Episcopi in perpetuum.

6. Titulus *Patrimonii* est: Bonum fortunæ proprium, sive arte sive hæreditate, sive etiam donatione, acquisitum, sufficiens ad honestè vitam ducendam.

7. Titulus *Paupertatis* est: Ipsa vita Religiosa professione jurata; Religiosus enim professus ad sacros Ordines optimè promoveri potest, cum habeat honestam sustentationem vitæ, nam ipsum Religio perpetuo alere tenetur.

Excipiuntur PP. Societatis JESU, quamvis enim non statim peracto probationis biennio emittant solemnem professionem, sed solum simplicem, hujusmodi tamen professio sufficit pro Titulo ad sacros Ordines requisito ex speciali privilegio Gregorij XIII. ut habet *Rodrig. l. 3. q. 23.*

8. *Quam incurrit penam initiatus sacris Ordinibus absque Titulo?*

R. Incurrit suspensionem ex *Trid. Ses. 23.* Quod si taliter susceptum exercebit Ordinem, in Irregularitatem incidit, quia violans Censuras irregularis efficitur, ut communiter docetur.

9. *Quot & Quas Obligationes, Majores Ordines imponunt Ordinatis?*

R. Duas: Castitatem servandi, & Horas Canonicas recitandi.

§. I.

D E V O T O.

1. *Quid est Votum?*

R. Est: *Promissio deliberata, voluntaria, & possibilis, facta DEO de meliori bono.*

2. *Quò differt Votum à Proposito?*

R. Per hoc imò. quia votum obligat voventem sub peccato, non sic autem Propositum. 2dò. Quia votum semper est de meliori bono, Propositum autem potest esse aliquando & de minori bono, ut dum quis proponit non servare Virginitatem, & nubere.

3. *Quotuplex est Votum?*

R. Duplex: Aliud *Absolutum*, quod fit absque ulla conditione. Aliud *Conditionatum*. quod fit cum conditione, VG. voveo castitatem, si sanus ero.

Votum *Conditionatum*: aliud est: *Panale*, quod fit in penam delicti. Aliud *pure Conditionatum* quod non fit in penam peccati, sed alia ex causa.

4. Item aliud est *Solemne* & Aliud *Simplex*. *Primum* est, quod ut tale acceptatur ab Ecclesia, & tale est duplex solum, nempe: Votum Castitatis Majoribus Ordinibus annexum, & votum Professionis Religiosæ. *Simplex* autem Votum est omne aliud, quod talem solemnitatem non habet.

5. *Votum Solemne*: Aliud est *Expressum*, quod fit verbis externis vel internis. Aliud *Tacitum*, quod eo ipso habetur, quando fit aliquid, cui votum est annexum. Tale votum *Castitatis* est in susceptione SS. Ordinum.

6. Item votum est *Triplex*: *Reale*, *Personale*, & *Mixtum*.

7. *Reale* est: quod res aliqua Deo promittitur. VG. Eleemosyna.

8. *Personale* est: quod Deo promittitur aliqua actio, vel ejus omissio ut. VG. Peregrinatio, vel omissio ludii.

9. *Mixtum* est: quod Deo promittitur res aliqua simul cum actione voventis; VG. votum peregrinandi cum largitione Eleemosynæ.

10. Item Aliud est *Reservatum* & Aliud *Non Reservatum*. *Reservatum* est illud, quod à solo Papa dispensari potest, & talia sunt quinque vota, nempe: *Votum Castitatis perpetuæ*; *Religionis approbatæ*, *Peregrinationis ad limina Apostolorum*; *Compostellam ad S. Jacobum*; *Et in Terram Sanctam*. *Non Reservatum*, est omne aliud votum.

11. *Quæ requiruntur ad Valorem Voti?*

R. Ex parte *Materiæ* requiruntur hæc tria:
1. Ut sit opus bonum & quidem possibile. 2. Ut illud opus sit melius, quam ejus oppositum. 3. Ut fiat cum bono fine.

Ex parte voventis requiruntur hæc quatuor:
1. Scientia obligationis sub peccato adimplendi votum. 2. Intentio obligandi se ad votum implendum. 3. Deliberatio ita perfecta, sicuti ad peccatum mortale requiritur. 4. Libertas in vovendo.

12. *Quomodo obligat Votum?*

R. Semper sub peccato juxta illud *Deuter 23*.
Cum votum voves DEO tuo, non tardabis reddere,
quod

quod si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.

13. *Unde desumenda est gravitas obligationis Voti?*

R. Ex intentione ipsius voventis, & non ultra, quia votum est veluti Lex privata, quam sibi vovens ponit, lex autem non obligat ultra intentionem legislatoris.

Ex quo patet, quod Obligatio voti potest esse aliquando levis, licet materia sit gravis, si nimirum vovens leviter se obligaret.

14. *Quotupliciter tolli potest Obligatio Voti?*

R. Dupliciter: 1. Ratione materiae, si hæc ante hæc honesta, fiat turpis aut impeditiva majoris boni, prohibita, vel impossibilis, vel etiam deest conditio, à qua pendebat. 2. Ratione Authoritatis intervenientis, quod tripliciter evenire potest: *Irritatione, Commutatione, & Dispensatione.*

15. *Quid est Irritatio Voti?*

R. Est sublatio Obligationis facta nomine proprio per potestatem Dominativam, in personam voventem, aut in rem, de qua sit votum.

16. *Quotuplex est Irritatio Voti?*

R. Duplex: Una *Directa*, per quam ita aufertur obligatio voti, ut nunquam postea reviviscat. Alia *Indirecta*, per quam quidem aufertur obligatio Voti, postea tamen reviviscere potest, quando scilicet talis Obligatio desinet alteri præjudicare.

17. *Qui directe possunt irritare Votum, & qui indirecte?*

R. Illi directe, quibus ita est subiecta tam voluntas voventis, quam materia voti, ut in illam jus habeant. Indirecte vero illi possunt irritare, quibus est subiecta materia voti, non autem voluntas voventis, Quos in specie late enumerat *La Croix*. l. 3. p. 1. n. 482.

18. *Quid est Commutatio Voti?*

R. Est substitutio alterius honesti Operis loco ejus, quod per votum promissum fuerat, sub eadem obligatione.

19. *A quo fieri potest Commutatio voti?*

R. Si fiat in melius opus, potest fieri propriâ Authoritate, quia in meliori bono majus continetur. Si vero fiat commutatio in æquale bonum, problema est apud DD, utrum propriâ Authoritate fieri possit. Cæterum si fiat commutatio voti in minus bonum, aut dubium sit de æqualitate boni, requiritur omnino Authoritas Ecclesiæ, ut docent communiter DD.

20. Commutare potest vota ille omnis, qui potest dispensare, non tamen è contra, quia major est potestas dispensandi vota, quam commutandi.

21. *Quid est Dispensatio voti?*

R. Est absoluta condonatio Obligationis Voti, facta Namine DEI.

22. *Quis potest dispensare in Votis?*

R. 1. Omnes Prælati, qui habent jurisdictionem in Foro externo, ut sunt Superiores Ordinum exemptorum, qui ordinaria potestate possunt dispensare cum suis subditis in illis votis, in quibus possunt Episcopi dispensare cum suis Diæcesanis. Episcopi autem possunt in omnibus, exceptis quinque Papæ reservatis, de quibus supra. 2. Confessarii Ordinum Mendicantium possunt in iisdem votis dispensare sæculares, virtute suorum Privilegiorum, ut FF. Minores. ex Const. *Innocentii VIII.* Carmel. Clementis VIII.

23. *Nota, quod Missionarii Carmel. Discal. ex concess. Clementis VIII. possunt dispensare cum sæcularibus etiam in voto perpetuæ Castitatis & Religionis, cum quibus etiam nostri Missionarii (ad Infuæles) communicant, ut docet Sannig. t. 34.*

24. *Ob quas causas fieri potest Dispensatio?*

R. 1. Ob bonum commune Ecclesiæ vel Reipublicæ. 2. Ob notabilem difficultatem in observatione

tione voti. 3. Ob imperfectionem actus, vel levitatem, ex qua processit votum.

§. II.

DE HORIS CANONICIS.

1. *Quid & Quot sunt Horæ Canonicae?*

R. Sunt preces quædam certis horis juxta Canones Ecclesiæ Deo persolvendæ.

2. Sunt autem septem, totidem Mysteria Passionis Dominicæ denotantes, prout his versibus explicatur.

*Hæc sunt septenis, propter quæ psallimus horis,
Matutina ligat Christum, qui crimina purgat,
Prima replet scutis, causam dat Tertia mortis,
Sexta Cruci nectit, Latus ejus Nona bipartit.
Vespera deponit, tumultu Completa reponit.*

3. *A quo sunt institute Horæ Canonicae?*

R. Ab Ecclesia, nempe ab Apostolis, ut patet Art. 3. v. 1. Undè dicuntur D. Officium, vel quia per illas obsequium præstamus Deo, vel quia componuntur ex Divinis Literis.

4. *Quinam tenentur ad recitandum Divinum Officium?*

R. Hi sequentes.

1mo. SS. Ordinibus initiati, non obstante, quod sint suspensi aut Excommunicati. Clericus autem incipit obligari à puncto Subdiaconatus suscepti, & quidem ad Horas correspondentes Horæ, quæ ordinatus est.

2do. Obligantur Clerici beneficiati etiam Minoristæ: nam beneficium datur propter Officium. Qui tamen habent duplex beneficium, non tenentur propter hoc dupliciter recitare Divinum officium, sed sufficit, si faciant tot commemorationes, quot sunt beneficia seu Patroni beneficiorum S.R.C. 5. Julii 1698

3^{id} Ad recitandum D. Officium tenentur ex Regula Professi Ord. Minorum, & omnes alii Religiosi, qui sunt obligati ad chorum, ut patet ex eorum Constitutionibus.

5. *An peccent predicti, si omittant aliquam Hram?*

R. Si id ex negligentia faciant, peccant mortaliter; Venialiter autem si unum Psalmum vel Hymnum negligant propter parvitatem materię, nisi id sæpius contingat.

Beneficiati ultra peccatum mortale tenentur in conscientia ante quamcunque sententiam restituere fructus correspondentes tali negligentię, ut si VG. omiserunt integrum Diei officium, totius diei privantur fructibus. Si Matutinum, mediam partem amittunt. Similiter si ceteras horas recitare negligant, ut patet ex Can. *de Beneficiatis*. Neque possunt pro se substituere alios, qui pro ipsis Horas Canonicas recitent, quia obligatio est Personalis.

Similiter illi tenentur ad restitutionem, qui D. Officium recitant voluntarie absque ulla attentione, talis enim recitatio est nulla, quamvis alii probabiliter oppositum teneant.

6. *Cui debeat fieri hac restitutio?*

R. Ecclesię, vel pauperibus, ut mandat *Gelasius* Papa.

7. *Quomodo recitari debet D. Officium?*

R. Attente, clarę & devote.

8. *Quid est attentio?*

R. Applicatio animi ad opus, quod peragitur.

9. *Quotuplex est attentio?*

R. Duplex: *Interna*, quę consistit in advertentia ad illud, quod fit. Et *Externa*, quę consistit in exclusione actionis externę impossibilis cum attentione interna.

10. *Quę ex his requiruntur ad D. Officium attentius recitandum?*

R.

R: Interna, & non sufficit externa: Deus enim contra taliter Orantes conqueritur Math: 15: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me:*

II: *Quotuplex est attentio interna?*

R: Triplex: *Ad verba* materialiter sumpta. *Ad sensum* per verba significatum. Et *Ad DEUM*, quatenus illum colere intendimus.

12. *In recitatione D: Officii, quæ ex his est necessaria?*

R: Est necessaria simpliciter attentio ad Deum, & ad verba materialia; non autem ad sensum, aliàs rudes & Moniales non satisfacerent.

13. *Quando Clare recitatur D: Officium?*

R: Tunc, dum verba expressè & distinctè pronuntiantur. Ex quo patet, quod particulariter recitans Horas Canonicas debet se ipsum audire, non vero intra guttur murmurare, humano enim modo recitandæ sunt.

14. *Quando Devotè recitatur D: Officium?*

R: Tunc, quando cum modesta compositione corporis absolvitur.

15. *Quid de istis sentiendum, qui intra horas Canonicas vident, aut loquantur?*

R: Tales peccare mortaliter, si id voluntariè faciunt, magis adhuc, si cum scandalo juniorum, gravior enim est culpa irreverenter D. Officium recitare, quam illud omittere, quia omissio est actus pigritiæ, talis vero recitatio est actus irreverentiæ, ut notat D. August: de Oratione.

16. *An peccent, qui in Choro clara voce non cantant, etiamsi possint?*

R: Affirmative. Tales enim juxta S: P: N: Franciscum Fratres Muscæ sunt appellandi, qui aliorum laborem manducant. Clamori tamen multum præponenda est elevatio mentis, quia:

Non clamor, sed amor cantat in aure DEI.

17. *Quæ Interruptio est gravis in D. Officio?*

R. Iuxta, in qua notabilis intercedit differentia temporis inter unum & alterum Psalmum, ita, ut recitatio Psalmorum alicujus horæ conjuncta interruptioni excedat durationem unius Horæ Horologii, sic enim recitans facit contra unitatem moralem D: Officii.

18. *An Inversio Horarum potest fieri licite aliquando?*

R. Affirmative, nam si quis vesperas ante Nonam recitaret, animadverso errore deberet recitare Nonam absque repetitione vespertarum, & sic de cæteris

Imò aliquando scienter id fieri potest absque ulla culpa etiam veniali, ut si quis VG. cum ægroto recitasset Sextam & Nonam non recitata Primâ & Tertiâ, poterit post Nonam recitare Primam & Tertiam, non repetendo Sextam & Nonam.

Similiter veniens tarde ad Chorum potest, imò debet proseguire D. Officium cum Choro, animo postea partem omissam supplendi, ut si VG. veniret ad Matutinum post Hymnum vel Psalmum, aut etiam tardius, debet cum Choro continuare. reliqua, & postea partem omissam supplere.

19. *Debetne ante Missam necessario recitari Matutinum?*

R. Debet ex communi praxi Ecclesiæ. Si tamen necessitas celebrandi immineat, nulla apparet obligatio, sed sufficit, si postea recitetur. Ita Tambur. Laym. & Gav: t. 1. p. 2.

20. *Quid præterea notandum est circa D. Officiam?*

Imò Quotiescunque sive in D: Officio, sive etiam extra, non sequitur post orationem versus Dominus vobiscum. Benedicamus &c. toties brevi clausulâ terminari debet eadem Oratio sic VG. Per Christum Dominum nostrum, vel Qui vivis & regnas in sæcula sæcula.

saeculorum. Secus vero concludi debet, nempe longiori conclusione, si post finem Orationis sequuntur praedicti versus vel alii.

2do Quando particulariter recitatur ab uno tantum Matutinum aut Completorium, tunc ad petitionem benedictionis non debet dici: Jube *Domne* benedicere (prout dicitur benedictio in choro ab Hebdomadario) sed Jube *Domine* benedicere, quia non ab homine sed a Deo benedictio postulatur, qui propriè vocatur Dominus; omnis autem homo in quacunque dignitate etiam Papali, constitutus *Domnus* dici debet juxta *Merati* p. 2. t. 6. n. 42 ubi ex *Macro* adfert hunc versum:

Caelestem Dominum, terrestrem dicito Dominum.

3to Frater Ordinis Minorum recitans ex libro & non memoriter D. Officium, consequitur remissionem dimidia partis peccatorum commissorum in illa die, quâ praedictum solverit D. Officium. Ex concessione Leonis X.

21. Quæ sunt Decreta S. R. Congreg. circa Recitationem Divini Officii?

1. Tertiarii S. P. N. Francisci degentes in saeculo, possunt uti Breviariò Ord. Minorum, & illius Calendariò conformari: Ita S. R. C. 7. Augusti 1694.

2. Quod debet intelligi de illis Tertiariis, qui non sunt de gremio alicujus Ecclesiae, in cujus choro teneantur recitare officium, prout statuit S. R. C. 28. Sept. 1602.

3. Clerici tam Saeculares, quam Regulares. dum morantur extra suam Diocesim non solum possunt, sed etiam debent recitare D. Officium suæ Diocesis, non vero illius, in qua pro tunc manent. Ita S. R. C. 8. Septemb. 1605.

4. Recitantes D. Officium de Martyre, & celebrantes in Ecclesiis, ubi dicitur de Confessore, debent se conformare non tantum in colore, sed etiam quo ad Missam. Ita expressè statuit S. R. C. 7. Maii 1746.

Salvis tamen Privilegiis quo ad Missam, ut immediate dicetur.

5. Communicatio etiam amplissima Privilegi-
orum unius Religionis alteri facta, non se extendit
ad Officia propria Sanctorum & Missas. S. R. C.
16. Decemb. 1679.

6. In Orationibus non sunt nominanda cogno-
mina & Patria SS. ut VG. in Oratione S. Joannis,
ly à Capistrano est semper omittendum. Ita S. R. C.
23. Junii 1736.

7. In illis Sanctis aut Beatis Ord. Minor. S. P.
N. Francisci, qui decesserunt ante Conc. *Constan-*
tiense apponi debet titulus: *Ordinis Minorum S.*
Francisci, & nihil aliud, nempè sine addito: *Con-*
ventualium aut *Observantium*. Ita Decr. S. R. C.
16. Febr. 1737.

8. Omnibus autem utriusque sexus servis DEI
Tertiariis addatur Titulus: Tertiarii Ordin. S.
Francisci. Eadem S. R. C. 16. Febr. 1737.

9. Quando in Mense Novembri sunt eadem die
ponenda plura initia Prophetarum, dicenda est tan-
tum unica lectio uniuscujusque Prophetæ, non ve-
ro tres in unam sunt componenda. Ita S. R. C.
5. Julii 1698.

10. Non possunt poni plura, quàm tria initia
Prophetarum unicâ die. Ita S. R. C. superius cit.

11. Quando infra Octavam Corporis Christi fit
Officium de aliquo Festo Duplici, non debet omitti
9. l. simplicis. Cæterum si fiat de Oct. ejusd.
Corp. Christi omittenda est. Ita S. R. C. 4. A-
pril, 1705.

12. Translatō Festō quo ad officium, in cujus die conceditur indulgentia, non transfertur ipsa indulgentia, nisi ex Concessione speciali. Ita S. R. C.

10. Junii 1690.

13. Si vero transfertur Festum non solum quo ad Officium sed etiam quo ad Forum, seu quo ad populum, non desunt, qui censent transferri pro tunc etiam Indulgentiam, allegando Decr. S. C. Indulg. 2. Julii 1674.

14. In Translatione Festorum hic Ordo habendus est, ut scilicet prius agatur de Duplici, postea de semiduplici, & inter plura Duplicia, quod est magis solemne, sive ex ritu, sive dignitate ista solemnitas proveniat. Si vero omnia sint æqualia, unum ante aliud reponatur, eo modo, quo sunt scripta in Calendario, seu prout habent fixos dies secundum prius & posterius. S. R. C. 7 Decemb: 1743.

15. Antiphona BV. M. in fine Officii debet omitti in Choro, quando immediate sequitur Missa, etiamsi non cantatur à Choro, dummodo legatur à celebrante ut Missa Conventualis. S. R. C. 14. Febr: 1705.

16. Quando Festum Purificationis BV. M. contingit transferri, non propterea transferenda est Antiphona: *Alma Redemptoris*. Sed juxta consuetudinem Basilicæ Vaticanæ finienda est 2. Februarii ante Completorium, & ab hinc dicenda: *Ave Regina*. Ita S. R. C. 11. Jan. 1681.

17. Non obstante, quod alicubi Festum Purificat: BV. M: celebretur cum Off: & diutius perseveret usque ad 9: Febr: Ita S. R. C. 4 April: 1705.

§. III.

DE SUBDIACONATU

1. Quid est Subdiaconatus?

R:

R. Est: *Potestas*, per quam *Ordinatus in Subdiaconum* potest portare calicem cum vino ad altare, preparare necessaria ad *Eucharistiam*, & *Epistolam* legere.

2. *Quotuplex est Materia Subdiaconatus?*

R. *Duplex: Remota & Proxima.* *Remota* est duplex, Una est calix vacuus, & *Patena* vacua. Altera vero est liber *Epistolarum*. *Proxima* autem est horum traditio & acceptio:

3. *Quotuplex est Forma Subdiaconatus?*

R. *Duplex: Una* est correspondens *materiae primae* nempe calici & *patenae*, quae sunt haec verba ab *Episcopo* prolata: *Videte, cuius Ministerium vobis traditur &c.* Altera correspondens libro *Epistolarum*, & sunt haec verba: *Accipe librum Epistolarum &c.*

4. *Quod est Officium Subdiaconi?*

R. 1. Calicem & *patenam* ad usum *Sacrificii* preparare, & ad altare deferre. 2. *Epistolam* solemnius cantare, scilicet cum manipulo. 3. Vinum & aquam *Diacono* porrigere. 4. *Sacra vasa* uti *pallas*, *Corporalia* &c. lavare. 5. *Crucem* in *Processionibus* portare.

5. *Nota*, quod deficiente *Subdiacono* pro *Missa* solenni potest substitui *Clericus* in *Minoribus* constitutus ad cantandam *Epistolam*, absque tamen manipulo. Ita S. R. C. 5 Julii 1698.

6. *Quae est Obligatio Subdiaconi?*

R. Est. D. Officium recitare, castitatem perpetuam servare.

7. *Quando & à quo fuit institutus Subdiaconatus?*

R. A Christo D. *Joan: 13.* Quando *lintheo* praecinctus pedes *Discipulorum* lavit.

8. *Quomodo Subdiaconatus poterat institui à*

Christo D. siquidem Materia ejus necdum fuerat, scilicet liber Epistolarum?

R. Quod Christus D. materiam & Formam Sacramenti Ordinis solum in genere instituit, videlicet, ut sit aliqua res sensibilis pro materia, pro Forma vero verba exprimentia potestatem Ordinis. In specie autem assignare Materiam & Formam reliquit arbitrio Ecclesiæ.

9. *Quare Clericus potest cantare in Missa Epistolam pro Subdiacono absque manipulo, non tamen Subdiaconus Evangelium pro Diacono etiam absque Stola?*

R. Quia Lector in traditione suæ Materiæ accipit Librum Epistolarum, qui etiam liber est Materia Subdiaconatus; hinc potestas Lectoris potest extendi ad Officium Subdiaconi. Cæterum materia Subdiaconatus non includit Evangelii librum, qui est materia Diaconatus. Undè nullo pacto Subdiaconi potestas extendi potest in Evangelium cantandum.

10. *Quando sunt plures Subdiaconi, aut Diaconi simul Ordinandi, requiritur ne, ut singuli habeant suam Tunicellam, aut Dalmaticam?*

R. Non requiri, sed posse ex præscripto Pontificalis eandem successivè omnibus imponi: aliud videtur de Sacerdotibus dicendum, qui cum celebrent Missam cum Ordinante, debent omnes esse induti sacris vestibus.

11. *Quid sentis de ampullis cum pellicula & manutergio, quæ etiam traduntur Subdiacono, sub eadem formula verborum cum calice & patena?*

R. Hanc traditionem non esse Materiam hujus Sacramenti, quia ea sit tantum ab Archidiacono. Materiæ autem Majorum Ordinum debent tradi ab Episcopo.

12. *Si traderetur Ordinando solus calix, vel sola patena, essetne valide Ordinatus?* R. Pro-

De Majoribus Ordinibus.

128

R. Probabilius negativè, quia traditio illa refertur ad utramque partem sacrificii scilicet Corporis & Sangvinis, ideo utriusque vasa tradi debent.

13. Si Subdiacon, tradatur calix cum vino & patena cum hostia, eritne valida Ordinatio?

R. Erit, Ita Lugo; quia utile per utile non vitatur; ac proinde calix & patena, quæ sunt vera Materia hujus Sacramenti, non vitantur per præsentiam vini & hostiæ. Quia Episcopi intentio solum est, tradere sola vasa sine materia contenta in illis.

14. Quæ sunt vestes Subdiaconi?

R. Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus & Tunicella: Manipulus quidem est propria ipsius vestis, alix communes Diacono. Ita Tiberius c. 5. §. 31.

15. Quid significat Tunicella?

R. Significat doctrinam Christi, unde in veteri lege tintinnabula ex tunica pendeabant. Vel significat lætitiâ & jucunditatem, quæ sequitur perseverantiam Castitatis.

§. IV.

DE DIACONATU

1. Quid est Diaconatus?

R. Est: Potestas, per quam Ordinatus in Diaconam potest proxime Sacerdoti in Ministerio Altaris assistere, & Evangelium solemniter cantare.

2. Quotuplex est ejus Materia?

R. Duplex: Remota & Proxima. Remota est liber Evangeliorum & manus Episcopi. Proxima vero est ejusdem libri traditio & acceptio, ac manus Episcopi impositio.

3. Quotuplex est Forma Diaconatus?

R. Duplex: Una correspondens 1^æ materiæ, & sunt hæc verba: Accipe potestatem legendi &c. Altera correspondens 2^{dæ} materiæ, suntq; hæc verba: Accipe Spiritum S. &c.

4.

4. *Quod est Officium Diaconi?*

Ry. 1. Presbytero sacrificanti proximè assistere. 2. Evangelium solemniter cantare videlicet cum Stola. 3. In defectu Presbyteri, vel de ejus licentia Eucharistiam populo distribuere. 4. In absentia vel de licentia Presbyteri solemniter baptizare. 5. Populo prædicare.

5. *Quid denique?*

Ry. Sunt & alia ejus Officia ex Ecclesiæ constitutione, ut baptizandos instruere, purgare, vestibus exspoliare. Episcopo prædicanti assistere, eumque custodire, & tanquam ejus oculum populi mores pervestigare, eique, ut eos perficiat vel corrigat, referre, Bona Ecclesiæ dispensare, Eleemosynas distribuere.

6. *An Diaconus possit etiam ministrare Extremam Undionem ex commissione Parochi?*

Ry. Non posse, quia id nullo jure ipsi conceditur.

7. *An Diacono liceat deferre Pyxidem, in qua sunt sacra particula de uno altari ad alterum?*

Ry. Cum Tambur. ex S. Thoma. licere, quia Diaconus debet habere potestatem super Christi Corpus in sacris vasis contentum, & ex quotidiana praxi Diaconus pro solemnī processione vel expositione pyxidem seu lunulam, in quibus est Eucharistia, educit è sacrario, vel à sublimi loco sumit, adducitque in manu Sacerdotis.

8. *Quid est solemniter cantare Evangelium in Missa?*

Ry. Est canere cum propria veste Diaconi.

9. *Qua est propria illa vestis?*

Ry. Est Stola à sinistro humero per pectus, & deorsum ad latus dextrum, sub brachio dextro ducta.

10. An ergo Subdiaconus non potest canere solemniter Evangelium in Missa?

R. Non posse cum tali solemnitate, hoc est, cum veste propria Diaconi.

11. An Diaconus possit manu propria porrigere Eucharistiam Sacerdoti infirmo?

R. Ipsum Sacerdotem debere Eucharistiam de pyxide accipere si possit, & sumere, cum sit Sacerdos, si autem non possit, porrigat illi Diaconus.

12. Potestne etiam Diaconus sine commissione baptizare solemniter Parochi absente?

R. Probabile esse, quod possit proprio jure, etiam si non sit extrema necessitas, dummodo sit non levis.

13. Quid si Diaconus constitutur Parochus, potestne sine ulteriori commissione suos Parochianos baptizare solemniter?

R. Videri in tali maiorem potestatem agnoscendam, quam in simplici Diacono, ac proinde hanc potestatem illi negandam non esse, sicut tunc potest solemniter predicare ex officio.

14. Si Diaconus extra casus dictos sine commissione Sacerdotis vel Episcopi baptizet solemniter, incurratne aliquam penam?

R. Incurrere Irregularitatem. Ex Cap. 1. de Cler. non Ord. mini.

15. Per quam Materiam & Formam confertur Diacono hac potestas dispensandi Eucharistiam, solemniter baptizandi ex Sacerdotis deputazione, & sacrificanti ministrandi?

R. Per manus impositionem & ejus formam.

16. Quibus Vestibus debet esse indutus Diaconus, dum solemniter baptizat, aut desert Sacramentum Eucharistie ex commissione Parochi?

R. Aliquos judicare, quod superpelliceo & stolâ per

per transversum positâ ad distinctionem à Sacerdote, aliâs evasurum illum irregularem, si stolam gestaret sicut Sacerdos.

17. *Potestne etiam Diaconus assistere Matrimonio cum commissione Parochi?*

R. Non posse quia *Trid.* 24. c. 1. de *Reform.* hoc munus committit solum Parocho, vel alteri Sacerdoti de ipsius Parochi vel Ordinarii licentia.

18. *Sj ergo Diaconus sit Parochus, poteritne ex officio assistere Matrimonio?*

R. In eo casu posse, quia vere erit Parochus.

19. *Peccatne mortaliter, si exerceat suum munus in statu peccati mortalis?*

R. Non peccare, quia hæ actiones non sunt tam sacræ, sicuti Sacramentales.

20. *Anne hoc verum est etiam de dispensatione Eucharistia?*

R. Etiam, ex *Communi* opinione.

21. *Quid habet plus potestatis Diaconus in recitatione Breviarii quam Subdiaconus?*

R. Hoc, quod ante Orationes dicat: *Dominus vobiscum.*

22. *Potestne hunc versum dicere presentie Sacerdotis?*

R. Juxta *Rubri.* non posse, nisi de Sacerdotis licentia.

23. *Quæ est obligatio Diaconi?*

R. Horas Canonicas recitare, Castitatem servare.

24. *Aquo institutus est Diaconatus, & quando?*

R. A Christo D. quando Discipulis Corpus & Sanguinem dispensavit. *Joan.* 13.

Plura vide de ejus Officio inferius Art. de *Requisitis ad Missam* Num. 9.

DE PRESBYTERATU

1. Quid est Presbyteratus?

R. Est: Potestas, per quam Ordinatus in Presbyterum potest consecrare Corpus & Sanguinem Christi, & à peccatis fideles absolvere.

2. Quotuplex est Materia ejus?

R. Duplex: Remota & Proxima. Remota est duplex Una est calix cum vino & patena cum hostia. Altera est manus Episcopi. Proxima etiam est duplex: Una est traditio calicis cum patena. Altera est impositio ultima manus Episcopi.

3. Quotuplex est Forma Presbyteratus?

R. Duplex: Una in traditione calicis cum vino & patena cum hostia, & sunt hæc verba: Accipe potestatem offerendi sacrificium &c. Alia in impositione manus Episcopi, & sunt hæc verba: Accipe Spiritum S., &c.

4. Cætera vero uti unctio manuum, sunt de solemnitate Presbyteratus, non vero de essentia.

5. Quotuplicem accipit potestatem Presbyter in sua Ordinatione?

R. Duplicem: Unam in Corpus Christi Physicum per traditionem calicis. Alteram in Corpus Mysticum per impositionem manus Episcopi.

6. Corpus Christi Mysticum sunt ipsi fideles, quorum supremum caput est Christus Dominus.

7. Si Presbytero daretur prima potestas, absque secunda, validene ordinaretur?

R. Affirmativè, quia prima potestas non necessario dependet à secunda; in tali tamen casu non posset valide fideles à peccatis absolvere, quia nullam quo ad hoc haberet potestatem.

8. Quid si illi daretur potestas secunda, & non prima?

R. In-

R. Invalide ordinaretur, quia potestas absolvendi fideles à peccatis necessario præsupponit potestatem in Corpus Christi verum, nam in illa fundatur, cujus ratio desumitur ex mente Christi, qui prius dedit primam potestatem Apostolis, nempe in ultima cæna, secundam vero postea usque post resurrectionem Joan. 10.

9. *Quotuplex Clavis confertur Presbytero?*

R. Duplex, Clavis potestatis, & Clavis scientiæ. *Clavis potestatis* est: potestas, quam habet Sacerdos ad ferendam sententiam super penitentes, seu absolvendo, seu negando absolutionem, seu eam differendo, ex iustitia, cum res ita postulaverit.

Clavis scientiæ est: potestas, quam recipit Sacerdos ad inquirendum, examinandum, & cognoscendum more Judicis ea, quæ spectant ad peccata penitentium, antequam ferat sententiam, vel absolvens vel remittendo, aut differendo absolutionem. Neque enim juste exequi posset ea, quæ sunt potestatis, nisi præcederet debita informatio & cognitio.

10. *An Sacerdotes magis docti excellent aliis in Clavi scientiæ?*

R. Non excellere, sicut non excellent in Clavi potestatis, siquidem omnes habent æqualiter potestatem inquirendi & examinandi penitentes.

11. *Quid tamen habent præcellentia quo ad hanc Clavem?*

R. Hoc, quod illi melius possint uti illâ Clavi scientiæ, quam indoctiores, inquantum possunt magis discrete ea inquirere, quæ sunt magis necessaria, abstinendo ab inquisitione superfluatorum; cum è contra indocti sæpè hac Clavi abutantur, negligendo inquirenda, & inquirendo negligenda.

12. *Quare vocatur Clavis duplex, hæc potestas?*

Quia

R. Quia quem ad modum clavis instrumentum est, quo aperitur vel clauditur janua: ita duplex hæc potestas est instar instrumenti Sacerdotibus, ad aperiendam januam cælorum penitentibus, absolvendo; vel claudendam, iis absolutionem negando, si opus fuerit, perspectâ prius eorum conscientia.

13. *Quod est officium Presbyteri?*

R. Præcipuum & principale est: Missam celebrare, & à peccatis fideles absolvere.

14. *Quæ est obligatio Presbyteri?*

R. Horas Canonicas recitare, & Castitatem perpetuo servare.

15. *Quot sunt Effectus Presbyteratus?*

R. Tres: Gratia Habitualis secunda, Character & Gratia Sacramentalis, qui effectus sunt communes omnibus septem Ordinibus.

16. *Quotuplex causatur Gratia & Character in Ordinatione Presbyteri?*

R. Duplex: Juxta *V. Scotum* in 4. d. 19. q. 1. sicuti etiam in Ordinatione ejus duplex illi datur potestas. Tum quia dum Presbytero datur potestas prima, causatur in illo Gratia & Character, ut omnes concedunt: ergo etiam dum secunda illi tribuitur, debet ipsi nova superaddi gratia, quia non est major ratio de una, quam de alia.

17. *Quando fuit institutus Presbyteratus?*

R. Quo ad potestatem in Corpus Christi physicum fuit institutus in ultima Cæna. Quantum vero ad potestatem absolvendi, fuit institutus Jo. 20. dum dixit Apostolis: *Quorum remiseritis peccata, remittentur eis &c.*

18. *Quomodo Sacerdotes novi se genere debent in Ordinatione, quando celebrant cum Episcopo?*

R. Ad vitanda omnia pericula & perplexitates.

1. Intendant formam recitare eò meliori modo, quem intendit Ecclesia. 2. Nullò modò praveant Episcopum in prolatione verborum Consecrationis, sed curent cum eo simul absolvere. 3. Habeant intentionem consecrandi eandem hostiam, si simul cum Episcopo absolvant formam, aliàs, proferendi verba saltem materialiter, in signum potestatis sibi concessæ.

19. *An Presbyteri Ordinandi debeant legere Missam cum Episcopo genasflexi?*

R. Affirmativè. Ita statuit S. R. C. 20. Sept. 1749

20. *An teneantur inchoare cum celebrante omnino ab initio Missæ?*

R. Non tenentur, sed sufficit, si incipiant ab Oblatione Panis, nempe à *Suscipe Sancte Pater &c.* Ita S. R. C. 20. Sept. 1749

21. *An debeant omnes Cruces, Genusflexiones, & omnes illas, quas Episcopus facit, actiones facere?*

R. Negativè. Ita statuit S. R. C. 20. Sept. 1749.

Unde postquam sunt communicati ab Episcopo, non tenentur etiam de calice illo, quem in ordinatione sua tetigerunt, ablationem sumere. Ut S. R. C. declaravit eadem die & Anno ut supra.

22. *Ad quos dies obligant Presbyterum tres Missæ ab Ordinate impositæ?*

R. In ordine ad dies tantum illos, in quibus ex præscripto rubricarum Missalis legi Votivæ possunt. Ratio est: quia illa semper interpretatio est habenda, per quam legum contrarietas vitetur. L. *Præsumimus.* Cod. de Appella.

ARTICULUS IV.

De Privilegiis.

1. *Quid est Privilegium?*

R. Est Lex privata concedens beneficium speciale. Ita jus Canonicum cap. *Abbate.* 2.

2. *Quotuplex est Privilegium?*

B. Duplex *Reale* & *Personale* immo est quod conceditur directe rei, Officio statui, Dignitati, aut conditioni. *Personale* est quod conceditur specialiter Personæ aut intuitu Personæ.

3. *Quam diu durat utrumque?*

B. *Reale* durat cum re, Officio, statu &c. & ideo dicitur Perpetuum juxta Regul. 7. Juris. *Personale* vero extinguitur cum Persona, nisi concedatur Personæ propter causam quæ est perpetua, v.g. qua Duci, Comiti, Principi &c. tunc fit *Reale* & Perpetuum, transiitq; ad Successores in eadem dignitate existentes.

4. Item aliud est Privilegium *Gratiosum*. Aliud *Remuneratorium*, & Aliud *Conventionale*. immo est illud quod ex sola liberalitate absque meritis præcedentibus & requisitis conceditur: 2dum vero est: quod non gratis sed intuitu meritorum datur. *Conventionale* est quod datur cum obligatione alicujus oneris vel compensationis.

5. Item aliud est concessum *in Bonum Commune*, & aliud *in Bonum Privatum* alicui Personæ.

6. Aliud *Favorabile* & aliud *Odiosum*. Illud est quod in nullius præjudicium cædit. *Odiosum* vero est quod præjudicat alteri.

7. Aliud *Affirmativum* quod concedit facultatem aliquid agendi sive contra sive præter jus Commune. Aliud *Negativum* quod concedit facultatem omittendi aliquid contra jus Commune.

8. Aliud est *pro Foro Conscientiæ* inserviens, nec foris agnoscitur. Aliud *pro foro externo*, quod non solum prodest in foro conscientiæ, sed etiam agnoscitur in foro externo judiciali.

9. Aliud est Privilegium *Scriptum* aliud *non scriptum*, sed ortenus à Superiore V.G. Papa concessum,

sum, & tale dicitur datum *viva voce oraculo*. Aliud *Ex motu proprio*, quod datur ex ipsa præcisè voluntate Superioris, independenter à petitione Privilegiati. Et protunc solet addi hic terminus in Privilegio: *Ex motu proprio*. Et aliud *ad instantiam partis*.

10. Solent etiam Pontifices concedere aliquando Privilegium ad similitudinem & exemplum alterius, quod vocatur Privilegium *ad instar*. Ubi notandum est, quod si illud Privilegium *ad instar* cujus hoc factum est, mutaretur in aliquo, non propterea debuisset mutari Privilegium *ad instar* concessum, quia hoc pro reliquo tempore non dependet à suo prototypo.

11. *Quando Privilegium habet suum effectum?*

R. Dum Privilegiato innotescit & acceptatur ab illo. Ratio est, quia Privilegium est veluti quædam donatio, quæ ordinarie non valet nisi acceptetur à donatario.

12. *Quid est Privilegium Canonis?*

R. Est illud, quod Innocent. II. in concil. *Lateran.* statuit A. 1139. cap: *Si quis suadente Diabolo* &c. 29. 94. quò cavetur, ne Clerici ab aliquo injuriosè percutiantur, sub pæna Excommunicationis latæ sententiæ Papæ reservatæ extra mortis articulum.

13. *Quid est Privilegium Fori?*

R. Est illud, quo Persona Ecclesiastica eximitur à seculari jurisdictione, tam in Civilibus, quam in Criminalibus, nec non ab omnibus operibus personalibus & realibus Laicorum. Et hoc Privilegium habetur Lib. 3. Decretal. Tit. 49.

14. *Quale ergo Privilegium habent Persona Ecclesiastica quo ad Bona fortune?*

R. Sunt liberi ab omnibus exactionibus, tributis, & gabellis, ut patet ex Jure Can. *Adversus* 7.

& Cap. *Quoniam* 4. de Censib. à Bonifacio VIII. & alibi pluribus in locis. Quod etiam habetur in jure Civ. authent. Item nulla Cap. de Episcopis & Clericis. Et juxta Clementin. *Præsenti* 3. de Censibus excipiuntur ab exactiōibus Bona jure hæreditario acquisita à Clericis.

15. *An Persona Ecclesiastica sunt exemptæ etiam à præstandis Contributionibus & solvendis tributis tempore necessitatis?*

R. Sunt exemptæ. Exceptâ illâ necessitate, in qua sex Conditiones à SS. Canonibus requisitæ concurrant. 1. Ut necessitas vel utilitas sit gravis. 2. Ut sit communis, Clericos & Laicos tangens. 3. Ut Laicorum facultates non sufficiant. 4. Ut Episcopus cum Clero quo ad hanc necessitatem deliberet & agnoscat. 5. Ut consulatur prius Romanus Pontifex, nisi sit periculum in mora. 6. Ut collectæ & onera non imponantur & exigantur auctoritate Laicali, sed Ecclesiastica.

Aliter facientes incurrunt Excommunicationem Papæ reservatam. Ut patet ex Bulla *Canæ Dni*. J. 21. & 22.

16. *Quinam gaudent Privilegiis Canonis?*

R. Gaudent omnes, Clericî nomen & rem habentes, uti sunt Clerici etiam solum tonsurati, Eremitæ &c. de quibus supra dictum est Sect. 3. Art. 1. N. 2. & 10. Privantur vero hoc Privilegio Canonis, Degradati, aut immiscentes se enormibus delictis, ut habetur Cap. *Cam non ab homine* 14.

17. Enormia autem delicta sunt: Homicidium, Commotio seditionis & belli, Aggressiones, furtum, & alia, quæ infamiam pariunt Cap. *Infames*. Item qui dimisso habitu vel tonsurâ, immisceantur negotiis sæcularibus, aut histrionum, vel tabernarios agunt. Hi enim tertio ab Episcopo moniti, si non emendantur

tur

tur, privantur Privilegio Canonis. Cap. *In audientia* 25.

18. *Quinam incurrunt Excommunicationem inflatam per Canonem? Si quis suadente &c.*

R. Non tantum percutientes injuriose Clericum, sed etiam consentientes, mandantes, consulentes, aut ex Officio non impediētes. Ita Cap. *Quanta* 47. de *sent. Excom.*

Ubi nota, quod, ut hæc pœna Canonis incurratur, debet esse percussio Clerici non casualis & præter intentionem, ut solet fieri in jocos, sed intentionata, & pravisa, quia debet esse omnino mortaliter peccaminosa, ut docent communiter D.D.

Unde si Professor percussisset modo debito Clericum discipulum, & probabilius, quod etiam & Parens cum intentione emendandæ vitæ Filii sui Clerici, non incurrissent in Excommunicationem Canonis, quia non percussissent *suadente Diabolo*, sed *suadente rigore justitiæ & recta intentione*. Ita D.D.

19. *An quedam Privilegia Regularibus sint concessa?*

R. Utique singulis plane sæculis sunt à variis Pontificibus concessa Regularibus, aliqua ob meram liberalitatem, aliqua vero ob merita ipsorum in Ecclesia, ex quibus tot & tam Sancti prodierunt Vicarii Christi. Hæc Privilegia etiam post Concilium Trid. manent in suo robore, exceptis illis, quæ Canonibus & Decretis ejusdem Trid. contrariantur. Ut novissimè confirmata à Benedicto XIII. in Constit. quæ incipit. *Summe decet*.

20. *Quanam hujusmodi Privilegia sunt Religiosorum?*

R. Sunt plurima, quæ dispersim suis in locis adducentur, præsertim hoc speciale est: quod sint exempti à Jurisdictione Ordinarii quo ad Regimen, ut constat in Trid. sess. de Regularibus c. 20. Et spe-

specialissimè nos Minores & Prædicatores exemit
Sixtus IV. *In mari magno*. Et ideo Regulares non
obligantur ad leges Episcopales aut Synodales.
Neque Episcopi possunt eorum visitare Ecclesias,
Altaria, Oratoria, Sacristias, Paramenta, &c.

21. *In quibus Casibus ex Tridentini Decreto Regulares subijciuntur Episcopis?*

R. In his quindecim.

1^{mò} Quod Regulares, dum volunt prædicare
in alienis Ecclesiis debent petere licentiam ab Episcopo,
dum vero in suis, petant benedictionem.
Ita *Trid.* Ses: 5. *de Refor:* c. 2. & Ses: 24. c. 4.

2^{dò} Regularis in sæculo cum scandalo delinquens,
potest ab Episcopo tanquam à Sede Apostolica De-
legato visitari & corrigi. Ses: 6. cap: 3. Quod
tamen intelligitur de illo Regulari, qui stabiliter
manet extra claustrum, nec quotannis visitatur à
suo Superiore. Ita *Panorm. Navar. Henriq. &c.*

3^{tio} Regulares curam animarum exercentes pro
sæcularibus, subsunt Visitationi & correctioni Episcoporum,
sed tantum quo ad illa, quæ ad dictam
curam pertinent. Ses: 25. c: 11.

4^{tò} Regulares extra claustra degentes (ex ali-
quo speciali Privilegio, non vero ad tempus cau-
sâ Eleemosynæ vel prædicationis,) possunt conve-
niri coram Ordinario in causis civilibus mercedum,
& miserabilium personarum, & cogi ad solvendum
debitum. Ses. 7. c: 14.

5^{tò} Præcedenti examine ab Episcopo ordinantur.
Ses: 23: c. 12.

6^{tò} Debent approbari ab Episcopo ad Confes-
siones excipiendas. Ses: 23 c: 15.

7^{mò} Contra Regulares sine licentia sui Prælati
extra claustrum recedentes, etiam sub prætextu Su-
periores accedendi, Ordinarius potest punire eos.
Ses: 25. c: 14.

870 Regulares Missi studiorum causâ ad Universitates, si in Conventibus non habitent, potest Ordinarius contra eos procedere: ead Ses;

870 Censuræ non solum à Sede Apostolica emanatæ, sed etiam ab Ordinariis promulgatæ mandante Episcopo à Regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, & dies festi novi servantur. Ses: 25 c: 12.

1070 Regulares etiam Monachi ad publicas Processiones vocati accedere tenentur, iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt. Ses. 25. c: 13.

1170 Non possunt sine Episcopi licentia Missas in privatis Oratoriis celebrare. Ses: 22: sed quia post, *Trid:* Gregorius XII in Constit: *Usus Altaris Viatici*: concessit denuo P.P. Societ: JESU; hinc controversia est inter D.D: utrum saltem per communicationem Privilegiorum, non possimus uti in praxi hoc Privilegio?

1270 Moniales etiam exemptæ possunt cogi ab Ordinario ad servandam clausuram Ses: 25 c: 5.

1370 Regulares possunt cogi per censuras ab Episcopo, ut Novitiis à Religione abeuntibus omnia restituant, quæ secum portaverunt. Finis hujus Decreti est: ne omnibus destituti rebus cogantur profiteri non libere. Ses: 25: c: 16.

Ex quo patet graviter peccare contra proximum & Religionem illos Magistros Novitiorum, qui executionibus de Novitiatu aliquas infligunt pœnas; sic enim aliis incutitur timor, & magna ex parte tollitur libertas.

1470 Quod Controversias omnes de præcedentia inter Regulares in Processionibus & funeribus, Episcopus remotâ omni appellatione componat Ses: 25 c: 13

1570 Quod Regularis exemptus intra claustrum degens, & extra illud notariè delinquens cum scan-

dalo

dalo populi, Episcopo inligante, intra tempus ab ipso praefixum debet à suo Superiore puniri, & Episcopus de tali pœna inflicta certior reddi. Ses. 15 c. 14.

Ex quo patet, quod Episcopus non potest Regularem delinquentem per se punire aut capere, nisi timeatur fuga, sed intra 20. horas tenetur illum tradere suo Superiori.

22. *Quomodo Regulares exempti contra Ordinarios se molestantes, debeant se defendere?*

R. Possunt id facere quatuor modis.

1mo Declinates ejus forum, & allegando Exemptionis Privilegium super re, de qua cum Ordinario disceptandum esset.

2do Opponendo praescriptionem Canonica quadragenariam.

3to Refugiendo ad Conservatorem Privilegiorum, qui potens est etiam Censuris refranare Ordinarios.

4to Recurrendo ad S. Congregationem de gravamine sibi illato.

23. *Quid sit Communicatio Privilegiorum, & qualiter fiat?*

R. Communicatio Privilegiorum nil aliud est, quam extensio illorum, ita ut, quæ sunt specialiter indulta uni Religioni, per Communicationem conceduntur alieri. Hæc autem Communicatio solet concedi ex speciali Indulto Sedis Apostolicæ. Et sic

Omnès Mendicantes communicant Privilegia ad invicem concessa & concedenda, imò etiam aliorum Ordinum non Mendicantium, ut decrevit Julius II. Sixtus IV. Leo X. Paulus IV. Pius V. Et specialiter pro nostro Ordine Minorum habetur amplissima concessio Clementis VII. in Bulla 2. in qua motu proprio tribus Ordinibus S. P. Francisci communicat omnia Indulta, Gratias, Indulgentias, &

alia quæcunque Privilegia concessa & concedenda aliis quibuscunque Ordinibus tam Mendicantibus, quam non Mendicantibus, ita ac si specialiter fuissent concessa. Quæ Bulla confirmata est à Paulo IV. Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. Benedicto XIII.

Insuper Moniales omnes non tantum S. Claræ & Tertiariæ claustraliter viventes subditæ Minoritis, sed etiam aliæ Moniales subditæ Minoribus gaudent Privilegiis FF. Minorum, prout statuit Bonifacius VIII.

Imò & Sorores Conversæ, ac utriusque sexus Personæ de Pœnitentia nuncupatæ, voto continentix emissæ, & viventes sub directione Mendicantium iisdem gaudent Privilegiis ex Leone X: Datum per non Sc.

24. *Quomodo Privilegia cessent?*

R. His præcipuè quinque modis.

1mo Cessante causâ, ob quam concessum est Privilegium.

2do Per non usum, quando est odiosum & redundat in gravamen alterius. Quia omnes obligationes tam reales quam personales sic extinguuntur, nempe spatio 10. annorum inter præsentés, & 20. annorum inter absentes.

Privilegium autem Ecclesiæ cessat per non usum 40 annorum. Et contra Romanam Ecclesiam spatio 100 annorum. Contra Monasteria, loca pia, personas, vel bona Religiosorum non cessat per non usum prætenso, nisi post 60. annos, & ut eurrat præscriptio, requiritur notitia Privilegii, & voluntas non utendi illo.

Si vero Privilegium non cedit in gravamen alterius, non amittitur per non usum, quia neque ipse Privilegiatus contra se ipsum, neque alii, ad quos

quos non pertinet, præscribere possunt five privare Privilegio.

310 Cessat etiam Privilegium per voluntariam renuntiationem exterius factam, & à concedente acceptatam.

410 Amittitur Privilegium per abusum, si scilicet aliquis non utatur Privilegio ad finem in Privilegio intentum, sed potius in contrarium.

510 Tandem cessat Privilegium per Revocationem factam ab habente potestatem:

Nota Quod omnia Privilegia vivæ vocis Oraculo facta à Summis Pontificibus tam quo ad forum internum, quam externum spectantia, fuerant revocata à Gregorio XV per Bullam *Romanus Pontifex* A: 1622: die 2 Julii. Quod intelligi debet tantum de illis vivæ vocis Oraculis, gratiis concessis, quæ sic sunt concessæ usque ad annum 1606. Diem 29 Aprilis, & non amplius. Ratio est, quia hoc Anno Paulus V per Constit. quæ incipit: *Injuncti nobis* omnes gratias & Privilegia per solam signaturam aut vivæ vocis oraculo concessa confirmavit ac Bullæ suæ inseruit; Unde sic inserta non manebant jam tempore Gregorii XV nuda ac vivæ vocis Oraculo, sed erant jam Privilegia motu proprio, & ex certa scientia per Breve Apostolicum concessa, adeoque ita non censentur esse revocata. Ita *Saning*:

ARTICULUS V.

De Privilegiis Tertiariorum, & aliis Circumstantiis ipsos concernentibus.

1, An Laici possunt deferre Habitum Religiosum absque licentia Superiorum ejusdem Ordinis?

R. Non

R. Non possunt. Hoc enim rigorosè prohibitum est à Gregorio IV. Urbano VIII. Const; *Cum si-
cut* &c. 1638 & novissimè Innocentius XI 1686.
21 Martii. Quod intelligi debet etiam de Habitu
sine caputio, ut expresse innuit S: Cong: sub eodem
Innocentio XI:

2. *Quam diu pueri possunt deferre Habitum
Religionis?*

R. Uique ad annum sextum inclusivè, quo ex-
pletò tenentur illum deponere, prout decrevit
S. Cong: Die 10. Januarii 1627.

3. *Quà etate Novitii suscipi possunt ad Habitum?*

R. Juxta Mandatum Clementis X. statuit S.
Cong: Die 16 Maii 1675. Ut pro Clericis comple-
tâ etate 15. annorum, pro Tertiariis vero Obla-
tis seu Donatis &c. aut quocunque alio nomine
nuncupatis, aut quovis pretextu vel causa, aut
qualito colore nullomodo admittantur intra Clau-
stra, nisi vigesimum ætatis suæ annum expleverint,
sub privatione Officiorum, & perpetuæ inhabilitatis
ad illa obtinenda Superioribus in contrarium fa-
cientibus.

4. *A quo potest suscipi Habitus Religionis?*

R. A Superiore Conventus, vel de ejus Con-
sensu & licentia ab alio ab ipso destinato. Ita sta-
tuit Sixtus IV. Const. *Sacri* &c. sub nullitate Pri-
vilegiarum ac gratiarum talibus Personis conces-
sarum.

Nota, quod FF. Capucinis prohibitum est Mu-
lieres ad Habitum S. P. Francisci recipere, & qui-
dem sæpius hoc illis interdictum est. imo 1616.
Die 20. Decembris. 2do Die 29. Novembris 1633.
Et cum ab hoc Decreto appellatorem fecissent P. P.
Capucini, iterum 3to prohiberetur illis Die 15.
Maii 1655. Et cum tot tantisque Decretis parere
renu-

renuerent, factum est ultimum Decretum Die 20. Martii 1672. Confirmatum à Clemente X. Die 10. Octobris ejusdem anni, in quo perpetuum quo ad hoc inhibetur silentium eisdem P.P. Capucinis, ne diutius lites durarent, prout sequitur.

Præfatis Fratribus Minoribus Capucinis nuntiatum, ne in posterum in admittendis mulieribus ad Habitum Tertii Ordinis S. Francisci sive in ipsis dirigendis se ingerant, Auctoritate Apostolica tenore præsentium interdiximus, ac prædictis, Fratribus Capucinis perpetuum super præmissis silentium imponimus.

5. *Quale Privilegium habent Tertiaria S. P. Francisci, quæ in Domibus Consanguineorum manent emissæ votò Castitatis?*

R. Juxta Constit. Leonis X. editam in Conc. Later. & Sac. Congr. Episcopi & Reguli 20. Decembris 1616.

Gaudent Privilegio fori, & exemptione à Laica Jurisdictione & Gabellis.

Item habent Privilegium Canonis. *Si quis sperdente &c.* Numerantur enim inter Personas Ecclesiasticas, siquidem sunt DEO consecratæ per expressum simplex votum Castitatis, & propositum servandi Regulam de Tertio Ordine S. P. Francisci à Sede Apostolica approbatam.

Insuper si absque electione Sepultura mori illis contingat, sepeliendæ sunt in Ecclesiis Ordinis, cujus Habitum assumpserunt. Sic enim habet in terminis N. textus Decreti S. Congreg. supra specificatæ. *Hoc autem voto mulierum alia duo scilicet Paupertatis & Obedientia nequaquam includi quinimo hujusmodi mulieres si Virginalem aut Castibem Castitatem simpliciter & expresse voverint, etiam in Consanguineum & Affinium suorum, aut propriis Domibus, vel seorsim habitantes, supradictis*

Pri-

Privilegiis Ordinis, ejus Habitū tertie Regule deferunt, exemptioneque ab Ordinarii Jurisdictione frui debere.

6. *Quæ Conditiones requiruntur in hujusmodi Tertiariis?*

R. Juxta Decretum S. Cong. Ep. & Regul. immediate citatum, requiruntur sequentes:

1ma Ut tales Tertiariæ ab Ordinario Loci habeant licentiam faciendi votum simplex Castitatis, ac susceptionis Habitum Tertie Regule.

2da Ut sint ætatis maturæ saltem 40 annorum.

3ta. Ut non maneant cum Viris, nisi ad summum cum Consanguineis vel Affinibus, & hoc quidem in primo gradu conjunctis.

4ta Ut habeant modum vivendi honestum de proprio.

5ta Ut tales Mulieres solum recipiantur ad Habitum, quæ essent probatæ vitæ, ac moribus nullâ notâ infamiae aut suspicionis laborantes.

7. Tales Mulieres juxta Const. Pauli III. quæ incipit: *Ad fructus Fratres & Sorores &c: Postquam per unum integrum annum habitum Probationis detulerint, si conversatio laudabilis fuerit, per habentem facultatem Ministri Generalis recipiendi ad hunc Tertium Statum solummodo & non per alios ad Professionem recipiatur.* Huc usque sunt verba Pauli III. Constit. quæ intelligi debent non tantum de prædictis Mulieribus, quæ votum Castitatis emisserunt, sed etiam & de viris, ut patet ex primis terminis *Fratres*.

8. *An hoc ipsum intelligi debet de Viris Tertiariis, quod dictum est de Mulieribus cum voto simplici Castitatis viventibus? Præsertim utrum etiam hi gaudeant Privilegio fori & Canonis?*

R. Hoc Privilegium minime illis favere debet, si in propriis Domibus maneant, etiam claustrali-

ter,

ter, ut patet ex Const: Leonis X. *Fratres, autem & Sorores Tertii Ordinis, nec non Mantellati, Corrigendi &c. & alii quocunque nomine nuncupati in propriis Domibus habitantes &c. Ad onera, quæ Laicis incumbunt perferenda, teneantur, ac in foro seculari coram Judicibus secularibus conveniri possint.* Et inferius statim subjungit hoc Privilegium solis Mulieribus vitam calibem ducentibus inservire Pro Viris autem nullibi adest tale Privilegium, etiamsi habeant simplex Castitatis votum, si non maneant claustraliter.

9. *Utrum Tertiarii per Professionem 10. Præcepta DEI observare strictius promittentes, novam sub peccato obligationem incurrant?*

R. Videtur, quod sic, cum enim sit promissio DEO facta, Voti obligationem inducere debet. Consequenter contra eam peccatum mortale committitur, distinctum à communi obligatione.

Verior tamen ac Communior est sententia *Negativa* *Lexan: p. 2. c. 14,* & aliorum plurium, docens, quod nequidem venialiter peccant alio peccato Tertiarii, si contra Præceptum aliquod Decalogi delinquant, ita ut aliud esset peccatum causâ transgressi Præcepti, & aliud ratione Voti violati. Ratio est, quia in Const: Leonis X. sunt hæc verba: *Omnia & singula in presenti Regula contenta, sunt Consilia ad facilius salvandas animas Viatorum, & nulla sunt obligatoria ad peccatum mortale vel veniale, nisi humano vel Divinò jure aliquis alias esset obligatus.*

10. Unde in Professione Tertiariorum hic Terminus, *Promitto*, quo profitentes utuntur, non significat votum, sed purum propositum, ut observat *Thom Tambur. Explic: Decalog. lib. 3. c. 11.*

11. Optimè ergo facient Superiores ad Habitum
fufci-

suscipientes, ut, priusquam ad Professionem admittant Tertiarios, instructos eos faciant, ut sciant, quod sedes Apostolica per talem Professionem non vult eos obligare sub culpa mortali aut veniali, ne postea ex ignorantia existiment se ad promissa sub nova culpa obligari,

12. *Quot sunt Tertiariorum Genera?*

R. Sunt præcipuè Quatuor.

1um est illorum, qui cum tria Vota emittant, veris Religiosis adnumerantur, eorumque fruantur Privilegiis.

2dum est illorum, qui Habitu Tertii Ordinis induiti, Fratribus inservientes, in Cœnobiiis vitam ducunt. Hujus Generis sunt etiam Mulieres, quæ Virginalem aut Cœlibem vitam simpliciter voventes, sub dicto Habitu in propriis vel Consanguineorum Domibus inhabitant.

Et tales Tertiarîi gaudent Privilegiis Bullæ Nicolai V. incipientis: *Et si cunctorum*. Et Tertiarîæ Privilegiis Leonis X. quæ ex Decreto S. Cong. 11. Decembris 1615. possunt & debent etiam invito ac minimè requisito Parocho in Ecclesiis Fratrum Minorum sepeliri.

3tium Genus Tertiariorum est illorum, qui Regulam quidem Tertii Ordinis profitentur, sed nulum Votum emittunt. Et hi neque à Laica neque ab Ecclesiastica Jurisdictione eximuntur, seu non gaudent Privilegio Fori, præcisè ex eo, quia sunt Tertiarîi. Si tamen sint Sacerdotes sæculares, possunt in Horis Canonicis uti Breviariò, quo Fratres Minores utuntur. Ex concessione Pauli III. in Bulla, quæ incipit: *Ad fructus uberes* & ex Decreto S. R. C. 7. Aug. 1694.

4tum. Ac ultimum Genus est illorum Tertiariorum, qui totum Habitum Tertii Ordinis assumunt,
non

non tamen vota ulla emittunt, sed veluti Eremitæ aut Peregrini, de loco in locum vagantes, sub omni pelle atrocissima quaque scelera sapissime committunt. Talibus illi duntaxat Superiores Habitum concedere possunt, quibus Religionis honestas & Zelus vili pretio æstimatur. Et tales nomine non re Tertiarii nullo gaudent Privilegio, Religiosum duntaxat Habitum deturpantes. Contra tales posuit Decretum Urbanus VIII. Die 5.bris 1638. Ut si nullas testimoniales literas haberent à Superioribus Ordinis, Carceris detentione, Habitus privatione, aliisque arbitrariis penis puniantur. Si vero alicui ex his, videbitur Superioribus dare Habitum (quem per amorem Religiosæ Honestatis de facili non debent concedere) ultra barbam concedenda est illis tunica brevior ac Scapulare pallio longius, ad differentiam Tertiariarum Commensalium. Ita statuit Benedictus XIII. in Constit. *Alias emanarunt* 16 Maii 1729.

Nulli autem Superiorum abhinc conceditur facultas dandi Habitum cum Caputio Eremitis, Peregrinis, aut quovis nomine nuncupatis, extra Claustra degentibus; Et si tales comprehenderentur, ultra jam specificatas Pœnas, gravius puniri præcipiuntur à prædictis Pontificibus in dicta Constit. *Alias* &c. non obstantibus literis testimonialibus à Superioribus illis, qui tale Caputium permisissent gestari.

13 *Quæ Privilegia habent Tertiarii quo ad Præcedentiam?*

R. Fratres Tertiarii Sæculares Tertii Ordinis S. P. N. Francisci habent Privilegium præcedendi quascunque Confraternitates Laicales ex Constit. Benedicti XIII. *Paterna sedis* &c. 10. Decembr. 1725. Et ex Decreto Sacræ Rotæ Romanæ 11. Mar-

tii 1743. Ac tandem novissimè 2. Octobr. 1748. Benedictus XIV. decrevit ac confirmavit hanc ipsam gratiam cum declaratione, quod scilicet præsens Decretum non solum intelligi debet de illis Tertiariis, qui vestem totalem, sed etiam de illis, qui particularem scilicet Scapulare & cingulum externus apparentem deferunt.

14. *Quod Privilegium habent Syndici Ordinis Minorum?*

R. Syndici Apostolici Fratrum Minorum gaudent Privilegio fori, non tantum in causis civilibus, sed etiam Criminalibus, Ex Decreto S. Cong. Imunit 23. Maii 1645. Ex Constit. Clementis VII. 4. Aug. 1654. Quod Privilegium novissimè confirmavit Benedictus XIV. *Exponit nobis* 25. Maii. 1751.

ARTICULUS VI.

De Novitiis.

1. *Quisnam dicatur Novitius?*

R. Ille, qui de novo per idoneos Religiosos recipitur, & vestimentis probationis in Religione à sede Apostolica approbata induitur nullo voto ad huc emissio.

2. *Quanto tempore Novitius debeat stare in probatione?*

R. Juxta *Trident.* Ses. 25. C. 5. de Reg. per integrum annum, & probabilius de momento in momentum. Unde Novitius susceptus 14 Octobris 1740. horâ VG. decimâ, sequenti anno debet professionem quidem emittere eodem Die 14. Octobr. sed hora quarta pomeridiana. Ratio est, quia annus de momento in momentum constat diebus 365. & horis 5. minutis 49. Ratio ulterior est, quia *Trid.* requirit probationem per integrum annum, sed

sed absque his quinque horis & minutis 49 non est rigorosè integer annus, Ergo &c.

Sunt quidem plures Doctores, qui volunt intelligere Concilium de anno Civili, sed in his est valde cautè ac rigorosè procedendum, cum sit res plena scrupulis, & aliunde valde onerosa, quæ dubium sæpius excitare poterit. Tum quia non desunt gravissimi Authores, ut est *Suar. Sanch. Pignatelli*. Tom. 10. Consult. 11. N. 1. Tum quia qui stetit in Probatione quatuor aut quinque horis minus, deciditur non stetisse integro anno. Tum quia intra has quinque horas potest sæpius evenire casus, quo Novitius recusaret Religionem, aut ipsa eum. Unde bene dicit *Quilici* Confess. Manual. Quæst. 16. quod in anno probationis & ætate ad professionem requisitâ non datur parvitas materiæ.

Tum tandem maximè urget declaratio S. Cong. Die 21. Januarii 1617. dicens: *Professionem emissam non completo anni curriculo, etiam per duas horas tantum, non valere.*

3. *An in Anno Bissextili sit ad Professionem expectandus Decursus Diei accrescentis?*

R. Affirmativè. Ita enim decisum est à Sacra Cong. 5. Junii 1617. sub his terminis. *Nullam esse professionem, si sit emissa in Anno Bissextili, non expectato lapsu illius diei, qui tunc de novo additur.* Hoc Decretum invenies apud *Haspensem Summum*. Regul. verbo *Professio* N. 346.

4. Et quidquid dictum est de anno probationis, hoc ipsum servata proportionem applicari debet & anno ætatis sextodecimo, qui etiam debet esse completus de momento in momentum: Quia *Trid.* expressè requirit sub nullitate professionis annum 16, expletum, sed ante aliquas horas non est adhuc expletus Ergo &c.

Sed

sed in hoc casu non est ita cautè procedendum, siquidem quo ad hoc ex una parte non est Decretum Cong. sicuti in primo; ex altera parte impossibile est scire determinatam horam, in qua natus est Novitius; hinc sufficit, si observetur annus Civis. Tutius tamen semper erit in talibus circumstantiis prolongare paulisper tempus.

5. *Qua observanda sunt in susceptione Aspirantis ad Habitum?*

R. Hoc præsertim ex Constit. Innocent. XI. Cum scut. 20. Novemb: 1679. Ut Aspirans ante susceptionem Habitûs plenè informetur de Obligationibus Religioais. Tenor Const. est: *Ut autem in ingressu Religionis unusquisque de Obligationibus, quas assumere vult, plenè informetur, statuimus, ut nullus recipiatur ad Habitum Religionis in eodem Ordine, nisi prius plene informatus sit de prædictis Regula Obligantibus in conscientia, & prævia hac notitiâ velit probationem subire; Nec quâquam admittatur ad Professionem Regularem, nisi prius examinatus sit de intellectu Regule & præceptorum ejus, & deinde immediatè ante illam coram tota Communitate fiat ei protestatio, quod ad observantiam Regule cum omnibus ejus præceptis tunc numerandis & exprimendis obligatur in Professione, eamque protestationem admittat, & sub ea Professionem faciat.*

Sæpius enim auditi sunt nonnulli tepidi Religiosi conquerere, nesciisse tale jugum esse grave Franciscanæ Regule, putantes ad talem modum vivendi fore in conscientia obligatos, qualem in antiquioribus Professis intuebantur. Melius igitur est, plenè aperire statum vitæ Regularis, ut claudatur frivola ac inanis excusatio.

6. *Utrum Annus Probationis debeat esse omninò continuus?*

R. Affir.

R. Affirmativè, ut in terminis resolvit S. Cong. Concil. apud *Fagn.* consulta à Procurat. General. Ord. Minorum. Nam sine dubio gravius est Religionis duritiem ac rigorem experiri per annum continuum, quam per annum interpolatum. Ubi de juxta cit. Resolut. S. Cong. Concilii. *Si aliquis Novitiorum ad duas duntaxat exiret horas, tenetur ab hinc denuo incipere probationem, etiamsi ultima die Anni probationis sua id fecisset.*

7. Quid de illo Novitio dicendum, qui de licentia & præcepto Superioris fuit tempore suæ probationis extra Monasterium per tres aut quatuor Menses V.G. quæstuando, & tandem expletis annò emisit Professionem?

R. Hujus validam nonnulli affirmant Professionem & ita refertur sensisse *Suar Navar. Miranda apud Peyrin.* quibus etiam adhæret *Passarinus* Tom. 3. q. 189. Ratio illorum est; quia Novitius debet omnes austeritates Religionis probare, quæ in quæstuatione & extra Conventum solent esse graviores, quam in Monasterio.

Sed tutior est ex omni parte sententia docens hujusmodi Novitii invalidam esse Professionem, quæ extra Monasterium per aliquot Hebdomadas moratus est, etiam de licentia Superiorum. Ratio est: quia Textus *Trid.* loc. cit. supra, præcipit intra claustra Novitiatum omnino absolvi. Tum quia hoc ipsum statuit *Urbanus VIII.* Bullâ Tom. 4. & *Clemens VIII.* Constit. *Cum ad Regularem.* Ubi loquens de Novitiorum educatione subdit: *Non liceat eis durante Novitiatus & probationis tempore una cum Professis Sc. nec permittatur eis, Professos Domò exeuntes comitari.* Ratio Ulterior est: quia Novitius existens extra Monasterium, nec Religionem probat, nec ab ipsa probatur.

8. Et quia Novitii Conversi juxta Decretum Clementis VIII. *Debeant circa corporalia obsequia probari & exerceri.* Hinc possunt pro aliquo tempore eos comitari, & extra Conventum, dummodo non peccent, nisi id fortuito eveniat.

9. Novitius susceptus ad Habitum in uno Novitiatu, potest ad continuationem ejusdem transferri ad alium Novitiatum de licentia Superiorum sine præjudicio validæ professionis. Ita docet *Passarinus*, pro quo allegat declarationem S. Cong. Concil.

10. Non tamen potest transferri ad alium Conventum, ubi non est Novitiatus, in ordine ad curandum, quia in Ordine Minorum de Observantia ex Constit. Innocentii X. *Ad propagandam* 15. Octobr. 1954. apud *Lantz* Verbo *Novitius* n. 8. *Novitii debent curari omnino in eodem Conventu, ubi est Novitiatus.*

11. Novitius susceptus ad Habitum in Conventu non deputato pro Novitiatu, non incipit probationem, usque dum ingrediatur Novitiatum. Ut expresse mandavit Clemens VIII. in dicta Constit.

12. *Quando pro Novitio, & à quibus debent dari Scrutinia seu Vota secreta?*

R. Juxta Constit. Innocentii X. cit. dari debent vota secreta quolibet quarto Mense à Fratribus, qui à duobus saltem mensibus actu fuerint de Familia in Conventu ipsius Novitiatus; Unde per integrum annum debent tribus vicibus dari vota.

13. *An Provinciālis non residens in Conventu per duos Menses, potest dare votum Novitio in Ordine ad Professionem faciendam?*

R. Non potest juxta dict. Constit. Innocentii X. qui solum illos ad danda hujusmodi vota habilitat, qui actu per duos Menses manserunt in Conventu Novitiatus.

14. *Potestne Provincialis saltem in paritate Votorum, propriam apponere Suffragium?*

R. Negativè Juxta Decret. S. Cong. Episc. 1653 sed talis Novitius est ejiciendus juxta Constit. Innocentii X.

15. *An Religiosi denegantes injuste votum inchoatum aut dantes indigno, peccent?*

R. Peccant & quidem mortaliter. Quia in primo casu faciunt Spirituale damnum Novitio, expellentes illum de illo statu, ad quem est vocatus per Spiritum S. Illi vero, qui indigno suffragantur per aliquem favorem, peccant contra Religionem, quæ incapacem perpetuo alere debet.

16. *Retrahentes consiliò Novitium à Religione, quomodo peccent?*

R. Juxta Communissimam Sententiam peccant mortaliter, & quidem probabilius etiam non secutò effectû, quod etiam intelligi debet & de suffragante injuste, non obstante, quod ejus unicum votum non impediat.

17. *An Superiores possunt ultra annum prorogare tempus Probationis?*

R. Possunt. Quia licet *Trid.* assignat tempus unius duntaxat anni in ordine ad probandum Novitium, non tamen per hoc vetat aliquando ultra prorogare. Ut declarasse refertur S. Cong. à *Peyrin.* cit. §. 4. n. 102.

18. *Quæ renuntiatio Novitii invalidatur à Trid. Ses. 25. c. 16. de Regul: ?*

R. Juxta Declarationem S. Cong. Conci. *Trid.* 22. Junii 1613. solum illa renuntiatio bonorum prohibetur, quæ fieret à Novitio iam induto existente in actuali probatione, non vero facta ab Aspirante nondum induto.

Valida etiam est Donatio facta à Novitio infra

duos Menses ante Professionem, cum licentia tamen Episcopi aut ejus Vicarii, cum hac tamen clausula, quod Monasterium non possit res donatas statim in possessionem apprehendere, sed usque facta à Novitio professione. Quod si exire voluerit, debent illi omnia etiam alias valide donata Monasterio, restitui, prout sæpius resolvit S. Cong. Concilii apud Fagn: adducta.

19. *An Religio teneatur Novitio exeunti restituere pretium ab ipso factum pro Habitu?*

R. Affirmant Barbossa, Peyrin & alii, sed juxta Declarationem S. Cong. debet restitui valor pro illo tempore, quo Habitum deponit. Neque pro victu potest Habitum sibi appropriare Religio, maxime in Ordine mendicantium, nisi Novitius cesserit juri suo, quia Eleemosynæ dantur etiam intuitu meritum Novitii.

20. *Quid est Professio Religiosa?*

R. Est Contractus reciprocus obligatorius, quo Prohens se obligat Religioni, ad vivendum secundum Regulam ejus, & Religio obligatur Religioso ad illum retinendum & tractandum secundum Religionis institutum.

21. Ut sit valida, debet esse facta in manibus Guardiani Novitiatûs, habentis quo ad hoc facultatem à Provinciali. Ut statuit Julius II. in Constit. *Papalibus* C. 2. citans Nicolai III. cap. *Exiit*. vel si erit alius Prælatus, hic à Guardiano deputari debet.

22. *Quò tempore ex jure reclamari debet Professio?*

R. Juxta *Trid. Ses. 25. c. 19. de Regul.* intra 5. annos debet deducere jura pro nullitate Professionis. Quodsi infra hoc tempus non reclamasset ob justam rationem à S. Cong. approbatam, non propterea de invaliditate non posset procedere, prout declaravit S. Cong. de Anno 1664.

22. *Coram quo reclamanda est Professio?*

Ry. Coram Ordinario illius Conventus, in quo fuit Professio emissa, & Superiore illius Conventus, & non alio; ut decisum est in una Romana.

7. Aprilis 1629. Exire tamen de Religione Reclamans non potest, quousque à S. Cong. decisum non fuerit de nullitate Professionis.

24. *An admissus pro Laico ad Novitiatum, potest transire ad statum Clericalem?*

Ry. Affirmativè: Quia Decretum Clementis VIII hoc non prohibet, debet tamen ab instanti transitus incipere de novo annum probationis, quia aliæ sunt austeritates probandæ statûs Clericalis. Quod si post factam jam Professionem velint ad statum Clericalem transire, debet quo ad hoc consuli Sedes Apostolica, ut praxis & stylus Curix mandat.

ARTICULUS VII.

*De Parochis & Beneficiatis.*1. *Quid est Parochus?*

Ry. Est Clericus perfectam curam animarum habens totius populi intra certos limites congregati, cui Sacramenta administrare tenetur.

2. *Quò differt Parochus à Plebano?*

Ry. Juxta Textum in Cap. Statutum juncta Gloss. per hoc differt; quia Plebanus propriè talis habet Ecclesiam sub se plures Ecclesias vel Capellas habentem; Parochus vero unam duntaxat habet; nihilominus istæ sæpius confunduntur adinvicem.

3. *Quem annum ætatis suæ debet habere, qui Parochialem Ecclesiam obtinere nititur?*

Ry. Juxta Trid. Ses. 24. c. 22. debet habere completum annum vigesimum quartum. Dicitur enim à cit. Trid., Nemo igitur deinceps ad dignita-

tes quascunque, quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem 25. suae aetatis annum attigerit.

4. Ad hoc tamen non requiritur, ut actû sit Presbyter, sed sufficit, ut post pacificam possessionem intra annum ordinetur in Presbyterum, ut docetur Cap. *Licet Canon. §. Is etiam.* Et sacra Cong. Concil. decrevit 13. Junii 1698. Alias post expletum Annû ipso jure est Beneficiû privatus, etiam sine ulla monitione præmissa. Ut ibidem docetur. Excepto tamen, si intra hunc annum ægrotaret graviter, vel Episcopus non haberet Ordinationes, aut justò aliquò Canonico obstaculo non posset ordinari, ut ibi Glossa: *in verbo justo impedimento.*

5. Optimè autem unusquisque regulabitur ab Erectione Beneficii, utrum Beneficiatus debeat esse actû Presbyter, nec ne. Propterea respicienda sunt verba foundationis Beneficii, si enim dispositio fuerit: *Præsentetur aut. eligatur Sacerdos, qui missam celebret;* vel his similia verba. tunc necesse erit, ut accepturus Beneficiû sit actû Presbyter.

Si autem Fundator dixerit: *Præsentetur Clericus aut Presbyter,* sufficit, ut præsentatus sit in eâ ætate constitutus, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri possit; quia taliter annexio Ordinis dicitur facta respectu habitudinis, & aliud non exigitur, quam quod Clericus habilis sit, ut infra annum ad Sacerdotium promoveatur. Ut sæpius declaravit S. Cong. Legatur hac in re *Monacell. tit. 15. n. 17. Fagn. in l. ad C. de ætate & qualitate n. 78.*

6. *Quanam Scientia in Parocho requiritur?*

R. Scientia est Triplex: *Eminentis* quam habet ille, qui subtiles & difficiles quæstiones discernere novit, & promptè sine librorum revolutione ad illas respondet. *Mediocris*, quam habet ille, qui eum

revo-

revolutione librorum scit veritatem invenire, ac difficultia resolvere. *Sufficiens*, quam habet ille, qui per se sufficit ad illa explicanda, quæ sunt sui officii. His adnotatis ad quæsitum Respondet.

7. Parochus quilibet debet habere saltem sufficientem scientiam, ut suo per se ipsum satisfacere possit officio; alias cæcus cæco ducatum præberet.

8. *Quod est Officium Parochi?*

¶ Juxta *Trid.* est præcipuè Triplex.

1um: Saltem diebus Dominicis & Festivis solemnioribus intra Missarum solemnias explicare Plebi sibi commissæ Divina eloquia, docendo necessaria ad salutem, & quæ sequenda, quæ fugienda sunt ad obtinendam vitam æternam. Ita *Trid.* Ses. 5. c. 2. de *Reform.*

2dum. Supradictis diebus, pueros fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & Parentes docere, *Trid.* Ses. 24. c. 4. de *Reform.*

3tium: Vim & virtutem Sacramentorum administrandorum explicare & exponere, ac populum in lege erudire. *Ibidem.* c. 7.

Præter ista Officia Parochi sunt plura alia, uti administrare Sacramenta &c. Sermo tamen est de illis Officiis, ad quæ exercenda specialis requiritur scientia.

In his ergo Officiis si Parochus negligens erit, ac post Episcopi monitionem trium mensium spatiò suo muneri defuerit, potest ab Episcopo Censuræ Ecclesiasticis compelli, etiamsi sit aliquo modo exemptus. Ut docetur in *Trid.* dicta Ses. 5.

Vel si erit Beneficium sufficiens, poterit alium ad hæc officia subeunda substituere, assignando illi ex fructibus ipsius Ecclesiæ partem congruam, donec ipse Parochus per se ipsum munus suum exercere assuescat.

3. *Quanam sit Obligatio Parochi?*

8. Juxta Trid. Ses. 23. c. 1. de Refor. & Const. Innocent XII. Nuper. 24. April. 1699. tenetur Parochus diebus Dominicis & Festivis solemnioribus, seu Celebribus ad populum, Missam pro suis Parochianis celebrare, nec potest illis diebus aliud stipendium pro Missa recipere.

Quinimo ubi Beneficii redditus sunt pingues, debet Parochus singulis diebus pro ovibus Sacrificium applicare. Ut expressè statuit S. Cong. in una Lucana 10. Maii 1681.

Et quidem probabilius per se ipsum tenetur has Missas absolvere; vel quia ex Brethione est obligatio Personalis, vel quia Eleemosyna currens pro singulis Missis ex fructibus Beneficii est major uno floreno, & sic Parochus dando suo Vicario pro singulis Missis florenum unum, relinqueret sibi partem stipendii, quod non licet ex Decreto Ssmi Benedicti XIV. novissimè edito 30. Junii 1741. quod incipit: *Quanta cura*.

10. Secunda Obligatio est Parochi, solvere Solutiones Antecessoris sui decursas & non solutas, ut sæpè fuit resolutum à Rota apud Fagn. in 3. ad c. ad hoc de solut. n. 18. Hoc tamen intelligi debet cum quadam limitatione, si scilicet Pensionarius diligenter requisivit à Prædecessore pensionem sibi debitam. 2do si ipsi Successori Beneficiato adest congrua pensio ex Beneficio; quia primum debet unusquisque sibi solvere, quam alteri. Nam juxta D. Bonavent. Aliis prodesse, sibi nocere, statuita est, non charitas.

Monere debent etiam suos Parochianos infirmos de non admittendo medico Judæo, vel alio infideli, & quatenus viderint admissum, debent se opponere, & significare pœnas juxta Const. Gregorii XIII. assigna.

assignatas, quæ incipit: *Alias* 68. *Ballar.* Tom. 2.
Nempè negatio talibus Sacramentorum & Eccle-
siasticæ sepulturæ.

Tenetur etiam Infirmos monere de debito con-
fitendi ad minus à tertia die infirmitatis, & ad
Confessionem inducere ex Const. *Pii V.* incip. *Supra*
Gregem. Prudentissimè autem facient, si hæc in pu-
blicis Cathechizationibus narrabunt populo, quia
impossibile est, ut Parochus unumquemque ex Pa-
rochianis sciat ægrotare in principio præsertim morbi.

11. *An Parochi teneantur personaliter residere in
sua Parochia?*

R. Omnino debent manere, ut colligitur ex
Trid. Ses. 23. C. 1. de *Reform.* Nam Beneficiati
Obligatio est Personalis, quæ alteri non potest de-
legari: Ut patet in C. fin. §. *Is enim.*

Si enim residentia Personalis Parochi potuisset
tutâ conscientiam suppleri per alium Vicarium; quæ-
ro, quo jure talis Parochus manducaret panem vi-
duarum suæ Parochiæ, si nec uno digito sustineret
onus sui Beneficii? solo duntaxat Vicario laboran-
te. Profecto currit de talibus illud Scripturæ: *Bo-
ves arabant, & vacca pascabantur.*

12. *Quæ pana ex Canonibus & Trident. statu-
untur Parochis non residentibus in sua Parochia?*

R. Juxta Reg. in c. fin. Parochi non residentes
in sua Parochia, non possunt tutâ conscientiam reti-
nere fructus sui Beneficii ad ratam temporis ab-
sentis, sed illos tenentur absque ulla declaratione
applicare fabricæ Ecclesiæ, vel erogare pauperibus
Parochiæ.

Retentâ tamen sibi aliqua parte fructuum con-
cernente recitationem Divini Officii tempore absen-
tiæ, ut advertunt *Possessin. Barboss. Bonas & alii.*

Secunda pana Parochorum non residentium est
privatio Beneficii juxta *Trid.* Citat. Ubi

Ubi sciendum est, quod Ordinarius non potest procedere contra Parochos non residentes quo ad privationem Beneficii, aut subtractionem fructuum; nisi his servatis Conditionibus.

1ma Ut prius citentur.

2da Si per edictum citentur, debent præcedere tres Citationes successive factæ, nec sufficit una peremptoria.

3ta Post ultimum edictum debet per tres Menses expectari sub nullitate privationis. Ex Declaratione S. Cong. Conc. apud Ventrigl. N. 16.

13. *An possit Episcopus Parochum aliquem dispensare à Residentia in Parochia?*

R. Perpetuo liberum à Residentia nullo modo potest dispensare; quia præceptum quo ad Residentiam est Superioris Ordinis, scilicet *Tridentini*, in quo Inferior dispensare non potest. Unde secundum *Plassec. c. 5. n. 39.* non potest Episcopus uti Parocho pro suo Secretariò vel Vicario cum præjudicio Residentiæ.

Ad tempus autem brevè ex iusta causa poterit dispensare Ordinarius Parochum à Residentia, cum hoc tamen discrimine, quod pro absentia ad bimestre debet dari à Parocho iusta causa & ultra bimestre debet assignari gravis: Ut docetur in *Trid. Ses. 23. C. 1.*

Si vero extra Parochiam diebus tribus vel quatuor aut minus unâ Hebdomodâ moraturus sit Parocho, excusatur à petitione licentiæ, dummodo talis egressus interpolatus per annum duos menses non integret. Ut cavetur in dicto *Trid.*

14. Ne autem horum dictorum habeatur frivola interpretatio, illa tantum valere pro tunc, si à Parocho substitutus non esset in locum sui relictus, qui curam suæ Parochiæ custodiret, appono Decretum S. Cong. Concil. in una *Fulginaten. 10.*

Maii

Maii 1681. In qua proposito ad Instantiam Episcopi sequenti dubio.

An Rectores Parochialium distantium per duotria, aut quatuor miliaria circiter à Civitate possint sine Episcopi licentia in suis Ecclesiis Parochialibus, relicto ibidem substituto, ab eis deputato, & in Civitate tam diurno, quam nocturno tempore jugiter commorari, exceptis solis diebus Festivis, in quibus ad dictas Ecclesias se conferant, recurrentes illico ad Civitatem?

S. Cong. supra Citat. negative respondit.

Sunt igitur in quibusdam Ecclesiis Parochialibus Vicarii, non tamen ideo, ut Parochos à Residentia excusent, sed potius, ut illos in laboribus juvent, ipsi tamen Parochi manum suam apponentibus, ne de ipsis seculares scandalizati dicant illud: *Uno digito indignant Cælum, ambabus autem manibus rapiunt terram.* Si lanam ovium suarum curent, non animæ salutem.

15. *Quæ sunt Causæ excusantes à Residentia in sua Parochia?*

R. Hæ sequentes ex *Trid. Ses. 23. c. 1. 1.* Christiana Charitas. 2. Urgens necessitas. 3. Debita obedientia. 4. Evidens Ecclesiæ vel Reipublicæ utilitas.

Unde excusatur Parochus à Residentia, vel quia eum obligat Christiana Charitas, ad promovendam pacem inter Principes, vel bonum fidei procurandum, vel quia sub obedientia injungitur illi tale officium quod non potest pati cum Residentia. Aut quia est in negotio publico Ecclesiæ missus extra Parochiam, uti ad defendenda Iura Ecclesiæ.

Ultra quæ adhuc à Residentia excusat Parochum infirmitas, si necessitas urgebit pergere ad curandum. Si tamen infirmitas erit perpetua & incurabilis,

bilis, concedatur illi resignatio *Cap. nisi cum pri-*
dem vel detur ab Episcopo ei Coadjutor, *ut in Cap.*
de Rector.

16. *Quæ sunt Jura Parochialia?*

R. Illa, quæ ita competunt Parocho, ut à nullo
 altero, nisi de ejus vel Ordinarii licentia exerceri li-
 cite possunt. Et talia sunt præsertim sequentia Novem:

1um Delatio Stolz in Processionibus & Func-
 talibus ex Decret. S. Cong: Conc. 25: Junii 1655.

2^{dum}, Benedictio Domorum in Sabbatho S.

3^{tium}, Receptio Decimarum.

4^{tum}. Administratio Sacramenti Eucharistiæ tem-
 pore Paschali.

5^{tum}, Administratio Infirmis Viatici, & Extre-
 mæ Unctionis.

6^{tum}, Detentio Clavis Tabernaculi, & eorum
 quæ pertinent ad Sacramenta. S. Cong. Conc. 18.
 Novembris 1693.

7um Benedictio sponsoꝝ & Cadaverum de-
 fundorum, antequam è loco leventur. S. Cong.
 Conc. 14. Februarii 1694.

8um, Publicatio Matrimonii, S. Cong. Episc,
 3. Junii 1615.

9um, Benedictio Fontis Baptismalis.

17. *Quæ sunt Functiones Parochiales?*

R. Sunt illæ, quæ quidem conveniunt Parocho,
 non tamen ita soli, ut alter similes functiones non
 possit habere, & sunt sequentes.

1ma. Celebratio Officii super Cadaveribus.

2da. Receptio Mulierum ad Purificationem post
 partum, quam etiam licitum est dare & Regularibus.

3^{ia}. Solemnis Benedictio Cinerum, Palmarum,
 Candelarum.

4ta. Celebratio Missæ Feriâ quintâ in Canâ
 Domini.

5ta. Delatio & Expositio publica Sacramenti Eucharistiæ. Et alia similia, quæ videantur apud Barb. Cap. 351.

18. Ad tollendas autem lites, quæ oriri solent inter Parochos, ac Capellanos Confraternitatum, apponere proposui aliqua Decreta S. R. Cong. 10. Decemb. 1703 quæ ad dubia infra posita respondit.

An Confraternitates Laicorum legitime erectæ in Ecclesiis Parochialibus habeant dependentiam à Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis non Parochialibus?

R. S. R. C. negativè, ubi benè notandæ sunt functiones non Parochiales.

An ad Parochum spectet facere officium funebre super Cadaveribus Sepeliendis in Capellis publicis, & sejunctis ab Ecclesia Parochiali?

R. Affirmative, quando tumulandus est subiectus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia, vel Oratorium Confraternitatum.

Reliquæ Responsiones ad Dubia XXXIII: videntur in Officiali Curia Cap. 36.

19. *Quot libros Parochi debent habere ad Parochiam pertinentes?*

R. Juxta Trid. Ses. 24. præsertim Quinquaginta. Baptizatorum. 2dum. Matrimoniorum in quo Personæ contrahentes, & nomina Testium, dies & locus adnotari debent. 3tium Confirmatorum. 4tum. Mortuorum. 5tum. Animarum suæ Parochiæ.

20. *Quomodo Parochi promoveri debent ad aliquod Beneficium possidendum?*

R. Juxta Constit. Pii V. In conferendis, quæ est 3p. in Bullar. Tom. 2. & Trid. Ses. 24. c. 18. occurrente vacatione alicujus Ecclesiæ debet assignari tempus 10. dierum ab Ordinario (intra sex Menses, si vacaverit Parochia in Mense Ordinarii, aut quatuor

quatuor si in Mense Sedis Apostolicæ) ad faciendum concursum à Competitoribus ejusdem vacantiz coram ad minimum Examinatoribus in Synodo deputatis, sub nullitate Provisionis & Collationis Parochia.

Quod si magis idoneo reperto in examine non conferretur Parochia, potest appellare ad Metropolitanum, vel si in Metropoli fieret examen, ad Nuntium, vel Sedem Apostolicam: ubi de novo fieri debet examen non tantum quo ad scientiam, sed etiam quo ad mores & prudentiam; potest enim esse, ut unus excellat alium in scientia, non vero in prudentia aut rectis moribus.

In Parochialibus Regularium non debet fieri concursus, sed sufficit examen simplex, ut declaravit S: Cong. apud Off. Curia & Trid. Ses. 23, c. 11. de Regulo.

21. Quid est Beneficium?

R. Est Jus ad percipiendos redditus Ecclesiasticos ratione spiritualis Officii vel Ministerii, Ecclesiastica institutione perpetuum, & Persona Ecclesiastica à Persona Ecclesiastica.

22. Quotuplex est Beneficium?

R. Mutiplex: Aliud *Curatum*, quod Curam animarum pro foro interno & Sacramentali habet, Ut Episcopatus & Parochia. Aliud *Simplex*, quod curam animarum talem annexam non habet, uti sunt Capellaniz.

23. Item Aliud est *Manuale*, quod confertur ad nutum Superioris. Aliud *Non Manuale*, quod confertur in perpetuum, & hoc est propriè Beneficium.

24. Aliud *Patronatus*, quod ad Præsentationem Patroni à Prælato Ecclesiastico confertur. Aliud *Electivum*, ad quod per viam electionis Beneficiatus assumitur.

Quæ-

Quædam *Secularia*, quæ ex Fundatione vel Præscriptione secularibus Clericis conferuntur. Quædam *Regularia*, quæ Regularibus Clericis conferuntur.

25. *Quis Finis Beneficiorum?*

R. Juxta *Trid.* Ses. 21. c. 3. de *Reform.* est Divinus Cultus & Ecclesiastica munia subeunda, ac per consequens ad sufficientem sustentationem Ministrorum.

Et quia ex *Const. Leonis X. Superna* &c. Beneficium datur propter Officium; hinc statuitur in eadem *Const.* ut obtinens Beneficium cum cura vel sine, post sex Menses teneatur ad recitandas horas Canonicas. Quod si absque legitimo impedimento illas omiserit, tenetur pro rata omissionis fructus Beneficii erogare in fabricam Ecclesiæ, vel in pauperes suæ Parochiæ, aut alios.

26. *An possit absque Simonia recipi vel dari aut promitti pecunia, vel aliquod pretium æstimabile, pro Collatione, Præsentatione, Nominatione, Institutione, Confirmatione, Possessione, vel Receptione Beneficii Ecclesiastici?*

R. Non potest; prout statuit *Trid.* Ses. 24 c. 14 de *Reform.* & alibi habetur pluries in *Jure Canonico* Cap. *Pactiones de Pactionibus* &c. Et taliter recepta pecunia restituenda est ante omnem sententiam Judicis, non quidem ei, qui dedit, quia contra justitiam dedit, sed Ecclesiæ aut pauperibus. Cap. *De hoc.*

27. Multis autem modis incurritur Simonia in Collatione Beneficiorum, quos brevitatis causâ omitto, familiarem tantum causam incurrendæ Simonix apponere debui, quæ vix non in quotidiana praxi solet esse. Nempe incurrunt Simoniam, qui Episcopo vel Prælato exhibent servitia, ut Beneficium

ficiū exhibenti vel alteri conferant. Ut docetur in *Offici. Curia* c. 49. n. 23.

Item provisus legitime de Beneficio, si primario non mendit cultum Divinum, & laudes DEO persolvere, sed redditus temporales, committit Simoniam mentalem. Ut docet *D. Thomas quodlib.* 8. q. 6. Art. 1.

Porro in peccato Simonia non datur parvitas materiæ, ita ut Simonia ex parvitate materiæ non possit esse peccatum veniale, nisi excuset inconsideratio aut ignorantia inculpabilis.

Quid autem sit Simonia, & Quotuplex? dictum est superius Pag.

29. *An licet aliquid recipere Notario Consistorii propter approbationem vel Indultum?*

R. Juxta S. Cong. Conc. 7. Februarii 1602. Non licet, nisi in prædictis casibus, & hoc cum moderamine, ut scilicet hæc pecunia decimam unius Aurei partem non excedat.

Episcopo vero vel ejus Officiali in nullo negotio Spirituali licet aliquid de pecunia recipere, prout statuit eadem S. Congreg.

30. *Quotupliciter sunt Bona Clericorum?*

R. Tripliciter: *Patrimonialia*, quæ possidentur ab illis Hereditate, Successione, Donatione, Contractu vel Industria, vel alia ratione acquisita ab illis, non quæ Clerici sunt, sed quasi Laici:

Quasi Patrimonialia, sunt illa Bona, quæ à Clericis acquiruntur non ratione Beneficii Ecclesiastici, sed ratione alicujus Ecclesiastici Ministerii, puta ob sepulturam, administrationem Sacramentorum &c.

Beneficialia vero sunt, quæ secundum Originem ad ipsam Ecclesiam pertinent, in ordine ad honestam sustentationem Clericorum Beneficiatorum.

31. *An Beneficiarii habent Dominium reddituum Ecclesiasticorum?*

R. Af-

R. Affirmant Doctores quo ad Bona Patrimonialia, & quasi Patrimonialia; Variant vero quo ad Bona Beneficialia, Negat Navar. & Sylvest. Affirmant vero Fagn. Official. Curie & alii communiter. Cum hac tamen restrictione, ut illos redditus, qui sunt superflui, in profanos usus sub mortali non possint expendere, ut sonat *Jus Canonicum & naturale*, quia redditus Ecclesiastici sunt Bona Ecclesie à Fidelibus oblata, quorum Beneficiatus tanquam DEI Procurator, juxta intentionem Fundatoris in pios usus expendere tenetur, alias se noverit strictam rationem de his redditurum in Judicio DEI.

32. In quos Usus superflua reddituum expendere debent?

R. Imprimis in Ministros & pauperes Ecclesie, deinde in Seminaria conservanda vel erigenda. Et in omnia illa opera, quæ ad Divinum Cultum pertinent. Sed hodie nullum est tam pinque Beneficium, quia ubi sunt multe opes, ibi sunt multi, qui comedunt eas.

33. An ex redditibus, etiam non superfluis tenentur Beneficiati, providere de Suppellectili Ecclesie, aliisque necessariis?

R. Omnino tenentur juxta Cost. Leonis X. *Simplicis*. Et quidem tale onus est Beneficiati providere sponse sue necessaria, ut ab Episcopo cogi possit etiam nulla facta deductione congruæ alimentariæ. Unde Monacell. refert S. Cong. Conc. 24. Maii 1657. ad 4tum dubium respondisse *Possè* (Episcopum in cujus Diœcesi Beneficia erecta reparatione indigent) ad effectum prædictæ restorationis, nec non pro conficiendis sacris suppellectilibus redditus eorundem Beneficiorum sequestrare.

24. An Bona V.G. Villa, Domus &c. emptæ à Benef-

Beneficiati ex redditibus Ecclesiasticis, possunt per testamentum ad Heredes transire, & Consanguineos?

R. Non possunt, quia sunt Bona Ecclesiæ, si enim Emptoris Beneficiati forent, facile eluderetur obligatio distribuendi superflua ad pias causas, nam omnes ex superfluis redditibus emerent fundos & prædia: Hoc enim prohibetur: Cap. *Si quis sanct.*

35. *Quousque Beneficiatus potest licite de redditibus Ecclesiæ participare, vel ejus Consanguinei?*

R. Beneficiati juxta Innocentium III. in Cap. *Cum de multa* possunt percipere de fructibus Ecclesiæ usque ad decentiam status; sed in his consideranda est Condicio & dignitas Personæ, plus enim pro honesta sustentatione competet Episcopo, quam Canonico, & Huic, quam simplici Beneficiato.

Consanguineis vero suis potest quidem Beneficiatus dare aliquid de redditibus Ecclesiæ, sed tanquam pauperibus, ut tantum non indigeant, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 135. Art. 7. non autem, ut ditentur & ex Bonis Ecclesiæ de pauperibus & plebeis Domini fiant.

36. *Quid sunt Patrimonia Clericorum?*

R. Sunt quædam pensiones à pingvibus Beneficiis separatæ, pro sustentatione pauperum Clericorum, ut in Clericatu proficiant.

37. *Quinam tenentur dare Parochis Decimas?*

R. Tenentur omnes, qui Bona habent stabilia, onerata solutione Decimarum.

Unde tenentur non tantum sæculares ad solvendas Decimas, sed etiam Regulares & alii Clerici possidentes Bona & prædia, quæ dum à Laicis possiderentur, Decimarum solutioni erant obnoxia. Ita Decrevit S. Cong. 15. Novemb. 1659. Et in una Cracovien 10. Junii 1645. sic Dubium resolvit Cracoviense: S. Cong. &c. iterum atque iterum auditis Regu-

Regularibus & præcipue Patribus Societatis JESU, eorumque Juribus ac Privilegiis mature discussis, censuit ab eisdem Patribus aliisque Regularibus solvendas esse Parochis & aliis Beneficiatis Decimas, quæ solvebantur à Laicis, priusquam Bona in ipsorum PP. Soci. JESU & aliorum Regularium proprietatem fuerint translata.

Moniales etiam tenentur ad præstandas Decimas, ut censuit S. Cong. 1. Septemb. 1629. quibus non potest suffragari prætensa quasi possessio, nisi sit immemorabilis cum fama Privilegii.

ARTICULUS VIII.

De Jure Patronatûs.

1. *Quid sit Jus Patronatûs?*

R. Est jus nominandi, seu præsentandi Clericum idoneum promovendum ad Beneficium Ecclesiasticum, vacans.

2. *Quibus modis acquiratur Jus Patronatûs?*

R. Tribus præcipue: Fundatione Edificatione, & Dotatione, juxta illum versiculum.

Patronum faciunt Dos, edificatio, fundus.

Fundasse dicitur: qui fundum seu terræ solum dedit, in quo Ecclesia construeretur. *Edificare* dicitur: qui Ecclesiam suis sumptibus construxit.

Dotasse dicitur: qui Ecclesiæ annuos redditus sufficientes assignavit.

Jus Patronatûs ultra hos tres modos acquiri potest Privilegio; si alicui bene in Ecclesia merito Papa & non alijs inferior conferret.

4. Jus Patronatûs semel legitimè acquisitum transit etiam ad hæredes, nisi aliud ex prima fundatione appareat. Nam fuit in potestate Fundatoris Jus Patronatûs sibi soli, aut Familix duntaxat

R

suz,

sua, non verò extraneis hæredibus remittere. Unde Beneficiandi in hoc sint curiosi, & diligenter sui Beneficii legant creationem.

5. *Quot modis Jus Patronatûs transfertur in alium?*

R. Quatuor juxta illos communes versiculos.

Jura Patronatûs transire facit novus hæres.

Res perpetua, Donatio, Venditioque.

6. *Quotuplex est Jus Patronatûs?*

R. In primaria, ac principali sua divisione est 3plex; *Ecclesiasticum, Laicale & Mixtum.* *Imum* est illud: quod Personæ Ecclesiasticæ competit ratione Ecclesiæ vel Dignitatis, aut Beneficii Ecclesiastici.

Laicale vero est illud: quod competit alicui Laico, vel Clerico ratione proprii Patrimonii, vel successionis Paternæ, aut ratione tituli sæcularis.

Mixtum est illud: quod partim nomine Ecclesiæ ad Clericum, partim ex alio titulo ad ipsum, vel ad Laicum spectat. Ut si Clericus ex bonis Ecclesiæ fundaret, & Laicus eandem dotaret Ecclesiam.

7. Iterum aliud est *Activum*: quando Patronus potest præsentare ad Beneficium. Aliud *Passivum*: quando certi ex Familia (dummodo idonei ad sint) exclusis extraneis debent ad Beneficium præsentari.

8. Iterum aliud est *Hereditarium* & aliud *Familiale*. *Imum* transit ad quoscunque hæredes. *2dum* vero transit tantum ad illos, qui sunt de sanguine & familia Fundatoris.

9. Item aliud est *Personale*, quod Personæ Fundatoris vel ejus hæredi competit. Aliud *Reale* quod competit certo loco; puta Castro, Monasterio Capitulo &c.

Nota, quod ille qui habet Jus Patronatûs, vocatur Patronus:

10. Quot habet Menses ad præsentandum Patronus Ecclesiasticus?

R. Ecclesiasticus habet ex jure sex Menses (ut patet ex cap. *Cum propter*) Laicus vero quatuor tantum. Quod si Jus Patronatûs sit *Mixtum* uterque Patronus habet sex menses. Ita Reiffenst.

11. Quomodo hoc tempus computari debet?

R. Non à die Vacantiæ Beneficii, sed à die notitiæ dictæ vacationis; quam supponuntur habere Patroni juxta locorum distantiam. Quod si intra hoc tempus Patronus præsentare neglexerit ad Beneficium Vacans, vel quia lis oriretur de jure Patronatûs, statim elapso illo tempore ad illum devolvitur collatio Beneficii, ad quem spectat Institutio cap. *Cum propter*.

12. Quo differt præsentatio à Parocho Ecclesiastico & Laico?

R. Per hoc quod si Ecclesiasticus semel aliquem præsentavit, jam non potest variare & alium præsentare si primus sit dignus. Secus vero Laicus Patronus habet privilegium unum, vel alterum præsentare intra tempus 4. Mensium.

13. Quare autem Patronus Laicus habet hæc in parte privilegium non vero Ecclesiasticus?

R. Multiplex solet dari ratio; præcipua tamen est hæc: quia Laicus Patronus ex una parte minus habet tempus præsentandi, ex altera parte, est minus expertus circa Ecclesiastica, non sic autem Ecclesiasticus.

14. Unde propter istam rationem si Patronus Ecclesiasticus scienter indignum præsentabit, ipso jure privatus manet ea vice potestate præsentandi. Non sic autem Laicus; qui poterit alium, & alium digniorem præsentare.

15. Quoties Jus Patronatûs est Ecclesiasticum, semper

245 *Pars I. Sess. VI. Art. IX.*
juxta *Trid.* Ses. 24. cap. 18. tenentur Beneficiandi concursum facere, ex quibus dignior omnino institui debet. Si vero presentatio ad Laicum pertinet, presentatus ab illo examinari debet & institui, si dignus repertus sit.

16. *Quot sunt Jura Patroni?*

R. Esse 4. Nempe: jus presentandi, precedendi, defendendi Ecclesiam, & indigendi, ut modeste aliquid de Ecclesia succurratur. Ita habetur c. *Nobis de Jure Patr.* juxta illos versus Glossæ.

*Patrono debetur Honor, onus, utilitasque,
Presentet, præsit, defendat, alatur egenus.*

17. *Utrum possit Beneficium conferri absque consensu Patroni?*

R. Non posse: & aliter institutus potest ad instantiam Patroni amoveri. C. *Decernimus* si Patronus servet quæ sunt de Jure servanda. Vide superius N. 11.

18. *An possit se ipsum presentare Patronus Clericus?*

R. Negative: hoc enim sapit ambitionem, ut patet ex cap. *Per nostras*.

19. Poterit tamen presentare amicos suos, aut consanguineos. Vel si est Laicus, suos filios. Ita *Engel.* tit. *de jure Patr.* n. 3.

20. *Qualis honor in Ecclesia debetur Patrono?*

R. Præcedentia in Processionibus, in sede, in Thurificatione, aliisque consimilibus. Ita *Barbosa* p. 3.

ARTICULUS IX. *De Immunitate Ecclesiastica.*

1. *Quid est Immunitas Ecclesiastica?*

R. Est exemptio sive jus quo res Ecclesiæ, & Personæ Ecclesiasticæ à publicis muneribus, seu oneribus secularibus liberæ sunt.

2. *Quotuplex est Immunitas?*

R. Triplex: *Localis, Realis, & Personalis.*

Localis est: quæ convenit Ecclesiis, aliisque locis Ecclesiasticis.

Realis quæ competit rebus Ecclesiasticis, idest ad Ecclesiam, vel Personam Ecclesiasticam pertinentibus.

Personalis: quæ debetur Personis Ecclesiasticis.

3. *Quo jure Immunitas his rebus debetur?*

R. Jure Divino, ut communiter tenent Doctores. Nam etiam in Antiqua lege instituta legitur.

4. *Immunitas Localis ad quæ se extendit?*

R. Non tantum ad Ecclesiam, sed etiam ad Cæmeteria, & alia loca Religiosa uti sunt; Monasteria.

5. *In quo consistit?*

R. In his duobus imò ut actus sæculares, & profani ab Ecclesiis arceantur. 2dò Ut Malefactorum fugientes ad Ecclesiam ibidem in vita, & membris protegantur; neque exinde violenter extrahi possunt.

6. Unde in Ecclesiis, & eorum Cæmeteriis non est licitum aliquid vendere, aut negotiationes exercere, exceptis Candelis, si id fiat ad Fidelium devotionem promovendam, ut tenet Azorius p. 2 l. 9. c. 9. q. 5.

7. *In quo consistit Immunitas Realis, & Personalis?*

R. In hoc: quod res & Personæ Ecclesiasticæ à jurisdictione sæcularium Magistratuum, eorumque exactionibus, & oneribus immunes sint. Vide supra de Privilegiis.

8. *Quid sentiendum de bonis Patrimonialibus Clericorum?*

R. Etiam ista gaudent Immunitate, cum aliqua tamen restrictione, si non sint res mobiles propter lucrum acquirendum emptæ.

9. *Quid est Privilegium Asyli?*

R. Est Privilegium jure Ecclesiastico inductum in favorem Ecclesiarum, ut ad illas tanquam ad Asylum fugientes, inde violenter extrahi non possint.

10. *Qua loca Ecclesiastica gaudent hoc Privilegio Asyli?*

R. Gaudent omnes Ecclesiae, sive consecratae, sive non consecratae, dummodo sint ab Episcopo benedictae, vel etiam alio modo, puta, erectione Crucis ad sacrificium Missae deputatae. Ex C. *Ecclesia*.

Imo Ecclesiae nondum finitae, dummodo in illis auctoritate Episcopi lapis primus sit positus, & loco Altaris modo in Rituali praescripto Crux defixa.

Gaudent etiam hoc Privilegio Ecclesiae aliquo infortunio dirutae, nisi sint auctoritate Superioris destrutae, sine spe reedificationis.

Item gaudent Ecclesiae pollutae, interdictae, & nondum adhuc reconciliatae. Ut docent communiter Doctores apud Reiffenst.

Item Cameteria auctoritate Episcopi designata non obstante quod sint ab Ecclesia separata. *Barbosa* l. 2. Iuris Eccle: c. 3. Sacristia, Turris, Atrium, Porticus, & ambitus, quia haec aut ad Ecclesiam spectant, aut sunt illi annexa.

Item Monasteria Religiosorum, & eorum Offitiorum, & quaecunque intra Monasteriorum septa continentur. Ut constat ex Bulla Gregorii XIV. quae incipit: *Cum alias* emanat: 1591.

11. *Quid si non esset Cameterium, & fugiens tangeret januam Ecclesiae clausam, aut parietem?*

R. Talem gaudere Privilegio Asyli, quia jam censetur existere in loco sacro. Diana p. 3. Tra. 1. resol. 73.

Imo haec Immunitas concessa est Ecclesiis Matricibus,

eibus, uti sunt Cathedralæ & Collegiatae in spatio
40. passuum circa muros, & minoribus Ecclesiis 30
passuum *C. Sicuti antiquitus*. Hæc tamen consuetudo
vix alicubi observatur.

12. Fugiens ad Sacerdotem manibus SS. Euch.
Sacramentum portantem extra Ecclesiam, gaudet
privilegio Asyli. Ratio est; quia Corpus Christi est
longè dignius, quam Ecclesia materialis.

13. *Quæ Persona gaudent Privilegio Asyli?*

R. Omnes Fideles. De Paganis vero, & Judæis
controversia est apud Doctores. Si tamen extat De-
cretum S. Cong. 1631. pro parte affirmativa, quod
adducit *Barbosa* lib. 2. c. 3. n. 44. tenendum est
tales defendi debere.

14. *Hæretici an gaudeant Asylo?*

R. Juxta Bullam Gregorianam non gaudere pro-
pter enormitatem criminis ad subversionem Eccle-
siæ tendentis.

An autem Hæretici (maximè ubi tolerantur)
propter homicidium, &c. gaudeant? Variant Do-
ctores, pro utraque parte æquè numerosi.

15. *Qui non gaudent Privilegio Asyli?*

R. Illi omnes qui commiserunt crimina in jure
excepta.

10. *Quæ sunt illa crimina?*

R. Juxta Bullam Gregorii XIV. *Cum alias* sunt 7.

I. Grassatores, qui itinera frequentata, vel publi-
cas stratas obsident, & viatores ex insidiis aggre-
diuntur, (Publici Latrones).

II. Depopulatores agrorum, qui segetes in agro
deprædantur, comburunt, aut destruunt, vel agros
alienos vastant, quod intelligi debet tam de noctur-
nis, quam diurnis.

III. Qui in Ecclesiis aut Cemeteriis mutilatio-
nes membrorum non verentur.

IV. Qui proditoriè hominem occiderint, nempe sub specie amicitiae, aut nulla præcedente inimicitia, vel hac reconciliata si securus, & nihil mali prævidens occiditur.

V. Assassini, sic dicti ab infidelibus, qui assassinii vocabantur, hi enim acceptâ pecuniâ occidebant fideles, quos aliqui volebant occidi.

Nomine horum includuntur illi, qui occisorem promissô, vel acceptô pretiô conducunt.

VI. Hæretici de quibus supra n. 14.

VII. Rei læsæ Majestatis in Personam Principis.

17. *Utrum adhuc sunt alia crimina excepta?*

B. Juxta Novissimam Bullam Benedicti XIII. Ex quo Divina. Romæ 15. Junii 1725 emanatam, sunt Octo: Ratione quorum delinquentes non gaudent Asylo

I. Ille qui in Ecclesia existens alium extra Ecclesiam vg. sclopetô occidit.

II. Qui in Ecclesia, aut in via vicinali homicidium etiam unica vice commisit.

III. Falsificantes literas Apostolicas.

IV. Conflantes, adulterantes, aut tondentes quasunque monetas, vel tales expendere, & erogare præsumentes.

V. Ministri montis Pietatis, sive alterius publici Telonii, Banci, qui furtum, aut falsitatem in prædictis locis comittunt.

VI. Illi qui confugientes in Ecclesiam violenter extrahunt.

VII. Assassini qui non solum occidunt pro pretio, vel tales conducunt ut supra juxta Gregor XIV sed etiam mandantes:

VIII. Omnes qui proximum suum occidunt *Animò præmeditatô*, sive inimicitia præcesserit, sive non

18. Ubi nota: quod homicidium præmeditatum est illud in jure, quod non provenit subito in rixa, vel

vel ex calore iracundiæ, sed illud est, quod post excitatam iram aliquo intervallo cum deliberatione comittitur.

19. Adnotanda sunt ista octo crimina, quia raro in antiquis Authoribus inveniri recensita solent, cum his novissimis temporibus, ista Bulla Benedicti XIII sit edita. Unde antea taliter delinquentes solebant Asylari, seu defendi in Ecclesia. Quod modo est illicitum.

Præsertim tamen octavo crimine delinquentes solent ad Asylum Ecclesiæ confugere, quibus, ut pote indignis, repulsus est dandus.

20. *Quid observandum circa extractionem reorum, privilegio Asyli non gaudentium, propter 15. peccata Gregorii XIV & Benedicti XIII per Bullas excepta?*

R. Hæc sequentia: Ex novissima Bulla Benedicti XIII.

I. Nullomodo possunt tales extrahi sine licentia Episcopi, & sine interventu alicujus Personæ Ecclesiæ ab Episcopo deputatæ.

II. His habitis ponatur reus in custodia Ecclesiæ, aut Monasterii, & fiat inquisitio diligens, an Reus commiserit crimen exceptum, propter quod non deberet gaudere Asylo Ecclesiæ?

III. Quod si moraliter certum apparebit illum habuisse crimen exceptum; tradatur Curiæ sæculari, recepta tamen prius ab Officialibus sæcularibus obligatione in forma Juris valida, restituendi extractum iterum Ecclesiæ sub pena Excom: latæ sententiæ Papæ reservata; supposito quod Reus extractus aliqua indicia expurget pro sui defensione, alias sibi in carcere constituto objecta de crimine excepto commissio.

21. Hæc informatio pariter adnotanda est; quia in antiquo Jure Bullæ Gregorii XIV. aliter præscribitur,

bitur, in qua conceditur solis sæcularibus extractio Rei, non gaudentis asylo; si Episcopus & Ecclesiastica Personæ culpabiliter assistere, vel concedere noluerint.

22. *Quali peccato peccat, qui Immunitatem Ecclesie violat, extrahendo violententer Reum de Ecclesie Asylo?*

R. Peccatò gravissimò sacrilegii, ut patet ex cap. Minor.

23. *Quæ Pena ex Jure sacrilege delinquenti?*

R. Juxta Bullam Gregor: XIV. incurrit Excomm: lata Sententiæ Papæ reservatam, Juxta Bullam Benedicti XIII. privatur privilegio Asyli. Juxta leges Civiles fit reus criminis læsa Majestatis.

24. *Quæ sunt commoda fugientium ad Asylum Ecclesie?*

R. Hæc sequentia.

I. Nequit inde violententer extrahi, libere tamen exire potest, etiam invito Rectore Ecclesie.

II. Quamdiu est in Ecclesia Reus, nequit per sententiam Judicis ad mortem, vel etiam corporalem penam condemnari Ex cap. Reum:

III. Nequit, ut ei victus, aut vestitus deferatur, prohiberi.

Potest tamen custodiri Ecclesia ne fugiat.

IV. Nequit spoliari rebus secum ad Ecclesiam transportatis. *C. Diffiniuit.* Nisi attulisset res alienas quæ Domino ut propria restituenda erunt, vel arma legibus prohibita, quæ ipsi intra etiam Ecclesiam possunt auferri. Vel si verbis dolois, aut ficta Judicis promissione impunitatem promittentis deceptus fuisset, ut libere de Ecclesia exisset, Judex tenebitur ei servare fidem, aut Ecclesie restituere. Barbosa loc. cit. n. 54.

VI. Si Reus sit pauper, tenetur ei Ecclesia sub-
venire

venire de victu, ille vero tenebitur in commodum Ecclesiæ laborare.

25. *Quid si Reus fugerit ad Ecclesiam cum bonis alienis, aliquo titulo Justitia debitis?*

R. Juxta Declarationem S. Congr. 12 Decembr. 1642. Hujusmodi bona de licentia Episcopi sunt consignanda, & Judici sæculari tradenda, ut veris Dominis reddantur.

26. *Quæ sunt observanda Rectoribus Ecclesiæ in susceptione Reorum fugientium ad Asylum?*

R. Hæc sequentia.

I. Examinandus est Reus ob quam causam fugiat; quod si delictum non esset grave, sed solum dignum foret correctione morum; dicat ei, nullam habere immunitatem.

II. Si crimen sit grave, & foret exceptum, persvadeat Reo, ut caute exeat, quia alias Curie sæculari tradendus erit.

III. Quod si Rector Ecclesiæ à Judice sæculari fuerit requisitus de dimissione Rei; Respondeat ei, prompte esse, sed prius scribendum fore ad Episcopum Loci.

IV. Si vero intra hoc tempus, addatur custodia intra ad cubiculum ubi permanet Reus, licet possit hoc renuere per resistantiam, ad sedandas tamen rixas, protestetur, & ad Episcopum de re acta scribat;

V. Quidquid responsum ab Ordinario fuerit, ad apicem servet, & sic facile suam evinculabit conscientiam.

ARTICULUS X.

De Indulgentiis

1. *Quid est Indulgentia?*

R. Est remissio pænæ temporalis, debita pro peccata

peccatis actualibus, quo ad culpam jam remissis, facta ab habente potestatem per applicationem The-
sauri Ecclesiæ;

2. *Quid est Thesaurus Ecclesiæ?*

R. Sunt illa bona opera, & satisfactiones Christi Domini, B. V. Apostolorum, ac omnium SS., quæ superabundarunt, quia plus sancti passi sunt in agenda penitentia, quam fuerit pœna temporalis illorum peccatis debita; ut igitur illorum superabundantes satisfactiones non sint inanes & vacuæ, reponuntur in Ecclesiæ Thesauro.

3. *Ubi nam Thesaurus hic Ecclesiæ existit?*

R. Cum sit Spiritualis non requirit Locum materiale, sed est in suprema potestate Clavium S. Petri, nempe penes Papam.

4. *Quot modis dispensatur hic Thesaurus?*

R. Ille qui procedit ex meritis solius Christi solet dispensari Fidelibus per Sacramenta, sacrificium Missæ, & alia opera fidelium & Indulgentias. Qui vero procedit etiam ex meritis Sanctorum dispensatur solum per Indulgentias.

5. *Ad quid sunt necessaria Indulgentia?*

R. Ut residua pœna temporalis, quæ alias per satisfactionem Sacramentalem, vel etiam extra, non fuit plene soluta, remitteretur ex toto, vel saltem ex parte, juxta varietatem Indulgentiarum.

6. *Ubi Nota* Quod Confessarius pro hoc statu non potest certo assignare Penitenti tantam satisfactionem, quanta remanet pœna pro peccatis commissis, sed aliquando excedit, sæpius vero deficit, minorem assignando penitentiam, & sic remanet penitenti semper hic, aut in purgatorio solvendum, nisi per Indulgentiam residuum deleatur.

7. *Quotuplex est Indulgentia?*

R. Du-

Ry. Duplex *Plenaria* & non *Plenaria*, una est illa: per quam plene remittitur tota pœna temporalis. 2da vero est illa: per quam solum pars pœnæ temporalis remittitur.

8. Solet per aliquos DD. Indulgentia *Plenaria* subdividi in *Plenior* & *Plenissimam*. Illa est, dum potestas absolvendi à casibus reservatis superadditur. *Plenissima* vero, dum ultra hæc etiam dispensationes in votis conceduntur, ut fit in Jubilæo & Indulgentiis in forma Jubilæi datis.

9. Quotuplex est Indulgentia non *Plenaria*?

Ry. Multiplex *Quadragesima* seu *Quarena*, *Septenna*, & *Carena*.

Quarena est Indulgentia 40. dierum.

Septenna est Indulgentia 7. Annorum.

Carena est Indulgentia utramque priorem complectens, nempe 40 dies & septem Annos.

10. Quid intelligitur per Indulgentiam *vg. centum millia Annorum*?

Ry. Non debere intelligi, quasi totidem anni pœnæ purgatorii remitterentur, quia neque purgatorium forsitan tam diu permanebit, cum post extremum Judicium cessabit, sed intelligi debent illi Anni, quos lucraturus Indulgentias debuisset luere in pœnitentia pro peccatis debita, olim à Jure Ecclesiastico statuta.

11. Ubi Nota quod olim in primitiva Ecclesia pro uno peccato mortali 7. Annis pœnitentia injungi solebat. Consuetudinarius autem quot Annorum acturus fuit pœnitentiam numerando per septem pro uno, hos modo per Indulgentias recompensare poterit.

12. Quotuplex est adhuc Indulgentia?

Ry. Triplex. *Realis* quæ conceditur alicui rei, *vg. Cruci, metallo &c.* seu potius in favorem illius, qui talem rem portat.

Per-

Personalis quæ conceditur Personæ. in Articulo mortis, vel quoties hoc, vel illud opus injectum fecerit.

Localis vero Indulgentia est illa quæ conceditur alicui loco vg. Ecclesiæ aut Altari.

53. *Quæ requiruntur Conditiones ad lucrandam Indulgentiam?*

R. Quatuor. Ex parte Concedentis duæ, nempe *Authoritas legitima*, & *Iusta causa concedendi Indulgentias*. Ex parte vero suscipientis, *status gratiæ*, & *executio operis injecti*. Ita Bellarmin: lib. 1. de Indulg. c. 11.

14. *Quinam possunt concedere Indulgentias?*

R. Summus Pontifex primario, ac principaliter à jure Divino, ex rationabili tamen causa sub nullo Indulgentiæ. Quia Papa non est Dominus sed Dispensator Thesauri Ecclesiæ. Juxta illud 1. ad Corinth. 4. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi & Dispensatores*. 2. Episcopi etiam jure communi possunt concedere Indulgentias unius Anni pro die Dedicationis Ecclesiæ, in Anniversario autem ejus & in aliis casibus 40. solum dierum. Ita habetur expressum cap. *Cum ex eo de Penit. & Remissio*.

15. *Qui non sunt capaces Indulgentiarum?*

R. Qui sunt in termino, uti Beati & Dammati, nondum Baptizati, & infantes, imo & adulti, si qui essent sine ullo reatu pænæ temporalis. Ratio horum patet ex Definitione Indulgentiæ.

16. *Qui sunt capaces lucrandi Indulgentiam?*

R. Omnes Adulti Baptizati habentes Conditiones supra expressas, & Animæ in Purgatorio existentes.

17. *Quomodo Indulgentiæ prosunt vivis, & quomodo Defunctis?*

R. Vivis per modum absolutionis judiciariæ, Defun-

Defunctis vero per modum suffragii, quia Anima in purgatorio sunt extra forum Jurisdictionis Papæ.

18. *An tenetur esse omnino in gratia lucrans Indulgentiam pro Defunctis?*

R. Probabilius non teneri; Nam absolvens sacrificium Missæ etiam si in peccato existat, lucrabitur pro Animabus purgantibus liberationem, si celebret coram Altari privilegiato.

19. *An infallibiliter Indulgentia prosint lucrata pro Anima determinata vg. Patris, aut Fratris?*

R. Non desunt qui negant, uti Corduba, Durandus &c. quia in libera acceptatione DEI est, acceptare pro hac Anima, vel pro altera quæ magis indiget.

Communior tamen est Affirmativa cum Roderico, Gobat &c. quia Deus conformat se intentioni postulantium.

20. *Quare ergo plures Indulgentiæ solent applicari eidem Animæ?*

R. Quia non sumus certi, utrum prior Indulgentia sit rite obtenta, potuit enim illi aliquid ex requisitis deesse. In talibus autem charitativis subsidiis melius est abundare, quam deficere.

21. *An possumus eodem die plures lucrari Indulgentias?*

R. Non plenarias possumus. Plenarias vero nonnisi semel pro nobis de die, ut declaravit S. Cong. 7. Martii 1658. Pro animabus vero possumus toties, quoties de die opus elicimus, cui annexa est Indulgentia communicabilis illis.

22. *An ad lucrandas Indulgentias necessario præmittenda est Confessio?*

R. Si in Concessione Indulgentiæ non exprimitur, sufficit, ut lucrans sit in gratia, vel si in peccato existit, & confiteri hic & nunc non potest, conte-

conteratur. Secus vero si Confessio omnino sit in-
iuncta.

23. *An possit obtineri saepius eadem Indulgentia
repetitō opere in iunctō?*

R. Eadem die non potest, etiamsi sit non Ple-
naria, aut in perpetuum concessa uti sunt viæ crucis.
Ita Gobat, Qui nar: contra aliquos.

24. *An ille qui ob multitudinem populi non va-
let intrare Ecclesiam, vel jam clausam reperit stan-
do ante fores, lucretur Indulgentiam?*

R. Si illa Indulgentia sit concessa visitantibus
Ecclesiam, lucrabitur illam; quia in favorabilibus
nomine Ecclesiæ etiam Cameterium comprehenditur.

Si vero concessa sit visitantibus quinque Altaria,
ad lucrandum tenebitur omnino ingredi Ecclesiam,
& saltem Animo converti ad singula altaria.

25. *Quam Indulgentiam lucratur recitantes sa-
lutationem B. V. M. Vulgo Angelus Domini ad
pulsam Campanæ?*

R. Juxta Breve Injuncta Nobis. Benedicti XIII.
editum 4. Septembr. 1724. lucratur Indulgentiam
Centum Annorum. II. Taliter recitantes quolibet
Mense die ab unoquoque eligendo, si confessi & com-
munionem refecti fuerint, Plenariam lucrantur Indul-
gentiam, ut constat ex eodem Brevi.

26. *An Regulares has Indulgentias lucrari pos-
sint si ad sonitum Campanæ impediti, postea alio
tempore recitent Angelus Domini?*

R. Affirmative. Dummodo statim ac opus præ-
dictum expletum fuerit preces supra memoratas
flexis genibus recitent. Hæc sunt Verba Brevis
prædicti.

27. *An illa salutatio flexis genibus facienda est
ad hoc, ut lucretur Indulgentia?*

R. Probabilis non requiri, quia non est ado-
ratio,

ratio, sed oratio, quæ stando optimè perfici potest. Quod autem in prædicto Brevi addatur *flexis genibus* non videtur substantiale. Sicuti à pari licet in Brevi concedente Indulgentiam plenariam recitantes sex *Pater & Ave*, cum *Gloria*, addatur *brachiis extensis*, attamen Communis est sententia, hunc situm corporis non spectare ad valorem Indulgentiæ.

28. Ubi *Nota* quod dictis *sex Pater & Ave*, non necessario superaddi debet *Credo*, nisi ex devotione, quia in Indulto non requiritur.

29. *Quid est specialiter Notandum de Indulgentia Portiunculæ?*

R. Hæc sequentia.

I. Quod ab ipso Christo sit constituta.

II. Loquendo de ipsa Ecclesia Portiuncula prope Assisum in Umbria; certum est: quod in illa Fideles singulis diebus per Annum possint lucrari Indulgentiam Plenariam. Ex Conces: Innocentii XII. in suo Brevi *Redemptoris*. 8. Augusti. 1695.

III. In hac Ecclesia neque in Anno S. Jubilæi suspenditur Indulgentia. Ex Conces: Innocentii X. Clem: X. Innocen: XII. Benedicti XIII. 1725.

IV. Hæc Indulgentia extenditur ad alias Ecclesias totius Ordinis Seraphici per totum Orbem, à primis Vesperis, usque ad Occasum solis diei Augusti.

V. Hanc Indulgentiam Plenariam lucrari possunt 2. Augusti Omnes Fratres, & Sorores Trium Ordin. S. P. Francisci; item Chordigeri, & Syndici nostri Apostolici, in Casu impedimenti etiam extra Nostra Tempia & Oratoria *vg.* Infirmi in Camera, aut itinerantes in aliis Ecclesiis, si cæteras Conditiones habeant.

VI. Hæc Indulgentia potest applicari etiam Defunctis. Ex Innocentio XI. in Brevi *Alias* &c. 1691.

VII. Probabile lucrari quilibet eam potest eadem die

S

toties

toties, quoties visitaverit Ecclesiam. Nam ad interrogationem, Utrum hoc liceat populo persuadere?

Ry. S. Congr. Trident. 17. Julii 1700. *Servandum esse solitum.*

VIII. Quinimo non desunt aliqui Authores citati apud Reiffenst. tract. 12. q. 5. probabile esse: Indulgentiam Portianculæ etiam Vivis aliis applicari posse in statu gratiæ existentibus, nisi contrarium à Sede Apostolica determinetur.

30. *Quid specialiter Notandum est Circa Indulgentias Viæ Crucis?*

Ry. Hæc sequentia.

I. Habent Originem à Viâ Crucis Christi euntis in montem Calvariæ: quæ loca post Resurrectionem Christi, B. V. MARIA una cum Apostolis; cum summa devotione visitare consueverat.

Hanc devotionem postea imitati sunt Reges & Principes, ac multi devoti homines. Unde varii Summi Pontifices indiderunt his Sacris Locis plurimas Indulgentias; sed postquam capta fuit Jerosolyma à Saracenis, ab hinc non potest dari facilis aditus ad visenda illa loca.

Unde Sedes Apostolica, hinc in partibus Christianis, easdem Fidelibus concessit Indulgentias absolverentibus Viam Crucis.

Et in primis Innoc. XI. & Innoc. XII. in suo Brevis: *Ad ea per quæ*, &c, 24. Decemb. 1692. & 1695. concessit Indulgentias Viæ Crucis, sed non nisi illis qui sunt Ministro Generali Ordinis Minorum subiecti. Tandem Benedictus XIII. 11. Martii 1727. *Inter plurima*, has Indulgentias non tantum ad cunctos Christi Fideles, etiam Ministro Generali non subiectos, ampliavit; sed etiam pro animabus in purgatorio existentibus applicabiles declaravit, toties quoties absolverentur.

Novis-

Novissimè Autem Clemens XII. in Const: *Exponi nobis* 15. Januarii 1731. clementer easdem Indulgentias, etiam ad alia loca ab Ordine Minorum non dependentia extendit, dummodo per FF. Minores in illis locis erigantur Viæ Crucis.

Quas prædictus Pontifex erigi concedit non tantum in Ecclesiis, Oratoriis, & Hospitalibus, sed etiam in aliis piis locis, habitâ quo ad hoc licentiâ Ordinarii & Parochi illius loci.

Quam gratiam confirmavit Benedictus XIV. in Bulla quæ incipit: *Cum tanta sit* &c. 30 Augusti 1741. in qua hoc speciale circa Viam Crucis de novo institutum reliquit: Ut ubi jam habetur erecta Via Crucis in Ecclesiis Fratrum Minorum, non amplius erigatur in aliis Ecclesiis ejusdem Civitatis vel Oppidi, nisi tanta sit longitudo itineris, aut viæ Asperitas, ut Christi Fideles non sine gravi incommodo, aut nullo pacto ad eandem Viam Crucis accedere valeant. Quod negotium arbitrio ac prudentiæ Ordinariorum relinquit

MODUS ERIGENDI VIAM CRUCIS

1. Prælatus Provinciæ vel Conventûs Ordinis Minorum Sancti Patris Francisci Regularis Observantiæ, habet potestatem sibi datam à Sede Apostolica, erigendi Viam Crucis. In qua 14 Stationes includuntur, cum Indulgentiis Plenariis & temporalibus.

2. Tempore igitur designato & prævie paratis, sive Crucibus, sive Imaginibus representantibus singulis, singula Mysteria illius Viæ, quam fecit Christus Dominus, à lato Decreto in mortem suam, usque ad agonem & sepulturam sui pretiosissimi Corporis Prælatus hujusce Ordinis (sive Delegatus ab Ipso)

indutus superpelliceo, stola & pluviali, benedicat illas Cruces seu Imagines in communi; tali ut sequitur Benedictione.

Benedictio Crucum seu Imaginum pro Stationibus Viae Crucis.

Nota: Sit ad manus Asperforium cum aqua benedicta & Thuribulum.

Ps. Adjutorium Nostrium ✕ *in Nomine Domini:*

R. Qui fecit Caelum & terram.

Ps. Dominus Vobiscum &c.

O R E M U S

Omnipotens sempiterne DEUS Majestatem tuam suppliciter exoramus, ut Imagines (sive Cruces) in quibus sacra Passionis Domini Nostri JESU Christi Mytheria depicta sunt, Bene ✕ dicere, & Sanctificare digneris. Ut quicumque coram Ipsi ad Te Creatorem & Redemptorem suum adorandum sese inclinaverint: & expressa in illis Mytheria Viae Crucis, recoluerint, praeter Indulgentias iisdem concessas, à cunctis periculis liberentur, & quidquid juste petierint, obtinere mereantur. Per Dominum Nostrium Jesum Christum, qui tecum &c Amen.

Hic aspergat omnes illas Imagines aqua benedicta:
Benedictio Omnipotentis DEI, Patris ✕ & Filii ✕ & Spiritus S. ✕ descendat super illas Imagines, & super Omnes recolentes Mytheria Viae Crucis JESU Christi Domini Nostri, Amen.

3. Ubi Processio Ordinata esset, juxta beneplacitum & devotionem Praelati Ecclesiae vel Fundatorum seu Collatorum, singulae Imagines sive Cruces, debent in Manibus portari, à devotis Catholicis.

Finita ista còordinatione, fiat Exhortatio ad populum, quae breviter & nervosè denuntiatur Auditori-

ditoribus præsens Processio, & post illam erectio Viæ Crucis, maximè Deo placens obsequium, in recolendo illum Amorem, quo Christus suscepit Decretum in mortem; mortem autem Crucis; nec non illos dolores, quos bajulans sibi Crucem sustinuit.

4. Post Exhortationem incipiant Cantores cantare prænes vel Polonicos de Passione Christi, vel Hymnum illum *Vexilla Regis prodeunt* &c. fiatque Processio ad Ecclesiam.

5. Postquam Processio finita fuerit, in singulis locis designatis pro Stationibus, singulas imagines statuatur, cum tali benedictione.

Benedictio singularum Imaginum in singulis locis Quatuordecim.

Authoritate mihi à Sede Apostolica, hac in parte concessa, benedico locum istum, & primam Stationem erigo, ac Tuam invoco misericordiam misericors & miserator Domine super Omnes in hoc loco Orantes. Per Christum Dominum Nostrium, Amen.

Et aspergat Aquâ Benedictâ dicens: ut supra. Benedictio Omnipotentis DEI, Patris &c. Hoc totum faciat in singulis locis statuendo Imagines, immutando solummodo numerum Stationum successive, usque ad 14tam Stationem.

6. Celebret Missam, fiatque Concio.

7. Celebrans Noster Prælatus, post Missam brevi sermone recommendet populo salutarem si non quotidie, saltem semel in septimana Usus hujus Viæ.

Ex Rituali O. M. S. P. Francisci.

II. Ad lucrandam hanc Indulgentiam, debet quilibet singulis Stationibus facere intentionem, cui nam vult illam applicare, & non sufficit Generalis, vel si sufficeret, melior est particularis.

III. Quoties de die absolveretur Via Crucis, toti-

es lucrabitur Indulgentias, non quidem sibi (quia sibi non nisi semel de die lucrari potest) sed animabus purgatorii.

IV. Si quis non potest Omnes 14. Stationes absolvere, lucrabitur illius Stationis Indulgentiam, quam absolverit: quia singulæ Stationes habent singula Onera imposita; neque sunt per modum Unius Oratoris institutæ.

31. *Quid specialiter Notandum est, circa Indulgentias Confraternitatum?*

R. Hæc sequentia.

I. Quod in Una eademque Civitate non conceditur duplex Confraternitas ejusdem Generis & instituti. Excipe solam Confraternitatem SS. Sacramenti, quam Paulus V. 1607. in qualibet Ecclesia Parochiali exoptat & concedit.

II. Erectio Confraternitatis non potest fieri sine prævio consensu Ordinarii & literis testimonialibus ejusdem.

III. Statuta ejus debent approbari ab Episcopo.

IV. Sicuti neque Breve Apostolicum potest promulgari pro Concessione erigendæ Confraternitatis, nisi prævia Cognitione Ordinarii.

32. *Quomodo Indulgentiæ semel Concessæ, iterum cessent?*

R. His quatuor modis.

I. Si ad certum tempus fuerunt concessæ, hoc elapso, & ipsæ cessant.

II. Si sunt loco affixæ, hoc destructo, ipsæ Indulgentiæ cessant. Quod intelligi debet de destructione totali, id est: cujus separationem nova Consecratio ejusdem Ecclesiæ intervenit.

III. Si sunt affixæ rei *vg.* Cruci, hac destructa cessant. Licet non desint aliqui Doctores, qui putant cum Gobat; non cessare, si illa *vg.* Crux redintegretur.

IV.

IV. Demum cessant Indulgentiæ, per revocationem Concedentis. Non vero per mortem ejus. Ut docent communiter Doctores.

De Indulgentiis Altaris Privilegiati. Vide inferius Secti. 3. Art. 3. N. 19. & sequent:

ARTICULUS. XI.

De Jubilæo.

1. Quid est Jubilæum?

R. Est Indulgentia Plenaria à Summo Pontifice concessa visitantibus certas Ecclesias, & præscripta pia opera peragentibus, una cum concessione certarum facultatum in Brevi Apostolico expressarum.

2. Quotuplex est Jubilæum?

R. Triplex.

I. *Anni Sancti*, de quo in præsentis.

II. *Jubilæum Ordinarium*; quod post Annum 5. conceditur Regnis & Provinciis extra Italiam, & durat per bimestre.

III. *Jubilæum Extraordinarium*; quod conceditur, vel post Coronationem Neo-Electi Papæ, vel in gravi aliqua necessitate Ecclesiæ, & durat per duas Hebdomadas.

3. Unde habet suam Originem Jubilæum Anni Sancti?

R. Ex Lege veteri: Nam populus Hæbraicus elangentibus tubis excitabatur ad recolendum annum quinquagesimum Ingressus filiorum Israel in terram promissionis. Unde dicebatur Jubilæus à voce hebræa *Jobel*, quæ buccinam significat, ut notat Lyranus in c. 25. Levit.

Nota quod in hoc anno quinquagesimo qui Judæis erat Jubilæus, debita remittebantur gratis, servi liberate donabantur &c, ut patet ex Levit. c. 25. & alibi.

4. *Quando Annus Jubilæus celebratur in Ecclesia Catholica?*

R. Imprimis juxta morem antiquæ Ecclesiæ Bonif. VIII. in *Extrav.* concessit Jubilæum Anni S. pro quolibet centesimo anno. Postea Clemens VI ob brevitatem vitæ humanæ reduxit ad Annum quinquagesimum Tandem Paulus II. & Sixtus IV. ad Annum vigesimum quintum.

5. *Quo Ritu Jubilæi Annus S. indicitur?*

R. Hoc modo: Die Ascensionis ante annum S. Romæ in Æde S. Petri post Evangelium cum summo apparatu recitatur publicè Pontificis Diploma de proximo Jubilæo.

II. In Vigilia Nativitatis D. habetur mane solemnis Supplicatio, & post meridiem à Sacello Palatii ad Ecclesiam S. Petri se confert Papa, quam occlusam reperit, & accedens ad Portam Sanctam (quæ murata est de Anno in Annum vigesimum quintum) percutit illam ter argenteo malleo, & summus Pœnitentiarius bis percutit, quo tempore certæ persolvuntur preces. Postea murarii murum deiciunt, ingrediturque Ecclesiam Papa, & Vesperis interest.

III. Quo Ritu etiam aperiuntur aliæ tres Ecclesiæ ab Assignatis Cardinalibus, quæ in Bulla Jubilæi semper specificari solent, ut visitentur ab iis qui Jubilæum Romæ sunt lucraturi.

IV. Anno igitur integro elapso, denuo in Vigilia Nativitatis D, Indulgentiæ omnes in reliquis mundi partibus suspensæ reviviscunt. Factisque Solemnibus Vesperis, post quas præmissa publica supplicatione in Ecclesia S. Petri benedicuntur lapides, calx & alia ad demurationem necessaria, quibus finitis Papa, & summus Pœnitentiarius cochleari argenteo calcem in portam jaciunt, ternosque lapides

lapides ponunt, deinde à murariis reliqua pars murierigitur, manetque integer murus donec iterum annus Sanctus recurrat.

6. Et quia non omnes populi de toto Orbis terrarum Romam pro Anno S. properare poterant, hinc Summi Pontifices non ex motu proprio, sed ad instantiam Regum, Episcoporum, & Nuntiorum solent anno sequenti ad alios Episcopatus Indulgentias Jubilæi extendere.

7. Infra hunc annum, specialem expediunt Bullam, vi cujus conceditur Indulgentia Jubilæi illis, qui propter aliquod impedimentum visitare non possunt assignatas Ecclesias uti sunt Moniales, infirmi, incarcerati, dummodo habeant promptam voluntatem exequendi obligationes Jubilæi, si possent.

8. *Quæ sunt requisita ad lucrandum Jubilæum?*

R. Illa omnia quæ in Bulla Jubilæi exprimuntur. Nempe ultra statum gratiæ: requiritur *Jejunium, Eleemosyna, Visitatio Ecclesiarum cum Oratione, Confessio, & Communio.*

Hæc omnia ita, & eodem modo, ac illo tempore sunt implenda, quo sunt descripta, propter quam incuriam multi frustrantur Jubilæi gratiâ.

Jejunium debet ita feria 4ta, sexta & Sabbatho absolvi, ut aliis diebus non valeat. Ad quod absolvendum tenentur etiam illi, qui sunt à jejunio Ecclesiastico de jure liberi, uti sunt juvenes ante annum 21. & senes post Annos 60.

Ecclesia eadem debent visitari, quæ sunt assignatæ, & non aliæ.

9. *An omnia ista opera debent in statu gratiæ absolvi?*

R. Sufficit quod saltem ultimum ipsorum fiat in statu gratiæ, secundum communem sententiam.

10. *An teneatur Indulgentiam Jubilæi lucrare*

in eo-

an eodem loco vg. in eadem Civitate omnia requisita absolvere?

R. Non tenetur, sed potest in illa Ecclesia ubi manet vg. jejunare, & alibi confiteri & communicare. Ita docent DD. quia favor Jubilæi non est localis, sed Personalis;

11. Imo si quis fuit in itinere longo, & veniens in suum locum jam inveniet tempus Jubilæi finitum esse, poterit opera Jubilæi peragere, & sic lucrari indulgentiam. Hoc enim conceditur in Bulla Jubilæi itinerantibus in mari, aut terra.

12. *Quæ Indulgentiæ suspenduntur tempore Jubilæi?*

R. Omnes Indulgentiæ etiam perpetuæ, nisi cum aliquibus sit specialiter dispensatum, ut Benedictus XIII. intra Annum Jubilæi 1725. dispensavit cum Ordine Seraphico, quatenus in Festo S. Antonii, Portiunculæ, S. P. N. Francisci in natione Germano-Belgica possent fideles pro se etiam lucrari Indulgentiam, & pro toto Orbe in Festo Immaculatæ Concept: B. V. M.

13. Non suspenduntur tamen Indulgentiæ, siue sint Altaris privilegiati, siue alio modo applicabiles Animabus purgantibus. prout declaravit Innoc. X. & alii Pontifices.

14. Neque suspenduntur indulgentiæ concessæ pro Articulo mortis, ut declaravit Clemens X.

15. Neque Indulgentia Portiunculæ, ut supra dictum est, & omnes aliæ, siue Viæ Crucis, siue numismatibus, crucibus &c. sint concessæ, Animabus applicabiles.

16. Neque sunt suspensæ indulgentiæ partiales, seu non plenariæ uti tenet Gobat Henrix &c. quia hæ non opponuntur intentioni Bullæ Jubilæi.

17. *Quo tempore durat suspensio Indulgentiarum?*

R. JI.

R. Illo duntaxat anno Sancto, quo Jubilæum peragitur Romæ, cujus suspensionis finis est, ut fideles ex toto orbe terrarum confluant ad caput Ecclesiæ, sicuti olim Judæi solebant concurrere Jerusalem.

18. *Quæ Privilegia habent Confessarii tempore Jubilæi?*

R. Hæc sequentia.

I. Possunt absolvere à quibusvis casibus etiam in Bulla Cænæ reservatis, excepto crimine Hæresis. Imò si in Bulla Jubilæi crimen Hæresis non excipiat, possunt absolvere, ut probabilius putat Corduba, & alii.

II. Conceditur facultas commutandi omnia vota excepto votò castitatis, & Religionis.

III. Datur potestas commutandi opera præscripta.

19. *Utrum Confessarii habent hanc potestatem quo ad omnes Personas etiam Religiosas cujuscunque Ordinis excepti?*

R. Quo ad viros Religiosos controvertunt Doctores. Affirmat Kierchove cum aliis pluribus, & pro sua parte citat Declarationem Gregorii XIII. 19. Decemb. 1581. Negat P. Viva.

Hæc tamen sententia habet locum in illis Religionibus, in quibus sub nullitate actus prohibetur confiteri extra Ordinem, ut probat *Reiffenst.*

Quo ad Moniales communius negant DD. contra Kierchove. Nisi sint Superiores earum valde parci in assignandis pluribus Confessariis intra Ordinem.

20. *Quod Votum Castitatis commutari non potest tempore Jubilæi?*

R. Votum perpetue Castitatis. Ita communiter Doctores. Imò nec votum factum ad centum annorum, quia pensando brevitatem vitæ humanæ, censetur esse perpetuum.

Exci-

Excipiuntur tamen Vota perpetuæ castitatis ab impuberibus emissa; ut notat Lacroix apud Reiffenst.

21. *Quid si penitens tempore Jubilæi inculpabiliter obliuisceretur confiteri aliquod reservatum?*

R. Post Jubilæum poterit à simplici Confessario absolvi, dum modo antea fecerit Confessionem de omnibus peccatis animo lucrandi Jubilæum, quia protunc fuit absolutus ab omnibus, etiam oblitis.

22. *An possit Jubilæum bis obtineri?*

R. Probabiliter non posse, etiam in diversis Civitatibus, quia licet sit locus diversus, idem tamen est Jubilæum.

S E C T I O VII. De Sacrificio Missæ, ejusque Cere- monijs.

A R T I C U L U S I.

De Sacrificio in Communi

1. *Quotupliciter sumitur Sacrificium?*

R. Dupliciter: *Proprie*, & *Improprie*.

2. *Improprie* sumitur pro quolibet opere bono & meritorio, ut dicit *S. August.* l. 12. de Civit. Dei c. 16. *Verum Sacrificium est omne opus bonum, quod agitur &c.* Et *Psalm.* 30. dicitur: *Sacrificium DEO Spiritus contribulatus.* *Eccles.* 35. *Qui facit Misericordiam, offert Sacrificium.*

3. *Proprie* verò accipitur pro certo Religionis actu, quò supremam cultum soli Deo debitum exhibemus.

4. *Quid est Sacrificium proprie sumptum?*

R. Est: Oblatio externa rei sensibilis, legitima auctoritate instituta, à Ministro competentis, per im-
muta-

mutationem illius rei, soli DEO facta, in protestationem illius supremi Domini in vitam & mortem.

3. *Quæ sunt de essentia Sacrificii proprie sumpti?*

R. Hæc Duo: 1. Ut fiat in honorem DEI.
2. Ut res oblata immutetur seu destruat, prout fiebat etiam in oblationibus pecudum antiquæ legis, quæ occidebantur, & vini, quod in terram effundebatur.

6. *Quotaplex est Sacrificium?*

R. Duplex: *Cruentum*, in quo effunditur sanguis. Et *Incruentum*, in quo sanguis non funditur.

7. *In Lege antiqua fueruntne aliqua Sacrificia?*

R. Affirmativè, ut constat ex Libro *Levitico*.

8. *Quotuplicia fuerunt hæc Sacrificia?*

R. Ratione *Materiæ*, seu rei oblatae fuit triplex Sacrificium, nempe; *Victima*, *Immolatio*, & *Libamen*.

9. *Victima*, fiebant ex animatis, ut ovibus, bobus, &c.

10. *Immolationes*, ex rebus inanimatis, solidis tamen, ut farinâ, pane, &c.

11. *Libamina*, fiebant ex rebus liquidis, ut vino & aquâ.

Ratione finis fuit triplex Sacrificium, nempe *Latreuticum*, *Pacificum*; & *Propitiatorium*.

12. *Latreuticum* offerebatur DEO specialiter in recognitionem D. Majestatis, & supremi illius Domini.

13. *Pacificum* offerebatur DEO pro beneficiis. Et hoc, si fuit pro beneficiis acceptis, vocabatur *Eucharisticum*. Si vero pro accipiendis, dicebatur *Impetratorium*.

14. *Propitiatorium* autem illud fuit, per quod offensus placabatur Deus, & venia impetrabatur.

15. *Per quid differunt Sacrificia antiquæ legis à Sacrificio Missæ?*

R. Per

R. Per hoc, quia illa causabant gratiam ex opere operantis, id est, ex meritis ipsius offerentis; Missæ autem Sacrificium causat gratiam ex opere operato, id est, ex meritis Christi Domini,

ARTICULUS II. De Natura Sacrificii Missæ.

1. Undè derivatur Nomen Missæ?

R. Secundum aliquos ab Hæbraica voce *Missach* id est: *oblatio voluntaria*. Vel etiam dicitur à verbo: *Mitto*, quia in illa oblatio & preces mittuntur ad Deum. Vel quia per Consecrationem Christus mittitur ad nos à Patre.

2. Vel tandem juxta *S. August.* Missa dicitur à Missione, seu dimissione populi; in primitiva enim Ecclesia duplex erat populi dimissio, ut refert cit. *S. August.* Serm. 237. Una ante Sacrificium Missæ, per quam dimittebantur Catechumeni, E-nerchumeni, & alii nondum baptizati, clamante Diacono: *Ite, Missa est*. His enim omnibus non licebat sacris interesse, Altera dimissio erat, per quam catus fidelium finitò Sacrificiò Missæ dimittebatur, clamante Diacono: *Ite, Missa est* (sicut & nunc est in usu) ac si diceret, jam ite securi, siquidem pro vobis Oblatio transmissa est ad Deum.

3. Quid est Missa?

R. Est: *Sacrificium encruentum consistens in consecratione Panis & vini, ac consumptione.*

4. Missa estne proprie dictum Sacrificium?

R. Affirmativè cum Trid. Sess. 22. c. 1. contra Lutherum, qui lib. de cap. Babyl. negat Missam verum esse Sacrificium.

5. Quomodo res oblata (quæ est Christus) de- fruitur in Sacrificio Missæ?

R. Non

Ry. Non destruitur quidem physicè, cum sit immortalis, bene verò moraliter & mysticè.

1mo: Quia ponitur in Eucharistia modo quasi mortuo, siquidem Sanguis ejus ponitur separatim à Corpore ex vi verborum. Undè fit mystica effusio sanguinis per gladium verborum.

Hinc *S. Gaudens* t. 2. in Exod. Eucharistiam appellat Exemplar Passionis Christi, quia sicuti in Passione propter separationem sanguinis à Corpore secuta est mors Christi, ita etiam in Sacrificio Missæ sequeretur, nisi interveniret miraculum.

2do Ponitur sub speciebus quasi mortuus, quia nullam habet functionem & operationem sensuum externorum.

6. *Sacrificium Missæ estne idem cum Sacrificio Crucis?*

Ry. Est idem quo ad substantiam rei oblatae, & principalem offerentem, quia utrobiquè est idem Christus. Quo ad modum tamen, ritum, & alias circumstantias est diversum: quia in Cruce erat cruentum, & fiebat per actionem physicè destructivam Christi: nunc autem est incruentum, & fit per actionem moraliter tantum destructivam ejusdem.

7. *Per quid differt Sacrificium Missæ à Sacramento Eucharistiæ?*

Ry. Per ista:

1mo: Quia requirit Consecrationem utriusque speciei. Eucharistia vero habetur in una specie.

2do: Quia est quid transiens, cum in actionibus consistat transeuntibus. Eucharistia vero est permanens.

3to. Quia primariò ordinatur ad cultum D. Eucharistia vero primariò ordinatur ad sanctificandum hominem.

PARTES SACRIFICII MISSÆ

8. *Quotuplices sunt Partes Sacrificii Missæ?*

R. Duplices: Aliæ: *Essentiales*. sine quibus valide non potest fieri. Et aliæ *Integrales*, quæ non sunt de essentia ejus, integrant tamen illud.

9. *Quot sunt Partes Essentiales Sacrificii Missæ?*

R. Juxta V. Scotum in 4. d. 3. sunt duæ: *Consecratio*, & *Consumptio*. In Consecratione enim includitur & oblatio, nam tunc Christus se ipsum offerre dicitur, quando dat nobis suam Carnem, dat autem illam, dum Sacerdos dicit: *Accipite & manducate: Hoc est enim Corpus meum*.

10. Juxta alios DD. tres sunt essentielles partes Missæ, nempe: *Consecratio*, *Oblatio*, & *Consumptio*.

11. *Quotuplex est Oblatio in Sacrificio Missæ?*

R. Duplex: *Una* Panis & vini, quæ habetur in Offertorio, per illa verba: *Suscipe S. Pater &c.* Altera est oblatio Corporis & Sangvinis Christi, quæ fit post Consecrationem per illa verba: *Unde & memores &c.* usque ad *Supplices Te deprecamur &c.* inclusive.

12. *Quæ ex his Oblatio est de essentia Missæ?*

R. Secunda, nam res oblata in Sacrificio Missæ est Corpus & Sangvis Christi, non vero panis & vinum.

13. *Quotuplices sunt partes Integrales in Sacrificio Missæ?*

R. Duplices: *Principales* seu *Ordinariæ*. Et *Minus Principales* & non *Ordinariæ*.

14. *Principales & ordinariæ sunt illæ, quæ in omni Sacrificio habentur.*

15. *Minus Principales* seu non *Ordinariæ* sunt, quæ non habentur in omni Sacrificio, sed tantum aliquando, & tales sunt *VG. Gloria, Credo, plures Epistola, collecta &c.*

16. *Quot sunt Partes Principales Integrales?*

R. Quatuor: 1^a incipit ab Introitu ad Offertorium. 2^a ab Offertorio ad Canonem, qui incipit ab his verbis: *Te Igitur* &c. usque ad Communionem inclusivè. 3^a A Canone ad sumptionem. 4^a Ad finem continuatur.

ARTICULUS III. *De Materia & Forma Sacrificii Missæ.*

1. *Quæ est Materia Sacrificii Missæ?*

R. Minus Principalis & transiens, est Panis & vinum. Principalis vero & permanens est ipse Christus. Ita *Trid.* Ses. 22. c. 1.

2. *Quò Jure necessaria est utraque Species?*

R. Jure Divino, qui voluit in Sacrificio Missæ expressam habere representationem Sacrificii Crucis, in quo totus Christus est immolatus, per positionem Corporis sine sanguine; & sanguinis absque Corpore.

Hinc in tantum est necessaria utriusque speciei Consecratio, ut neque Papa in hoc dispensare possit, juxta *V. Scotum* in 4. d. 8. q. 3.

3. *Validumne esset Sacrificium Missæ, si in unica specie Sacerdos per errorem vel ex malitia consecraret?*

R. Affirmativè, quia haberetur in casu totum id, quod requiritur ad essentiam Sacrificii Missæ, nam fieret Oblatio Corporis & sanguinis saltem concomitanter. Tum quia in una specie salvatur essentia Sacramenti Eucharistiæ: Ergo etiam & ratio sacrificii, saltem quo ad essentiam. Ita ex *Scotistis Aretinus, Poncius* &c. Tale tamen Sacrificium non esset integrum, quia ad integritatem ejusdem utra-

T

que

que requiritur species, ut omnes concedunt.

4. *Qualis Panis requiritur?*

Ry. Ad valorem requiritur omnino triticeus, qui in Latina Ecclesia sub mortali debet esse Azymus, in Græca vero fermentatus.

5. *Quale vinum requiritur?*

Ry. De vite, nec sufficit, si sit in uva, aut imbibitum in panem, quia sic est potius cibus quam potus.

6. *Quid si fuisset congelatum?*

Ry. Effet sufficiens, quia tale vinum per accidens tantum non est potabile, facile tamen redditur ad potandum. Si tamen effet totaliter congelatum, illicite secundum aliquos consecraretur.

7. *Quomodo tale vinum liqueferi debeat?*

Ry. Per tactum manuum, vel alterius corporis, puta lapidis calefacti; non autem per halitum, quia sic posset destrui substantia vini satis per congelationem debilitata, nam per halitum in calice generatur aqua salsa aliquomodo, aut sulphurea juxta temperamentum hominis.

8. *Gutta aquæ, quæ solet admisceri estne de essentia Sacrificii Missæ?*

Ry. Non est, sub mortali tamen omitti non debet propter Mysterium, quod significat.

9. *Quo Jure adhibenda est?*

Ry: Jure Ecclesiastico, ut videre est in *Trid. Sess. 22. c. 7.*

10. *Quod Mysterium significat?*

Ry. 1. Effusionem aquæ cum sanguine ex latere Christi. 2. Unionem hominis cum DEO, nam per vinum denotatur Divinitas, per aquam populus, juxta illud *Apo: 17. v. 15. Aquæ, quas vidisti, populi sunt, & gentes.* Tum quia & Christus supponitur in usuali vino consecrasse, cui solet misceri quia.

11. *In Consecratione convertiturne hæc aqua in sanguinem?*

R. Affirmativè, prius tamen debet converti in vinum juxta V. Scotum in 4. d. 3. q. 3.

12. *Et si ante Consecrationem non esset conversa in vinum?*

R. Pro tunc non converteretur in Sanguinem D. neque consecraretur, quia materia Consecrationis calicis est solum vinum non vero aqua, ut docet Ecclesia; porro aqua, etiamsi sit admixta vino, tamen adhuc est substantialiter aqua, consequenter inepta ad consecrandum.

13. *Ergo in tali casu populus committeret Idolatriam quia aquam in calice adoraret.*

R. Negativè, quia non aquam, sed Sanguinem D. adoraret, sicut non calicem adorat, etiamsi ad elevationem illius inclinatur.

14. *Quàm in magna copia aqua infundi debet?*

R. Juxta Florent. in parva, ne vinum corrumpat, & ut citius convertatur in illud, unde una gutta sufficere videtur,

15. *Quæ est Forma Consecrationis Panis?*

R. Sunt hæc verba: *Hoc est enim Corpus meum.* Omnia sunt de essentia, excepto enim, quod tamen ex præcepto sub mortali non est omittendum.

16. *Quæ est Forma Consecrationis vini?*

R. Sunt hæc verba essentialiter requisita: *Hic est Calix Sanguinis mei vel Sanguis meus.* Reliquæ autem particule, sunt de integritate formæ, ex præcepto sub mortali non omittendæ.

17. *Quomodo verba Consecrationis pronunciari debent?*

R. Recitativè simul, & significativè quia debet Sacerdos id recitare, quod Christus in ultima Cæna dixit, & simul significare, quod fecit.

Item: debent proferri in Persona Christi, non vero ipsius Sacerdotis, quia alias falso diceret celebrans: *Hoc est Corpus meum*, siquidem non ejus Corpus sed Christi, vi verborum ponitur.

19. Item: debent proferri depressa voce, & non clarâ, nam juxta *Gobat. n. 69.* mortaliter peccaret Sacerdos, si audiretur ad 40 passus. Et juxta *Gavant. & Pasq.* etiam ad 10. passus. Ecclesia enim id eo prohibuit verba Consecrationis alta voce proferri, ne populus illa audiens, postea temere aut ad jocos utatur illis.

20. *Quomodo adhuc proferri debet Forma Consecrationis?*

R. Modeste simul & mature, non movendo caput, aut alios gestus faciendo, quia hæc Sacramento irreverentiam, & populo scandalum pariunt.

21. *Validane est Consecratio, quando Sacerdos, propter supervenientes distractiones non habet actualem intentionem, dum profert verba?*

R. Affirmativè, dummodo cerus sit de integritate formæ, nam talis adhuc retinet intentionem virtuales contentam in actionibus, quibus lavat manus, apponit hostiam, induit vestes, accedit ad altare &c. Hæc enim faciendo non aliud intendit, quam sacrificare & consecrare. Quæ intentio non destruitur per supervenientes cogitationes, ut notat *Tamb. Henriq. & alii DD.*

Securissimus autem erit de sua intentione, si ante Missam dicat Orat: *Ego volo celebrare Missam* &c. approbatam à *Gregorio XIII.* nisi id ex consuetudine faciat.

ARTICULUS IV.

De Effectu Sacrificiæ Missæ

1. *Quotuplex est Effectus Sacrificiæ Missæ?*

R. Triplex: Meritorius, Impetratorius, & Satisfactorius

2. *Meritorius* est: quia per Missæ sacrificium tam offerens, quam etiam ille, pro quo offertur, meretur augmentum gratiæ.3. *Impetratorius* est: quia per Missam impetrantur bona, non solum spiritualia, sed etiam temporalia.4. *Satisfactorius* etiam causatur Effectus: quia per Sacrificium Missæ satisfacimus pro peccatis Deo, ut decimum est à Trid. Ses. 22. Can. 3.5. Recolligenda sunt, quæ diximus supra de sacrificiis antiquæ legis Art. 1. Aliud fuisse *Latreuticum* aliud *Pacificum*, & aliud *Propitiatorium*, quæ applicari possunt sacrificio Missæ, quia hos omnes effectus præstat, & quidem præstantiori modo, ut docet S. August. q. 57.6. *Quotuplex est Fructus Sacrificii Missæ?*

R. Triplex: Generalis, Specialis, & Specialissimus.

7. *Generalis* est ille: quem Ecclesia applicat omnibus omnino fidelibus tam vivis, quam defunctis.8. *Specialis* est ille: qui competit illi, pro quo offertur Missa.9. *Specialissimus* ille, qui soli Sacerdoti celebranti ita tribuitur, ut juxta plures DD. nulli alteri applicari possit.10. *Fructus Missæ estne infinitus?*

R. Ex parte rei oblata est infinitus, finito tamen modo applicatur, ita ut, si Missa offeratur pro pluribus, minus singulis prodest, quam si uni applicata fuisset, ut patet ex praxi Ecclesiæ, quæ jubet ad multiplicationem stipendii multiplicari Sacrificia Missæ.

11. *Majore habetur Fructus, dum celebrat devotus Sacerdos, quam impius?*

R. Negative, quia Fructus Missæ causatur ex opere operato, nempe ex meritis Christi, non vero ex opere operantis. Potest tamen devotus Sacerdos plus mereri ratione dispositionis suæ, hic tamen effectus non pertinet ad Sacrificium Missæ, ut sacrificium est.

12. *Quis est Minister Sacrificii Missæ?*

R. *Principalis* est ipse Christus, qui etiam est simul & res oblata *Minus Principalis* est solus Sacerdos.

13. *Quotplex est Minister Sacrificii Missæ?*

R. Duplex: Consciens & Offerens.

Consciens, est Christus, & in Persona ejus solus Sacerdos.

Offerens vero Minister est multiplex.

1mo: Est ipse Christus, qui ut homo se ipsum offert Deo Patri. Ita *Trid.* Ses. 22.

2do: Offerens est Sacerdos consecrans.

3^{io}: Tota Ecclesia offert sacrificium Missæ mediante Sacerdote. Ex *Innocent.* III. 1. 3. c. 5: Celebrans enim dicit nomine Ecclesiæ: *Offerimus Tibi Domine Calicem &c.*

4to: Specialiter offerunt sacrificium Missæ dantes pro illo stipendium, vel Ministrantes celebranti, aut assistentes.

14. *Participantne omnes prædicti fideles de fructu Sacrificii Missæ?*

R. Affirmativè, si dispositi sint, non æqualiter tamen, sed illi magis participant, qui magis vel propius concurrunt, hoc nempe Ordine. 1. Sacerdos. 2. Pro quo Missa absolvitur. 3. Ministrantes. 4. Assistentes.

15. Omnes specialiter offerentes non solum participant

ticipant de fructu Sacrificii Missæ, sed etiam aliis eundem possunt applicare. Ita Saar. Henrig. & alii.

S E C T I O VIII.

*De Applicatione, Qualitate, Loco,
& Tempore Missæ, ac Dispositione
ad illam.*

A R T I C U L U S I.

De Applicatione Missæ.

1. *Potestne Sacerdos tutâ conscientiâ accipere stipendium pro Missa?*

R. Potest: Dignus est enim Operarius mercede suâ, nam qui Altari inserviunt. cum Altari participant; juxta Apost: 1. ad Cor. c. 9.

2. *Videtur per hoc Simonia committi?*

R. Negativè, quia pecunia non datur Sacerdoti pro Sacrificii Fructu, quasi per commutationem, sed liberaliter offertur illi pro externo Ministerio ad sustentandam vitam, simul cum petitione orationis; Sacerdos vero, quia se obligat orare pro dante stipendium, ideo ex justitia tenetur id adimplere.

3. *Quam diu potest differre Missam Sacerdos accepto stipendio?*

R. Ad summum ad 60. dies, alias peccaret mortaliter, ut docent communiter DD. apud Bonac. disp. 4. q. ult. citati, quia talis dilatio sæpius vergit in damnam illorum, pro quibus Sacrificium absolvi debet.

4. *Potestne Sacerdos absolvere Missam ad intentionem illius, qui primo daturus est illi stipendium?*

R. Negativè, pro ut decisum est à S. Cong. 1705. approbante Paulo V.

5. *An liceat Sacerdoti committere alteri Missam celebrandam, retenta sibi parte stipendii?*

R. Non licet, prout vetuit S. Cong. approbante Urbano VIII. Et novissime ex Decreto Benedicti XIV, *Quanta cura* 30. Junii 1741. Si Laicus id fecerit Excommunicationem ipso facto incurret. Si vero Clericus, Suspensionem, à quibus Censuris uterq; nonnisi à Romano Pontifice pro tempore existente absolvi poterit & quidem in mortis Articulo ut patet ex terminis ejusdem Decreti Pontificii. Ex quibus connotat Decretum valere etiam si id sine fraude fiat, hoc est, si sciat & consentiat Sacerdos minus stipendium accepturus. Hæc enim est mercatura pessima in quam justissimo zelo insurgit Pontifex. Quæ autem sit pœna taliter delinquentium videatur inferius.

6. *Cui Missa applicari potest?*

R. Omnibus Fidelibus tam vivis, quam defunctis, non tamen damnatis, Excommunicatis Majori Excommunicatione, Infidelibus, Catechumenis & aliis, qui sunt extra Ecclesiam, ut prohibitum est in *Conc. Arausic. c. 20.*

Potest tamen offerri pro illis, ut convertantur, hoc enim præcepit *Apost. 1. ad Tim. c. 2.* Ubi jussit discipulos orare pro Regibus, qui tunc erant Infideles.

7. Applicatio valet ad intentionem illius, quem Deus videt indigentem, aut quem per celebrantem liberare vult, aut pro quibus Sacerdos orare obligatur, Deus enim scit omnium mentes, status, & necessitates.

8. Potest gradatim applicari eadem Missa pro pluribus, ut si VG. non prosit Fratri, prosit Patri aut alteri. Imò potest valide Sacerdos dimidiare fructum specialem, ut VG. una medietas Petro, altera competat Paulo. Ita *Pasq. q. 173.*

9. *Quid si incapaci applicaretur Missa?*

R. Fructus ejus maneret in thesauro Ecclesiæ, ut docet *Suar.* vel etiam cederet ipsi celebranti, aut illis, pro quibus tenetur specialiter offerre, ut tenet *Laym. c. 2.*

10. *Quando applicari debet?*

R. Ante vel in ipsa Consecratione saltem secundæ speciei, non vero post consecrationem utriusque speciei, quia tunc Oblatio peracta est.

11. *Qualis intentio requiritur in Sacerdote ad applicationem Missæ?*

R. Non requiritur omnino actualis, aut explicita, sed sufficit implicita; Unde si Religiosus nemini applicasset, censetur esse voluntas ejus, ut proficiat illis, pro quibus sacrificare jussit Superior.

12. *An sit specificanda Persona, pro qua Missa applicanda est?*

R. Sufficit per *V. Scotum* sic applicare: *Dignare Domine acceptare hoc sacrificium pro illo vel illis pro quibus teneor offerre ex iustitia, fidelitate vel Obedientia.*

13. *Validene applicaret Missam Religiosus contra voluntatem sui Superioris?*

R. Affirmative, quia solus celebrans est Minister hujus sacrificii, ad quem pertinet applicare juxta suum placitum; peccaret tamen graviter contra obedientiam.

ARTICULUS II.

De Votivis.

1. *Quotuplices sunt Votiva?*

R. Triplices: *Primi Generis* sunt illa, quæ dicuntur de aliquo Sancto vel Solemnitate, de qua juxta Rubricas per anni circulum celebratur dies festus.

2. *Secundi Generis* sunt illæ, quæ habentur in Miss. Rom. post Commune SS. Et tales sunt 8. Feria II. de SS. Trinitate. Feria III. de Angelis. Feria IV. de Apostolis. Feria V. de Spiritu S. vel SS. Sacramento. Feria VI. de Cruce vel Passione. Sabbato de B. V. M.

3. *Tertii Generis* sunt illæ, quæ habentur in fine Miss. Rom. Et hæc tredecim erant, nunc autem 14. numerantur, quia illis addita est *Votiva*, ad postulandam gratiam benè moriendi. Ex Decr. S. R. Cong. 20. Martii. 1706. jussu *Clementis XI.*

4. *Quibus diebus licet possunt absolvi Votive?*

R. Illis, in quibus non occurrit aliquod Festum Duplex.

5. *Quando non licet celebrare Missas Votivas?*

R. 1mo. In festo Duplici non solum primæ aut secundæ Classis sed etiam in Minori Duplici. Ita S. R. C. 19. Maii 1614.

2do. Diebus Dominicis & Feriis, quæ excludunt Festa primæ Classis ex Decret. S. R. C. 28. Aug. 1627

3^{tio}. Infra Oâ. Epiph. Pentecost. Corporis Christi, Nativitatis D. Ex S. R. C. 1670. & 1714. 15. Septembris.

4to. In vigilia Epiph. Pentec. ac Nativit. D. Ex S. R. C. 10 Decembris 1718.

6. *Quomodo peccat, qui prædictis diebus celebraret Votivam?*

R. Juxta *Angel.* mortaliter. Secundum *Bonac.* solum venialiter, quia Rubricas de votivis putat esse directivas tantum.

7. *Quid faciendum, si plures adsint Votive celebranda ex Legatione?*

R. Vel debent transferri in aliam diem non impeditam. ut consultit S. R. C. 9. Decemb. 1634. Vel etiam cantandæ sunt de Festo occurrenti cum appli-

applicatione. Ex Decr. S. R. C. 19. Novembr. 1614.

8. *In quibus Casibus licitum est celebrare Votivas praedictis diebus?*

R. In publica necessitate, tunc enim licitum est etiam in Dominicis ac Festis Duplicibus Votivas solemniter celebrare, non tamen in Majoribus solemnitatibus, ut notat *Merati T. 1. p. 1. tit. 4.*

9. *Qualis ad hoc requiritur necessitas?*

R. Juxta S. R. C. 19. Maii 1607. requiritur illa, pro qua convenit Clerus cum Episcopo (ubi haberi potest) vel apud Regulares in eorum Comitibus Generalibus vel Provincialibus.

10. Receptio ad Habitum vel Professionem Relig. sub re gravi numerari non potest. Juxta Decret. S. R. C. 24. Julii 1683.

11. Non potest Missa Votiva de Spiritu S. vel alia celebrari etiam ab Episcopo, pro eligenda Abbatissa, in Festo Duplici vel Dominica. Ex Decr. S. R. C. 28. April. 1708.

12. *Votiva de B.V. MARIA, ob quas causas licite celebrari potest?*

R. Ob istas:

1mo: Causa voti, etiam in Dominica, non tamen privilegiata. Ex Decr. S. R. C. 16. Junii 1663. & quidem cum *Glor. & Credo.*

2do: Ratione Concursus populi, vel alterius publicae causae cum *Gloria & Credo* Ex Decr. S. R. C. 3. Junii 1658. & 1662.

3^{tio}: In Sabbatis per Annum, ubi adest inmemorabilis Consuetudo, non obstante Festo Duplici cum *Gloria* absque *Credo.* Ex Decr. S. R. C. 2. Decembris 1684.

13. *Qualis Missa dicenda est in Sabbatis per Annum?*

R. Pro diversitate temporis una ex quinque assigna-

signatis in fine Missalis, non vero de Conceptione, quia id prohibitum est à S. R. C. 30. Septemb. 1679. FF. tamen Minoribus specialiter id concessit Innoc. XII. teste *Merati* in Indice Decr. tom. I. n. 458.

14. Qui celebrat Votivam de BV. Maria infra Octavam alicujus Festi, illius debet recitare Missam de Octava, in quo die, si est Officium D. de Octava BVM. dicenda est Missa cum *Gloria & Credo*, si vero de aliquo Festo sine *Gloria & Credo*, nisi sit in Sabbato, quia tunc debet dici *Gloria*. Ex Decr. S. R. C. 2. Decembr. 1684.

15. *An qualibus apparamentis Votivæ celebrari debent?*

R. Si sint Votivæ unius generis, ejusdem coloris paramenta debent habere, sicuti in Festo eorundem Sanctorum. De reliquis vide Rubr. Missal, XVIII.

16. *Debetne in Votivis dici Gloria & Credo?*

R. Si sint solemnes, utique dici debet ex Decr. S. R. C. 13. Aug. 1667. Nisi sint in paramentis Violaceis, tunc enim omitti debet utrumquè. Ex S. R. C. 19. Maii 1607.

17. In Votivis BVM. si non sint in Sabbato, non debet dici *Gloria* neque *Credo* S. R. C. 29. Julii 1609.

18. In omnibus Votivis privatis omitti debet *Gloria & Credo*, nisi sint de Angelis, aut de S. Michaële, Gabriele &c. in quibus dicendum est *Gloria*, est enim Hymnus Angelorum, quem in medio pastorum cecinere, ut ait *Durant* l. 5. c. 13.

19. *Quot Collectæ dici debent in Votivis?*

R. Plures, nam usque ad septem protrahi possunt. Si tamen Votivæ sint solemnes pro gravi causa Ecclesiæ celebratæ, unica in illis oratio dicenda est, excepta votiva de SS. Trinitate pro gratiarum actione, in qua duæ Orationes sub unica cantantur conclusionem. Ut docet *Merati* de Votivis §. 8. 20

20. In Missis Votivis privatis 2da. Oratio debet esse de illo, de quo fit officium. 3. vero illa dicenda est, quæ in Missa correspondente officio 2dò locò diceretur, puta simplicis, vel de Beata, aut pro Ecclesia

21. In Missis B.V.M. 2. Oratio de Officio diei. 3. de Spiritu S. quæ omittitur, si adest commemoratio simplicis.

22. *Debentne Collectæ semper esse Impares?*

R. Negative, ut expresse statuit S. R. C. 2. Decembris 1684.

23. *Qualis Præfatio dicenda est in Votivis?*

R. In illis, quæ propriam non habent, dicenda est communis, vel de tempore, puta: Quadragesimalis, Passionis, Paschatis. Vel si celebrabitur infra aliquam Octavam, fit de illa. Ita S. R. C. 15 Sept. 1714.

24. Quæ habent propriam Præfationem, dicenda est hæc, & non octavæ, etiam si sit pro re gravi infra Octavam Nativitatis D. aut Ascensionis, in quo casu Præfatio dici debet propria ipsius Votivæ; Communicantes vero de Octava. Ex Decr. S. R. C. 16. Junii 1683.

25. *Quando dicendum est in fine Missæ Votivæ: Benedicamus Domino, & Quando: Ite Missa est?*

R. Tunc *Benedicamus*, quando non dicitur *Gloria* (quod etiam in omnibus Missis observari debet) Tunc: *Ite Missa est*, quando cantatur *Gloria*.

26. *Quid de Evangelio S. Joannis sentiendum est?*

R. In omnibus Votivis tam solemnibus, quam privatis, dici debet in fine illarum. Plura de his videantur Decreta S. R. C. inferius.

Nota 1. Quod Votiva *Rorate* de B. V. per totum Adventum singulis diebus ex Synodo Provinciali Petrikoviensi recitari debet in Regno Polonia constituta ab eadem Synodo 1628. & Paulo V. approbata.

Licet autem S. R. Congreg. 1. Decembris 1742.

respon-

responderit negativè ad supplicationem Regni Poloniae, ut in Adventu singulis diebus celebretur Missa *Rorate* non obstantibus Festis imae vel 2dae Classis, aut Dominicis privilegiatis, illud tamen Responsum negativum S. R. Congr. debet solum intelligi de Votiva solemni pro re gravi, & tantum censerì debet ut pura Populi devotio.

Hæc autem Votiva infra Octavam Immaculatæ Conceptionis BV. debet recitari de Immaculata Conceptione prout dictum est Num: 14. de aliis Votivis.

Nota 2. Quod S. R. Congr. 28. Septembr: 1658. concessit ut novem diebus ante Nativitatem Domini possit cantari unica Missa Votiva solemnis de BV. cum *Gloria* & *Credo* non obstante Festo S. Thomæ Apost. aut Dominica 3tia vel 4ta Adventus, In qua Missa juxta Decretum ejusdem S. R. Congr. non debet fieri commemoratio Festi vel Dominicæ currentis & in fine dicendum est Evangelium S. Joann. Excepto Festo Expectationis partus in quo non Missa *Rorate* sed occurrens celebranda erit cum commemoratione Festi aut Dominicæ currentis, & in fine Evangelium Dominicæ si pro tunc occurrat.

ARTICULUS III.

De Requiem.

1. *In quibus diebus non licet celebrare Missas de Requiem?*

R. Privatas non licet in omnibus illis, in quibus non possunt celebrari Votivæ.

2. In festo imae classis non licet celebrare Missam etiam solemnem, non obstante, quod sit præsens cadaver. Ex Decr. S. R. C. 5. Julii 1698.

3. Durante Expositione SS. Sacramenti non licet cele-

celebrare Missas tam privatas quam solemnes, etiam si sit Festum semiduplex. Dx Decr. S. R. C. 19. Septembris 1654.

4. Præsente Corpore potest celebrari Missa solemnis etiam in Dominica (non privilegiata) & in Festis Duplicibus, quæ non sunt *Ima Classis*. Ita S. R. C. 10. Januarii. 1693.

5. Regulares ad satisfaciendum oneribus possunt celebrare Missas de Requiem in alienis Ecclesiis, in quibus celebratur de Requiem vel Votiva, non obstante, quod in illorum Ecclesiis sit eò die Festum Duplex. Ex Decr. S. R. C. 2. Junii 1701,

6. Sacerdotes habentes Officium semiduplex aut simplex, si celebrent in aliqua Ecclesia, in qua fiat de duplici, non possunt dicere Missam de Requiem; ex Decr. S. R. C. 2. Junii 1701.

7. Missa de Festo currente in altaribus privilegiatis celebrata illis diebus quibus licet recitari de Requiem, habet eandem vim & indulgentiam, quam haberet de Requiem. Alexand: VII in Decr: *Credita* 1667.

8. *Quid de Anniversario sentiendum?*

R. Anniversaria & aliæ Missæ cantatæ de Requiem relicte ex dispositione Testatorum possunt celebrari etiam in Duplici Majori. Ex Decr. S. R. C. 22. Novemb: 1664. approbante Alexandro VII. Non tamen Missæ privatæ.

9. Similiter potest cantari Missa sollemnis de Requiem etiam in Duplici, cum *imò* habetur certa notitia de alicujus obitu. 4. Maii 1686. In quo casu Missa dicenda est ut in die obitus juxta *Gavant.* & *Merati Tit. 5.*

10. *Quid si Anniversarium incidat in Dominicam?*

R. Debet anticipari aut transferri in diem proximè sequentem. Ita *Gavant.* & cum illo *Merati Tit. 5.*

11. *Qualis Missa legi debet in translatò Anniversario?*

Ry. Prout in Anniversario ex Decr. S. R. C. 5. Julii 1698. In quo casu illa verba in oratione: *Cujus Anniversarium depositionis diem commemoramus*, non sunt omittenda, ex Decr. S. R. C. 4. Maii 1688.

12. *Cui applicari debet Missa in Commemoratione Fidelium Defunctorum?*

Ry. Ad libitum est Sacerdotis applicare pro OO. Defunctis vel pro aliquo tantum. Ex Decr. S. R. C. 4. Aug: 1663. Si moriatur hac die aliquis, Missa ut in die obitus pro illo dici debet.

13. *Quot Collectæ dici debent in Missis Defunctorum?*

Ry. Si sint solemnes, unica tantum recitari debet conveniens conditioni Personæ. Si vero sint privatae dicendæ sunt tres: quarum 1ma: erit conveniens illi, pro quo fit Missa. 2da: ad libitum Sacerdotis. 3^{tia}: Fidelium.

14. Quando una dicitur Oratio, tunc debet dici post Epistolam; *Dies iræ*. In privatis vero ad arbitrium Sacerdotis, ut patet in Rubr. n. 4. p. 11. Porro Missa solemnis debet dici in Commemoratione OO. Fidelium Defunctorum, In die obitus, Depositionis, Anniversaria, & quandocunque una oratio dicitur.

15. *Quid adhuc notandum est circa ritum Missæ de Requiem?*

Ry. Omittenda sunt illa, quæ enumerantur in Missali circa finem Rubr. Miss.

16. *In quali colore celebranda sunt Missæ de Requiem?*

Ry. In colore nigro vel saltem violaceo. Ex Decr. S. R. C. 21. Junii 1670.

Quia autem Missam de Requiem sæpius comitatur sepultura, ideoque ut habeatur aliqua de ipsa Doctrina, sit:

ARTICULUS IV.

De Sepultura.

1. *Ubi Fideles sepeliri debent?*

R. In suis Ecclesiis Parochialibus, si alibi non habent constitutum sepulchrum suorum Majorum. Vel si alibi sibi non elegerint.

2. *Tertiarii non claustrales O. S. P. Francisci ubi sepeliri debent?*

R. Si sint induti Habitu, sepeliendi sunt in Ecclesia FF. Minorum, nisi oppositam voluntatem habuerint, & possunt deferri corpora discooperta. Ex Const. *Pauli V.* in Bulla, quæ incipit. *Cum inter Fratres.* Et novissimè ex Decreto S. R. C. 19. Decembris 1750.

3. *Qualem consequuntur gratiam sepulti in Habitu S. P. Francisci?*

R. Ex Concess. *Leonis X.* in Bulla; *Notum facimus.* Consequuntur plenariam remissionem culpæ & pænæ. Quam gratiam confirmavit *Benedictus XIII.* in Constit. *Summe decet.* 1727.

4. *Regularium Exemptorum seculares tam servitiales, quam Commensales ubi sepeliri debent?*

R. In Ecclesia eorundem Regularium etiam invito Parocho, si decesserint, vel domo eorundem, neque voverint alibi sepeliri. Ex Concess. *Clementis IV.* & *Benedicti XIII.* Constit. *Pretiosus in conspectu.* Quinimo etiam, si repente moriantur extra Claustra, dummodo acta sint servi, possunt deferri ad Ecclesiam illorum Regularium, quorum sunt servi, præsentem tamen Parocho. Ex Constit. *Innocent. XII.*

5. *Debetne Parochus adesse, quoties defertur ad Regulares sepeliendum corpus?*

R. Affirmative, si tamen venire noluerit, vel absque

absque ratione iusta, ex malitia assistentiam distulerit, potest cadaver etiam deferri absque illo. Ex Decr. S. C. Card. 11. Decemb. 1635. Quod novissime confirmavit Benedictus XIII. Constit. quæ incipit: *Pretiosus* §. 73.

6. *Quam diu Parochus in casu expectari debet?*

R. Juxta Decr. S. R. C. 1734. 24. Julii debet expectari Parochus integrâ horâ, amplius nihil, etiam si sit Archipresbyter aut Canonicus.

7. *An Cadavera Defunctorum in Ecclesia FF. Minorum Observ. sepelienda, debeant prius deferri ad Ecclesiam Parochialem?*

R. Non deberi juxta Decr. S. R. C. 14. Martii 1722. non obstante etiam immemorabili consuetudine in contrarium.

8. *Quid ulterius observandum circa sepulturam apud Regulares habitam?*

R. Hæc sequentia:

I. Quando comitante Parocho desertur corpus ad Regulares, Officium Defunctorum & alias Cere monias in Ecclesia eorum non Parochus, sed iidem Religiosi absolvere debent, nisi dederit licentiam Superior loci. Ita Decr. S. R. C. 21. Novembr. 1637. annuente Alex. VII. Clem. IV. & Sixto IV.

Excepto tamen, dum Capitulum introducit Cadaver, cui specialiter conceditur à S. R. C. 29. Decemb. 1750. facultas ingrediendi Ecclesiam Regularem cum stola & cruce elevata S. R. C. 7. Decemb. 1731.

II. Pro Cadaveribus apud Regulares sepeliendis non licet Parochis plus exigere, quam si in eorum Ecclesiis sepelirentur S. R. C. Episc. Reg. 18. Januarii 1672.

III. Quartam partem Funeralium à nobis FF. Minoribus Parochi recipere non possunt. Ex Const. multorum Pontif. novissimè *Pis V. Et si mendicanti-*

um, quam confirmavit *Benedictus XIII.* in Const. Summè decet 1727. Et novissimè 3. April. 1745.

IV. D. Parochi non possunt ultra opportunum tempus Corporis delationem ad Religiosos retardare, nisi prius illis solvatur ab Executoribus pro sepultura. Ita S.C. Card. 22. Maii 1615.

9. *Quid est Quarta Pars Funeralium, & quo Jure debeat Parochis?*

R: Est quædam portio à Canonibus inducta & approbata, Parocho propter Sacramentorum administrationem debita ex iis, quæ Regularibus obveniunt, ex quo in ipsorum Ecclesiis eligat quis sepulturam, & apud eos sepeliatur.

10. Quantum tamen ad solutionem hujus portionis Canonica, non concordant Canones Ecclesiæ in assignanda quota, ut notavit *Antonell:* de Reg: Eccl: l. 1. c. 13. in quibusdam enim partibus debetur Parocho medietas, in aliis tertia vel quarta pars secundum varia jura & consuetudines antiquas.

11. *De quibusnam rebus quarta pars reddi debet Parocho?*

R: Non concordat jus Canonicum propter diversam consuetudinem in pluribus partibus. Nam *Benedictus XI* in Extrav. jussit solvi de illis, quæ cum funere deferuntur circa cadaver à Domo defuncti ad Ecclesiam. Hoc ipsum statuit *Pius V.* Const. Et si Mendicantium.

Sed quia in nostra Polonia aliisque pluribus locis nihil deferitur cum funere, præter cereos ad manus assistentium, & tota pompa funeris celebratur intra Ecclesiam, hinc standum est antiquæ consuetudini prout etiam deci. *Trid.* Ses. 25. c. 13.

12. In hac difficultate consuluit Clerus Civitatis Mantuanæ S.C. C. 13. Julii 1699. Cui rescripsit eadem S. C. his terminis: in Casu de quo agitur, ser-

vandam esse consuetudinem solvendi quartam in medietate Cereorum tantum, quæ deferantur per viam.

13. Ut Regulares ad quartam teneantur, necessarium est, quod Conventus & Monasteria sue inter erecta 40. annis ante Conc. *Trid.* & quod totidem annis solvere consueverint, ut patet ex *Trid.* Ses. 25. c. 13. & Const. Pii V. *Et si Mendicantium.*

14. Unde Monasteria fundata post publicationem Conc. *Trid.* vel intra 40. annos computandos ab ejusdem initio, tenentur ad quartam; Hoc semper salvo & bene adnotando, si fuerint nimirum illius Religionis, cui ante *Trid.* nunquam fuit concessa exemptio, ut tenuit *Rota* in una. *Posnanien.* 5. Maii 1698.

15. Nos FF. Minor. Observ. habemus quo ad hoc speciale Decretum S. C. 2. Aug. 1607. l. 11. Decretalium f. 13. & novissime. 7. Decemb. 1731.

16. In casu vero, quo Regulares ad quartam Funeralium se non esse obligatos defendant, Parochis probare incumbit quadragenariam consuetudinem; ut in Terminis respondit S. C. C. in causa Minorum de Observ. Prov. Polon. 14. Novembr. 1682. l. 32. Decretal. fol. 476. Ubi ad quæsitum.

An ad Parochos vel potius ad Superiores Regul. Conventuum spectet onus probandi quartam partem Funeral. à controversis Conventibus solvi consuevisse vel non, per 40. annos ante Trident.

By. Cong. ad Parochum.

17. *An Moniales teneantur ad quartam Funeral?*

By. Non tenentur, ut sæpius declaravit S. C. C. & præsertim 16. Martii 1652. nisi adsit in contrarium consuetudo legitima.

18. *Cui Paracho solvenda est Quarta Funeral.?*

By. Illi, in cujus Ecclesia defunctus solebat Sacramenta recipere & audire Divina. Ex Cap. Cum quis de sep.

19. Ubi notat Glossa, quod si sepultus haberet domicilium in duabus Parochiis, & in tertia aliqua Ecclesia sepeliretur, solvenda portio inter ambos e-
jus Parochos dividi debuisset.

20. Si vero habuisset sepulchrum suorum Majorum, & elegisset sibi sepulturam in alia Ecclesia extra suam Parochiam, quarta Pars solvenda esset Parochiæ tantum, non vero illi Ecclesiæ, in qua est sepulchrum Majorum ipsius defuncti, ut docet ead. Glossa.

21. *Licitumne est Religiosis, persuasionibus morientes inducere, ut in illorum Ecclesiis vocant sepeliri?*

R. Non licet, hoc enim sub Anathem. vetuit Bonifacius VIII. Et sub Excomm. Papæ reservata, ut patet ex Textu. Clement. *Capientes §. Sanè.*

Ubi notandum est, has pœnas incurri, etiamsi effectus sepulturæ non sequatur, dummodo sit defecto inductio, hoc est, electio sepulturæ per juramentum, votum, vel pactum facta, non tamen sufficit simplex promissio de eligenda sepultura, ut notat Sylvester sum. verbo: *Excommunicatio* n. 49.

Non habent tamen locum prædictæ pœnæ contra inducentes ad electionem sepulturæ in aliena Ecclesia, ut expressè patet ex Textu Clement. Neque habent locum contra ignorantes prohibitionem, nisi sit ignorantia affectata, sed ad incurrendas prædictas pœnas inductio debet fieri scienter & cum temeritate. Nam Clement. habet ibi: *Sane temerarius violatores.*

22. *Possuntne Religiosi esse Executores Testamenti?*

R. Fr. Minores non possunt, in quo neque à suis Superioribus dispensari queunt. Ex Clement. *Exivit*: possunt tamen dare consilium in exequendis testamentis, ut ibi conceditur.

23. *Quam cito post mortem sepelienda sunt Corpora?*

R. Sal-

R. Saltim post 12. horas ab obitu, qui autem repente mortui sunt, non nisi post 24. horas ab obitu sepeliri debent. Ita Theatr. Reg: titi: *Exequia* n. 2.

24. *In quo loco sepeliri debent Corpora?*

R. Omnino infra superficiem terræ, non autem in muro parietis. Ex Const. *Pii* V. in Bulla: *Cum primum*. Item non debent sub altari sepeliri, aut ejus scabello, sed inter scabellum altaris & ostium sepulchri debet mediare ad minus trium cubitorum locus. Ita Can. *Præcipiendum* 13. q. 2.

25. *Qui sunt indigni sepulturâ Ecclesiasticâ?*

R. Sequentes: 1. Excommunicati. 2. Hæretici, & eorum fautores, Receptores ac Defensores. 3. Non baptizati, ut sunt Pagani, Judæi, & infantes absque baptismo morientes, etiam si sint Parentum Fidelium. 4. Negligentes Paschalem Confessionem & Communionem. 5. Decimas non reddentes. 6. In Duello decedentes. 7. Se ipsos occidentes. 8. Religiosi Proprietarii. 9. Usurarii. 10. Omnes, qui in peccato mortali absque penitentia mori certo sciuntur.

26. Omnes prædicti solum tunc privantur sepulturâ, quando ante mortem de suo scelere penitentiam non egerunt, ut docetur in Can. 6. *De Consecrat. Eccles.*

27. *Quam Panam incurrunt, qui scienter prædictos sepeliunt?*

R. Ipsò factò Excommunicationem incurrunt, ut habetur in *Clement. I.* de Hæret. Non tamen incurrunt, qui decedentem in peccato mortali, aut infantem non baptizatum sepeliunt, quia tales non exprimuntur in *Jure Clement. I.* lex autem panalis non est extendenda ultra casus, & personas in *jure expressas*.

28. *Quando licite possunt exhumari cadavera sepulchra?*

R. In

R. In his Casibus;

1mo. Quando perpetuæ sepulturæ non sunt ad hoc tradita, sed tantum deposita in aliqua Ecclesia, Capella, vel cripta.

2do. Dum exigit Capellæ renovatio.

3^{tio}. Quando sunt sepulta contra voluntatem testatoris, tunc enim debent exhumari, & reddi illi Ecclesiæ pro qua est testamentum & testes. Ex Decr. S. C. Episc: 31. Octobr. 1640.

In aliis autem casibus licite exhumari non possunt absque expresso Episcopi consensu, etiamsi Judex sæcularis pro recognitione corporis petat illius exhumationem, eò quod magna suspicio existat de morte violenta defuncti. Ita statuit S. C. Episc. 11. Septembris 1643.

29. *Quomodo Cadaver poni debet in feretro?*

R. Si est Sacerdotis, debet poni capite versus altare, si verò Laici, tunc pedibus ad altare, capite autem versus ostium templi. Ex Cerm. Episc: supra §. 15.

30. *Quomodo fieri debet Absolutio super Cadaver seu ad Feretrum?*

R. Præsente Cadavere, antequam Cantores intonent: *Libera me Domine*, Sacerdos celebrans debet incipere precem illam: *Non intres in judicium cum servo tuo Domine*, quæ immutata manet, etiamsi defunctus sit famina, vel plures, non debet propterea dici: *cum serva tua*, vel *servis tuis Domine*. Ex Decreto S. R. C. 31. Aug: 1697.

31. *Quæ Oratio dicenda est in absolutione ad Feretrum?*

R. Illa quæ fuit in Missa. Ita Bassus n. 45. & Merati p. 2. t. 13. quæ terminari debet breviter. *Per Christum Dominum nostrum.*

Deinde dictò per Cantores *Requiescant in pace*,
sub.

subjungi debet: *Anima ejus, & anima OO. Fidelium &c.* Sed in Commemoratione OO. Fidelium Defunctorum nil est superaddendum. S.R.C. 2. Decembris 1684.

23: *Quid observare debet Celebrans, dum circumferretur?*

R. Hæc duo.

1mo: Incensato vel asperso dextro latere, genuflectet coram V. Sacramento, si aderit in tabernaculo. Postea profundam inclinationem faciet cruci, quam tenet subdiaconus, Diaconus vero assistens genuflectere debet etiam coram cruce. Ex Cerem: Episc: supra §. 18.

2do: Si elevetur in aliquo Altari S. Hostia, non debet genuflectere, si in latere feretri thurificat.

Cætera de absolutione facienda ad feretrum, nempe: quomodo standum, incensandum &c: vide Rubric: Missal. circa finem Rubric: n. 4. vel in Missali Defunctorum circa finem Missalis.

ARTICULUS V. De Loco, & Tempore Sacrificii Missæ.

1. *Quis est Locus conveniens Sacrificii Missæ?*

R. De Jure communi, est Ecclesia vel alius locus consecratus, aut saltem legitima autoritate benedictus, ad D. cultum deputatus, ut mandat *Trid.* Ses. 22.

2. *In quibus locis illicitum est celebrare Missam?*

R. In his sequentibus:

1mo: In illis altaribus, sub quibus, humata sunt corpora defunctorum. Ex Decr: S.C. Episc: 1594.

2do: In navibus, in quibus est periculum effusionis sanguinis D. Ex Decr. S. C. Card. 1633.

3to: In Ecclesiis violatis, sed usque tunc, quando divulgata est violatio, ut notat Laym. c. 5.

4to: In Ecclesiis interdictis.

5to: In locis privatis. Ex *Trid. Ses. 22. & Clem.*

Xl. 15. Decembr. 1703.

3. *Habentne Privilegium quo ad hoc Regulares?*

R. Affirmativè. Nos FF. Minores habemus ex Constit. Sixte IV. in Bulla, quæ incipit: *Regimini*, Tenor Bullæ. *Concedimus isdem Fratribus, ut non solum in Oratoriis & locis, in quibus degunt, sed etiam in quovis alio loco, congruente & honesto, possint super altari portatili hujusmodi Missas, & alia D. Officia celebrare.* Quod Privilegium aliqui volunt esse revocatum à *Trid.* Alii vero negant, ex quibus est *Dian. Salas, Rodriq. &c.*

PP. Societatis JESU post *Trid.* à Gregor. XIII. sunt privilegiati ut in quovis loco decenti celebrare possunt; quod probabilius tamen intelligi debet de Missionariis actualibus.

4. *An possunt Episcopi dare licentiam Sacerdotibus celebrandi Missam in locis privatis?*

R. Affirmativè, ex justa tamen causa, ut mandat *Trid.* Vel quia persona ægrota domi jacet, vel quia longè distat ab Ecclesia.

5. *Quam diu durat Privilegium Oratorii privati datum absque limitatione?*

R. Usque ad mortem Privilegiati, neque cessat mortuo Papa, qui concessit, vel Episcopo, qui designavit, ut docet *Sanch. Tambur. La Croix l. 6. p. 2. n. 267.*

6. *Quid si privilegiatus mutet suum Domiciliū?*

R. Talis secum fert privilegium Papæ, quia est Personale, si tamen mutet Domiciliū in aliam Diocesim, requirenda est approbatio Ordinarii loci, ut docent communiter DD. cum *Dian. p. 9. t. 1. R. 7.*

7. In Oratoriis Privilegiatis possuntne plures celebrari Missæ?

R. Si addunt in Privilegio ly: ut una tantum celebretur Missa, non possunt sub mortali ob graves prohibitiones *Trid.* & *Clem.* XI. Neque excusat à peccato, si altera Missa clausis januis celebretur, quia est prohibitio propter locum, non personas.

8. Audientes Missam diebus Festivis in tali privilegiato loco, utrum satisfaciunt Præcepto Ecclesiæ de audienda Missa?

R. Si sint de Familia privilegiati, utique satisfaciunt, non vero si sint forenses, aut hospites, ut patet ex Decr. *Clem.* XI. quod incipit: *Non nulli* 1703.

9. Exceptis tamen Oratoriis privatis Episcoporum etiam Titularium, in quibus etiam extranei præsentibus sacrificio Missæ, dum Episcopus celebrat, satisfaciunt dicto præcepto de audienda Missa, ut respondit S. C. Card. 22. Septembr. 1640.

10. Nomine autem Familix, intelliguntur illi, qui habitant in domo privilegiati, cum quadam habitudine ad illum.

11. Quotplex est Oratorium?

R. Duplex: *Publicum* & *Privatum*. unum est illud, quod extra privatas domos, Episcopi Auctoritate ad D. Cultum est erectum. Privatum vero est illud, quod in privatis domibus, ac intra domesticos parietes sine auctoritate Episcopi est erectum.

12. An possint Episcopi dare licentiam Sacerdotibus celebrandi Missam in Oratoriis privatis?

R. Non possunt, nisi quo ad hoc specialem facultatem habeant à Sede Apostolica, prout statutum est à *Trid.* Ses: 22. & novissimè Decr. *Clem.* XI 15. Decembr. 1703.

Quod intelligi etiam debet in casu, quo infirmus viati.

viaticum sumere postulare, ut S. R. C. declaravit ac respondit Cardinali Paleoto prout apud Ragn: in 4. videre est.

13. Unde si aliquis Episcoporum habet specialem facultatem à Sede Apostolica concedendi Indultum quo ad Oratoria privata, debet prius juxta *Venizigh.* cit: in offic. Curia Cap: 10. §. II. n. 77. visitare Oratorium privatum, utrum habeantur omnia in illo requisita à Jure.

14. *Qua requiruntur ad celebrandum in Oratorio privato?*

R. Juxta Decretum *Benedicti XIV.* quod incipit: *Spirituali Consolationi* &c. editum 12. Febr. 1749. requiritur, ut sit Oratorium ad hoc muro extrudum, decenter ornatum, ac ab aliis usibus domesticis liberum.

15. *Potestne Missa celebrari in Oratorio privilegiato etiamsi neuter sit ex Conjugibus, quibus specialiter concessum est hoc privilegium?*

R. Fuit antea hæc difficultas in Contraversa apud DD. pro utraque parte rationes assignantes congruas; Sed 1740. 3. Decembr. decrevit S. C. C. *Trid.* Non posse celebrari Missam in privatis Oratoriis, quando eidem Missæ non interest aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est. Quam resolutionem S. C. Modernus *Benedictus XIV* approbavit, & observari præcepit.

16. *Quanam Persona sunt illæ, quibus principaliter Indultum concessum est?*

R. Juxta Explicationem solius Papæ *Benedicti XIV.* in Decreto Confirmatorio Resolut. S. Cong. sunt illæ Personæ, quæ expressè adnotantur in Indulto, tales autem solent esse soli Conjuges.

17. *Licetne omni tempore celebrare in Oratorio secularium?*

R. Ne-

R. Negativè. Sunt enim aliqua solemnia festa excepta, à Sac. Cong: 17. Novembr. 1507. confirmante *Clem. XI.* in quibus ad Ecclesiam, etiam privilegiatus ire tenetur.

18. *Qua sunt illa Festa?*

R. Hæc: Festum Nativitatis D. Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Annuntiationis, Assumptionis, Apostolorum Petri & Pauli, OO. Sanctorum, & omnia illa, quæ in Indulto excipiuntur.

19. *An Omnes tres dies Paschatis & Pentecostes sunt excepti?*

R. Negativè, sed sola prima dies excipitur juxta *Quarti* dub. 9.

20. *Nota* tamen, quod si tale Oratorium conceditur alicui personæ propter infirmitatem ejus, nulla dies excipi debet, quia alias ille infirmus in maximis solemnitatibus solatio spirituali privaretur.

21. Hic venit adnotare, quod in suspensione Indulgentiarum tempore Jubilæi, non comprehenduntur Altaria privilegiata, nec aliæ Indulgentiæ pro solis Defunctis. Sac. Cong. 24 Jan. 1700.

T E M P U S.

22. *Quot est Tempus celebranda Missa?*

R. De Jure Communi est illud, quod incipit ab Aurora, & durat usque ad meridiem inclusivè. Aurora autem pro Missa celebranda accipi debet non physice, sed moraliter & politice, pro illo tempore, quando solet terminari hominum quies, & inchorari labor, juxta locorum consuetudinem. Ita S.R.C. 2. Novemb. 1634.

23. *Habentne aliquod Privilegium quo ad hoc Regulares?*

R. Affirmative, nam FF. Minores ex Concessione *Leon. X.* & alii Mendicantes possunt licite cele-

celebrare Missam post mediam noctem, usque ad horam tertiam pomeridianam inclusive, ex notabili tamen causa, quod Privilegium docet non esse revocatum per *Trid. Sannig.* l. 3. Decr. tit. 41.

24. *Potestne aliquando Sacerdos anticipare Missam, seclusò etiam Privilegiò?*

R. Potest, si necessitas expediat, ut docent commun: DD. cum *Pasq.* q. 409. Hæc autem necessitas potest esse, VG. iter imminens ipsius Sacerdotis aut populi. Necessitas vero expectandi post meridiem cum Missa potest esse vg. prolongata devotio, eò quia Missa solemnis, aut Concio diu durat.

25. *An potest in die Nativitatis Sacerdos absolute omnes tres Missas simul post mediam Noctem?*

R. Negative, id enim vetuit Sac. R. Cong. 20. April. 1664. & 7. Decemb. 1702. jussu *Clem: XI.* ubi etiam prohibet communicari fideles.

26. *Quanam observari debent circa Missam in Festo Nativitatis*

R. Hæc sequentia:

1mo: Dum celebrans transit in prima vel secunda Missa post sumptionem Sacramenti, non debet flectere, etiamsi species vini consecrati non sint exsiccata. Ex Decr. S. R. C. Aug. 1698.

2do: Si non simul omnes Missas absolvit, debet potius Calicem ad Sacristiam deferre, quam in Altari relinquere, ubicunque tamen calix positus est, semper debet habere suppositum Corporale. Ita *Merati* p. 4. tit. 3.

3^{io}: Tres Missas celebrare privilegii est, non præcepti; Unde nec Parochus tenetur omnes tres absolvere. Ita *Gav. Bonac.* d. 4. q. ult. & alij.

4to: Si unam vult celebrare, debet convenientem tempori legere, nempe: si in nocte, primam; si in aurora, secundam; si vero de die, tertiam.

27. *Ad quid tres Missæ celebrantur in die Nativitatis?*

R. Propter Mysterium trinae Nativitatis Christi D. qui 1mo natus est ab æterno ex Patre. 2do In tempore ex MARIA Virgine. 3^{io} Per gratiam nascitur in nobis quotidie. Hanc autem trisam Missam instituisse legitur *Telesphorus* Papa Anno 126.

Nota, quod in Regno Aragoniæ, ac ejus ditionibus fuit à Sede Apostolica concessum speciale indultum, ut videlicet in die Commemorationis OO. Fidelium. 2. Novembris Presbyteri sæculares, duarum Regulares tres Missas in eodem die celebrare possent.

Nunc vero 21. Augusti 1748. modernus *Benedictus* XIV. in indulto, quod incipit: *Quod Expensis* concedit omnibus Sacerdotibus Sæcularibus & Regularibus tres Missas celebrare eodem die 2. Novembris in Regnis Hispaniæ, Portugalliæ, Aragoniæ & Algarbinorum. Cum hac tamen conditione, ut stipendium accipiant pro prima duntaxat Missa, alias vero duas absolvere tenentur pro omnibus Fidelibus Defunctis, sub pœna suspensionis à Divinis ipso facto incurrenda.

ARTICULUS VI.

De Dispositione Sacerdotis ad Missam

1. *Quid est Dispositio Sacerdotis ad sacrificiū Missæ?*

R. Est: *Quædam præparatio animæ & Corporis ad digne & licite absolvendum tam sublime Officium.*

2. *Quotuplex est hæc Dispositio?*

R. Præcipua ac principalis est: *Gratia sanctificans, & Interna quies.*

3. *Quot peccata committit, qui in peccato mortali sacrificat?*

R. Secundum aliquos duo: 1um, quia in peccato conficit Sacramentum. 2um Quia communicat

cat in peccato. Juxta alios autem unum committis, æquivalens duobus.

4. Prudenterne fecisset ille, qui necessitate coactus ad celebrandum, fingeret se celebrare coram populo, timendo ne sacrilegium committat, in mortali existens?

R. Quod talis gravissimè peccaret, & quidem gravius, quam si in peccato consecraret, quia & Sacramento infert injuriam, & populo fraudem.

5. Tum quia in tali casu deberet potius actum contritionis elicere cum proposito illud confitendi, ut docet *Trid. Ses. 13.*

6. Quot sunt Dispositiones Corporis?

R. Tres potissimum numerantur:

1ma Est: Ne Minister sit ægrotus ita, ut ex ejus infirmitate sequatur irreverentia Sacramento, tales morbi sunt vomitus, morbus Caducus, tussis frequentissima &c.

2da Est: Jejunium & quidem naturale, ita ut a media nocte nihil etiam modicum per modum cibi aut potus sumatur; 3^{ia}: Mundities corporis.

7. Ad quid Ecclesia requirit Jejunium?

R. Propter Tria: 1. Ut vitetur periculum ebrietatis & vomitus. 2. Ut citius corrumpantur species in stomacho jejuno. 3. Ut primo quaratur cibus Spiritualis, juxta illud *Matth: 6. Quærite primo Regnum DEI &c.*

8. Licetne Sacerdoti aliquando non jejuno Eucharistiam sumere?

R. Affirmativè juxta *V. Scotum* in 3. d. 8. q. 3. in his casibus.

1mo: Quando deberet dari infirmo viaticum, & non esset Eucharistia consecrata, tunc Sacerdos etiam non jejunus potest sacrificium celebrare, ut poscenti viaticum tribuat.

2do: Si in sumptione 2da speciei reperiret aquam,
non

non vinum. tunc ad complendum sacrificium deberet iterum consecrare & sumere, non obitante, quod non sit jejunus.

3to: Quando post sumptam ablutionem advertit celebrans adhuc superesse quasdam reliquias hostiæ consecratæ, quas tamdiu potest sumere, quousque ab altari non recedat, quia ut docent Rubr. *Reliquia illa ad idem sacrificium spectant.*

4to: Si post factam consecrationem celebrans sit morbo aut morte præventus, tunc alius etiam non jejunus tenebitur easdem consumere species.

5to: Dum timetur aliqua inferri irreverentia Sacramento?

6to: Dum post consecrationem recordetur Sacerdos se non esse jejunum.

9. *Qualis manditia corporis requiritur in sacrificio Missæ?*

R. Non solum illa, quæ habetur per lotionem ipsius corporis, sed etiam, quæ excludit pollutionem nocturnam.

10. *Quotuplex est Pollutio?*

R. Juxta D. Bonavent: in 4. d. 12. p. art. 3. q. 3. est Quadruplex.

1ma: Habetur ex turpi cogitatione, colloquiis, vel crapula.

2da: Provenit ex diabolica illusione.

3ta: Oritur ex superfluitate naturæ, in qua sentitur inordinata delectatio.

4ta: Habetur ex infirmitate.

11. *Quæ ex his impedit celebrationem Sacrificii Missæ?*

R. Prima, Secunda & Tertia, quia hæ pollutiones sunt conjunctæ cum immunditia animæ; vel saltem dubitatur, & ideo per illas maculatus, censetur esse immundus, consequenter à sacrificio Missæ abstinere.

abstinere debet, ut docent Rubr. Miss. Tit. de *De-
fectibus* c. 9. nisi certò constet non adesse in illis
peccatum mortale.

12. *Qualis est Obligatio Sacerdotis ante Missam
dicere Preparationem?*

R. Nullum quo ad hoc esse præceptum docent
comm: DD. solum enim pro opportunitate tempo-
ris Orationes illæ sunt dicendæ.

13. *Quale est peccatum omittere Orationes inter
induendum?*

R. Aliqui putant esse mortale, ut Nav: Gav.
Sylv. Alii autem probabilius docent esse veniale, ut
Henriq. Rodriq: Castrop. *Aversa. Gab.* n. 327. Alii
tandem nullum agnoscunt peccatum, putantes quo
ad hoc Rubricas tantum esse directivas. Ita Tamb.
& Quarti: dub. 8. Pasq. q. 819. Veniale tamen
rectè cum communiori arbitratur.

14. *Quà necessitate lotio manuum ante Missam
præmitti debet?*

R. Ad summum sub veniali, multi docent cum
Dian; p. 1. t. 12. R. 19 Post Missam autem non lava-
re manus, nequidem veniale est. *La Croix* l. 6.
p. 2. n. 413

ARTICULUS VII.

De Requisitis ad Missam.

1. *Quæ sunt Requisita ad Missam?*

R. Sunt illa, sine quibus illicitè vel saltem in-
decenter absolveretur sacrificium Missæ. Hæc autem
requisita sunt: Vestes, Vasa sacra, Altare, Lumina,
Crux, &c.

2. *Quotaplices sunt Vestes Sacra?*

R. Duplices; *Majores & Minores.* *Majores* sunt
Alba, Stola, & Planeta. *Minores* autem sunt cætera
vestimenta.

3. *Quale est peccatum celebrare sine vestibus?*

R. Est peccatum mortale, si omittantur vestes Majores, vel aliqua illarum, juxta *Merat* p. 2. tit. 1. Veniale autem si ex Minoribus desit aliquod. In casu tamen necessitatis licet uti cingulo non benedicto, vel stola pro manipulo, aut e contra, ut docet *Laym.* l. 4. t. 5. c. 6.

4. *A quo benedicenda sunt S: Vestes?*

R. Ab Episcopo, vel à Sacerdote habente Privilegium.

5. Prælati Mendicantium habent potestatem benedicendi vestes & vasa sacra pro suis Ecclesiis, ubi unctio Chrismatis non intervenit. Ex Decr. S. R. C. 18. Aug. 1629.

6. Generales, Provinciales, & Guardiani Ord. Min. possunt Ordinis sui Ecclesias & Oratoria, paramenta, ornamenta, Pixides, Melchisedech, & alia ad D. cultum spectantia solemniter benedicere, ubi unctio Chrismatis non intervenit. Item Ecclesias & Cameteria polluta possunt reconciliare aquâ à se ipsis benedictâ, dum Episcopus distat 10. Milliariibus Polonicis; si vero non distat, debent ab illo petere gratiam reconciliandi, vel saltem aquam benedictam, quæ debet esse ex sale, cinere, vino & aqua. Ex privil. Leon. X. Const. quæ incipit: *Religionis uadet honestas*. Quam gratiam novissimè confirmavit Benedictus XIII. 1727. in Const. *Summe decet*.

7. *Possuntne prædicti Superiores benedicere paramenta etiam pro extraneis Ecclesiis?*

R. Probabilius posse, ut docet Tamb. d. 22. Sporer. n. 411. Tum quia Pius V. legitur concessisse hanc gratiam 1571. 25. Julii. Et Gregor. XIII. Const. *Exposcit*. 1575. concessit Prælati SSS, Trinitat. cum quibus nos communicamus Const. *Etenedict*. XIII.

8. *An simplex Sacerdos non privilegiatus à Sede Apostolica benedicens Corporalia, & paramenta S. incurrat Irregularitatem?*

R. Incurrit. Ratio est, quia sine dispensatione exercet actum Ordinis Episcopalis, quem non habet, ut patet ex Cap. *Si quis*. Nam juxta Gav. & Hassens ex dicto cap. horum benedictio jure Ordinariorum ad Episcopos pertinet.

9. Unde occasione hujus, *Nota*: quod etiam Diaconus benedicens aquam juxta ritum Missal. Irregularis efficitur; quia ejusdem benedictio est actus Ordini Sacerdotali deputatus. Argum. tum ex Rubr. Miss. tum ex cap. *Aquam sale* d. 3. de *Consecr.*

Quapropter probabilius abstinere debet Diaconus à danda solemnī asperzione populo in die Dominico; quia etiam hic actus videtur esse proprius Sacerdoti, ut patet ex antiqua Ecclesie praxi. Nam licet competat Diacono, in quantum habet Ordinem Exorcistatus Energumēnos aquā aspergere, non tamen universum populum, quia talis sollemnis actus deberet numerari inter officia Diaconi, saltem de licentia Presbyteri, uti est baptizare, aut distribuere Eucharistiam, nullibi tamen invenitur, unde sic benedicens, videtur alterius Ordinis actum exercere, & per consequens irregularis fieri: vide inferius.

10. *Quando amittunt benedictionem vestes ac Vasa sacra?*

R. Tunc, quando ita lacerantur aut franguntur, ut amplius inservire non possint ad usum, ad quem sunt benedicta, juxta *Gob.* n. 357. & alios DD. Hinc Cingulus ruptus: si secundum aliquam partem possit cingere, non amittit benedictionem in alia parte, cui pro commoditate altera pars insufficiens ad cingendum poterit innodari, ut docet *Parq.* q. 806. & alii.

11. *A quibus licite possunt tangi Vasa Sacra?*

R. Si actu non contineant Eucharistiam, possunt licite tangi à Clericis Tonsuratis. Laici autem Ord. Mend. pro tunc licite S. Vasa tangere possunt, dum Sacristia funguntur officio juxta *Spener.* n. 404. *Sixtus* tamen IV. indistincte omnibus concessisse legitur.

12. Laici Sæculares, si absque rationabili causa, sed ex sola levitate tangant corporalia vel calices, veniale ad summum committunt juxta *Pasq.* q. 838.

13. *Quot sunt Colores Vestimentorum?*

R. Quinque: Albus, Rubeus, Viridis, Violaceus & Niger.

14. *Sub quali peccato Rubrica obliget ad Colores Vestimentorum?*

R. Ad summum sub veniali; hinc ex defectu potest Sacerdos uti stola alterius coloris à manipulo aut Casula.

15. *Nota:* quod exteri celebrantes Missam in Ecclesiis Regularium, debent adhibere eundem colorem, quo utuntur prædicti Regulares. Ex Decr. S. R. C. Junii. 1701.

16. *Quali cingulo uti debet Sacerdos in Missa?*

R. Congruentius utitur lineo quam serico Ex Decr. S. R. C. 22. Januarii 1701.

17. Ex defectu cinguli benedicti licitum est non benedictum adhibere, aut alium funiculum, vel stolum. Ita *Lazm.* l. 4. t. 5. & *Diana* R. 57.

18. *Quale Corporale adhiberi debet in Missa Sacrif.?*

R. Omnino lineum, saltem quo ad illam partem, qua hostiam & calicem tangit, in extremitatibus vero potest esse sericum, vel auro elaboratum.

19. Peccare mortaliter Sacerdotem, qui utitur immundo corporali, docet *Gavant:* p. 2. t. 1.

20. Non est benedicendum corporale post locationem,

tionem, nisi notabiliter rumpatur. *Bonac.* d. 4. q. ult.

21. Corporale debet conservari in Bursa, nam extra Bursam illud portare (ait *Gavant.* n. 2. & cum ipso *Merati*) indiget dispensatione Apostolica, prout *Pius V.* cum Hispanis dispensavit. *Sporer* vero n. 400. nullam hujus necessitatem agnoscit.

22. Mortale est, nullum habere corporale, aut uti non benedicto. *Pasq.* q. 750. Si tamen consecraretur in non benedicto, jam eò ipso benedictum foret.

23. *Palla qualis esse debet?*

R. A parte illa, quâ tegit calicem, non debet esse serica, sed lineæ S.R.C. 22. Januar. 1701. Mortale putat *Suar.* celebrare sine palla, Veniale autem judicat *Sotus* & *Rodrig.* In defectu potest loco pallæ adhiberi corporale vel purificatorium vel etiam Bursa ut docet *Sporer* n. 398.

24. *Quale Purificatorium adhiberi debet in Missa?*

R. Omnino lineum, quod adesse debet sub veniali, & in defectu illius aliud strophium mundum, quia purificatorium non requirit benedictionem, ut notat *Suar.* *Gavant.* & alii.

25. Celebrare sine velo calicis, si haberi non potest nullum est peccatum. *La Croix* l. 6. p. 2. n. 330. nam velum & manutergium requiruntur solum ob deceniam.

26. *Qualis Calix & Patena requiritur?*

R. Sub mortali requiruntur consecrata, ut Omnes DD. concedunt. Item debent esse ex auro & argento, aut saltem ex stanno, ut patet ex Rub. Missal. De defectu §. 10. Aliqui apud *La Croix* l. 6. p. 2. n. 308. admittunt ex plumbo, non tamen ex Aere. Ex quo patet quod calix Ruthenorum stanneus in casu necessitatis est sufficiens ad celebrandum.

27. *Quale Altare requiritur ad Missam?*

R. Debet esse stabile, vel portatile, utrumque ex integro lapide, sub mortali, ab Episcopo vel Abbate benedictum.

28. Portatile debet esse tantæ magnitudinis, ut commode possit capere calicem cum patena, ac hostias parvas, quæ omnino saltem tempore consecrationis in portatili adesse debent, quia omnes sunt unica victima & permodum unius offeruntur, ut monet *Mirari*: Tom. 1. p. 2.

29. Si lapis consecratus frangatur in duas partes, quarum utraque apta sit sustentare hostiam & calicem, secundum communem sententiam non amittit benedictionem, & servire potest pro duplici ara, totus enim lapis consecratus est, & quia partes divisæ non amittunt usum ac finem, non est ratio cur illorum desinat consecratio. *La Croix* l. 6. p. 2. n. 301.

30. *Qualis mappa in altari ponenda est?*

R. Juxta Missale jussu Clem. VIII & Pij V. editum, debet esse linea & triplex. Potest tamen una triplicari ut advertit Sa. Laym l. 5. t. 5. c. 6. Non est autem necessarium ut sit omnino benedicta, sed in necessitate vulgaris adhiberi potest. Laym. loco citato:

31. *Quæ necessitate requiritur lumen ad Missam & quale?*

R. Sub mortali illicitum est absque lumine celebrare ut docet communis sententia.

32. Sub veniali prohibentur candelæ ex favo, dum possunt commode haberi ex cera Pasq. q. 726.

33. Similiter sub veniali adhiberi debet duplex lumen; unde extingua una candelâ, non est sistendum donec accendatur altera. *La Croix* n. 392.

34. Juxta Quarti nec sub veniali requiritur lumen tempore Evangelii S. Joannis, quia jam finitum

De illis quæ spectant ad celebr. Sacrif. Missæ 312
tum est sacrificium dum dicitur: *Ite Missa est.*

34. *Quomodo Crux est necessaria in Altari tempore Missæ?*

R. Sub veniali, ut tenent communiter DD. contra Averfam.

35. *Estne necessaria Crux in illo Altari in quo est statua Crucifixi?*

R. Non est necessaria, si commode ad oculos Sacerdotis haberi potest prædicta statua. Ita decrevit S. R. Congr. 4. Augusti 1663. In Altari in quo adest magna statua Crucifixi, non est necesse ut ponatur alia crux dum celebratur Missa.

Est autem necessaria quamvis sit expositum SS. prout mandavit S.R.C. 24. Maji 1707. & novissime Bened. XIV. in Const. *Accepimus præstantium virorum* edita 16 Julii 1745. Quidquid dicat in contrarium S.R. Congr. 2. Sept. 1741 quæ non requirit in casu Crucem.

Poterit tamen utraque Sententia sine ullo scrupulo observari, quia Bened. XIV. in dicta Const. magis videtur consulere quam præcipere.

ARTICULU VIII.

De illis quæ spectant ad celebrationem Sacrificii Missæ.

1. *An fideles satisfaciunt præcepto Ecclesiæ de audienda Missa diebus Dominicis & Festivis, si ipsam audiant in Ecclesiâ Regularum?*

R. Satisfaciunt, neque à Parochis possunt licite impediri ut statuit Leo X Const. Bullar. t. 1mo.

2. *An possunt Regulares aliquando impediri à Parochis quo ad celebrationem Missæ aut pulsam campanam?*

R. Non

R. Non possunt ex Const. Pii V. Et si Mendicantium §. 8. dicente nec non Missas & Divina officia hujusmodi etiam in diebus Dominicis vel Festivis, etiam antequam Rector Parochialis Ecclesia celebraverit, celebrare & facere possunt quando eis videbitur. Ex quo patet, quod Regulares nullo jure obligantur in nocte Paschatis expectare Parochialem Ecclesiam, ut ipsa prius reseret Sepulchrum.

3. Quo ad pulsus campanæ adest Decretum S. Congr. Regul. 10. Octobris 1568. ut die Sabbathi Sancti, Regulares cum pulsu suæ campanæ expectent, quoadusque pulset Ecclesia Cathedralis, vel Matrix seu Parochialis, alio autem tempore nunquam obligantur Regulares in pulsu campanarum dependere: ut patet ex terminis Decreti ejusdem Sacre Congr.

4. Si aliquis Presbyter secularis obligatur aliquo titulo celebrare Missas in Ecclesia Regularium, tenentur Regulares ad consensum præstandum, cum onere tamen ut Presbyter celebraturus provideat de illis, quæ spectant ad celebrandum, uti sunt candelæ, vinum, &c. ut statuit S. Congr. 6. Septembris 1625.

5. Passim Provinciales Ordinis Minorum S. P. Francisci reducere onera Missarum non recurrendo ad Sedem Apostolicam?

R. Antea non poterant ut patet ex Const. Innocentii XII. Nuper à Congr. nunc autem ex Concessione Benedicti XIII. 15. Julii 1724. Et Benedicti XIV. 2. Aprilis 1751. possunt Ministri Provinciales una cum pleno Diffinitorio reducere onera Missarum, facto tamen recursum ad Ministrum Generalem pro approbatione obtinenda.

6. Quæ nam sunt observanda de celebratione Missarum ex Constitutione Innocentii XII. quæ incipit Nuper

De illis qua spectant ad celebr. a Scris: Missa 314
Nuper à Congregatione edita decimo Kalendas Ja-
nuarii 1697.

B. Hæc præcipue sequentia.

7. Primo, tenentur Rectores Ecclesiarum fa-
cere tabellam onerum perpetuorum & manualium,
ac in loco patenti & obvie retinere, ut facile in-
telligere possent; quod si intra modicum & breve
tempus illis satisfacere non valent, abstineant à re-
ceptione stipendii. Modicum autem & breve tem-
pus non aquali judicio putant Doctores. Peyrinus
ad Const. 9. Urbani VIII. amplavit ad triennium
usque, alii ad biennium, sed valde laxè, nam etiam
unus annus non est breve tempus, tutior est senten-
tia ad duos duntaxat menses, & ad tres protrahere
cavendum.

Sed in hac re gravius est procedendum, aliqua
enim onera longius protrahi possunt, & aliqua hinc
& nunc absolvi tenentur, hoc enim maxime colligi-
tur ex mente dantis stipendium.

Unde si quis dat stipendium pro infirmo, aut re-
perdita, vel alio negotio hic & nunc urgente, te-
netur Sacerdos statim absolvere sub mortali peccato,
si differat absolvere post mortem, vel rei jacturam.
Quinimo in illo casu tenetur stipendium restituere,
quia mens dantis præcise fuerat, ut celebretur ante
& non post.

8. Secundo ex eadem Const. tenentur Rectores
Ecclesiarum, aut Superiores eleemosynas pro Missis ce-
lebrandis reponere in capsa particulari sub duabus
clavibus, quarum una penes Superiorem Localem,
altera vero penes alium à Capitulo Conventuali de-
putatum retineatur.

Occasione talis dispositionis Innocen: XII. qua
fierunt à S. Congr. Fratres Minores de Observ: an
possent in Sacristia retinere capsulas pro Missis cele-
bran-

brandis? Responsum est illis 7. Julii 1703. à S. Congr. *Negative*, quo ad alia vero teneri eos prout constitutio ligat & præcipit.

9. *Tertio* Ut Superiores de eleemosynis acceptis ac celebratione Missarum coram Patribus discretis, seu Consiliariis, vel alio nomine nuncupatis singulis mensibus districtam rationem exigant, & respective reddant.

Ex quo patet quod Innocentius in dicta Constitutione vult modicissimo tempore absolvi Missas, pro quibus stipendium jam acceperunt, alias frustra tam frequentem calculationem Missarum præciperet.

10. *Quarto*. Ut Superiores Regulares Locales in Provincialibus Capitulis sive Congregationibus exhibeant attestationem, seu fidem ab omnibus Sacerdotibus Conventus subscriptam & juratam, quod omnibus & singulis, tum perpetuis, tum manualibus Missarum oneribus tempore regiminis fuerit omnino & integraliter satisfactum. Vel deficiente aliqua modica satisfactione, posset intra breve tempus moraliter satisfieri, sub hac conditione, ut si qui Superiores Locales hujusmodi testimonium subscriptum manibus omnium Sacerdotum sui Conventus non habuerint, præcipit Pontifex ut tales in Capitulis careant omnino voce activa & passiva ut neque eligere, neque eligi possint.

Quod etiam serio recommodat R. Generalis Nostri Ord. Commis. Generl. in ejus patentibus literis pro Præsentia in Capitulo tenenda, cui sub onere propriæ illius conscientie mandat, ut tales Superiores omnino à voce activa & passiva excludantur, in quorum locum una cum V. Diffinitorio alii vocales eligi possunt ad suffragandum in electionibus.

11. *An Sacerdos habens stipendium onus ad celebranda*

De illis quæ spectat ad celebr. Sacrif. Missæ 316
brandam Missam in hac Capella vel in hoc Altari
possit alibi celebrare absque licentia S. Apostolica.

8. Non potest licite, super quo Pignutelli, t. 1. consultatione 276. refert Decretum S. Congr. Concilii 17 Augusti 1647. Non frustra enim Innocentius XII in dicta Const. vult Sacristas habere in promptu duas tabellas sive Registra, ut habeant ad notatas Missas ubi nam & in quo Altari celebrari debeant, aliter facientes graviter onerant conscientias suas cum suis Superioribus, qui talia pro munere sui officii negligunt.

12. Pariter Capellani, aut Beneficiati, omnino tenentur in eadem Capella celebrare, in qua ex vi foundationis à Testatore vel Collatore obligatur, ut docent communiter Doctores apud Officiale Curie cap. 10. num. 49.

13. Neque onera Missarum relicta in certa Ecclesia vel Capella alio absolute transferri possunt inconsulta Sede Apostolica, ut decrevit S. Congr. in Brixienſi 1. Decembris 1685, quæ translatio nulla foret, etiamsi fieret ab Executoribus testamenti, qui talem facultatem expresse non haberent à suo Principali, ut eadem S. Congr. statuit 17. Junii 1701, nisi locus celebrandi determinatus destruat, tunc enim de licentia Episcopi deberent in loco ab illo destinato celebrari, donec loca repararentur.

14. Si tandem antiqua Ecclesia totaliter diruitur in qua fuit onus celebrandi, & ad novam transfertur celebratio Missarum, tutius est hac in re consultare Sedem Apostolicam, quia Episcopus non potest tribuere talis translationis licentiam cum sit in perpetuum.

15. *An Capellani vel Altariste teneantur per seipsos celebrare Missas illas in Capella vel Altari ad quas ex vi foundationis obligantur?*

B. Te-

Ry. Tenentur per seiplos celebrare ut respondit S. Congr: consultata 21 Februarii 1688 maxime si constet de mente Testatoris personalis obligatio, quam facile unusquisque intelliget ex erectione sua, si hæc verba habebuntur: *Capellanus debet dicere pro anima mea in hac Capella vg. unam Missam in Hebdomada*. Sicuti enim ex tali fundatione obligatur Capellanus ad locum celebrandi, ita etiam ad Personam. Si vero ex mente Fundatoris erunt hæc verba: *Absolvatur una Missa qualibet Hebdomada in hoc Altari* tenebitur quidem ad locum non vero ad Personam, quod bene notandum est, & iustus quo ad hoc scrupulus habeatur ab Altaristis cum sit in re gravi.

16. *Qualem Missam celebrare debeant & possint Capellani Monialium in Ecclesia earum?*

Ry. De illo Sancto cujus Officium ab ipsis Monialibus recitatur, sed cum Missali Romano, quod si in illo Missa particularis de eodem Sancto non ad sit, sumenda est de communi. Ita decrevit S. R. Congr. 23 Novembris 1628.

17. *Quæ Pena illis, qui accepto majore stipendio pro Missa absolvenda vg. aureum nummum, dant aliter imperialem ad absolvendum?*

Ry. Juxta Decretum Ssmi Benedicti XIV. *Quantæ cura* &c. 30. Junii 1741. Si Laicus id fecerit excommunicationem ipso facto incurret, si vero Presbyter aut Clericus, suspensionem, à quibus censuris uterq; non nisi à solo Romano Pontifice pro tempore existente absolvi poterit, & quidem dupla ac in motis articulo, ut patet ex terminis ejusdem Decreti Pontificii.

Ex quibus constat Decretum valere, etiamsi id sine fraude fiat, nempe non obstante quod consentiat Sacerdos minus stipendium accepturus, quia hæc

De illis qua spectant ad celebr. Sacrif. Missæ 318
hæc est mercatura pessima, in quam iustissimo zelo
insurgit Pontifex.

18. *Licetumne est Regularibus administrare
semper Sacramentum Eucharistiæ secularibus Laicis
in suis Ecclesiis?*

R. Non licere in die Paschatis juxta Decretum
S. Congr. 9. Julii 1644. *etiamsi dicta Persona secu-
lares in alia die satisfecerint præcepto hac de re edito*
nempe de sumenda Eucharistia circa festum Paschæ.

Abstinendum igitur est Regularibus ab admini-
stratione hac Eucharistiæ, quia licet non desint Au-
thores qui oppositum doceant, magis tamen ad
harendum est Constitutioni Ecclesiasticæ, quæ vim
legis habet; lex autem præcipit non disputat.

Quod intelligi debet etiam de Tertiariis ut ex-
presse statuit Leo X. *Const. Dum intrat.* Hoc
autem Decretum intelligendum est de una die Pa-
schatis in qua etiam causâ solius devotionis non po-
test Laicus recipere Eucharistiæ à Regularibus, be-
ne vero in aliis diebus prout statuit S. Congr.
14. Januarii 1736.

19. *Qua habent Fratres Minores Privilegia cir-
ca celebrationem Missarum in Altari Privilegiato?*

R. Nos Fratres Minores habemus ex concessione
Benedicti XIV. 17. Septembris 1748. unum Altare
privilegiatum quotidianum & perpetuum in omni-
bus Ecclesiis Fratrum Ministro Generali totius Or-
dinis S. Francisci subsectorum pro omnibus anima-
bus Fidelium Defunctorum.

20. Pro animabus vero illorum qui Ministro
Generalis totius Ordinis S. P. N. Francisci subji-
ciuntur habemus omnia Altaria privilegiata perpetua
in Ecclesia nostra erecta, in quibus non tantum no-
stri Presbyteri, sed etiam seculares hoc utuntur
privilegio, & celebrare facient Missas pro animabus

Fratrum vel Sororum Ministro Generali subiecto-
rum, non solum in nostris Ecclesiis, sed etiam Mo-
nialium ut constat expressè ex terminis const: Be-
nedicti XIV quæ incipit: *Cum sicut* &c. 24. Mar-
tii 1741.

21. Ubi notandum quod huiusmodi Privilegia
ac Indulgentiæ Altaris Privilegiati, intelligi debent
de illis solum Altaribus, quæ sunt in Ecclesiis Ca-
nobiorum, & non de illis quæ aliquo modo perti-
nent ac dependent à Fratribus, ut expressè decre-
vit S. Congr. Indulgentiarum 30 Julii 1748.

22. Totius Ordinis Minorum S. P. Francisci
Ministri Generales, etiam in futurum existentes
quamdiu sunt in Officio Generalatus habent quotidie
Altare Privilegiatum, ubicunque & in quocunque
loco absolvant sacrificium Missæ, ex concessione ad
perpetuam rei memoriam Benedicti XIV. *Cum si-
cut dilectus* 26 Aprilis 1741. ad instantiam Cajetani
à Laurino Ministri Generalis.

23. *An celebrans in Altari Privilegiato possit
applicare uni Defuncto fructum sacrificii alteri in-
dulgentiam?*

R. Id colligi ex sensu Privilegii. Si enim tenor
Privilegii erit talis: *Sacerdos dicendo Missam pro
Defuncto, liberet ejus animam ex Purgatorio. Tunc
Indulgentia non suffragatur nisi animæ pro qua
celebrans offert sacrificium.*

Si vero sit tenor talis: *quoties Missam quis di-
xerit in Altari tali, toties liberat Animam ex Pur-
gatorio. Tunc poterit uni Sacrificium, alteri Indul-
gentia applicari, ut ex ipsis terminis constat.*

24. *An licitum est celebrare Missam in Portatili,
seu Antemissali Græci Ritûs, & in Paramentis Re-
bhenorum Sacerdotum?*

R. Juxta Const: Benedicti XIV quæ incipit
Impe-

Imposito nobis &c. editam 1751. possunt Sacerdotes Latini ritus in Ecclesiis Ruthenorum non Schismaticorum Missas celebrare in eorum Altaribus sive Antemissis, calicibus, etiam stanneis imo & in vestimentis omnibus illorum sacris dummodo ritu latino celebrent, scilicet in pane azymo & de licentia ipsorum Ruthenorum Parochorum. Et e contra possunt Rutheni Sacerdotes in Ecclesiis Latinorum celebrare in omnibus vestimentis Ritus Latini servato suo Ritu Græco quo ad panem fermentatum & alias ceremonias, quæ Constitutio non tantum intelligi debet in casu necessitatis, sed etiam solius devotionis quod bene notandum est ut expresse loquitur dicta Constitutio circa finem quam longum esset per extensum recensere.

SECTIO IX.

De Ceremoniis Sacrificii Missæ in communi.

ARTICULUS I.

De Rubricis Missalis.

1. *Quid est Rubrica Missalis?*

R. Est Regula communis continens ritus in celebratione Missarum observandas. Vocatur autem *Rubrica* quia plerumque rubro colore scribi solet.

2. *Quotuplex sit Rubrica?*

R. Duplex Præceptiva & Directiva. *ima* est illa quæ obligat in conscientia Clericum ad Ritus in ea præscriptas. *Directiva* vero solum proponit per modum consilii quid sit convenientius agendum.

3. *Quid nomine Rituum intelligitur?*

R. Omnes circumstantiæ requisitæ ad Missæ celebrationem.

lebrationem & solemnitatem, siue sint verba siue actiones, siue vestes, aut vasa.

4. *Quotuplices sunt Ritus?*

R. Alii sunt *Essentiales* qui scilicet sunt de necessitate Sacrificii & Sacramenti Et alii *Accidentales* qui solum pertinent ad ornatum. & hi possunt esse de necessitate præcepti non vero de necessitate Sacrificii.

Essentiales Ritus consistunt in Consecratione & Communionem. *Accidentales* vero in actionibus, precibus, & aliis circumstantiis ab Ecclesia adjunctis, quæ dicuntur sacramentalia & ceremoniæ.

5. *Quæ est causa formalis rubricarum?*

R. Est significatio verborum certos ritus præscribentium. Hæc autem significatio est duplex una *Literalis* quam voces immediate significant. Alia *mystica* quæ sub rebus significatis per verba, quasi sub velamine & figura conclusa est. Dicitur *Mystica* id est arcana & recondita, vocatur etiam *Spiritualis*, eo quod lateat sub rebus quasi spiritus sub corpore.

6. *Quotuplex est Mystica significatio?*

R. Triplex *Tropologica*, *Allegorica*, & *Anagogica*. Quarum explicationes singula suo loco inveniunt inferius Sect. eadem Art. 3.

Exemplum pro majori intelligentia hujus triplicis significationis ostenditur tale: dum v.g. Sacerdos osculatur Altare, Rubrica in sensu literali significat actum osculandi Altare in quo fit sacrificium. Quod osculum in sensu mystico Tropologico, significat consensum animorum inter Fideles. In Allegorico: desponsationem Christi cum Ecclesia. In Anagogico: delectationem & gaudium futuræ gloriæ.

7. *Quæ est causa efficiens rubricarum Missalis?*

R. Summus Pontifex à quo tanquam ab habente pote.

potestatem in totam Ecclesiam, debuit talis lex universalis ferri. Primus autem earum author creditur fuisse Divus Petrus. Pius autem V. vel maxime solidavit, emisso Missali Romano, quo nunc utimur, postea roborato per Clementem VIII. & Urbanum VIII.

8. *Habentne etiam Episcopi potestatem condendi Rubricas, & Ritus Missarum?*

R. Illos quidem habere ex potestate ordinaria pro suis Ecclesiis, ad vitandam tamen confusionem & dissonantiam limitatam esse hanc eorum facultatem à Pio V. in Bulla initio Missalis apposita.

9. *Qua est causa finalis Rubricarum Missalis?*

R. Est DEI cultus & utilitas spiritualis fidelium ex Trid. Ses. 7. Can. 13. & Ses. 22. c. 5. & Bullis Pontificum Missalis præfixis.

10. *Cujus sunt juris Rubrica Missalis?*

R. Esse tantum juris humani, posseque proinde mutari à Pontifice, id tamen non fieri, nisi causa utilitatis vel necessitatis.

11. *Quam vim obligandi habent Rubrica Missalis?*

R. Illas solas obligare sub mortali (nisi excuset parvitas materiæ, aut alia causa) quæ sunt præceptivæ, directivæ autem sunt tantum consilia & instructiones, neque sine claro fundamento vis obligandi sub peccato asserenda est.

12. *Quæ ergo sunt præceptivæ & quæ directivæ tantum?*

R. Verius solas illas esse præceptivas, quæ præscribunt ritus, servandos in ipso actu celebrationis Missæ à Sacerdote; quia super hos solos ritus cadit præceptum Pii V.

13. *An ergo omnes ritus ipsius celebrationis sunt sub obligatione peccati?*

R. Hanc obligationem videri cadere solum su-

pra verba & actiones celebrantis, ita enim videtur sonare Bulla Pii V. Mandantes & stricte omnibus & singulis precipientes in virtute S. Obedientiæ, ut Missam juxta ritum, modum & normam in Missali præscriptam decantent, aut legant. Neque in Missa celebratione alias ceremonias aut preces addere vel recitare præsumant.

14. Rubrica præscribentes oranda, aut agenda ante vel post Missam, obligantne sub peccato?

R. Has non obligare per se, sed esse tantum directivas, nisi aliunde ex Sacris Canonibus præceptum accesserit.

15. Rubrica de Ritibus, quæ vel à ministrante, vel ab aliis servandi sunt, directivane an præceptivane censerì debeant?

R. Esse tantum directivas; præciso scandalo, vel alia consuetudine obligante.

16. An & quæ sunt causæ excusantes à peccato in transgressione Rubricarum Missalis?

R. Vix dubitare posse, quod sicut in aliis materiis ex genere suo sub mortali obligantibus, excusari potest quis à mortali, aut ex parvitate materiz, aut ex defectu advertentiæ sufficientis, ita & in hac.

17. Quomodo in particulari discernenda levitas vel gravitas materia in Missa?

R. Generalem regulam hanc tradi à Doctoribus: quod illa sit materia gravis, quæ considerato sine præcepti, multum conducit ad finem legis talis; proinde præcepti transgressio gravis esse debet. Discernere autem hoc ipsum in particulari requirit judicium prudens. Unde par quantitas physica in una parte Missæ, potest esse levis quo ad obligationem, quæ in altera est gravis. Ut vg. omittere unam partem ex iis quæ ante Epistolam vel in secre-

secretis dicuntur, erit materia levis; at in Canone omittere mediam vel quartam partem integræ orationis erit materia gravis, juxta omnes DD. Ratio hujus est, quia cum finis illarum præcum ex quibus Missa componitur sit ornatus sacrificii, & cultus Divinus, magis conducunt ad hunc finem preces Canonis ut pote sacratiores & proximiores sacrificio ac sublimiora mysteria continentes, quam alia extra Canonem.

18. *An levès transgressiones Rubricarum possunt fieri graves ex accidenti?*

R. Posse: 1mo per intentionem finis graviter peccaminosi, ut si ex fine turpiter placendi audienti Missam, vel inducendi novum ritum, breve sacrum legatur. 2do Ratione contemptus. 3tio Ratione scandali.

19. *An Sacerdos teneatur sub mortali celebrare ter vel quater in Anno?*

R. Ita probabile censent DD. ratio est quia talis in vanum acciperet gratiam DEI, scilicet potestatem consecrandi, nisi legitimè exeusetur.

20. *An Missa non posita in Missali Romano licite dici possit?*

R. Negative, nisi à Sacra Congr. Rituum sint approbatz.

21. *An in forma consecrationis mutatio etiam accidentalit sit grave peccatum?*

R. Esse grave ex genere suo quia in re tam Sacra & gravi recedere à communi ritu Ecclesiæ est gravis deordinatio. Unde vel unum verbum immutare in consecratione verius est quod sit mortale.

22. *Quid sentiendum est in aliis partibus Missæ?*

R. Si mutatio verbalis v.g. in precibus fiat cum notabili deformitate, erit mortale Secus autem veniale. Quod si fiat mutatio verborum synonymi in

synonymum erit veniale si sit ejusdem, idiomatis si vero sit diversum, erit mortale propter prohibitionem Trid. Ses. 22. can 8.

Quod si fiat mutatio ita ut mutetur sensus orationum, probabilius est talem mutationem esse peccaminosam mortaliter.

Si vero fiat mutatio unius partis Missæ in aliam partem similem alterius Missæ vg. Evangelii in Evangelium, erit tantum veniale, nisi esset nimis opposita mutatio.

23. *Quid de mutatione Rituum quo ad circumstantiam loci & temporis?*

R. Esse veniale ex genere suo quia est tantum contra circumstantias accidentales præcepti. Unde si recitetur in cornu Altaris quod dici deberet in medio, solum est peccatum veniale.

24. Mutatio vero quo ad transpositionem partium Missæ est ex genere suo mortale; ut si quis vg. inciperet Missam ab Evangelio, vel diceret Introitum post Epistolam, ut docent communiter DD.

25. *Quale est peccatum omittere Ritus Missæ in actione consistentes?*

R. Esse ex genere suo mortale ut patet ex præcepto Pii V. Unde omitiendo ritus majoris momenti, peccabit mortaliter, omitiendo vero ritus minoris momenti, peccabit venialiter.

26. *Qui sunt Ritus majoris & qui minoris momenti?*

R. Majoris momenti sunt Mixtio aquæ cum vino, elevatio utriusque speciei; fractio Hostiæ & Mixtitio particulæ cum sanguine, purificatio patenæ & calicis. Minoris vero momenti sunt; Benedictiones, Cruces, Deosculationes, Inclinationes, Genuflexiones &c.

27. *An ex causa necessitatis liceat omittere partem notabilem Missæ?*

R. Li-

R. Licere, si sit necessitas gravis vg. ministrandi viaticum, aut consummandi sacrificium, ut alias dictum.

28. *Quale est peccatum, addere Missæ novas preces?*

R. Esse mortale vel veniale, juxta gravitatem vel levitatem materiæ. Ex Bulla Pii V: *Neque in Missæ celebratione, alias ceremonias vel preces, quam quæ in hoc Missali continentur addere, vel recitare præsumat.*

29. *An ut talis additio sit graviter peccaminosa, requiratur, ut fiat animò inveniendi novum ritum?*

R. Non requiri, quia nec Pius V. talem animum requirit, nec Missæ deformitas ex tali animo consurgit, sed ex ipsa reali additione. Gravitas autem vel levitas quo ad talem additionem discernenda est ex quantitate materiæ.

30. *Quomodo peccat qui plures Collectas recitat quam rubrica præscribit?*

R. Ad summum venialiter. Imo si ad sit rationabilis causa, & addatur illa oratio quæ in Missali est posita, probabilius est nec veniale esse, quia per hoc nec Missa deformatur, nec fit contra prohibitionem Pii V.

ARTICULUS II.

De Defectibus in Missa commissis.

1. *An Defectus Missæ sint supplendi?*

R. Aliquos esse supplendos, aliquos vero non pro eorum diversitate & gravitate.

2. *Quotuplices sunt Defectus Missæ?*

R. Duplices: aliquos esse *Substantiales* qui possunt committi circa essentielles partes vel integrales notabiles Sacrificii Missæ. Et alios esse *Accidentales* qui sunt circa accidentales & minus principales partes.

3. *De-*

3. *Debentne suppleri Defectus Substantiales Missæ?*

R. Debent siue sint essentielles, siue tantum integrantes principales, quia cum talibus defectibus commissis, vel nullum fieret Sacrificium vel saltem imperfectum.

4. Accidentales vero defectus Missæ non sunt supplendi nisi protunc, quando suppleri possunt absque eo quod invertatur ordo Missæ. Si enim esset invertendus ordo Missæ, major difformitas oriretur ex suppletionem, quam ex ipso defectu.

5. *Ex quibus capitibus potest oriri Defectus Substantialis?*

R. Ex hoc præsertim triplici, nempe: ex Materia, Forma, & Intentione Ministri.

*Defectus in Materia.*6. *Quomodo supplendi sunt Defectus in Materia?*

R. Si defectus substantialis ante Consecrationem advertatur, nec possit haberi materia apta, debet relinqui Missa in quacunque parte reperiatur, ad evitandum sacrilegium per Consecrationem materiae ineptæ.

7. Similiter debet relinqui Missa, si ante Consecrationem advertatur defectus sumptionis subsequens, quia consumptio ad integritatem substantialem Sacrificii spectat ex jure Divino; unde qui reperitur inhabilis ad consumendum censetur etiam ad Sacrificandum.

8. Si post Consecrationem advertatur defectus substantialis v.g. vini, debet consecrari nova materia apta siue advertatur post sumptionem siue ante illam, quia ad essentiam Sacrificii requiritur consecratio utriusque speciei. In quo casu juxta D. Thom. debet reiterari oblatio, juxta vero V. Scotum debet solum Consecratio fieri omiſſis aliis ceremoniis

& ora-

& orationibus, sed statim post Consecrationem sumenda erunt species. Utramque hanc sententiam pro opportunitate temporis sequi potest Sacerdos; nam doctrina D. Thomæ providet omnimodæ integritati Sacrificii, sententia vero V. Scote providet ad evitandum scandalum adstantis populi.

9. Quod si cognito defectu *vg. vini*, non possit hic & nunc haberi materia apta, ut accidere solet in Villis, tunc prosequenda est Missa more consueti omiſſis ceremoniis dictam speciem concernentibus, quia Sacrificium debet perfici eò meliori modo quo potest. Hoc tamen intelligi debet de illo casu, in quo jam prima species fuisset consecrata.

10. *Quid agendum, si adverteretur defectus substantialis utriusque speciei:*

R. Probabilius esse supplendum si advertatur post Consecrationem & haberi possit brevi tempore materia apta. Quod intelligi debet etiam si advertatur defectus post sumptionem, quia alias cultus ille ritualis Missæ ex sui institutione ad Sacrificium ordinatus remaneret vacuus & falsus.

11. *Quid si aliqua ex speciebus veneno infectareperiatur?*

R. Si id contingat ante sumptionem, debet alia species consecrari. Si vero post sumptionem poterit quodecunque remedium adhiberi etiam vomitus ex communi DD. Si enim sacræ species potuissent non sumi, si illarum infectio nota fuisset, poterunt etiam ejici tanquam malæ sumptæ.

12. *An possit Hostia fracta adhiberi ad sacrificium?*

R. Juxta Rubricam si advertatur fracta ante oblationem debet alia accipi & offerri præciso scandalo; post oblationem vero debet eadem consecrari, nisi fractura evidenter appareat Populo & si timeantur scandalum debet alia accipi, offerri, & consecrari, & pri-

or oblata sumi post sumptionem Sacrificii. Nomine autem oblationis intelligitur in presenti offertorium, quod ante Canonem fieri solet.

13. *Quale peccatum foret adhibere Hostiam fractam?*

R. Si adhuc sit apta ad servandos Ritus præscriptos, non esse plus quam veniale, quia foret potius tantum contra accidentalem perfectionem & maiorem pulchritudinem, quam contra aliquid essentialē & necessarium.

14. *Quid si post Consecrationem Hostia frangeretur totaliter in duas partes?*

R. Tunc adhibendam esse maiorem partem ad Ritus, peragendos. Quod intelligi debet si una pars in fractione caderet in sanguinem. Si vero caderet tota tunc fracta parte madefacta & in calicem Missæ cum reliqua sicca alias ceremonias peragere debet.

15. *Quid si post Consecrationem cognoscatur aqua non esse mixta vino?*

R. Licet ante Consecrationem cognito errore misceri deberet, post Consecrationem tamen inutilis foret mixtio.

17. *Quid agendum si Hostia consecrata labatur aliquo?*

R. Rubrica jubet terram radi in quam cadet Hostia, & rasuram in Sacrificium proici. Quod si in mappam vel linteum caderet, debent lavari & lotio in sacrarium effundi.

18. Si vero sanguis effunderetur in terram, debet lambi à sacerdote. Si in lapidem Altaris debet forberi ab eodem, lintea vero debent ter ablui, similiter Corporale & quodcunque aliud vestimentum, rasura autem & lotiones in sacrarium reponenda erunt.

19. *Quid agendum si sanguis cadat supra barbam Celebrantis?*

R. Bar-

R. Barbam pro tunc non esse radendam, sed solum lavandam, quia rasura barbae nec à jure nec à Rubrica injungitur.

20. *Quæ panæ pro effusione sanguinis sunt impo-
sita?*

R. Juxta Const. Pii I. Si effundatur in terram jejunabit 40. diebus. Si super Altare 3. diebus, si super lintheum Superius 4. si in inferius defluerit, 9 diebus, si usque ad 4tum, 20 diebus. Hæ tamen panæ hodie non sunt in usu propter desuetudinem tanquam nimis severæ.

21. *Quid agendum, si particula decidat intra pe-
dus communicantis?*

R. Si sit mulier, commitendum esse ipsi, aut alteri mulieri prudentiori ut excipiat & lavet, quia minor erit indecentia tangi à muliere Sacramentum, quam mulierem à Sacerdote: antiquitus enim ad manum fumebant Laici Eucharistiam.

22. *Quid faciendum de particula circa Altare
vel in corporali derelicta?*

R. Si dubitetur an sit consecrata sumendam esse statim post summptionem Sanguinis. Quod si Sacerdos horreat sumere; conservet in tabernaculo, donec corrumpatur, postea combustæ cineres proiciantur in sacrarium.

Defectus Formæ.

23. *Quando est supplendus defectus Formæ?*

R. Si certo constet esse commissum defectum substantialem, semper esse repetendam Formam, alias non conficeretur Sacramentum. Tota autem Forma & non pars omissa repetenda erit, quia unum verbum non haberet significationem plenam cum cæteris prioris prolatis.

Quod si dubius sit Sacerdos an Forma sit repe-
tenda

tenda; pro tunc si habeat dubium negativum ex eo quod non recordetur, aut non habeat positivum fundamentum consecrasse, nihil erit supplendum, quia præsumentum est de validitate & de facta ritè consecratione.

Si vero dubium fundetur in argumentis valde probabilibus, tunc repetendam esse formam sub conditione ut certificetur Consecratio.

Quod si Sacerdos haberet fluctuantem mentem circa duas probabilitates sibi oppositas, si nimirum ipsi videretur probabile defectum commissum fuisse ac probabile non fuisse commissum, in eo casu si defectus sit substantialis, debet repeti Consecratio quia alias Sacrificium exponeretur periculo nullitatis.

24. *An defectus forma ex omissione verborum quæ secundum aliquos sunt substantialia secundum vero alios non sunt, sit supplendus repetitione totius Formæ?*

R. Cum Quarti & Pasqual: non esse supplendum quia stante opinionum conflictu, verba de quibus est controversia non acceptantur ab Ecclesia tanquam essentialia, alias si acceptarentur hoc ipso prohiberetur opinio negans esse substantialia. Unde si quis omitteret in Consecratione Calicis illa verba: *Novi & æterni testamenti &c.* quæ apud Thomistas sunt essentialia, non propterea deberet iterare totam formam.

25. *An si ex errore proferatur forma sanguinis supra panem, sit Calix iterum consecrandus?*

R. Si consecrationem celebrans dixerit per errorem ad panem, calix non est consecratus, quamvis fuerit præsens, quia præter præsentiam requiritur ut forma debita proferatur supra materiam, ac per intentionem Ministri ad eam dirigatur. Quod si consecrationem Celebrans direxerit ad calicem, licet

De defectibus in Missa commissis. 330
est pro tunc malitiose egisset, calix tamen fuisse
consecratus.

Defectus Intentionis.

26. Licet impossibilis sit moraliter defectus intentionis in Celebrante, (quia sufficit virtualis & manet in functionibus Missæ quæ libere exercentur,) si tamen contingeret, repetenda esset tota Forma ab his verbis: *Qui pridie &c.* & quidem sub mortali ab illis inchoari deberet, quia hæc verba sunt determinativa sensibili modo ut Forma proferatur in Persona Christi.

Missæ Interruptio per cessationem.

27. *Quale sit peccatum captam Missam non complere?*

R. Certum esse quod sit peccatum grave sive talis interruptio post Consecrationem sive ante Canonem, sive qualitercunque sit Missa inchoata, ut docent communiter DD. & patet ex cap. *Nihil.* 7. q. 5. gravius tamen si post Consecrationem Missa relinqueretur quam ante, juxta majorem irreverentiam Sacrificii.

28. *Qualis pena est imposita relinquentibus Missam inceptam?*

R. Incurrere suspensionem ex cap. *Nullus*, Episcopus de Consecratione d. 1. ubi in fine sic dicitur: *Si quis vero presumpserit præter quod posuimus agere, à Sacro Corpore & Sanguine Domini Nostri JESU Christi sit suspensus.* Ex quibus verbis patet taliter suspensum neque more Laicorum posse communicare.

29. *An dantur aliqui casus in quibus Missa inchoata relinqui possit?*

R. Dantur 1. Si periculum imminet mortis, quia sacerdos non solum se sed etiam Eucharistiam
tene-

tenere exponeret periculo. Quod si periculum imminet post Consecrationem unius speciei, si fieri potest debet statim consecrari & altera species, & utraque sumpta statim abibat Sacerdos omissis omnibus ceremoniis. Si autem propter imminens periculum mortis id fieri peremptorie non possit, probabilius videtur juxta Pasqual. eo casu posse abire Sacerdotem relicto Sacrificio imperfecto, quanvis enim preceptum sit Divinum complere sacrificium, in tali tamen casu videtur non obligare.

II. Potest etiam relinqui Missa si interdictum superveniat ante inchoatam Consecrationem, non vero post Consecrationem factam, quia sumptio & Consecratio sunt Juris Divini, quod plus ponderari debet quam lex Ecclesiastica de interdicto.

III. Si tempore Missæ superveniat excommunicatus vitandus & monitus non velit recedere ante consecrationem, debet relinqui Missa, si autem capta sit Consecratio, debet continuari ad summptionem inclusive.

30. *Quid si dum celebratur Missa polluat Ecclesia?*

R. Si Canon non sit inceptus, relinquenda est Missa, non vero si sit inceptus ex Rubr. Miss. de defectibus §. 10. num. 2.

31. *Quid si Celebrans recordetur alicujus impedimenti ex jure Canonico impediens Sacrificare?*

R. Si post Consecrationem recordetur tenetur continuare Missam. Si vero ante Consecrationem id acciderit, & non adsit scandalum vel infamia ipsius, potest relinquere Missam; non tamen probabilius obligatur semper & in omni casu, quia quo ad hoc videtur solum esse Rubrica directiva & non preceptiva. Tum quia tale impedimentum per contritionem facile tolli potest.

32. *Juris autem impedimenta hæc sunt, Excommuni-*

municatio, Interdictum, Suspendio, Irregularitas, Violatio Jejunii naturalis, memoria peccati mortalis &c.

Missæ Interpollatio

33. Differentia inter cessationem à Missa & interruptionem illius, est hæc quia qui cessat à Missa amplius non continuat illam, interpollatio autem est interruptio Missæ cum animo continuandi illam.

34. *Licetne Missam interrumpere?*

R. Sine causa justa non licet ob sacrificii Majestatem.

35. *Quæ sunt causæ justæ interrumpendæ Missæ?*

R. Hæ sequentes & aliæ plures. I. Propter infirmitatem Celebrantis, vg. propter alterationem stomachi. II. Spiritualis necessitas proximi, sive ad remedium necessarium necessitate medii sive per se sive per accidens pro moribundo potest interrumpi Missa, si desit alius Sacerdos qui juvet quod etiam fieri potest post Consecrationem, agitur enim de salute proximi ac de vitando damno irreparabili. Ad dandum tamen viaticum solum interruptio licita est ante consecrationem. Similiter & ad extremam unctionem ministrandam, cum hæc sacramenta non sunt necessaria necessitate medii. Quod si moribundus esset intra Ecclesiam, tunc posset interrumpi Missa post Consecrationem ad hæc duo ministranda sacramenta, esset enim interruptio modica, cum in tali casu non exuerentur Sacræ vestes.

36. *An possit Missa interrumpi ob corporalem proximi necessitatem?*

R. Si illa sit gravis, nec alius succurrere possit nisi Celebrans, tunc ex charitate tenebitur ad subveniendum.

37. *An Missa potest interrumpi ob adventum vg. Principis & denuo inchoari?*

R. Pro.

R. Probabilius non potest, quia vel talis adveniat ante offertorium, & sic totam audiet Missam quo ad substantiam, si vero post offertorium, repeti amplius in gratiam nullius potest, maxime si illa die nulla adsit obligatio ex præcepto Ecclesiæ audiendi Missam. Quidquid velint alii in contrarium facere & docere, nullam tamen quo ad hoc justam causam assignare poterunt, quia semper præferenda est Majestas Divina, cui se semel Celebrans sistit ad Sacrificandum, quam quæcunque spectabilis aliqua humana Persona.

38. *Quando Sacrificium interruptitur post consecrationem ex justa causa, quomodo cavendum sit spectantibus consecratis?*

R. Constituendum esse aliquem ad custodiam illarum, vel si nullus adsit probatæ vitæ, reponendas esse ad Sacrarium vel tabernaculum.

39. *Quid si post Consecrationem non esset alia Hostia nisi illa qua in illo Sacrificio non dum completo est consecrata, & urget necessitas dandi Viaticum?*

R. Posse in tali casu dari partem Hostiæ ejusdem moribundo, non enim erit inconveniens, quod morti proximus prius participet de Sacrificio, quam Sacerdos.

Missæ supplenda ab alio.

40. *An & quando sit supplenda Missa per aliam Sacerdotem, inchoata ab uno?*

R. In hoc unico casu, si Celebrans facta consecratione deficiat viribus ante consumptionem nec spes adsit brevi valiturum. Quod si incepto Canone non dum facta consecratione aut jam peracta Consumptione deficeret, nihil in tali casu esset supplendum. Ratio 1. partis est, quia Consumptio est pars essentialis Sacrificii Missæ aut saltem integra-

lis secundum aliquorum sententiam. Ratio 2. partis est, quia in tali casu foret. solum accidentalis defectus Sacrificii Missæ, adeoque ab alio non supplendus.

41. *Quid si deficeret. Celebrans inchoatâ Consecratione Panis & nondum finita?*

R. Etiam pro tunc non esset supplendum, quia defectus Sacrificii accidentalis haberetur, cum nondum pars essentialis posita esset.

42. *Quid si dubium adsit an compleverit vel non primam Consecrationem?*

R. In tali casu præsumendum est non complevisse, si nullum adsit probabile in contrarium indicium. Hoc enim observatur semper in dubiis odiosis & onerosis.

43. *Quid supplendum esset; si unâ materiâ Consecratâ aut Consumptâ deficeret Celebrans?*

R. Hanc solam partem in qua deficeret esse supplendam per Consecrationem aut sumptionem. Ratio est quia id solum debet in casu suppleri, in quo substantialis injuria fieret Sacrificio.

44. *An posset saltem prima species Consecrata in alia Missa ab alio Celebrante sumi?*

R. Non posse nec sufficere. Ratio est quia talis Consumptio non pertineret ad idem Sacrificium in quo eadem species foret consecrata.

45. *Unde Sacerdos debet alterius defectum supplens inchoare Missam?*

R. Ab eodem loco in quo prior defecit id enim exigit ratio supplementi. Quod si Forma aliqua suppleri debeat, tunc esset incipiendum ab illis verbis *Qui pridie vel Simili modo*. Si autem post Consecrationem utriusque speciei deficeret, & dubium foret in quibus verbis defecerit, juxta communem sententiam supplendum esset ab illis verbis. *Unde & mores.*

46. *Quamdiu differri possit supplementum Sacrificii?*

R. Probabilius est eodem die, (licet aliqui cum Pasqual: putant etiam altero die posse suppleri,) nam melior continuatio moralis ejusdem sacrificii salvatur hoc ipso die.

47. *Quid si nullus adsit Sacerdos qui suppleat jam substantialiter inchoatum Sacrificium?*

R. In tali casu esse conservandas species donec habeatur Sacerdos qui eas sumat. Quod si periculum adsit corruptionis, potius est si sumantur à Laico etiam non jejunò, ut docent communiter DD. quam corumpantur.

48. *Si adsint plures Sacerdotes, quis ex illis teneatur supplere?*

R. Si adsit spes reasumendi vires ipsum deficientem, relinquendum est ipsi soli supplementum. Ratio est, quia principalis obligatio est penes ipsum. Quod si nulla adsit spes convalescendi, debent alii Sacerdotes hoc ordine supplere 1. Qui erant praesentes, ejus celebrationi, quia hi habent meliorem notitiam quam alii in quo defecerit. 2. Inter tales praesentes prior erit prudentior quam ignarus, inter vero absentes semper prior erit praesens etiam si sit non jejunus. Ratio est quia integritas Sacrificii praevalet praecepto Ecclesiastico de jejunio, requisito ad Sacrificium.

49. *An existens in peccato mortali teneatur talem defectum supplere?*

R. Tenetur facta prius contritione si ad Confessionem accedere non posset. Similiter tenetur ad hunc defectum supplendum etiam irregularis aut canonice per Censuras impeditus. Ratio est quia obligatio supplendi Sacrificium est altioris juris quam haec Censura.

Missæ

Missæ Iteratio.

50. *An liceat pluries in die offerre Sacrificium Missæ?*

R. De Jure Ecclesiastico non licere nisi semel de die, regulariter loquendo, ut patet ex cap. *Sufficit* de Consecr. dist. 1. excepto die Nativitatis Domini & secunda die Novembris in aliquibus Regnis superius specificatis pag. 303.

51. *An liceat Nocte Nativitatis Domini omnes tres Missas absolvere?*

R. Posse absque omni scrupulo, hoc enim est in usu etiam Romæ ut docet Quartus; & Rubrica quo ad hoc videtur esse solum de Missis Solemnibus.

52. *Qualis debeat esse necessitas ut possit eodem die Missa iterari?*

R. Debet esse stricta necessitas saltem moralis, ut patet ex cap. *Consuluit* &c.

Unde insufficiens causa est iteranda Missæ, quæcunque consuetudo sine privilegio Sedis Apostolicæ. Neque benedictio Nuptiarum neque Adventus Principis aut Episcopi.

53. *An die Feste si superveniat notabilis multitudo itinerantium, possit iterari celebratio Missæ?*

R. Non posse, quia non est sufficiens necessitas; nam vel ratione itineris excusantur ab audienda Missa, & tunc cessat necessitas. Vel non excusantur, & tunc si sunt culpabiles, jam frustra illis legeretur Sacrum, si vero non sunt culpabiles hoc ipso cessat obligatio præcepti.

54. *Quid si multitudo populi non potuisset capi ab Ecclesia?*

R. Pro tunc potuisset iterari Missa, ne Fideles videantur illudi ab Ecclesia; ut patet ex cap. *necessesse est*, de Consecr. dist. 1. ubi hæc verba habentur;

*F*id quoque volumus custodire, ut cum solemniter Festivitas Conventionum populi numerosioris indixerit & cum tanta fidelium multitudo convenerit quam recipere Basilica simul non possit, Sacrificii oblatio indubitanter iteretur &c. Quod etiam inteligi debet de concursu populi in illis Festivo die, quo non est preceptum audiendæ Missæ.

55. *An pro ministrando Viatico possit iterari Missa?*

R. Cum communi, posse si desint species consecræ, & infirmus non speretur supervivens ad sequentem diem.

56. *An Sacerdos habens duas Parochias possit eodem die prius in una postea in altera celebrare?*

R. Posse, servato tamen jejunio Ratio est quia Parochus ratione muneris sui tenetur pascere oves proprias, potro inter reliqua pascoa est etiam Sacrificium Missæ.

Utrum autem hoc munus iterandæ Missæ alteri à Parocho licitum sit? dubium est. Id autem certum quod si esset substitutus à Parocho poterit iterare Missam in aliena Parochia postquam celebraverit in propria diebus duntaxat Festivis.

57. *An sit necessaria licentia Episcopi quando occurrit casus iterandi celebrationem Missæ?*

R. Si potest haberi commode recursus ad Episcopum, ipsius erit examinare causam necessitatis iterandi Missam. Secus vero non requiritur, sed ipse iterans debet mature deliberare num causa sit sufficiens.

Regulares vero sufficit si licentiam Superiorum habeant, quia Superior respectu Regularium subditorum, est quasi Episcopus.

ARTICULUS III.

De quibusdam Decretis S. Rituum Congregationis circa Ceremonias Sacrificii Missæ.

Aspersio Aquæ Benedictæ.

1. Aspersio die Dominica ab illo Sacerdote debet fieri, qui est celebraturus Missam, etiam si sit Prima vel alia dignitas, non obstante contraria consuetudine, quæ potius corruptela dici debet, ita. S. R. Congr. 27. Novembris 1623.

Quod etiam intelligi debet pro tunc, quando Superior celebraturus foret Missam in Ecclesia Regularium, pro ut expressè declaravit S. R. Congr. 26. Novembris 1649.

2. In aspersione aquæ benedictæ diebus Dominicis à Sacerdote celebraturo stola debet esse ad aptata ante pectus in modum Crucis, non vero ad utrumque latus pendens à collo; ita statuit S. R. C. 30. Septembris 1679.

Crucis in Missa.

3. Crucis quæ fiunt à Sacerdote super oblata non sunt faciendæ manu transversa, sed manu recta in transversa parte crucis S. R. C. 4. Aug. 1663.

4. Manus Sacerdotis ad Hanc igitur oblationem ita debent extendi ut palmæ sint apertæ, pollice dextro supra sinistrum in modum crucis super manus non vero infra manus collocato. S. R. Congr. 4. Aug. 1663.

5. Pars inferior Hostiæ præscindi debet non autem Superior quando dicitur Pax Domini sit semper Ec. S. R. Congr. 4. Aug. 1663.

6. Sacerdotes non debent deferre manutergium

super Calicem, tam eundo quam redeundo ab Altari: S. R. Congr. 1. Septembris 1703.

7. Quando est expositum SS. Sacramentum in Altari, non est omnino necesse crucem collocare, quia ibi prototypus adoratur S. R. Congr. 2. Septembris 1741.

8. Crux parva quæ est super Tabernaculum, etiam si sit cum Imagine Crucifixi non sufficit, sed debet poni alia ad oculos Celebrantis inter candelabra S. R. C. 16 Junii 1663.

Expositio SS. Sacramenti

9. Commemoratio de SS. Sacramento debet fieri in Missa quæ cantatur coram exposito, sed post omnes alias orationes, exceptis 1^æ & 2^æ. Classis Festis, in quibus omitti debet S. R. C. Septem. 1741.

10. Genuflexio utroque genu est facienda dum transit Sacerdos celebraturus Missam ante SS. Sacramentum etiam Pixide expositum. S. R. C. 7. Maii 1746.

11. Dum autem se erigit Sacerdos genuflexus ante SS. caput cooperiat S. R. C. 7. Septemb. 1638.

12. Non debet Sacerdos expectare genu flexus donec terminetur Communio S. R. C. 5. Julii 1698.

Communio.

13. Quando in Missa solenni ministratur Eucharistia Clericis vel Laicis, reliqui de Clero debent stare S. R. C. 9. Maii 1711.

14. Communio in Cæna Domini debet ministrari omnino per celebrantem, non verò per Diaconum aut alium assistentem S. R. C. 8. Aug. 1643.

15. In Missis Defunctorum seu in paramentis nigri coloris non potest fieri Communio per modum Sacrificii nempe de illis particulis quæ intra eandem Missam fuissent consecratæ, bene verò per modum

dum Sacramenti extrahendo pixidem è Ciborio. S. R. C. 2. Septembris 1741.

16. Post mediani Noctem Nativitatis Domini non licet in Missa communicare Laicos vel Clericos S. R. C. 7. Decembris 1641.

17. Non licet Regularibus in die prima Paschatis administrare Laicis Sacramentum Eucharistiae in suis Ecclesiis, etiamsi dictae Personae saeculares jam alias satisfecerint praecepto de annua communione Paschali S. R. Congr. 9. Julii 1644.

Hoc autem intelligi debet de prima die Paschatis non vero aliis diebus prout declaravit S. R. C. 14. Januarii 1736.

18. Eadem die prima Paschatis abstinendum est Regularibus ab administratione Eucharistiae etiam Tertiariis ejusdem Ordinis, prout expressè statuit Leo X. Constit: *Dum intra*

Incensatio

19. Quando fit incensatio Altaris majoris ad *Magnificat* coram exposito SS. Sacramento, non sunt alia Altaria thure adolenda, non obstante quod in alio quam in majori Altari fuisset reconditum Sacramentum. Ita statuit S. R. C. 7. Maii 1746. Rationem dat eadem S. Congr. quia non est conveniens relinquere expositum SS. Sacramentum & pergere ad aliud Altare.

20. Dum incensatur Altare in quo est expositum publice SS. Sacramentum, non debet post illud incensatum Crux quoque incensari S. R. C. 29. Novembris 1738.

Reliquiae Sanctorum.

21. Quando est expositum SS. Sacramentum Reliquiae Sanctorum non sunt collocandae in altari, cum
ibi

ibi jan. fit Sanctus sanctorum S. R. C. 2. Septemb. 1741.

22. Iam exponuntur sanctorum Reliquiæ debent ultra lampadem accendi duæ candelæ alias non exponantur sine illis S. R. C. 22. Januarii 1701.

23. Reliquiæ S. Crucis non sunt incensandæ à sacerdote genuflexo sed stante S. R. C. 15. Septembris 1701.

Processio Regularium.

24. Extra ambitum Ecclesiæ non licet Regularibus facere Processiones nisi de licentia & consensu Parochi S. R. C. 26 Februarii 1628.

Quod debet intelligi etiam de Processione quæ solet fieri à Regularibus infra octavam Corporis Christi. S. R. C. 11. Decembris. 1613.

25. Qui Regulares habent Claustra, debent facere Processiones intra Claustra; si vero non habent fiant propè muros Ecclesiæ, aut exiundo ex una parte Ecclesiæ, & intrando per aliam S. R. C. 26. Februarii 1628.

26. Non licet Mulieribus comitari Processiones per claustra Monachorum vel Regularium, nisi adsit expressa licentia Sedis Apostolicæ S. R. C. 30. Septembris 1628. & quidem sub penâ excommunicationis lata sententiæ ex Const. Bened. XIV. quæ incipit *Regularis disciplina* 3. Januarii 1742.

27. Regulares in publicis Processionibus non possunt prohiberi à Clero sæculari ne incendant sub propria Cruce, non obstante contraria consuetudine S. R. C. 2. Augusti 1631.

28. Potest Episcopus compellere Regulares etiam per Censuras, ut accedant ad publicas Processiones. S. R. C. 27. Junii 1609.

29. Excipe Monachos Cassinenses, qui solum cogi possunt

possunt ad processionem SS. Sacramenti S. R. C. 10 Junii 1602.

30. Eucharistia in Festo Corporis Christi non est deferenda per viam Hebræorum S. R. C. 22. Februarii 1595.

Votiva.

31. Ubi adest inmemorabilis consuetudo cantandi Missam Votivam de B. Virgine si quibus Sabbatis, potest licite continuari, etiamsi occurrat Festum duplex, dum modo non omittatur Missa Conventualis S. R. C. 2. Decembris 1684.

32. Missa Votiva de B.V. in Sabbatho debet cantari cum Gloria sine Credo, etiamsi in Missa de Festo occurrente illo die deberet cantari *Credo* S. R. C. 2. Decembris 1684.

33. Votiva solemnitas de B.V. potest celebrari etiam die Dominica non privilegiata, ratione concurrentis populi S. R. C. 20. Novembris. 1662.

34. Dum præter Missam Conventualem cantatur Missa ex fundatione Votiva, in illa non debet fieri commemoratio Festi S. R. C. 23. Junii 1736.

35. Supplicatum fuit à Polonia ad S. R. C. ut in Adventu singulis diebus celebretur Missa *Rorate* non obitantibus festis imæ vel zdæ Clausis aut Dominicis privilegiatis, sed responsum est à S. Congr. negative 1. Decembris 1742.

Licite tamen hucuique talis quotidiana Votiva celebratur in Adventu propter Populi concursum, prout superius concessit eadem S. R. C. 20. Novembris 1662, & novissime 29. Januarii 1752, Ubi monet S. R. C. talem Missam non debere dici Votivam solemnem pro re gravi vel publica necessitate, sed ob meram populi Devotionem.

36. Est autem expresse Decretum S. R. Congr. ema.

emanatum 28 Septemb. 1658. ut novem diebus continuis ante Nativitatem Domini possit decantari unica Missa Votiva de B. V; solemnibus cum Gloria & Credo, non obstante Festo D. Thomæ Apost. aut Dominica tertia vel quarta Adventus.

Ubi nota, quod in tali Votiva non debet fieri commemoratio Festi vel Dominicæ currentis, & præfatio cantanda est de B. Virgine, ac in fine dicendum Evangelium S. Joannis.

Excipe tamen Festum Expectationis partus B. V. in quo non Votiva Missa sed occurrens celebranda erit cum commemoratione Festi aut simplicis; si quod occurrat. Plura videantur Arte de Votiv.

Confessio

37. Potest Episcopus cogere Sacerdotes Sæculares ut audiant Confessiones cum super pelliceo & stola, & Regulares ut cum stola tantum. S. R. C. 28. Augusti. 1628.

38. Post mediam noctem Nativitatis, aut tempore Missæ Nocturnæ non est licitum audire Confessiones, sed expectanda est aurora. S. R. C. 23. Martij 1635.

39. His declarationibus S. R. Congregationis addenda foret Constitutio 278 Urbani VIII. quæ incipit *Cum Ecclesia* in qua serio prohibetur sub Excommunicatione latæ Sententiæ, ne à Clericis in Ecclesia sumatur tabacum, multo magis a Sacerdotibus ante Missam vel in Missa; sed quia contraria in valuit consuetudo quæ est immemorabilis, neq; illi contradicitur ab Ordinariis locorum, hinc videtur cessare eadem Constitutio quo ad obligationem & penam.

40. Pro complemento colligendum est, quod *Immemorabilis consuetudo* contra legem Ecclesiasticam est illa, quæ per 40 annos continuatur, neq; illi à Superiore contradicitur. Contra vero legem Civilem

De Modo celebrandi Sacrifici: Missæ 346
vilem debet continuari per 10 annos juxta probabiliorem sententiam.

ARTICULUS IV.

De Modo celebrandi Sacrificium Missæ

1. *Quomodo potest Sacerdos legere accuratè Missam?*

R. Tunc, si attentè leget Rubricas & Expōitores super illas, & quidem in principio sui Sacerdotii, nam si pro tunc negliget dum est Neo Presbyter, nunquam postea addiscent, eo quia malè assuet.

2. *Quomodo legi debet Missa?*

R. Juxta Eman. Sa. legenda est cum A. B. C. D. id est: Altè. Breviter, Clarè & Devotè.

3. *ALTE. Quotuplici voce Missa recitari debet?*

R. Triplici: Altà, Medià & Submissà sive Secretà.

4. Alta voce dicuntur in Missa illa omnia, quæ cantantur à Celebrantè.

5. Medià voce, id est nec omninò altà, nec submissà dicuntur omnia à principio Missæ usq; ad Canonem. Et in Canone eadem voce dici debent illa verba: *Nobis quoq; peccatoribus & Domine nos sum dignus*, ut excitetur populus ad devotionem.

6. Submissà voce seu Secretà, totus Canon dici debet, juxta Merati & alios.

7. Qui recitat altè, quæ submisse dici debet, peccat mortaliter si verba audiantur ad 40. passus, ut omnes DD. judicant Ratio hujus data est superius pag. 277. Venialiter autem peccat legens illa submisse, quæ altè recitari debent *Parq. q. 231.*

8. *BREVITER. Quam diu Sacrificium Missæ durare debet?*

R. Privata Missa saltè medià horà & non diutius prolonganda est, ne fastidium audienti bus pariat. Ita Synodus Colon. 1662. pag. 91.

Minori

Minori autem spatio quam 20. minutis Sacrificium Missæ non est absolvendum, prout præcepit *Innoc. XI.* Nam summe dedecet festinare in Sacrificio Missæ, taliter enim celebrans, putat se perditurum tempus ad Aram, quod post Missam, otio aut inutilibus consumit fabulis.

9. Si quando expediat solito citius absolvere Missam, cavendum est Sacerdoti ne f. s. i. net in illis, quæ sunt publicæ, nempe in genuflectionibus, conversationibus ad populum, &c. quia sic populus scandalizatur; sed potius in tali casu, abbreviari illa debent, quæ secretò dicuntur, ut sunt *Memento*, particulares affectus &c.

10. *CL. RE.* Quam clare debet recitari Missa?

R. Ita, ut seipsum Sacerdos audiat, quia aliàs peccaret mortaliter, juxta plures DD. citatos apud *Dianam* P. 2. t. 12. R. 9.

11. *DEVOTE.* Quæ devotio requiritur in Sacrificio Missæ,

R. Major quam in Div. Officio, cum sit opus longè præstantius. Hinc graviter peccant, qui consuto à latere prætereuntes alpi-
ciunt, vel dum convertuntur ad populum, quia tales ex objecto maximam distractionem accipiunt, ratione cujus sibi metipsis, periculum erroris pariunt.

12. Licetumne est Celebranti sub longo cantu ad Gloria vel Credo particulares Orationes recitare?

R. Affirmative, melius enim est pro tunc orare, quam otiosis cogitationibus vagari. ita *Cajet. Gob. n. 763.*

13. Quomodo peccat Sacerdos distractus in Celebratione Missæ;

R. Si sit distractus extra Canonem, solum peccat venialiter, etiamsi longo tempore duret distractio, juxta *Tamb. de Sac. Missæ l. 2. c. 3.* Si verò sit distractus ut Canone, peccat mortaliter juxta eundem *Tamb. Gob. & alios,*

alios, saltem ob periculum erroris. Quodsi nullum ad sit, veniale solum iudicat *Diana*. *Quarti.* & alii.

14. *Quomodo Sacerdos vitare potest distractiones?*
R. Debet applicare animum ad verba quid significant literaliter vel mystice.

15. *Quotuplex est significatio verborum in Missa?*
R. Duplex: Literalis & Mystica, quæ etiam in Div. Offic. considerari potest.

17. *Literalis est illa, quam verba immediate important.*

18. *Mystica est illa: quæ sub rebus significatis per verba quasi velamine & figura concluditur. Et hæc aliter vocatur Arcana & Spiritualis.*

19. *Quotuplex est Mystica significatio?*
R. Triplex Tropologica, Allegorica, & Anagogica.

20. *Tropologica seu Moralis, refertur ad formationem vitæ aut morum.*

21. *Allegorica exprimit aliquod mysterium, sub figura vel metaphora rei significatæ per verba.*

22. *Anagogica refertur ad ea, quæ sunt æternæ felicitatis. Quæ omnes his versibus explicantur:*

Litera gesta docet, quid credas Allegoria.

Moralis quid agas, quod tendas Anagogia.

ARTICULUS V.

De Ritu Celebrandi Missam,

1. *Quam Missam Sacerdos celebrare quotidie debet?*

R. Illam, quæ concordat cum D. Officio, quod illa die recitavit, ut à Rubrica præscribitur, nisi Votivam aut de Requiem celebraturus sit.

2. *Missæ certis Regularibus concessæ, non possunt ab aliis celebrari, etiam in ipsorum Regularium Ecclesiis. Ex Decr. S. R. Cong. 19. Novembr. 1622.*

3 *Communicatio amplissima Privilegorum unius Reli.*

Religionis, cum alia, non se extendit ad Officia Sanctorum, consequenter neq; ad Missas. S. R. C. 16. Septembris. 1679.

4. Licitum tamen est cuicunq; Sacerdoti Missam celebrare secundum publicum illius Ecclesie Officiū, in qua celebrat, quamvis discordet ab Officio quod ipse recitaverat, propter conformitatem, nisi sit Missa propria talis Ecclesie ut dictum est n. 2. Ita S. R. C. 11. Junii 1701.

5. Sacerdotes exteri confluentes ad Ecclesias Regularium, dum celebrant apud eosdem, debent se conformare cum iisdem Regularibus quo ad Credo & numerum Orationum, sed pro tunc, quando Festum celebratur cum solemnitate & concursu populi; Si vero absq; solemnitate celebratur, possunt se conformare quidem in prædictis, sed non tenentur. Ex. Decr. S. R. C. 11. Junii 1701.

6. Similiter exteri celebrantes in Ecclesia Regularium tenentur eundem colorem adhibere, quod utuntur prædicti Regulares, & possunt dicere commemorationem Octavæ; si quæ fiet in eadem Ecclesia, quam conformitatem etiam Regularibus concedit eadem S. R. C. 1701. dum celebrant in alienis Ecclesiis.

Plura videnda sunt de conformitate Missæ supra

ARTICULUS VI. *De Incensatione Altaris et Oblatorum*

1. Quando fieri debet Incensatio?

R. Pro tunc, quando cum Ministris Vesperæ vel Missa celebratur, non vero si absq; illis absolvantur. Ex Decr. S. R. C. 19. Aug. 1651.

2. Quotuplex est Incensatio?

R. Quadruplex, nempe: Altaris, Oblatorum, SS. Sacramenti, & ipsius Celebrantis ac Ministrorum.

§. 1.

Celebrantis ac Ministrorum.

§. I.

De Incensatione Altaris.

3. Quomodo fieri debet Incensatio Altaris, dum non est expositum Sacramentum?

R. Juxta doctrinam Gavanti & Merati hōc mōdō: I. Si sit incensatio in Missa, Sacerdos dicta Orat: *Aufer a nobis &c.* & osculatō Altari stans in medio, cui Diaconus porrigit cochlear osculando illud in summitate manubrii, ac dexteram manum ipsius Sacerdotis in exteriori parte, non vero digitos. Deinde versus illum inclinatus dicit: *Benedicite Pater Reverende.* Si vero sit Episcopus, aut Abbas, dicendum est: *Pater Reverendissime.* Similiter si erit Generalis aut Provincialis, quia isti apud Regulares, Ordinarii habent dignitatem. Tunc Celebrans manum sinistram pectori admovens, accipit cochlear à Diacono, ter è navicula thus accipiendo trinā vice ponit illud in thuribulum ita distincte, ut in prima thus immisione dicat: *Ab illo benedicaris,* in secunda: *in cuius honorem,* in tertia: *cremaberis,* redditōq; cochleari, signat thus impositum nil dicendo.

II. Quō expleto, accipiens Diaconus thuribulum de manibus Thuriferarii porrigit illud Celebranti, prius tamen summitatem catenularum osculando, deinde eandem summitatem ponit in sinistra Celebrantis, extremitatem vero in dextera, osculans illam ut supra.

III. Tunc Celebrans accepto thuribulo facit profundam Cruci inclinationem, ter æquali ductu incensando illam nil dicens, quibus finitis iterum Cruci profunde inclinari debet.

IV. *Nota,* quod si Incensatio fiat ad Majus Altare, ubi SS. Sacramentum est inclusum in tabernaculo, non Cruci debet fieri inclinatio, sed Venerabili

rabili genuflexio ante & post incensationem, in quo casu Celebrans adorat quidem clausum Ss. Sacramentum, non tamen illud thurificat, sed Crucem. Quoties autem in thurificatione transit per medium Altaris, debet unicuique genu flectere tanges manu Altare, ut citius surgat, non tamen Ministri tangere debent, ut notat *Merati*.

V. Finita incensatione Crucis, thurificat reliquias duplici ductu si adsunt, prius tamen illas, quæ sunt in cornu Evangelii. Postea incensat Altare, incipiens à latere Epistolæ, ter ducens thuribulum aequali distantia, pro ut distribuantur candelabra, usq; ad extremitatem illius cornu Epistolæ, tot movens passus, quod thuribuli tractus, manus cum pede in motu concordando. Non debet autem plures fac re ductus etiamsi sint plura vel pauciora candelabra, quia non candelabra, sed Altare incensatur.

VI. Cum ad cornu Epistolæ pervenerit, inclinat se aliquantulum. demissaq; manû cum thuribulo, semel incensat inferiorem partem lateralem Altaris, deinde superiorem, bis ducendo thuribulum.

VII. Deinde conversus ad Altare, & faciem ad medium vertens, elevat manum & incensat in superiori parte planitiem; ducens thuribulum obliquâ lineâ venit in semicirculum à dextra sua ad sinistram, procedendo ad medium. Et factâ eodem modo incensatione alterius cornu Evangelii, non redit adhuc perfectè ad medium Altaris, sed demissâ manû ad frontem Altaris, incensat illud ter ducens thuribulum rectâ lineâ à cornu Evangelii usq; ad medium, ubi perveniens profunde inclinatur Cruci & pariter incensat triplici ductû alteram partem Altaris usq; ad cornu Epistolæ, ibiq; reddens utrâq; manû thuribulum Diacono, ac conversus ad illum fiat junctis manibus, dextrò brachiò quasi tangens cornu Epistolæ, incensatur ab illo, cui nullatenus inclinatur

tur ante & post incensationem, quamvis ipse Diaconus profunde inclinari tenebitur.

VIII. Si in medio Altaris sit exposita aliqua insignis reliquia, hæc immediate post Crucem duplici ductu incensari debet, absq; ulla inclinatione vel reverentia, ob Crucis præsentiam post quam incensandæ sunt aliæ reliquæ ut supra.

IX. Si in Altari nullæ sunt expositæ reliquæ, tunc post Crucem incensandum est statim Altare ommissis numeris 4. 5. 6. 7.

X. Quæ ut facilius imprimatur memoriæ, ponitur Tabula, in qua numeri significant ductus thuribuli, locus autem numerorum denotat locum ductuum.

§. II.

De Incensatione Altaris, exposito SS. SACRAMENTO.

Quomodo fieri debet Incensatio expositi Sacramenti; & Hæc modò

I. Celebrans accedens cum Ministris ad Altare, debent ambo genua flectere in plano ante infimum gradum, ac Caput profunde inclinare, quod etiam observare debet quoties transit ante expositum Venerabile Sacramentum.

II. Postea ascendens ad secundum gradum, imponat thus in thuribulum trinâ vice ut supra, cum hac tamen differentia; quod præsentè SS. Sacramento non debet Diaconus osculari cochlear aut manum Celebrantis. Item non debet peti benedictio thuris, si solum Venerabile est thurificandum, secus verò omittenda non est, si etiam Altare ac ipse Celebrans incensari debet, quod bene notandum est.

III. Celebrans acceptò thuribulo à Diacono post profundam inclinationem incensat SS. Sacra

Sacramentum triplici ductu, motu gravi, interposita brevi morula inter unum quemque ductum, quò tempore omnes Ministri flectere debent.

IV. Tandem, surgens Celebrans accedit ad Altare cum Ministris Sacris nempe cum Diacono & Subdiacono, ubi facta genu flexione incensat Altare more solito, omittendo incensationem Crucis ac Reliquiarum, ut notat Merati p. 2. tit. 14.

Quæ sunt notanda circa expositam V. Sacramentum?

I. Hac sequentia: I. Dum est expositum V. Sacramentum omnes itam accedentes, quam recedentes cujuscunque Ordinis ac Dignitatis sint, semper capite nudò utrumque genu flectere debent. Ex Decr. S. R. C. 16. Aug. 1651.

II. Dum tempore Processionis cum Ss. Sacramento elevatur hostia vg. in Missa privata, non debent transeuntes flectere, quia omnes sunt in actuali servitio & adoratione Sacramenti. Multo magis à genuflexione abstinere debent transeuntes versus Ss. Sacramentum in tabernaculum inclusum, ut docet Merati. P. 2. tit. 14.

III. Quando in Processione vel post, benedicitur Populus cum V. Sacramento debet Sacerdos perfectam Crucem facere cum eodem V. Sacramentum & postea gyrum perficere, ut benedicantur & illi qui à tergo sunt. Ita S. R. C. 21. Mart. 1676.

IV. Non debet fieri concio capite tecto ante expositum publice Sacramentum. Ex Decr. S. R. C. 16. Febr. 1630.

V. Non licet celebrare Missam privatam in illo Altari in quo est expositum publice Sacramentum: præsertim si in illa Ecclesia adsint plura Altaria. Ita S. R. C. 9. Aug. 1670.

VI. Dum cantatur Missa coram exposito V. Sacramentum debet fieri commemoratio de illo post alias Oratio

Orationes, quæ sunt de præcepto. In Missis autem solemnibus 1ma aut 2da classis eadem commemoratio debet fieri sub unica conclusione cum Oratione Festi. Ex Decr. S. R. Cong. 23. Junii 173

§ III.

De modo incensandi Oblata

Quomodo debeat fieri Incensatio Oblatorum?

R. Hoc modo:

1. Postquam dixerit Celebrans: *Veni Sanctificator* &c. accipit cochlear à Diacono cum osculo, si non est expositum SS. imponens ter thus, dicendo: *Per intercessionem S. Michaelis* &c. ubi licet Diaconus petat benedictionem thuris, non tamen debet flectere.

2. Accepto thuribulo incensat Oblata, nullam faciendo inclinationem aut genuflexionem, etiamsi sit expositum V. Sacram. incensabit autem ter duces thuribulum super Calicem simul & hostiam per duas lineas, quarum una erit directa, altera transversalis. Non debet autem Celebrans demittere & elevare thuribulum per quatuor partes, quasi puncta quatuor efformando, sed æquali altitudine ductus fieri debent, quia alias facile effunderetur vinum.

3. Quando autem Celebrans incensat Oblata, pedem Calicis Diaconus manu dextra à latere Epistolæ tenere debet, hostia autem non est regenda patenâ, quia hanc Subdiaconus pro tunc stans in medio post ultimum gradum tenere debet usq; ad illa verba Orationis Dominicæ: *Et dimitte nobis debita* &c. In quo loco stans, nunquam genuflectit, nisi ad elevationem hostiæ. Ex quo patet, quod ab Offertorio usq; ad prædicta verba solus Diaconus proximè assistit Celebranti. Hic tamenu Ritus

quibusdam in locis solet aboleri, eo; quia non adest Ceremoniarius, qui adjuvet in Ministerio Diaconum.

4. Post incensationem Oblatorum modò qui in tabula describitur, Diaconus amovet Calicem è medio Altaris collocans ipsum in cornu Epistolæ, tunc Celebrans factâ Cruci inclinatione aut genuflexione (si V. Sacram: est occlusum in tabernaculo) incensat Crucem, quâ finita reponitur à Diacono Calix in suo loco. Celebrans verò prosequitur incensationem Altaris ut supra, dicens: *Dirigatur Domine* ita distinctè; ut ad singulos ductus quasi singula exprimat verba.

5. Quomodo autem faciendæ sint Cruces & circuli in incensatione Oblatorum, & qualiter distribui debeat verba? facilius & brevius hæc tibi demonstro figurâ,

6. Si autem expositum sit V. Sacramentum tunc Celebrans finita incensatione Oblatorum, descendit ad secundum gradum Altaris, ibiq; genuflexus trino ductu incensabit V. Sacramentum: surgensq; postea ascendit ad Altare, ubi genuflexus incensat illud modo solito, sicut in prima tabula describitur, omittendo incensationem Crucis & Reliquiarum,

ARTICULUS VII.

De Inclinationibus, Crucibus, ac Ritu Manuum in Missa.

Quotuplex est Inclinatio?

R. Triplex; Profunda, Media, & Infima; quibus etiam adjungitur Genuflexio,

Profunda: est capitis & humerorum profunda incurvatio.

Media, est capitis & humerorum modica incurvatio.

Infima

Infima; est solius capitis demissio.

2. *Quando in Missa debet fieri profunda Inclinatio?*

R. Tunc, dum Celebrans accedit vel recedit ab Altari, ubi non est V. Sacramentum Ad: *Confiteor*. Ad *Munda cor*. Ad *Te igitur*. Ad *Supplices*, & dum sumit S. Hostiam.

3. *Quando media?*

R. Post Conf. Ad: *DEUS Tu Converteris*. Dum dicit: *In Spiritu humilitatis*. *Suscipe S. Trinitas*. Ad: *Sandus* Ad: *Agnus DEI* & Orationes sequentes. Ad: *Domine non sum dignus*.

4. *Quando Infima?*

R. Ad Invocationem Nominis IESU & MARIE aut Sancti de quo celebratur Missa, vel sit commemoratio; de qua inclinatione vide inferius p. 363. n. 15. Item ad: *Placeat Tibi Sancta Trinitas* & quoties Celebrans abit vel redit ad medium Altaris. Pro quò.

5. *Nota imò*: quòd dum ante recessum vel post accessum ad medium Altaris immediatè debeat fieri inclinatio, propter vg. osculum Altaris, pro tunc non est facienda nova Cruci inclinatio, quia se jam satis Celebrans inclinavit, aliàs in continua agitatione deberet existere.

6. *Nota addò*: quòd dum Celebrans recedendo vel accedendo ad Altare (ubi non est V. Sacramentum) inclinatur profundè Cruci, Minister pro tunc debet genuflectere coram eadem Cruce, ut docet Rubr. Mis. p. 2. tit. 2. n. 7.

Cruces.

7. *Quòmodo Cruces fieri debent in Missa?*

R. Non debent fieri manu transversa, sed rectè in transversa parte. Ex Decr. S. R. C. 24 Junii 1983. Id est, dum secunda producitur linea Crucis, quæ

quæ est transversa, non debet fieri curvata manu, sed recta, eo modo, quo fuit producta prima linea recta. & ad summum minimus digitus curvari debet, ac si illo solo daretur benedictio, ut docet *Merrati* p. 2. tit. 7. n. 20. Quod etiam in benedictione populi aut alterius rei, servari debet.

8. Quoties Celebrans benedicit aliquid, nunquam in aëre debet tenere sinistram, sed si seipsum, vel populum signat, sinistram debet applicare infra petus, si verò Calicem vel Oblata, in Altari illam locare debet.

9. Dum signatur Calix & postea Hostia, non debet deprimi manus ad hostiam, sed eadem altitudine debet formari Crux supra hostiam, quâ formatur super Calicem, quia alias in celeri motu dexteræ faciliè posset trudi Calix.

Ritus manuum.

10. Quoties Celebrans inclinatus dicit Orationem in medio Altaris, junctis manibus, debet illas ponere in Altari, exceptò ad: *Munda cor meum*, & ad: *Sanctus* quas pro tunc inclinatus tenet in aere supra Altare.

11. Dum extenduntur manus in Missa, non debent latitudinem corporis, neq; altitudinem humerorum excedere.

12. Quomodo autem sunt tenendæ manus ad: *Hanc igitur*? dicitur inferius

ARTICULUS VIII.

De Gloria, Collectis & Credo.

1. Quando dicitur Gloria in Missa.

B. Tunc dum in Matutino dicitur: *Te DEUM laudamus*, exceptis Feriâ 2. & 3. Rogat Feriâ 5. in Cæna D. & Sabbatho S. in quibus canitur Gloria, etiam si

etiāsi prædictus Hymnus in Matutino non recitetur.

2. Item non dicitur in Missis, quæ non concordant cum Officio diei, uti in Vigiliis, Votivis, de Requiem,

3. In quibus autem Votivis dicitur Gloria, dictum est superius pag. 285.

Collectæ

4. Quando in Missa assignatur 3ta Oratio ad libitum, tunc potest recitari quæcunq; Oratio etiā pro defuncto. Ex Decr. S. R. C. 2. Decembr. 1684.

5. In Collecta, quæ dicitur contra Paganos non potest mutari Nomen Paganorum, dicendo: Turcarum, Ita S. R. C. 30. Julii. 1689.

6. Oratio: *A cunctis*, &c, tunc dicitur in Missa, quando in laudibus sunt Commemorationes Sanctorum, excepto in Missa Vigiliarum. Ita *Merati* p. 1. tit. 9.

7. In eadem Orat. *A cunctis* Nomina SS. Michaelis & Joannis Baptiste præponenda sunt Apostolis. Ex Decr. S. R. C. 22. Aug. 1620.

8. Item, Nomen S. Ioseph præponi debet Apostolis. Ex Decr. Bened. XIII. 19. Decembr. 1726.

9. In Oratione: *A cunctis* sub litera N. debet exprimi Patronus Ecclesiæ, non vero Patriarcha Ordinis, ut notat *Merati*. Potest tamen fieri utriusq; commemoratio, servatâ primitate quo ad dignitatem. Si vero Patronus illius Ecclesiæ nominetur in prædicta Oratione ante literam N. vg. quia est Ecclesia sub tit. Beatissimæ, aut SS. Petri & Pauli, tunc sub litera N. potest quicunq; alius Sanctus nominari ad placitum Celebrantis.

Credo

10. Credo dicitur in omni Dominica quæcunq; sit Officium in illa, aut Missa, dum modo non sit de Requiem.

11. In

11. In festis omnium Doctorum, in quorum vesperis dicitur: *O Doctor optime*. Ita Merati p. 1. tit. 11. n. 7.

12. In Missis de Beatis non dicitur Credo. Ex Decr. S. R. C. 12. Julii 1664.

13. In festis SS. Martyrum, Confessorum, & Virginum, quæ celebrantur sub ritu duplici majori, non dicitur Credo. Ex Decr. S. R. C. 10. Junii 1700.

14. Octavæ totæ habent Credo, si festum habeat.

SECTIO X.

De Ceremoniis in particulari per decursum totius Missæ.

In præsentī Sectione non commemorantur omnia, quæ fieri solent in Missa, nam hæc in Rub. Missalis satis longâ paginâ describuntur, sed tantum adducuntur aliqua, quæ ex recentioribus Rubricis collegi. Rubrica enim Missalis licet fusè hæc omnia descripserit, adhuc tamen in aliquibus confusè informat. Hinc claritatis gratia sit:

ARTICULUS I.

De Ceremoniis ab egressu Sacerdotis è Sacristia, usq; ad Offertorium.

1. *Quomodo Celebrans egredi debeat ad Missæ Sacristiam?*

R. Accepto Calice manu sinistra per nodum, dextra vero positâ super bursam, facit profundam reverentiam Cruci, quæ in præstantiori loco Sacristiæ accessit debet.

2. Non debet autem super Calicem quidquam ponere, præsertim manutergium; hoc enim expressè prohibitum est à S. R. C. 1. Septembr. 1703.

3. Dum

3. Dum tranfit ante Altare in quo abfconditum eft SS. Sacramentum uno genu flectere debet, non tamen caput detegat, niſi Calice in manibus careat. Similiter non eft detegendum caput, ſi illi occurrat alius Sacerdos aut Prælatus, vel alia dignitas, cum enim manu dextra ſuper calicem bursam teneat, periculum eſſet, ne patena cum hoſtia decidat. Ita *Merati*. p. 2. tit. 2. n.

4. Quando tranſit verſus Altare, in quo eſt expoſitum SS. Sacramentum, vel elevatur Hoſtia, aut Communio diſtribuitur, utroq; genu flectere debet, & poſtea Caputium aut biretum deponat, ut docet *Merari* loc. cit.

5. In diſtributione Sacramenti. non eſt tranſeunti Sacerdoti genuſſectendum hucuſq; quouſq; terminetur Communio, prout declaravit S. R. C. 5. Julii 1698. Cæterum in elevatione Hoſtiæ flectere debet, quouſq; non finiatur Calicis elevatio.

6. Si advertat quod in minoribus Altaribus adſint jam confecrata ſpecies ob Miſſæ celebrationem, probabilius non debet ad omnia genuſſectere, ſed tantum ad illud, verſus quod immediatè tranſit, ubi unicum genu ſectendum eſt apertò vel etiam teſto capite, quia eſt Sacramentum quaſi abſconditum ob præſentiam Celebrantis. Ita *Merati* cum aliis.

7. Dum per medium Chori tranſit, in quo cantatur *Gloria Patri*, vel alia Oratio, ad quam omnes Choriſtæ inclinantur, debet etiam & ipſe tranſiens Sacerdos manere inclinatus, donec prædicta finiatur reverentia. Ita *Caſtald.* lib. 1. c. 16.

8. *Quid facere debeat Celebrans veniens ad Altare, in quo celebraturus eſt?*

R. Si ad majus Altare accedat, unum genu flectere debet in infimo gradu, ſi non eſt expoſitum

V. Sa-

V. Sacramentum. Si verò sit expositum, utroq; genu flectendum est. Quoties autem in recessu vel accessu ad Altare genuflectit, post genuflexionem non debet fieri Crucis inclinatio, quia illa hanc includit, ut docet *Merati*. pag. 197. Si verò accedat ad Altare ubi non est inclusum Sacramentum, Cruciduntaxat inclinationem faciet, Minister autem coram eadem Cruce genuflectet, ut docet *Gavantus* & *Merati*.

9. *Ubi calicem ponere debet?*

R. Ad cornu Evangelii, non propter aliquod mysterium, sed propter commodum, ad facilius exponendum Corporale.

10. *Quomodo extendi debet Corporale?*

R. In medio Altaris, ita: ut non excedat mensa anteriorem partem, neq; etiam procul sit à manibus, nam intra Corporale Celebrans manus tenere debet, quoties post consecrationem genuflectit. Item si in extremitate Corporalis est aliqua Crux aculei depicta, in anteriori parte Altaris collocari debet, ut Sacerdos osculans Altare illam pariter osculetur.

11. *Quomodo ab Altari descendere debet?*

R. Non directè quia sic Cruci aut tabernaculo terga verteret, quod maximè in expositione V. Sacramenti observari debet, nisi sint multum distantes gradus.

12. *Qua observari debent in Confessione?*

R. Hæc sequentia:

1mo Non debet Sacerdos pro libitu suo addere Nomen alicujus Sancti vel Patroni,

2do Dum dicit: *Vobis Fratres* aut: *Vos Fratres* non debet se vertere modo ad hunc modo ad illum Ministrum, ut docet *Quarti* §. 3. bene vero Ministri ut patet ex Rubr: Missal. Alii autem cum *La Croix* l. 6, p. 2. volunt Sacerdotem

cerdotem in Missa solemnè debere verti ad hunc & illum Ministrum dum prædicta dicit verba, non vero in privata

31da. Non debet graviter tundere pectus, quia tunc non ossa sed cor significatur conteri, ut dicit S. Aug.

41da. Dum dicitur *Misereatur &c.* non dicat *tui* sed *vestri*, etiam si sit unus Minister. Ratio est, quia Minister facit Confessionem Nomine circumstantium. Item dum ait: *dimissis peccatis vestris* non addat *omnibus*, hoc enim deletum est in Missali, novo correcto, ut ait: *Merati* p. 2.

5da. Datâ absolutione Ministris, dictisq; quatuor versibus, dicit *Gremus*, adhuc inclinatus, extendens & jungens manus, non tamen elevans usq; ad humeros, ut docet *Ceremon. Miss. priv. c. 4.* Neq; faciem erigit ad cælum, ut notat *Merati* pag. 222. postea submissa voce orans: *Aufer à nobis junctis manibus* ascendit ad Altare, ut præscribitur in Rubricâ Missalis.

13. Ubi dicendum est *Kyrie eleison?*

R. In medio Altaris, non vero in transitu & cernu Epistolæ ad medium. In solemnè vero Missa in cornu Epistolæ dici debet, ut patet ex *Ceremon. Episc. lib. 1. c. 2.*

14. Quo ritu debet dici *Gloria?*

R. Hoc modo, dum dicitur: *Gloria in excelsis* extendi debent manus usq; ad humeros, quando vero dicitur: *DEO* jungendæ sunt & caput Cruci inclinandum.

15. Quæ observari debent in recitatione *Collectarum?*

R. Hæc sequentia. 1ma. Non sunt nominanda cognomina Sanctorum, ut superius dictum est. Sect. VI. Art. 3.

2da. Dum nominatur Nomen JESU, MARIE aut

aut Sancti de quo fit Missa, debet fieri inclinatio infima, ad Nomen JESU versùs Crucem, ad Nomen autem MARIÆ & aliorum SS. versùs librum.

311d. Dū in Collecta dicitur; *Per Dominū*, debet Celebrans jungere manus cum inclinatione media versùs Crucem; quando verò concluditur Oratio his verbis: *Qui vivis & regnas &c.* Vel *Qui tecum vivit &c.* jungendæ sunt manus usq; ad illa verba *in unitate Spiritūs*, non tamen inclinandum est sicut in priori conclusionē, quia hic non fit expressa mentio SS. Trinitatis sicut ibi, ut bene advertit Merati. tit 5. n. 10.

Cetera sunt, ut in Rubrica Missalis præscribuntur.

16. *Quo ritu dici debet: Munda cor meum?*

R. Hoc modo, qui in Rubr. Miss. præscribitur, cui addendum est ex Gavanto, quod tunc inclinatus Celebrans non debet ponere junctas manus super Altare, sed illas inter pectus & Altare teneat. Deinde non debet dicere: *Jube Domne*, sed: *Jube Domine*, quia petit benedictionem à DEO non ab homine, ut superius dictum est. Sect. VI. Art. 3.

Diaconus autem petens benedictionem a Celebrante debet dicere: *Jube Domne* ut notat Gavant. p. 96. & Merati tit. 6. n. 4.

17. *Quæ observari debent in Evangelio?*

R. Hæc sequentia:

1mò. Dū Celebrans dicit: *Sequentia Sancti Evangelii*. Vel *Initium* quadruplex format signum Crucis. 1. in principio Evang. 2. in fronte. 3. in ore. 4. in pectore, & quidem junctis quatuor digitis ac summitate erecti pollicis prædictas Cruces facere debet. Quando autem format Crucem in libro, sinistram in extremitate ejusdem libri ponere debet, dum vero signat seipsum, eadem sinistra infra

infra pectus tenenda est, quod etiam in aliis Crucibus observari debet.

2do Dum in lectione Evangelii inclinandum est caput, vel genuflectendum, id nunquam fieri debet versus Crucem vel SS. Sacram: sed versus librum, ut monet *Gavanti & Quarti. p. 2. t. 18.*

18. *Quid notandum est circa Symbolum?*

R. Hoc præcipue:

1mo Dum Celebrans dicit; ad vocem *Credo* extendit ac elevat manus. Ad: in unum jungit illas, ad *DEUM* caput inclinare debet.

2do Dum dicit: *Et incarnatus est* debet unico genuflectere usq; ad illa verba inclusive: *Et homo factus est* excepto in die Annuntiationis B. V. M. & in tribus Missis Nativitatis Domini, in quibus ad illa verba: *Et homo factus est* etiam in privata Missa, multo magis in solemnî Celebrans utroq; genu flectere debet, & omnes alii circumstantes, ob reverentiam tanti mysterii, cujus singularis memoria prædictis diebus colitur, ut docet *Gavanti*. & ex illo *Merati tit. 6. n. 40.*

ARTICULUS II.

De Ceremoniis ab Offertorio usq; ad Canonem.

1. *Quæ observari debent circa Offertorium?*

R. Hæc sequentia:

1mo: Dum Celebrans convertitur ad populum cavere debet, nè innitatur Altari, quod à tergo relinquit, quia sic non absq; magno detrimento Ecclesiæ pretiosam planetam destrueret, ut sæpius inconsiderati faciunt.

2do: Disio Offertorio discooperit Calicem, ponens velum plicatum ad partem Epistolæ non in
Corpo.

Corporalis sed propè illud, ita autem velum plicari debet, ut pretiosior materia servetur intus, ne a defluente cera maculetur, quo peracto accipit patenam cum Hostia, quam non aliter tenere debet nisi inter pollicem, indicem, & medium digitum utriusq; manus elevatam supra medium Corporalis ad altitudinem pectoris, & non altius, ita tamen, ut aliquantulum distet à pectore Celebrantis. Dietaq; Oratione *Suscipe S. Pater* & non prius, utraq; manu tenens, patenam cum hostia faciet cum ea Cuccam super Corporale, non tangendo Corporale patenâ, quæ Crux juxta omnes Rubricistas unius palmi longitudinem excedere non debet. Tandem patenam deponit subtus Corporale à cornu Epistolæ ut docet *Merati*.

3to. Post hæc, accedet ad cornu Epistolæ, ubi accipiens Calicem sinistrâ per nodum, dextrâ illum purificabit, tenensq; purificatorium, intra digitum sinistræ manûs, infundat vinum non in magna quantitate, sed ad unum non nisi haustum.

4to. Dum Minister porrigit ampullas, osculetur illas, non vero manus Celebrantis, ut docet *Merati*.

5to. Post hæc, junctis manibûs recedit ad medium Altaris, non tamen secum portans Calicem, quia hunc in cornu Epistolæ relinquit, & postea stans in medio illum accipit ac offert.

6to. Dum offert Calicem, tenebit illum sinistrâ per pedem, dextra vero per nodum infra coppam, ita tamen, ut Calicis coppa seu summitas non excedat oculos, nec etiam sit infra os, sed paulo infra oculos, intentisq; ad Crucifixum oculis dicat: *Offerimus Tibi Ec.*

2 Ubi fini debet Psalmus: *Lavabo?*

R. Juxta Gavanti. Lochner & alios potest fini Gleria, dum Celebrans transit ad medium Altaris. Secun.

secundum Merati in cornu Epistolæ. Ut sententia pro opportunitate temporis observari potest.

3. Quomodo Orationes Secretæ recitari debent?

R. Hoc modo. 1. Absq; Oremus. 2. Si una est, secreto recitari debet usq; ad illa verba: *per omnia secula* exclusivè. Si vero plures sint, tunc prima dici debet integra secreto, in cuius fine solus Celebrans sibi respondeat: *Amen*. Reliqua fieri debent ut in Rubr. Mis.

4. Quid ad Sanctus observari debet?

R. Celebrans inclinatus iunctis ante pectus manibus, non tamen in Altari positus ut docet Merati voce depressa dicat: *Sanctus*. &c.

ARTICULUS III.

De Ceremoniis à Canone usq; ad Communionem.

1. Quomodo inchoari debet Canon?

R. Prius Celebrans debet elevare manus cum oculis, quas statim demittens ac iungens, postea inclinatus dicat: *Te igitur* Ita Merati. 3. tit. n. 2.

2. Quid observari debet cum nominatur Papa?

R. Debet pro tunc Sacerdos inclinare caput versus librum, inclinatione infima non tamen dum nominatur Episcopus.

3. Qui Antistes nominari debet in Canone?

R. Ille, in cuius Diœcesi absolvitur Sacrific. Missæ. Hinc sacerdos Celebrans in aliena Diœcesi non suum Episcopum, sed illius Diœcesis nominare debet, quia nomine circumstantis populi pro tunc orat pro suo Pastore, ut notat Merati cum Tonelio & aliis.

4. Quod si non sit notum Nomen Episcopi illius loci, protunc satis erit si Celebrans dicat illa verba: *Et Antistite nostro* intelligendo mentaliter Episcopum

Episcopum illius Diacesis. Ita *Pasqu. t. 1. tract. 1. q. 27.*

5. Mortuo Episcopo non debet nominari Vicarius Capitularis, quia non est verè Antistes illius loci, sed pro tunc illa verba omitti debent.

6. Item sub mortali non debet nominari Generalis, aut alius Superior loco Episcopi, ut notat *Diana tit. 14. R. 40.*

7. *Quæ circa Memento Vivorum sint notandæ?*
R. Hæc sequentia.

1mo. Antequam Celebrans incipiat *Memento*, non debet manus in Altare demittere, sed extensas usq; ad illa verba inclusive. *Fidei cultoribus tenere. Memento* tit. 8. n. 7.

2do. Dum dicit illa verba: *Memento* elevat manus usq; ad mentum circiter, junctasq; ita tenet tota Oratione mentali.

3tio. prædicta verba *Memento* &c. non debet alta voce proferre, sed secreto.

4to. Oculos pro tunc demittere debet, non tamen claudere, capite aliquantulū inclinato, ut docet *Rubr. Miss.*

8. *Quos commemorare potest Sacerdos?*

R. Omnes viventes etiam excommunicatos vivandos, infideles, juxta devotam sui voluntatem, est enim privata Sacerdotis oratio, unde etiam pro seipso specialiter orare poterit, ut *Quarti* observat.

9. *Quomodo manus teneri debent ad illa verba: Hanc igitur oblationem?*

R. Ex Decr. S. R. C. 4. Aug. 1653. ita, ut pollex dexter collocetur super sinistrum in modum Crucis, non infra, sed supra manus. Extremitates autem digitorum debent pervenire ad medium circiter palmæ, non tamen illam tangant, ut docet *Gavant. pag. 114.*

10. Antequam dicat: *Qui pridie* si in pixide consecra

consecraturus est hostias parvas, debet illam discooperire antequam verba consecrationis proferat, et si buculq; propter angustiam loci non erat in eodem portatili, omnino debet poni saltem ad ipsam consecrationem, ut monent omnes Rubricistæ, quia cum sit eadem quo ad substantiam victima cum majori Hostia, in eodem Altari offerri debet. Neq; curandum est ut una ex talibus particulis accipiatur monstranda populo, cum hoc nullibi præscriptum sit.

11. *Quomodo verba Consecrationis proferre debent?*

R. Voce secreta, nulla interposita morula inter hanc vel illam vocem sed unico contextu, ut notat Merati cum aliis. Plura de hoc dicta sunt superius Sect. VI. Art. 3.

12. *Quæ cavere debet Celebrans in Consecratione specterunt*

R. Hæc sequentia:

1mo. Ne sit distractus in prolatione verborum, sub mortali juxta plurimos DD.

2do. Ita dicat secreto, ut seipsum audiat, quia alias non esset certus quid dixerit.

3to. Caveat, ne proferendo verba, moveat caput, afflet, vel capite super hostiam signet, aut sim. billet.

13. *Quomodo elevari debet Hostia & Calix?*

R. Illo modo, qui in Rubr. præscribitur, cui addendum est ex Gavanto & Merati ut scilicet recta linea eleventur, ita altè, ut à circumstante populo commodè videri possint. Item non debet elevari Hostia super Calicem, neq; Calix super Hostiam.

14. *Quomodo digiti pro tunc componi debent?*

R. Ut solidius teneatur Hostia debent quatuor digiti indices nempe & pollices utriusq; manus ad invicem jungi sicut & imæ partes manuum, ceteri

vero

vero digiti non debent extendi sed plicari, qui possent tangere elevatam Hostiam, aut supereminere illam. Utrumq; autem caveri debet.

15. *Quomodo Celebrans debet incipere Memento mortuorum?*

R. Voce secretâ manibûs extensis ac junctis. ut notat Rubr.

16. *Quid agere debeat post Orationem Dominicâ?*

R. Dicens: *Libera nos &c.* accipit patenam purificationis abstergendam, absterganq; tenet inter indicem & medium digitum, ita; ut ejus pars deaurata respiciat Hostiam, extremitas vero tangat tobaleam, non vero Corporale. Dum vero dicit: *Beato Andrea & omnibûs Sanctis* signat se patena, dicens vero: *da propitiâ pacem,* osculatur illam in anteriori ejus parte præsertim ubi Crux est efformata. Ex Decr S. R. C. 24. Julii 1683.

Recitans tandem illa Verba: *ut ope misericordiæ* &c. submittit patenam Hostiæ indice sinistræ manus eam accommodando. Ita autem patenam collocare debet in medio Corporalis, ut superior pars illius sit elevata super pedem Calicis ad hoc, ut commodius capiatur, & ne fragmenta si quæ sunt in corporali adhæreant patenæ.

17. *Quomodo frangi debet Hostia?*

R. Imprimis lentè frangi debet in suprema, media, & infima parte, postea tota simul, sic enim in duas partes æquales facile dividitur, positaq; una parte in patena frangit aliam ex parte inferiori. Ex Decr. S. R. C. 4. Aug. 1663.

18. Quamvis autem in toto Sacrificio est adhibenda diligentia, maximè tamen in fractione Hostiæ, nam si audacter frangatur, sæpius extra Corporale fragmenta evolant amplius non videnda, quod præsertim contingit dum Hostia est recens & sicca; Hinc meo videri

deri si labia calicis sint extensa, dum frangitur Hostia, intra labia est modicè demittenda, ut particule decedentes ab illis capiantur.

19. *Quomodo Hostia teneri debet? dum ait Sacerdos: Domine non sum dignus?*

R. Ita ut sinistra manus Corporale non tangat, elevata enim debet esse à Corporali saltem quatuor digitis, ne illi fragmenta adhæreant, ut notat Merati tit. 10. n. 12.

20. *Quomodo Celebrans sumere debet Hostiam?*

R. Modestè aperiendo os absq; lingvæ expositione, sumptamq; leniter mollificabit in lingua, & sic deglutiet. Cavendum autem est, ne Hostiam dentibus comminuat, tum ob reverentiam SS. Corporis, tum ob periculum ne aliqua pars intra dentes remaneat, ejiciaturq; postea cum saliva.

21. *Quid si palato aut dentibus fragmentum Hostiæ adhæreat?*

R. Debet lingvâ non verò digito amoveri, quod si faciliè non possit, sumendus est sanguis, & sic saltem cum sanguine aut ablutione trajicietur in stomachum. Pariter in collectione fragmentorum si aliquod ita adhæreat digito, ut neq; per frictionem amoveri possit, expectanda est ablutio digitorum, quâ abluatur & simul cum illâ sumatur.

22. *Quomodo sumendus est Sanguis?*

R. Si non est in majori copia, unicò haustû sumi debet juxta Tonell. Bissum. Castald. & alios. Secundùm autem Gavani & Merati bis ori calix admoveri debet, ut secundò haustû quò ad ultimam guttam hauriatur. Utramq; sententiam Celebrans sequi poterit. Cavendum autem est, ne ita sugatur Sanguis, ut à circumstante populo audiri possit.

23. *Quando dici debent illa verba? Quod ore sumpsimus?*

R. Tunc, quando Celebrans porrigit Calicem ad infundendum vinum; ut notat *Merati* tit. 10. n. 19.

24. *Factâ purificatione qua Celebrans observare debet?*

R. Hæc sequentia:

1mo. Deponat patenam in medio Corporalis vel in extremitate ejusdem à parte Evangelii.

2do. Caveat ne os suum ac labia calicis in parte ex qua bibit digitis abstergat, aut ipsos digitos lambat, ut observat *Merati*. p. 2. tit. 10. n. 20.

3^{io}. Non debet abluere digitos solò vinò, sic enim abluere digitos non licet absq; sufficienti causa, ut patet ex *Cerem. Mis. priv.* c. 10. § 26. Caterum solâ aquâ abluere digitos, nullum putat esse peccatum *Pasq.* q. 209. n. 8. quia abluere convenit propriè soli aquæ.

25. *Nota*, quòd si Celebrans casu aliquo tetigerit consecratam Hostiam aliò digito quam pollice & indice, tunc ille digitus pariter ablui debet, ut notat *Merati*.

26. *Quando dicenda est illa Oratio*: Corpus Tuum Domine quod sumpsi?

R. Tunc, dum purificatorio abstergit digitos, & non prius, ut notat *Tonell.* l. 2. t. 10, *Merati* cum pluribus aliis.

27. *Nota*, quod in tribus Missis Nativitatis Domini, non est facienda genuflexio post sumptionem Sangvinis, quamvis species vini non sint adhuc exsiccata. Ex Decr. S.R. Congr. 2. Aug. 1698.

ARTICULUS IV.

De Ceremoniis Missæ a purificatione usq; ad finem.

1. Digitis Orationibus eodem ordine & ritu, quo reci-

recitatae sunt ante Epistolam; Cavendum est ne Celebrans recedat à cornu Epistolæ. antequam finierit conclusionem ultimæ Orationis, quod multi ex impatientia finis faciunt.

2. *Qualis forma Crucis debet esse in benedictione populi?*

R. A fronte ad pectus fieri debet recta linea & non longior, transversa, autem linea debet formari ab uno humero ad alium, utraq; autem linea manu recta formari debet, & solum in transversa linea ultimus digitus curvari potest juxta *Quarti, Merati* & alios.

2. *Quo ritu dicendum est: Initium Sancti Evangelii?*

R. Prius debet signari liber vel tabella, & in absentia utriusq; Altare, deinde frons, os, & pectus, summitate pollicis dextri eo modo, quo in Evangelio supra p. 363.

Nota, quod dum est expositum Sanctissimum Sacramentum, si adest liber vel tabella signari debent, si vero desint, loco illorum non debet signari Altare, quia jam est satis per præsentiam Sanctissimi Sacramenti benedictum, sed pro tunc Celebrans seipsum duntaxat signet, ut notat *Merati* p. 2. tit. 14. n. 25.

5. *Ubi fleendum est ad illa verba: Et Verbum Caro factum est vel alia similia?*

R. Ad cornu Evangelii etiamsi sit expositum Sanctissimum Sacramentum, nam pro tunc solum facies Celebrantis debet converti aliquantulum ad V. Sacramentum ipse tamen in cornu Evangelii fletere debet. Ita *Gauant. & Merati* tit. 14. n. 27.

Nota, quod si contingat Sacerdoti deferre sacras species de uno Altari in aliud, nudo capite deferre debet, quia ex Decr. S. R. C. 21. Januar. 1696. non

licet Sacerdoti etiam ad infirmum deferre Corpus D.
capite lecto;

SECTIO XI.

De Regulis Fidei Catholicæ

sive

De S. Scriptura, Traditione, Ecclesia, & Concilio Generali.

Antequam ad singulas Regulas descendam Fidei nostræ explicandas, Sciendum est quod juxta omnes Catholicos quatuor habemus Fidei nostræ orthodoxæ Regulas, scilicet 1. Scripturam. 2. Traditionem. 3. Ecclesiam 4. Concilium Generale. Aliqui addunt Sedem Apostolicam. His enim enumeratis Fideles Catholici reguntur in articulis Fidei tanquam Regulis infallibilibus ad quas reducuntur Cæremoniæ Ecclesiasticæ, Constitutiones, Dogmata, imo & Hierarchia Ecclesiastica tanquam ad suos fontes à quibus promanarunt.

ARTICULUS I.

De Scriptura Sacra.

1. *Quid est Sacra Scriptura?*

R. Sunt libri Canonici ab Autoritate Ecclesiæ approbati continentes Verbum DEI sive res à DEO revelatas. Vel brevius: est scriptum Verbum D.

2. *Per quid Scriptura Sacra diffet à Traditione Divina?*

R. Per hoc; quia Scriptura est Verbum DEI scriptum, Traditio vero Divina est Verbum DEI non scriptum, sed viva voce prolatum à DEO, vel Christo, & ab Apostolis traditum Fidelibus.

R. Quo-

3. *Quotuplex est Sacra Scriptura?*

R. Duplex Novi & Veteris Testamenti contenta in libris 72. ex quibus veteris Testamenti sunt libri 45. Novi vero Testamenti sunt libri 27. qui omnes pro Divinis sunt iudicati à Trident. Sess. 4. aliis tanquam apocryphis reiectis; ut videre est in Concilio Trident. loc. cit.

4. *Quotuplices sunt Libri S. Scripturae?*

R. Duplices. Alii sunt *Canonici* qui in Canone seu Cathalogo Ecclesiae sunt inscripti & ut Divinum Verbum iudicati. Alii *Apocryphi*, qui in Canone Ecclesiae non sunt expressi, quia de iis hucusque dubitatur, an sint Verbum DEI, seu revelationes Divinae.

5. *Quid nomine Canonis Ecclesiastici intelligitur?*

R. Cathalogus Ecclesiae quem adhibuit S. Synodus in Concilio Tridentino Sess. 4. Decreto de Scripturis Canonicis.

6. *Quotupliciter Canon Ecclesiae sumitur?*

R. Dupliciter: 1mo Pro Regula, & sic Canon in Missa sumitur, & alibi. 2do. Pro Cathalogo, & sic Liber Canonizatorum aut Librorum S. Scripturae, Canon Ecclesiae dicitur.

7. *Quotuplices sunt Libri Canonici S. Scripturae?*

R. Duplices. *Protocanonici* & sunt illi, qui pro Divinis fuerunt semper & ab antiquo admissi ab omnibus in Ecclesia, sine ulla controversia: Alii *Deuterocanonici* & sunt illi, qui licet hodie pro Divinis ab omnibus sunt accepti, de his tamen olim dubitatum fuit apud Fideles an sint Divini. Unde solum ante Tridentinum Ecclesiastici Libri dicebantur.

8. *Qui fuerant Libri Ecclesiastici?*

R. Illi qui licet olim non fuerunt Canonici, tamen pro Fidelium instructione solebant legi in Ecclesia. Et talis hucusque denominatur Liber Ecclesiasticus, quamvis per Trid. sit Canonicus.

9. *Quotuplices sunt adhuc Libri S. Scripturae?*
 R. *Quadruplices Legales, Historici, Sapientiales,*
& Prophetici.

Legales in quibus leges promulgantur & tales sunt in veteri lege 5. Gen. Exod. Levit. Num. Deuter. In Novo Testamento sunt 4. Evangelia.

Historici sunt illi, in quibus rerum gestarum Historia narratur. Et tales sunt in Veteri Testamento: Josue. Judicum. Ruth. 4. Regum. 2. Paralip. 2. Esdræ. Tobia. Judith. Esther. Job. & duo Machabæorum. In Novo Testamento sunt Acta Apostolorum.

Sapientiales sunt illi in quibus vera exponitur sapientia & tales sunt in Veteri Testamento 5. Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, Sapientia, & Ecclesiasticus. In Novo Testamento sunt 21. Epistola S. Pauli. 14. Epist. Joannis, 3. S. Petri 2. una. Jacobi & altera Judæ.

Prophetici sunt illi in quibus futura prænunciuntur. Et tales sunt in Veteri Testamento Liber Psalmorum, Prophetæ majores 4. & minores 12. In Novo Testamento est solum unus Liber Apocalypsis. Cum enim omnia quæ prænunciabant Prophetæ antiquæ legis de Christo, fuerint consummata in vita & morte Christi, ideo in nova lege, nil erat prænunciandum nisi de novissimo fine mundi, & futuro sæculo; Et de his prophetabat Joannes in Libro Apocalypsis.

10. *Quinam Libri S. Scriptura rejiciuntur ab Hæreticis?*

R. A Calvinistis rejiciuntur 6. nempe Tobia, Judith, Sapientia, Ecclesiastici, & duo Libri Machabæorum. A Lutheranis ultra 6. enumeratos, rejiciuntur 4. ex Novo Testamento scilicet: Epistola ad Hebræos, Jacobi, Judæ, & Liber Apocalypsis,

11. *An S. Scriptura sit ita per se clara, ut non indigeat interpretatione ulla?*

R.

R. Negative, Ratio est: quia Lucæ 18. legitur de Christi Discipulis. *Et ipsi eorum nihil intellexerunt.* Tum quia plura sunt scripta parabolice, enigmatica, & in diverso sensu,

12. *Quotuplex est sensus S. Scripturae?*

R. Novatores Hæretici unicum admittunt literalem; Catholici quadruplicem scilicet; Litera em, Allegoricum, Moralem, & Anagogicum, de quibus vide supra Pag. 348.

13. *Quotuplex est sensus literalis?*

R. Duplex Simplex, qui consistit in pura proprietate verborum. Alius Figuratus, quo verba transferuntur ex naturali significatione ad alienam. Et talis potius est methaporicus quo unus est Christus Ioan. 10. dicens, *Et alias Oves habeo* &c. aut *Ego sum vitis, Vos palmites* &c.

14. *An omnes S. Libri integri ad nos pervenerint?*

R. Affirmative: quidquid in contrarium dicant Hæretici. Ratio est. quia Providentia D. nunquam permisisset tam magnum damnum inferri fidelibus & verbo suo, ut in tota ejus Ecclesia depravata etur Scriptura, quæ est prima Regula Fidei Catholicæ.

15. *Quomodo Sacri Scriptores fuerant Divinitus inspirati?*

R. I. Non tantum fuerant inspirati quo ad omnes res, sed etiam quo ad sensum & sententias, ita ut omnes res & sententiæ quæ in Scriptura continentur à Spiritu Sancto fuerint dictatæ.

R. II. Probabilius tamen est, quod non fuerint inspirati quo ad singula verba, sed tantum quo ad aliqua, quibus Mysteria exprimiuntur. Ita Antoine Secl. 4. Art. 3. Ratio est manifesta, quia videmus quod non omnes Evangelistæ isdem utantur Verbis.

16. *An Pentateuchus sit conscriptus ab ipso Moysæ?*

R. Af-

R. Affirmative. Ratio desumitur a perpetua traditione tam Judæorum quam etiam SS. Patrum.

17. *Quid est Pentateuchus?*

R. Sunt quinque Libri Moysis, qui olim in uno Codice erant, Pentateuchus nominato. Tamen ob commoditatem Legentium divisus est in Ægypto iste Pentateuchus in quinque Libros; scilicet; Genesim, Exod. Levit. Numer. & Deuteronom. à 70. Interpretibus. De quibus infra.

18. *Qua Lingva primò scripti sunt Libri Sacra Scripturae?*

R. I. Omnes ProtoCanonici in Veteri Testamento Hebraice fuerant Scripti à suis Auctoribus, præter Libros Esdræ & Danielis, qui lingua mixta ex Hebraica & Chaldaica scripti sunt. Vel ut docet S. Hieron. Hebraicis Literis sed Chaldaico sermone.

R. II. Novi Testamenti Libri sunt scripti Græco sermone, excepto Evangelio Mathæi & Epistola ad Hebræos, quam Hebraice scriptam esse docet S. Hieron. sive Syriaco idiomate, in quod tunc temporis deflecebat vulgare idioma Hebraicum.

19. *An editio Hebraica Scriptura consilio fuit depravata à Judæis?*

R. Affirmant aliqui. Sed negat S. Hieron. in Cap. 6. Isaïæ. August. Lib. 15. de Civit. Cap. 13. Quibus magis credendum est hac in re. Si qui autem irrepsert errores per Librarios sive Scribas, hos correxit Esdras finita captivitate Babylon,

§ I.

VERSIO

Scripturae.

20. *Qua fuit prima Versio Scripturae de Lingva Hebraica?*

R. Illam fuisse à LXX. Interpretibus factam de lingua

lingva Hebræa in Græcam Annis ante Christi Nativitatem 291. juxta Bellarmin. lib. 2. Cap. 6.

21. *Quo motivo facta fuit hæc prima Versio?*

R. Hoc ut sequitur, Ptolomeus Philadelphus post mortem Alexandri M. Rex Ægypti fecit Bibliothecam magnam, in qua ut haberet etiam Libros Hebræorum, petiit ab Eleazaro summo Pontifice, ut illi mitteret Viros eruditos ad vertendam Sacram Scripturam in lingvam Græcam, quæ pro tunc et modo Gallica, fuit politica.

22. *Quot fuerant hi Interpretes?*

R. Juxta communem sensum omnium Patrum, fuisse 72. qui brevitatis causa solum citantur 70. Et hi supponuntur fuisse seniores de Concilio Sanchedin.

23. *Ubi nam sunt interpretati? quamdiu? & quo fuit?*

R. I. Juxta communem sententiam interpretati sunt in Insula Pharus vocata, quæ est in Ægypto, non procul ab Alexandria distante.

R. II. Totum tempus interpretationis fuit dictum 72. Quo autem situ fuerant inclusi non concordant SS. Doctores. S. Epiphan. lib. *de Mensuris*. scribit binos & binos fuisse inclusos, S. Justin. Orat. *ad Gentes*. singulos in singulis, quas Cellulas adhuc in rudibus, suis testatur vidisse oculis, quem sequuntur SS. Patres Iræneus, Cyrill. Clemens Alexandrin. August. ut videre est apud Bellarmin. lib. 2. de Verbo DEI Cap. 6.

S. Hieronymus Præfatione in Pentateuchum aperte ridet has Cellulas dicens: *Nescio quis primus Auctor 70. Cellulas Alexandria mendacio suo extruxerit* &c. Cæterum omnes SS. Patres conveniunt in hoc, hos 72. Interpretes, ita secum in verbis & sensibus convenisse, ac si omnium labor unius esset Viri; quod absq; miraculo & Spiritus S. speciali assisten-

stantia non fuerat factum, propter multa æquivoca in Hebraismo vocabula; ut docet S. Hieron. peritus in hac lingua.

24. *Quos Libros hi Interpretes verterunt in Græcum idioma?*

R. Probabilius non solum Pentateuchum ut putat D. Hieron. sed etiam alios libros ut docet Irenæus, Epiphanius, Eusebius & alii: *Ratio est*. quia desiderium fuit Ptolomei Regis, omnes omnino habuisse Libros Hebræorum, per solum vero Pentateuchum non fieret satis voluntati ejus, ut de se patet. Tum quia Apostoli in citandis Prophetis usi sunt versione Græca, quæ pro tunc alia non fuit, nisi 72. Interpretum, ergo & Prophetias interpretarunt.

25. *Præter istam primam versionem quæ alia fuerant.*

R. Multæ aliz. *Prima* fuit sub Adriano Imperatore à quodam Aquila, primum Gentili, postea Christiano, demum Judæo.

Secunda Sub Commodò à Theodotio facta, primum Marcionita Hæretico, demum Judæo.

Tertia Sub Severo Imperatore à Symmacho facta, qui ex Ebionita Hæretico Judæus factus est.

Quarta Anonyma ignoti Auctoris, inventa Ierosolymis sub Imperatore Antonino Caracalla.

Quinta Etiam Anonyma inventa Nicopoli sub Alexandro Severo.

Sexta fuit Origenis.

Septima Luciani Presbyteri & Martyris sub Diocletiano.

Octava Hesychii qui 72. Interpretum Versionem successu temporis depravam emendavit.

Hæ omnes Versiones fuerant post Nativitatem Christi; sola 72. Interpretum, fuit omnium primissima, & usq; ad Nativitatem Domini fuit Scriptura sub Idiomate Hebraico, partim Chaldaico & Græco.

26. Quid est vulgata Editio Scripturae & D.

Hieronymi?

B. Vulgata Editio fuit ante tempora D. Hieron. edita latine ab incognito Auctore, quæ *Itala* dicebatur, à D. Hieron: *Communis*, à Gregorio: *Vetus*. Ab Orosio *Vulgata*, quia illam vulgariter admitteret S. Rom. Ecclesia. Cum aliæ versiones fuerint ab Hæreticis factæ in latinum, pro sua Hæresis parte.

S. Hieronymus bis vetus Testamentum in Latinum transtulit, ut scribit Bellarmin. de Verbo DEI *Primò* ex Versione 72. Interpretum. *Secundò* ex Hebræo Textu. Novum vero Testamentum de Græco in Latinum non convertit, sed tantum multos errores, qui in ipso erant emendavit. Opus hoc Versionis incepit. Romæ 184. finivit in Bethleem. Quæ ejus Versio incepit vocari nova editio ad differentiam antiquæ.

Hoc factò, capit esse contentio in Ecclesia, quænam ex his duabus editionibus Latinis esset præstantior? S. August. magnificavit antiquam Italam S. Isidorus novam D. Hieronymi; quæ controversia per longum tempus duravit in Ecclesia, nihilominus utraque ad arbitrium Episcoporum legi solebat Fidelibus.

Post tempora S. Gregorii constata est tertia Editio Latina, quæ neque antiqua, neque nova dicebatur, sed vulgata & communis. Et hanc Oblatantibus Hæreticis S. Triden Synodus Sess. 4. pro Authentica in Ecclesia haberi decrevit. Quæ usque ad præsens sæculum vocatur *Vulgata Editio*.

27. Quæ necessitas fuit declaranda & faciendæ Editionis Vulgatae?

B. Hæc, quia antiquiores Editiones Latinas depravarunt pro sua parte Hæretici. Tum quia mul-

ta alia fuerant Versiones Latinae, ita, ut in singulis Diocessibus, Regnis, & Provinciis diversalegeretur Editio. Ad servandam igitur unitatem & conformitatem Fidei Catholicae, praeter omnibus Editionibus hanc Vulgatam postremo approbavit Trid. Ses. 4.

28. *Quare hac declaratio Trident. non placet Haereticis?*

R. Ideo quia ex hac vulgata Editione non multum possunt probare suae Haereticis Dogmata. Et quia in illa pro Canonicis Libris, declarati sunt Libri Machabæorum, qui Lutheranis non placent, propter expressum in illis Purgatorium, ejus penas nolunt intelligere, ut liberius peccent.

29. *An iustis de causis prohibuit Trident. à singulis Fidelibus legi vernaculâ linguâ Scripturam?*

R. Justissime, Ratio est. quia ex una parte Vernacula Editio v.g. lingua Polonica, non est approbata & examinata à Sede Apostolica, an concordet cum Originali suo. Ex altera parte, plures Idiota legentes Cantica Canticorum & non intelligentes mysteria in verbis contenta, scandalizarentur aut ad lascivos sermones adhiberent Verbum DEI. Unde his & aliis de causis prohibuit Trident. Ses. 22. Can. 9. ne omnes indiscriminatim legant Scripturam linguâ Vernaculâ, sed tantum illi quos capaces judicaverit Ordinarius loci.

Latine vero licitum est legere Biblia omnibus etiam Laicis, quia eo ipso, quod callent linguam Latinam supponuntur esse eruditi. Solam enim prohibuit lectionem Vernaculae Versionis Tridentina Synodus.

30. *An S. Scriptura Vulgate Editionis sit Divina & infallibilis Auctoritatis?*

R. Affirmative. Tum quia concordat cum originali Hebræico. Tum quia est ab Ecclesia toties revisa, examinata, & pro infallibili declarata. Por-

ro Ecclesia Universalis in Concil. Trident. congregata errare non potuit propter assistentiam Spiritus Sancti.

31. *Quomodo salvari possant Contradictiones in Scriptura occurrentes?*

R. Ex prudenti intelligentia diversi Scripturæ sensus. Cum enim in uno loco literaliter, in alio mystice, aut moraliter intelligi debeat, solum apparentes sunt contradictiones non vero reales. Ut docet Orig. in Cap 3. ad Rom.

32. *Quæ sunt Regulae communes ad discernendum genuinum Scripturæ sensum?*

R. Hæc quinque sequentes

1. Est collatio Scripturæ cum fide & bonis moribus. 2. Est collatio Scripturæ cum loco, tempore & scopo Personæ scribentis. 3. Est collatio Scripturæ cum Scripturâ, sive textûs cum alio textu. 4. cum SS. Patribus. 5. Cum Ecclesiæ Judicio, quæ est Supremus Controversiarum Index.

33. *Quid agendum sit neq; sic intelligeretur locus Scripturæ?*

R. Recurrendum ad Traditiones Divinas, Apostolicas, aut Ecclesiasticas.

§ II.

De Hebraico Textu Scripturæ.

34. *Quanam olim apud Judæos fuit dispositio circa Scripturam*

R. Varia & multiplex. Cum enim non omnes simul conscripti fuissent S. Scripturæ Libri, non eodem tempore omnes judicabantur Canonici.

35. *Quid Esdras fecerit circa textum Hebraum Scripturæ*

R. Finita captivitate Babylonica, collegit Libros Bibliorum; & quia tunc Judæi manentes apud Chaldaeos per annos 70. & paulo plus, corruptam habebant

bebant linguam miscendo sapius Chaldaica verba; Esdras doctissimus in lege scriba, correxit Scripturam & ad genuinum textum Hebraicæ lingvæ reduxit teste S. Hieronymo.

36. *Quot sunt Libri Canonici Scripturae apud Judæos?*

R. Juxta D. Hieron. in Prologo Galeato sunt

22. juxta numerum Alphabeti Hebraici.

37. *In quot Classes apud Judæos dividuntur S. Libri?*

R. In tres, scilicet: in *Thora*, *Nebym*, & *Cethubin*, quam dispositionem hucusque adhuc observant

38. *Quid est Thora & quot continet Libros?*

R. Thora idem significat ac Latine *Lex*, in qua continentur Libri de lege tractantes, scilicet: *Genesis*, *Exod.* *Levit.* *Numer* & *Deuteron.* qui sunt idem, ac *Pentateuchus*. de quo supra.

39. *Quid est Nebym & quot continet Libros?*

R. Nebym idem significat ac *Propheta*, & in hac Classe continentur Libri: *Iosue*, *Judicum*; *Ruth*. 4. *Regum*, & *Prophetarum*.

40. *Quid est Cethubin & quot continet Libros?*

R. Est *Hagiographa* sive reliqua Scriptura Historica & Doctrinalis. Et in hac Classe continentur Libri: *Job*. *Psalms*. *Proverb.* *Ecclesiast.* *Cantic.* *Paralipom.* *Esdræ* & *Esther*. Porro in Textu Hebraico non est tanta distinctio Librorum, sicut apud nos, quia alias essent plures quam 22 Ut de se patet.

ARTICULUS II.

De Traditione.

1. *Quid est Traditio?*

R. Est Doctrina ab uno alteri communicata in posteros. Et sic sumpta Traditio, convenit tam Divinæ quam etiam Humanæ Traditioni, tam Civili
sive

sive profanz, quàm Theologica. Nobis in presenti sermo sit de Traditione Theologica.

2. *Quid est Traditio Theologica*

Rj. Est Fidei vel morum Doctrina non scripta, sed viva voce, quasi de aure in aurem successive tradita. Et talis est vg. hæc Doctrina, quod MARIA Christi Domini Mater, etiam post partum sit Virgo; vel quod parvuli ante usum rationis sint baptizandi &c. De his enim in Sacra Scriptura non habemus Doctrinam expressam, sed ex sola traditione.

3. *Quotuplex est Traditio Sacra sive Theologica?*

Rj. Multiplex. Ratione Auctoris est triplex. *Divina. Apostolica, & Ecclesiastica.*

4. *Divina* Traditio, est illa Doctrina, quæ est a DEO vel Christo tradita, & nobis communicata. Et talis est de materia & forma Sacramentorum &c. *Apostolica.* ab Apostolis tradita Fidelibus, & ab his successive aliis communicata.

Ecclesiastica. Traditio, est consuetudo quædam aut Ritus antiqui in Ecclesia introducti, qui postea vim legis obtinuerunt. Et tale est jejunium Sabbathinum, Recitatio Breviarii &c.

5. *Ratione Materie Traditio est duplex.*

Doctrinalis; quæ ad Fidem & Dogmata credenda spectat, vg. quod sunt 4. Evangelia.

Moralis; quæ ad mores pertinet & ad actiones faciendas; vg. quod signum Crucis formandum sit in fronte.

6. Item alia est traditio *Perpetua*, quæ perpetuo usque ad finem mundi observari debet. Alia *Temporalis*, quæ solum ad tempus.

7. Alia *Universalis;* quæ toti Ecclesie servanda traditur. Alia *Particularis;* quæ alicui particulari Ecclesie in Diœcesi, Regno, aut Provincia traditur esse observanda.

8. Alia *Necessaria;* quæ traditur in forma Præcepti

cepti. *Alia Libera*: quæ traditur in forma Consilii: ut est traditio de Asperzione Aquæ benedictæ.

9. Item alia est traditio *Legis novæ*. *Alia Legis Mosaicæ*. Et *Alia Legis Gratiæ*. In omnienim statu loquebatur DEUS fidelibus suis Verba Doctrinæ Imprimis Adamo, Noë & aliis Patriarchis, postea Moyse, demum per Christum Apostolis, quæ traditiones usque ad nostra tempora sunt in memoria.

10. *An admittenda sit Traditio Divina & qualem Auctoritatem habeat?*

R. I. Affirmativè *Ratio est*: quia plura spectantia ad Fidem non sunt expressa in Scriptura. Unde in his sola regimur Traditione Divina. Tum quia aliâ viâ neque ipsi Hæretici possunt cognoscere, quinam Libri Scripturæ sint Canonici, & qui contineant Verbum DEI, nisi ex antiqua traditione.

R. II. Traditio D. utpote Regula Fidei, habet tantam Auctoritatem, quantam habet Scriptura. *Ratio est*: quia æqualis infallibilitatis est Verbum DEI non scriptum sed traditum, sicuti Scriptura; cum Scriptura non addat majorem fidelitatem verbo D. nisi quo ad nos. Porro Traditio D. est Verbum DEI non scriptum.

11. *An Traditiones per Ecclesiam mutari aut abrogari possint?*

R. I. Traditiones Divinæ aut a Christo profectæ, non possunt mutari vel abrogari. *Ratio est*: quia inferior non habet potestatem in legem Superioris. Porro Ecclesia est inferior ipso DEO, & Christo.

R. II. Apostolicas vero & Ecclesiasticas pro diversitate temporis potest immutare vel abrogare Ecclesia, sicuti defacto mutavit. *Ratio est*: quia has mutando non excedit potestatis suæ limites.

Cæterum Ecclesia sicuti propter assistentiam Spiritûs S. est optimus Interpres mentis Divinæ, ita Traditiones Divinas in dubiis explicare potest, utpote post Deum Supremus Controversiarum Fidei Judex. § I.

§ 1.

*De quibusdam scitu dignis ad intel-
ligenda Traditionis Ecclesiasticæ
antiqua Capita.*

12. In primitiva Ecclesia quando Tyranni Fideles persequébantur vehementer, aliqui Christum negarunt timore pænæ subeundæ, alii Confessi sunt Fidem Catholicam, sed nondum occisi, sed in exilium dati. De his omnibus in antiquis Ecclesiæ Traditionibus varia nomina habentur; quæ ut intelligantur breviter illa recensero.

13. *Qui sunt dicti Fortes in Fide?*

R. Illi omnes qui coram Tyrannibus Christum sunt Confessi; sive fuerint occisi sive non.

14. *Quotuplices fuerant Fortes in Fide?*

R. Triplices. Martyres, Confessores, & Extorres. *Martyres illi*, qui mortem pro Christo sunt passi; aut saltem vulnerati etiam non letaliter. *Confessores*, dicebantur illi, qui ante Magistratum de Fide quætionati, Christi Fidem intrepide sunt Confessi. In his enim non voluntas Martyrio sed Martyrium voluntati defuit. Nunc in Ecclesia illi dicuntur Confessores, qui sola vitæ Sanctitate continentur Christum. *Extorres* dicebantur olim hi: qui erant extra Patriam pro Fide Christi pulsî, aut timore mortis sponte in solitudinem fugiebant.

15. *Qui olim dicebantur Lapsi?*

R. Illi omnes qui sciviente persecutione fuerant deprehensi aliquomodo Fidem Christi negasse.

16. *Quotuplices fuerant Lapsi?*

R. Quadruplices prout sequuntur.

Sacrificati, qui aliquomodo vel Idolis Sacrificia immolabant, vel de immolatis gustaverant.

Bb

Thurisi

Thurificati, qui thus Idolis timore mortis obtulerunt.

Libellatici. qui vel privatim Fidem negabant, vel Fidem internè retinentes publice profiteri non audebant. Hi id-o sic vocabantur, quia ad redimendam vexam, *Libros* securitatis à Magistratu pecunia emebant, ne amplius probarentur ad Idola de fide.

Traditores illisunt dicti; qui tempore Diocletiani metu tormentorum, ut se alienos à Fide Catholica ostenderent, tradebant infidelibus ad comburendum Scripturæ Libros, aut Cathalogum Fidelium, vel Sacra Vasa.

17. *Qui dicebantur Pœnitentes post lapsum?*

R. Hi omnes qui aliquomodo directe vel indirecte à Fide Christi metu persecutionis deficientes, cordis dolore tacti ad pœnitendum Ecclesiæ potestati seipfos subjecerunt.

18. *Quotuplies erant Pœnitentes post Lapsum?*

R. Quadruplices, juxta quadruplicem Pœnitentiæ gradum, quorum 1. fuit *Fletus*. 2. *Auditio*, 3. *Prostratio*, 4. *Consistentia*.

Flentes illi dicebantur, quibus non licebat intra Ecclesiam cum Fidelibus ingredi, sed præ foribus stare, ac cum fletibus linen Ecclesiæ rigare, ad ingredientium genua procumbere, ac illorum pro sui crimine preces emendicare.

Audientes admittebantur quidem intra fores Ecclesiæ ad audiendum Verbum DEI; sed illis non fuit licitum Sacrificio Missæ interesse.

Prostrati non tantum admittebantur ad audiendum Verbum DEI, sed procumbendo ad genua Episcopi benedictionem accipiebant, Orationibus aderant, non tamen Sacrificio Missæ.

Consistentes fuerant in ultimo gradu pœnitentiæ. Et his licitum erat omnibus Divinis officiis interesse, etiam

etiam Missæ Sacrificio. Illorum tamen pœna in hoc sita fuit, quia Eucharistiam sumere illis non licebat. Quæ pœnæ etiam cessante persecutione fuerant in praxi Ecclesiæ pro criminibus gravioribus assignandæ.

19. *Quid significabat Exomologesis?*

R. Confessionem publicam suorum gravium peccatorum, quam publice Pœnitentes in fine suæ pœnitentiæ coram Diacono vel Sacerdote faciebant, detestando in facie Ecclesiæ sua delicta. Quæ non erat Sacramentalis, neque Diaconus dabat absolutionem taliter Confitenti, sed tantum imponebat ei manus, & Eucharistia ei conferebatur. Ut patet ex Concilio Carthagini. IV. Can. 76.

20. *Quid denotant Libelli Pœnitentiæ?*

R. Illos Libros quos ad Martyrium designati, solebant dare lapsis hominibus, ut post illorum Martyrium, ac Christi Confessionem, vigore talis Libri ac meriti passionis suæ Episcopi, cum lapsis à Fide publicè pœnitentibus, partem rigorosæ pœnitentiæ indulgerent.

§ II.

De Traditionibus Iudæorum.

21. *An fuerunt etiam apud Iudæos Traditiones?*

R. Affirmativè. Plura enim observabant, quæ non erant in Scriptura expressa, ut illis exprobrabat Christus Math. 15. Quarum aliquæ fuerant laudabiles, aliquæ supersticiosæ inutiles & vanæ, & has reprehendebat IESUS loc. cit.

22. *Quotuplicem Iudæi agnoscunt Legem?*

R. Duplicem. Unam Scriptam à Moyse & Prophetis. Alteram Orale sive Traditionem oretenus à DEO ad Moysen, ab hoc ad Iosue, postea ad Seniores, tandem ad Esdram, & successive ad Posteriores descendentem.

23. *Quotuplex est Lex Oralis sive Traditio?*

R. Quintuplex est apud Judæos, scilicet *Mischna*, *Gemara*, *Talmud*, *Massora* & *Kabala*.

24. *Quid est Mischna?*

R. Est lex oralis, sive *Traditio* collecta & scripto mandata à Rabbino Iehuda Judæorum doctissimo, qui convocatis Viris suo tempore sapientissimis, rogavit ut quidquid de antiqua orali lege audiverint, in medium proferrent; quorum relationes in unum volumen collegit, quod vocatur *Mischna* sive lex secunda, vel aliter *Zohar*. Hæc *Mischna* putatur à Catholicis DD. facta Anno post Christum circiter 400. Judæi verò longè antiquius illam putant scriptam, sed dicunt fuisse occultam, usque ad hæc tempora anni 400. Quod autem dicitur de *Mischna*, hoc intelligi debet & de *Zohar* cum unum idemq; sit volumen.

25. *Quid est Gemara?*

R. Est quædam expositio & veluti complementum *Mischnæ*. Cujus Auctor fuit Rabbini *Ase* Porro *Gemara* latine sonat: complementum.

25. *Quid est Talmud?*

R. Est Volumen ex *Mischna* & *Gemara* confiatum, cum explicationibus & additionibus plurimis. Et est duplex: *Jerosolymitanum* & *Babylonicum*. Primum est Jerosolymis confiatum a Rabbino *Iohanna* ex *Mischna* & *Gemara* cum novis explicationibus.

Babylonicum vero fuit a Rabbino *Ase* in Babylonia Egypti ex pluribus Sapientum Judæorum in *Mischnam* interpretationibus inceptum, & post obitum *Ase* a Rabbino *Jese* completum. Quo autem tempore utrumq; *Talmud* sit conscriptum non concordant ipsi etiam Judæi.

Nota 1 tamen, quod *Talmud* *Babylonicum* est adhuc hodie *Corpus juris*, ad cujus normam reguntur Judæi.

Nota

Nota II. quod utrumq; hoc Talmud, ita per excessum de Christo blasphematur, ut merito præcipua ejus puncta horret describere animus. Dicit enim de Christo I. Quod fuerit de adultera, & polluta natus. II. Dicitur: Magus fuisse & Idololatra &c. III. Ob sua scelera suspensus. &c.

Quod Talmud juste comburi mandavit. *Gregorius IV Innocent. IV. Iulius III. Paulus IV. Clemens VIII* & alii SS. Pontifices post factum examen.

27. *Quid est Massora?*

R. Est critica Hebræorum Doctrina in S. Scriptura Literas, voces, versus, accentus & puncta vocalia, ut sine omni corruptione salva persisteret in æternum scriptura. Dicitur a voce *Hab aa Massora*, quod idem significat ac *Traditio*. Hodie tamen punctus corrumpitur sensus & voces Scripturæ per *Massoram*, quam a corruptione videtur.

28. *Quid est Kabala?*

R. Est Symbolica Theologia, in qua non modo Literæ ac nomina sunt signa rerum, sed res etiam rerum.

29. *Per quid differt Kabala Iudeorum à Talmud?*

R. Per hoc quod *Talmud* tractat de moribus & Cæremoniis. *Kabala* vero de speculationibus & Mysticis. Unde ita differt ab altera, sicuti apud nos Theologia Moralit, a speculativa & Mystica.

30. *Quotuplex est Kabala?*

R. Triplex. Prima est Mystica & Arcana S. Scripturæ expositio non scripta sed tradita sapientioribus solum, non vero indiscriminatum omnibus. Et hæc est laudabilis, quæ usque sunt tam Græci, quam Latini Expositores S. Scripturæ. Secunda est recentiorum Judæorum Expositio, quæ tota in literis, vocibus, punctis, accentibus, variisque literarum permutationibus, figuris &c. occupatur, ut inde Mysticos S. Scripturæ

pturæ sensus eliciat. Et hac utuntur vel potius abutuntur moderni Judæi, estq; propria Judæorum. Hujus secundæ Judæorum Kabalæ sunt tres species, scilicet. *Gametriz Notarica & Themura.*

Gametriz est illa, per quam explicant Kabalistsæ Judæi voces Scripturæ, per transpositionem Literarum, sive per Anagrammata. sic Exod: 23. *Præcedet te Melachi* Kabalistsæ exponunt *Michael* quia in literis hujus vocis *Melachi* invenitur *Michael*.

Notarica sic a notando dicta: est illa, per quam Kabalistsæ ita explicant voces, ut singulæ literæ aliqujus vocis, totidem alia significant verba, easdem initiales habentia literas. Sic illud Psal 3. *Multi insurgunt adversum me.* Per *Ly multi* intelligunt Kabalistsæ Romanos, Babylonios, Jonienses & Medos; quia vox Hæbraica significans *multi* componitur ex quatuor istis literis R. B. I. M.

Themura est illa per quam una eademque dictio, recto eodem literarum numero, in alium transmutatur, per diversam literarum compositionem: Et hæc non minus, imo plus quam *Gametriz* & *Notarica*, corrumpit sensum Scripturæ.

Tertia tandem est species Kabalæ ut sic in communi sumpta, qua Idololatæ & magi utuntur. Vocatur *Practica*, & est idem ac Astrologia judiciaria, vel Magia nigra, quæ sine ope Dæmonis suam demonstrationem non habet.

31. *Pæter istas species, daturne adhuc aliæ Kabalæ?*
 R. Dantur & piures, quarum longam seriem explicare, non permittit exigua hujusce Libelli pagina. Cum enim orientalis Populus maxime Symbolicis utatur locutionibus, plura etiam loca S. Scripturæ per Kabalam sunt concripta. Ut patet. Apocal. 13. Ubi Ioannes prædicens futuram Bestiam in Ecclesia DEI, non expressit ejus nomen, nisi per numerum

rum dicens: *Et numeri ejus 666.* Quis enim Novatorum Hæreticorum literaliter intellexisset hunc textum? vel Catholicorum Mystice, vel Anagogice? Unde

Alia est Kabala in literis, alia in numeris, alia in Figuris. Plura de his videri possunt apud Ioan. Revelinum & alios.

§ III.

De Sectis Iudæorum.

32. *Ex quibus olim componebatur Iudæorum Populus?*

R. Ex triplici genere. Aliqui enim descendebant ex stirpe Abraham, aliqui vero fuerant Indigenæ, qui circumcisione suscepta, ad Iudæorum Populū & Religionem pertinebant. Et hi vulgo dicebantur *Proselyti* juxta Zanolinum Disp. 2.

33. *Fuerantne apud Iudæos antiquitus Sæcæ?*

R. Fuerant & quidem multæ. Imo & Schismata, ratione Templi in monte Garizim.

PHARISÆI.

34. *Quid erant Pharisei?*

R. Illi dicti fuerant a Verbo *Pharas* quod idem significat ac *separavit*. vel *sejunctit*. Erant enim homines quasi spirituales Personæ sejunctæ à communi plebe moribus & habitu quasi monachali.

35. *Quo tempore hac Phariseorum Secta Ortum habuit?*

R. Tempore Joannis Hircani Filii Simonis Machabæi ante Christum natum circiter 140. annis, vel paulo plus, quando & Scriptura & Prophetæ cessarunt.

36. *Quæ illorum vita & mores?*

R. Vestibus iuistitatis induebantur. Sanctiores se esse cæteris putabant. Philacteria in fronte gestabant, tanquam memores Legis D. Fimbrias longas portabant, in quibus aculeos inserendo pedes offende-
bant.

Trauli-

Traditiones Patrum mordicus defendebant, & plus quam Legem DEI observabant. Decimas, etiam de rebus minutissimis reddebant. Jejunabant bis in Hebdomada Die Lunæ & die Jovis. In Cætibus & Conventibus longas preces faciebant, propter vanam gloriam.

37. *Quæ Phariseorum Dogmata?*

R. 1. Impiorum animas docebant æternis cruciatibus torqueri. Piorum verò ex uno in aliud Corpus migrare credebant II. Astronomiæ addicti erant. 3. Omnia Fato & Astris tribuebant.

SADUCÆI.

38. *Quid erant Saducæi?*

R. Erant alterius Sectæ homines Hebræi: Discipuli Sadocæ Antigoni Discipulo.

39. *Quo tempore illorum Secta Ortum habuit?*

R. Illo plane quo & Phariseorum, licet paulò prius ante Phariseos, cum quibus semper fuit discordia. Nam licet Saducæi, utpote priores placerent Senioribus & Sacerdotibus; Recentiores tamen Pharisei propter Sanctimoniam externam, mulierumque demulcebant corda.

40. *Ex qua occasione Orta est hæc Secta?*

R. Ex hæc. Illo tempore Antigonus Sochæus fuit Legis peritus plane unicivissimus, habuitq; inter alios Discipulos Sadocum & Baithosum; quibus cum Traditiones Patrum exponebat, indignum ac injustum hi putantes Traditionibus obtemperasse, Sectam Saducæorum incaperunt.

41. *Quare autem potius à Sadaco non vero Baithosum fuisse hæc Secta suam denominationem?*

R. Ratio est; quia illorum sequaces putabant Baithosum fuisse ipsum. Ita Zanolini, in Seminario Iatavino lingvæ Hebræicæ & aliorum Orientalium Professor.

42. Hæc

42. Hæc verò Sadducæorum Secta, promiscue solet appellari apud Judæos Baithææorum, Epicuræorum, Cuthæorum, Karæorum &c.

43. *Quæ Sadducæorum vita & mores?*

R. Maximam inter se Justitiam vindicativam exercebant. Et ideo Superioribus placebant.

44. *Quæ illorum Dogmata?*

R. Hæc sequentia 1. Solum Magistrum DEUM putabant. 2. In Libero arbitrio hominis, situm esse bonum & male vivere. 3. Resurrectionem Carnis, & æternam immortalitatem non admittebant. 4. Solum Pentateuchum sive quinque Libros Moysis pro verbo DEI agnoscebant.

SAMARITANI.

45. *Quinam fuerant Samaritani?*

R. Illi homines qui facto Schismate Templi Jerosolymitani, alteri Ecclesiæ in monte Garizim fundata nomen dederunt. Dicti à Samaria sive Samaritano Populo vel Syriaco.

Quo tempore hoc Schisma Ortum habuit?

R. Tempore Alexandri Magni.

46. *Qua occasione Captum?*

R. Hac. Manasses Summus Pontifex Templi Jerosolymitani, accepit uxorem Sarabellæ Syriæ Træfecti Gentilis Filiam, ob quod fuit à Synagoga Officio suo pulsus. Unde Pater Uxoris ejus Sarabella facultate obtenta ab Alexandro M. extruxit illi Templum in monte Garizim, ubi summum Pontificatum agebat. Totaque plane Syria ad illud Templum confluebat.

47. *Quæ inimicitia inter Samaritanos & Judæos?*

R. Fuit perpetua. Nam erant ut Schismatici anathematizati à Pontificibus Jerosolymitanis cum summo odio, ita ut neque licitum esse Judæo quantumcunque scienti aquæ potum recipere à Samaritano.

48. *In quo conveniebant Samaritani cum Sacerdotibus?*

R. In hoc, quod ab utrisque Traditiones majorem rejiciebantur.

HESSÆI.

49. *Quinam fuerant Hessæi?*

R. Hebræi, Viri religiosissimi, qui spreto mundano luxu, vere monasticam vitam ducebant contemplationi vacando. Et hi dedisse normam Monastica vite referuntur a multis.

50. *Quo tempore illorum Secta ortum habuit?*

R. Temporibus afflictissimis, dum Antiochus Epiphanes persequabatur Judæos, hi enim Viri recedentes in speluncas, taciti & ignoti per aliquod tempus manebant, donec reddita pace sub Hircano, illorum mentio & nomen clarere capit.

51. *Quotuplices erant Hessæi?*

R. Duplices. Theoretici, qui soli Contemplationi vacabant. Et Practici, qui ultra Spiritum devotionis Pastores & agricolas agebant.

52. *Quanam Hessæorum vita & mores?*

R. 1. Omnia ipsis erant Communia, 2. Vestibus albis induebantur. 3. Uxores non ducebant, putantes nullam mulierem viro suo fidem servare posse. 4. Amorem inter se perpetuo habebant. 5. Paupertatem voluntariam observabant, uno Procuratore constituto. 6. Senioribus reverentiam exhibebant. 7. Improbos ex catu suo expulsos, fame paulatim perire sinabant. 8. Blasphemos statim morti tradebant. 9. Nemo illos otiosos, aut clare loquentes audivit. 10. Ante Solis Ortum semper surgebant nullum miscendo profanum sermonem. 11. Ad horam quintam singuli opera manualia exercebant. 12. Lineis præcincti, non tamen in Templo sacra faciebant. 13. Nullis utebantur Ministris. 14. Vino abstinabant, sola aqua contenti &c.

Horum

Horum neque Christus Dominus reprehendit mores, & vitam, eo quod in nullo fuit suspecta. Illos in magno honore habuit Herodes Antipas.

53. *Quæ Dogmata illorum erant. Fides?*

R. Nulla mala, sed quantum ad essentialia conveniebant cum Communi Ecclesia in omnibus; senioribus & Pontificibus subiecti. Habebant tamen suas privatas leges.

54. *Quomodo ad suam Sectam Tyrones recipiebant?*

R. Hoc modo. Per integrum annum extra Canobium alebant eos, vestibus albis indutos, & securim manibus gestantes; Annò expletò in medium Catus adducti lotionem illos facere docebant. Tandem duobus sequentibus Annis, illorum moribus probatis & expletis, Sectæ illorum adscribebantur, jure jurando DEO fidem, hominibus Charitatem: Senioribus obedientiam, promittentes. Ita Zanolini Disp. 2.

SCRIBÆ.

55. *Quid nomine Scribarum intelligitur?*

R. Duplicis Classis olim apud Judæos fuerant Scribæ. Politicæ sive Civiles qui erant Notarii publici rerum memorabilium; aut in Magistratibus aliquando privati Scriptores. Alii erant Scribæ Ecclesiastici & hi erant Critici S. Scripturæ, Publici Professores, Doctores, Legis interpretes & Expositores. Et de his in præsentis est sermo.

56. *Unde Scriba Originem habent?*

R. Non concordant tam Hebraici, quam Latini Authores. Aliqui dicunt quod a Moyse fuerint constituti, qui legem populo interpretabatur; Cujus Officii Successores Scribas instituit. Alii verius ab Eldra, docent incepisse Scribas, qui corruptum S. Scripturæ textum in Captivit. Babyl. corrigere, sicuti ipse fecit.

57. *An Scribæ faciebant aliquam Sectam?*

R. Negative. Nam Scribarum nomen potius designat publicum Officium docendi & legem interpretandi. Unde ad hoc munus sæpius promovebantur Pharisei Saducei & Hesselai.

58. *Quanam erat Scribarum Auctoritas?*

R. Tanta erat apud Hebræos, quanta Magorum apud Chaldaeos. In judiciis enim maximi ponderis erat eorum sententia. Nam in jure etiam Divino cum Principibus Sacerdotum sequebantur.

59. *Quibus vestibus utebantur Scribæ?*

R. Erant illorum vestes Oalmaticæ juxta consuetudinem Presbyterorum apud Christi Fideles. Pallium eorum quatuor angulos habebat, in quibus globuli punica mala referentes pendebant. Ut describit Epiphanius Hæresi 15.

PROSELYTI.

60. *Qui erant apud Judæos Proselyti?*

R. Illi homines qui ex alienis adscribebantur Populo Hebræorum, eandem cum ipsis Religionem colentes, ac privilegiis gaudentes.

61. *Quomodo dividebantur Proselyti?*

R. Trifariam. Aliqui enim dicebantur Proselyti *Justitiae*. Alii Proselyti *Inquilini*. Et alii *Mercenarii*.

62. *Qui erant Proselyti Justitiae?*

R. Illi qui sponte nullo impellente negotio Judaicæ Religionis nomen dabant. Et hi omnibus adærant Sacris Judæorum, ac si de stirpe & sanguine forent Abraham.

63. *Quomodo in numerum Judæorum recipiebantur?*

R. Hoc modo. A Senioribus Judæorum interrogatus Proselytus, qua mente ad Religionem aspiraret? postea gravioribus Legis mandatis ob oculos positus, circumcidebatur, & sanguine circum-

cisionis

ciffonis aspergebatur. Tandem vulnus obductum
stanti in aqua a tribus Viris multa præcepta Legis
recitabantur.

64. Fæminæ autem Profelytæ aquæ immerge-
bantur a mulieribus Hebræis usque ad collum,
Senioribus Legem recitantibus. Quo præacto, ac
Sacrificiis oblati adscribebantur numero Judæorum.

65. Hodie Profelyti Mares abluuntur & circum-
ciduntur. Fæminæ vero tantum abluuntur, omiffis
aliis Ceremoniis. Ut notat Zanolini Disp. 2.

66. *Quinam erant Profelyti Inquilini?*

R. Indigenæ Judæorum ex Gentibus, qui tamen
non fuerant circumcisi neque abluti, neque ad esum
Agni Paschalis admissi, nulli Sacrificio aderant, ex-
ceptis holocaustis, quæ illis licitum erat offerre.
His licitum erat inter Judæos habitare in omni Ci-
vitate & loco Palestinæ non tamen Jerosolymis.

67. *Quinam erant Profelyti Mercenarii?*

illi qui erant Judæis commixti ad faciendas ar-
tes mechanicas, cum adjectis certis conditionibus &
Legibus. Hi erant adhuc inferiores Profelytis In-
quilinis, in contemptu apud Judæos, tanquam ex-
tranei & Gentiles.

NAZIRÆI.

68. *Qui erant Naziræi apud Judæos?*

R. Naziræus idem significat ac *separatus*; & erant
illi, qui sub certis Legibus vivebant, ut liberius
Religionem servarent.

69. *Quæ illorum erat ratio vivendi?*

R. Non tondebant Capita, vinum & sicceram
non bibebant, neque licitum eis erat ad cadavera
mortuorum accedere.

70. *Quod si aliquando Naziræus pollueretur ex-
piabatur hoc modo; Die septimo post pollutionem
Capite raso, Octavo vero die duos pullos columba-
rum,*

rum aut turtures Sacerdoti offerebat.

71. *Quæ erat Naziræorum vestis?*

R. Indumentum erat hirsutum è pilis constans. Quæ vestis erat Prophetis propria. Unde de Elia dicitur, quod erat Vir pilosus. Joannes vero Baptista legitur habuisse vestem de pilis Camelinis. Math. 3.

72. *Quomodo dividebantur Naziræi?*

R. Duplices erant, *Votivi* & *Nativi*. Primi erant illi, qui sponte & prævio voluntatis voto se DEO dicabant. *Nativi* qui a DEO separabantur ab utero Matris, sicuti Samson & Ioannes Baptista.

73. Item alii erant *Ad Tempus*, qui ex Constitutione Rabbiorum spatio 30. dierum, sive per unum mensem non tondabant Capita, ut fecit Absolon. Alii *In Perpetuum* Leges Naziræorum servabant.

74. *Quodnam erat Naziræorum votum?*

R. Juxta Philonem Lib. de Sacrificiis; maximum & Principale erat hoc. quod se totos ad DEI servitium dabant. Tres votivas etiam victimas offerebant statutis temporibus, scilicet: Agnum, Agnam & Arietem. Cætera vota sunt superius enumerata. Num. 69:

75. *An idem sunt Naziræi ac Nazaræi?*

R. Negative. *Ratio est*: Quia Nazaræi, vocabantur ab Urbe Nazareth, sicuti Jerosolymitani ab Jerosolyma. Tum quia hi fuerant Conditores *Sectæ*, longe tamen diversæ. Zanolmi Disp. 2.

76. *Fuitne aliqua Nazaræorum Secta?*

R. Fuit; qui Legem Christi cum Lege Moysis confundebant. Ac utramque simul observari docebant. Contra quos Actor. 15. celebratum fuit Concilium ab Apostolis.

RECHABITÆ.

77. *Qui fuerant Rechabita & unde didi?*

R. Re-

R. Rechabitarum sunt ita dicti a Jonadab Filio Rechab socero Moysis. Unde non sunt proprie de stirpe Judæorum.

78. *Quæ Origo Rechabitarum?*

R. Jonadas Rechab filius videndo pronam in malum voluntatem hominum, dedit quasdam illis Regulas quæ ejus sequebantur Sciam ut illos a curis secularibus amoveret.

79. *Quæ vivendi Rechabitarum Regula?*

R. Hæ sequentes. 1. Ne Agros colerent 2. Ne Vineas plantarent. 3. Ne Vinum biberent. 4. Ne Domos ædificarent, sed in Tabernaculis habitarent, De his plura narrat Jerem. Cap. 35. ut legenti constet.

GAULONITÆ.

80. *Quæ hujus Sæctæ Dogmata?*

R. Hæc Sæcta potius habuit contumaciam secularium rerum, quam de Fide. Dicta enim est a suo Auctore Juda Gaulonite, qui in Civitate Gamala facta conjuratione, cum Sadoch Phariseo, mordacius defendebat libertatem Populi Hebræorum; ac detorquendo verba S. Scripturæ in suam sententiam docebat; Non licere Populo DEI dare tributum Cesari Gentili.

81. *Quæ mala secuta sunt ex hac Sæcta?*

R. Magni tumultus Populi, ita ut Romani cum exercitu ad tribuenda Vestigalia rebellizantes compellere debuissent, non sine occisione multorum & ipsius Auctoris Judæ.

82. *Quo tempore hæc Sæcta Ortum habuit?*

R. Circiter Nativitatem Christi sub Augusto Octaviano Cesare; jubente describi universum Orbem, ac tributum singulis solvere. De quo Lucæ 1.

83. *Qui erat Surculus hujus Sæctæ?*

R. Post interitum Judæ Gaulonitis, semper fuerant

rant ejus tumultuantes sequaces, usque ad ultimam vastationem Jerosolymæ a Tyto. Qui apud Josephum vocantur Zelotæ. Juxta Isaacum Casaubonum, Galilæi eo, quia Judas erat ex Galilæa oriundus.

84. *Occasione* hujus Sectæ tam Christus D. quam ejus Discipuli, è Galilæa oriundi, fuerant apud Herodem & Principes Sacerdotum suspecti, quasi prohibuissent dare tributum Cæsari.

HERODIANI.

85. *Unde sunt dicti Herodiani, & quæ illorum Origine?*

R. Juxta Epiphanium & Tertulianum, dicti sunt ab Herode Antipatri Filio, quem pro Messia depredicabant. Vel ut alii docent inde dicti, quia erant Herodis aulici & adulatores.

KARAIMITÆ.

86. *Quo tempore hæc Secta Ortum habuit?*

R. Incertum est. Origo tamen Karaimitarum colligitur ex inde esse posterior Nativitate & morte Christi; quia de illa neque Josephus Flavius, neque Philo mentionem faciunt; ergo signum est quod illorum temporibus nondum fuerat.

87. *Quæ Dogmata Karaimitarum?*

R. Illa quæ sunt circa Cerimonias Talmudistarum. 1. Manducant uno die lactinia & Carnem, 2. Bos quilibet occisus est mundus, apud Karaimitas vacca verò illa sola immunda, quæ inventa est cum fætu &c.

SABSYCEWY

sive

CONTRAT ALMUDISTÆ

88. *Unde hæc Secta Originem trahit?*

R. A

R. A quodam Judæo *Sabsycevy* vocato, in Græcia oriundo, qui nomen huic Sectæ dedit circa annum 1662. à Turcis vulgo dictus *Miamit Spindi*.

89. Quo successu incipit Sectam suam?

R. Prius captatâ sibi famâ per doctrinam *Kabalam*, Messiam se esse divulgabat, quasi *Jerusalem* brevi Judæis redditurus. Mox navem cum Hebræis ascendens venit *Constantinopolim*, & quia hæc ejus Societas de tumultu futuro suspecta apud Turcas erat, jussus est ante Cæsarem Turcarum statui; ubi de ejus miraculis facta inquisitione, timore perterritus, nihil se scire fassus est, ac ut seductor morti adjudicatus, & nisi pileum Turcicum vulgo *Zawoy* accepisset, (quod erat signum susceptæ *Machometicæ* Religionis) procul dubio periisset. Hæc scribit *Mase Togwe* Judæus medicus Imperatoris Turcarum protunc præsens.

90. Qualis exitus hujus *Sabsycevy*?

R. Varii varia narrant. *Talmudista* dicunt illum fuisse à Turcis in Asiam missum, ubi alienus esset à consortio Judæorum, & ibi interiisse. Contra *Talmudista* putant illum in conspectu Cæsaris Angelum statuisse; ipse verò *Sabsycevy*. in Paradisum raptus erat, qui multoties suis sequacibus apparuit tanquam Messias & Christus, sive Unctus, Contra *Talmudista* putant fuisse unctum ab Angelo Michaeli.

91. Quæ ejus fuerant Dogmata?

R. Præter id quia se Messiam jactabat esse.
1. Docebat suos sequaces *Kabalam*. & ex illa de *Sephirois*. 2. Quod Lex Moysis & *Talmud* non debet stricte observari; quasi ipse de hoc, mere alleviasset eis Moysaicæ Legis jugum. &c.

92. Ejus sequaces Anno 1756. apparuerunt in

Podolia & Russia, quos calumniantes Talmudistæ de Adamitarum promiscuo consortio accusabant: & ex Synagoga ejiciebant, donec ista causa devolveretur ad Judiciū Illustr. Nicolai Dembowski Episcopi Camenecensis qui facta diligenti Inquisitione, meliores adjudicavit Contra Talmudistas illis, qui Talmud moriticius defendebant; ut videre est in Processu Typis Leopoli dato Annō 1758.

93. *Quæ controversia hujus Sectæ cum Talmudistis?*

R. Principalis hæc; quia Contra-Talmudistæ non observant scrupulose Talmud Rabbini Jehuda, sed potius Zohar Simeonis Filii Juhaiu, & magis fundantur in Kabala sive speculativa doctrina Fidei, quam in morali sive Talmud.

94. *Quæ Contra-Talmudistarum Dogmata Fidei?*

R. Varia non in omnibus solida, sed in pluribus dubia. 1. Agnoscant jam venisse Messiam, sed dubitant multi ex illis, quinam ille fuerit. 2. Possibilitatem Incarnationis agnoscunt. 3. Mysterium S. Trinitatis deducunt ex Zohar, 4. Scripturam sine Glossa volunt intelligere, & per Talmud non bene esse explicatam, & alia hujusmodi credunt, quæ sunt satis proxima ad Fidem Catholicam.

ARTICULUS III.

De Ecclesia Christi.

1. *Quid est Ecclesia in Communi?*

R. Est Cætus convocatorum sive Fidelium. Nam Ecclesia est Nomen Græcum idem significans ac Latine Convocatio.

2. *Quotuplex fuit Ecclesia?*

R. Juxta triplicem statum Legis naturæ, scriptæ, & Gratiæ, est triplex; in omni enim statu DE-

US habuit suos fideles convocatos per gratiam in agnitionem sui Creatoris.

3. *Quotuplex est Ecclesia Christi sive Legis gratia?*

R. Triplex. Triumphans, Patiens, & Militans, Nobis in presenti de Militante sermo erit. *Triumphans* est Cætus Beatorum. *Patiens* est Cætus Fidelium Justorum defunctorum in Purgatorio degentium. Et hæc aliter vocatur *Purgans*. *Militans* est Fidelium in terris sub Christi vexillo æ obedientia ejus Vicarii Militantium.

4. *Quotuplex est Ecclesia Christi Militans?*

R. Duplex. *Universalis*, quæ complectitur omnes omnino Fideles totius mundi. Et *Particularis*, quæ complectitur Fideles unius duntaxat Regni & Provinciæ, Sic dicitur Ecclesia Orientalis aut Gallicana, quæ sunt partes Universalis Ecclesiæ.

5. *Quomodo dividitur Ecclesia à Novâtoribus Hæreticis?*

R. A Calvinistis & Lutheranis, alia est Ecclesia *Visibilis*, in qua tam Electi, quàm reprobi continentur. Et alia *Invisibilis*, in qua soli vere Fideles & Sancti inveniuntur. De quo paulo inferius.

6. *Quæ & quot sunt Nota Christi vera Ecclesia?*

R. Licet non convenient in numero omnes Catholici, tamen communior sententia est, quod sint 4. Scilicet ut sit: *Una, Sancta, Catholica, & Apostolica*, ad quas aliæ reducuntur. Ratio habetur in Symbolo Concil. Constantino.

7. *Quot à Lutheranis & Calvinistis numerantur Nota?*

R. Lutherus Lib. de Concil. & Eccl, scribit

esse 7. Calvinus cum suis duas tantum, nempe:
1. Prædicationem sinceram Verbi DEI 2. Legiti-
mum usum Sacramentorum. Ambo verò nullam ve-
ram tangunt Notam Eccl.

8. *Quid sunt Notæ veræ Ecclesiæ?*

R. Sunt quidam Charecteres ac proprietates
morales, ex quibus evidentia morali, clarè patet
aliquem Cztum credentem in Christum veram
constituere Ecclesiam.

9. *Quæ & quot requiruntur Conditiones ad ve-
ras Notas Ecclesiæ Christi?*

R. Hæ 4. 1. Ut sint notiores ipsâ Ecclesiâ.
Ratio est. quia ignotum per æque ignotum non
bene probatur. 2. Ut sint proportionatæ omnibus
hominibus, etiam rudibus. 3. Ut illæ Notæ nobis
innotescant per D. Revelationem. 4. Ut soli &
veræ Ecclesiæ convenient.

10. *An Ecclesia Christi debeat esse Visibilis?*

R. Affirmativè. Ratio ex illo Math. 16. *Et for-
ta inferi non prævalebunt adversus eam.* Et Cap.
Ult. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque
ad consummationem sæculi,* ergo nunquam deficiet
Eccl. Christi ac ejus externa Fidei professio.

11. *An Ecclesia Christi Visibilis sit perpetua?*

R. Affirmativè Ratio ex illo Math. 16, *Super-
rius allata hic notetur. Superiōris verò ex illo Math.
16. Dicit Ecclesia, si autem Ecclesiam non auiterit,
sit tibi sicut Ethnicus. &c.*

12. *An Ecclesia sit infallibilis in rebus Fidei?*

R. Affirmativè Ratio: est ex illo 1. ad Timoth.
Cap. 3. Ubi Ecclesia dicitur: *Columna & firma-
mentum Veritatis.*

13. *In Controversiis Fidei quisnam sit dicendus
Supremus Judex?*

R. 1.

R. 1. Lutherani & Calvinistæ dicunt S. Scripturam sive literaliter & nude sumptam, sive per Spiritum privatum intellectam, esse Judicem Controversiarum Fidei.

R. 2. Angli Hæretici volunt Principes sæculares esse Judicem supremum Controversiarum Fidei.

R. 3. Cum Catholicis: Judex supremus controversiarum, neque est Scriptura sola, quia in multis obscura. Neque cum Spiritu privato Hæreticorum, quia hic est mendax. Neque Principes sæculares, quia errare faciliè possunt, sicuti multi errarunt in negotio fidei. Sed est Romana Ecclesia cum suo Capite & Pastore sumpta.

14. *Quid est Romana Ecclesia?*

R. Est Cætus Fidelium ubique terrarum existentium, qui sub uno Pastore universali Romano Pontifice, profitentur Fidem Catholicam.

15. *Quinam sunt extra veram Christi Ecclesiam?*

R. Illi sequentes. Infideles non baptizati, Cathumeni, Hæretici publici, Schismatici, Excommunicati non tolerati sive privatim denunciati. Ita communiter apud Bellarminum DD.

16. *Quinam sunt intra Ecclesiam?*

R. 1. Omnes Fideles non tantum prædestinati sed etiam reprobi. Non tantum perfecti sed etiam imperfecti, imo etiam magni peccatores, tam occulti quam manifesti, sunt membra Christi Ecclesie.

R. 2. Etiam Infideles occulti qui carent Fide interna, si Fidem Christianam exterius profitentur, & in communione Sacramentorum veris Fidelibus commiscantur, cum exteriori subjectione Pastoribus Ecclesie, sunt de Ecclesia tanquam eius membra licet mortua & arida. Ita communiter DD.

ART II-

ARTICULUS IV. *De Conciliis Generalibus.*

1. *Quid est Concilium?*

R. Est Prælatorum Ecclesiæ Congregatio ad Fidei controversias defendendas, vel Fidelium mores reformandos à legitimo Capite convocata.

2. *Quotplex est Concilium?*

R. Triplex. Provinciale, Nationale & Generale. *Provinciale* est illud, cui intersunt unius Provinciæ Episcopi.

Nationale, cui intersunt Archi-Episcopi & Episcopi unius Regni vel Nationis.

Generalis est: ad quod convocantur totius Orbis Christiani Episcopi & alii Prælati.

3. *Quotplex est Concilium Generale?*

R. Duplex. Æcumenicum, & Generale tantum. Primum est illud, quod ab Universali Ecclesia & Summo Pontifice est pro legitimo judicatum. Secundum vero est, quod pro tali non habetur.

4. *Quænam fuerant Concilia Generalia non Æcumenica?*

R. Hæc sequentia. *Mediolanense* Annò 354. *Ariminense* A. 359. in quo per fraudē damnata fuit *Nicæna Fides*. *Ephesinum* II. A. 439. in quo confirmata fuit *Eutychis Hæresis*. *Constantinopolitana* duo Concilia. Unum A. 739. Alterum A. 755. & alia plura.

5. *Unde Conciliorum Origo?*

R. Ab ipso Christo D. qui Math. 16. legitur, convocasse in unum Apostolos, quæstionemq; illis proposuisse hanc: *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* Unde Concilia rectè deducuntur esse de Jure D.

6. *Ad quæm de Jure spectat convocare Concilia Generalia?*

R. Ad

R. Ad solum Romanum Pontificem, tanquam legitimum Vicarium Christi, & Successorem Petri Apostoli, cui dictum est à Christo *D. Pasci Oves meas.*

7. *Quanam Persona sunt ad Concilium vocanda de Jure?*

R. Soli Episcopi. *Ratio est:* quia hi soli habent utpote Ecclesiarum Pastores votum decisivum. Ut patet ex formula subscribendi Concilii, quæ est talis: *Ego Episcopus definiens subscripsi &c.*

8. *Quo motivo convocantur Cardinales, Abbates, & Generales Ordinum?*

R. *Cardinales*, qui non sunt Episcopi convocantur ex consuetudine antiqua, usu recepta & approbata. *Abbates* verò & *Generales* ex privilegio. *Ratio est:* quia Abbates & Generales debent Concilio Generali ita representare suos subditos exemptos à Jurisdictione Episcopi, sicuti suos Diocesanos representant Episcopi.

9. *Cujus sit præsidere Concilio Generali?*

R. Ad solum Romanum Pontificem per se vel suos Legatos. *Ratio est:* quia ille solus est Supremum Caput Ecclesiæ in Spiritualibus & Fidei Dogmatibus. Hæretici Novatores dicunt pertinere ad Imperatorem, vel aliquem ab eo missum quasi Concilia essent de Imperio quo ad bona temporalia.

10. *Quanam sit Auctoritas Concilii Generalis Æcumenici?*

R. Est infallibilis in decidendis rebus Fidei. *Ratio est:* quia tali Concilio Christus D. promissit assentientiam Spiritus S. Ioan. 4. & 16. ut legenti constat.

*De Sacris Apostolorum Conciliis.*11. *Quid est Apostolicum Concilium?*

R. Est illud quod Apostoli post Ascensionem Christi celebrarunt varijs in locis præsentate Petro Apostolo tanquam Vicario Christi.

12. *Quot fuerant Concilia Apostolorum?*

R. Octo, inferius explicanda.

13. *Quæ illa, quo tempore, & loco sunt celebrata?*

R. Primum fuit Jerosolymis de eligendo Matthia loco Judæ Proditoris. Annò Christi 34.

Secundum fuit eodem in loco ac Anno pro eligendis 7. Diaconis ad sedandum murmur Græcorum.

Tertium pariter fuit Jerosolymis pro definienda Petri & Joannis missione ad Samaritas Annò 35.

Quartum fuit pro Fidei Symbolo ante dispersionem edendo A. 37. Ubi verò celebratum sit, incertum est.

Quintum fuit Jerosolymis celebratum, pro definienda questione orta Antiochiæ de circumcisione legalibusque servandis. Annò 51.

Sextum fuit Mileti à Paulo coactum, pro hortandis Ecclesiæ Ephesinæ Senioribus, ad vigilem curam. Anno 53. Et hoc Concilium fuit Provinciale ab uno Apostolo factum.

Septimum fuit Jerosolymis pro tollenda Gentilismi suspitione, de Paulo à Judæis concepta, ut patet. Act. 21. v. 12. celebratum Anno 58.

Octavum fuit Antiochiæ, de sedandis controversiis ad Fidem spectantibus. Anno 57. In hoc Concilio 9. Canones ediderunt Apostoli, cujus Originale per extensum licet inventum fuerit à Pamphilo Martyre in Bibliotheca Origenis, multi tamen e-

ruditi

ruditi Viri Apocryphum reputant; ut videre est apud Anatum Lib. 5. Sect. 2. Art. 3.

14. *Qui erant hi novem Canones Antiocheni Apostolorum Concilii?*

R. Hi sequentes I. Canon statuit: Ut credentes in D. JESUM qui tunc dicebantur Discipuli, dicerentur deinceps Christiani. Ut habetur Act. Cap. 11.

II. Ne ille qui semel est baptizatus, Judaico more circumcideretur.

III. Statuit: Ut omni Nationi ad Ecclesiam pateret aditus, nec ullus excluderetur à Religione Christiana.

IV. Erat de vitanda avaritia & quæstibus iniquis à Viris Ecclesiasticis.

V. Erat de vitio gulæ coercendo: de abstinendo à juramento, & de ludorum theatralium curiositate vitanda.

VI. Erat de scurilitate vitanda, Gentiumquæ moribus fugiendis.

VII. Præceptum Jerosolymitani Concilii de abstinencia à Sanguine & suffocato confirmat.

VIII. Canon statuit: Ne decipiantur Salvati ob Idola, sed pingant ex opposito Divinam humanamquæ veri DEI ac Christi Salvatoris effigiem, ipsiusquæ servorum, ne errent in Idolis nequæ fiant similes Judæis.

IX. Deniq, erat de non admittendo à Judæis perperam usitato ciborum delectu.

§ II.

De Conciliis Ecclesiæ Œcumenicis.

15. *Quæ & quot fuerant Œcumenica Concilia?*

R. Quo ad numerū nō cōveniunt eruditi, alii plura alii

alii verò pauciora assignando. Nos illa tantum enumerabimus, quæ sunt ab universali Ecclesia pro Æcumenicis approbata.

16. *Quotuplura fuerant Concilia Æcumenica?*

R. Ratione loci duplicia.

Orientalia. scilicet quæ in Oriente. Et *Occidentalia* quæ in occidente sunt celebrata.

17. *Quæ fuerant Orientalia?*

R. Hæc VIII. sequentia. *Nicanum* I. *Constantinopolitana*. IV. *Ephesinum* I. *Chalcedonense* & *Nicanum* II.

18. *Quæ & quot fuerant Occidentalia?*

R. Hæc XI. sequentia. *Lateranensis* V. *Lugdunensis* II. *Viennense* I. *Constantiense* *Florentinum* I. & *Tridentinum* I.

19. *Quæ & quo Anno ac in quo negotio fuerant Orientalia Concilia Æcumenica?*

R. *Nicanum* I. fuit Anno 325. sub Sylvestro Papa & Imperatore Constantino Magno, pro Filii DEI Divinitate tuenda contra Arium, determinando Festi Paschalis die contra Quartodecimanos, & sedando Meletii Schismate contra Meletium.

Constantinopolitanum I. Anno 381. sub Damaso I. Papa, pro Spiritus S. Divinitate, contra Macedonium & Macedonianos astruenda.

Ephesinum I. Anno 431. sub Cælestino I. Papa, pro una in Christo Persona contra Nestorium.

Chalcedonense Anno 451. sub S. Leone Magno Papa, contra Eutichem & Dioscorum, pro duabus in Christo naturis.

Constantinopolitanum II. Anno 553. sub Vigilio Papa, pro celebri de tribus Capitulis decidenda lite, & damnanda erronea Origenis doctrina.

Constantinopolitanum III. Anno 681. Sub Agathone

thone Papa, pro duplici in Christo voluntate, contra Monothelitas.

Nicenum II. Anno 787. sub Adriano I. Papa, pro restituendo Sacrarum Imaginum cultu. contra Iconomachos.

Constantinopolitanum IV. Anno 869. sub Adriano II. Papa, contra Photium Patriarcham Constantinopolitanum fraudulenter intrusum, pro restituendo Ignatio perperam & injuste detruso.

26. *Quæ & quo anno ac in quo negotio fuerant celebrata Occidentalia Concilia Œcumenica?*

Lateranense I. Anno 1122. Sub Callisto II. Papa pro tollenda Sacerdotii & Imperii discordia, ex usurpatis Beneficiorum investituris orta; & pro inundo Sacro Jerosolymitano vel Hispanico in Saracenos bello.

Lateranense II. Anno 1139. Sub Innocentio II. Papa, contra Schisma Petri Leonis Antipapæ, Hæreticosq; Petrobusianos & Arnaldistas, & pro restauranda collapsa Ecclesiæ disciplina.

Lateranense III. Anno 1179. Sub Alexandro III. Papa, pro reformanda Ecclesiæ disciplina, præsertim circa electionem Summi Pontificis, damnandisq; Catharorum, Valdensium, & Albigensum hæresibus.

Lateranense IV. Anno 1215. Sub Innocentio III. Papa, pro recuperanda Terra Sancta, restauranda Ecclesiæ disciplina, damnandisq; præsertim, Albigensum & Almarici Doctoris hæresibus, & Joachimi Abbatis erroribus.

Lugdunense I. Anno 1245. Sub Innocentio IV. Papa, contra Fridericum II. Imperatorem, & pro decernenda in Turcas Cruciatorum expeditione.

Lugdunense II. Anno 1274. Sub Gregorio X. Papa.

pa; pro ineunda Græcorum cum Latinis unione; mittendo Christianis contra Turcas in Syria pugnantibus subsidio; reformanda morum disciplina; & prescribendo præsertim Romani Pontificis celeriter eligendi modo.

Viennense Anno 1311. sub Clemente V. Papa. pro extingvêdis & damnâdis Tēplariis, Dulcinistis, Begvardis atque Beguinis, decernendoq; pro Terra sancta subsidio, & reformadis fidelium moribus.

Constantiense Anno 1414. sub Ioanne XXII. Papa pro tollendo eodem non extincto, sed factio trium Pontificum Schismate; damnandisq; tunc grassantibus Vicissitarum & Hussitarum hæresibus.

Florentinum. 1438. Sub Eugenio IV. Papa, pro damnandis Græcorum erroribus; & uniendis iisdem cum Ecclesia Latina Græcis.

Lateranense V. Anno 1512. sub Julio II. & Leone X. contra Conciliabulum Pisanum, & pro reformandis Ecclesia moribus; Christianis Principibus uniendis, & promovenda in Turcas expeditione Sancta.

Tridentinum Anno 1545. sub Paulo III. Julio III. & Pio IV. ad damnandas Lutheri, Calvini, ac sequacium Novatorum hæreses; reformandosque Cleri ac Populi mores.

His 11. Conciliis, adduntur adhuc alia duo *Pisanum* Anno 1409. pro tollendo Gregorii XII. & Benedicti XIII. de Papatu contententium Schismate.

Basiliense Anno 1431. sub Martino V. ad reformandos Fidelium mores, & compensandas Bohemorum seditiones & hæreses.

§ III.

De Privilegiis Gallicanæ Ecclesiæ.

21. *Quid sunt Privilegia Gallicanæ Ecclesiæ?*

R. sunt quedam privatæ Leges, quæ Gallos eximunt à Lege communi. Sic vg. juxta Concil. Neocasar. Cap. II. & in Lateran. IV. statuitur neminem in Episcopum elegi posse, nisi post 30 annis annuum: Gallix tamen Regi contra hoc jus commune concessum est à Leone X. ut possit ad Episcopatum nominare Personam habentem 27. Annos.

22. *Per quid differant Libertates Gallicanæ Ecclesiæ ab ipsius Privilegiis?*

R. Per hoc: quia libertates consistunt in anti-qui Juris communis usu. Privilegia vero sunt exemptiones ab eodem Jure communi.

23. *Quid est Concordatum Gallianum?*

R. Est celebris illa Conventio Bononiæ facta inter Leonem X. & Franciscum I. Anno 1515. & in Lateranensi Concilio confirmata pro finiendis altercationibus occasione Sanctionis Pragmaticæ motis.

24. *Quæ causa fuit hujus Concordati?*

R. Hæc: quia Sanctionem Pragmaticam abolere enixe postulavit Romana Curia, à contra Gallica Natio executioni mandare curavit Unde facta est in hoc concordato Gallicano Bononiæ convocatio, ubi retentis quibusdam punctis Sanctionis Pragmaticæ, cætera sunt abrogata, aliqua vero temperata.

ARTICULUS V.

De Summo Pontifice, sive Sede Apostolica.

1. *An Petrus acceperit à Christo primum & Jurisdictionem in universa Ecclesiâ?*

R.

R. Affirmativè. Nam Math. 16. dictum est Petro; *Tibi dabo claves Regni Calorum. Quodcunq; ligaveris erit ligatum.* Tum quia Joan. 31. dixit Christus Petro *Pasce Oves meas.*

2. *An iste Primatus & Jurisdictio conveniat etiam aliis Petri Successoribus legitime electis?*

R. Affirmativè Ratio apertè est: quia quamvis DEUS uni duntaxat EYs dixerit: *In dolore paries;* adhuc tamen idem Decretum refunditur in alias mulieres tanquam ei succedentes: ergo etiam, quamvis soli Petro Christus dixerit. *Pasce Oves meas.* adhuc tamen idem Privilegium habent etiam alii ejus Successores.

3. *Quo Jure & qualem potestatem sive Jurisdictionem habet Papa in omnes Fideles?*

R. Jure Divino habet Jurisdictionem Spiritualem. Ratio est: quia eandem habet Jurisdictionem quilibet Papa, quam habuit Petrus, cum sit æque Vicarius Christi in Spiritualibus. Porro Petrus nemini dubium est, quod habuerit Jurisdictionem Spiritualem Jure D.

4. *Quam habet Jurisdictionem Papa in bona temporalia?*

R. Non habet potestatem directe sed indirecte. Ratio est: quia Vicarius Christi, qua Vicarius, non est Princeps Politicus & Civilis, sed Spiritualis. Unde ejus potestas intantum extenditur ad bona temporalia, inquantum hæc aliquando sunt connexa cum Spiritualibus.

5. *An Papa loquens ex Cathedra aliquando errare possit, aut defacto erraverit?*

R. Negative. Ratio est: quia sic loquens in Dogmatibus Fidei, repræsentat Personam Christi, cujus in hac Militanti Ecclesia vices gerit, adeoq; singulari

gulari Providentia habet assistentiam Spiritus S. specialem.

6. *Estne ad salutem necessaria Communio cum Sede Apostolica?*

R. Affirmative. Ratio est: ex Verbis Christi dicentis in Evang. *Qui non est mecum, contra me est.*

7. *An Concilium Generale sit supra Papam?*

R. Negative. Ratio est: quia Papa est supremum Caput Ecclesie utpote Vicarius Christi; ergo est supra omnia membra Ecclesie in unum ad Concil. Generale congregata.

8. *An Papa possit se ipsum subicere sententia concilii Conciliorum?*

R. Negative. Suprema enim Sedes à nemine judicatur per coactionem. Ratio ulterior est: quia cogi non potest nisi inferior a Superiore; ut de se patet.

§ I.

De Eminentissimo Senatu Papæ, sive de S. Cardinalium Collegio.

9. *Unde sunt dicti Cardinales?*

R. Juxta Florentinum à Cardine. Sicut enim in Cardine quiescit & vertitur ostium, sic in Cardinalibus eorumque Consiliis regitur & volvitur Universalis Ecclesie status.

10. *Quo tempore capit Cardinalium Nomen & Officium?*

R. I Non concordant Auctores. Aliqui docent illos capisse a S. Gregorio. Alii a S. Sylvestro vel a S. Marcello. Nonnulli apud Anatum lib. 6. Art. 16. volunt illorum initium a S. Pontiano.

R. 2. Juxta Eugenium IV. Epist. ad Cantuar. Archi-Episc. Cardinalium Officium capit ex institutione

tutione S. Petri Apostoli, Nomen vero inditum est in Concil: Romæ Anno 324. sub Sylvestro Papa, in quo Can. b. præcipitur: ut Diaconi non sint plures per Parochiarum examen nisi duo, & Cardinales Urbis Romæ septem.

11. *Quotuplices olim erant Cardinales?*

R. Duplices. Urbis Romæ & hi erant 7. juxta Concil. Rom. Alii *Regionarii* erant instituti a S. Fabiano Papa, & hi erant 14. qui præessent singuli binis Regionibus.

12. *Quod erat Officiam Cardinalium Regionis?*

R. Illud nempe ut pauperum in ois Regionibus degentium curam haberent, illisque elemosynas Ecclesiæ fideliter erogarent. De numero istorum fuit B. Laurentius M. Levita sive Diaconus.

13. *Quot sunt Classes nunc Cardinalium?*

R. Tres Diaconi Presbyteri, & Episcopi. Diaconi instituti sunt ut Pauperum curam haberent.

Presbyteri instituti sunt propter administranda Sacramenta Fidelibus; & quia successu temporis, ita crevit Fidelium numerus, ut in una Parochia plures deberent adesse Presbyteri, hinc ille qui Parochus Ecclesiæ fuerat, quique aliis Presbyteris præesset, Cardinalis Presbyter est institutus.

Episcopi Cardinales, sunt instituti circa annum 1057. paulò ante tempora S. Petri Damiani Cardinalis & Ostiensis Episcopi: Illo enim tempore sunt designati 7. Urbis viciniore Episcopi. Horum munus est assistere Papæ, ac ejus munus in hebdomadis singulis supplere.

14. *Quot olim erant Cardinales?*

R. Non idem Numerus semper fuit sed pro temporum varietate juxta placitum Papæ augebatur.

Sub

Sub Bonifacio VIII. erant 20. Translata Sede in Avenionem erant 30. Et ne ultra 34. in posterum augerentur, definitum est in Concil. Constantensi Sess. 40. Atramien sub Leone X. visi sunt Cardinales 65. Sub Paulo IV. 70. Sub Pio IV. usq; 76. numerati fuere.

Tandem à Sixto V. Anno 1555. speciali Constitutione decretum fuit, ut ab hinc essent Cardinales 70. representantes 70. Seniores Israel adjuvantes in Judicio Moysen; de quibus habetur Num. 11. v. 16.

15. *Quot modo solent esse Cardinales?*

R. Juxta Const. Sixti V. solum sunt 70. videlicet Diaconi 14. Presbyteri 50. Episcopi vero 6.

16. *Quae sunt Cardinalium Prerogativae?*

R. Hæ sequentes.

I. Quod Papam eligant de solo Cardinalium Collegio. Juxta Decretum Concilii Romæ celebrati A. 769. sub Stephano IV.

II. Quod soli Cardinales eligant Papam, exclusis Clero, Imperatore & populo. Juxta Concil. Lateran. III. sub Alexandro III. A. 1179.

III. Post Papam præcedunt omnes alios Patriarchas & Prælatos Ecclesiarum. Ex Decreto Eugenii. IV.

IV. Utuntur pileo rubro ex Concess. Innoc. IV. A. 1245. Paulus vero II. A. 1464. concessit eis pannum coccinei coloris, quo equos vel mulos ornarent suos, dum equitant.

V. Habent Titulum *Eminentissimi* ex speciali Decreto Urbani VIII. A. 1630. Quem titulum habet etiam Magnus Ord. S. Joannis Hierosolymitani Magister, & tres Imperii Electores ex Concess. ejusdem Urbani.

Dd

17. *Quis*

17. *Quis creare potest Cardinales?*

R. Solus Papa. Putant tamen aliqui cum Jacobatio, Concil: Generale in casu necessitatis posse creare unum vel alterum Cardinalem.

18. *An Cardinalatus sit aliqua Consecratio Ord: Sacramenti?*

R. Negativè: Est enim sola dignitas, & præmi-
nentia in Hierarchia Ecclesiastica.

19. *Quod est Officium Cardinalium?*

R. Juvare in Consiliis Papam, illumque elige-
re, antiquitus habebant præter hæc alia charita-
tis erga pauperes officia. Ut supra dictum est.

20. *An Cardinales post suam Creationem ha-
beant statim vocem consultivam in Collegio Sacro?*

R. Negativè, sed usque illis Papa aperiat os
ad consulendum.

21. *Quomodo Papa aperit os Cardinalium Neo-
creatorum?*

R. Hoc modo: In primo Consistorio: Papa in-
hibet novis Cardinalibus, ne quid in Consiliis dan-
dis præsumant. In secundo Consistorio, Papa ju-
bet novos Cardinales exire, donec antiqui
de aperiendo illorum ore decident quod si con-
sentiant, vocantur novi Cardinales, jubentur què
sedere suis in locis. Ad quos postea stantes præ-
misso Papa sermone, his verbis aperit os eorum:
*Aperimus Vobis os tam in Collationibus, quam in
Consiliis atque in Electione Summi Pontificis, & in
omnibus Actibus, tam in Consistorio, quam extra,
qui ad Cardinales spectant, & quos soliti sunt ex-
ercere: In Nomine Patris & Filii & Spiritus S. &c.*

22. *An habeat jns eligendi Papam Cardinalis
cui nondum apertum sit os?*

R. Affirmativè, & Ratio habetur ex præjudi-
cato

eato facto. Anno 1363. Cardinalis Cluniacensis, qui interfuit electioni Urbani V. licet ei os nondum fuerit apertum. Ut videre est apud Anatum Lib. 6. Art. 13.

23. *Quid est Conclave Cardinalium?*

R. Est locus, quò congregati Cardinales die 10. post obitum Papæ ejus Successorem clausi eligunt. Ex Const. Gregorii X. qui post Clementis IV. obitum, discordantibus per duos annos & Menses 9. Electoribus Cardinalibus, electus fuit in Papam, non obstante quod protunc fuit simplex Archidiaconus Leodiensis. De quo lepidè Joannes Cardinalis Portuensis fertur dixisse hos versus.

*Papatus munus tulit Archidiaconus unus
Quem Patrem Patrum, fecit discordia Fratrum;*

24. *Quæ Ceremonia post obitum Papæ?*

R. Cardinalis Subcamerarius facta trina interrogatione *Papa dormis?* nullum responsum audiens, frangit annulum Piscatoris, & ab hinc proclamatur Sedes vacans. Tandem post dies 10. descendunt Cardinales ad electionem novi Successoris Papæ.

25. *Quo ritu eligitur Papa?*

R. Hoc modo: juxta Constit. Gregorii X. in Concil. Lugdunen. II. Sess. 5. decima die post obitum Papæ, ingrediuntur conclave Cardinales Romæ protunc existentes non expectando alios absentes. Clauduntur verò ita, ut à nemine Litteras sub excommunicatione recipiant. Per tres dies habent consveta fercula. Quod si non eligunt intra tres dies; unum habent ferculum. Post alios tres dies; solò vinò cum aqua & pane vesci debent.

Sed quia durum videbatur Electoribus, jam lon-

Ddz

Gau

gam famem sustinere, hinc Clemens VI. Annò 1351. concessit eis unum ferculum, & unum famulum ad serviendum.

26. *Quot vota habere debet legitime electus Papa?*

R. Juxta Constit. Clementis V. Annò 1314. duas partes votorum, ita ut si erunt Electores 15. habere debet vota 10. Hæc autem vota dantur in scripto & ponuntur in Calice. Et iste modus Electionis vocatur *Scrutinium*.

27. *Suntne alii modi Electionis Papa, quam per Scrutinium?*

R. Sunt adhuc duo. *Per accessum* dum viva voce aliquis proclamatur Papa, à Cardinalium in duplo majori parte, post factum aliquoties *Scrutinium*. Et *per Adorationem* quando Cardinalium duæ partes non expectato Scrutinio aliquem salutant Papam, Sic enim electus est Gregorius XIII. Sixtus V. Urbanus VII. Paulus IV. Pius V. & alii plures.

§ II.

De variis Congregationibus Cardinalium.

28. *Quæ & quæ sunt Congregationes Cardinalium?*

R. Sunt duodecim sequentes, omittis aliis minoris negotii.

I. Sancti Officii seu inquisitionis, à Paulo III. erecta.

II. Signaturæ Gratiz, à Pio IV. erecta, cui Papa cum Cardinalibus & multis Prælati interest.

III. Signaturæ justitiæ, cui intersunt cum Cardinalibus Prælati.

IV. De propaganda Fide, à Gregorio XV. instituta A. 1622.

V. Est

V. Est illa, quæ de Concilio dicitur, explicans
Concil. Trident.

VI. De Episcopis & Regularibus, in causis e-
orum die Veneris occupatur.

VII. Sacrorum Rituum, de Canonizatione SS,
& Ceremoniis.

VIII. De Indice Librorum prohibitorum.

IX. De Episcoporum examine, in Italia pro-
mouendorum.

X. De rebus & causis Consistorialibus, quæ ju-
dicat illas causas, remitti solitas nomine Pa-
pæ ad Cardinales; ut nominationes ad Episcopatus
& Abbatias, aliaque similia.

XI. De Immunitatibus Ecclesiasticis, Congre-
gatio instituta ab Urbano VIII.

XII. De Indulgentiis. huic Congregationi solent in-
teresse quinque aut sex Cardinales. cum uno vel
duobus Prælatiis.

Sunt & aliæ nonnullæ minus præcipuæ, ad poli-
ticum & temporalem statum spectantes,

præter Tribunal Apostolicæ Camera cui
interesse solent Camera Clerici, cum

Camerario Cardinale
Præfide.

PARS

PARS II.

DE SACRAMENTO PÆNITENTIÆ.

SECTIO I.

De Qualitate Confessarii.

Non est par meīs viribus, omnes & singulas difficultates describere, quæ in Sacro Tribunali Confessariis accidere possunt; attamen curavi, ut saltem principales quæ sæpius praticari solent, habeant in promptu Neo-Confessarii, facillima & brevi methodo explicatas. Quas si omnes memoriā tenebunt, tuta conscientia Judicis Officium absolvere poterunt. Præsertim quia in hac parte habent quasdam difficultates de Restitutione conscriptas, quæ in casibus à Populo Regni Poloniæ praticabilius obvenire solent, de quibus exteri Casuistæ sive ignorantes Statum Reipublicæ Poloniæ, aut quia scribes juxta mores suæ Patriæ, plura omiserunt, vel solum in generali proposuerunt. Hic vero in speciali aliqua magis scitu digna inveniet Confessarius.

AR-

ARTICULUS I.

De Quidditate & Officio Confessarii

1. *Quid est Confessarius?*

R. Est Sacerdos habens potestatem absolvendi Fideles à peccatis in foro Sacramentali.

2. *An quilibet Sacerdos est Confessarius?*

R. Non, sed qui habet potestatem Jurisdictionis ultra potestatem Ordinis: nisi sit pœnitens in articulo mortis, & alius non habeatur Sacerdos.

3. *Quam Personam gerere debet Confessarius?*

R. Judicis, Medici & Doctoris. Ut *Doctor* est: debet ignorantem edocere. Ut *Medicus*: debet Conscientiæ & animæ pœnitentis mederi, dando illi salubria remedia contra vulnera peccatorum. Ut autem *Judex* est: tenetur discernere gravitatem delicti, ac pro ejus satisfactione congruam assignare pœnitentiam.

4. *Quot Personæ in hoc Sacro Tribunali concurrunt?*

R. Quasi tres. *Prima* est: Confessarius per modum Judicis Sententiantis. *Secunda & Tertia* Persona est ipse Pœnitens, qui representat personam Rei & Testis, imo & Actoris, quia seipsum accusat, testimonium præbet suæ conscientiæ, & pœnam assignatam subire non recusat.

5. *Quod est Officium Confessarii?*

R. Multiplex: nam ut *Judex Spiritualis* est: debet de numero & circumstantiis peccatorum inquirere; inter lepram & lepram discernere, pœnitentem disponere, ac dispositum injuncta salutaris pœnitentia absolvere. Ut dictum paulò supra num. 3.

Quæ omnia omnino requirunt in Confessario sufficientem.

sufficientem scientiam ac prudentiam cum discretionem Spiritus, ut non æqualiter cum omnibus penitentibus procedat, sed attenta uniuscujusq; conscientia examinet, aut bene examinatam præsumat. Ut dicetur inferius.

6. *Quæ requiruntur, ut valde Confessarius administret Sacramentum Pœnitentiæ?*

R. Hæc sequentia.

I. Ut sit Sacerdos approbatus ab Ordinario Loci.

II. Ut habeat intentionem æqualem vel saltem virtualem absolvendi bene dispositos.

III. Ut habeat materiam & formam debitam.

7. *Quæ requiruntur ad licitè administrandum Sacramentum Pœnitentiæ?*

R. Hæc sequentia:

I. Ut in peccato mortali non excipiat Confessionem nisi facta Confessione, aut Contritione extra Sacramentali.

II. Ut habeat scientiam ac prudentiam sufficientem.

III. Ut sit probæ vitæ.

IV. Ut sciat omnes suas obligationes, & secretum Sigilli servare.

8. *Quomodo peccat Confessarius in mortali Confessiones excipiens?*

R. Juxta communem sententiam, peccat mortaliter, quia gravem Sacramentali ministerio infert injuriam.

9. *Quot peccata committit si plurius audiat Confessiones ipse existens in mortali?*

R. Non desunt aliqui DD. qui cum Bonacina docent Confessarium in mortali absolventem tot numero peccata mortalia committere, quot Pœnitentes absolvit. Ratio horum est, quia plura numero

mero Judicia Sacramentalia exercet.

Communior tamen ac verior sententia est *Marchanti, Henriq;* & aliorum docens: unum duntaxat committere peccatum, si una vice Confessarius se exposuerit ad audiendas Confessiones, quamvis centum Penitentes successivè absolvat. Quod si pluribus vicibus inter se moraliter distinctis sederet pro Tribunali, plura etiam committeret peccata. Ratio est. quia sicuti Judicium non multiplicatur ad numerum judicandorum, sed ad multiplicationem sessionum Judicis, ita neq; peccata illicitè Judicantis multiplicari debent. Sive enim Judex plures sive pauciores judicet, per unam tamen sessionem dicitur unum habere actum sui Officii.

10. *Ad quid tenentur duo Sacerdotes existentes in mortali si velint sibi invicem confiteri?*

R. Ille qui primo loco alterius excipit Confessionem, tenetur prius præmittere contritionem perfectam, quia alias administraret Sacramentum Penitentiae in peccato mortali, ille autem qui prius confitetur, sufficit si attritionem cum Confessione Sacramentali eliciat.

11. *Quotuplex est Potestas Sacerdotis?*

R. Dictum est superius quod sit duplex. Ordinis & Jurisdictionis. pag. 120.

12. *Quotuplex est Potestas Jurisdictionis?*

R. Duplex Ordinaria & Delegata?

Prima est, quæ alicui competit ratione sui Officii, uti est Parochi in Parochianos:

Delegata verò, quæ habetur vi concessionis factæ ab illo qui habet ordinariam Jurisdictionem. Hanc habent ab Episcopo Regulares non Curati in penitentes sæculares.

13. *Quæ*

13. *Qui habet Jurisdictionem Ordinariam?*

R. Sequentes I. Papa in universam Ecclesiam II. Nuncii Apostolici intra terminum suæ Nunciaturæ. III. Episcopus & ejus Vicarius in suam Dioccesim. IV. Parochus in suam Parochiam. V. Superiores in suos subditos, Generalis in Ordinem. Provincialis in Provinciam. Guardianus in Conventus sui familiam.

14. *Potestne Parochus dare potestatem Jurisdictionis alteri ab Episcopo non approbato in suos Parochianos?*

R. Videtur quod sic. Ratio est: quia habet potestatem ordinariam, quæ potest delegari; maxime si præsumatur esse sufficiens, cui sit delegatio. Nam ordinariæ potestas Jurisdictionis delegata; habetur ab habente potestatem ordinariam intra terminum suæ potestatis ordinariæ. Contraria tamen est verior sententia. Ratio est: quia Parochus non potest Extraneos de idoneitate examinare, adeoque neque approbare in ordine ad Confessiones exequiendas, alias excommo-
modo suos Parochianos Judicio subjecisset minus digno, de cujus capacitate non est certus.

15. *Quando amittitur utraq; Jurisdictio?*

R. In his sequentibus casibus. I. Si Sacerdos privatur officio, cui est per se annexa Jurisdictio. II. Dum expirat tempus Jurisdictionis concessæ. III. Dum suspenditur ab officio, aut excommunicatur, nisi sit talis Censura occulta. IV. Quando peccatum prius non reservatum à Superiore reservatur.

16. *Validè absolvet Confessarius non habens Jurisdictionem?*

R. Invalidè juxta Trid. Sess. 14 Cap. 7 nisi penitens sit in articulo mortis, & alius commo-
de

de haberi non posset, qui haberet potestatem. In tali enim casu quilibet Sacerdos est Ordinarius Confessarius.

17. *Quid intelligitur per articulum mortis?*

R. Illud tempus quo mors certò ac proximè instat & est inevitabilis.

18. *Quid comprehenditur sub articulo mortis?*

R. Juxta plures DD. comprehenditur etiam periculum mortis; quando scilicet non instat mors, timetur tamen prudenter ex frequentatis casibus. Ut sit in longa navigatione, prælio &c. In quibus etiam casibus absente Confessario approbato, quilibet Sacerdos absolvere poterit.

ARTICULUS II.

De Approbatione Confessarii

1. *Quid est Approbatio Confessarii?*

R. Est authentica declaratio, seu testimonium de idoneitate Sacerdotis in ordine ad excipiendas Confessiones.

2. *Per quid differt Approbatio à Jurisdictione?*

R. Per hoc: quia per Approbationem Sacerdos idoneus judicatur, per Jurisdictionem verò iudex Spiritus sanctus constituitur. Tum quia potest esse aliquis idoneus, non tamèn habere Jurisdictionem, & potestatem supra judicandos in foro Sacramentali. Ex quo patet hæc duo esse distincta.

3. *Quotuplex est Approbatio?*

R. Duplex *Scripta, & Verbalis*. Prima scriptò Secunda Verbis conceditur.

Item alia est *Tacita* & alia *Expressa*. Prima est illa, quæ ipso facto vel facti conniventia conceditur, vel per dissimulationem, vel quia cura
tum

tum datur Beneficium *Expressa* verò datur per verba aut scriptum authenticum.

4. *Absq; Approbatione habetne Sacerdos potestatem absolvendi Fideles à peccatis?*

R. Habet potestatem Ordinis, non vero Jurisdictionis; seu constituitur quidem Judex, sed nondum habet judicandos subditos, nisi illi subjiçantur per Approbationem continentem in se jurisdictionem in illos.

5. *Quare ad Corpus Christi Physicum altera potestatem Ordinis non datur Approbatio; sicuti in Corpus Mysticum scilicet in Fideles absolvendos?*

R. Quia Potestas in Fideles est potestas Judicialis, quæ petit forum & subditos judicandos, & ideo propter duas rationes requirit Approbationem. 1mo Ut Confessarius examinetur. 2do Ut se non immisceat in judicandos illos, qui habent Ordinarium suum Judicem cum præjudicio illius, nempe Episcopi vel Parochi. Cæterum potestas in Corpus Christi potest exerceri sive præjudicio alterius.

6. *An tenetur Episcopus omnino approbare Clericū quem idoneum in Examine invenit?*

R. Tenetur sub peccato; quia injuriam infert ei, qui se alias frustraneè examini subjecisset. Si tamen ei denegaret Jurisdictionem, invalidè absolveret.

7. *An Clericòs Regulares Exemptos inventos per Examen idoneos potest Episcopus approbare ad aliquod certum tempus?*

R. Juxta Constit. Clementis X. *Saperna* non potest, sed qui idonei inventi sunt absq; limitatione approbati debent. Ut constat legenti prædictam Const. § 5. Nisi in contrarium recentior ostendatur Constitutio.

8. *An hujusmodi Approbatio Regularium potest pro arbitrio revocari ab Episcopo?*

R. Non potest, nisi nova causa revocandi quæ ipsas concerneret Confessiones, intervenerit. Ut patet ex citata Const. Clem. X.

9. *Nota, quod Religiosi qui in aliqua Diacesi approbati fuerint per examen, non indigent alia approbatione, dum ex alia Diacesi revertuntur iterum ad mansionem ejusdem Diacesis, in qua prius fuerant approbati. Videatur Reiffenst.*

10. *An Regulares itinerantes per aliquam Diacesim in qua non sunt approbati possunt audire Confessiones?*

R. Possunt, dummodo jam sint approbati in aliqua Diacesi ad excipiendas Confessiones, & non sit Episcopus in illo Oppido in quo itinerantes excipiunt Confessiones, quia ad illum deberent recurrere pro Approbatione. Ita apud Reiffenst. & Dianam plurimi Doctores. Ratio est: ex communi praxi; nam tales Regulares itinerantes possunt audire Confessionem Parochorum in quos non habent Jurisdictionem, eum non etiam aliorum Laicorum sæcularium? maxime non contradicentibus Parochis. Tum quia in his habetur tacitus consensus Ordinariorum Loci, quia jam sunt semel in examine inventi idonei. Porro nemo in Officio suo fit deterior; & maxime Regulares. qui sunt alieni à curis sæcularibus, habentq; quotidiana intra Claustra exercitia.

11. *An Regulares exempti semel in aliqua Diacesi approbati, possint excipere Confessiones in locis ejusdem Diacesis, in quibus non habent Monasteria, ubi Parochi positive contradicunt?*

R. Affirmative ita La Croix. & deducitur ex Const.

Const. Clem. X. *Superna*. Ratio est quia quod ad approbationem non dependet à Parocho sed ab Episcopo, à quo sunt legitimè approbati.

12. Secus vero dicendum est de Parochis qui in aliena Parochia nequeunt audire Confessiones contradicente positivè proprio Parochò. Ratio disparitatis est, quia Parochi non acquirunt Jurisdictionem in alienos subditos, nempe in aliena Parochia existentes, nisi per expressum vel saltem per tacitum consensum alterius Parochi, Regulares vero per approbationem Episcopi obtinent Jurisdictiones in omnes Diocesanos.

13. *Utrum potest Episcopus suspendere totam Communitatem Regularium ab audiendis Confessionibus?*

R. Non potest inconsulta Sede Apostolica, prout expressè statuit Clemens X. in Constit. quæ incipit *Superna* § 9.

14. *An Regulares possunt licitè audire Paschalem Confessionem non obtentâ licentiâ Parochi?*

R. Affirmativè: ita declarat Clemens X. in Const. *Superna* Quia sola Eucharistia Paschalis est sub præcepto suscipienda à proprio Parocho non vero Confessio; & ideo Communicare populum non licet Regularibus, non verò audire Confessionem.

15. Debent tamen abstinere propter evitandas rixas, si Parochi positivè contradicant, aut saltem tenentur certum facere Parochum de facta Parochianorum Confessione.

16. *An Parochus veniens cum suis subditis ad aliquam Solemnitatem in Ecclesia alterius Diocesis possit illos audire confessionem?*

R. Non potest, quia licet habeat sibi subditos Parochianos supra quos vi Beneficii aut Approbationis obtinuerit Jurisdictionem, non tamen habet locum

locum Jurisdictionis suæ exercendæ sibi de Jure in aliena Diœcesi concessum.

17. Cæterum accedentes ex altera Diœcesi ad aliquam Ecclesiâ alterius Diœcesis possunt absolvi a peccatis per Sacerdotem illius Ecclesiæ. *Ratio* est, quia eo ipso quod venerint ad ejus Jurisdictionis Tribunal, sunt pro hoc casu subditi ejus.

18. Ex quo patet, quod ad plenam Jurisdictionem Confessarii non sufficit ut sit approbatus ab Episcopo & habeat Jurisdictionem sibi concessam ab illo in Diœcesanos, sed ulterius requiritur locus competens exercendæ jurisdictionis, nempe intra limites illius Diœcesis.

19. Solent plerumq; tacita saltem adesse Ordinariorum licentia ut Parochi in confinibus unius Diœcesis adjuvare possint Parochos alterius Diœcesis, & è contra, ut maxime practicatur in Germania.

ARTICULUS III.

De Scientiâ & Prudentiâ Cōfessarii.

1. *An Confessarius debeat esse homo scientificus?*

R. Affirmative. *Ratio* est: ex Verbis Christi. quia: *Si cæcus cæco ducatum præbet, ambo in foveam cadent.* Math. 18.

2. *Quotuplex est Scientiâ?*

R. Triplex *Eminens, Mediocris, & Sufficiens.* *Primam* habet, qui subtiles & difficiles quæstiones discernere novit, & sine librorum revolutione promptè respondet. *Mediocre* habet, qui cum revolutione librorum scit etiam in difficilibus veritatem invenire. *Sufficiens* habet qui per se sufficit ad ea explicanda quæ sunt sui officii.

3. *Qualem ex his omnino debet habere Confessarius?*

R. Saltem sufficientem, ne se ipsum & suos penitentes exponat periculo errandi in materia gravi.

4. *Qua scire debet in particulari Confessarius?*

R. Hæc sequentia. I. Debet scire quænam peccata communiter ex genere suo sunt mortalia & quæ venialia pag. 76.

II. Quæ Regulæ communes sint pro distinctione numerica & specifica peccatorum, de quibus vide pag. 78.

III. Quænam Circumstantiæ mutant species & quæ aggravantes. De quibus supra pag. 82.

IV. Quæ Regulæ communes quibus quis excusari possit a peccato mortali vel præcepto: vide pag. 79.

V. Debet scire Casus reservatos. De quibus infra.

VI. Actus Fidei, Spei, & Charitatis. Vide pag. 93.

VII. Articulos Fidei maxime necessarios necessitate medii, ut suos penitentes plerumq; ignorantes edoceat. De quibus pag. 2.

VIII. Debet scire administrare Sacramentum penitentiae validè, licitè, & fructuosè De quo p. 115.

Verbo debet scire omnia illa quæ spectant ad ipsum Confessarium, Penitentem, & peccata.

5. *Quomodo peccat Confessarius sine Scientia horum præsumens audire Confessiones?*

R. Peccat mortaliter si notabiliter in his deiciat. Ut docent communiter DD. si tamen sit dubius de sua scientia sufficienti debet se conformare iudicio sui Superioris aut alicujus docti Theologi.

Tenetur tamen per lectionem Librorum in dies proficere, quia alias vellet suo officio sponte satisfacere.

6. *Notæ:*

6. *Nota:* quòd licet Confessarius scire debeat quidnam ex natura sua sit peccatum mortale & quid veniale; non tamen requiritur, ut de omnibus quæ audit à penitente judicet, an sint hinc & nunc peccata mortalia aut venialia, sed sufficit si gravitatem peccatorum discernat secundum Judicium practicum: neq; se ipsum torquere debet, utrum veniale non judicet pro mortali, sed attenta malitia peccatorum absolvat suspendendo Judicium pro natura ipsorum: *Sacerdos enim non debet judicare Penitentem Scientiâ Divinâ, sed Authoritate Divina absolvere.* Cum in his diversitas opinionum inter DD. sæpè occurrat.

7. *Quid faciendam Confessario si aliquem errorem in Confessionalis committat?*

R. Si sit error circa substantialia, tenetur illum etiam cum gravi suo incommodo corrigere, petendo prius à Penitente licentiam loquendi cum ipso de re ad salutem necessaria.

Si verò sit error circa accidentalia, probabiliter relinquendus est Penitens in bona Fide.

Si positivè erraverit in præjudicium tertii dicendo v.g. Penitenti non esse faciendam restitutionem dum fieri deberet, & è contra, tenebitur illum corrigere, quia est occasio illati damni tertio, cui etiam de propriis, si potest obligabitur restituere.

8. Errores autem qui ex oblivione naturali occurrere solent. Vel quia oblitus est de specie peccati interrogare, vel quia non bene intellexit peccatum & postea interrogare per oblivionem omisit, non sunt cum gravi incommodo corrigendi, sed penitens relinquendus est in bona Fide.

9. Optimè tamen faciunt Confessarii qui suos Penitentes excitant ad Actus Contritionis elici-

Et

endos

endos de omnibus suis peccatis etiam oblitis; quod etiam extra Sacramentum iusti faciunt.

10. Si quis absolveret Pœnitentem ab aliquo casu reservato non habens Jurisdictionem absolvendi ab illo. Juxta *Portel. 1. Kiercha* tenetur Pœnitentem admonere modo supra Num. 7. dicto. Vel si Pœnitens inscius ad Confessionem veniret, Confessarius obtentâ à Superioribus reservantibus licentiâ interroget illum an doleat etiam de peccatis in antecedenti Confessione confessis, & cupiat ab illis absolvi, si qua ratione sit necessarium? Si dicat: quod sic, absolvendus erit nihil dicendo de prioris Confessionis defectu, quia protunc jam habebitur iterata Confessio, si verò nihil horum poterit efficere ad nihil obligabitur Confessarius.

11. Ubi *Nota;* quod dum Pœnitens male absolvitur à casu reservato, re cognita tenebitur reconfiteri sola reservata coram habente Jurisdictionem, quia non reservata jam fuerant validè absoluta. Quod si Confessarius nullam habuerit Jurisdictionem absolvendi, tunc iteranda foret tota Confessio, quia protunc absolutio fuit nulla.

12. *Quanam Prudentia est necessaria Confessario?*

R. Illa quam habere debet quilibet Judex in faciendo debito Judicio. Agitur enim plus quam de terrena Substantia in hoc Sacro Tribunali, quia de salute immortalis animæ ipsius Pœnitentis.

13. Communis est quidem Virtus Prudentiæ omnibus humanis actibus, sed Confessioni specialissima, quia si Confessarius in aliquo deficiet, sibi soli nocebit; deficiens vero in Confessione sibi met & Pœnitenti est ruinæ occasio.

14. *Circa quæ generaliter Prudentia Confessarii debet esse sollicita?*

R. Circa seipsum, Pœnitentem & circumstantes alios.

15. *Quid circa se ipsū prudenter gerere debeat Confessarius?*

R. Hæc sequentia.

I. Ut sit in gratia, ne alios judicans solus æternæ damnationis sit obnoxius.

II. Ut antequam Confessiones excipiat prius invocando gratiam Spiritûs S. Intentionem faciat absolvendi omnes quoscunq; ritè dispositos invenerit, & hæc una intētio sufficiet pro omnibus audiēdis.

III. Ut in materia libidinosa non sit in interrogationibus nimis curiosus, ne sibi met ipsi laqueum inficiat tentationis, & ex inde pollutionis.

IV. Ut sit in Confessionali prudenter dispositus, ne inficiatur a Pœnitēte morbo aliquo cōtagioso.

16. *In quibus Prudentia Confessario est necessaria circa Pœnitentes?*

R. In his præcipuè

I. Ut sit cautus in inquisitione peccatorū, ne ignorantes peccare doceat. Unde si Puella negat se habuisse cogitationes immundas, de actibus non est interroganda; quia ubi non est dispositio ad actum, nec ipse actus præsumitur adesse; cogitatio autem est quædam dispositio ad actum luxuriæ naturaliter præcedens.

II. Ut non æqualiter cum omni Pœnitente procedat, sed juxta uniuscujusq; Conscientiam remedia salutis suggerat. Scrupulosis moderatè relaxando viam ne in ultiores scrupulos aberrant, demonstrando hoc & illud non esse ita periculosum, uti scrupulosus errando, existimat, quod tamen prudentissime faciendum, ne nimis habenas rigoris laxando plus justo evadat Pœnitens licentiosus.

Si vero Pœnitens sit desperatæ ac timoratæ Conscientiæ; ostendendum erit ei quod misericordia DEI superexaltat judicium; consolando illum

ne in desperationem incidat.

Si tandem erit licentiosæ vitæ, non attendens ad malitiam peccati, nec adeo bene contritus, tunc prudens Confessarius evaginabit lingvæ gladium, ostendendo ei strictum Judicium, penam inferni, &c. Heu quàm innumeri pro uno duntaxat peccato, simili illius numerosis sceleribus æternum patiuntur ignem! Unde prudens Confessarius debet in promptu habere verba incentiva timoris, & spei, veniæ obtinendæ, juxta exigentiam Status & Conditionis ipsius Pœnitentis.

III. Debet etiam Confessarius juvare aliquando Pœnitentem suggerendo ipsius memoriæ aliqua peccata si illa non commiserit, hoc tamen munus obire debet maxime in Confessione plebejorum, ad medicum enim pertinet interrogare de causa & principio ac pluralitate morbi.

Ubi *Nota* quòd sicut omnes Pœnitentes non sunt ejusdem Officii & Conditionis, ita pariter non sunt omnes interrogandi iisdem interrogacionibus; sed prudens Confessarius pensatis circumstantiis sui Pœnitentis adducat ei in memoriâ illa peccata in quibus suspicatur ejus periclitari animam, sunt enim quædam Officia & Status in quibus vix poterit deesse certum ac determinatum aliquod peccatum. Uti in Magnatibus: oppressio subditorum, ac violatio Festorum & Jejuniorum. In Patribus-Familias: detentio solutionis debitæ. In faminis: oblocutiones & superstitio. In mercatoribus: fraus & mendacium. In militibus: homicidia, furta, & fastidium devotionis. In Rusticis: violatio Festorum & ebrietas. In Judicibus: corruptio. In Servis: Infidelitas, falsum testimonium &c. Verbo unusquisq; Officialis sicuti habet propria munera, ita & ipsorum defectus.

IV. Dum

IV. Dum Confessarius interrogat Pœnitentem de numero & circumstantiis peccatorum, non debet illum objurgare intra Confessionem, ne subiticeat ulteriora peccata, tum ob timorem, tum propter oblivionem, sed finita usq; Confessione det ipsi salutis monita.

V. Melius faciet si de circumstantiis peccatorum interrogabit Pœnitentem finita Confessione; si tamen oblivisci timet, post factam interrogationem subministret ei verbum ulterioris peccati, vg. si dixerit se commisisse carnale peccatum, non est statim interrogandus *cum quali Persona* sed usq; dum incipiet confiteri subsequens delictum vg. impuræ locutionis aut osculorum, tunc facta interrogatione de circumstantiis prioris peccati, subministrabit illi delictum impuræ locutionis. Sæpe enim Pœnitentes ita sunt præparati ad Confessiones, ut mixta interrogatione non possunt ad finem præ conturbatione pervenire.

VI. Dum audit aliqua gravissima peccata nulum det signum indignationis aut minarum, hæc enim deterrent Pœnitentem ab ulteriori Confessione, sed peccata mente audiat, & audiendo seriem peccatorum attente consideret, ut possit finita Confessione de eorum circumstantiis informari.

VII. Quotiescunq; loquitur ad Pœnitentem sive intra Confessionem sive jam finitâ, utatur semper Confessarius verbis honestis & Paternis, ne odiosum reddat Pœnitenti Sacramentum. Etsi in seipso zelum senserit (uti solent scrupulosi Confessarii ac Juniores Sacerdotes) recordetur quod homo coram homine constitetur, qui etiam multis circumdatus est infirmitatibus. Unde si quid Christianæ Charitatis habet; de offensa DEI, cum Pœnitente doleat, & de ruina animæ Pœnitentis sui condoleat.

VIII. Ultra-

VIII. Ultra necessitatem non debet esse molestus Pœnitenti, longius quam expedit in Confessione illum tenendo; neque valde brevis, sed juxta exigentiam uniuscujusque Conscientiæ morabitur prout opportunum judicabit. Non enim ita indigent examine scrupulosi, sicuti laxæ vitæ homines, aut illi qui sæpe solent confiteri, sicuti illi qui semel per annum

IX. Antequam incipiat audire Confessionem non attendat curiose in faciem Pœnitentis sive sit Fœmina sive Vir, quia hæc possunt esse occasio majoris pudoris in Pœnitente, si quæ gravia habebit peccata absolvenda.

X. Si est ordinarius alicujus Pœnitentis Confessarius, & scit saltem in confuso quando fecerit Confessionem non est necesse interrogare in principio Confessionis. *Quando nam confessus est.* Nam ideo interrogatur Pœnitens de priori Confessione, ut cognoscatur melius ejus conscientia, utrum modico tempore in plura inciderit peccata, quodsi aliunde sciatur, superflua videtur interrogatio.

17. *Quæ Prudentia Confessario est necessaria circa Personas circumstantes?*

R. Hæc quæ ad strictum secretum omnimode servandum est necessaria.

I. Unde Confessarius dum audit Pœnitentem, debet alios removere modicum, ne audiant ipsius peccata.

II. Si quem ex circumstantibus suspicatur audisse aliena peccata, debet ipsum intra Confessionem admonere de servando secreto sub peccato mortali, & restitutione famæ.

III. Solus autem Sacerdos quantum fieri potest cum silentio, submissa intelligibili tamen voce loquatur

De Conscientia ut Regula Actuum humanorum 440
quatur monita salutis, & interrogationes faciat.

IV. Caveat aliquod monstrare signum admirationis: uti est motio capitis, & alia, Hæc enim circumstantibus suspicionem de Pœnitente pariunt.

V. Dum in magno concursu suscipit Confessiones, solum DEUM præ oculis habere debet, qui æqualiter omnium creavit ac redemit animas, & ideo non debet plebeos repellere, & Nobiles ac Nobilium Fœminas audire, DEI enim locum tenet, qui non est acceptator Personarum. Tam quia Nobiles plures habent modos Confessionis faciendæ quam vulgus.

18. Tota summa Prudentiæ ac perfecti Confessarii his duobus versibus continetur.

Confessor debet esse, dulcis, affabilis, atq; benignus.

Prudens, discretus, pius atq; suavis.

ARTICULUS IV.

De Conscientia quatenus est Regula Actuum humanorum.

1. *Quid est Conscientia?*

R. Est actus intellectus practici judicantis aliquid, hic & nunc agendum esse, vel omitti debere. Unde qui agit aliquid contra tale dictamen rationis, dicitur agere contra conscientiam.

2. Et sciendum est, quod semper est gravius peccatum, quoties in eius fieri habet peccator Conscientiam dictantem aliter debere hic & nunc fieri, quod idem est ac reluctantem. Ratio est: quia protunc peccator agit contra Conscientiam, a qua retrahitur a malo.

3. *Quotuplex est Conscientia?*

R. Solet communiter assignari quintuplex, scilicet: Recta, Erronea, Dubia, Probabilis, & Scrupulosa.

4. *Quare dicitur Recta aut Erronea &c.?*

R. Quia Judicium intellectus seu Conscientia aliquando recte, aliquando erroneè aut scrupulosè judicat hoc esse tale & tale; & ideo si recte judicat? erit recta, si erroneè? erronea, & sic de cæteris.

5. *Quid est Conscientia Recta?*

R. Est dictamen verum Intellectus distans absq; ulla formidine de opposito, quod faciendum est, esse bonum vel malum.

6. *Quomodo obligat Conscientia Recta hominem ut illam sequatur?*

R. Obligat sub peccato, nisi aliquid proponat faciendum aut omittendum sub consilio. Quia si cuti non obligamur sub peccato ad implenda omnia consilia, ita pariter non tenemur sub peccato sequi Conscientiam illa nobis proponentem.

7. *Quid est Conscientia Erronea?*

R. Est illa quæ dictat aliquid faciendum vel non faciendum, quod revera tale non est, absque fundamento probabili.

8. *Quotuplex est Conscientia Erronea?*

R. Duplex *Vincibilis* & *Invincibilis*. Prima est: cujus error moraliter loquendo vitari potuit & debuit, & ideo culpabilis est. *Invincibilis* est è contra: cujus error adhibita diligentia morali vitari non potuit, & ideo ad culpam non imputatur.

9. *Quomodo obligat utraq; hæc Conscientia?*

R. *Invincibilis* obligat positivè sub peccato ut illam sequamur. Juxta illud ad Rom. 14. *omne quod non est ex Fide* (id est ex dictamine Conscientiæ) *peccatum est*. Conscientia erronea vincibilis obligat negativè, ne videlicet contra eam operemur; non debemus tamen illam sequi, sed adhibita diligentia deponenda est. Ita communiter DD.

10. Ad hoc ut quis contra Conscientiam agendo peccet, necessarium est ut actio ejus sit libera. Unde si quis in carcere vg. constitutus, existimet se peccare Missam non audiendo, non ideo peccat. *Ratio est:* quia ad omne peccatum requiritur libertas.

11. *Quomodo Conscientia vincibiliter Erronea sit deponenda?*

R. Investigando diligentius veritatem, attente considerando in quo se falli suspicatur. Tum etiam adhibendo Consilium prudentioris. In quo casu si prudentior consuleret false, & errans innixus ejus Consilio operaretur, non peccaret; quia pro tunc haberet Conscientiam invincibiliter erroneam.

12. *Quid est Conscientia Dubia?*

R. Est illa quæ neutri parti determinatum præstat assensum, sed anceps manet inter utramq;.

Dubium vero in præsentī sumitur pro eo, quādo intellectus inter duas partes oppositas hæret suspensus, neutri determinatum præbendo assensum,

13. *Quotuplex est Conscientia Dubia?*

R. Multiplex juxta multiplex *Dubium*, quod in actibus humanis obvenire solet. Et recensetur:

I. Conscientia Dubia alia est *Dubia Negative* per suspensionem omnis actus circa utramq; partem, alia *Dubia Positive* per actum scilicet positivum, quando judicat rem vere vel dubiam vel incertam de veritate & falsitate.

II. Item alia est *Dubia Speculative* & alia *Præditive*. Imo modo tunc est dubia, si dubitat nude & præcise de veritate aliqua. vg. an si Adam non peccasset, Christus venisset? *Præditive* vero: si dubitat de actione ejusq; honestate in particulari hic & nunc exercenda.

III. *Dubia Præditive* alia est *Generaliter* dubia, si dubitat.

dubitat de actione generaliter supra v.g. nō licet laborare leviter in die Festo. Alia est dubia practice *Particulariter* si dubitat de hac in singulari actione v.g. an licet secare ligna in die Festo. Et hæc proprie est practice Dubia, & tale Dubiū vocatur *practice practicum*.

14. *Quomodo obligat Consentientia practice Dubia?*

R. Obligat sub peccato. Ratio est: quia cum tali conscientia operans manifeste seipsum exponit periculo peccandi adeoq; peccat.

15. *Quomodo sit intelligendum illud commune dubium.* In dubiis tutior est pars eligenda?

R. Si sermo sit de peccato, intelligi de dubio practico, non speculativo. Sicuti etiam & illud aliud dictum intelligi debet: *In Dubio melior est pars possidentis.* Ratio est: quia Regula nostrarum actionum non est speculativa quæ consistit in solâ veritate objecti, sed practica quæ omnium circumstantiarum qualitatem & conditionem perpendit. Unde si quis dubitet, an res quam possidet sit sua? tunc cum tali dubio speculativo poterit practice judicare sibi licitum illam retinere. Juxta Regulam supra allatam.

Alii dictum illud explicant de dubio pure negativo, ut videre est apud Reiffensf. 2. 4.

16. *Quid faciendum si quis dubitat an actio aliqua sit peccatum?*

R. Si talis videt quod omittendo illam nullo modo peccabit; tunc perseverante tali dubio tenebitur hanc actionem omittere, quia se alias periculo sponte exponeret. Quodsi dubius sit an ipsa actio sit peccatum. an potius ejus omisio; tunc adhibetâ diligentîâ & consilio doctorum deponat prudenter dubium, & faciat id ad quod determi-

De Conscientia ut Regula Actuum humanorum 444
determinabitur à dictamine rationis. Si tamen hoc
facto pro neutra parte possit deponere dubium, e-
ligat illam partem in qua minus mali ipsi apparet,
quia hæc tutior erit in illo casu, juxta illam Regu-
lam. *Ex duobus malis minus est eligendum.*

17. *Quid est Conscientia probabilis?*

R. Est Judicium practicum Intellectus quo quis
ex gravi licet non penitus certo fundamento ad-
hæret uni parti determinatæ, sed cum formidine de
opposito.

18. *Nota:* quod Conscientia probabilis sequi-
tur ad opinionem probabilem, & ideo necessarium
est scire quidnam sit opinio probabilis.

19. *Quid est Opinio Probabilis?*

R. Est illa quæ gravi nititur fundamento, licet
non penitus certo, simulq; nullam contra se habet
rationem convincentem. Ita communius DD.

20. *Quotuplex est Opinio Probabilis?*

R. Duplex: Una *Probabilitate Intrinseca* quæ
scilicet habetur ex ratione vel natura Rei, aut e-
jus causis vel circumstantiis. Alia *Probabilitate*
Extrinseca quæ habetur ab Auctoritate sive gravi-
tate & Prudentia Aucthorum illam tenentium.

21. Utraq; Opinio, alia est Probabilis *Tenuiter*
de cujus probabilitate merito dubitatur, eo quia
vel habet leve fundamentum intrinsecum, vel pau-
ci sunt qui illam sequuntur. Alia è contra est *Gra-
viter* probabilis propter oppositam rationem.

22. Opinio sive Propositio alia est *Probabilis*
circa honestatem actus. Et alia *circa materiam seu*
valorem actus. Prima est illa per quam quæritur,
utrum Actio illa sit licita vel illicita, vg. utrum
die Festo sit licita pictura. *Secunda est.* In qua
quæritur de valore actus, vg. Utrum aqua rosa-
cea sit sufficiens ad baptizandum.

23. *An sit licitum se conformare Conscientia verè Probabili?*

R. Affirmativè, *Ratio* est: quia ad hoc ut quis licite operetur, sufficit ut Regulam rectæ rationis sequatur; talis autem est Conscientia verè probabilis.

24. Imo potest Confessarius sequi opinionem minus probabilem etiam relicta magis probabili: *Ratio* est: quia taliter operans non temere sed prudenter operatur.

25. Hoc tamen debet intelligi cum aliqua restrictione I. Ut non sequatur opinionem probabilem tenuiter, quia hæc Propositio damnata est ab Innocentio XI. quæ est Ordine 3. II. Ut non sequatur minus probabilem quo ad substantiam actûs. *Ratio* est: quia valor actûs non sumitur ab opinione & Judicio Doctorum quantumvis prudentum, sed vel ex natura sua intrinseca, vel ex Ordinatione aut institutione extrinseca alterius.

26. Quamvis autem circa honestatem Actûs possit Confessarius sequi sententiam minus probabilem relicta probabiliori, non tamen id semper aut frequenter faciat, quia estò plura liceant, non tamen omnia expediunt juxta Apost. 1. ad Corint. 6. Unde Prudens Confessarius hanc sequi debet sententiam, in qua minus peccandi esse periculum judicabit.

27. *Quid est Conscientia Scrupulosa?*

R. Est illa quæ importat inanem apprehensionem ex frivolis ortam rationibus, qua quis suspicatur aliquid esse peccatum quod non est.

Porro scrupulosa Conscientia dicitur talis à Scrupulo, sicuti Dubia à Dubio suam trahit originem Unde ad meliorem hujus rei notitiam.

28. *Quid est scrupulus?*

R. Est

R. Est inanis apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi, esse peccatum ubi revera non est.

29. *Quæ sunt indicia scrupulosa Conscientiæ?*

R. Hæc sequentia.

I. Pertinacia Judicii; scrupulosus enim homo neq; Prudentum neq; Confessarii sui facile acquiescit Consilio.

II. Ex levi apparentia frequens mutatio Judicii.

III. Perturbatè agere.

IV. Habere reflexiones infinitarum plane circumstantiarum.

V. Timere in omnibus peccatum.

In particulari vero potest unusquisq; cognoscere se esse scrupulosum in his duobus signis.

I. Quando per aliquod Judicium experietur nimium angī, & turbari. 2do. Si aliàs expertus sit jam in similibus talia apprehendisse sine fundamento.

30. *Quæ est origo Conscientiæ scrupulosa?*

R. Potissimum ex his capitibus procedit:

I. Origo scrupulorum est ignorantia, qui enim sunt ignorantes, quibusvis facile moventur ac decipiuntur.

II. Cerebri & imaginationis debilitas.

III. Complexio frigida & melancholica.

IV. Immoderatus & indiscretus fervor.

V. Nimius timor servilis.

VI. Conversatio cum Scrupulosis.

VII. Tentatio Diabolica. Conscientia enim Scrupulosa est sæpius periculosa.

VIII. Potest esse aliquando & permissio DEI. qui superbiam nostram in fornace Scrupulorum purgat, aut nostram fidelitatem per tales anxietates, ut Pater misericordiæ probat,

31. *An licitum sit operari contra Conscientiam Scrupulosam?*

R. Non tantum licitum sed aliquando debere reluctari Conscientiæ Scrupulosæ. Ratio est: quia talis Conscientia nititur sæpe frivolis rationibus, adeoq; ejus Judicium est imperfectum & imprudens. Unde Scrupulosus in hoc conari debet, ut in sua anxietate deponat proprium Judicium, & sequatur doctrinam Prudentis Confessarii.

32. *Quæ differentia inter Scrupulosum Penitentem & Timoratum?*

R. Cum Marchantio inter alia discrimina hoc esse speciale. Quia timorati sunt quieti in mente, Scrupulosi vero inconstantes: sunt solliciti sine perturbatione, penitent de peccatis cum spe obtinendæ veniæ, è contra Scrupulosi perturbantur frequenter, ac in desperationem sunt proclives. Timorati fugiunt peccata ob amorem DEI, illi vero ob timorem gehennæ, Timorati facile peritiam deponunt, illi vero difficilè. Timorati nituntur in graviore fundamento quo ad suum Judicium, Scrupulosi vero fundantur in frivola sua imaginatione.

33. Unde Prudens Confessarius attentis his signis facile devenire poterit in cognitionem status Conscientiæ sui Penitentis.

ARTICULUS V.

De quibusdam Regulis Confessariū dirigentibus.

1. Licet sit impossibile describere omnes Regulas singulorum casuum qui in Confessione obvenire possunt, tamen diligens ac studiosus Confessarius

Confessarius saltem generales Regulas in promptu habere debet, quibus particulares difficultates hic & nunc in Sacro Tribunali occurrentes quietare ac resolvere posset; conformiter ad Conscientiam uniuscujusq; Penitentis. Unde pro informatione Novellorum Sacerdotum nonnullas scitu necessarias appono Regulas.

2. I. Quoties Penitens confitetur se peccasse actu reclamante Conscientiâ rectâ, debet ipsi præ oculos Sacerdos proponere specialem malitiam commississe, eò quòd non obtemperaverit gratiæ Spiritûs Sancti, qui in tali casu illuminavit dictamen rationis, arguens Penitentem de peccato. In tali tamen casu sciendum est: quod Penitens non committit aliquod distinctum peccatum contra Conscientiam, aliud ab illo quod est contra præceptum, sed idem est peccatum contra præceptum cum aggravante malitia. *Ratio* est: quia Conscientia non habet vim ratione sui, sed ratione Legis quam applicat.

3. Unde licet tales circumstantias teneatur Confessarius in Penitente reprehendere, non tamen sub peccato tenetur de illis interrogare secundum probabilem sententiam, quia sunt purè aggravantes. Nihilominus utilissimum erit tam Penitenti quam Confessario, si etiam de his interrogabit. Penitenti quidem, quia informabitur à Confessario quid in posterum acturus sit circa similia, Confessario vero, quia plenum habebit Judicium.

4. II. Si Penitens confitebitur sola peccata dubia quod idem est ac dicere, si habebit Conscientiam dubiam, non est ei danda absolutio, quia peccata sola dubia, non sunt materia absolutionis Sacramentalis; sed in tali casu interrogandus est juxta statum & conditionem suam de peccatis saltem

saltem venialibus & obviis; quodsi & in his dubiam habebit Conscientiam, interrogandus est de Articulis Fidei, in quibus si deficiat erit instruendus & reprehendus ut culpabilis, & sic una cum tali peccato absolventur & peccata dubia.

5. III Quando Pœnitens habebit in aliquo peccato Conscientiam Erroneam putans aliquam actionem esse sibi licitam quæ ex genere suo est mortalis, tunc Confessarius ut Doctor, debet ipsum instruere ne peccet. Maxime si sit ignorantia vincibilis, quia hæc non excusat à peccato; sed quia ignorantia quæ in uno est vincibilis, in alio potest esse invincibilis, hinc ad prudentiam spectabit Confessarii advertere ad qualitatem Personæ, & alias ejus circumstantias, ut possit cognoscere in quali ignorantia existat Pœnitens.

Licet autem elset in Pœnitente ignorantia invincibilis, adesset tamen spes profectus ex instructione danda, debet Confessarius ex munere suo admonere Pœnitentem hoc & illud esse illicitum: *Ratio* est: quia quilibet Confessarius tenetur docere errantem. Ut docet Sanchez Reiffens &c.

Quando autem Pœnitens elset constitutus in ignorantia invincibili, & nulla esset spes futura emendationis ex instructione Confessarii, nec Pœnitentem à peccato recessurum, non tenetur cum Confessarius admonere, *Ratio* est: quia talis monitio esset inutilis, imo nociva Pœnitenti, unde talis relinquendus est in bona Fide, melius enim est, ut peccet materialiter cum ignorantia, quàm formaliter cum scientia.

Quodsi Pœnitens aliquod patiat dubium, illiusquæ resolutionem petat, tenebitur ei Confessarius veritatem aperire, licet procerto sciat Pœnitentem suis monitis non obtemperare, eo quod in illo

illo peccato sit jam graviter inhabituatus. Ita Sanchez. *Ratio est:* quia Pœnitens eo ipso quod dubitet, jam supponitur habere in conscientia remorsum peccati, ita ut amplius non sit in bona Fide, unde taciturnitas Confessarii fuisset ejus erroris approbatio.

Non desunt tamen qui oppositum docent, uti est La Croix, Tambur, Dicastillo & alii, si nimirum veritas aperta Pœnitenti, ejusq; cognitio sit gravius obsutura, in tali enim casu prædicti Authores putant melius fecisse Confessarium, si ad propositionem dubii dissimulet se quasi non audisse, aut oblitus esset respondere; vel etiam Pœnitenti dicendo: non jam opus esse ut illud sciat. Quorū hæc ratio est: quia in talibus circumstantiis veritatem positive operire, est idem ac gladium Pœnitenti porrigere, quò seipsum lethaliter sauciaret. Primæ sententiæ meo videri in praxi standum esse. Quia in tali casu & Pœnitens in suo dubio perseveraret, & Confessarius non bene satisfecisset suo Officio ut de se patet.

7. IV. Si tandem Pœnitens erit probabilis Conscientiæ circa honestatem alicujus actus. vg. si videbitur ei licitum esse secare modice ligna ad culinam die Festo, tunc Confessarius licet esset contraria probabilitate præventus, tenetur tamen proprium deponere Judicium & conformare seipsum Opinioni Pœnitentis. Quod observari debet generaliter etiam in aliis similibus casibus. Ita Sanchez Reiffen. & alii DD. *Ratio est:* quia gravitas aut levitas peccati Pœnitentis non mensuratur distamine Confessarii, sed Pœnitentis cui imputatur ad culpam.

8. V. Cum Scrupulosis ita Confessarius procedere debet. Imprimis admoneat illos, ut non

plus sapiant quam oportet, sed suum Judicium subijciant Confessarii Judicio dirigendum, ac efficacibus rationibus monstret illis, quod de eorum salute ita est sollicitus ac de propria. Dicat Scrupuloso: quod si tibi male consulam, tuum peccatum mihi soli imputabitur ad ruinam. Nam si Confessarius ante omnia plenam Fidem suæ doctrinæ non obtinebit, certè vix juvare poterit Scrupulosum.

9. Postea cognoscat originem Scrupulorum in Pœnitente, quam cognitam eliminare studeat in successivis Confessionibus, & ideo obligare poterit Pœnitentem, ut sæpius coram ipso confiteatur, paucis tamen est alloquendus verbis, ne scrupulus scrupulo inducatur; nam in multi colloquio non deerit talibus materia Scrupulorum.

10. Si vero sit talis Scrupulosus, qui suæ conscientiæ curam habet, uti sunt Viri Prudentiores, Confessarius tale ei consilium præbeat juxta Vasquez disp. 67. Cap. 2. ut scilicet nil putet mortale, nisi illud quod manifestè & absq; ulla formidine videatur ipsi tale.

11. Major adest difficultas Confessario cum illis Scrupulosis, qui nimium sunt solliciti circa peccata præterita, de futuris autem parum curant. Pro talibus præcipuum remedium solet esse frequentatio ad Confessionem, ut cautiore efficiantur in cavendis futuris peccatis; nam per frequentem Confessionem sæpius agnoscendo peccata commissæ, debent firmiter habere propositum futura amplius non committere. Licet tamen tales non evadunt statim cauti in evitandis futuris peccatis non est tamen cum illis ita severe agendum, sicuti cum illis, qui non sunt Scrupulosi. Interim Confessarius attentè invigilet, ne tales prætextu
Scrupu.

Scrupulorum evitandorum nimiam sibi licentiam usurpent, & aliquando pro Scrupulis vera & manifeste rectæ conscientie dictamina contemnant, magnas trabes pro festucis reputando. Unde in his scrupulis curandis Confessarius magnam debet adhibere curam una cum prudentia, ac discretione spiritûs ipsius Pœnitentis.

12. VI. Si Pœnitens taceret aliquod peccatum quod Confessarius scit ab illo esse commissum, vel quia Complex facti est illud confessus; vel ipse Sacerdos vidit peccantem. Tunc in tali casu si taceret solum illud peccatum, interrogandus est, (caute tamen) maxime si illud resciat ex Confessione Complicis, alioquin frangeretur sigillum Confessionis: si negaret illud se commississe, ordinariè danda est ei absolutio. Ita Diana, Tolletus, &c: *Ratio est*: quia in foro Sacramentorû Pœnitens stat pro se & contra se, adeoq; est illi credendum.

13. VII. Si Pœnitens confiteatur aliquod peccatum mortale in prioribus Confessionibus occultatum. Interrogandus est à Confessario, 1mo. A quot annis hoc peccatum reticuerit? 2do. Quot Confessiones & Communiones cum tali peccato fecerit? 3to. Utrum in omnibus Confessionibus recordabatur ejusdem? Tandem admoneat illum ut reconfiteatur omnia illa peccata præsertim gravia illarum Confessionum in quibus scienter hoc delictum occultavit; cum omnes ille Confessiones fuerint sacrilegæ. In quorum commemoratione juvare debet per interrogationes Pœnitentem si opus aderit.

14. VIII. Si Pœnitens sit constitutus in proxima occasione peccandi; ante omnia Confessarius admoneat eum, ut ipsam quam primum poterit

relinquat, si potest. Quod si noluerit aut in sapius repetitis Confessionibus promiserit & tamen non fecerit, non est absolvendus. *Ratio est:* quia talis non supponitur esse ritè dispositus & contritus, nec habere firmum propositum emendandi, cum affectus ad proximam occasionem peccandi, sit virtualiter ipsa volitio peccati. Pro quo:

15. *Nota I.* Quod occasio peccandi est duplex *Proxima* & *Remota*: ima est illa: in qua constitutus moraliter non potest cavere peccatum. Ut si vg. Petrus cum Helena in eadem domo maneat. *Remota* verò est illa: per quam homo moraliter non cogitur ad peccatum. Primam tenetur Pœnitens fugere sub mortali; quia: *qui amat periculum in illo peribit.* Eccl. 3. *Remotam* verò non tenetur, quia aliàs omnes deberemus exire in Eremum, aut Monachi fieri, ad fugiendas innumeras occasiones peccandi.

16. *Nota II.* Quod licet sub mortali unusquisque, teneatur remove occasionem proximam peccandi, propter rationem superius citatam, non tamen indispensabiliter omnes, sed tantum ille qui potest; si vero sit in tali occasione constitutus, quàm sine scandalo, infamia, aut gravi damno non potest remove & fugere, aut quia non est in ejus potestate alienare illam Personam, quæ Pœnitenti est occasio proxima ad peccandum, tunc ad hanc legem hujusmodi Pœnitens non tenetur, sed à Confessario admonendus erit, ut habeat firmum propositum, quàm primum aderit commoditas se talem occasionem deserturum; & si est occasio proxima ad peccatum luxuriæ, promittat Confessario se specialiter evitaturum colloquia, familiaritates, loca privata, munuscula, aliàsque peccati illecebras, faciendo aliquo modo ex occasione proxima remotam.

17. Quod si in repetitis Confessionibus hæc omnia adimplere promittat, & nihil horum in effectu adimpleat, non est absolvendus; nec de facili tali credendum est, etiamsi promittat firmum propositum se jam ab hinc emendandi, & à suis præteritis peccatis desistendi; quia talis eo ipso quod in præcedentibus Confessionibus simile propositum fecerit, & tamen in iisdem facibus sordescit; signum est quod etiam in moderna Confessione mentietur Spiritui Sancto.

18. Sunt etiam aliqui Pœnitentes consuetudinarii, aut in proxima occasione constituti, qui non ideo continentur ut resurgant à peccatis, sed ne videantur cæteris suis familiaribus indevoti, & hi nullum possunt habere verum propositum amplius non peccandi.

19. IX. Si Pœnitens sit recidivus & consuetudinarius, magnâ Prudentiâ ac discretionē circa ipsum adhibeat Confessarius. Nam talis relapsus non semper est verum signum falsæ Pœnitentiæ, sed potius fragilitatis humanæ.

20. Unde si Recidivus post ultimam Confessionem saltem paululum sese emendaverit, nec tot peccata quot ordinarie solitus fuerat, commisit, & aliquem conatum ad se emendandum adhibuit, debet absolvi, & admoneri, ut in firmo proposito perseveret.

21. Quod si augeat numerum peccatorum, aut saltem ita longo tempore sua peccata continuet aliquoties se vincendo, & iterum relabendo, ac numerum augendo, tunc Confessario duo extrema erunt vitanda. 1mo. Ne per nimiam severitatem sit potius occasio ruinæ Spiritualis & desperationis Pœnitentis, quàm salutis. 2do. Ne è contra per nimiam clementiam potius foveat peccata, quàm

quàm minuat: Unde Prudens ac discretus Confessarius hujusmodi Recidivum, & gravioribus motivis deterreat à relapsu, & dulcioribus verbis erigat mentem in fiduciam D. Bonitatis prout Spiritus S. dabit eloqui illi.

22. Si tamen ista remedia post sæpius repetitæ Confessiones nihil proficiant, & ipse Pœnitens semper in eodem numero peccatorum aut majori accedat, nulumq. serium conatum adhibeat quod tentationibus peccandi resistat, tunc absolutio ei ad tempus denegetur, ne Confessarius Pœnitentem in suis peccatis videatur fovere. Hoc tamen raro faciat, & potius Confessarius omnem lapidem moveat, antequam relapso absolutionem denegat. Agitur enim in tam gravissima causa de periculo desperatæ salutis.

23. *Quæ sunt Remedia Consuetudinariis seu Recidivis à Confessario præscribenda?*

R. Sunt plurima, quorum aliqua sunt Generalia, nempe in omni mala consuetudine adhibenda; aliqua verò sunt particularia in consuetudine tali & tali; vg. Peccati luxuriæ proponenda.

24. *Generalia Remedia sunt danda Recidivo sequentia:* 1. Humiliter ac frequenter cum plena in DEUM fiducia petere auxilium ejus. 2. Frequenter confiteri, & quidem uni & determinato Confessario. 3. Devote communicare. 4. Attente legere de gravitate peccati ac panis infernalibus atrocissimis. 5. Confugere ad preces B. V. Mariæ tanquam universale refugium peccatorum. 6. Fugere occasiones peccandi, videlicet Personas, aut objecta inductiva ad illud peccatum, cujus habet consuetudinem. 7. Tandem cum D. Bernardo poterit Confessarius suadere Recidivo, ut triduo abstineat à familiari sibi vitio in honorem SS.

Trinita-

Trinitatis. Quod si fecerit? iterum persvadeat: ut quinq; diebus abstineat in honorem 5. Vulnerum Christi Crucifixi. & sic deinceps donec totus habitus vitiosus auferatur.

25. Particularia remedia Recidivo danda praefertim quo ad peccatum luxuriae quod est communissimum, ultra Remedia Generalia superius enumerata proponenda sunt sequentia. 1. Ut caveat aspicere Personas cum quibus solet peccare & colloquia cum illis habere. 2. Ut abstineat à calidis & lautioribus esculis. 3. Ut faciat aliquam carnis mortificationem. 4. Ut mane surgendo faciat firmum propositum hac die illud peccatum non committendi, habeatq; illud propositum de die in omni occasione firmiter inhaerens memoriae. 5. Poterit etiam Confessarius praeter motiva supernaturalia adducere alia naturalia, demonstrando; quantum habitus luxuriae obsit sanitati, quomodo abbreviat vitam: saepe enim homines malae conscientiae magis timent mala corporis, quam animae, & plus curant ne moriantur, quàm ne pereant in aeternum. 6. Si Recidivus est adhuc liber consulendum est illi, ut potius nubat, quàm DEUM ita gravissime offendat. 7. Si ebrietas sit causa pravae consuetudinis, ante omnia prius eliminari debet, quia sublata causa tolletur effectus.

Alia remedia singulis peccatis applicanda Prudentis Confessarii relinquo arbitrio.

X, si Penitens erit Puer de quo Confessarius potest prudenter dubitare an sit recte dispositus, & utrum habeat usum rationis sufficientem ad Confessionem Sacramentalem peccatorum? debet in illo considerare sequentia.

I. An habet reverentiam Sacramenti, & utrum intra Confessionem pueriles manibus aut oculis non faciat gestus.

II. Si

II. Si ad interrogata affirmativa, respondit affirmative, & ad negativa negative. vg. Si interrogetur, utrum dæmonia invocabat? respondet *invocam*. Et iterum; non maledicebas verbis pefinis? si respondet; Non. Vel si de eodem peccato interrogabitur semel affirmative; & iterum negative, & ad utrumq; respondet modo interrogationis affirmativo & negativo. Signum est quod non habeat adhuc debitum usum rationis. Et tali danda est simplex benedictio, & si aliquali naturalitate pollet, poterit in augmentum gratiæ Euchari-
stiam sumere.

26. Sed in his bene considerari debet ætas, & aliæ circumstantiæ Pueri, nam licet possit habere usum rationis, quia tamen male est instructus à Matre, ideo conformat se dictis Confessarii, unde talis instrui debet à Confessario, maxime si est ejus Parochus, ad quem sub conscientia pertinet de jure.

27. *Quonam anno Pueri habent usum rationis?*

R. Non potest pro omnibus certum ac determinatum tempus assignari, siquidem hæc res plerumq; dependet à naturali complexione & meliori educatione. Unde licet septimus Annus communius assignetur pro usu rationis in Pueris: videmus tamen experienciâ contrariam, nam Pueri Nobilium honestæ educationis solent habere, usum rationis circa sextum annum, & plebeæ conditionis vix octavo aut nono anno.

28. Unde universaliter protunc habetur in Pueris usus rationis, quando jam habent pudorem naturalem ex aliquo inhonesto facto, etiam si hic & nunc non reprehendantur, quia pro tunc jam sciunt discernere inter bonum & malum, adeoq; jam supponuntur noscere hunc actum esse licitum, illum vero illicitum, sive talis illorum scientia proveniat

veniat ex naturali instinctu, sive etiam ex promulgatione præcepti id prohibentis.

29. *Nota* quod Pueris quàm primum potest fieri, post acceptum usum rationis, debet inculcari actus charitatis DEI & Fidei; ut pro tunc tanquam rationales creaturæ se convertant ad Creatorem per amorem & fiduciam in ipsum.

ARTICULUS VI.

De aliis Regulis practicis, præsertim circa Maleficiatos, Confessarium dirigentibus.

1. *Quid faciendum Confessario cum Penitente Maleficiato?*

R. Cognito maleficio poterit facere exorcismum & uti illis remediis, quæ solent applicare communiter Exorcistæ. Sed quia plerumq; in his falluntur & ipsi Maleficiati, & simul Confessarii ac Exorcistæ, qui facile credunt dictis Maleficiatorum, ideo sciendum est:

2. *Signa Maleficiati esse sequentia.* I. Si agrotus magis horret cibos in occulto benedictos, quàm alios. II. Si in præsentia Eucharistiæ aut reliquiarum vehementer horreat. III. Si laboret siti, aut fame, & tamen neq; bibere, neq; manducare potest, neq; ipsi medicinæ aliquid prosunt, quæ in similibus prodesse solebant. IV. Si ex ore ejusdem exeant quasi infernales fætores sulphuris, picis &c. V. Si ex ventre ejus procedant insoliti clamores ranarum &c. VI. Si in vomitu ejiciantur ranæ, vermes, aut alia similia.

3. *Circa Infantes Maleficiatos hæc sunt signa sequentia*

sequentia. I. Quando per aliquot dies non manducant neq; lac sugunt nulla alia interveniente causa. II. Si sæpius contremiscunt & insomnes ducunt noctes, absq; ulla causa naturali per expertos cognita. III. Quando oculos habent pavidos neq; Sacerdotem intueri possunt. IV. Dum continuo lac sugunt si sint infantes, aut comedunt nunquam tamen satiantur, imo quotidie macilentiores apparent, non obstante quod nutrix sana existat. V. Si repente absq; causa naturali pallescunt amissa faciei & totius corporis complexione. Hoc enim solet fieri ideò, quia Sagarum Sangvinem de corpore illorum sugunt.

Remedia debent hæc adhiberi, nempe: ante cubitum aspergendi sunt aqua benedicta & signo Crucis ac aliis reliquiis muniri debent. Ab infantibus enim facilius maleficia expelli possunt, eò quod illorum anima adhuc remanet innocens.

4. Circa Coniungatos hæc sunt sequentia maleficii signa: I. Si Maritus Uxorem absentem satis diligit, præsentem verò odio habet. II. Cum Vir Uxori, nec vicissim appropinquare potest ad copulam Maritalem habendam, tunc signum est quod aliquod Sagarum corpus intermedium existat. III. Dum natura licet sit satis robusta & tamen debilitatur, quando Maritalis attentatur copula. IV. Si Uxor sit capax, pro illo tamen tempore dum tentatur copula, subito ita constringitur ut penetrari nequeat. V. Si Maritus sit capax ad coeundum cum aliis, non vero cum Uxore propria, etiam si ipsam diligit.

5. Quid faciendum Confessorio si aliqui accedant ad Confessionem quasi obsessi à Damone?

Antequam ad quæsitum respondeam inferius numero 8.

Sciendū

Sciendum est I. Potestatem exorcizandi quam Confessarius vi ordinis habet posse exerceri dupliciter. Solemniter cum certo scilicet apparatu corâ hominibus in loco publico. Et non Solemniter siue Privatum, sine his solemnitatibus per simplicem invocationem Nominis JESU.

Sciendum II. Quadruplex esse Præceptum, quibus à Confessario obsessæ Personæ adjuvari solent, nempe; *Commune, Probativum, Lentivum, & Expulsum.*

Primum est per quod Dæmon ad aliquid agendum vel omittendum constringitur.

Probativum est, per quod aliquid Dæmoni Confessarius præcipit agere vel loqui, ut exinde innotitiam deveniat, num quis vere vel fide sit obsessus.

Lentivum est, per quod Confessarius adstringit Diabolum, ut lenius procedat cum obsessore.

Expulsum est, per quod Confessarius absolute expellit Dæmonem.

6. *Signa* verè obsessi etsi plurima ab Auctoribus enumerari solent, hæc tamen sunt magis secura ac certa ex Ræiffens. I. Si obsessus noscatur ante rudis & illiteratus, postea disputet subtiliter & præsertim variis lingvis quas nunquam scivit. II. Si intelligat verba lingvis ignotis prolata. III. Si verè occulta, aut remota intra brevissimum tempus annuntiet. IV. Si ante fuit debilis, nunc supra modum evadit fortis. V. Si aliquis tumor aut insolitum signum corporis ad iussum Confessarii in Nomine JESU evanescat, & iterum jubente appareat. VI. Si certo sciatur per aliquot dies nihil manducasse & bibisse, & tamen robustus appareat. VII. Si nulla alia præcedente causa velit sibi mortem inferre, ita ut se cruen-

ter saxis collidat; in ignem mittat, nec tamen malum sequatur. VIII. Si seipsum aliquo instrumento lædat, & mox sine ullo remedio sanetur IX. Si Sacramenta, Reliquiās, Sacerdotes contra suam voluntatem odio habeat. X. Si elevetur in aera, vel absens ad iussum Confessarii illico se sistat.

Sunt etiam alia plurima signa, in quibus & recensitis oportet esse Sacerdotem omni ex parte cautum, ne in illis simulata malitia interveniat, præsertim in mulierculis, quibus de facili non est credendum.

Si enim alterius lingvæ proferat quasi obsessus plurima verba, non ideo statim credendum est, maxime si illa Confessarius non intelligit, utrum bene vel male sint prolata; sed adhiberi debent alii in hac lingua periti.

Sunt enim plerique Complexionis melancholicæ, uti sunt Hypochondrici, excessum habentes in atrabile, ut refert Candidus Brognoti tom. 2. diff. 4. qui mirabiles actiones exercere solent, velut maleficiati aut obsessi mirabilia loquentes.

7. Habitò itaque efficacissimò signò veræ obsessionis, procedat ad expulsionem, si tamen velit exorcizare publicè & solemniter, prius omninò licentiam ab Ordinario obtineat, & si est Regularis à suo superiore facultatem habeat, aliàs & seipsum & Sacramentum Exorcistatūs exponeret ludibrii periculo.

8. Quantum tamen ad Confessionem obsessi pertinet de quā in præsentī sermo; audacter Confessarius plenus Fidē Dæmoni imperet præceptò Lenitivò ne ipsum ad Confessionem faciendam impediat, quā auditā poterit si velit ulterius ad Exorcismum Particularem aut Solemnem procedere scrvatis tamen servandis.

9. Sive autem Solemniter sive Privatim obsessum velit exorcizare, hæc ipsi ulterius observanda sunt. I. Ut ante omnia sit plenus Fide & fiducia in DEUM in cujus potestate Dæmoni imperat, nihil hæsitando. II. Præparet animam suam in oratione & Jejunio juxta doctrinam Christi. III. Nihil quærat ex Dæmone quantumvis bona, quæ non pertinent ad liberationem obsessi. IV. Non multum cum Diabolo discorrat, nec ad illius dicta spontanea multum attendat. V. Si promittit se egresurum hoc vel illo tempore, non credat, sed ulterius juxta authenticum Rituale cum ipso procedat. VI. Ad quæsitæ ejus nihil respondeat, & ad ridicula ejus facta vel dicta, minima levitate risus feratur Exorcista, imo circumstantes ad orationem alliciat. VII. Semper imperativè ad Dæmonem loquatur, verbis etiam utendo (si ei videbitur) contumeliosis & indignatione plenis. VIII. Dum malus Spiritus exorcismo debilitatus apparebit jam exiisse de corpore, non propterea quiescat prudens Exorcista, sed ulterius urgentius contra ipsum insurgat; quia ideo Dæmon exire aliquando se simulat, ut interrupto exorcismo vires suas congreget, prout sæpius experientiâ comprobatum est.

10. *Quæ media applicare debes Confessarius obsesso recenter liberato?*

R. Hæc sequentia: I. Talem esse instruendum, ut continuet in fortissima Fide & fiducia erga DEUM, ita ut si aliquando strepitus aut clamores audiat, non facile credat se denuo obsessum fore. II. Juxta factum D. Bernardi, juvat, ut exorcismus calamô & atramentô benedictô scriptus suspendatur in collo liberati, his verbis: *In Nomine Domini nostri JESU Christi præcepto tibi Dæmon, ne*

hanc creaturam DEI ingrediari in posterum. III. Juvat etiam ut taliter liberatus secum ferat Reliquias. IV. Ut ducat vitam abhinc piam. V. Ut frequenter invocet Nomen JESU.

Si potest fieri commode, recenter liberatus sit per aliquot dies cum suo Exorcista, ut in difficultatibus & tentationibus Sathanae adjuvari possit.

11. Quid facendum Confessario cum Pœnitente si consteatur se tenere Dæmonem in Annulo, nummo, aut alia re inclusum, à quo liberari nequit, etiamsi scriptus illa projiciat aut frangat?

R. Cognita veritate rei debet sequentia observare. I. Admonendus est Pœnitens, ut præter dolorosam contritionem & Confessionem peccatorum suorum eliciat ferventem detestationem, ac execrationem omnis pacti Diabolici. II. Firmandus est, ut ab hinc nihil timeat minas Diaboli, qui sub diversis figuris poterit ipsi apparere. III. Absq; ullo timore jubeat Confessarius sibi tradi inclusum Dæmonem, habens firmam fidem illum à se non discesurum donec finiatur res. In qua etiam fide corroborandus est & ipse Pœnitens. IV. Tandem post discessum Pœnitentis, Confessarius invocato Nomine SS. Trinitatis, sedens cum stola quasi pro Tribunali, illam rem in qua Dæmon includitur ante se ponat, formans sequens præceptum expulsi-
vum.

*Ego N. Minister Christi & Ecclesiæ tibi maledicto Dæmoni præcipio in Virtute SS. Trinitatis, & in Nomine Domini Nostri JESU Christi ne in tuo decessu, vel minimum mihi, aut aliis nocumentum ullum inferre præsumas, neq; excites strepitum, vel post te factorem relinquas. Eadem Auctoritate & Potestate In Nomine Domini Nostri JESU Christi tibi præcipio, ut totaliter recedas, & fugias: nec
in*

in posterum ullam habeas potestatem revertendi ad creaturam illam, nec illam ullo modo molestandi ac vexandi. Fuge ergo & recede spiritus immonde & apostatice, sic enim impero tibi In Nomine Patris & Filii & Spiritus S. Amen.

Poterit Exorcista ad ultimum præceptum illum Fuge ergo &c. in opprobrium Dæmoni vas illud confringere & pedibus conculcare, ac fragmenta ejus si sint combustibilia igne benedicto comburere ad id tempestive præparato. Hæc Ubaldo Stober part. 2. q. 9. m. 186.

12. Quid faciendum Confessario cum Penitente si confiteatur se esse subscriptum Diabolo ad certum tempus quod jam proxime expirat?

R. Ante omnia cautissime procedat cum talibus Personis, ne ipsum & Sacramentum Penitentiae turpis lucri gratia illudant sperantes ab ipso se aliquid recepturas. Deinde attendat si non sunt sagæ quæ jussu Dæmonis solent absq; ulla veremundia modo turpissimo peccata luxuriæ confiteri, ut ipsum Confessarium ex inde tentationibus repleant.

Quodsi nulla deceptionis signa appareant cum talibus hoc modo procedat. I. Disponat Penitentem ad dolorosam Confessionem omnium suorum peccatorum. II. Detestet pactum cum Diabolo, illudq; per merita Christi annulet cum plena fiducia, non obstante, quod illi Dæmon non reddat cyrographum. III. Renovet professionem Fidei. IV. Muniatur Ss. Reliquiis. V. Oret frequenter, ac muniatur sæpius signo Crucis, cum asperzione aquæ benedictæ. VI. Admoneatur ut fortiter resistat tentationibus Diaboli, neq; timeat horribiles aspectus ejus. VII. Confirmetur in fiducia erga DEUM, quia tales solent desperare se jam impossibile

stibile salvos fieri. VIII. Dum imminet tempus determinatum subscriptionis, huic Confessarius vel alter Sacerdos assitit personaliter, suadendo ante hoc tempus adhuc Confessionem & Communionem faciendam esse.

13. *Quid faciendum Confessario in Confessione Magarum vel Sagarum?*

R. Hæc debet observare sequentia, I. Interrogandi sunt tales: 1mo. A quo tempore in hunc statum devenerint? 2do. Quoties intra hoc tempus confessi & Communicati sacrilegè fuerint? 3^{tio}. An Hostias non tractaverint male, ut ad superstitiosas res adhiberent? 4to. An alios in hac arte instruxerint? 5to. An aliis nullum grave damnum vitæ, famæ, aut fortunæ intulerint? quodsi sic, quoties quo ad singula contigerint? 6to. An abjurando DEUM vel negando Articulos Fidei ipsum Dæmonem non adoraverint, & quoties? 7mo. An cum ipso Diabolo, vel cum aliis ejusdem vel diversi sexus conjugatis vel solutis viria carnis exercuerint? 8vo. An Res Sacras non profanaverint superstitiose abutendo illis? 9no. Quoties horrendas blasphemias in DEUM & Sanctos protulerint? 10mo. An se Diabolo subscripserint atramento vel proprio Sanguine; & utrum ab illo cyrographum receperint? si illud ostendant? Sacerdos delaceret & in igne benedicto comburat.

II. Finitâ Confessione repetat cum talibus Confessarius dolorosam detestationem suorum peccatorum cum efficaci proposito. Item renuntiationem Diabolo & affectui ejusdem. Poterit etiam cum illis facere renovationem Professionis Fidei,

III. Moneat ipsos per talem renuntiationem & Confessionem omnia jam pacta Diaboli solvi, & subscriptionem Diabolo datam pænitus cessare, etiam

ampli Cyrographū sibi datum amplius non redderet.

IV. Si intra Confessionem prædictæ Personæ fateantur aliquos infantes in nomine Diaboli, aut alio quovis modo invalide baptizasse, obliget illas Confessarius, ut sibi id extra Sacramentum Pœnitentiæ manifestent, ut talibus in remedio salutis summè necessario subvenire possit. Sapius enim Sage sunt Obstetrices.

V. Si dicant Hostiam in aliqua terræ parte servasse, Confessarius hanc rem DEO commendet, quia in loco humido supponitur species Panis jam corrupta esse, præsertim à longo tempore.

VI. Taliter verò confessis, detur absolutio ab omnibus censuris & peccatis; & quia tales Personas solet Dæmon infestari, muniantur Reliquiis, imo potest scribi Exorcismus calami & atramentò benedictis, & apponi collo earum. Exorcismus vero potest esse talis:

Ego N: ut Minister Christi & Ecclesiæ in Nomine Domini Nostri JESU Christi precipio vobis Dæmonibus, ne impotenter sive per vosmetipsos, sive per alias maleficas Personas introductas hinc creaturæ DEI N. quomodocūq; nocere aut molesti esse præsumatis.

Plura de Sagis in casu extraordinario videri possunt apud Layman l. 3. tract. 6. cap. 3.

14. *Quid faciendum Confessario si vocetur ut spectra diabolica vel magica expellat à Domibus quas infestant?*

R. Debet imprimis attendere ad omnes circumstantias loci, temporis, Personarum &c. accurate examinando an sint vera spectra? vel potius vanus timor aut aliqua fraus humana?

II. Cognita re quod sint spectra Diabolica, ante omnē Patremfamilias ac congregatos domesti-

cos efficacibus verbis ad firmam fidem ac fiduciam in DEUM, nec non ad contritionem de peccatis suis adhortetur

III. Postea indutus super pelliceò & stolâ accepta, Cruce, & Candelis benedictis accensis, acceptâ aquâ benedictâ simul cum habitatoribus processionaliter accedat ad portam domûs, ibiq; Litanias de Omnibus SS. inchoet, quas circumeundo continuat, & in loco principaliter infestato coram exposita Crucifixi Imagine finiat, monendo domesticos ne in fide dubitent; ad hæc enim fides magna requiritur.

IV. His peractis tanquam Iudex à DEO destinatus sedens, voce gravi præceptum probativum contra Dæmonem pronuntiet dicendo:

In virtute SS. Trinitatis, & in Nomine Domini Nostri JESU Christi præcipio vobis Dæmones ut si habeatis aliquam potestatem in hanc domum, detis mihi sine ulla latione signum evidens præsentia vestra, causando aliquem tumultum, aut rumorem, quem prius me absente causare consueveratis.

Quodsi nullus tumultus, aut aliud signum præsentia habeatur, rectè infertur, aut ibi nullum fuisse spectrum, aut jam evanuisse, aut esse animam damnatam, vel in purgatorio existentem.

Ultimò, genuflexis cæteris & firma fide ac fiducia in DEUM orantibus, ipse Confessarius sedens pro Tribunali ad expulsionem procedat, faciendo exorcismum ex aliquo Rituali acceptum.

Hoc ipsum faciat si anima damnata foret, est enim ejusdem conditionis cum Spiritu malo.

15. *Quid faciendum, si adhibitis omnibus modis adhuc dubitetur an sit spiritus bonus vel malus?*

R. Ex Armamentario Spirit. p.2. c. ult. q. 7. practicandus est modus P. Joann. Godi. Ille enim vocatus

vocatus in similem domum, cum Sociis Officium Defunctorum recitavit. Postea strepitu exurgente adjuravit spectrum in Virtute SS. Trinitatis, & Nominis JESU: ut non recedat de loco priusquam ad ea de quibus interrogaverit veraciter respondeat.

Quæsitv autem I. An esset Spiritus bonus vel malus? Poterit etiam pro majori securitate (si dicat se esse Spiritum bonum) peti, ut secum Nomen JESU honoret & devote invocet. II. Instet: Quis esset? quid velit? quibus cognitis illam animam dimisit, & pro illa quæ petebat facienda curavit.

16. *Quid faciendum Confessario cum illis, qui proponunt in Confessionali varias sibi revelationes factas, aut in extases se raptos?*

R. I. Talis Confessarius non solum debet seipsum informare in Tgeologia morali, & speculativa, sed præcipue in mystica, quam haurire poterit in libris S. Teressæ, ex Tractatu D. Cardinalis Bonaventuræ de discretionem Spirituum. Imò debet legere etiam libros Medicorum. quoniam effectus provenire possunt à natura, & qui non?

II. Non debet esse facilis ad credendum.

III. Non facile applaudit tali Penitenti, laudando illum, aut miretur quasi Sanctum, quinimo moderate increpet, tentando illum, num aliqua in ipso lateat superbia.

17. *Circa Revelationes advertat.* I. An materia revelata nihil contineat contra fidem? II. An Penitens revelationes passus, sit vitæ devotæ, humilis, & abnegans seipsum? III. An supra suum statum pusillanimitatis revelat difficilia? IV. An non sit nimis Melancholicus? V. An revelata tendant ad Majorem DEI Gloriam?

Plura videantur ex P. Adalberto Reiffenst. p. 2.

cap. 1. circa Revelationes Sanctæ Teresiæ.

18. Circa verò Extases hæc sunt notanda.

Extasis est. Alienatio Potentiæ imaginativæ ab alijs rebus cum fixa detentione in certa alicujus objecti consideratione.

Hæc dividitur in *Supernaturalem Dæmoniacam* & *Naturalem*, quas discernere est difficillimum.

Supernaturalis provenit à DEO, & à Sancto Dionisio describitur, quod sit quædam: *Voluptuosa elevatio devotæ animæ supra se deserto exteriori homine ad Supernaturalem Divini amoris fontem.*

Dæmoniacæ tunc habetur: dum vel Diabolus immediate, vel ejus ope Magi mentes hominum à sensibus externis alienant, figendo potentiam imaginativam ad certum objectum à Diabolo præsentatum. In quo Casu Dæmon vel externos sensus modo insensibili ligat, vel impedit ne in illos spiritus animales defluant ad officia sensuum necessarii.

Signa discernendi Extasim Supernaturalem à Dæmoniacæ licet plura à Matthæucio in sua practica tit. 3. cap. 3. Art. 1. n. 12. sint assignata, illud tamen præ cæteris esse videtur certius: Si nempe homo extaticus sit præditus heroicis virtutibus, neq; post extasim gloriatur, sed magis humilietur & doleat, quod ab alijs audiatur se passum fore extasim quam celare voluit. Alia signa ut est frequentissima extasis, aut elevatio à terra non adeo efficaciter probant extasim esse Diabolicam, aut Supernaturalem. Quia plures leguntur Viri devoti frequentissime extasim habuisse, & tamen hæc fuit supernaturalis etiam si non fuerint à terra elevati.

Naturalis Extasis oritur ex valde intensa & immoderata consideratione objecti nimium directi
aut

aut satis terrefici per quam confluunt in cerebrum omnes spiritus animales, vel saltem potiores, qui sunt in sensibus externis & potentia locomotivâ ita, ut prædictæ potentia, evacuata quasi mortuæ videantur, donec à cerebro denuo ad illas spiritus animales revertantur.

Et hæc extasis teste Paulo Zachia possit verari etiam de rebus cælestibus, ante per intensam meditationem phantasiæ representatis. Etsi fuerint copiosi spiritus melancholici collecti in cerebrum debile, longiori tempore durabit extasis naturalis, quæ postea disponet in Apoplexiam aut Catalepsim.

19. Porro *Sciendum est* quòd plures sunt morbi, qui habent quandam similitudinem cum extasi naturali: uti sunt: *Catalepsis* qua homo destituitur omni sensu. *Cares* qui est somnus profundissimus: sicuti etiam *Coma somnolentum*; cum hac differentia, quod primus somnus procedat à frigido, secundus vero ab humido, & ideo diversis nominibus appellentur. *Coma vel* quæ est propensio ad somnum, ubi tali morbo laborantes etsi facile dormiant, de facili tamen iterum excitantur. *Suffocatio uteri*: est morbus Fæminis familiaris, qui si magnus? mulieres tanquam mortuæ apparent, transactio tamen, proximè audita referunt.

ARTICULUS VII.

De Regulis Confessarii circa Ægrotos & Captivos morti destinatos.

1. *Quid observandum Confessario circa Penitentes Ægrotos?*

B. Ante omnia invocato DEI auxilio, taciatis sibi

sibi firmum propositum nihil aliud quærere nisi salutem proximi. II. Eadem promptitudine adire studeat pauperes ac divites. III. Ante ingressum, interroget domesticos, de conditione morbi, moribus infirmi, ut possit ei condolentiam magis familiarem facere. IV. Ingressus cubiculum dicat: *Pax huic domui*; aspergatq; infirmum aquâ lustrali. V. Verbis condolentibus ac placidis captet sibi benevolentiam ægroti. VI. Patienter ferat discursus infirmi de suo morbo etiam si narrati prolongentur, & ex ipsis remediis corporis inefficacibus, prudenter ac discrete inclinet discursum ad præstanda remedia animæ. VII. Caveat Confessarius cum infirmo, & præsertim Famina, clausa januâ & absentibus omnibus loqui, sed apertâ januâ quantum fieri potest Confessionem excipiat. VIII. Si infirmus renuat confiteri alliciat eum efficacibus verbis. Si amici verentur admonere infirmum de periculo mortis, ipsemet Confessarius discretè ac suaviter id ei innuere non omitat, ne in spem futuræ sanitatis differat Confessionem.

2. *Quid observandum Confessario circa Moribundum?*

R. Omnia illa præcedenter dicta; & ultra hæc debet monere Confessarius Moribundum ut abjectis sæcularibus negotiis, quæ de facili compensari possunt, omnem curam adhibeat circa salutem suam. II. Admonendus est, ut si adhuc aliquod peccatum sit omissum in præcedenti Confessione, aut de novo commissum confiteatur & viaticum desideret. III. Datò Viaticò, ut aliquo titulo Indulgentiam plenariam obtineat. IV. Datâ Cruce ad manus aut ante oculos positâ, dicat cum infirmo actus jaculatorios breves. V. Informetur ut semper habeat in ore vel mente Nomen JESU & MARIE.

RIÆ VI. Si videatur jam amisisse sensus, alloquatur eum ex superiori parte capitis ad cerebrum.

Nota I. Quod Moribundus potest absolvi ab omnibus casibus reservatis & censuris, etiam à simplici Sacerdote, si alius in promptu non habeatur.

Nota II. Quod dum inferior absolveret à casibus reservatis Moribundum, debet sub mortali tria ei imponere onera, antequam illum absolvat.

1. Ut si convaluerit præsentet se Superiori habenti potestatem à reservatis absolvere.
2. Ut habeat promissionem de stando mandatis Ecclesiæ.
3. Si satisfactio alicui debeat fieri, debet ei satisfacere prius, vel cautionem jaratam dare.

Nota III. Quod absolutus à reservatis quæ non habent annexam censuram, licet convaluerit, non tenebitur tamen se præsentare Superiori. Ut docet Navarrus & alii.

Nota VI. Quod Moribundus destitutus usu lingvæ si pectus pulset, aut suspirans in Cælum oculos levet vel aliud signum doloris ostendat debet absolvi. Quodsi dubium sit, utrum ista signa fuerint orta ex vi contritionis, vel potius ex dolore & angustia mortis, danda est absolutio sub conditione, ne exponatur nullitati Sacramentalis absolutio. Ita DD. communiter.

Si vero nullum signum dederit, adfuisse tamen unus, vel alter testis, asserens petitam fuisse ab eo Confessionem & habuisse signa contritionis, dū adhuc utebatur sensibus, debet absolute absolvi.

Caterum si nec signa nec testes signorum habuisset Confessarius, absolvat Moribundum sub conditione, si hic Christianè se hactenus gesserit, nempe ut bonus Christianus frequentando Sacramenta.

Nota V. Quodsi Moribundo vg. lethaliter vulnerato

nerato peremptoriē esset necessarius, & Confessarius & medicus, debet prius Confessarius unum vel alterum peccatum audire & absolvere, tandem cedere Medico ad medicinam applicandam, si autē supervixerit, confiteatur iterum integrē, & iterato absolvatur.

Nota VI. Quod in evidenti periculo existentes v.g. bello aut naufragio possunt absolvi, audito iterum uno vel altero peccato. Quodsi req. hoc possunt exprimere propter imminens periculum, sufficit ex ipsis signum doloris v.g. tussio pectoris, in quo casu possunt simul absolvi plures per hanc formam: *Ego vos absolvo à peccatis vestris* &c. Ita DD.

Nota Quòd Mulieres pręgnantes, quę octavo mense expertę sunt periculosos partus, aut quę primo pariunt, debent absolvi sicuti alii moribundi, quia sunt in evidenti periculo constitutę.

3. *An Viaticum potest dari non jejuno?*

R. Affirmativē juxta communem sententiam, maxime si infirmus non possit sine incommodo absq; cibo vel potu expectare mediā horā, vel si longe distet & periculose agrotet.

4. *Unde dicitur Viaticum?*

R. A via æternitatis quam ingressurus est infirmus, est enim salutare pabulum animarum Moribundi resocillans, & augmento gratiæ corroborans.

9. *Potestne in eodem morbo pluries dari Viaticum?*

R. Potest & quidem post sex aut octo dies. Ita Henrīq; & alii apud La Croix

6. *An potest dari Viaticum deliranti propter v.g. febrim malignam?*

R. Posse dari, si nullum adsit periculum irreverentię

De Regulis Confessarii circa Aegrotos &c 474
verentiae Sacramenti, praesertim si ante delirium
fecerit confessionem.

7. *Quid observandum Confessario cum Aegrotis con-
tagiosis?*

R. Acceptis remediis, quae solent applicari
contra pestem; brevibus verbis excitet illum ad
dolorosam Confessionem. II. Sive in actuali con-
fessione, sive post, non valde applicet propinq; fa-
ciem ad os infirmi. III. Collocet se in tali loco
ad Aegrotum ut exhalationes ex lecto & ore infir-
mi potius cum aura recedant à Confessario, non
vero accedant ne inficiatur. Cetera observabit,
sicuti cum aliis infirmis.

8. *Quid faciendum Confessario cum illis Aegrotis
qui proximo suo injuriam nolunt dimittere?*

R. Talibus proponat exemplum Christi qui pro
inimicis suis oravit in patibulo Crucis. Exem-
plum Sanctorum uti S. Gualtherii. II. Deinde re-
flectat infirmum, quomodo in precibus vindictam
petit à DEO, dicendo *Dimitte nobis debita nostra
sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Ac si
diceret: quod sicut ego nolo debitori meo dimit-
tere, ita & tu Domine non dimittas mihi. Dicat:
quid periculosius est hac malitiâ, praesertim illi
qui multis peccatis obnoxius, brevi sistendus est tre-
mendo DEI Judicio. Quodsi nihil horum animû
aegroti emolliat, ad genua ipsius provolutus Con-
fessarius ostensa imagine Crucifixi adjuret ipsum,
ut si non amore adversarii, saltem amore Cruci-
fixi Redemptoris dimittat offensam, misereatur a-
nimæ propriae cui magis quam adversario noce-
bit si non dimittet.

9. *Quid faciendum cum illis infirmis qui sunt
adeo multum pudici: ut suspitio habeatur, ne ali-
quod subriceant peccatum?*

R.

R. Talibus debet mansuetis verbis discretus & prudens Confessarius facere ad seipsum confidentiam. II. Debet illos monere, quod teneantur ad strictè servandum secretum etiam post mortem eorum. III. Monstret aliqua exempla de damnatis pluribus, qui post mortē peccata sua toti mundo exposuerunt, quæ inani pudore conticuerunt IV. Fateatur Confessarius se esse longe majorem peccatorem, qui graviora forsitan commisit peccata. Quæ media etiam cum sanis Penitentibus observanda erunt Confessario in similibus circumstantiis constituto.

10. *Quid observandum est Confessario cum Captivis ad mortem necdum condemnatis?*

R. Omisitis pluribus perplexitatibus hæc debet observare. I. Imprimis ingressus Carcerem, debet sibi reconciliare amorem & confidentiam; qui modus debet esse Confessariis communissimus. II. Excitet Captivum ad virtutem Penitentiae & resignationis in D. Voluntatem. III. Non suscipiat onus in se impetrandi remissionem supplicii; quia reus facile posset contra ipsum concipere odium, non secuto effectu, ut bene notat cum aliis Lochner, vel quia non ita se seriò disponderet, ad Penitentiam, si haberet spem futurae veniæ. IV. Ordinarie non est inducendus ad Confessionem reus, nisi prius in torturis, aut judicialiter sit sua crimina confessus, quia potuisset coram Confessario suum crimen tacere, ut illum haberet pro Patrono. Nisi sit infirmus graviter vel aliud immineat periculum.

Nota Quodsi reus confiteatur suum crimen in Confessione quod non vult coram Judice confiteri, eò quod non possit in foro contentioso plenè probari, non propter id deneganda est ei absolutio, juxta

juxta Cardenas Pichler & alios, nō obstante cōtraria sententia D. Thomæ & plurium DD. *Ratio est*: quia talis captivus per spontaneam Confessionem contra seipsum Judici arma praberet. Secus dicendum; si illud crimen in foro contentioso, non tantum semiplenè, verum etiam probalissime probaretur.

Non debet tamen Confessarius reum in hac edocere sententia, nec positive ad negandum in similibus circumstantiis incitet. Hoc enim vergeret in damnum publici boni & justitiæ vindicativæ.

II. Quid observandum est circa captivos mortis destinatos?

R. Ultra jam dicta debet ulterius observare sequentia. I. Non debet suadere fugam etiam si sciret ex Confessione illum innocentem. II. Si scivisset ex Confessione Sacramentali esse innocentem, sed tantum falsis testibus, vel vi tormentorum esse convictum, non propterea deberet adire Judicem, sed hanc rem DEO commendare. *Ratio est*. quia Judex ex una parte nihil ad persuasionem faceret, cum ipse judicaverit secundum allegata & probata; ex altera parte daretur occasio aliis captivis etiam nocentibus sua crimina reticendi in Confessione. III. Si reus aliquem ex malitia in Judicio sive vi tormentorum proclamavit complicem criminis, inducatur à Confessario ad revocationem sub nullitate absolutionis, quia est grave præjudicium alteri. IV. Si consteatur captivus bona fortunæ proximo ablata extare alicubi, invigilet Confessarius, ut restituantur Dominis suis. V. Post completam Confessionem absolvat eum ab omnibus peccatis, & censuris, etiam in Bulla Cænæ, vel aliàs Papæ reservatis. VI. Injungat reo satisfactionem, levi tamen, quam cū ipso melius si persolvat, cum talis habeat conturbatam mentem propter

propter imminentem mortem. Addendo ut reliquos carceris squallores & ipsum supplicium offerat pro peccatis suis jungendo cum amaritudine mortis Christi.

12. *An teneatur fur ad restitutionem damni per furtum illati de bonis propriis?*

R. Si fur pro furto afficiatur morte, juxta Pichler lib. 5. Decret. tit. 7. n. 22. non tenetur, quia jam damnum compensatur supplicio, ut plerumq; observat multorum locorum consuetudo. Quod debet intelligi de damno ex homicidio orto.

Melius tamen respondetur cum distinctione, quod scilicet: si illa numero & entitate bona prius ablata transferunt in bona furis. debeat reddi, etiam si foris supplicio perimendi, remaneant liberi, & uxor: quia adhuc sunt aliena, si vero de bonis ablatis non participavit uxor, satis erit supplicium pro restitutione.

Cætera de dispositione condemnati ad mortem supplicii; observentur, quæ habentur in Rituali, & aliis libris ad hoc confectis.

13. *Quid observandum Confessariis si damnatus ad mortem sit Turca, Judæus, aut Hereticus?*

R. Ante omnia studeat Confessarius benevolentiam sibi captivi infidelis captare. II. Omnem moveat lapidem ut perducatur illum in agnitionem Fidei. III. Si promptum se exhibeat ad amplectendam fidem, instruatur in fide, & disponatur ad fructuosè recipiendum Baptismum, IV. Quia solent Judæi renuere Fidem nostram propter infamiam sue familiæ in Synagogis, hinc poterit ei Sacerdos innuere occultam esse rem ejus conversionis, in quo casu deberet baptizari secrete, ne videretur in promissione deceptus. V. Sive autem sit condemnatus

damnatus ad mortem conversus, sive non, committetur eum laboriosus Confessarius usq; ad locum supplicii. VI. Quodsi usq; in loco supplicii ederet signa conversionis, persuadendum erit Judici, ut executionem sententiæ ad aliquale tempus suspendere velit, donec condemnatus in articulis saltem necessariis necessitate medii instruatur. VII. Taliter baptizandis juxta *Gobat* conferri debet baptizmus cum ceremoniis in Rituali præscriptis. Paternos autem adhibere non putant aliqui esse necessarium, apud Reiffens trat. 16. q. 3. append. 3. addit. 6.

14. *Quid faciendum Confessario si condemnati ad mortem fuerint Magi vel Sages?*

R. Imprimis est necesse Confessario cognoscere utrum sint tales. Porro signa Magi vel Sages sunt sequentia. I. Si in tortura nullum signum doloris habeant. II. Si ad quæstita taceant, vel inepta respondeant. III. Si in tortura cachinnationes exercent.

Tunc Confessarius habito signo quod tales sint scilicet Magi vel Sages, nulli parcendo labori imprimis Exorcismum instituat. II. Invocato auxilio DEI studeat illos ad seriam penitentiam adducere. Cætera observentur quæ supra Art. 6: N. 13. dicta sunt.

15. *Quam habent Indulgentiam Moribundi specialiter ac novissime concessam?*

R. Ex speciali concessione Benedicti. XIV. In Bulla quæ incipit: *Pia Mater* &c. edita 5. Aprilis 1747. habent Indulgentiam plenariam, & quod maximum est, absolutionem à penis purgatorii, si has conditiones observent.

I. Ut Sacramenta Penitentiae, Eucharistiæ & Extremæ Unctionis, quantum infirmitas permittit, recipiant.

II.

II. Ut ex manu Domini mortem ipsam patienter subeundam ac omnes dolores in satisfactionem penarum quas peccando promeruerint libenter acceptent.

III. Ut benedictionem à Sacerdote recipiant.

Modus.

ASS. BENEDICTO PAPA XIV.

Pro opportunitate temporis servandus ad impertiendam Benedictionem in Articulo mortis constitutis.

Benedictio in Articulo mortis cum solat impetiri post Sacramenta Penitentiae, Eucharistiae, & Extrema Unionis, illis infirmis qui vel illam petierint, dum sana mente & integris sensibus erant, seu verisimiliter petissent, vel dederint signa contritionis; impertienda iisdem est etiamsi postea lingua ceterorumque sensuum usu sint destituti aut in delirium vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impenitentibus & in manifesto peccato mortali morientibus est omnino deneganda.

Habens praedictam facultatem Confessarius ingrediendo cubiculum ubi facit Infirmus dicat. Pax huic domui &c. ac deinde aegrotum cubiculū, & circumstantes aspergat aquā benedictā dicendo. Asperges. &c.

Quodsi aegrotus voluerit confiteri audiat illum & absolvat. Si Confessionem non petat excuset illum ad eliciendum actum contritionis & de hujus benedictionis efficacia ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat, tum instruat atque hortetur ut morbi incommoda ac dolores in antea vitae expiationem libenter perferat, DEOQUE sese paratam offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit & mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem penarum quas peccando promeruit. Tunc piis ipsum verbis

De Regulis Confessarii circa Aegros &c. 480
consoletur in spem erigens fore, ut ex Divina Munificentiæ largitate, eam peccatorum remissionem & vitam sit consecuturus æternam. Hæc est instructio SS. Benedicti. XIV. Postea dicat:
V. Adjutorium nostrum in Nomine Domini
R. Qui fecit Cælum & Terram.

Antiphona.

Ne reminiscaris Domine delicta famuli tui (: vel ancillæ tuæ) neq; vindictam sumas de peccatis ejus.

Kyrie eleyson, Christe eleyson Kyrie eleyson
Pater Noster &c.

V. Et ne nos inducas in tentationem
R. Sed libera nos à malo
V. Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam)
R. DEUS meus sperantem in Te
V. Domine exaudi orationem meam
R. Et clamor meus ad Te veniat
V. Dominus vobiscum
R. Et cum Spiritu Tuo

Oremus.

Clementissime DEUS Pater misericordiarum & DEUS consolationis, qui neminem vis perire in Te credentem atq; sperantem, secundum multitudinē miserationum tuarum respice propitius famulum tuum N. quem tibi vera fides & spes Christiana commendat. Visita eum in salutari tuo & per Unigeniti tui Passionem & mortem omnium ei delictorum suorum remissionem & veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui te Judicem propitiatum inveniat, & in Sangvine ejusdē Filii tui ab omni macula abluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem Christum Dominum Nostrum. *Tam dicto ab uno ex Ministris adstantibus: Confiteor &c.* Sacerdos

Sacerdos dicat: Misereatur &c. Deinde

Dominus noster JESUS Christus Filius DEI vivi. qui B. Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi atq; solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat Confessionem tuam & restituat tibi stollam primam quam in Baptismate recepisti. Et ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, Indulgentiam Plenariam & remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In Nomine Patris, & Filii &c.

Per Sacrosancta humanæ reparationis Mysteria remittat tibi Omnipotens DEUS omnes præsentis & futuræ vitæ pœnas, Paradisi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducatur. Amen.

Benedicat te Omnipotens DEUS Pater, Filius, & Spiritus S. Amen.

Si vero infirmus sit adeo mortis proximus ut neq; Confessionis Generalis faciendæ, neq; præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim sacerdos Benedictionem ei impertiatur.

Hæc apponere placuit in fine hujus Articuli, ut Sacerdos Moribundum visitans hanc Benedictionem ad manum in promptu habeat. Quæ impertienda est non tantum Moribundis in lecto, sed etiam in executione justitiæ Civilis gladio aut quovis alio modo interimendis, cum ambo sint in Articulo mortis.

Illud tamen sciendum est: quod hanc Benedictionem, non quilibet Confessarius cum fructu Moribundo dare poterit, sed solum ille qui ab Ordinario Loci specialem licentiam sive subdelegatam potestatem habebit; *Ratio est*; quia Benedictus XIV. solis Episcopis hoc munus concessit sive delegavit, cum facultate subdelegandi idem Officium uni vel pluribus Sacerdotibus pro oportunitate suæ Diœcesis, prout legenti constat citatam Bullam

ARTICULUS VIII.

De Regulis Confessarii circa Hæreticos ac Homines varii Statûs.

1. *Quomodo Confessarius se gerere debeat cum Hæretico vere Penitente?*

R. Hæresim esse duplicem *Materialem* & *Formalem* ut supra dictum est pag. 5. n. 19. Item alia est *Interna* & *Mentalis*, per quam mente aliquid dissonum Ecclesiæ creditur. Alia *Externa* per quam externè fatetur quis dissonum Articulis Fidei.

Si igitur erit Hæresis pure *Mentalis* ac *Interna*, poterit absolvi à quocunq; Sacerdote juxta Matheus. L. 1. c. 3. quia talis Hæresis non habet sibi annexam Excommunicationem Bullæ Cænæ.

Si sit *Formalis* sive *externa*, non poterit absolvi, nisi ab habente specialem ad id Potestatem propter Excommunicationem annexam Bullæ Cænæ.

Si tandem sit *Materialis Externa*, ita; ut Hæreticus sine pertinacia crederet internè omnia quæ Ecclesia Romana credit, absolvendus erit à Confessario approbato. Ita cit. Math.

2. *Quæ Conditiones & Cereemonia debent in præxi fieri cum Hæretico formali vere Penitente?*

R. I. Confessarius instruat Hæreticum convertendum de Articulis Fidei necessariis necessitate mediæ & præcepti; ostendat ei in quibus conveniunt Catholici cum Hæreticis, & in quibus discrepant.

II. Ostendat ei certitudinem Romanæ Ecclesiæ dogmatum. Inquirat an sit valide baptizatus? in quo loco & à quo?

III. Neoconversus Hæreticus, & si habeat gravia peccata non tamen graviter reprehendi debet sed suaviter, imo laudari debet ejus victoria nec satisfactio gravis ei imponi debet.

IV. Debet absolvi publice, ut etiam aliis Catholicis constet jam esse incorporatum Ecclesiæ Catholicæ.

V. Debet facere publice Professionem Fidei.

3. *Quo ritu Hæreticus conversus debeat facere Professionem Fidei?*

R. Hoc modo. Confessarius indutus superpelliceo & stolâ imposita cum uno saltem Ministro, die aliquo Festo ad majus Altare, ante quod Neo-Catholicus inter duos saltim testes cum candela accensa genuflexus, recitet vernaculâ lingvâ Professionem fidei, in cujus fine ponat duos digitos supra Evangelium vg. S. Joannis, ac juret se semper in Fide Catholica permanfurum.

Postea Confessarius recitato prius Psalmo *Miserere* &c. & oratione *DEUS qui culpa offenderis* &c. absolvat eum ab Excommunicatione propter Hæresim contractam.

Quo facto poterit cuiq; Sacerdoti approbato confiteri, & absolvi ab omnibus peccatis in foro Sacramentali, quia jam ab Excommunicatione reservata est publice absolutus. Tandem S. Communionem devote sumat.

4. Si Hæreticus aliàs jam prius fuerit conversus & iterum in Hæresim non publicam lapsus, absolvendus erit intra Sacramentum Pœnitentiæ à Confessario habente ad id potestatem. Secus verò dicendum de publico etiam post conversionem lapsos

pfo. Publica enim Hæresis, publice absolvi debet.

Et hæc omnia observari debent etiam in conversione Schismatici conversi, qui etiam habet annexam Excommunicationem Bullæ Cænæ Papæ reservatam. Hoc ipsum observari debet & cum Apostata materiali aut formali, interno aut externo, servatis servandis omnibus illis quæ fieri debent cum Hæretico.

5. Quid observandum est Confessario cum legentibus & conservantibus libros Hæreticos?

Ante responsionem Sciendum est: legentes & retinentes scienter libros Hæreticorum aut defendentes, non posse à quolibet absolvi Confessario propter Excommunicationem Bullæ Cænæ Papæ reservatam.

Ut autem incurrat hæc Excommunicatio, hæc requirantur conditiones. I. Ut Author libri sit Hæreticus, sive talis Author sit damnatus sive non, sive publicus, sive occultus. II. Ut fiat liber ille sine licentia Sedis Apostolicæ. III. Ut legatur materia notabilis sufficiens ad mortale peccatum IV. Ut scienter legatur, imprimatur, vel retineatur. V. Ut liber expresse Hæresim contineat, vel de Religione tractet.

R. ad quæsitum: Confessarius injungat Pœnitenti, ut deferat librum Inquisitoribus, vel Ordinario Loci, & probabiliter in casu impossibilitatis ipsi saltem reddat Confessario. II. Non absolvat nisi prius talem librum reddiderit, III. Si Pœnitens sciat etiam alios Complices retinentes libros prohibitos Hæreticorum, ante absolutionem præcipiat ei Confessarius ut intra mensem denuntiet Inquisitoribus vel Loci Ordinario. IV. Tandem inquirat quanto tempore habuit talem vel tales libros? quoties illos legit? vel quoties aliis

accommodabat, aut consulto ponebat ut legerent? Item, an dogmata falsa excerpta de hoc libro rudioribus non promulgaverit, vel coram prudentioribus non defenderit? V. Ultimò, ostendat ei gravitatem peccati, peccavit enim mortaliter contra debitam obedientiam Ecclesiæ; & sic habens specialem quo ad hoc potestatem à casibus Bullæ Cænæ absolviendi, absolvat Penitentem, excitando illum prius ad eliciendos actus Fidei.

6. *Quid observandum est Confessario circa libros prohibitos?*

R. Hæc sequentia.

I. Liber tunc Hæresim continet, quando aliquid docet contrarium Fidei.

II. Liber tunc de Religione tractat, quando continet illa quæ spectant ad expositionem Fidei, nempe de S. Scriptura, de cultu DEI aut Sanctorum, de SS. Ritibus, de Clericis, Prælatiis, Monachis, de Ecclesia visibili, & invisibili, de Papa. Hæc enim omnia pertinent ad Catholicam Religionem.

III. Eandem Excommunicationem incurrit qui legit Manuscripta ab Hæretico, si contineant Hæresim, vel de Religione tractent. *Ratio est.* quia sunt verè libri. Ita Matheuc L. i. c. 34.

IV. Hanc incurrit etiam qui legit tales libros animo non malo, nempe vel ex sola curiositate, vel ad confutandos Hæreticorum errores non obstante quod sit bene doctus & firmus in fide. *Ratio est:* quia Bulla prohibens non considerat animum, sed factum.

V. Qui retinet librum prohibitum parvo tempore v.g. uno vel altero die, non incurrit Excommunicationem. *Ratio est:* quia parvitas materiæ & temporis excusat. Ita Busemb. Item excusat I-

gno-

De Regulis Confessariorum circa Hæreticos &c. 486
ignorantia crassa, si nimirum nesciatur liber esse
Hæreticus vel trañans de Religione.

Ad hoc ut quis licite possit legere librum pro-
hibitum, debet habere specialem licentiam à Sede
Apostolica, etiam si sit officio Theologus, propter
rationem supra adductam.

7. *Quid faciendum Confessario cum Penitente blasphemante?*

R. Interrogandus est: an deliberate id fece-
rit, vel potius ex precipitantia? si hoc secundo
modo: non peccavit mortaliter. Si vero delibe-
rate: interrogandus est, I. quo motivo id fecerit? &
an tempore blasphemix saltim in confuso cognove-
rit esse gravem offensam DEI? II. Quibus
verbis? ne sit potius Imprecatio. Ratio est:
quia plebei solent blasphemiam confundere
cum imprecatione & juratione. III. Quot vicibus
id fecerit? & an non sit jam in habituatus?

Nota I. *Blasphemia est: Contumeliosa in DEUM locutio.* Communiter etiam solet fieri in B. Vir-
ginem, & alios Sanctos. Ratio est: quia sicut Laus
Sanctorum redundat in DEUM, sic etiam & blasphemia.

Nota II. Quod blasphemia est duplex. Prima
est *Hæreticalis*, quæ Articulis Fidei directe opponi-
tur. ut si quis diceret: *DEUS est crudelis* &c. Se-
cunda est *Simplex* seu non Hæreticalis, quæ Ar-
ticulis Fidei directe non opponitur, sed aliquid
vituperabile permodum detestationis & quasi im-
precationis in DEUM profert. Ut si quis DEO
maledicat, aut optet non esse DEUM. Hæ enim se-
cundum communem sententiam sunt specie distinctæ.

8. *Quid faciendum Confessario cum Penitente qui se jurasse confitetur?*

R. Interrogandus est hoc modo, quo supra bla-
spheumus;

an II. Ultra prædicta, interroget Confessarius: *verjussè juravit? nempe in vero vel falso? Si in vero, & non sinit juramenti necessitas, est veniale. Si in falso, est semper mortale, neq; datur revivitas in hac materia, adeoq; talis interrogandus erit, de numero, si deliberate id fecerit.*

Nota I. Juramentum juxta D. Augusti: efficit Invocationem Divini Nominis in testimonium alius rei.

Dividitur in *Affertorium* per quod simpliciter affirmatur, aliquid vel negatur. Et *Promissorium* per quod aliquid promittitur.

Utrumq; aliud *Solemne*, quod aliquo signo uti tactu Crucis exprimitur coram superiore, aliud *Simplex* quod non est taliter *solemne*.

Nota II. Juramenti formulas esse expressas has, seu sub his aut similibus verbis: *DEUS mihi Testis, Vel DEUM testor.* Aut juro per *D E U M.* Seu ut ajunt Poloni *Przysięgam BOGU.* Dali *BOG.* &c. Non esse vero sub his verbis: *Ut sum Sacerdos* &c. Ita Engel Less. & alii. Verbo, illa verba non continent juramentum, quæ non invocant *DEUM* pro Teste.

Quomodo peccant ex levitate vel consuetudine in familiari discursu jurantes?

R. Si vere jurant, & sine necessitate, peccant *venialiter*, non enim in vanum debet Nomen *DEI* assumi. Si vero falso jurant: *mortaliter* Ratio est: quia simul mendacium committunt, & maxime si in tali perjurio aliquam deliberationem habent.

An licet jurare cum Restrictione mentis?

Hæc difficultas pendet ab illa, an licet uti Restrictione mentali? Pro quo:

Nota: quod *Restrictio mentalis* est: Duplex una *Purè mentalis*, quæ tunc habetur, dum aliud omni-
modè

modè verba sonant, & aliud est in mente loquē-
tis, ita ut adhibita omni diligentia non potest au-
diens devenire in alium sensum, præter illum,
quem verba sonant. Alia *Non pure mentalis*,
quæ habetur per talia verba æquivoca, ut contine-
ant duplicem sensum. Ut si quis haberet 100. ad-
reos, & negasset se habere, eò quod essent Cre-
ditoris. Ad quæsitum autem:

By. 1. Quando se aliquis sponte offert ad juran-
dum, vel à Judice requisitus, peccat mortaliter si
æquivoce juret. *Ratio 1. p. ex Verbis Christi Sit*
vester sermo est, est. Ratio 2. p. est: quia sic omne
judicium facile perverti potest.

By. II. Si aliquis injuste cogitur ad juramen-
tum, non peccat si æquivocè juret, maximè si ad-
sit justa causa ad aliquam veritatem dissimulandā.
Ita Lessi Laym. & alii.

By. III. Sicuti non est proprie dictum menda-
cium, quoties verba proferuntur cum Restrictione
non pure mentali, ita sub his verbis licitum est
jurare, si adsit ratio occultandi veritatem. Quod
tamen bene notandum: Et propter hoc excusan-
tur à perjurio mercatores jurantes sæpissimè, non
posse tali pretio vendere merces, vel quod plus
ipsi dederint pro illis; nam *Prima* Propositio ha-
bet hunc sensum, quod scilicet: sine lucro, com-
petenti non possunt vendere. *Secunda* vero habet
hunc sensum, quod scilicet: plus constant cum o-
mnibus expensis & lucro, quàm datur pro illis.

*An licet cōpellere, aut saltem admittere ad jurame-
tū qui præsumitur aut prudēter supponitur pejeraturus?*

By. Privata Personæ non licet pejeraturum
inducere, aut admittere ad juramentum maxi-
me si aliunde possit subveniri agnoscendā veritati.
Ratio est: quia quilibet ex amore Dñi & ptoxim

non debet alium inducere in peccatum quod est offensa DEI, sed quantum potest, curet ut impediatur. Si autem sit publica Persona, nempe Judex, & aliter non potest inter affirmantem & negantem facere Judicium in litigiosis, neq; habere medium aliud ad indagandam veritatem, potest etiam perjurum admittere ad juramentum. maxime si pars damnificata non posset alium in sui defensionem statuere testem. *Ratio est:* quia in tali casu Judex nullo modo posset satisfacere suo Officio, qui in defectu testis, saltem indicia quærere debet. Hinc in tali casu suspiciose perjurus licet non haberet rationem testis omni exceptione digni aut simpliciter probantis, saltem faceret indicium aliqualis veritatis.

Semper tamen hoc observandum est quod si est lis inter duos, unum affirmantem & alterum negantem, ad juramentum ille non nisi admittatur, qui supponitur esse melioris conscientiae v.g. Sacerdos præ Laico, Christianus præ Judæo, Catholicus præ Hæretico, aut Schismatico. Ita communiter Doctores.

Quod si lis sit inter Catholicum & Judæum? & Catholicus nolisset jurare, eò quod damnum videtur ipsi leve (& timorata ac simplicis conscientiae homines solent vereri jurare) neq; tamen cedit prætensæ, sed Juramentum à Judæo exquirat, admittendus est Judæus ad juramentum sed cautè custodiendus, ut verè & non apparenter juret. Certum enim est: quod Judæi habent sibi pro peccato falsè jurare in DEUM, unde multos adveniunt falsitatis modos, præsertim restrictionis, vel omittendo essentialia verba. Unde melius esset, si Polonico idiomate jurent. & pars altera ad omnia attendat diligenter. Expertum enim est inter Judæos

dxos, quod dum unus alteri debitor factus esset
10. Hungaricorū & postea negavit se debitorem esse,
sed jam reddidisse, re ad iudicem delata. Dum ne-
gans venit ad iuramentum, accepit 10. Hungaricos,
quos intus in baculo (quo sustentabatur) inclu-
sit, antequam autem incepit jurare, dedit credi-
tori illum baculum, ut teneret. Et sic iuravit in
forma: se jam reddidisse non specificando tempus.
Zelo Creditor exarsit contra falsitatem, ac illo ba-
culo percutiens perjurum, & ecce aurei subito de
baculo exciderunt. Quare in iuramento specificetur
locus, & tempus, moneta, & numerus, ut o-
mini falsitati astutia præcludatur.

9. *Quid observandum Confessario cum Pani-
tente, qui confitetur se emisisse Votum à quo dispen-
sari postulat?*

Ante Respon. *Nota I.* Votum aliud esse *Reser-
vatum* & aliud *Non Reservatum* ut supra pag. 186.
n. 10: Quæ divisio multiplex Voti hic in memo-
riam revocari debet.

Nota II. Si quis dubitat, an Votum emiseric,
vel potius propositum? non obligatur ad votum,
quia præsumitur non fecisse votum: Ita Engiel. &
& alii cum ipso.

Nota III. E contra, si quis ex tenore verbo-
rum veram promissionem indicantium certus sit de
Voto emisso, dubitat autem, an habuerit
intentionem se obligandi, aut sufficientem delibe-
rationem? tenetur ad votum servandum, Ita San-
chez Sannig. & alii

Nota IV. Quod cessante causa finali ac prin-
cipali Voti, cessat quoq; obligatio ejus vg. Si vo-
veret quis peregrinationem pro impetranda sanita-
te filii, & ipse moriatur; utiq; Parens ad nihil
obligabitur, quia jam cessavit finis, propter quem
emisit Votum.

Nota

Nota V. Quod ille, qui Votum emisit temporale vg. castitatis ad biennium, elapsò biennii liber est à Voto. Hoc ipsum judicari debet & de Voto certo tempori affixo, vg. Jejunandi diebus Sabbathi in Honorem B. V. Si enim taliter Vovens omisisset illo die jejunium culpabiliter, vel sine culpa, alio die non tenetur illud jejunium peragere, ut docent communiter DD. cum Henriq; *Ratio est:* quia Votum in tantum habet vim obligandi, inquantum se Vovens obligavit; cum igitur se obligasset tantum ad illum diem & non alium, ad nihil amplius tenetur.

Nota VI. Invalidum esse Votum, si emitteret aliquis non committere ullum peccatum toto vitæ tempore, ut solent aliquando facere Devotissæ, quia est moraliter impossibile spectata fragilitate humana, Imò si tale Votum fuisset emissum non quidem in perpetuum sed tamen ad longum tempus, vg. ad integrum annum, propter impossibilitatem moralem non valet. Validum verò foret, vitandi omnia peccata mortalia, aut aliqua venialia, quia hæc cum communi DEI auxilio vitari possunt.

Nota VII. Quòd Votum sine determinato tempore elicitum debet impleri cum primum commode potest. Quousq; autem sine peccato differri possit? difficile est idem definire ut docet La Croix. Hoc tamen certum, quòd vota quæ durant usq; ad mortem, ut est vg. ingredi Religionem, aut suscipiendi S. Ordines, minori tempore sunt differenda, quàm alia Vota vg. peregrinationis. *Ratio est:* quia hæc dilatione non minuantur, bene vero illa; quantum enim quis differt Votum Religionis, tantum detrahit de tempore serviendi DEO, cui se obligavit servire usq; ad mortem.

Conantur tamen DD. assignare tempus dilationis, non tamen omnes in eadem sententia concordant. Nam *Castropal.* hic n. 7. vult: Votum Religionis sine mortali non posse amplius differri quàm ad 6. menses, reliqua vero excusat saltim à mortali nisi, adsit periculum oblivionis. *Ratio* ejus est hæc: quia rem homini debitam differre sine justa causa ultra 6. menses, est mortale: ergo multo magis DEO debitam? sed hæc ratio militat etiam de aliis votis cum sint pariter res DEO debitæ.

P. *Sporer* tract. 3. cap. 2. Sect. 3. n. 112. ponit hanc Regulam; juxta quam potest licite Votum differri: si nimirum sit spes votum postea cōmodius ac utilius & cū majori devotione compleri, cum id cedat in majorem DEI gloriam. Hinc adolescens qui vovit ingredi Religionem, potest expectare ad tempus magis aptum, donec ætate & viribus convalescat ad p̄ferendum rigorem Ordinis. Vel ut scientiis melius imbuatur. Vel si Laicus sit? artem quam noverit utilem Monasterio addi-
seat. His adnotatis,

R. Ad quæsitum; quod si in Confessione Pœnitens dispensationem sui Voti postulat? Ante omnia Confessarius inquiret ex ejus mente, an revera Votum vel potius propositum emisit? hæc enim nesciunt plurimi Pœnitentes discernere.

Si votum emisit? interrogetur: quale & quo anno? Nam votum castitatis emissum a puella ante annum 12. cōpletū, & à Puero ante aṇū 14. possunt sine gravi causa dispensari à Parentibus. vel Tutoribus; si post illos completos annos non fuerint ratificata; quia ante hos annos pubertatis voluntas ipsorum existit involuntate Patris aut sui Tutoris.

Tandem inquiret, qualis nam sit necessitas dispensandi?

pendendi votum? quæ si videbitur iusta, & sit in potestate Confessarii dispenset, vel commutet ad aliud opus meritorium. Per commutationem enim minus leditur res DEO promissa, quam per dispensationem.

10. Quantum ad commutationem Votorum attingit, *Sciendum* quod Vovens proprio arbitrio, potest votum suum commutare in id, quod spectatis omnibus circumstantiis est manifestè melius & præstantius. Ut communiter docent DD. apud Sanchez. lib. 4. in Decal. c. 49. Quod si sit in dubio illud opus esse melius? non potest propria auctoritate commutari. Item quæcunq; Vota Papæ Reservata, quæ neq; in præstantius opus commutari possunt, excepta sola Professione Religiosa, quia in hanc omnia alia Vota tam Realia quam Personalia commutari possunt, etiam Papæ Reservata. Prout habetur cap. *Scriptura*. In Professione enim Religiosa omnia vota continentur, cum Religiosus totam vitam suam DEI obsequio deputet.

11. *Quot modis obligatio Voti tolli potest?*

R. Juxta communem sententiam 4. modis. Cessatione, Commutatione Irritatione & Dispensatione. de quibus supra dictum est pag. 137. n. 14

In votorum Cessatione plures intervenire solent causæ; Vel quia cessaret causa finalis Voti. Vel quia: jam tempus expletum. Vel conditio non est adimpleta. Vel quia: materia est mutata de possibili & licita, ad illicitam & majoris boni impeditiivam. Ut diximus in Not. paulò supra.

12. In Commutatione voti requiritur rationalis causa v.g. specialis utilitas, vel consolatio voventis. Major tamen requiritur causa si fiat commutatio in opus æquale, non tamen tanta, qualis requiri-

De Regulis Confessarii circa Hæreticos &c. 494
requiritur ad dispensationem quæ tollit omnem obligationem.

13. In Irritatione voti, nulla alia requiritur causa, præter ipsam Superioris sui voluntatem. Unde vota elicita ab illo, qui non est Dominus suæ voluntatis, possunt a Superioribus irritari. Talia sunt vota Religiosi, Uxoris, Servi, Filii &c. Quod tamen intelligi debet de illis votis, respectu quorum prædictæ personæ non sunt juris sui, sed subiectæ Superioris potestati. Quo ad alia vero Vota, quæ non cadunt in præjudicium alterius, Superioris, aut æqualis, hæc non possunt licitè irritari.

Unde conveniunt DD. quod maritus non possit omnia Vota Uxoris suæ irritare, sed tantum illa, quæ juri suo quod habet in conjugii usum, ac gubernationi familiæ domesticæ, præjudicium adferunt. Quæ etiam irritari possunt ab Uxore si sine elicita à Marito, propter eandem rationem paritatis, cum uterq; quò ad hæc sibi ad invicem subiiciantur.

Conveniunt etiam DD. quòd Superiores Ordinis licet omnia alia Vota sui subditi irritare possint, non tamen Votum arctioris Religionis in ingrediendæ, quia hic transitus specialiter est ipsis concessus: ut patet ex jure cap. *Licet de Regularibus*.

14. In dispensatione Votorum requiritur iusta causa. *Ratio est*: quia potestas dispensandi data est Superioribus à DEO in *edificationem*, & non in *destructionem* ut monet Apost. 2. ad Corint. c. 13. Porro causæ iustæ dispensandi in Votis oriuntur ex variis motivis.

1. Ex imperfectione actûs, si absq; prudenti & perfecta deliberatione, in ira, metu, mærore, & tenera ætate votum factum sit. 2. Ex Materia Voti, si nimis

micum voventi spectata corporis constitutione, natura, fragilitate &c. Votum ipsum in majus periculum cederet. 3. Ex difficultate exequendi votum, postea superveniente & prius non prævifa à vovente. 4. Ex magna necessitate vel utilitate Reipublicæ aut familiæ. Ut si quis longas peregrinationes vovent cum magno detrimento Reipublicæ vel Familiæ.

Innocentius III. Cap. *Magna* de voto; in Materia dispensationis votorum hæc tria considerare jubet. 1. *Quid liceat, secundum aequitatem* 2. *Quid deceat secundum honestatem? Et quid expediat secundum utilitatem.*

15 *Quam potestatem habeat Confessarii Mendicantium in Votis dispensandis?*

R. Juxta privilegium Eugenii IV. Pauli III. & Gregorii XIII. habent potestatem delegatam dispensandi in omnibus Votis, ac mutandi omnia Vota etiam jurata, exceptis quinq; Summo Pontifici reservatis. Ut patet ex Compendio Privilegii Mendicantium. p. *Votum*. Hæc autem 5. vota Papæ Reservata sunt sequentia. 1. Votum Castitatis perpetuæ. 2. Religionis ab Ecclesia approbatæ. 3. Peregrinationis Romam ad Limina Apostolorum. 4. Peregrinationis ad S. Jacobum in compostella. 5. Et in terram Sanctam ad Sepulchrum Domini.

Licet autem in his 5. votis Confessarii Mendicantium non possunt quo ad substantiam dispensare. possunt tamen quo ad aliquas circumstantias accidentales talibus votis additas, sed non nisi ex gravi & urgente necessitate. Ut vg. si quis voverit ire Romam pedester, mendicato pane; aut in habitu alicujus Bremiæ, si manifestâ excusatur causâ, poterit Confessarius Mendicantium commutare has

has circumstantias in levius negotium. Ut nempe vadat in curru, propriis vestibus, ac expensis. Ita sporer. tract. 3. in II. præceptum Decalogi cap. 3. Sanchez lib. 8. de Matrim & alii.

16. Insuper Confessarii Mendicantium ex speciali Concessione Pii V. vivæ vocis oraculo facta & Eugenii IV. Julii II. Congr. Vallisoletanæ impertita possunt dispensare ad petendum debitum cum illis Conjugibus, qui contraxerunt matrimonium cum Voto castitatis simplici ante emissio. Item cum incestuosus Conjugibus, qui contracto matrimonio cum alterius Conjugis consanguinea intra secundum gradum adulterium perpetrarunt. Ad hoc autem ut Confessarius Mendicantium habeat prædictam auctoritatem juxta tenorem Concessionis Pii V. debet esse vir doctus & a suo Provinciali ad hoc deputatus. Quæ deputatio non expirat amoto Provinciali a suo officio ut notat Henrin disp. 4. n. 68. quia illa facultas datur nomine Papæ.

Ex his dictis *Nota* quod licet Confessarius privilegiatus dispense quo ad petentem debitum cum illo qui illicite contrahit matrimonium cum Voto castitatis perpetuæ simplici, hæc tamen dispensatio non extenditur ad alia. Unde si taliter dispensatus committeret carnale peccatum extra matrimonium, transgrederetur votum. Item mortua sua Conjuge non posset transire ad secundas nuptias, sed teneretur ad Votum castitatis. *Ratio est*: quia ab illo Confessario non fuit dispensatus simpliciter & absolute à voto Castitatis, sed tantum quo ad petendum debitum in matrimonio præcedenti jam contracto.

Ita Card. de Lugo

Lessius. *Y.*

Votum.

SECTIO

SECTIO II.

De Partibus Sacramenti Pœnitentiæ, Sigillo, & aliis adjunctis huic Sacramentali Judicio.

Quia in prima parte Art. IV. pag. 116. jam aliqua dicta sunt de essentia & Partibus Sacramenti Pœnitentiæ, hinc ad præsentem Sectionem revocanda erunt. Unde omisiss illis, pauca in præsentem quod ad praxim Confessariorum utilia breviter elucidare intendam.

ARTICULUS I.

De Materia Remota Sacramenti Pœnitentiæ?

1. Quotuplex est Materia Sacramenti Pœnitentiæ?

R. Duplex, una *Necessaria*, & talia sunt omnia peccata mortalia nondum confessa & absoluta. Altera *Sufficiens*, & talia sunt omnia peccata venialia, & mortalia aliàs jam absoluta. Dicuntur Materia *sufficiens*, quia licet non necessario debeant subdi clavibus Sacramenti Pœnitentiæ, cum alio modo deleri possunt, vel jam sunt deleta, sufficiunt tamen ad absolutionem Sacramentalem utiliter proferendam.

2. His additur materia *Necessaria* & non *sufficiens*. & talia sunt peccata dubia, quæ si sint in gravi materia, necessario debent Sacramentaliter absolvi, & ideo dicuntur materia necessaria. Dicuntur etiam non *sufficiens*, quia se solis non possunt sufficere ad obtinendam Sacramentalem absolutionem, quæ sicuti est sententia determinata, ita determin-

terminatam requirit materiam, qualia non sunt peccata dubia. Unde in casu si Penitens sola confiteretur dubia, non esset absolvendus, sed cum his deberet confiteri unum vel alterum peccatum certum & determinatum, ut supra jam dictum est. Solent autem peccata dubia à Penitentibus explicari his terminis ad interrogationem Confessarii, *Potuit hoc esse.*

3. *Quid faciendum Confessario si Penitens nulla peccata certa confiteatur sed sola dubia?*

R. Ultra jam supra in præcedenti Sect. dicta si nullum possit in Penitente inquiri peccatum certum, juxta Layman l. 5. t. 6. p. 3. pro ratione dubii danda erit absolutio sub conditione saltem tacita, quando gravitas peccati dubii aut alia circumstantia exposulare id videbitur. Melius tamen erit, si aliquod certum peccatum à Penitente addatur ex jam confessis & absolutis, & sic danda erit absolutio.

4. *An peccata mortalia aliàs jam per contritionem antecedentem dimissa, sint materia necessaria Sacramenti Penitentiae?*

R. Sunt, non quidem ad hoc ut dimittantur, cum jam supponuntur esse dimissa, sed ut absolvantur Sacramentaliter juxta præceptum Christi, cui satisfactio debet fieri. Eo ferè modo, quò baptizatus baptismo fluminis, tenetur dum potest baptisari baptismo fluminis, ut satisfaciatur illi præcepto Christi. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.*

5. Quodsi quis negligeret talia peccata per contritionem dimissa confiteri, peccaret quidem graviter contra institutionem Christi, illa tamen peccata per hoc non reviviscerent. Ut patet exemplo de peccato originali, quod semel deletum

per rismum fluminis amplius non imputatur homi-
mi tiam si non successisset Baptismus fluminis.

*Quomodo peccata jam dimissa & absoluta pos-
se de novo solvi per Sacramentalem absolutionem, cum
jam non sint, quod autem non est, non potest solvi
aut ligari?*

R. Per hoc possunt fructuose absolvi & con-
fiteri, quia iterato per talem absolutionem condo-
nantur, Quod utiq; non tantum possibile est, sed
etiam summe conveniens, ut patet exemplo de
humanis; nam potest offensus injuriam sibi illatam
sapius condonare, præsertim si offensos iterato ve-
niam roget; sic etiam dicendum est & in nostro
casu, nam licet peccata jam prius confessa & ab-
soluta, non sint, adhuc tamen jure peccator de il-
lis dolere potest, & iterum condonationem postu-
lare, subijciendo illa clavibus Ecclesiæ. Licet e-
nim in physicis illud quod non est, non potest sol-
vi, non tamen in moralibus; hic enim absolutio
idem est ac condonatio.

7. Fructuosa etiam est Confessio peccatorum jam
dimissorum ex hoc capite; quia propter dolorem
de novo supervenientem acquirit Penitens majus
augmentum gratiæ, & ulterius diminuitur illi pæ-
na temporalis pro illorum culpa in purgatorio sol-
venda.

8. *An Penitens ille teneatur exprimere, quod
confiteatur sola peccata jam confessa & absoluta?*

R. Non teneri per se loquendo, ut docet Lugo
Dist. 16. Sanchez & alii, quia peccatum est idem
numero ac specie sive sit confessum sive non.

9. Aliquando tamen per accidens necessario id
explicare tenebitur, v.g. ob annexam reservatio-
nem, quia potest ille Confessarius non habere Ju-
risdictionem à reservatis, unde ne decipiatur ne-
cesse

esse erit ipsum certificare de absolutione jam peracta ab habente potestatem. Potest etiam occurrere secundus casus, in quo necessitas erit exprimendi peccata jam esse confessa. Si enim Clericus faceret generalem Confessionem de peccatis totius vite, & inter alia confiteretur peccatum luxurie consummatum ante statum Clericalem, jam Confessarius deciperetur in circumstantia mutante speciem, putans esse Sacrilegium, quod revera potuit esse simplex fornicatio.

10. In praxi igitur generalis Confessionis faciendæ, tutius est nova peccata nondum confessa ab antiquis separare, ut Confessarius competentem satisfactionem injungere sciat, cum major debeatur penitentia pro peccato mortali nondum confesso, quam semel jam rite confesso & quo ad culpam dimisso.

11. *An solæ Imperfectiones possunt esse Materia Sacramenti Penitentia?*

R. Non possunt, quia non sunt peccata proprie sumpta, sola autem peccata sunt materia Sacramenti. Quod autem non sint peccata proprie sumpta, patet exinde, quia peccatum rigorosè acceptum debet esse contra aliquod præceptum prohibens aut præcipiens. Porro autem imperfectiones sunt solum contra consilium. Unde si quis confiteretur solas tales imperfectiones, vg. Quod non dederit eleemosynam, aut quòd plura non fecerit bona quæ potuit, juxta Dianam p. 3. t. 4. non habebit materiam sufficientem absolutionis, sed cum tali procedendum est sicuti cum habente sola dubia, ut supra dictum est.

12. Tamen discretus & prudens Confessarius debet hujusmodi imperfectiones patienter audire, & non impedire Penitentem, quia possunt ple-

rumq; esse peccata venialia ob varias intervenientes circumstantias, vg. ob voluntarias negligencias, vel leves contra rectam rationem excessus.

13. *An Circumstantiæ peccatorum necessario aperienda sunt in Confessione?*

Ante resolutionem revocanda sunt quæ supra dixi pag. 81. Quid, & quotuplices sint Circumstantiæ peccatorum quibus adnotatis ad quæsitum quantum ad praxim pertinet.

R. Quod Circumstantiæ non mutantes speciem, licet non sunt necessario & per se aperiendæ, per accidens tamen aliquando illas Pœnitens exprimere tenetur, maxime in materia restitutionis faciendæ, ut plenum Confessarius iudicium habeat. Unde fur auferens vg. 100. Hungaricos quamvis intra eandem speciem committat peccatum, ac ille qui tantum 20. abstulerit, uterq; tamen interrogandus erit quantum furatus est? imò aliquando sciscitari debet *cui?* pauperi, an diviti? ut restitutio melius ac prudentius assignari possit.

14. Imo in talibus furtis solent plures intervenire circumstantiæ, quæ non solum videntur augere malitiam peccati, sed etiam novum generare delictum. Ut si vg. Petrus auferat Domino pecuniam, & Paulus ex suspitione incarceretur tanquam fur, certe jam in tali casu Petrus non tantum per furtum læsit jus Domini; sed etiam Pauli famam & vitam, adeoq; in uno facinore duo videtur commisisse delicta.

15. Et certe, licet Confessarius sit Judex Divinam habens auctoritatem, quia tamen humano rem judicat intellectu, ideo omni quâ potest diligentiam investigare debet veritatem, ut firmum habeat iudicium. Cum enim sapius malitiosi Pœnitentes putant se satisfecisse præcepto Confessionis

si obscure substantiam peccatorum enuntient, hinc fidelis Minister Christi nullo tenetur parcere labori, ut illos ad viam salutis reducat. unde dolendum est, quod plures ex Confessariis omittunt inquisitiones debitas, tum ex negligentia, tum propter concursum populi absolvendi, obliti monitorii Christi boni Pastoris, qui relictis 99. ovibus, unā adinveniendam quæsit.

16. *Quid considerandum Confessario in materia Restitutionis?*

Ante Resp: *Nota:* quod bona quæ auferri possunt proximo, sunt triplicia. Bonum *Vitæ, Famae & Fortunæ*, ad quæ omnia cetera reduci debent. Bonum *vitæ*, auferitur per homicidium, mutilationem, vulnerationem &c. Bonum *Famæ*, per detractionem. Bonum *Fortunæ*, per furtum. His adnotatis ad quæsitum

17. *R.* Si quis occiderit hominem, in foro conscientia & Sacramentali non tenetur quidem ad Penitentiam sub amissione vitæ; obligari tamen debet à Confessario ad plura onera. Si enim occisus habuit uxorem & liberos, tenebitur homicida illos alere, quia damnum illatum, quod habent ex morte Patris, non habent unde resarciant, quam ex bonis homicidæ. Si vero fuerit liber occisus, tenetur homicida saltem illi præstare suffragia, præter Penitentiam à Confessario impositam.

18. Ad hæc autem non tantum tenetur homicida, sed etiam ille qui sine gravi discrimine poterat facile impedire mortem occisi & neglexit, maxime si ipse homicida sit pauper, & nihil horum præstare poterit. Hæc enim Regula in omnibus Restitutionibus observari debet, qui enim potest impedire damnum alteri illatum & non impedit, jam aliquomodo ad illud consentit, juxta illud: *qui*

tacet

tacet consentire videtur. Est enim eo ipso causa moralis peccati, aliquis enim potest esse causa moralis peccati quinque modis hoc versu expressis.

Iussio, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus.

19. Si Confessarius habeat Pœnitentem, qui cōfiteatur se alterum diffamasse. Interrogandus est, an coram illis diffamavit qui necdum sciverunt de tali infamia? vel si jam sciverunt, saltem in hac opinione sunt confirmati à dicto Pœnitente. Si sic: tenetur ad restitutionem famæ omnî meliori modo quò potest.

Quod si illa infamia fuit vera, & jam aliquomodo publica, ad nihil tenetur, quia alias cum mendacio debuisset illam negare. Cæterum tamen & vera crimina præsertim occulta, coram aliis præpalare juxta gravitatem damni exinde proximo illari, est peccatum mortale aut veniale.

20. Hæc enim universalis est Regula Confessario obvianda in cognoscenda gravitate diffamationis & oblocutionis; ut bene attendat, quomodo talis oblocutio opponatur charitati proximi, & quale damnum potuit inferri diffamato, pensandis omnibus circumstantiis Personæ diffamatae.

21. Si Pœnitens confiteatur tantum se audisse ad mensam oblocutiones, & nihil ipsis addidisse sed tacendo ac ridendo acceptasse, probabilius solum peccavit venialiter, & quidem si potuit excusare proximum cujus fuerat oblocutio, si vero non habuit talem excusationis auctoritatem nec venialiter peccavit, quia nihil voluntarium commisit, aut omisit, non enim est in nostra potestate non audire quæ proferuntur. Si tandem incepit obloqui proximum cum prævisione quod longo tractu futurus sit sermo diffamatorius, reus erit omnis damni ex tali oblocutione emergentis, etiamsi postea cæteros

teros audiendo, subiceat *Ratio* talis est
 motivum omnium illorum ma oru Excusatur au-
 tem à mortali qui sine tali præf tia cum levi
 oblocutione incepit sermonem, amsi postea sub-
 sequatur gravior ab aliis diffamatio; quia non sup-
 ponitur habere voluntatem talis diffamationis.

22. Hoc genus peccati est frequentissimum in
 nostra Polonia, siquidem ad mensam plane omnis
 conditionis homines magis solent famam proximi,
 quam escas appositas devorare. Hinc Confessario
 incumbit ab hac pessima consuetudine retrahere Pœ-
 nitentes, explicando eis non esse hoc peccatum
 adeo vulgare prout à vulgo æstimatur, cum enim
 nobilissima ac primæ opponatur virtuti Charitatis,
 certum est quod sit cæteris gravius.

23. Remedia autem à Confessario taliter pec-
 cantibus danda erunt hæc & alia similia: I. Cum
 enim ex defectu prudentis ac statisticæ materiæ so-
 leant ad mensam fieri oblocutiones, salutare erit
 remedium, si ad mensam Paterfamilias jubeat a-
 liquem librum legere in materia honesta. Aliis e-
 nim temporibus solent homines variis occupatio-
 nibus distrahi, ad mensam verò solis verbis occu-
 pantur. II, Si accidat oblocutio & infamatio a-
 licujus proximi, excuset illum quantum potest Pœ-
 nitens, sic enim & animam suam, & diffamantiū
 lucrabitur DEO. III. Quod si id facere non po-
 terit propter varias circumstantias, saltim incipi-
 at alium sermonem, aut fingat negotium dirimens
 illum discursum.

24. Si Pœnitens confiteatur se furtum fecisse, aut
 aliquod damnum temporis proximo, ante omnia
 interrogandus est quodnam damnum fecerit? cum
 enim in damnificatione potest dari levitas & par-
 vitas materiæ, sine tali inquisitione non haberet
 Confessarius plenum iudicium.

25. *Damnum* vero temporale potest fieri innume-
ris plane modis, iuxta diversitatem statûs, &
conditionis hominis. Fur enim per furtum damni-
ficat; Iurista per fraudem documentorum fortunæ; In-
cendiarius per incendium &c. aut quocunq; alio
modo, qui modus ratione damni emergentis est æ-
qualis furto.

26. Item *damnum* temporale potest fieri ab u-
no physicè & ab altero moraliter. Ut si vg. Pe-
trus juberet, aut consuleret, vel consentiret non
impediendo etsi possit, combustionem horrei à Pau-
lo factam, tunc eo ipso fuisset causa moralis talis
damni. Aliquando etiam *damnum* solet fieri à du-
obus physicè, hæc enim omnia consideranda sunt in
praxi Confessariis.

27. Si igitur unus commisit furtum aut aliud da-
mnum, tenetur ad restitutionem totalem, vel in
parte, etiam cum exinanitione suæ fortunæ, nam da-
mnum damno compensari debet. Unde Confessa-
rius non attenta hujusmodi excusatione imponat
Pœnitenti restitutionem. Si verò non est capax de
bonis suis restituere, eo quod sit pauper, saltem
per servitium, aut alio meliori modo in parte re-
stituatur, si in toto non poterit.

28. Quòd si vg. Petrus consuluit furtum aut in-
cendium Paulo ut faceret, & Paulus propter in-
opiam non habet unde restituatur *damnum*, tenebitur
ad restitutionem Petrus consulens; *Ratio est*: quia
sunt concausa moralis illius damni. His regulis
facile possunt & alii in hac materia occurrentes
resolvi casus,

29. *Ad quid tenetur Confessarius qui per incur-
riam suam non assignavit Pœnitenti debitam Restitu-
tionem?*

R. Si commode potest haberi Pœnitens, debet
ipsum

ipsum admonere de restitutione facienda, factâ erroris sui animadversione, modò supra præscriptò pag. 433. Quod si non possit haberi Penitens, ultra peccatum, habet onus facere restitutionem ex suis bonis si potest, si vero non potest, ad nihil obligatur.

30. *Quid observandum Confessario cum defraudantibus mercedem servorum suorum?*

R. Absolutè loquendo imponenda est Restitutio. Sed si Penitens aliquas circumstantias & rationes proponat, vg. quia servus damificavit eum, hinc prudentiùs inquirendum erit Confessario, quale nam id damnum fuerit, an voluntarium, vel casuale? Si voluntarium, utrum retentio mercedis, non superat pretium damni? solent enim magnificare rem Domini. Si casuale: tenetur ad restitutionem mercedis. Si vero sit dubium: standum est in favorem servi. Plura docebit, praxis. Hoc unicum adhuc (quantum ad præsens) adjungere placuit. Quod in talibus & similibus casibus debet aliqua intervenire injustitia ex parte Dominorum, eo enim ipso quòd constentur hâc detentione mercedis, jam habent aliquem remorsum conscientie, qui illos arguit. Unde sæpius Confessario judicanda est res pro parte servi, nisi manifesta appareat ratio contrarium.

31. Remedium vero & motivum ad reddendam mercedem habebit in promptu Confessarius, si consideret peccatum hoc in Cælum clamans, quod DEUS non tantum solet ulcisci in futura vita, sed etiam in præsentì, imò & in liberis usq; ad quartam generationem Quibus motivis facile alliciet Penitentem ad restitutionem mercedis debitæ. Quod similiter & in aliis casibus tenetur facere Confessarius, non enim ut auditor peccatorum sedet pro Tribunalì, sed ut Judex. Ad Judicem autem pertinet

tinet reum terreri ac movere ad destitutionem peccati

31. *Quid faciendum est Confessario in praxi cum servus defraudantibus Dominos suos?*

Hoc peccatum est frequentissimum inter aulicos, qui minutim solent furari pecuniam Domini sui in expensis sibi commissis; & plerumq; excusantur per hoc, quod parvum salarium accipiunt; vel quia in tempore non redditur eis merces.

Cum talibus sic procedendum est Confessario. Non attenda quacunq; ex prædictis excusatione, imputatur eis restitutio. Non enim valet prima excusa, quia in illorum potestate fuit juxta exiguum salarium servire. Imo etiam si illis aliquando non solvatur de integro, non per hoc debent furtim sibi solvere, quia juxta Regulam juris Civilis: *Nec proprium mantile licitum est vi repetere*. Multo magis illi ad restitutionem obligantur, qui nullam ex prædictis rationibus habent ad excusationem sui. Quibus hæc:

Remedia dabit Confessarius, obliendo eis quod magis peccent quam ceteri fures, cum sint custodes bonorum Domini sui, si igitur inimici hominis domestici ejus, quibus poterit Dominus confidere bona fortunæ? His & similibus verbis suaviter alloquendi sunt tales Penitentes ut conscientiam illorum erroneam vincat prudentis Confessarii persuasio.

Quod si non habeant unde restituant damnum? saltem servitiō compensationem faciant.

33. Cū illis vero servis quibus cōmissa est elemosyna pauperibus, vel Ecclesiæ, & illam defraudant, vg. si per manus famuli datur pro Sacrificio Missæ Hungaricus, & ille imperialem reddit, vel minoris ponderis aureum, gravius procedendum, quia

quia hujusmodi malitiosi homines & Dominum & DEUM defraudare solent. Unde proponenda est eis restitutio eidem Ecclesie, vel si non potest fiat saltim eidem Ordini. Quia autem hoc peccatum habet annexam excommunicationem Papae reservatam juxta Decretum Benedicti XIV. *Quanta cura* 30. Junii 1741. ideo à simplici Confessario absolvi non potest ab illa. Si vero sit Clericus? habet suspensionem reservatam juxta idem Decretum. Hæc tamen non debet intelligi de omni spiritali fraude, sed tantum circa Missæ Sacrificium de stipendio. Aliæ autem fraudes in simplici elemosyna commissæ, possunt absolvi à quocunq; Confessario approbato.

34. Pro Complemento Materie Restitutionis: *Notandum* est: quod omnis qui facit alteri damnum, tenetur universaliter ad Restitutionem faciendam; quia jus naturæ postulat omne damnum injuste illatum rescariendum esse. Si vero ille qui physice damnificavit, restituere non potest, vel quia est pauper vel jam mortuus, saltim ille ad Restitutionem obligatur, qui consuluit, vel alio quocunq; modo fuit causa saltim moralis damni, quia juxta Regulam Juristarum. *Qui dat causam damni, damnū ipse inferre videtur.*

35. *Quid faciendum Confessario si* vg. Petrus in-
cenderet Civitatem, & Paulus innocens ex dolore
in tortura fateretur se incendiarium fore, ac da-
mnaretur ad mortem, antequam tamen decapitare-
tur, Petrus incendiarius confusus facti postularet à
Confessario consilium, an debeat liberare innocentem
& se exponere periculo mortis?

Hic duæ difficultates occurrerent Confessario.
Si enim consuleret, potiùs Petrum subire mortem,
quam vitæ privari innocentem, esset hoc ipso cau-
sa.

sa moralis mortis Petri, & sic incurrisset irregularitatem. Si verò tale omitteret consilium, & contrarium svaderet Pœnitenti esset causa mortis innocentis, & ageret contra justitiam. Supponitur autem Petrus non esse capax restituendi damnum per incendium factum, quia alias nulla foret difficultas. 2do supponitur non adesse alia via liberandi innocentem à morte, nisi per liberâ manifestationem Petri.

R. In tali casu Confessarius debuisset consulere Petro, ut se manifestet libere, & eripiat à morte Paulum innocentem. Non enim protunc incurreret irregularitatem, quia debito fine & modo convenienti esset indirecta causa moralis mortis ejus.

Ratio à pari habetur. Nam si vg. Petrus confiteretur se in tali occasione constitutum, ut nisi abneget fidem Christi coram infidelibus, non possit declinare mortem, utiq; Confessarius teneretur ei potius consulere subire mortem, quam amoris Divino detrahere; ergo etiam similiter consulendum esset & in casu, ubi agitur de gravi damno proximi. Ille enim solum contra Lenitatem incurrit Irregularitatem, qui cooperatur ad mortem modo indebito & ad statum Clericalem non pertinente. In casu autem ex vi officii & justitiæ consuleret, & valde remote cooperaretur ad mortem, proximè vero ad tuendam vitam innocentis.

Sed an debeat Confessarius illi jubere ac mandare talem manifestationem, ita ut si nolle non essetlanda illi absolutio?

R. Videtur quod sic, quia talis eo ipso non esset bene dispositus, sicuti ille qui potest restituere damnum proximo illatum, & non vult. Hanc tamen resolutionem subjicio meliori

judicio Doctorum.

ARTI-

ARTICULUS II.

De Casibus Reservatis.

Quia Casus Reservati sunt materia remota Sacramenti Pœnitentiæ, hinc proprius illorum locus meritò in hoc Articulo videbatur esse assignandus.

1. *Quid sit Casus Reservatus?*

R. Est peccatum mortale externum ad cuius absolutionem inferioribus Sacerdotibus Jurisdictio non est concessa. Dicitur *mortale*, quia sola gravia solent reservari ob maiorem diligentiam vitandi illa, & difficultatem ab illis absolvendi. Dicitur *Externum*, quia de internis Ecclesia non iudicat. Cæteræ particule denotant quòd reservatio casuum magis afficit Confessarium, quàm ipsum peccatum aut Pœnitentem.

2. *Quibus de jure competit reservatio Casuum?*

R. Illis omnibus qui gaudent Jurisdictione Ordinaria. Ut docet Elbel p. 2. Confor. 13. Unde 1. Reservatio casuum competit Papæ pro tota Ecclesia. 2. Episcopo pro sua Diœcesi. 3. Prælati Regularibus pro sua Religione aut Provincia, qui quasi Episcopalem habent Jurisdictionem Ordinariam in suos subditos. Hinc propter istam rationem Parochi & Gvardiani ac alii cujuscunq; Nominis Superiores Locales non obstante quod habeant Jurisdictionem Ordinariam in Alumnos suæ Parochiæ, aut Conventus, non possunt tamen reservare sibi casus, quia eorum autoritas à Superioribus Episcopalem vel quasi Episcopalem dignitatem habentibus, limitatur.

3. *Quotuplices sunt Casus Reservati?*

R. Juxta triplicem Jurisdictionem Ordinariam
supra

supra enumeratam, sunt pariter & Casus Reservati triplicis Classis. Alii enim sunt reservati Papæ, alii Episcopo, & alii Prælati Regularibus.

4. *Quid specialiter annotandum est in Casibus Reservatis Papæ?*

R. Hoc: quod scilicet Papa nullum ordinarie peccatum sibi reservat, nisi propter annexam censuram Excommunicationis sibi reservata. Ut docent Henrix, Navar, Layman & alii. Unde si Papa aut ejus Pænitentarius aliquem absolveret ab Excommunicatione Papæ reservata, talis à quocunq; inferiore Confessore absolvi potest in foro conscientie ab ipso peccato cui annexa fuit Censura reservata.

5. Idem dicendum, si quis tempore Jubilei vel aliàs habenti potestatem specialem Confessario absolventi à Casibus reservatis Papæ, fuisset confessus, & ab illo absolutus ab omni vinculo Excommunicationis, omiſſa per oblivionem confessione Casus reservati Papæ, talis in memoriam revocato peccato reservato poterit à quocunq; Confessario approbato absolvi ab eodem casu reservato, quia jam fuit absolutus ab Excommunicatione Papæ reservata.

6. Hoc ipsum judicandum est de illo, qui commisit peccatum Papæ reservatum, sed ob ignorantiam aut aliam causam à Censura Papali excusatus fuit quem etiam inferior Confessarius absolvere potest. ut docet. Reiffen. Basæus & alii.

7. Casus Episcopo præsertim specialiter reservati possunt non habere Excommunicationem sibi annexam. Unde nullus inferior Confessarius à talibus peccatis absolvere poterit extra mortis articulum, nisi quò ad hoc specialem licentiam habeat.

8. Imo etiam sunt alii Casus Papæ reservati, qui

qui non ratione censuræ annexæ, non possunt à quolibet Confessario absolvi, sed ratione ipsius præcisè peccati, quod sibi Pontifex reservat, uti est illud in Bulla Sixti V. contra male promotos, quæ incipit *Sanctum & Salutare*. Unde dixi notanter *Ordinarie* supra n. 4. quia licet ordinarie casus Bullæ Cænæ Domini & alii inferius enumerati sunt reservati Papæ ratione Excommunicationis annexæ, non tamen indispensabiliter omnes, cum prædictum in Bulla Sixti V. excipiat.

9. Quoniam adest morale dubium, an aliquis casus sit reservatus Papæ, aut Episcopo vel Præbato Ordinis? jam talis censendus est pro non reservato, sive dubium sit Juris, sive facti, ut docet Suarez & alii. Et Ratio est, quia reservatio est valde odiosa, & ideo stricte interpretanda, consequenter solum intelligi debet de casibus certis & indubiis. Nam in odiosis semper Leges sunt restringendæ, ut docent communiter Canonistæ. Quâ Regulâ rectificari potest Confessarius in omnibus casibus dubiis, odiosis.

10. *Qui & quot sunt Casus reservati Papæ?*

R. Casus reservati Papæ sunt multiplices, quorum XX. sunt præcipue qui in Bulla Cænæ Domini continentur. Hæc autem Bulla, ideo sic vocatur, quia singulis annis in die Cænæ Domini publicari ac renovari solet. Reliqui vero casus partim sunt in jure Can. partim in Const. Apostolicis contenti.

Porro isti Casus Bullæ Cænæ sunt sequentes.

I. Hæretici, Apostatæ à Fide: Fautores & defensores Hæreticorum, legentes eorum libros de Religione tractantes, imo imprimentes & defendentes eos, ac Schismatici; hi omnes excommunicantur Censurâ soli Papæ reservatâ.

II. Appellantes à sententia & mandatis Papæ ad futurum Concilium Generale.

III. Pyratæ, seu Latrunculi maritimi, & eorum fautores. &c.

IV. Rapientes bona naufragantium Christianorum ubivis terrarum.

V. Imponentes nova pedagia seu Gabellas, præter habentes autoritatem ad hoc, ut sunt Imperator, Reges, & Principes absoluti, in terris suis. Ab hoc casu videntur eximi in Polonia nostra Hæredes bonorum suorum, cum sint æquales quò ad suam hæreditatem Principibus absolutis, sed ad summum si id faciant non ex avaritia, sed amore boni publici suorum bonorum statûs.

VI. Falsificantes Literas Apostolicas.

VII. Deferentes arma, & alia usui bellico idonea ad Saracenos, Turcâs, & alios Christiani Nominis hostes, vel Hæreticos expresse & nominatim à Sede Apostolica declaratos.

VIII. Impedientes eos, qui victualia aut alia Romam vehunt.

IX. Afficientes injuriis eos, qui accedunt ad Sedem Apostolicam.

X. Vexantes Romipetas.

XI. Offendentes Cardinales & Ecclesiæ Prælatos.

XII. Offendentes eos aut impedientes, qui ad Romanam Curiam vadunt pro negotiis, negotiorumq; gestores, imo probabilius Postam in talibus negotiis impedientes, aut falsificantes.

XIII. Appellantes à gravamine, Vel futura executione Literarum Apostolicarum ad Laicam potestatem.

XIV. Officiales & alii qui causas Ecclesiasticas advocant à Judicibus Ecclesiasticis.

XV.

XV. Judices sæculares, qui Personas Ecclesiasticas ad sua Tribunalia trahunt.

XVI. Impedientes Prælatos, ne Jurisdictione suâ Ecclesiasticâ utantur.

XVII. Usurpantes Jurisdictionem Apostolicæ Sedis, aliarumq; Ecclesiarum, seu fructus, redditus, & proventus earum.

XVIII. Imponentes decimas & alia onera Personis Ecclesiasticis.

XIX. Judices sæculares, qui in causis capitalibus Clericorum se se imponunt.

XX. Occupantes bona & terras Ecclesiæ Romanæ & Supremam Jurisdictionem in illis usurpantes.

Hi omnes prædicti Casus sunt desumpti ex Bulla Cænæ Domini cujus tenor videatur in Bullario Tom. 4. & 6.

Nota: quòd in fine hujus Bullæ adduntur hæc verba: *Quodsi forte aliqui contra tenorem præsentium talibus Excommunicatione & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere defacto præsumpserint, eos Excommunicationis sententiâ innodamus.* Circa quod notat Navar. 17. *Manual.* n. 74. quòd hæc Excommunicatione ejusq; absolutio non sit Reservata Papæ, cum talis Reservatio ex Litera non pateat.

Quam non incurrit ille Confessarius qui ex oblivione vel ignorantia non crassa absolverit ab iisdem Casibus Bullæ Cænæ Reservatis, ut patet ex termino *præsumpserint.* hoc est scienter ac deliberate attentaverint, quod in Casu non eveniret.

Hi omnes Casus pro adjutorio memoriæ breviter sequentibus exprimuntur versibus.

1. *Hæretici.* 2. *à Papa appellans.* 3. *Cum fure.*
4. *Pyrata.* 5. *Augens Vestigal.* 6. *Aut Breve falsificans*

stificans. 7. Hostibus arma ferens. 8. Victum qui-
ve amovet Urbe. 9. Quos Papa. 10. Aut pietati
11. Aut sua causa ciet. 12. Præsulibus gravis. 13.
Ad Laicum spectantia Sacrum. 14. Sit Reus. 15. Aut
Judex qui trahit ad forum. 16. Prælati. 17. Ec-
clesiæq; usurpans Jura. 18. Onus & qui His fla-
tuit. 19. Capitis nescit eosq; reos. 20. Sedis Apo-
stolica terras quippe occupat atrox. Hos omnes Do-
mini Cæna anathema ligat.

II. Qui sunt alii Casus Papæ Reservati?

R. Innumerabiles planè esse quorum Catha-
logum per extensum recenset P. Pichler Lib. 5.
Decret. tit. 39. Ex quibus magis in usu habiti
sunt sequentes.

I. Sacrilegi effractores Ecclesiarum ut eam
spolient.

II. Vexantes eos, qui censuram in aliquos tu-
lerunt, & intra duos menses non desistentes.

III. Dantes & recipientes aliquid ob ingressum
Religionis. Item Simoniaci in Ordine & Be-
neficio.

IV. Inredientes Clausuram Monialium sub
pretextu Privilegii seu licentiæ quod etiam de
Mulieribus respectu Clausuræ Virorū intelligi debet.

V. Committentes duellum, & illud consu-
lentes ac Principes territoriales concedentes
locum & permittentes duellum in terris suis.

VI. Dantes aut recipientes aliquid pro gratia
aut justitia apud Sedem Apostolicam.

VII. Extrahentes ex asylo, gaudentes eodem.

VIII. Docentes & defendentes etiam disputa-
tivè, propositiones damnatas.

IX. Regulares administrantes Sacramenta Ex-
tremæ Unctionis aut Eucharistiæ infirmis, vel Ma-
trimonia solemnizantes sine scitu & licentia Pa-
rochi

rochi, vel Episcopi aut Papæ.

X. Tertiarii portantes habitum Fratrum Minorum sine licentia eorum.

XI. Apostatæ à Religione quamvis maneant in Fide Catholica, si enim non manerent, in Fide, haberent casum Bullæ Cænæ. Hæc tamen Excommunicatio licet sit lata à Pontifice, non est tamen reservata ab illo sibi, sed à Regularibus Prælati.

XII. Absolventes sub prætextu Privilegiorum à Casibus Bullæ Cænæ vel specialiter Reservatis per Ordinarios ex Decreto sub Clemente VIII emendatum Annò 1601.

XIII. Lacerantes & exenterantes corpora defunctorum, ut conserventur.

XIV. Prædicatores, qui aliquid prædicant contrarium aut dissonum S. Scripturæ. Ex Leon. X. In Concil. Later.

XV. Religiosi aut Clerici seculares incurrunt Excommunicationem Papæ Reservatam, qui aliquem inducunt ad votendum, jurandum, aut promittendum, ut in eorum Ecclesia sepulturam eligat, vel jam electam amplius non mutet. Ex Bonif. VIII.

12. *Casus sex Reservati Papæ solùm intra Italiam à Clem. VIII,*

I. Violatio immunitatis Ecclesiasticæ circa fugientes ad Ecclesiam.

II. Violatio Clausuræ Monialium ad malum finem.

III. Injectio manus violentæ in Clericum.

IV. Provocatio & pugna in duello.

V. Simonia realis scienter contracta.

VI. Confidentia Beneficialis.

Inter Excommunicatos Excommunicatione non reservata numerantur à citato Pichler Lib. 5. Decretal. sequentes.

I. Scientes contrahentes Matrimonium in gradibus prohibitis,

II. Imprimentes Libros absq; licentia Superiorum. Ex Leone X.

III. Procurantes abortum fetus animati. Ex Greg. XIV. *Sedes Apostol.*

IV. Cogentes vel impediētes Mulieres ab ingressu Religionis. Trid. Sess. 25.

V. vexantes Ecclesiasticos quod non elegerint, cum pro quo rogabatur.

VI. Regulares adeuntes curias Principum ad nocendum suis Prælati vel Monasteriis.

13. Sunt & alii quam plures Casus habentes annexam Censuram, tam reservatam quam non reservatam, quorum series & notitia licet sit Confessario ignota, non ex inde debet torqueri ac scrupulo anxius esse. Sufficit enim si recensitas memoria teneat, Judicium enim hoc Sacramentale humano modo exerceri debet; foret autem imbecillitati humanæ onus plane insupportabile habere obligationem noscendi omnes Censuras, in, & extra Corpus Juris in varia crimina latas, ut doceant communiter DD, cum Reiff. p. 1. Instit. 6

14. Hæc tamen duas Regulas observare debet Confessarius in præsentī materia. I. Quod ad Saculares plebejos minus scrupulizare debet, vix enim aliquando audire poterit tales Penitentes incurrisse Reservatos Casus. Exceptis tribus his: Percurssionis Clerici. Hæresis quæ solet esse in talibus materialis tantum, & dum aliquis est pro Excommunicato denunciatus specialiter. Licet & quod ad hæc consideranda erunt conditiones requisitæ ad incurrendam Censuram. De quibus in 1. parte dixi.

II. Regula est: quod ad Clericos & Doctiores ac honora-

honoratiores Laicos, majorem attentionem Confessarius habeat, ne aliquam ex prædictis Excommunicationibus incurrerint, juxta diversitatem illorum statûs. Clerici enim propter Simonie labem solent contrahere, Laici Judices lædunt immunitatem Ecclesiæ, Milites subiacent pænis duellantium. Mulieres ob præsumptuosum ingressum Clausuræ Regularium &c.

15. *Qui sunt Casus Episcopo Diœcesano Reservati?*

R. Sunt illi, quos sibi unusquisq; Ordinarius pro sua Diœcesi specialiter absolvendos reservat. A quibus etiam Regulares mendicantes sub nullo prætextu absolvere possunt, sine speciali licentia ejusdem Ordinarii. Hi autem Casus Episcopo Reservati non possunt per extensum recenseri cum non sint uniformiter in omni Diœcesi iidem, sed prohibitu Episcoporum juxta statum suarum Diœcesum diversi excipiuntur. Unde Confessarius in memoria illos tenere debet, pauci enim esse solent.

Ubi Notat quòd Casus Episcopo reservati possunt esse nudi, id est non habentes annexam Excommunicationem, imò plerumq; tales esse solent. Quod benè notandum in Casu Articuli aut periculi mortis, si enim absolverentur protùnc ab Inferiori Confessario, Pœnitens convalescens, non tenetur illa confiteri Episcopo aut ejus Vicario ut supra dixi, & inferius dicitur.

16. *Quisnam possit absolvere à Casibus Reservatis tam Papa quam Episcopo in Articulo vel periculo mortis?*

R. Juxta Trident. Sess. 14. de Pœnitentia cap. 7. quilibet Confessarius à quolibet Casu Reservato nullo excepto. Si tamen Casus Reservatus haberet annexam Excommunicationem, aut propter

pter illum esset Pœnitens specialiter denunciatus pro Excommunicato, talis Pœnitens si convaluerit tenebitur se sistere Superiori, ut docet Barbosa Pichler Lib. 5. Decret. tit. 39. aliàs si id non præsstitisset reincideret in eandem Excommunicationem. Quid nam intelligatur per Articulum mortis? dictum supra in præcedenti Sectione.

17. *A quo Casus Reservati Papa absolvi possunt extra periculum mortis?*

R. Nullus inferior potest ab illis absolvere nisi Papa aut ejus Pœnitentiarius, vel qui habuerit quo ad hoc speciale Privilegium. *Ratio* est: quia nullus inferior habet potestatem in Superioris Legem, nisi ab eodem vel altiori id ei concedatur.

18. *Nota:* quod juxta Trident. Sess. 24. *de Remors.* cap. 6. Episcopis data est facultas absolvendi ab omnibus Censuris Sedi Apostolicæ Reservatis, in quibuscumq; Casibus occultis tamen; (quod bene notandum) & eorum Vicariis. In crimine autem Hæresis solis in Persona Episcopis, & non eorum Vicariis id permissum, & quidem in foro Conscientiæ.

Hoc tamen non obstante dubium est apud DD. an etiam hæc facultas extendatur, quod ad Casus in Bulla Cænæ expressos, cum hæc Bulla singulis annis, promulgetur cum Clausulis derogatoriis? ad cujus Rei quietationem adest Constitutio in Jure Canon L. 5. T. 7. § 7. ubi hæc habentur verba: *Datur insuper facultas absolvendi ab omnibus Casibus Reservatis etiam Bulla Cænæ, in locis tamen ubi impune grassantur hæreses.* Cum igitur & in Poloniæ Regno dantur impunes Hæretici, ideo videtur dari Episcopis ejusmodi facultas.

19. *Qualem potestatem habent Regulares circa Casus Reservatos Papa?*

R.

R. Regulares Mendicantes in quorum numero est latus Ordo S. P. N. Francisci per speciale Privilegium habent potestatem absolvendi *in foro cōscientiæ* tantum ab omnibus Casibus Papæ Reservatis, exceptis 20. in Bulla Cænæ contentis. Ut videre est varias Constitutiones Pontificias in Compendio nostrorum Privilegiorum *Ÿ. absolutio* & in Jure Canon. Lib: 5, Decret. tit. 7.

20. Illud tamen observare in hoc negotio debet Confessarius. I. Quod solum pro foro Cōscientiæ absolvere potest à talibus Casibus reservatis, nam in foro externo, si Judex vult, potest adhuc non obstante hac absolutione procedere. II. Dictum est- *exceptis Bullæ Cænæ*, quia hos Casus etiam occultos Confessarius Mendicantium non potest absolvere, ut docent communiter DD. III. Neq; etiam potest ab illis Casibus Reservatis absolvere, si jam sunt deducti ad forum contentiosum, præsertim si Pœnitens in tali foro per sententiam condemnatoriam tanquam Excommunicatus fuisset proclamatus. IV. Item Confessarius non debet illum de facili absolvere à Casu Reservato etiam pro foro interno, si hic includat læsionem alterius, nisi prius parti læsæ actualiter satisfaciat. Ut docetur in Jure Can. Lib. 5. Decret. tit. 39.

21. *An possit Confessarius Mendicantium absolvere illum Casum Reservatum, qui licet nondum sit deductus ad forum contentiosum, pluribus tamen jam est notus?*

R. Potest, juxta Privilegium Pauli III. Anno 1545. concessum Confessariis Soc. IESU, cum quibus Mendicantes communicant in Privilegiis. Incipit autem hæc Bulla *Cum inter cunctas*. Unde v.g. Si Petrus percusserit Paulum Clericum coram pluribus, poterit

poterit absolvi à quolibet Confessario Mendicante, si omnimodam satisfactionem paratus sit exhibere Paulo 12.º, ipso consentiente & cedente juri suo. Hæc tamen doctrina intelligenda non est de Casibus extra Bullam Cænæ Domini, aut specialiter Reservatis Episcopo in sua Diœcesi

22. *Quid prædicè faciendum Confessario cum habente Casum Reservatum?*

Ry. I. Ordinariè extra Articulum aut periculum mortis, non debet ipsum absolvere, si non habet Jurisdictionem in Reservata, sed ipsum debet mittere ad Superiorem. Vel si vellet Confessarius tacito nomine Pœnitentis, poterit quo ad hunc Casum petere facultatem à Superiore verbis aut per literas ut illum absolvat, & sic obtentâ licentiâ, poterit illum absolvere. Ita communiter DD. & concordat Trid Sess. 14. cap. 7.

Ry. II. Quòd si urgeret aliqua necessitas justa Pœnitentis obtinendæ hic & nunc absolutionis, vg. quia est communicaturus, aut celebraturus & longe distet habens potestatem à Reservatis, tunc Confessarius poterit illum absolvere, ita tamen, ut directè absolutio cadat supra non Reservata, etiam si non Reservata solum sint venialia, & indirectè super Reservata, cum onere ut Pœnitens postea Superiori aut alteri habenti facultatem absolvendi se præsentet, adeoq; prævia Confessione à Reservatis directè absolvatur.

23. In Casu autem prædictæ necessitatis licet juxta Herinx. disp. 3. q. 5. possit Pœnitens non confiteri illud Reservatum coram Inferiori Confessario, quia nullus obligatur ad idem peccatum bis confitendum; oppositum tamen plures tenent DD. ut instruat Pœnitens quid in tali Casu agere debeat, & ad quid obligatur. Si tamen est prudens,

& possit seipsum rectificare, certum est, quod non obligatur per se ad confitendum Reservatum, cum ab illo non absolvatur directè, dummodo habeat voluntatem confitendi illud, quam primum poterit habere Confessarium Superiorem.

24. Similiter dum confitebitur Reservata coram Superiore, non erit obligatus iterum confiteri non Reservata, quia jam ab Inferiori est absolutus directè ab illis.

Ubi Notat: quod in talibus absolutionibus non habetur dimidiata peccatorum absolutio, & venia, quia in prima Confessione absolvuntur omnia, & solum onus relinquitur Pœnitenti ut pro Excommunicatione tollenda annexa peccato Reservato adeat Superiorem, ne iterum in ipso reviviscat.

25. *Quid specialiter notandum est Confessariis circa Casus Reservatos Diœcesanis Episcopis?*

R. Hæc sequentia.

I. Quodsi Pœnitens v.g. ex Diœcesi Luceorienti accederet Leopoli ad Confessarium cum peccato reservato Episcopo Luceorienti, non vero Leopoliensi, poterit ipsum absolvere, ut patet ex Bulla Clement. X. quæ incipit *Superna* quæ hæc verba habet: *Potest autem Regularis Confessor in ea Diœcesi in qua approbatus est, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa Reservatis non autem in illa ubi idem Confessor est approbatus absolvere.*

II. E contra si Pœnitens ex alia Diœcesi confitebitur peccatum, alias in Luceorienti Diœcesi non reservatum coram Confessario Leopoli ubi est reservatum, juxta La Croix Lib. 6. p. 2. n. 1631. non poterit illum absolvere. ut etiam docet Suarez Lugo, Marchant. &c. Ratio illorum est: quia Leopoliensis Ordinarius eo ipso quod sibi reservavit in sua Archi-Diœcesi illud peccatum, sustulit Confessarius Jurisdictionem ad illud absolvendum.

Non

Non desunt tamen licet pauci uti Stoz & Fagundez. qui putant in tali Casu posse Confessarium absolvere. Ratio illorum est hæc: quia Episcopus reservat aliqua peccata in bonum propriæ Diæcesis, & consequenter nonnisi peccata suorum Diæcesanorum. Poterit igitur Confessarius sequi utramq; sententiam pro opportunitate temporis, cum etiam hæc secunda sententia non careat suo fundamento.

III. Quando Pœnitens manens extra suam Diæcesim committeret peccatum in sua Diæcesi reservatum, non vero in illa in qua commisit illud, v.g. commisit Leopoli, reservatum in Diæcesi Premisliensi, utiq; posset ab illo absolvi Leopoli, non vero revertens in propriam Diæcesim Premisliensē. Ita cū multis Dicastillo disp. II. n. 244. non obstante quod etiam esset Parochianus utriusq; Diæcesis, ut sæpe contingit Magnatibus in Polonia, qui modo manent in bonis hujus Diæcesis, modo in alterius territorio. Nam Reservatio Casus magis limitat & afficit Jurisdictionem Confessarii, quam ipsum Pœnitentem, & ejus peccatum, ut supra dictum est:

26: *An Diæcesanus incurrat Reservationem quoad Casus Episcopales, si invincibiliter ignoret talē peccato esse annexam Reservationem?*

R. Negat Navar apud Sporer. Affirmat Reiff. La Croix Lib. 6. p. 2. n. 1608. Ratio est: quia Reservatio principaliter afficit non Pœnitentem sed ipsum Confessarium. Sed:

27. *Dubitabis: quare non incurritur Casus Papa Reservatus cum ignorantia, bene vero Episcopo Reservatus, cum videatur in utroq; par ratio? Ad hoc.*

R. Dando disparitatem; quia Papa ordinariē non reservat sibi Casus nisi propter Censuram illis annexam, Censura autem non incurritur, si invincibiliter

libiliter ignoretur esse annexa. ut supra in prima parte dictum est. Caterum Episcopi solent referre Casus sine dependentia ad aliquam Censuram.

Plura videantur quæ dicta sunt in 1. p. de Censuris.

23. Pro complemento hujus Articuli, Confessarii præsertim Regulares habeant in memoria has duas propositiones ab Alexandro VII. damnatas. Quarum prior Ordine 4. est hæc, *Praelati Regulares possunt in foro Conscientiæ absolvere quoscunq. seculares ab Hæresi occulta, & ab Excommunicatione propter eam incursa.* Secunda Ordine 12 est hæc: *Mendicantes possunt absolvere à Casibus Episcopis Reservatis non obiecta ad id Episcoporum facultate.*

ARTICULUS III.

De Materia Proxima Sacramenti Pœnitentiæ.

I. Materia Proxima Sacramenti Pœnitentiæ sūt ipsi Actus Pœnitentis scilicet Cordis Contritio, de quibus jam aliqua sunt supra dicta par 1. pag. 117.

Cordis Contritio.

2. *Quotuplex est Cordis Contritio?*

R. Duplex. *Perfecta & Imperfecta.* Prima est Dolor animi, & Detestatio peccati propter DEUM summè dilectum, cum firmo proposito non peccandi de cætero. Et hæc vocatur *Contritio* quæ etiam est sufficiens ad justificationem dispositio extra Sacramentum. *Imperfecta* vero est: Dolor animi ac Detestatio peccati ex metu gehennæ, aut turpitudinis peccati. Et hæc vocatur *Attritio*, quæ non disponit ad justificationem nisi in Sacramento Pœnitentiæ.

3. In

3. In Contritione semper includitur Amor DEI, sive explicitè & formaliter, sive implicitè & virtualiter. Pro quo *Nota*: quod Contritio licèt non debeat includere Amorem DEI intensum, sed etiam quantuncumq; remissus sufficere poterit, debet tamen includere Amorem appretiativè summum, ita, ut Pœnitens sit expositus magis sibi ab hinc appretiare DEUM, quàm alias res etiam amabilissimas; & si aliter non posset fugere offensam DEI, nisi amittat res aut personas quas sibi appretiat, paratus sit illas relinquere; alias hoc ipso non esset rectè dispositus ad absolutionem obtinendam. Juxta illud Christi Math. 10. *Qui amat Patrem, aut Matrem, plus quàm me, non est me dignus.*

4. Hinc Confessarii interrogare plerumq; debent maximè plebeæ conditionis Pœnites, quare nam doleant de peccatis? quos raro invenient scientes rectè respondere. Unde pro munere sui officii & maxime Beneficiati, tenentur illos instruere, & si opus est, etiam cum illis breviter Actum Contritionis elicere.

5. Optimus ille Actus Contritionis est, quò homo dolet de peccatis. ex præciso Amore DEI, sine ulla relatione ad metum gehennæ, imo protestatur coram DEO, quod etiamsi illum non puniret, adhuc doleret de illis, eo quod sint offensa ejus. Hic enim est perfectissimus Amor dolori mixtus.

6. Sciant etiam Confessarii ad instructionem Pœnitentum suorum, quod illis dolor non tantum est necessarius dum confitentur sua peccata; sed etiam dum deliberatè, & quotiescunq; veniunt peccata alias jam confessa & absoluta in memoriam eorum, & præsertim in Materia luxuriæ. *Ratio est*: quia si in talibus circumstantiis non haberent de illis dolorem, sive cum Amore DEI, junctum, sive permodum simpli.

simplicis displicentiæ, semper erunt in periculo complacendi sibi in illis, & sic facile poterunt peccare. Unde luxuriosis non otiosè hæc danda erit informatio

7. *Per quid universaliter differt Contritio ab Attritione?*

R. Per hæc duo, nempe ratione *Motivi & Effectus*. Ratione quidem, Motivi, quia Contritio fit ex motivo Charitatis DEI. Attritio vero ex motivo Charitatis erga seipsum, nempe ex motivo gehennæ aut turpitudinis peccati. Differunt etiam 2do. ratione effectus quia Contritio per se remittit peccata & justificat extra Sacramentum cum voto tamen Sacramenti. Attritio vero solum justificat in Sacramento. Unde solet dici Attritio: in Sacramento Contritio, non formaliter, sed effectivè quatenus id efficit in Sacramento Pœnitentiæ in re, quod facit Contritio cum Sacramento in voto.

8. *Qualis Attritio sufficit & requiritur, in Pœnitente ad validam absolutionem?*

R. Non sufficit si sit naturalis, seu ex motivo naturali, sed debet esse omnino Supernaturalis. Unde ille Pœnitens qui doleret de peccato furti vg. ob infamiam apud homines contractam, vel quodcunq; aliud malum temporale, non esset bene dispositus.

9. Sufficit autem ob malum temporale à DEO inflictum vel infligendum, quia in tali Attritione cum adsit respectus ad DEUM & motivum Supernaturale, jam erit Dolor Supernaturalis. Et talem Dolorem sæpius habere solent illiterati Pœnitentes. Pro quibus hæc erit universalis Regula, ut quotiescunq; suum Dolorem referent ad ipsum DEUM, erunt sufficienter dispositi, non obstante quod habeant pro motivo malum quodcunquè temporale.

10. *Quotuplex est Turpitudo peccati?*

R.

R. Duplex una naturaliter cognita, & talis est
vg. Turpitude immunditiei quæ est in peccato car-
nis. Altera est, Supernaturaliter cognita, scilicet per
fidem. Et talis turpitude peccati opponitur alicui
Divinæ perfectioni, aut virtuti à DEO præceptæ.
Hæc sufficit ad fructuosam Attritionem in Sacra-
mento Pænitentia non vero prior. Ad finem e-
nim Supernaturalem salutis, debet esse medium
proportionatum, quale non est turpitude naturalis.

11. *Quomodo Pœnitens debet dolere de peccatis?*

R. Debet dolere de omnibus tam confessis,
quàm etiam non confessis, & inculpabiliter oblitis,
sic enim totam Materiam eo ipso subicit clavibus
absolutionis. Neq; requiritur singularis Dolor ad
unumquodq; in singulari peccatum, ut docent com-
muniter DD.

12. Non requiritur etiam Dolor omnino sensibi-
lis, sed sufficit internus; quia Dolor cum sit Actus
voluntatis, est spiritualis. Requiritur tamen per
accidens aliquo sensu expressus, ut melius Confessa-
rius certificetur de dispositione Pœnitentis.

13. *An valide quis doleret de uno peccato & non
de altero?*

R. Cum hac distinctione. Si Pœnitens haberet
sola venialia, posset absolvi, etiam si de uno tantum
doleat & non de altero. Ratio est; quia unum dun-
taxat veniale est Materia sufficiens absolutionis Sa-
cramentalis, alia vero venialia sicuti poterat non
confiteri, ita poterit de illis non dolere.

Quod si unum tantum aliquis veniale confiteretur,
& de illo non doleret, absolutione non esset dignus,
& si in bona fide daretur ei absolutio, Sacrilegium
committeret ob gravem injuriam Sacramento, quod
invalidum redderet, ex defectu partis essentialis,
scilicet Cordis Contritionis.

Si vero haberet mortalia, & de uno doleret non vero de alio, nullum foret Sacramentum, quia non potest in moderna providentia unum mortale dimitti, non dimisso alio, nam Gratia Sanctificans æque opponitur uni mortali ac pluribus ut docent Theologi. Unde si quis haberet reservatum & confiteretur in Casu necessitatis coram non habente Jurisdictionem in reservata, licet possit non confiteri illud juxta probabilem sententiam (quod confitendum foret Superiori) tenetur etiam de illo dolorem elicere ut saltem sit capax indirectæ absolutionis.

14. *Quando Dolor sit eliciendus à Pœnitente?*

R. Optimo tempore dolebit, si habeat dolorem in ipsa Confessione. vel finita statim doleat ante absolutionem: quia sic Confessio dolorosa est bona. Nihilominus tamen non est omnino necessarium, ut dolor præcedat immediate ante absolutionem vel fiat in ipsa Confessione, sed sufficit si antequam accedat ad Confessarium eliciat dolorem. Imo juxta Felicem Potest, & Leander. t. 5. disp. 7. q. 6. Si quis sero Conscientiam examinans in Ordine ad faciendam Confessionem, & de his peccatis in examine inventis eliceret Contritionem, vel Attritionem, si cras mane accederet ad Confessionem esset valida. *Ratio est:* quia Sacramentum Pœnitentiæ est quoddam morale compositum, adeoq; non requirit simultatem Physicam partium sed moralem, quæ in Casu haberetur. Verum laxa mihi videtur hæc Sententia de uno die in alterum conjungere partes Sacramenti Pœnitentiæ.

15. *Quid si post absolutionem factam Pœnitens eliceret dolorem de peccatis suis una vel altera hora?*

R. Probabilius non haberetur Sacramentum validum. *Ratio est:* quia cum absolutio sit Sententia definitiva, antequam suum fortiatur effectum. debet

bet habere omnia requisita inter quæ est Dolor.

16. *Quid si Pœnitens post immediatam absolutionem recordaretur alicujus peccati, quod iterum confiteatur?*

R. Talem non teneri novum elicere Dolorem, sed in virtute prioris virtualiter & moraliter permanentis potest absolvi. Nam prior Dolor quia fuit ad omnia extensus peccata, etiam oblita, hinc tantum valet ac si novus fuisset elicitus de illis. Ita Leander Diana & alii. Hoc tamen intelligi debet de illo Pœnitente, qui habet Dolorem de omnibus omnino peccatis; si enim solum eliciisset de illis, quæ confessus est, & mortale iterum post absolutionem confiteretur, obligaretur ad novum Dolorem, & iterum ipsi absolutio danda foret. Unde sicut prius svasi: optime facient Confessarii si Pœnitentem inducant ad Dolorem omnium peccatorum.

17. *Quid ultra prædicta Dolor de peccatis in Pœnitente includere debeat?*

R. Ultra Amorem DEI vel timorem gehennæ aut alia supernaturalia motiva, debet includere propositum de ex terno non peccandi. In quo proposito includitur voluntas excludendi omnem occasionem & præsertim proximam ad peccandum; alias si talis voluntas in Pœnitente non adesset, eo ipso indignus censeretur absolvi, qui enim convertitur ad DEUM, debet averti à creatura. Licet autem sit moralis suspicio in Confessario, quod talis, sicuti sunt inhabituati & consuetudinarii, redditurus sit ad vomitum, non propterea deneganda ei erit absolutio, si cætera in ipso adsint requisita; nam confidenti & morienti danda est fides.

Imo scrupulosis danda est consolatio spiritualis, quibus diabolus solet desperationem & hæsitaciones suggerere, ac si nullo pacto ab hisce peccatis abstine-

abstinere possint. Talibus erigenda est mens ad DEUM. Nam propositum de cetero non peccandi esto non sit efficax *effective*, sufficit si sit efficax *affektive* ut docet Elbel. & La Croix 1. 6. p. 2. n. 908.

Cetera quò ad Dolorem in Confessione habendum videantur in 1. P. pag. 117.

Oris Confessio.

Quid sit Confessio? quæ sunt ad illam conditiones requisitæ? & quotuplex sit Integritas Confessionis? dicta sunt supra in 1. P. pag. 118. quæ ibi videantur.

19. *An Confessio Sacramentalis sit instituta à Christo?*

Certum est, quod ex una parte in Regno Poloniae versamur inter Lutheranos & Calvinistas negantes Sacramentalem Confessionem, ex altera parte, nullibi in Evangelio expresse colligitur ex Verbis Christi institutio Confessionis Sacramentalis, hinc consultò proposui hoc quæsitum, ut possit Confessarius reddere rationem illis, qui ex adverso sunt, ut vereantur malum dicere de nobis, monente Apostolo. His præmissis ad quæsitum.

B. Affirmativè. *Ratio est:* ex Verbis Christi dicentis ad Petrum, & ejus utiq; Successores: *Quidquid ligaveris super terram, erit ligatum & in Calis, & quidquid solveris &c.* ex quibus verbis clare colligitur institutio Confessionis, quomodo enim prudenter Vicarius Christi possit ligare aliqua peccata & aliqua solvere? nisi prius resciret illorum gravitatem & substantiam? quomodo vero resciret? nisi ex propria Oris Confessione ipsius Penitentis, aliàs cæco impetu & pro suo libitu

hæc ligaret, illa vero absolveret. Tum quia licet Confessarius in absolvendis peccatis Divinam habeat Authoritatem, humanam tamen habet scientiam, illa judicando quæ ipsi manifestantur per Confessionem.

19. Patet hæc veritas ex antiqua Traditione Apostolorum, ac consuetudine Ecclesiæ primitivæ, in qua semper viguit peccatorum in specie Confessio, & quidem duplex: Una *Sacramentalis* & secreta; Altera *Publica* & coram omnibus facta, & huic Pœnitentiarius ab Episcopo assignatus præfidebat, assignando talibus publicam Pœnitentiam, aliquando in majorem satisfactionem publice injungebat aliqua confiteri peccata, jam aliàs secreto confessa; sed hæc Confessio publica sublata est imprimis à Nectario Episcopo Constantinopolitano ex occasione scandali facti in Ecclesia. Cum quædam Nobilissima Mulier ad Pœnitentiarium publicum accederet, confitens palam sua peccata, inter quæ etiam narravit: quod cum Pœnitentiæ & orationibus in Ecclesia dedita fuisset, à Diacono se constupratam fore, quò peccatò auditò universus vulgi numerus tanto facinori indignabatur, & fuit ex tali Confessione publicum cum tumultu exortum scandalum, ita, ut acerbissimis calumniis premerentur Sacerdotes. Huic malo occurrens Nectarius Episcopus, Diaconum Stupratorem Diaconatu privavit, Pœnitentiarium publicum sustulit, & sic sola abhinc Confessio secreta, & auricularis remansit in Ecclesia. De his fusiùs scribunt Sozomenus, Cassiodorus, Nicephorus, & alii, quod satis congruum est scire Confessario.

20. *Quid circa Integritatem Confessionis observandum Confessario & Pœnitenti?*

R. Certū esse quod Confessio ordinaria non tantum

tum debeat esse integra formaliter, sed etiam materialiter. Ut patet ex Trid. sess. 14. can. 7. Ita, ut non tantum quo ad circumstantias, sed etiam quo ad speciem & numerum sint recensenda peccata, unde non sufficit dicere: *Fornicatus sum aliquoties*, aut *Omisi Missam die festo*, sed prudens Confessarius interrogare debet Penitentem quot vicibus? qua de causa? & cum qua Persona?

Si tamen ob nimiam peccatorum multitudinem certus numerus exprimi non possit, ad minimum dicat suam ad peccandum habitudinem, vg. continuavi tale peccatum tanto tempore, illud committendo tot vicibus per hebdomadam aut diem plus vel minus, ut saltem confusè possit judicare Confessarius de statu conscientie Penitentis. Nam consuetudinariis impossibile est moraliter distinctum recensere numerum peccatorum. Sic enim satisfacit ille, qui dicit multis diebus fovisse odium contra proximum, aut exprimendo quanto tempore retinuit concubinam.

Potest etiam in aliquibus casibus sola sufficere Integritas Formalis; ut si Moribundus omnia non possit confiteri peccata, tunc audito uno vel altero, danda est ei absolutio, ut communiter docent DD.

21. *Quae sunt generales causae excusantes Penitentem ab Integritate Materiali peccatorum?*

R. Has esse tres juxta sententiam communem Casuistarum, nempe 1. Ignorantia sive Oblivio, intellige inculpabilis. 2. Impotentia. 3. Grave damnum imminens Penitenti aut ipsi Confessario.

Ratione Ignorantiae & Oblivionis inculpatae, excusantur duplicis status homines. Primi sunt illi,

qui invicibiliter ignorant hunc vel illum actum esse peccaminosum, & tales sunt Plebei. Secundi sunt illi, qui pramisso sufficienti examine, alicujus peccati mortalis non recordantur. Quod tamen in memoriam revocatum tenentur confiteri

Ratione *Impotentia* excusantur, Agonizantes, jam plane loqui impotentes, muti, & ignari lingvæ, si maneant extra suam Patriam. & alii impotentes physicè omnia exprimere peccata.

Ratione *Gravis Damni* excusantur illi, qui v.g. in naufragio aut manifesto periculo existunt, ita ut si omnia peccata sua per extensum confiterentur coram alijs adstantibus, læderetur eorum fama, in quo casu sufficit, si unum vel alterum peccatum confiteatur levius.

22. *An danda sit absolutio Moribundo qui nullum signum dederit, aut dare potuerit?*

R. Negat Diana p. 3. t. 8. Bus-emb. Affirmat Tambur. Felix Poteſt. sed sub conditione, si prius probe Christianè vixerit. *Ratio est:* quia talis per vitam suam dat intelligi, quod sicuti modo Christiano vixit, ita eodem modo supponitur voluisse mori. Tum quia in dubiis aut opinionibus circa necessaria ad salutem, tutior pars est amplectenda.

23. *An licet per interpretem aut per chartam confiteri?*

R. Licet, quamvis per se loquendo nullus teneatur sic confiteri. Nam Christus non prohibuit Confessionem publicam sed etiam neq; ipsam præcepit. Qui tamen plus æstimat animæ salutem quam temporalem famam, tutius providebit animæ, si scripto ut est murus, vel per interpretem, si Confessarius sit ignarus ejus lingvæ, confitebitur. Poterit enim non habere Contritionem sed
solam

solam Atritionem, quæ nonnisi in sacramento justificat.

24. *Quando quis obligatur ad Confessionem peccati mortalis alias inculpabiliter obliti, dum ipse in memoriam venit?*

R. Juxta Bonac: in d. 5. q. 5. Sect. 2. Suarez & alios, non tenetur illud statim confiteri, ac habuerit commoditatem, sed potest differre Confessionem illius peccati, donec ex vi alterius obligationis iterum confiteri teneatur.

Excipitur tamen ille, qui post recordationem obliti mortalis sumpturus est Eucharistiam, aut celebraturus Missam, quia aliàs cum mortali accederet ad mensam Domini.

25. *An possit dari in aliquo Casu licetè dimidiata Confessio?*

R. Potest dari in supra specificatis Casibus; si nimirum propter vehementem morbum non possit infirmus omnia confiteri. 2. Si clara voce in aliquo Casu confitendum foret cum diffamatione sui coram adstantibus. 3. Si per interpretem Confessio facienda foret, tunc in tali Casu posset unum vel alterum levius peccatum confiteri, & sic ab omnibus alijs absolvi. Cum hac tamen clausula, quod peccata expressa absolverentur directe, ita, ut amplius non remaneret in Pœnitente obligatio ad illa iterum confitenda. Alia verò mortalia quomodocunq; & ex quacunq; causa superius nominata omissa, solum indirecte absolverentur cum obligatione eadem iterum confitendi. Ut probat Reiff. t. 14. d. 7. q. 2.

26. *Potestne Pœnitens uni Confessario confiteri sola mortalia & gravia, alteri sola venialia?*

R. Potest, ut docet Bonacin. Leander & alii, maximè in hoc casu, si nempe infirmus haberet

Confes-

Confessarium cui ex aliqua convenientia teneretur confiteri, sed quia ex una parte haberet gravissima peccata, quæ generaliter confitenda forent, ex altera parte nimis verecundiam haberet, eo quia hucusq; apud talem Confessarium bonam de sua conscientia opinionem conservavit, tunc in tali Casu poterit sola mortalia prius alteri extraneo confiteri, quibus absolutis ad satisfaciendum congruentia, sola venialia familiari Confessario confitebimur. *Ratio est:* quia hic dimidiationem mortalium non committeret in Confessione, siquidem omnia confiteretur priori Confessario. Venialia autem sicuti possunt licite omitti in Confessione, ita etiam poterunt seorsive absolvi.

27. *Quid observandum est Confessario quo ad fidelitatem Confessionis?*

Quamvis sint 16. conditiones ad Confessionem requisitæ, de quibus videatur supra pag. 118. quia tamen solæ tres sunt necessariæ ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, scilicet: *Integritas, Fidelitas, & Dolor.* aliæ vero tantum sunt utiles, ideo de istis solum tribus oportunior est Confessario notitia. De Dolo & Integritate jam dixi paulo supra, nunc pauca dicenda sunt de Fidelitate, itaq; ad quæsitum.

R. Confessio semper esse debet vera, ita ut nihil falsitatis, simulationis, aut deceptionis habeat annexum. Unde Pœnitens ille qui dubius esset v.g. de contractu usurario, & eligeret sibi Confessarium quem novit esse inodum, putans se propter ejus inscientiam non obligandum esse ad restitutionem, talis non tantum juxta Bonacinam disp. 5. de Pœnit. non excusatur à restitutione, verum etiam tenetur iterum confiteri.

Non

Non enim præsumitur habuisse debitum Dolorem cum firmo proposito vitandi peccata in futurum.

28. *An mentiri in Confessione sit peccatum mortale?*

R. Si mendacium sit circa mortalem materiam ac necessariam, erit mortale peccatum, & tali mendacio invalidum redditur Sacramentum. Si vero mendacium erit circa venialia vel mortalia, alias jam confessa, seu uno verbo circa materiam non necessariam quam hic & nunc Pœnitens non tenetur confiteri, erit solum veniale. Ita Layman L. 5. t. 6. c. 8. & alii.

29. Non solum autem peccat mortaliter qui negat in Confessione aliquod mortale, sed etiam ille, qui deliberate dicit se commisisse aliquod mortale quod revera non commisit. *Ratio est:* quia talis malitiosè decipit Judicem Confessarium Vicarium Christi, & quidem in materia gravi pertinente ad substantiam Sacramenti.

30. Similiter juxta Bonacinam & alios DD. mortaliter peccat & invalidè confitetur ille, qui scienter majorem numerum mortalium explicat, quàm revera admisit, quia etiam hic decipit Confessarium in materia gravi. Excusatur tamen à mortali Pœnitens simplex ac rudis, qui bona fide majorem confitetur numerum, putans consultius esse majorem explicare numerum peccatorum, quàm fortè minorem.

31. Idem Judicium sit & de illo Pœnitente, qui dubia peccata mortalia pro certis confitetur, & è contra certa pro dubiis, propter eandem rationem deceptionis Confessarii.

32. *Quanam diligentia habenda est in examine ad Confessionem faciendam?*

R. Non debet esse summa & scrupulosa, sed mediocris

mediocris & humana qualem solent Viri prudentes adhibere in arduis negotiis; Hinc si Pœnitens talem habeat, sufficit etiamsi putet majori & nova diligentia se plura reperturum, ita communiter DD. apud Sannig & Reiff.

Nota: quod hæc diligentia in examine non requiritur eadem in omnibus. Ad hoc enim attendendus est status Pœnitentis, ac tempus quod à præterita Confessione effluxit. Nam minus diligentia requiritur in homine DEUM timente, & qui frequenter confitetur, quàm in alio qui omnibus peccandi occasionibus est expositus, & ad plures menses Confessionem distulit.

Licet Rustici plerumq; inveniantur in examine negligentes, ipsi tamen communiter non sunt dimittendi ut se magis examinent ac postea redeant ad Confessionem. Ita Vasquez Lugo, & alii. *Ratio est* quia de his præsumendum est, quod licet millies se examinent, non fore magis aptos, quàm si ab ipso Confessario breviter interrogentur, ac suaviter examinentur. Quomodo autem interrogationes in praxi formandæ sint à Confessario? in 1. Sect. hujus 2. Partis innui.

33. *Debetne Pœnitens Complicem peccati manifestare coram Confessario si aliter non possit explicari peccatum?*

R. Negat Diana & alii plures. affirmat Scotus D. Bonav. S. Thom. Bernardus & alii plures Classici, & SS. Patres *Ratio est* quia ex una parte præceptum Christi de integritate materiali Confessionis obligat, ex altera parte nullam incurrit infamiam per hoc Complex facti, siquidem Confessarius ad secretum Sacramentale stricte obligatur. ergo &c.

Mediam tamen viam in praxi debet observa-

re Pœnitens; si enim commode haberi potest alius Confessarius qui non noscat Complicem peccati, coram illo confiteri debet. Hic Casus occurrere solet maxime in Materia Luxuriæ, ut si v.g. Pater esset notus Confessario & filia ejus confiteretur peccasse cum fratre, quem Confessarius & noscit & scit esse unicum tantum, nam si essent duo non ita dubium esset, siquidem in tali Casu inter duos esset illi ignotus Complex.

34. *Licetumne est Confessario interrogare Pœnitentem de Complicis nomine, aut loco habitationis vel aliis adjunctis circumstantiis?*

R. Nullomodo licet. Ut patet recentissime ex Brevis Benedicti XIV. quod incipit: *Suprema omnium* 7. Julii 1745. & Constitutione ejusdem Papæ anno sequenti 1746. quæ incipit *Ubi primû*, in qua sub Excommunicatione soli Papæ reservata, & in articulo mortis absolvenda, prohibet talia fieri, & multo magis licitum esse doceri, sub jisdem pœnis. In hac igitur Const. omnes obligat qui aliunde quam ex Confessione sciunt Cōfessarium interrogare de Complicis nomine, ut talem ad Sanctum Officium denuntient. Postremo ad perpetuam rei memoriam tulit ultimatè Decretum confirmatorium utriusq; Constitutionis suæ quod incipit: *Ad eradicandum* 1746. 4to. Kalendaris Octobris.

Caute itaq; in hac re procedendum est Confessariis, prædicta enim Prohibitio, non tantum procedit de illo, qui interrogaret de nomine Complicis, sed etiam de officio & aliis circumstantiis, ex quibus curiose deveniri possit

Persona Complicis.

*Operis Satisfactio.*35. *Quid est Operis Satisfactio?*

R. Est compensatio pænæ temporalis debita ob injuriam DEO illatam, consistens in operibus pœnalibus & laboriosis à Confessario taxatis.

Cum enim DEUS misericors remittit culpam peccati mortalis, immutat pœnam æternam in temporalem, quæ aut hîc, aut in futuro sæculo omnino est solvenda. Ut igitur Pœnitens solvat hanc pœnam temporalem pro qualitate delicti, solet ei assignari à Confessario pœna seu satisfactio pro peccatis debita. Ut patet ex Trid. Sess. 14. c. 8.

36. *Quotuplex est Satisfactio?*

R. Duplex Una in Re quæ est ipsum opus à Confessario taxatum. Alia in Voto, quæ consistit in voluntate Pœnitentis proponentis tale opus exequi.

37. *Quæ ex his est pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ?*

R. Sola Satisfactio in voto. Ratio est: quia opus Satisfactionis in re non est conjunctum cû Sacramento Pœnitentiæ, cû possit illud continuari per integrum annum ut sunt jejunia. Quod si non absolveretur, non ob id reviviscerent peccata confessæ, dummodo pœnitens in actuali Confessione haberet firmam voluntatem illud exequendi Solum igitur est pars integralis Satisfactio in re.

38. *Quid si Pœnitens nollet acceptare pœnam?*

R. Si non vult ullam, non est absolvendus, quia talis non esset benè dispositus, nec verum Dolorem haberet de peccatis. Ut docet communis D.D. sententia, hoc enim ipso nollet injuriam compensare DEO per peccata illatam.

Si vero nollit acceptare gravem, assignanda est levior, sed prudens Confessarius hanc ei reflectionem faciet: quod in futuro sæculo gravior eum maneat.

Si vero nullam vellet subire in hoc sæculo, bene vero in futuro, plures docent Casuistæ talem debere absolvi, quia se hoc ipso subdidisset puniendum. Sed hic Casus vix erit in praxi.

39. *Quid si indiscretus Confessarius nollit Penitenti gravem satisfactionem immutare in leviori?*

R. Juxta Sannig Henrix, & alios, poterit Penitens licite à Confessione desistere, ac dicere Confessario: se alium minus severum magisq; discretum quaesitum, nam Penitens non tenetur sub peccato mortali quò ad hoc ei obedire, nisi quatenus cupit ab ipso absolutionem recipere.

40. *Quid si Penitens acceptaret gravem penitentiam à Confessario, qua ipsi postea in executione nimis dura videretur?*

R. In tali Causu poterit mitiorem impetrare ab eodem, vel ab alio Confessario etiam inferiori. Cum hac præcautione, quod si vellet ab eodem Confessario mutari penam, poterit id facere extra Confessionem, si ipse Confessarius saltem in confuso recorderetur ejus peccatorum. *Ratio est* quia Confessarius ex perfecto judicio retinet virtualiter potestatem mitigandi & immutandi penam. Si vero oblitus foret peccatorum, debet illi saltem in confuso commemorare sua peccata ipse Penitens.

Quod si mutatio fiat ab alio Confessario, certum est, quod fieri debeat in Confessione, alias Satisfactio non esset Sacramentalis.

41. *An debeat iterum confiteri omnia sua peccata*

cata ille, qui vult ab alio Confessario diminutionem Pœnitentiæ?

R. Variant quo ad hoc Doctores. Negat Diana. Tambur. Navarr. & alii. Affirmant Mastrius. Lugo, Felix Potest. quorum mihi probabilior videtur sententia. Cujus & Ratio est: quia universaliter Judex non potest ferre sententiam nisi cognita Causa. Unde saltem in confuso præterita Confessionis peccatorum debet habere notitiam.

Quod similiter faciendum est cum illo Pœnitente, qui confitetur ex eo non absolvisse satisfactionem præterita Confessionis, quia oblitus est totaliter qualem habuit assignatam. Debet enim illi imponi in hac secunda Confessione ut impune peccatum non remaneat, & integritas Sacramenti salvetur.

42 *Quid si Pœnitens obliviscatur absolvere vel non possit partem Pœnitentiæ v.g. si habuit aliquot dies jejunii?*

R. Tenetur ad reliquos dies; ut patet à pari, qui enim persolvere Matutinum non potest cum Laudibus, tenetur adhuc recitare horas minores, prout constat ex damnata propositione ab Innocentio XI. quæ est ordine 54. Hic Casus est frequentissimus. Nam potest esse Pœnitens in tali occasione, ut illo die v.g. die Sabbathi non possit jejunare, vel ob debilitatem, vel ob suspicionem hospitem &c.

Idem sentiendum est de Pœnitente, cui v.g. septem Sabbathi dies assignati sunt ad jejunandum, intra quos intercederet Festum Nativitatis, talis tuta conscientia posset cum aliis illo die manducare carnes, quia non præsumitur fuisse ad hunc diem Confessarii obligatio. Poterit tamen aliam sibi diem Sabbathi ad jejunandum superaddere, imo debet.

43. An possit Penitens propria Authoritate sibi immutare penitentiam saltem in opus evidenter melius?

R. Cum communi omnium DD. negativè Ratio est: quia impositio & imputatio pænæ proprie pertinet ad Judicem non vero ad reum.

44. Quomodo peccat Penitens si sponte non absolvat Penitentiam sibi à Confessario impositam?

R. Juxta Suarez d. 38. Sect. 7. Si fuerit gravis imposita pæna, & illam totaliter omittat vel ejus notabilem partem; peccabit mortaliter. Si tamen penitentia fuit levis vg. 5. Pater & Ave aut modica pars ejus omittatur, non erit mortale peccatum, sed solum veniale; Nam etiam hic parvitas materiæ excusat à mortali. Ita citati DD.

45. Quamdiu Penitens possit Penitentiam differre absolvendam?

Antequam respondeam Nota: quod satisfactio sive pæna a Confessario assignata est duplex Medicinalis & Vindicativa. Prima est illa: per quam Penitens præservatur in futurum à relapsu. Talis esset, si injungeretur consuetudinario fuga ab occasionibus peccati, oratio, &c. juxta qualitatem conscientie ipsius Penitentis. Vindicativa vero est illa. per quam intenditur vindicta peccatorum confessorum, uti est jejunium, disciplina & alia pænalia opera, quæ aliquando per longius spatium adimplentur. His præmissis ad quæsitum.

R. imo: Non peccat qui differt satisfactionem usq; ad sequentem Confessionem nisi ex dilatione prævideatur periculum oblivionis, aut impotentie in posterum eandem absolvendi. Ita cum alijs Sporer p. 3. c. 4. n. 577. Major tamen adest obligatio citius absolvendi satisfactionem medicinalem

nalem, quam præcise vindicativam. Ut docet La Croix L. 6. p. 2. Ubi dicit, quod ad mensem differre satisfactionem vindicativam, non est mortale.

R. 2do: quod non peccet ille Pœnitens cui injunctum est jejunare v.g. hac die Veneris, si differat ad sequentem diem per octiduum. Ita cit. La Croix. Item si alicui injunctum sit omni die Sabbathi jejunare per annum, & si illum diem omittendo peccet, non tamen obligatur alia die jejunare. ut docet Gobat. & Spörer. *Ratio est:* quia in talibus circumstantiis videtur mens Confessarii esse de jejunando die Sabbathi tantum, & non alio.

46. *Quid considerandum est Confessario circa assignandam debite Satisfactionem?*

R. Attendere debet ad uniuscujusq; Pœnitentis statum & gravitatem peccati, juxta quam proportionatam imponere debet salutarem pœnam, ita, ut pro qualitate delicti sit qualitas, & pro quantitate quantitas pœnitentiæ. Unde vituperanda est aliquorum imprudentia, qui omnibus suis Pœnitentibus æqualem & sæpius eandem assignare solent pœnitentiam, quasi auditores tantum essent delictorum, & non Judices.

47. *Nota:* doctrinam Concil. Trid. Sess. 14. cap. 8. his verbis propositam: *Debent ergo Sacerdotes Domini quantum Spiritus & prudentia suggererit, pro qualitate criminum & Pœnitentium facultate, salutare & convenientes Satisfactiones injungere; ne si forte peccatis contineant, & indulgentius cum Pœnitentibus agant, levissima quadam opera pro gravissimis delictis injungendo aliquorum peccatorum participes efficiantur. Habent autem præ oculis, ut Satisfactio quam imponunt*

nunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem Hucusq; verba Trid.

48. Quæ opera pro pœnitentiâ Sacramentali injungenda sũt.

R. Debent esse honesta & moraliter bona. Hæc autem sunt generaliter tria: videlicet: Oratio, Jejunium, & Eleemosyna. Juxta communem sensum omnium Casuistarum. Ad hæc autem omnia alia reducuntur, velut ad tres Justitiæ Christianæ fontes secundum illud Raphaelis Archang. dictum Tobie 12. Bona est Oratio cum Jejunio & Eleemosyna &c.

Ad orationem enim reducuntur omnes actus Religiosi qui in DEUM feruntur. Sub jejunio continentur omnes castigationes corporis, uti sunt cilicia, disciplina, vigilia &c. Tandem sub eleemosyna comprehenduntur omnia opera misericordiæ, tam corporalia quam etiam spiritualia, & quæcunq; alia opera Charitatis erga proximum.

49. Et quia peccatum in genere consideratum distingvitur in tria membra, scilicet: 1. In concupiscentiam carnis. 2. In concupiscentiam oculorum 3. In superbiam vitæ, hinc prudens Confessarius singulis hisce peccatis correspondentem de congruo studebit assignare satisfactionem, videlicet: Peccato carnis, jejunium. Peccato superbiæ, orationem, & alia sub illa contenta quæ humiliarent superbum. Peccato Avaritiæ, eleemosynam.

Unde sicuti potest occurrere Pœnitens cum omnibus his peccatis, ita debet Confessarius omnes istas eidem assignare satisfactiones, attendendo tamen discrete ad statum & conditionem Pœnitentis, quia si est pauper, non poterit dare eleemosy-

elemosynam, aut in continuo labore Rusticus existens, non poterit jejunare, danda erit alia Pœnitentia congrua, quia ad impossibilia etiam moraliter, nemo obligatur. Ut docent communiter DD.

50. *Quomodo peccat Confessarius levissimam pro gravibus peccatis injungens pœnitentiam?*

R. Secundum plures DD. peccat mortaliter si aliunde non excusetur, nempe per intensum dolorem & Contritionem Pœnitentis, taliter enim contritis, non tantum potest, sed etiam debet minui pœna, cum alias per dolorem nimium satisfaciant D. Majestati quo ad notabilem partem. Ita Reiff. & alii apud ipsum citt.

Non debet tamen scrupulosus Confessarius se ipsum angustiare exinde, quia hic & nunc quantitatē satisfactionis certo non possit determinare. Clavis enim Ecclesiæ quo ad hoc errat, cum nulli etiam Magistro Theologiæ sit nota quantitas pœnæ pro unoquoque peccato debita. Debet itaque judicare humano modo prout ipsi dictabit prudentia, & discretio spiritus

51. Semper tamen magis cavere debet excessum quam defectum in assignanda pœnitentia facilius est enim Confessario reddere rationem ex clementia, quam ex crudelitate. Ut docet S. Chrysostomus dicens: *Etsi erramus modicam pœnitentiam imponentes. nonne melius est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem? Ub enim Paterfamilias largus est, Dispensator non debet esse tenax &c.* Christus enim Sacramentum Pœnitentiæ instituit in bonum salutis ipsius Pœnitentis, & ut animæ ejus vulnera curentur. Unde Confessarius si suspicatur de aliquo Pœnitente, quod non sit absoluturus pœnitentiam ex imbecillitate

litate vel alia causa, debet ipsi assignare mitiorem non obstante quòd non sit proportionata peccatis recensitis, ut loquitur Gerson part. 2. operum dicens: *Tutius est cum parva pœnitentiâ quâ sponie suscipitur & verisimiliter adimpletur, ducere Confessos ad Purgatorium, quàm cum magna non implenda præcipitare in Infernum.*

52. *Quid observandum in praxi Confessario si gravior pœnitentiâ assignari debet Pœnitenti?*

R. Debet in tali casu leniter disponere Pœnitentem ad agnoscendam gravitatem suorum peccatorum, & quantam pro illis pœnitentiam promeritus sit, & tandem imponere ei pœnam. Poterit etiam interrogare si illam acceptet alacri animo, & de facili adimplebit, quamvis enim Satisfactio sit imponenda à Confessario ut Iudice per modum præcepti; nihil tamen tamen nocebit discreto Iudicio, si ita clementer procedet.

Poterit etiam Confessarius in supplementum Satisfactionis injungere pro pœnitentiâ omnia Pœnitentis opera meritoria, elevando illa ad Satisfactionem ex opere operato exhibendam, per illa verba: *Quidquid boni feceris, & mali patienter sustinueris. sint tibi in remissionem peccatorum* &c. Ut docet D. Thom. Navarr. Bonacin. Suárez d. 38. Sect. 6. & alii. Quamvis contradicat Vasquez & Lugo disp. 25. de Pœnit. n. 57.

53. Optimum autem consilium erit, quando Confessarius injunget Pœnitenti, ut ipse apostolice pro peccatis suis merita, & Passionis Christi Satisfactiones.

54. *Nota:* ex Rituali Romano, quòd pro peccatis occultis quantumcunq; gravibus non esse injungendam pœnitentiam publicam utpote infamativam. Neq; talem, ex qua domestici possent de-

Mm

venire

venire in notitiam gravioris criminis, uti sunt jejunia extraordinaria, disciplina, & alia hujusmodi, nisi habeatur occasio similes pœnitentias secreto peragendi. Possunt enim secreta assignari jejunia æquè afflictiva. ut si assignetur abstinencia ab illo cibo, quò Pœnitens cum optimo gustu solet vesci, & cetera similia.

55. *An possint pro pœnitentia injungi opera aliunde debita?*

R. Cum communiori posse; Ratio est: quia hujusmodi opera non obstante priori præcepto adhuc sunt libera & meritoria, & consequenter satisfactoria. Tum quia prout assumuntur ad Sacramentum Pœnitentiæ specialem vim acquirunt ex opere operato, quam aliàs non haberent nisi ex opere operantis. Unde pro pœnitentia imponi possunt illa opera quæ ex præcepto vel ex voto sūt debita. Uti v.g. jejunium in quadragesima; Missa die Festo audienda &c. Ita Mastrius, Aretinus Lugo, Amicus & alii.

Notant tamen prædicti DD. quòd cessante justâ causâ, nō debent ordinariè imponi pro pœnitentia talia opera quæ aliunde sunt debita. Unde infertur: Si ex verbis Confessarii non constet, quòd ad talia opera obliget pœnitentem, v.g. dum ipsi assignat auditionem Missæ die Festo, censendus est, velle injungere Missam aliam præter eam, quam alioquin Pœnitens tenetur die Festo audire, & similiter in aliis casibus judicandum est.

56. *An possit pro Pœnitentia imponi oratio applicanda pro fidelibus Defunctis?*

R. Potest. Ratio est: quia talis oratio est spiritualis Eleemosyna per quam subvenitur Animabus defunctorum summe indigentibus. Tum quia Eleemosyna est unum ex generalibus opus satisfactionis, ad quam reducuntur omnia opera misericordie

cordiæ tam animæ quàm corporis, ut dictum est
n. 48.

57. *Qualis Satisfactio injungenda est Pœnitenti
illo die quo læratur Indulgentiam?*

R. Cum communi, juxta gravitatem peccato-
rum recensitorum est pro tunc mitior pœna assignân-
da. *Ratio est:* quia Pœnitentia in Sacramento im-
ponitur ad expiationem pœnæ temporalis pro pec-
catis debitæ, in illo autem die Pœnitens per In-
dulgentiam & præsertim plenariam, solvit pœnam.
Unde pro tunc poterit Confessarius assignare pro
Satisfactione illud opus quod pro conditione ad
lucranda Indulgentiam requiritur; vg. quicquid
Pater & Ave & totidem Gloria.

58. Quomodo autem intelligendi sunt vg. cen-
tum anni Indulgentiæ concessæ, an scilicet tot an-
ni remittuntur de pœna Purgatorii? vel potius alia
pœna? Videat Confessarius de his dicta Part. I. Art.
X. de Indulg. pag. 234.

59. *Quenam opera pro pœnitentia Sacramentali
sint imponenda Infirmis & Moribundis?*

R. Si infirmus nondum est desperatæ vitæ,
juxta proportionem peccatorum assignanda est ei
pœna etiam quandoq; & gravior, quam si ob in-
firmitatem, integram absolvere non poterit, saltem
partem à Confessario determinatam absolvat, re-
liqua vero opera, postquam convalescit. Ita Spo-
rer Part. 3. Ad tollendas tamen anxietates scru-
pulosi Pœnitentis, semper Confessarius residua O-
pera eximat ab obligatione Pœnitentis, si interea
obiret.

Si verò infirmus sit evidenter morti proximus,
& aliam Satisfactionem implere non possit, sufficit
si ter aut quinquies Nomen IESU proferat ver-
bo aut mente, prout infirmitas permittit. Inte-

rea moneat illum Confessarius, ut doloris ac ipsam mortem de manu DEI libenter acceptet, & offerat omnes molestias suas in unione Passionis & Mortis Christi, ad Satisfactionem peccatorum suorum, juxta Const. Benedicti XIV. & Indulgentiam concessam. De qua videat supra Sect. 1. Art. 7. ubi & Benedictionem Moribundi in promptu habebit.

60. Pro complemento hujus Articuli, Collige quod Confessarius prudens debet attendere ad rationem specificam peccatorum, an scilicet sint gravia, & ad numerum illorum, ut proportionatam possit assignare Penitentiam. Porro ut sciat cognoscere pluralitatem specificam & numericam peccatorum, recolligat quæ dicta sunt supra Part. 1. de Peccatis pag. 77. quibus sequentia super addi possunt:

61. *Quibus modis & Regulis dignosci possit peccatum mortale esse commissum à Penitente, & non veniale?*

R. His tribus præcipue Regulis. I. Desumitur gravitas vel levitas peccati à lege graviter vel leviter obligante. II. Ex distamine rationis, si enim Conscientia hic & nunc dicat peccatum commissum cadere in gravem DEI aut proximi injuriam erit mortale III. Parvitas vel levitas peccati potest desumi etiam ex ipso actu peccaminoso, considerando ejus malitiâ & materiâ gravē vel levē. Potest etiam considerari tam ex objecto, quam fine & circumstantiis, uti est perfecta libertas & advertentia.

Hæ omnes Regulæ non necessario debent simul irveniri in uno eodemq; peccato mortali. *Ratio est:* quia potest esse materia levis, & lex graviter obligans, uti contingit in primo peccato, scilicet esu

esu pomi à primis Parentibus.

62. *Unde possit dignosci quòd lex graviter vel leviter obligat?*

R. Ex ipsis terminis legis. Nam tunc lex dicitur graviter obligare, quando transgressoribus minatur exclusionem à Regno Cælorum, vel pœnas inferi aut inimicitiam DEI &c. Porro Præcepta Decalogi sunt graviter obligantia, ut docent communiter DD.

63. *Quòd si ex Scriptura dignosci non possit utrum lex graviter vel leviter obliget? tunc ex communi sensu Ecclesiæ, aut Doctorum cognosci poterit. Si autem hi inter se discordent? pars probabilior vel saltim probabilis & tuta sequenda erit Confessario.*

64. *Quanam objecta admittunt parvitatem Materie & quæ non admittunt?*

R. Universaliter in illis non datur parvitas materiæ, in quibus reperitur gravitas prohibitionis, & in illis actibus qui directe contrariantur perfectionibus Divinis ex suo modo tendendi, ut est actus odii DEI, perjurii &c. nisi in his inadvertentia aut imperfectus consensus excuset. Reliqua verò objecta moralia, uti sunt furtum, superbia, ebrietas, & similia juxta communem Sententiam Theologorum admittunt parvitatem Materie.

65. *Quæ, & quot requirantur Conditiones ad peccatum mortale?*

R. Has tres requiri. I. Ut sit perfecte liberum, unde imperus primò primi excusant a mortali, ex defectu talis conditionis. II. Ut sit sufficienter voluntarium per consensum voluntatis. III. Ut planè ac perfecte advertatur gravis malitia. *Ratio est;* quia esset contra Bonitatem ac Misericordiam DEI, ut homo tantæ pœnæ constituitur re-

us,

us, non prævidendo illam certò, aut saltem dubitando & suspicando de illa.

66. *Qualis advertentia requiritur ad mortale peccatum?*

R. I. Debet esse actualis, vel etiam saltem debitum advertendi illam, nec sufficit habitualis. *Ratio est:* quia voluntarium & præsertim culpabile dependet ab advertentia rationis disstantis, porro actuale voluntarium requirit actualem advertentiam mali subsequentis.

R. II. Advertentia ad mortale requisita, debet esse plena & perfecta, per firmum iudicium de malitia actus peccaminosi vel periculo ejus. *Ratio est:* quia mortale est gravis offensa DEI irreparabile damnum inferens peccanti, adeoque debet omnimodò provideri & animadverti.

67. *Quæ sunt causæ semiplenæ deliberationis in peccato?*

R. Quatuor esse præcipuas 1. *Semisomnus.* Unde pollutio nocturna semivigilantibus, & sibi in illa complacentibus excusat à mortali. 2. *Semiebrietas.* Unde rixæ, blasphemix, & alia in Semiebriis non putantur esse mortalia. 3. *Est nimia distractio* immersio ac defatigatio cogitationum, ratione quarum licet intellectus aliqualem subitaneam advertentiam ad malitiam objecti habeat, tamen mox ad alia objecta rapitur. 4. *Passio* vehemens perturbans quodammodo intellectum, ac usum rationis præveniens.

68. *Quæ sunt signa imperfecti consensus?*

R. Sunt 5. sequentia. 1. Defectus sufficientis ætatis, ut contingit in pueris ante, & aliquando etiam post septennium. 2. *Semisomnus*, vel *Semiebrietas*, aut aliqua ex immediate prædictis causis semiplenæ deliberationis. 3. *Animus plus & sapius repetitum*

repetitum propositum nunquam mortaliter peccandi. Si enim aliquis Pœnitens erit taliter dispositæ conscientiæ, in dubio an peccaverit mortaliter, vel potius solum venialiter? præsumendum est, quòd solum venialiter peccavit. 4. Signum imperfecti consensûs ad peccatum, timorata ac scrupulosa conscientia, quæ alias non est solita labi in grave peccatum. 5. Si quis potuit alio tempore talem actum peccaminosum faciliter sine ullo impedimento committere, & tamen non commisit, signum est, quòd neq; in hoc casu nunc supponitur consensisse in grave peccatum.

Et hæc quinque signa observanda erunt Confessario in dubiis peccatis mortalibus, ex quibus facile devenire poterit in rectum iudicium, an scilicet supponuntur fuisse omnia requisita ad mortale ex parte consensûs voluntatis & advertentiæ intellectûs. Quibûs mature discussis juxta gravitatem peccati congruam assignabit Pœnitenti satisfactionem.

ARTICULUS IV.

De Forma Sacramenti Pœnitentiæ.

1. *Quid est Forma Sacramenti Pœnitentiæ?*

R. Sunt verba Absolutionis à Sacerdote prolata, videlicet illa: *Ego te absolvo à peccatis tuis:* Ut patet ex Rituali Romano Pii V. & Trid. Sess.

14. cap. 3.

2. *An omnia illa verba sunt de necessitate & valore Sacramenti Pœnitentiæ, quæ ordinariè à Confessario proferri solent?*

R. Negative, cum communi sensu Theologorum.

rum, sed tantum hæc duo sunt essentialia. *Absolve te.* Ratio est: quia hæc duo sunt instituta à Christo dicente Joann. 20. *Quorum remisistis peccata, remittentur eis.* Reliqua vero hæc verba *à peccatis tuis &c.* sunt addita ex præcepto Florentini & Tridentini, quæ non debent omitti sub mortali, vel juxta aliquos solum sub veniali. Busemb. l. 6. v. 4. c. 1.

3. *Dubitabis:* In Forma Baptismi illa verba: *In Nomine Patris & Filii &c.* sunt de essentialia, ita, ut sine illis Baptismus non valeret, ergo etiam videntur, à paritate rationis esse necessaria sic, & in Sacramento Penitentiae. *Disparitas* tamen magna est; nam in Forma Baptismi solus Christus Auctor Sacramentorum instituit illa verba: dicens Math. 28. *Baptizantes eos in Nomine Patris & Filii & Spiritus S.* In Sacramento vero Penitentiae hæc verba Ecclesia addidit in Concil. Florent. in Decreto Unionis, & Trid. loco citato, adeoq; sunt tantum de præcepto, non verò de valore.

4. *An solum sub his terminis valida est Absolutio:* Absolve te?

R. Licet ordinariè detur sub his verbis, valida tamen esset etiam sub aliis æquivalentibus. Ut vg, his. *Remitto tibi,* aut *Solve te à peccatis.* Ratio est: quia Christus dupliciter expressit Formam Sacramenti Penitentiae. Semel Joan. 20 sub hoc verbo *Remitto.* dicens: *Quorum remisistis peccata &c.* Alia vice sub termino *Solve,* dicens ad Petrum: *Quodcunq; solveris super terram, erit solutum & in Cælis,* adeoq; disjunctive sub hoc vel illo termino valida foret Absolutio. De facili tamen non est immutanda, juxta determinationem Ecclesiae.

5. *Validane foret Absolutio, si daretur absenti per Literas?*

R.

R. Cum communi sensu Ecclesiæ, invalidam esse. *Ratio est:* quia ad Formam Absolutionis requiruntur verba proprie dicta, quæ scilicet ore tenus proferuntur in præsentem, prout perpetuus Ecclesiæ sensus indicat. Tum quia antequam talis Absolutio proferretur, potuisset Pœnitēs novū cōmittere mortale, & sic in vanum daretur Absolutio.

6. *Quomodo debeat esse Pœnitens præsens Confessario, ut possit valide absolvi?*

R. Sufficit, si sit præsens moraliter. Hæc autem moralis præsentia talis requiritur, ut inter eundem & Confessarium tanta intercedat distantia, quâ aliàs homines licet in communi existentes altiori voce loqui possunt, & solēt *Ratio est:* quia intra talem distantiam adhuc commode potest exerceri actus judicialis. Ut docet La Croix, Sporer, & alii. Hanc distantiam Elbel p. 2. conferent: 2. extendit ad 40. passus.

7. *An verba Absolutionis debeat audire Pœnitens?*

R. Juxta immediate citatos Auctores non esse necessarium ut audiatur forma absolutionis à Pœnitente, dummodo Confessarius vere exterius verba proferat, & se ipsum aliquo modo audiat. *Ratio est:* quia alias surdus de facili non possit absolvi. Tum quia plures Pœnitentes nesciunt distinguere verba essentialia, neq; illa intelligunt.

8. *An Confessarius debeat omnino videre Pœnitentem?*

R. Negativè, nisi propter magnam distantiam id eveniret non vero propter cæcitatem aut alium defectum. Quinimo in casu necessitatis extremæ, etiam propter distantiam possit fieri Absolutio Pœnitentis non jamjam apparentis, v.g. si hic & nunc mergeretur.

Quodsi

Quòd si Confessarius cæcus proferret accessoria Absolutionis, uti sunt. *Misereatur & Indulgentiam* &c. & pro tunc surrexisset & recederet Pœnitens, ex ignorantia supponens jam esse finitam absolutionem, probabilius quod in tali casu illum valide absolveret, quia quantumcunq; recessisset, adhuc tamen esset præsens moraliter.

9. *Quomodo verba Absolutionis proferri debent à Confessario?*

R. Modò imperativò, ut docet communis DD. Unde si proferrentur modò deprecativò. vg. *Absolvat te DEUS*, invalida esset Forma. Ratio est: quia hoc Sacramentum institutum est à Christo per modum judicii, & ideo forma ejus debet proferri per modum judicialis sententiae, non vero deprecationis, aut imperationis.

10. *Quid, si Confessarius diceret: Absolvo Dominationem vestram?*

R. Valida protunc adhuc esset Forma absolutionis juxta Reiff. Ratio est: quia sic non mutaretur substantialiter Forma, licet peccaret Sacerdos probabilius mortaliter. Idem esset si diceret: *solvam te*, vel *remitto tibi peccata tua*, ut supra dixi. Et contra non sufficeret secundum plures, hæc: *Ego te mundo à peccatis tuis*, quia non videtur significare absolutionem per modum sententiae judicialis.

11. *Quis sit sensus horum verborum: Absolvo te à peccatis tuis?*

R. Esse hunc, quem ipsa verba sonant juxta propriam significationem, & non aliū, quomodo nonnulli explicant, etiam si jam aliàs per antecedentem Co-tritionem fuissent à DEO remissa, nam eadem Offensa potest dupliciter remitti, ut patet in humanis. Unde, etsi Confessario fuisset notum, quod ejus Pœnitēs habuerit perfectissimam & intesam, co-tritionem adhuc

adhuc tamen ut Vicarius & Judex delegatus Christi non tantum ipsum declarare debet absolutum, sed vere & judicialiter absolvere. Ut docet Martinus. Lugo. disp. 3. de Pœnit. & alij.

12. *Quando hæc verba Absolve te proferri debent absolute, & quando conditionalè?*

R. Quando nullum adest dubium de valore Sacramenti, Forma absolutionis semper ac ordinariè proferenda est absolutè. Ita Castrop. apud La Croix L. 6. p. 2. n. 1769. qui sine justa causa absolventem conditionalè Confessarium judicat obnoxium esse peccati mortalis. Excusantur tamen illi Confessarii à Doctoribus ab hac gravi culpa, qui Formam absolutionis ideo proferunt sub conditione, ut à molestiis liberentur scrupulorum. Ita Tamb. Gobat. Sporer. & alij. Tales enim semper pro ratione & dubio habent scrupulum.

13. Quando autem conditionata danda erit Absolutio, dabitur sub his verbis: *Si capax es, Ego te absolvo* &c. conditione saltim mente retenta. Ita Sporer P. 3. Theol. Sacramen. c. 5. q. 2.

14. Dubium autem num absolutè vel conditionalè danda sit absolutio, potest oriri in his 4. Circumstantiis. 1. Quo ad pueros confitentes, num sint capaces rationis, vel an vere peccaverint, vel potius ex infirmitate Parentum peccata confiteantur? 2. Quo ad adultos consuetudinarios, & inveteratos peccatores, an habeant verum dolorem, & firmum propositum? 3. Quo ad Pœnitentes perfectioris vitæ, vel etiam quo ad rudes, an habeant sufficientem materiam? qui loco peccatorum puras imperfectiones solent confiteri. 4. Quo ad Moribundos, num signa doloris adsint vera ex corde contrito, vel potius ex vehementi dolore elicitò? imò aliquando invenient Parochi nulla signa in Moribundis

ribundis extra sensus existentibus. In quo casu stabit pro signis testimonium domesticorum, si petierint Confessarium. Vel si subitanè & improvise infirmati sunt, uti apoplexia, & aliò morbo simili laborantes, sufficiens est testimonium conditionatæ Absolutionis Christiana illorum vita, qui enim Christiane vixerit, præsumitur voluisse & Christianè mori; scilicet cum susceptione Sacramentorum.

15. *Sub qualì conditione valida est Absolutio?*

R. Sub conditione de presenti, aut præterito, vg. *Si alius*. Vel *Si habes materiam sufficientem*. Aut: *Si iussisti Absolutionem*. Aut: *doluisse de peccatis*. *Quo est*: quia in tali casu supponitur conditio posita aut non posita.

Non valet autem sub conditione de futuro, vg. *Si restitutionem facies quam promittis, absolvo te*. Vel etiam similem apponendo conditionem de futuro etiam tacite, non exprimendo verbis sed sola mente. *Ratio est*: quia effectus Sacramenti Pœnitentiæ est absolutus, adeoq; non potest manere suspensus, & pendens à contingenti conditione futura. Ita Diana, Cleric. & alii: quæ doctrina est bene notanda, quia pluribus accidit ex ignorantia talem contulisse Absolutionem.

16. *Quid observandum in Absolutione Censurarum?*

R. Hæc sequentia. I. Quod in Sacramento Pœnitentiæ datur duplex Absolutio, Una: peccatorum, Altra: Censurarum, contenta in illa oratione: *Dominus noster IESUS* &c: quæ juxta Suarez & alios debet sub mortali prius dici à Confessario, quàm absolutio a peccatis, maxime quando prudens adest dubium, num pœnitens non sit innotatus tali vinculo. *Ratio est*: quia Ecclesia graviter præcipit, ut nemo excommunicatus ullum Sacramentum

mentum etiam Pœnitentiæ recipiat, antequam prius tollatur tale vinculum.

II. Quia autem Suspendio non ita privat receptione Sacramentorum sicuti Excommunicatio, hinc non esset peccatum grave, si absolutio Suspendionis posteriori loco poneretur post Absolutionem à peccato, ut notat La Croix loco supra cit.

III. Quod si Pœnitens foret Sacerdos, & Confessarius ex aliqua incuria in illa Oratione: *Absolve te ab omni vinculo Excommunicationis*, omitteret: *Suspendionis*, poterit illud verbum apponere, & defectum omissionis supplere etiam post finita verba Absolutionis Sacramentalis.

17. *An Absolutio à Censuris possit dari sub conditione de futuro?*

R. Potest, quia Censura non ita se habet respectu absolutionis suæ, sicuti peccatum; nam hæc potest reviviscere, ut dictum est supra de absolutione indirecta à Casibus reservatis, habentibus annexam Excommunicationem Superiori.

18. *Quanam Censura absolvuntur Pœnitentis per illa verba: Absolve te ab omni vinculo Excommunicationis &c.?*

R. Absolvuntur omnes tam in Confessione expressæ, quàm etiam illæ quorum Pœnitens non recordatur, aut ipse Confessarius hic & nunc ignorat, uti sunt planè innumeræ, ut supra dixi, in quantum facultas Confessarii se extendit, & Pœnitentis adsit intentio satisfaciendi oneri, si aliquid adsit & remaneat. Ita Clericatus. c. 123. n. 16.

19. *Quando nam Absolutio Sacramentalis à peccatis sit in eodem Sacramento reiteranda?*

R. In his sequentibus casibus.

I. Quando Confessarius post assignatam pœnitentiam, intra verba illa: *Passio Domini Nostri*

fratris JESU &c. propter supervenientem distractionem graviter formidaret, an suo Pœnitenti dederit Absolutionem essentialem; Vel in illa aliquod substantiale omiserit? Tunc in tali casu repetenda ei erit absolutio, non quidem absolutè sed conditionatè sub his verbis: *Si te nondum validè absolvi. Ego te absolvo à peccatis tuis &c.*

II. Si Pœnitens post finitam absolutionem adferat aliquod mortale in immediata Confessione omissum, tunc absolutè proferenda erit Absolutio, quia adesset materia certa & necessaria absolutionis. In quo casu non requireretur in Pœnitente novus dolor, quia prior sicuti fuit de omnibus peccatis, ita se extenderet etiam ad hoc peccatum omissum. Neq; per talem absolutionem iteratam, haberetur Sacramentum Pœnitentiæ iteratò secundum, quia licet una pars haberetur iterata scilicet absolutio, non tamen dolor, imò neq; Confessio, quia adhuc esset eadem moraliter.

20. Hic casus quia est frequentissimus, plura quo ad hoc.

Nota I. Quodsi gravius peccatum superadderet Pœnitens, ultra Absolutionem novam. deberet Confessarius addere etiam pœnitentiam novam tali peccato correspondentem, ne alias impune remaneat.

Nota. II. Quod peccatum de novo post Absolutionem allatum, si erit diversum specie v.g. Sacrilegii, danda erit Absolutio absoluta; Si vero erit tantum quo ad numerum majorem, v.g. si prius dixit fornicationem commississe quinquies, & postea commemorans dicat Pœnitens defacto sexies. Tunc ulterius advertendum erit Confessario, an in Confessione priorj dixerit Pœnitens: *Circiter quinquies plus minus, si ita dixerit?* non erit danda

danda iterata Absolutio, quia post hos terminos fuit inclusus excessus numeri sexti, qui est parvus in se, & sic jam & iste numerus sextus fuit per primam Formam absolutus. Ita La Croix L. 6. p. 2. n. 940.

Nota: III. Si vero major numerus fuerit commissus vg. dicebat quinquies, & post absolutionem addidisset alios quinque numeros, dicendo vg. melius modo recordor quod decies fornicationem commisi, danda erit de novo tali Pœnitenti Absolutio etiam si prius hunc terminum addiderit: *Circiter. Ratio est:* quia tam gravis numerus non fuit in priori inclusus per ly *circiter* ut notat Reiff. t. 14. dist. 6. q. 3. addit. 2.

Nota: IV. Quod si illa nova materia, quæ post primam absolutionem a Pœnitente affertur, non est mortale peccatum, sed solum veniale? non esset iteranda Absolutio, aut nova addenda pœnitentia. Ratio est: quia veniale potest alio modo remitti, quàm per Sacramentalem Absolutionem, puta per dolorem aut humilem Confessionem. Si tamen daretur adhuc Absolutio & talis venialis peccati, probabilius non peccaret nisi ad summum venialiter Confessarius, imo neq; sic argueretur de culpa, si haberet justam rationem, vel ut Scrupulosum Pœnitentem melius quietaret, vel ut ei specialem gratiam absolutivam conferret.

21 *Quæ rita iteranda est Absolutio in casibus expressis?*

R. Juxta La Croix L. 6. p. 2. n. 644. Debet dari hujusmodi iterata Absolutio tacite, hoc est sine cruce de novo formata. *Ratio est:* quia alias circumstantes, qui jam viderant talem absolviantem, potuissent suspicari Pœnitentem novum forsam grave peccatum attulisse. Quod si non adsint adstantes

stantes, formari crux debet, quia cessat ratio prohibens.

22. Quid Confessorius dicere debet supra Penitentem accedentem ad Confessionem, dum illum signat Crucem?

R. Juxta Rituale Romanum debet dicere hæc verba: Dominus sit in corde tuo & in labiis tuis, ut dignus & competenter confitearis peccata tua, In Nomine Patris & Filii & Spiritus S. Amen.

23. Pro Tyronibus & Neo-Confessariis sit per extensum.

Forma Absolutionis.

Misereatur tui Omnipotens DEUS, & dimissis peccatis tuis perducatur te ad vitam æternam Amen.

Indulgentiam, Absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi Omnipotens & misericors Dominus Amen.

Sequitur Absolutio Censurarum.

Dominus Noster JESUS CHRISTUS te absolvat, & ego Authoritate ipsius te absolvo: ab omni vinculo Excommunicationis (Suspensionis) & Interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Si Penitens non fuerit Clericus, omittitur verbum Suspensionis.

Sequitur Absolutio Sacramentalis peccatorum.

Deinde

Ego te absolvo à peccatis tuis; In Nomine Patris & Filii & Spiritus S. Amen.

Sequitur Oratio applicans in Satisfactionem peccatorum Penitentis, tam Passionem Christi & Sanctorum merita, quam etiam ipsius Penitentis bona opera.

Passio Domini nostri IESU CHRISTI, merita
B. V.

B. V. MARIE, & Omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali patienter sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & premium vitæ æternæ. Amen.

Adduntur etiam in recessu Penitentis illa verba Christi ad Magdalenam: *Vade in pacem, & amplius noli peccare.*

24. *Qualis danda est Absolutio urgente necessitate, vg. periculo mortis?*

R. Sub his terminis: *Ego te absolvo ab omnibus censuris & peccatis. In Nomine Patris & Filii & Spiritus S. Amen.*

ARTICULUS V.

De Sigillo Confessionis.

1. *Quid est Sigillum Confessionis?*

R. Est obligatio illa, quæ in secreto teneri debent peccata ex Sacramentali Confessione cognita. Dicitur metaphoricè: *Sigillum*, quia sicuti res Sigillo materiali munitæ, debent esse integræ, occultæ, & secretæ, ita peccata in Confessione explicata.

2. *Quo jure & quomodo obligat Sigillum Confessionis?*

R. Juxta communem sententiam obligat jure naturali, Divino, & Humano, & quidem taliter strictè, ut in nullo casu etiam si salus propriæ vitæ, imo totius mundi inde penderet, non liceat tamen illud Sigillum frangere sive directè sive etiam indirectè.

3. *Quæ cadunt sub Sigillo Confessionis servanda?*

R. Confessarium teneri ad servandum secretum sub Sigillo Confessionis de omnibus illis, quæ re-

confita sunt à Pœnitente in ordine ad recipiendam Absolutionem Sacramentalem. Non obstante quòd illa sint impertinentia & ignoranter à Pœnitente prolata. *Ratio est:* quia per revelationem horum Confitenti fieret præjudicium, & sic Confessio redderetur odiosa.

4. *An etiam pro tunc cadunt peccata & alia dicta in Confessione sub Sigillo, quando non datur propter aliquam causam Absolutio?*

R. Affirmativè, quia etiam in tali casu omnia dicta in Confessione sunt pertinentia ad Sacramentum Pœnitentiæ, siquidem sunt explicata animo illa confitendi Sacramentaliter. Ut notat La Croix L. 6. p. 2. n. 1944. Secùs dicendum de illo, qui accederet ad Confessionem cum malo fine, scilicet cum simulatione, ut illudat Confessario, vel illum sollicitet, aut seducat, uti aliquoties fecerunt Hæretici. Talium enim fraude certò & infallibiliter cognitâ, possunt revelari dicta, ut docet Layman & Liugo cum aliis.

5. *Propter quem finem obligat tam stricte secretum Sigilli Confessionis?*

R. Propter istum finem duplicem imò. Ne ex tali revelatione aliquod eveniat damnum infamiæ Pœnitentis, vel aliud quodecunq; incommodum. 2do. Ne odiosum exinde reddatur Sacramentum Pœnitentiæ. Quoties igitur aliquod ex his duobus malis non timetur, potest Confessarius uti scientiâ in Confessione habita. Ut vg. cõsulendo in aliquo casu, quærendo resolutionem à doctiori, cautè tamen subticendo nomen, & animadvertendo ad alias circumstantias, ne indirectè saltim habeatur revelatio Sacramentalis secreti.

6. *Quotupliciter frangitur Sigillum Confessionis?*

R.

R. Generaliter duobus modis. *Directè & indirectè* Primò modò tunc violatur, quando Confessarius expressè & apertè peccatum auditum, aut aliquod aliud dictum sub Sigillo cadens, manifestat. *Indirectè* vero tunc violatur, quando Confessarius licèt nihil directè revelet, ita tamen verbis vel signis se gerit, ut alter possit in notitiam peccati Pœnitentis devenire, sive in specie sive in confuso. Ita Doctores communiter. Demonstratur id exemplis.

7. Sic Confessarius directè violaret Sigillum, si diceret: Petrum habuisse casum reservatum, vel Excommunicationem, aut mortale, non verò violaret; si ad interrogationem dicat: Petrum veniale habuisse. *Ratio est:* quia quilibet supponit Pœnitentem saltim veniale confiteri debere, aliàs non haberet materiam Absolutionis. Ita Layman L. 5. t. 6. c. 14. Cavendum tamen est Confessario ne aliquo loquendi modo finistram de confitente opinionem apud alios generet. Vocando vg. illum serupulosum, quia protunc indirectè Sigillum confessionis violaret.

8. Indirecta violatio Sigilli in his habetur casibus. 1. Si Parochus publicè alicui negaret Sacramentum Eucharistiæ propter solam notitiam ex Confessione habitam. 2. Si ob peccata occulta publicam Confessarius imposeret pœnitentiam 3. Vel si Confessarius diceret: Petrum non absolvisse, nullam aliam etiam addendo rationem. 4. Si gravem pœnitentiam impositam Pœnitenti, manifestaret. 5. Si Confessarius aversionem aliquam conciperet à Pœnitente ex notitia in Confessione accepta. His & aliis modis similibus indirectè violaretur Sigillum Confessionis.

9. *Quomodo igitur respondendum est Confessa-*

rio, si interrogetur, an hunc vel illum absolveris? Vel, an eè hoc jejunium quot adsolviè imposueris? Et ad alia similia interrogata?

R. Non debet negare verum, scilicet dicendo esse absolutum, quem non absolverit, quia alias committeret mendacium, quod est intrinsecè malum, sed in tali casu debet ambigüe respondere dicendo: se functum fuisse munere suo, prout ipsi Spiritus S. inspiraverit.

10. *Quando Confessarius possit uti notitià Confessionis?*

R. Pro tunc & in illis tantùm actionibus, quæ non afferunt ullum prorsus incommodum Pœnitenti, vel Complici. Ita communiter DD. Unde potest Confessarius dare eleemosynam illi quem ex confessione novit esse summe indigentem. 2. Potest orare DEUM pro salute sui Pœnitentis, quem in Confessione novit esse periclitantem in Anima. 3. Potest suam regulare vitam ex fraudibus cognitis Diaboli cum suo Pœnitente. 4. Potest Concionator vel Scriptor uti notitià ad aliorum præcavendos mores, dum modo non deveniatur in notiam confitentis peccata.

11. Caveant tamen Parochi, & alii Confessarii, quicumq; illi sint, dicere, sese hoc vel illud ex Confessionali scire; nam per hujusmodi dicta simplices scandalizantur, tales enim præsertim publicè v.g. in Concione loquentes, peccant mortaliter juxta Gobat t. 7. Dianam & alios.

12. *Potesne Confessarius uti scientià cum damno occulto Pœnitentis illato propter bonum publicum?*

R. Negative, nam Innocentius XI. in Congreg. Generali universalis Inquisitionis 18. Novembris 1692. expressè inhibuit uti scientià Confessionis

sessionis cum aliquo gravamine Pœnitentis. Unde Magister Novitiorum sciens ex Confessione propter aliquod Canonicum impedimentum incapacem Novitium, non potest illi denegare votum etiam secretum, si aliunde appareat capax. Ita omnes DD.

13. *Ex qua Responsione:*

Nota I. Quod non potest Parochus suo famulo tenenti clavem, illam auferre, si præcise ex Confessione sciatur, quod illa abutatur. Neq; Superior Portulano, si noverit ipsum ex Confessione furtim egredi de Monasterio. Neq; Vicarius taliter sciens, potest licite suggerere Superiori sub alio titulo, ut ulli recipiat Portulani officium. Similiter Confessarius sciens ex Confessione, puerum plura sibi abstulisse.

Nota II. Quod in prædictis casibus & aliis similibus potest aliò licitò modò Confessarius subvenire suo aut communi bono absq; fractione Sigilli; nam tam Superior poterit in Confessione salutaribus monitis urgere subditum, ut pro nocte præsertim reddat clavim Superiori, aut resignet Officium ne habeat occasionem proximam ad peccandum; quàm Parochus poterit obligare famulum, ut quantum potest restitutionem faciat. Quodsi prædicti Pœnitentes nihil horum faciant, non est contra illos quidquam prosequendum, neq; torvo oculo sunt aspiciendi, ut supra dictum est. & notat Elbel. Confer. 20.

Nota III. Prælati, ac Magistris Novitiorum specialem necesse est habere in his diligentiam, quibus aliunde ex Officio incumbit castigare ac corrigere mores suorum Subditorum, & quidem sæpius, eosdem in individuo, quos audiverunt in Confessione. Sunt enim adeo malitiosi ejusmodi delinquentes & passionibus dediti, ut possit occurrere

rere casus, quod illos arguant de fractione Sigilli. Quare melius si ab aliis audiantur Sacramentaliter, & si aliter fieri non posset, dum illos extra Sacramentum corripiunt, adducant illis testimonium aliquod illorum delicti, quod esset extraneum Sacramento.

Nota IV. Quod Clemens VIII. in Decreto de *Casibus Reservatis* 26. Maji 1593. universis Regularibus sic mandavit: *Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii qui postea ad Superioratus gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur &c.*

Nota V. Cavendum esse omnibus in communi Confessariis & præsertim plenis passionibus, ne dum vocantur ad audiendas Confessiones illorum, quorum ex repetita Confessione noverint conscientia statum; mutationem ostendant faciei, multo magis dicant aliquid, per quod saltem in confuso cognosci ab illis possit illorum conscientia, v.g. ut aliquos audiui dicentes: *Semper unum loquitur &c.* aut aliquid simile. Tales noverint se esse hoc ipso fractores Sigilli Sacramentalis.

Item Confessores Monialium similia de suis Penitentibus loquentes etiam in communi. Nam parva Communitas æquivaleret uni Personæ, maxime in his circumstantiis. Attendant etiam, quod neque ipsis licitum sit laudare suas devotissimas, dum illas alii deprædicant; aliæ vero dum laudantur (quas noscunt ex Confessione vitiis occultis esse deditas) filere, oculos in terram demittendo, vel alia signa internæ suæ cognitionis manifestando, Hoc etiam & de aliis Confessariis sit judicium.

14. *An possit Confessarius declinare illud malum*

lum sibi inferendum (vg. mortem) cujus habet scientiam ex Confessione?

R. Potest, sed cum hac distinctione; Si ex tali declinatione illius mali nulla habeatur suspicio apud alios præter Pœnitentem; quod Confessarius de intentatis sibi insidiis sit certus ex Confessione. Vel etiam si ex hoc nullum Pœnitenti sequatur malum. Quasi istæ duæ conditiones non possint haberi? Confessarius in tali casu commendet DEO Animam suam, & ita se habeat quo ad apparentiam, ac si nihil sciverit. *Ratio est:* quia Sigillum Sacramentale ob bonum fidelium & reverentiam Sacramenti magis obligat, quàm salus totius mundi, & multo magis quam propria vita. Ita Navarr. Diana Suarez Sotus, &c.

15. Hinc, si Confessarius haberet sibi notum à Paulo in Confessione, quod vg. Petrus serviturus ad Missam dabit venenum in vino, vel occidet illum in via, potuisset quasi casu demittere in terrâ ampullam, aut non egredi in viam, sed duntaxat pro tunc, quando Petrus nescivisset Paulum confiteri coram eodem Confessario, quia sic potuisset casuali eventui prædictos adscribere casus declinanda mortis.

16. *An de licentia Pœnitentis possit Confessarius revelare Confessionem Sacramentalem?*

R. Non concordant quo ad hoc Theologi. Nam ex antiquioribus negat V. Scotus, Alensis & alii. *Ratio est.* illorum quia licet Pœnitens possit cedere juri suo, non tamen Sacramenti; Nam ut supra dixi, Sigillum Sacramentale est institutum, & obligat propter duplicem finem nempe propter bonum ipsius Pœnitentis, & reverentiam Sacramenti, in primum habet pœnitens jus, in quo Confessarius potest dispensare, non vero in secundum.

17. Oppositum tenent multi ex Recentioribus cum D. Thoma. Hoc tamen semper advertendum, ut respectu talis revelationis iusta habeatur causa, & quidem pertinens ad bonum Sacramenti, aut quietandam conscientiam ipsius Pœnitentis. Ut v.g. Si Confessarius difficilem casum non posset resolvere, potuisset cum licentia Pœnitentis alium doctiorem in hoc negotio consulere, si aliàs per talem informationem non agnosceretur Pœnitens.

18. Hæc autem licentia data à Pœnitente debet esse omnimodè libera, nec sufficit interpretativa, aut metu reverentiali extorta, magna enim janua aperiretur Confessionibus Sacrilegis, ut notat Sporer Cap. 7. Theolog. Sacramen. n. 419. & alii.

19. *Quinam præter Confessarium teneantur ad servandum stricte Sigillum Confessionis?*

R. Juxta communem doctrinam Casuistarum hi omnes.

I. Illi quos de licetia Pœnitētis consuleret Confessarius aut ex alio fine illis revelaret Confessionem alienam.

II. Adstantes ad Confessionale, & audientes peccata Pœnitentis.

III. Interpretes, si in aliquo casu aligenigena confiteretur per interpretem in alia Patria ignarus vernaculæ lingvæ. Vel Laicus ille quem bona fide Pœnitens putaret esse Confessarium, & confiteretur illi peccata sua.

IV. Secundùm aliquos, obligatur ad Sigillum ille, qui Confessionem alterius memoriæ causâ scriptam reperit. Plures tamen id negant. Ratio illorum: quia talis Scriptura non est Confessio Sacramentalis, sed tantum per accidens & remote ordinatur ad sacramentum Pœnitentiæ. Ita Layman cum aliis.

Interim

Interim tamen juxta omnium consensum obligatur archissimo secreto naturali, qui talem scriptam Confessionem reperit, ita ut graviter peccet si consilio legat peccata diffamantia, multò magis si lecta aliis revelet. Quamvis excusetur à mortali, si ex curiositate sola venialia legat aut lecta revelet. Ex quibus nulla foret infamia scribenti. Ita cit. Layman.

20. *An etiam ipse Penitens teneatur ad Sigillum Sacramentale quò ad illa quæ ipse dixit in Confessione, vel Confessarius eius?*

R. Non teneri quidem Penitentem ad Sigillum Sacramentale, bene vero teneri ad Secretum naturale & quidem sub mortali quò ad illa, ex quorum manifestatione sequeretur gravis infamia sui aut Confessarii. Ita Felix Potest.

21. *An saltem post mortem sui Penitentis potest Confessarius non teneri ad servandum Sigillum Confessionis?*

R. Probabilius tenetur, Ratio est: quia etiam ex tali revelatione odiosum redderetur Sacramentum Penitentiae audientibus aliena peccata ex Confessione cognita & revelata. Tum quia, esset ratio Moribundis tacendi plura gravissima peccata, quorum revelatione potuissent tam ipsi mortui, quàm viventes eorum consanguinei diffamari.

22. Assignant aliquas restrictiones in hac materia nonnulli ex Casuistis, in quibus licitum sit Confessario loqui de illis, quæ in Confessione sunt cognita, sed quia ad licentiam prona est voluntas humana. Hinc consulo optimum esse præ omnibus modum: cautè & inviolatè servandi Sigillum Sacramentale; Ut ipse Confessarius in negotio Confessionis, quoties agitabitur questio de alienis peccatis, plurimum taceat, & tanquàm inutilem

tilem questionem solvat silentio. Nam garrulitas in pluribus Confessariis, est Mater violationis Sigilli.

23. *An possit Confessarius interrogare Pœnitentem in Confessione de illo peccato, quod scit ab illo commissum fuisse ex Confessione Complicis?*

R. Si illud peccatum solus Pœnitens non confiteatur solum in genere, poterit à Confessario interrogari sub his terminis: *vg. An adhuc non habeat aliquod peccatum ad confitendum?* quòd si neget se habere, non est interrogandus in specie de illo peccato cujus Confessarius habet notitiam in Confessione Complicis, sed danda erit ei Absolutio, si aliud impedimentum non adsit.

24. Quod si aliunde extra Confessionem ex auditu *vg. fide digni* sciat Confessarius aliquod peccatum esse commissum à Pœnitente, quod hic & nunc non confitetur, tenebitur eum de illo interrogare, non tantum in genere, sed etiam in specie: quòd si neget? debet absolvi, quia poterat illud confiteri coram alio. Tum quia in Pœnitentie foro credendum est Pœnitenti, sicuti contra se, ita & pro se.

25. *An licet Confessario extra Confes. loqui cum Pœnitente de Peccatis in Confessione auditis?*

R. Cum communi DD. non licere, quia talis loquela, ruborem affert, & rederet odiosam Confessionem. Licebit autem de licentia Pœnitentis, si ipse prius de peccatis suis loqui incipiat.

26. *An in causis criminalibus occultis possit reus trahi ad forum saculare ex documento sui criminis scripti in charta ex qua confitebatur?*

Antequam respondeam. Suppono 1. Casum *vg. Matrem Annæ fuisse veneno occultè sublatā quod crimen viderant quidem omnes, sed ejus Author*

thor fuit ignotus; tadem brevi Anna Filia faciens Generalem Confessionem, inter alia sua peccata scripsit etiam se veneno interfecisse Matrem suam, quæ charta ab alio est inventa, & ad Judicem sæcularem delata.

2do. Suppono quod Anna Filia falsa sit suum esse characterem, & ab illa defacto occisam Matrem, ex illa Scriptura convicta, quaritur an possit ad mortem exinde condemnari? De quo confilium petit Judex à Confessario.

Difficultas autem hujus Casus exinde oritur, quia illa charta Confessionis scriptæ videtur esse pars Sacramenti Pœnitentiæ, cum sit scripta in ordine ad Confessionem Sacramentalem faciendam vel jam factam. Porro partes Sacramenti Pœnitentiæ non possunt trahi ad forum externum contentiosum ut de se patet. His adnotatis.

27. B. Ad casum. Non defuisse Authores docentes talem non posse spectare ad forum contentiosum propter rationem immediate adductam, & quia ulterius sic odiosum redderetur Sacramentum Pœnitentiæ.

Sed probabilior est sententia talem posse subdijudicio & sententiæ sæcularis fori. *Ratio est:* quia illa charta nullo modo est pars Sacramenti Pœnitentiæ; Confessio enim Sacramentalis non est à Christo instituta in scriptis, sed verbalis, ut de se patet: ergo peccata scripta nullam habent connectionem ex institutione Christi ad Sacramentum pœnitentiæ, adeoq; habent in casu rationem testis sæcularis, eo fere modo, ac si Anna scriberet ad amicam, & ei fateretur suum crimen.

Peccaret tamen graviter ille, qui talem Judicii propalaret Scripturam, si scienter fecisset & novisset esse Confessionem, ut supra dictum est. *Ratio est:* quia

in talibus circumstantiis tenetur unusquisq; ad secretum naturale servandum.

ARTICULUS VI.

De variis ad Ministrum Pœnitentiae & ad ipsam Pœnitentem pertinentibus, præsertim quoad Regulares.

1. Plura jam dixi in 1. Sect. hujus Partis tam de Confessario quàm etiam Pœnitente spectantia ad praxim, unde in præsentí Articulo solum aliqua pro complemento illius doctrinæ adduntur, & quæ ex immediatè dictis eruantur, ac de eis dubitari posset. Unde ponentur hic miscellanea qualita.

2. *An Prælati Regulares possunt Absolvere suos subditos ab omnibus peccatis & casibus reservatis etiam Bullæ Cænæ Domini?*

R. Juxta superius dicta Art. 2. possunt absolvere ab omnibus Casibus & Censuris, sive ab homine, sive a jure reservatis. Quantum tamen ad Casus in Bullæ Cænæ comprehensos, licet aliqui dubitent, probabilius tamen est, quod possint. *Ratio est:* quia sæculares legitime impediti possunt absolvi ab Episcopis à Casibus Bullæ Cænæ; sed ex una parte Prælati Regulares juxta communem sententiam habent quasi Episcopalem potestatem in suos subditos; ex altera parte Regulares subditi (ne detur vagandi licentia) numerantur inter legitime impeditos adire Romam; ergo possunt absolvi, maxime illi qui multum distant à Sede Apostolica ut sunt in Regno Poloniæ. Ita Reiff. t. 13. dist. 2. q. 4.

3. Felix Poteſt tom. 1. per 14. n. 3375. excipit 5. Casus. 1. Schisma, 2. Hæreſim cum relapſu 3. Falfificationem Literarum Apoſtolicarum 4. Delationem prohibitorum ad Infideles 5. & Conſpirationem in Romanum Pontificem.

4. Quantū ad Pœnitentes ſeculares, ſi de Caſibus his vel illis dubitetur, an ſint comprehenſi ſub Excommunicatione Bullæ Cænæ, poſſunt Regulares ab illis abſolvere. Ratio eſt, quia ſic Clemens VIII. expreſſe conceſſit, prout ſunt teſtes Paſſerinus. Domin. Viva, Kilianus Kazemberg. adducti apud Reiff. loc. cit. ſuperiùs.

5. *Quid ſentendum ſit de Monialibus Regimini Regularium ſubjectis?*

B. Juxta ſuperiùs dicta eandem habent poteſtatem Superiores Regulares in Moniales ſibi ſubjectas collegialiter viventes ſub Profeſſione trium votorum, quam habent in alios Religioſos ſibi ſubjectos. Ex Privilegio Sixti IV. 26. Julii 1479. Bulla quæ incipit: *Sacri Prædicatorum & Minorum Fratrum Ordines. &c.*

6. Eodem Privilegio fruuntur Tertiarii & oblāti cum iisdem Fratribus clauſtraliter viventes ex Conſt. Leonis X. 1. Martii 1518. in Concilio Lateran. Seſſ. 11. quæ incipit: *Dum intra &c.*

7. Hoc ipſum judicandum eſt etiam de Tertiariis non clauſtraliter viventibus, ſed in domibus ſuis, non obſtante quòd ſint Viduæ, dummodo Tertiariarum ſervent Regulam, & fecerint votum Caſtitaſis ex Ordinarii licentia. Non eſt autem neceſſe, ut emittant alia duo Vota ex Conſt. Concilii Lateran. loc. ſupra cit. De quibus in P. 1. dixi, ad quod forum pertineant? Art. de. Tertiariar.

Harum tamen Confeſſarius debet eſſe ab Ordinario Locī approbatus ex Decr. S. Cong. 31. Januarii 1620.

8. *An hæc potestas absolvendi Casus Reservatōs possit à Prelatis Regularibus alteri delegari?*

R. Affirmativè. Ratio est quia cum sit potestas ordinaria, generaliter poterit alteri delegari, ut constat de omnibus aliis Potestatibus Ordinariis. Quid autem sit potestas Ordinaria? & quid Delegata? jam supra dictum est Part. 2. Sect. 1. p.

9. *Potestne concedi Monialibus extraordinarius Confessor & quot vicibus in anno?*

R. Non tantum potest, sed etiam debet omnino concedi à Superioribus Regularibus, ut patet ex Trid. Sess. 25. cap. 10. Et novissimè ex Const. Benedicti XIV. quæ incipit *Pastoralis cura* &c; 5. Aug. 1748. in qua SS. Papa statuit, ut bis aut ter in anno à Superioribus concedatur Confessarius Extraordinarius Monialibus sibi subjectis, qui esset ejusdem Ordinis.

Quodsi petiissent alium extra Ordinem, aut Sæcularem? concedendus est semel duntaxat in anno, qui fuisset propositus & expetitus à Monialibus ut patet ex dicta Constit.

10. Ubi notandum est, quod prædictus Pontifex in dicta Constitutione hæc quinq; expresse statuit à Confessario Extraordinario observanda.

I. Ut non tantum detur Extraordinarius Confessarius toti Communitati Monialium, sed etiam particulari Personæ, si extra hoc tempus quò datur omnibus talis Confessarius, vellet alium.

II. Confessarius Extraordinarius non tantum ipsis Monialibus Professis concedi debet, sed etiam aliis Mulieribus & puellis, quarum ordinariè unicus per annum Confessarius deputari solet.

III. Quodsi in hac re Superiores Regulares difficiles aut negligentes extiterint, ad Episcopos Diocesanos assignare pertinebit.

IV. Dum Extraordinarius Confessor alicui Communitati deputatus fungitur suo officio, protunc Ordinarius Confessor, nullum ipsi impedimentum inferre audeat, neq, ullo modo præsumat per hoc tempus, alicujus Monialis aut Mulieris intra septa Monasterii commorantes Confessionem audire.

V. Extraordinarius Confessor ad unam vel omnes deputatus, post absolutum suum officium nunquam amplius ad idem Monasterium accedere præsumat sub quovis prætextu, etiam Spiritualis causæ.

Hæc sunt excerpta ex prædicta Const. SSmi. Benedicti XIV.

11. *Quod habemus Privilegium Nos Fratres Minores quò ad Absolutionem à Casibus Reservatis semel in Anno?*

R. Juxta Const: Clementis XII. *Ad augendam* 20. Martii 1731. Nos Fratres Minores & Moniales subjectæ Generali Ministro totius Ordinis S. P. Nostri Francisci pro una vice tantum in anno possumus a Confessariis Ordinis absolvi a quibusvis casibus etiam in Bulla Cænæ Reservatis, & aliis Censuris unà cum Indulgentia plenaria obtinenda. Exceptâ tamen Excommunicatione publicè & specialiter lata, nisi prius partibus satisfecerint taliter Excommunicati.

12. In qua Const. conceditur etiam Indulgentia plenaria omnibus utriusq; sexus fidelibus confessis ac Sacra Communione refectis, qui Missæ Solemnis in Ecclesia Fratrum Minorum aut Monialium interfuerint, illo die, qui ab Ordinario Loci ad id assignaretur; quæ etiam gratia pro unica vice tantum conceditur.

13. Utrum autem & fideles sæculares possint absolvi

absolvi illo die ab omnibus etiam Bullæ Cenzæ Reservatis sicuti Religiosi? Dubium est; quia dictus Clemens XII. pro secularibus solam Indulgentiam plenariam assignat, nullam faciendo mentionem de Absolutione quo ad Casus reservatos. In dubiis autem & præsertim favorabilibus licet juxta Canonistas leges sint ampliandæ; in hoc tamen negotio & gratia adeo maxima, potius consulenda est Sedes Apostolica, quam nimis audacter applicandus favor extraordinarius, qui neq; in Jubileo concedi solet.

14. *An Religiosi possunt confiteri extra Ordinem alienis Confessariis?*

R. Posse in his casibus, nempe: 1. In articulo mortis. 2. In casu necessitatis, ut si reperiretur in Partibus Infidelium, aut urgeret necessitas celebrandi, & Confessarius proprius non adesset. Ita Felix Potest. n. 3446.

15. *Quid de Itinerantibus Religiosis?*

R. Possunt etiam hi confiteri extra ordinem alieno Confessario, de licentia tamen sui Superioris; quam licentiam dare potest in nostra Religione Ordinis Minorum, Pater Guardianus, ut notat Melphi in Satut. cap. 7.

Hæc autem licentia juxta eundem Melphi sufficit si sit generalis, aut tacita seu præsumpta, quæ implicitè continetur in ipsa licentia itinerandi. Melius tamen consulunt Religiosi suæ conscientiæ, si aggressuri iter, expressam postulabunt licentiam a Superiore Loci.

16. Talis autem Confessarius extra Ordinem, si sit secularis debet esse approbatus ab Ordinario Loci in ordine ad excipiendas Confessiones. Si vero sit Regularis, sufficit si sit approbatus a proprio Prælato Religionis in ordine ad absolvendos

vendos Fratres. *Ratio est* quia Trident. in Decreto requirente approbationem Episcopi, non incluit Confessarios quo ad Absolutionem Religiosorum, ut advertit Tambur. & Portel. verbo *Confessor*.

17. *An Religiosi possint absolvi à Casibus Reservatis suis Prælati à Confessario extraneo?*

R. Non possunt, nisi is haberet expressam licentiam à Provinciali illorum. Vel nisi Religiosus peregrinus habeat auctoritatem passivam à suo Provinciali, ut absolvatur ab illis per quemcunq; Confessarium. Ita Constat. Ordin,

SECTIO III.

De Præceptis Decalogi.

ARTICULUS I.

De Præceptis Decalogi in communi.

1. Cur decem Præcepta dicantur Decalogi, aut primæ, vel secundæ Tabulæ, jam supra dictum est. pag. 4. adeoq; hic iterum non sunt repetenda. Nunc autem quantum ad praxim Confessariorum pertinet, aliqua magis scitu necessaria breviter explanare Tyronibus intendam. Prius tamen pro generali instructione circa Præcepta Decalogi.

2. *Nota I.* Quòd sicuti jam supra dictum est peccatum sumit suam malitià à lege & Præceptis juxta illud Apostoli ad Rom. cap. 7. *Peccatum non cognovi nisi per legem* ita, ut si nullum foret Præceptum D. aut lex positiva prohibens vel præcipiens, nullum foret peccatum formaliter sum-

ptum; ut docent Theologi. Tum quia gravitas & levitas peccati cognoscitur inter alia ex graviter vel leviter obligante lege. Ut supra dixi.

3. *Nota II.* Quod omnia alia Præcepta Moralia possunt aliqua ratione reduci ad Præcepta Decalogi. Ut docet D. August. & alii DD. *Ratio est:* quia prima tria Præcepta Decalogi ordinant hominem ad DEUM. Septem verò alia, ordinant illum ad Proximum. Unde ad illa tria Præcepta primæ Tabulæ pertinent omnia vitia & virtutes quæ immediatè ad DEI cultum referuntur. Ad alia verò septem, spectant illa, quæ vergunt in bonum vel malum proximi.

4. *An Præcepta Decalogi fundantur in jure naturæ?*

R. Affirmativè, juxta communem sententiam Theologorum; Non æqualiter tamen, sed duo Præcepta primæ Tabulæ magis fundantur quàm alia. *Ratio est:* quia etiamsi non darentur hæc duo Præcepta, adhuc tamen Actus oppositi illis essent ex natura sua intrinsecè mali, ut est Idololatria, Blasphemia &c. non sic autem Actus oppositi aliis Præceptis.

5. *Nota tamen, quod tertium Præceptum non est de jure naturali quo ad determinatum tempus, quod scilicet hoc die & non altero sit cultus DEO reddendus. Ratio est:* quia hoc nobis lex naturalis non dicitur, bene vero, quod aliquo tempore debemus vacare laudibus Divinis.

6. *An DEUS possit cum aliquo dispensare in Præceptis Decalogi?*

R. I. In Præceptis duobus primis non potest. *Ratio est:* quia etiamsi lex positiva nulla foret, adhuc tamen Actus oppositi his duobus Præceptis non essent boni aut indifferentes, quia sunt intrinsecè mali.

R. II.

R. II. In his vero Præceptis Decalogi potest DEUS dispensare, imo defacto in pluribus dispensavit, ut constat ex S. Scriptura. Sic cum Abrahamo dispensavit in attentata occisione Isaac. In Polygamia Judæos, & in ablatione Ægyptiis optima quæq; vasa eorum. *Ratio est:* quia cum sit Dominus absolutus vitæ & necis humanæ, ac omnium bonorum fortunæ & famæ, potest pro libitu suo in his dispensare, cum sint ejus omnia. *Ratio* autem utriusq; Responsionis est hæc solida: quia illa, quæ prohibentur duobus primis Præceptis, non ideo sunt mala, quia sunt Præcepta, sed potius ideo sunt Præcepta, quia sunt mala, & quidem ex natura sua, uti est odium DEI, perjurium &c: E contra vero illa quæ prohibentur aliis Præceptis, ideo sunt mala quia sunt prohibita.

Excipe tamen mendacium & falsum testimoniū, cum hæc pariter sint intrinsecè mala, & repugnantia veracitati Divinæ. Unde gravioris notæ Theologi docent DEUM non posse dispensare in octavo Præcepto Decalogi.

7. *Quomodo Præcepta Decalogi obligent?*

R. Juxta communem doctrinam DD. obligant sub mortali, ita, ut violatio illorum sit ex genere suo mortale, nisi parvitas materiæ, defectus deliberationis, aut plenæ advertentiæ excuset. *Ratio est:* quia omnia Præcepta Decalogi versantur circa talem materiam, cujus violatio graviter repugnat Dilectioni DEI, aut Proximi.

8. *In quibus Præceptis potest dari parvitas materiæ?*

R. Certum est, quod in primis duobus non datur. Unde blasphemia, Perjurium, odium DEI, Idololatria, semper sunt materia gravis. Quo ad alia vero Præcepta, potest in aliquibus peccatis

oppositis eisdem dari parvitas materiæ, uti in mendacio jocosio &c. Si nimirum hoc vel illud peccatum non contrarietur graviter dilectioni Proximi. Quod unusquisq; Confessarius considerare poterit ex Circumstantiis Confessionis.

9. *Quæ vitia opponuntur Præceptis Decalogi?*

R. Ista omnia, quæ contrariantur amoris DEI & proximi ut jam dixi n. 3. *Ratio est:* quia Præcepta Decalogi fundantur in illis duobus Præceptis. *Diliges DEUM ex toto corde &c. Et Proximum tuum sicut te ipsum.* In his enim duobus Præceptis tota lex pendet & Propheta juxta doctrinam Christi. Unde sicuti his duobus Præceptis recommendatur amor DEI & Proximi, ita pariter eundem amorem præcipit & Decalogus. Et sicut nullum est vitium, quod non posset opponi amoris DEI & Proximi, ita nullum est, quod aliquomodo non contrarietur Præceptis Decalogi sive directè, ut odium DEI Præcepto primo, & Homidium Præcepto quinto. Sive indirectè, ut Irreverentia Sacramenti, &c.

Antequam igitur descendamus ad singula Præcepta, prius sit sermo de virtutibus, & vitis oppositis Charitati DEI & Proximi.

Charitas DEI & Proximi.

10. *Quid est Charitas?*

R. Est virtus Supernaturalis quâ DEUM diligimus propter se, & Proximum propter DEUM. Dicitur *Virtus Supernaturalis*, quia non sufficit ad salutem si diligamus DEUM amore naturali ut Auctorem naturæ & Benefactorem nostrum. Vel etiam Proximum ideo amemus, quia nobis Beneficia præstitit, hoc enim Ethnici faciunt, ut exprobat

probrat Christus, imo & bestiarum iis Benefactoribus sunt gratæ, ut Canis, sed diligendus est DEUS & Proximus ex motivo Supernaturali, ut docent communiter Theologi.

11. *Quomodo est DEUS diligendus à nobis?*

R. Non est diligendus sub Præcepto intensivè ita, ut homo sub peccato teneretur diligere DEUM amore intensissimo, hoc enim esset durum infirmitati humanæ; sed diligendus est appetitiuè ita ut homo magis debeat appetere sibi D. Majestatem, quàm quodecunq; aliud bonum. Unde sæpius contingit quod puer intensius amat Patrem, quàm DEUM quem non videt, magis tamen debet sibi appetere DEUM ejus offensam si aliter vitare non possit, relinquendus est illi Pater, & vocationi D. obtemperare necesse sit.

12. *Quomodo diligendus est DEUS?*

R. Semper quidem voluntas humana tenetur esse prompta & exposita ad diligendum DEUM, non tamen adest Præceptum ut omni hora eliciatur actus amoris D. sed tantum protunc, quando adsunt tentationes retrahentes à dilectione Creatoris. prudenter tamen, consulunt suis Pœnitentibus Confessarii, si illos alliciant ad formandum actum amoris D. solum semel de die quando surgunt de lecto cui omnia sua diurna opera in laudem consecrare tenentur.

Vel si id non permittit status Pœnitentis. pro ut sunt plebei, saltem semel in anno id faciant, & sua opera totius vitæ offerant in laudem DEI cū amore explicito.

Qui Pœnitentes non possunt vacare orationibus continuis aut frequentioribus, svadeant illis Confessarii, ut intra labores & occupationes suas asvescant elicere amorem DEI modò jaculatoriò & brevissi-

brevissimo, moneantq; eos, quod meritum orationis non in prolixo sermone, sed in elevatione consistit cordis.

Plura quidem in parte hac 2. Sect. 1. dixi ac recommendavi quo ad praxim Confessariis observanda, sed quia hic est nobis sermo de Charitate, ideo fas mihi videtur super omnia imprimere menti Confessariorum ut habeant Charitatem, ac desiderium salutis Animarum suorum Penitentium. Etsi enim Ministro DEI sit necessaria scientia rerum ac Prudentia in hoc Tribunali, si tamen Charitatem non habeat Animæ sui Penitentis, nihil ipsi hæc omnia proderunt. Recordentur verborum Christi, qui suo Vicario relicturus Ecclesiam & ovile, ter ipsum prius interrogat. *Petre amas me?* ac si sine amore Christi nullum ejus foret ministerium.

Quod certe praticatur in nobis quotidie, qui enim ex Confessariis non habet Zelum amoris D. Ille neq; habet amorem salutis sui Penitentis, non ille sciscitatur de morbo Animæ ejus non applicat media, sed prolixam Confessionem fastidio suscipit, plures vult curare, & nemini succurrit. An nescit quia *Bonus Pastor dat &c?* & alio in loco dicit Apostolus: *Qui condolere possit iis qui ignorant & errant.* Hoc sacrum Judicium non commisit DEUS Angelis qui sunt alieni à peccatis, sed homini Peccatori, ut plura dissimulet. *Quoniam & ipse circumdatus est infirmitate* Sed hæc relinquo unius ejusq; Conscientiæ.

13. *Quo tempore est specialis obligatio elicendi amorem DEI?*

R. Probabilius quod sicuti accepto usu rationis tenemur elicere actum fidei. præsertim circa illa, quæ sunt necessaria necessitate medii, ita eti-

am post receptum usum rationis, obligantur pueri elicere amorem DEI. *Ratio est*: quia sicuti homo habens rationem tenetur se convertere ad DEUM per cognitionem intellectus, ita etiam per amorem voluntatis. Aliis autem temporibus non potest assignari determinatus dies, sub Præcepto eliciendi actum amoris DEI, Fidei & Spei, sine erroris periculo, aut fovendi scrupulos.

14. *Quid intelligatur nomine Proximi?*

R. Intelligitur omnis homo beatitudinis capax, sive sit fidelis, sive infidelis, sive amicus sive inimicus. Ita communiter DD. Unde non tantum est peccatum odio habere fidelem Catholicum, sed etiam Judæum, cum de utroq; procedat Præceptum. Possumus quidem Infidelitatem odio habere in Judæo, Turca, &c. non tamen ipsum Judæum, quatenus homo est, ad imaginem DEI creatus.

15. *Propter quem finem præcepit nobis DEUS diligere Proximum?*

R. Propter hunc duplicem. 1mo. Ut in ipso diligatur Imago relucens DEI, & ideo additur, *Secundum simile huic: Diliges Proximum &c.* Quia sicuti homo ad similitudinem DEI factus est, ita similiter propter DEUM diligere debet. 2do. Quia sicuti in æterna Beatitudine amabitur DEUS & Beati ad invicem, ita in militante Ecclesia debet adesse initium quoddam futuræ Beatitudinis inclusum in amore DEI & Proximi.

16. *Quis est ordo servandus in dilectione Proximi?*

R. Hic ordo extra extremam necessitatem servari debet. 1. Succurrendum est Uxori quia una est caro cum viro. 2. Filiis & Parentibus, Patri tamen præ Matre. 3. Fratribus & Sororibus, deinde Propinquis & Familiaribus. In extrema autem necessitate

necessitate Parentes eo quod vitam dederint præferendi sunt Filiis. Ita Felix Pot. tom. 1. p. 2. n. 291.

17. *Quomodo tenetur homo ad succurrendum Proximo in extrema necessitate Spirituali constituto?*

R. Teneri etiam cum periculo vitæ propriæ, si sit certa spes illum juvandi, & non possit aliâ viâ juvari neq; sit periculum proprii damni spiritualis. *Ratio est:* quia damnum Spirituale proximi prævalet omni damno temporali etiam proprio. Damnum vero Spirituale proprium prævalet omni damno Spirituali alieno. Unde teneris baptizare infansem & absolvere peccatorem, quem scis certo moriturum, cum periculo propriæ vitæ.

18. *In gravi necessitate damni Spiritualis Proximi ad quid tenetur homo?*

R. Ille cui ex officio incumbit, tenetur succurrere etiam cum periculo vitæ, non vero alius. Unde Parochus illicite faceret, ac graviter peccaret, si tempore pestis fugeret non relicto alio substituto æquè idoneo. Ita Lacroix. Tamburinus. Bugemb. T. 2. t. 4. c. 1.

19. *Ad quid obligat Charitas erga Inimicum?*

R. Ex Præcepto obligat ut quilibet homo communia Charitatis signa & beneficia exhibeat Inimico. Specialia vero solum ex consilio, nisi obligatio aliunde oriatur, vg. ratione scandalii. Unde si tibi occurrisset Amicus & Inimicus sibi & tibi æquales, & unum salutare non salutato altero, peccares mortaliter, quia ostenderes manifestum signum odii.

20. *An teneatur quis salutare suum Inimicum?*

R. Regulariter loquendo non tenetur quis salutare aut alloqui Inimicum. *Ratio est:* quia salutatio & allocutio sunt actus liberi inter æquales, adeoq;

adeoq; illos omittere est signum inurbanitatis non autem signum odii. Dixi *Regulariter*, quia ratione alicujus circumstantiæ adjunctæ illos omittere erit mortale. 1. Si cedat in scandalum & in signum interni odii, ut supra de Salutatione Amici, non vero Inimici dictum est. 2. Si Salutatio non est debita, tu tamen prævides, quod ex illa Inimicus odium depinet, tunc peccas mortaliter, si cum tali prævisione illam omittis sine magna difficultate. *Ratio est*: quia hoc ipso jam talem inimicitiam foves in corde.

21. Quando collocutio est debita, prius debet incipere lædens, inferior, aut qui prius offendit, qui excitavit vel qui gravius offendit, etiamsi sit posterior ad offensam. Quodsi injuriæ sunt æquales, aut non sit major ratio cur incipiat prius unus quam alter, utriq; incumbit cura occasionem capiendi, & ille cui prius occasio occurrit incipere debet. Ita Felix Poteſt. loc. cit.

22. *Quid si prævidet quod Inimicus nō sit resolutus?*

R. Si sit moraliter certus, quia jam v.g. illum semel salutavit, ad nihil tenetur *Ratio est*: quia sic posset dare sibi incendium majoris inimicitiae contra illum. Hoc ipsum dicendum est si prævideretur ex tali salutatione Inimicus magis audax, & magis infestus. Peccat tamen graviter si Inimicum se salutantem non resalutet, sic enim monstraret manifesti odii signum.

23. *Quid de Superioribus in hac materia dicendum sit?*

R. Illos excusari à peccato si deficienti subdito non tantum signa specialia, sed etiam communia denegent, imo vultum asperum offendant. *Ratio est*: quia ista signa non sunt odii, sed medicinalia

cialia. Hoc ipsum dicendum est de Matre & Patre respectu Filiorum. Si tamen desinat esse Superior, & talia signa demonstret, signum erit privati odii, adeoque & peccatum.

24. *Quomodo offensus poterit sine peccato offensorem accusare, & penam velle coram illis ad quos de jure Justitia pertinet?*

R. Quando id non faciat animo vindictæ, quia hoc est mortale, sed animo satisfactionis suæ offensæ, & ut malitia impunita alterius non crescat, ac alii similia vitent. Hoc enim genus est justitiæ non peccati. Cavendum tamen est, ne cum actu justitiæ passio naturalis odium non immisceat.

25. *Quid de illo judicandum Confessario qui confitetur se remisisse offensam, in præsentia tamen inimici varios sentit motus internos?*

R. Illum non peccare. Ratio est: quia isti motus sunt naturales & involuntarii, orti ex apprehensione objecti molesti. Cum hac tamen clausula, si protunc Penitens ad deliberatam & gravem aversionem non devenit, aut grave malum Inimico non desideravit, Ita Tamb. Busemb. Bonac t. 2. & alii.

26. *An peccat ille, qui cum inimico non loquitur ideo, quia in ejus colloquiis expertus est astutiam?*

R. Non peccat, si id ex non odio faciat, sed præcise propter damnum proprium fugiendum; est enim quisque Dominus juris suæ famæ, & vitæ pacificæ. Hic casus haberetur pro tunc, quando Petrus sapius colloquens Paulo, ejus dicta coram aliis de quibus sermo erat odiosus, enarravit, tunc Paulus cogita fraude poterit se abstinere ab ejus familiari colloquio. Vel si Pe-

trus

trus in familiari colloquio. soleat rixas excitare.

In tali tamen casu ne alii scandalum sumant qui antea noverunt Paulum esse familiarem Petro, optime faciet si protestaret se coram illis ex toto corde personam Petri diligere, à signis tamen specialibus & societate intima ideo abstinere, quia ejus familiaritas non fit ipsi grata ex iusta consideratione.

Iste Casus circa dilectionem Inimici est in toto Orbe plarè frequentissimus. Nam si fas dicere, inter omnia novæ legis Præcepta, hoc unicè videtur esse difficilior, ut diligatur inimicus, in cujus observantia etiam Viri Sancti difficultatè experiri solent.

Hoc unicum consideravi in nostro Regno Poloniæ, quod Viri politici soleant suis Inimicis non tantum signa communia, sed etiam specialia amicitiae ostendere, intrinsecus autem sunt pleni odio. Unde merito querendum est.

27. *An sufficit si diligatur Inimicus externè per signa extrinseca tantum?*

R. Non sufficere, sed debet diligere ex corde hoc enim est hypocriticum & Machiavelis opus. Ratio est: quia dum dicitur *Diliges Dominum &c: ex toto corde, ex tota mente &c.* statim additur *secundum simile huic, Diliges Proximum tuum &c:* ergo sicut DEUS est diligendus non tantum quoad apparentiam, sed ex corde, & ex mente, ita & Proximus propter DEUM, nam ly *simile* idem sonat ac *similiter*.

Minus tamen peccat ille, qui ostendit signa amicitiae retentò odio in corde, quam ille qui & intus Inimicum odio habet, & extrinsecus manifestat. Ratio est: quia ille prior non dat aliis scandalum, neq; turbat communem pacem, non vero secundus.

28. *Quid si inius non haberet odium contra Inimicum, manifeste tamen per signa demonstraret illud?*

R. Superior id non tantum subdito potest facere, sed etiam aliquando debet, ut superius dixi. Si autem sit par offensus, etiam non peccat, (dummodo non adsit scandalum) præsertim si talia ostendat signa, ut offensus cognoscat illum esse læsum & faciat ei deprecationem. *Ratio est:* quia satisfactionem quærere injuriæ sibi illatæ non est peccaminosum, maxime si limites justitiæ non excedat.

Odium Proximi.

29. *Quid est Odium?*

R. Est aversio à Proximo. Hoc autem Odium est duplex. Unum *Inimicitia*. Quò volumus Proximo malum, quatenus illi malum est. Alterū *Abominationis* quò non personam Proximi, sed ejus malitiam, vel saltim personam tantum ut malam, aut nobis noxiam aversamur.

30. *Quod ex his est peccatum mortale?*

R. Primum Inimicitia est grave juxta gravitatem vel levitatem illius mali quod vult odiosus Proximo. Secundum vero Abominationis est plerumque solum veniale, si fiat aversio Personæ; nolum vero, si sit aversio ejus malitiæ, juxta illud Psalm. 118, *Iniquos Odio habui.*

31. *Quomodo in Confessione aperiendum est illud malum volitum Proximo?*

R. Si non sit mutans speciem, sufficit si dicatur, *volui grave malum Proximo*. Nam ex ly: *grave*, devenit Confessarius quod fuerit mortale. Si vero sit mutans speciem, debet exprimi. Tutius tamen semper faciet Confessarius, si Penitentem

tem interrogabit de malo voluto. Judex enim est ad quem pertinet omni meliori modo facere inquisitionem de re sui Pœnitentis.

32. *Quomodo peccet, qui sibi vel alteri mortem desiderat naturalem ob gravem infirmitatem, vel aliam miseriam?*

R. Si sit infirmitas aut vita graviter miserabilis, non peccat si sibi aut alteri optet mortem. *Ratio est:* quia pro tunc tolerabilior est mors, quàm in tantis miseriis vivere. Peccat vero mortaliter, si ob leves molestias mortem sibi exoptet, nisi à mortali excusent primi motus, aut defectus advertentiæ malitiæ gravis, vel deliberationis, uti sæpius contingit in mulieribus.

33. *Quid, si Pœnitens confiteatur desiderasse mortem Proximo, ingens malum sibi inferenti?*

R. Non peccare, quia justum desiderat. Hinc non peccat qui Latroni, aut Tyranno mortem exoptat, si desiderat infirmitatem peccatori, ut convertatur in illa. Vel si tristetur de bono Proximi in quantum in malum aliorum redundat, vg. ex electione Judicis, aut Superioris, quatenus hac potestate sit abusus. *Ratio est:* quia hi & similes actus non habent pro objecto malum Proximi, sed bonum honestum aliorum.

Invidia Proximi.

34. *Quid est Invidia?*

R. Est inordinata tristitia de bono alterius, ut est diminutivum propriæ excellentiæ. Differt ab Odio per hoc, quia in Invidia non tristatur homo de bono Proximi, quia velit malum ipsi, sicuti in actu Odii sed quia falso supponit illud bonum esse diminutivum propriæ excellentiæ & honoris.

35. *Quale est peccatum Invidia?*

R. Ex genere suo est mortale. Ut docent communiter Doctores, quia opponitur charitati Proximi Datur tamen levitas in illo quæ mensurari debet juxta levitatem & gravitatem illius boni, de quo tristatur. Excusat etiam à mortali sicuti in omnibus aliis peccatis inadvertentia & indeliberatio.

36. *Quid si Penitens dicat: se reluctari hujusmodi tristitia?*

R. Talem non peccare graviter, sed ad summum venialiter, si aliquomodo semiplenè consentit; si vero nihil consentire videtur, nec veniale commisit; quia tales actus solent à natura procedere non consentiente ratione. Quod etiam de aliis similibus circumstantiis judicandum est. Ut si quis tentationem habeat carnis cui minime consentit, sed potius pugnat cum illa, & illam repellit. *Ratio est*, quia tentatio non est peccatum sed occasio peccati, cujus victoria est meritum. peccat tamen qui sponte in his moratur, quia se exponit liberè periculo peccandi.

37. *Quæ sunt signa Invidia vera & falsa?*

R. Hæc sequentia ex Busemb. & Castrop. t. 1. tract. 6. 1. Si tristamur de illo, quod nobis æqualis, vel non multum inæqualis habeat incrementum honoris, quasi malum nobis, erit vera Invidia. 2. Nō est vera Invidia, si tristitia sit ex eo, quod nobis desit bonum quod alter habet, ita tamen ut illud alteri non discupiamus, pro tunc enim est æmulatio, quæ si versetur circa honestum erit laudabilis, juxta illud Apost. 1. ad Corinth. 12. *æmulamini charismata meliora*. si vero sit circa temporalia & ipsi dolenti improporcionata, erit veniale. Ut si Rusticus doleret se non esse Regem 3. si tristitia sit de bono alterius in quantum est ille indi-

gnus hoc bono, non erit Invidia sed indignatio, quæ non est peccatum. 4. Si sit de bono alterius tristitia, quatenus timetur ex tali bono vg. promotione malum sibi vel aliis futurum, non erit Invidia, sed timor, qui non est peccatum nisi sit inordinatus.

In his tamen & aliis similibus quæ non sunt per se peccatum, potest aliquando per accidens esse mortale, si vg. ex promotione indigni argueretur Divina Providentia, vel taliter promotum malum a liquod grave desideraretur &c.

Scandalum Proximi.

38. *Quid est Scandalum?*

R. Juxta D. Thomam. Est dictum, vel factum quod est occasio ruinæ Spiritualis Proximi; scilicet ex quo Proximus sumit occasionem ad peccandum. Hoc autem est Scandalum multiplex, cujus Divisio jam est descripta Part. 1. Art. de Peccatis in specie, ubi aliqua de hoc peccato invenies.

39. *Quomodo confiteri debet Penitens scandalum activum per se ac directè inductivum ad peccatum?*

R. Non sufficit, si dicat: Scandalum dedi Proximo; sed ulterius debet explicare speciem peccati ad quam Proximus inducitur vg. Adulterii. Imo juxta Bonacin. & alios tenetur exprimere statum personæ scandalizatae, an sit conjugata vel libera, aut voto castitatis ligata.

In Scandalo activo indirecto & per accidens, probabilius etiam hujusmodi speciem & statum debet explicare. Ut docet Felix Pot. tom. 1. p. 2. n. 329. Quia quilibet homo tenetur etiam indirecte cavere ruinam Proximi ex Præcepto Charita-

tis. De his autem interrogare Penitentem pertinet ad prudentiam Confessarii.

40. *An debeat exprimi etiam numerus Scandalizatorum?*

R. Juxta citatos DD, non deberi sed sufficit si dicat; *Fui occasio peccandi pluribus in tali specie* v.g. *Adulterii*, & si scit in quo statu fuerint, addat. ut plenum habeatur iudicium. Nisi sint Scandala diverso tempore & loco facta. quia sicuti eruat plura numero peccata, ita quo ad numerum circumstantiæ erunt aperiendæ ratione numeri peccatorum.

41. *An Scandalum pro tunc est peccatum, quando ruina non sequitur Proximi?*

R. Negative, *Ratio est*; quia Scandalum ex sua ratione intrinseca includit ruinam Spiritualem Proximi. Unde quoties non datur talis ruina neque est Scandalum. Sed cavenda est tamen semper occasio Proximi, quia non possumus esse certi moraliter, an sequatur ruina Proximi, nec ne ex dicto vel facto nostro. Hinc licet aliquando non sit Scandalum ex defectu ruinæ, non excusatur tamen à veniali.

42. *In quibus circumstantiis Scandalum non est propriè peccatum Scandali?*

R. Universaliter sicuti immediate dixi, pro tunc dictum vel factum turpe coram aliis non est propriè scandalum, quando non sequitur ex illo ruina Proximi. In particulari autem in his circumstantiis. 1. Si persona coram qua peccas, sit parata ex se ad idem peccatum. 2. Si persona dans occasionem v.g. ad fornicationem, sit ita vilis aut turpis, ut potius tentatum moveat ad indignationem quam ad peccatum. 3. Si persona præsens coram qua sit dictum vel factum inhonestum, est ita prudens

dens, proba ac timorata, ut potius illa dicta vel facta, sint illi causa horroris, quàm amoris. Ita Castrop. t. 1. tract. 6. disp. 6.

43. *Nota* tamen, quòd licèt non sequeretur ruina spiritualis ex aliquo dicto vel facto in prædictis casibus & similibus, si tamen consultò ac ex intentione directa aliquem inducere ad actionem malam intenderes, peccares illo peccato cujus gravitatis esset illud ad quod inducere attentares. *Ratio est:* quia graviter contra Charitatem Proximi ageres. Hinc peccant qui persequendo alios in bonis actionibus se exercentes volendo eos amovere ab illis, eò quod sint contrarii operibus malis persequentium, non obstante quod virtuosi propter vexationem illam non cessent à suo proposito. Ita communiter DD.

44. *An peccet Mulier ornans se eximè, ut virorum aspectibus offeratur?*

R. I. Si ornent se cum recta intentione juxta qualitatem & statum suum ac communem usum non peccat. *Ratio est:* quia facit id, quod est juris sui. Quodsi ornatus esset superfluous, solum peccaret venialiter, quia hæc superfluitas est ita vulgaris, ut regulariter gravem occasionem ad peccatum non præbeat. Ita Cajet. Bonac. & alii.

R. II. Si ornatus esset rarus cum excessu notabili, uti foret v.g. pectus nudum ubi non est consuetudo, peccaret mortaliter. *Ratio est:* quia ista insolita magis movent. Ubi tamen est hæc consuetudo excusatur à mortali non vero veniali juxta Navar. Tambur. & alios.

Deterrendæ tamen sunt Mulieres à Confessariis ne sua nudent pectora, cum ista pessima consuetudo in Regno Poloniæ sit potius eliminanda, quam nutrienda. Gravius tamen uxoris danda

est reprehensio quam Virginibus, cum enim uxorata habeant viros quibus solis placere intendunt, ad quid iste excessus movens alios ad libidinem? Virgines autem possunt excusari quidem à mortali, sed venialiter sæpius peccant, maxime si ad id non cogantur à Matribus.

Ry. III. Si Mulier sciat ab aliquo concupisci & tamen in gratiam ejus se ornat, aut sine ulla necessitate se illi sponte offerat peccat mortaliter. *Ratio est:* quia obligatio Charitatis est, ut quilibet teneatur ruinam Proximi vitare, quando commode potest, quod etiam intelligi debet & de viris propter paritatem rationis.

Ry. IV. Mulier uxorata si se ornet cum intentione ut aliis præter virum carnaliter placeat, peccat mortaliter, quia sic intendit ruinam Proximi. Non sic Virgo nubenda, nisi excessus & prava intentio habeatur. *Ratio est:* quia Virgo cum sit in potentia ad copulari pluribus, debet licitis modis placere illis, juxta qualitatem personarum, cum nesciat cuinam ex his nubat.

ARTICULUS II.

De Præceptis Decalogi Primæ Tabulæ, scilicet Primo, Secundo, & Tertio,

1. Quia jam in superioribus dictis tam Primæ, quam etiam secundæ hujus partis plura sunt adnotata dispersim in propriis Articulis quæ pertinent ad Præceptum Decalogi, ideo pro complemento illorum in præsentem pauca adferre licebit.

Primum Præceptum Decalogi

2. *Quod est Primum Præceptum Decalogi?*

R. Juxta illud Exod. 20. est hoc: Ego sum Dominus DEUS tuus &c: *Non habebis Deos alienos coram me.* Et hoc Præceptum partim est affirmativum, partim negativum, ex una enim parte aliquid præcipit, & ex altera aliquid prohibet, prout observat Catechismus Romanus, part. 3. cap. 2. & est sensus hujus Præcepti: *Me DEUM verum coles, & Diis alienis cultum non adhibebis.*

3. *Quæ reducuntur ad Primum Præceptum?*

R. I. Quatenus est affirmativum scilicet: *Me DEUM verum coles,* reducuntur actus Religionis, & illa omnia quæ pertinent ad tres virtutes Theologicas, Fidem, Spem, & Charitatem, quibus immediate attingimus DEUM tanquam objectum & ultimum finem nostrum. De his omnibus dictum est parte prima. Art. de Virtutibus. pag. 91.

R. II. Quatenus vero Præceptum negativum est, scilicet: *Diis alienis cultum non adhibebis.* prout explicat Catechismus Romanus loc. cit. prohibetur per illud non solum Idololatria & omnis superstitio, sed etiam infidelitas, desperatio, odium DEI, & omne aliud simile peccatum. De Infidelitate dictum est pag. 4. De aliis vitiis si-
ve de Peccatis in specie pag. 33.

4. *Quid est Superstitio?*

R. Est falsa Religio, seu cultus vitiosus vel, vel falsi Numinis. Ita Lessius. Hæc autem est duplex. Una cultus indebiti sive incongrui, quo verus quidem DEUS colitur, sed modò indebitò, qui scilicet esset præter vel contra consuetudinẽ Ecclesiæ ac præscriptum. Altera est ratione rei

cultus, quando nempe cultus DEO debitus falsus Deo vel creaturæ exhibetur.

5. Hæc Altera Superstitio dividitur in Idololatriciam, Divinationem & vanam observantiam, ad quam Magia vel revocatur, vel potius quartam Speciem constituit. Ut docet Layman L. 4. t. 10. cap. 1.

6. *Qui Superstitionem cultus falsi committit?*

R. Ille qui agit hæc.

I. Qui offert DEO cultum per ceremonias antiquæ Legis vg. per circumcisionem, Esu Agni Paschalis &c. quia hæc significant Christum adhuc venturum & nondum venisse.

II. Laicus qui DEUM colit tanquam publicus DEI Minister vg. sacrificando, absolvendo &c. quod juxta Suarez est semper mortale.

III. Qui sua autoritate proponit aliqua facienda tanquam ordinata ab Ecclesia ad DEI cultum.

IV. Qui falsas reliquias proponit venerandas.

V. Qui fingit aliquod factum miraculum per imaginem, sive causa lucri, sive etiam ad devotionem augendam.

VI. Qui fingit aliquas se habuisse revelationes Divinas.

Quæ superstitio quamvis ex genere suo sit mortalis, quia Primæ veritati injuriam irrogat, & Religionem fundat in mendaciis, sæpe tamen excusatur per ignorantiam & simplicitatem, Ut advertunt Lessius, Sanchez & Layman.

7. *Qui Superstitionem cultus superflui facit?*

R. Qui agit hæc.

I. Qui ceremoniam habet audiendi Missam vg. ante ortum solis cum certo numero, situ, & ordine cereorum, vel Sacerdotis, qui vg. dicatur Joannes, hic enim cultus est inanis.

11. Jejunare die Domini o, cum non jejunas aliis diebus. Item in Missa plures collectas dicere contra Rubricas, vel addere Alleluia, aut Kyrieleyson dicere 12. in honorem 12. Apostolorum & aliarum similes ceremonie denotant Superstitionem cultus superflui. Si tamen bona intentione fiant venialia sunt ordinariè propter levitatem materiae. Ut docet Navarr. & Layman.

8. De Idololatria dictum est part. 1. quæ sicuti non est in Regno Polonia, ita de illa minus prolixè danda est doctrina.

9. Quid est Divinatio?

R. Est invocatio Damonis tacita vel expressa ad habendam ab illo opem, ut noscat res contingentes & libere futuras, aliter occultas & naturaliter incognoscibiles. Quæ res si sint, quas solus DEUS scire potest, involvitur tacita Idololatria, quia protunc Dæmoni tribuitur cultus Divinus.

10. Quotuplex est Divinatio?

R. Duplex. Una in qua habetur invocatio vel pactum expressum cum Dæmone, & hæc vocatur generali termino *Necromantia*. Altera est, in qua habetur invocatio & pactum tacitum seu interpretativum cum Dæmone.

Prima solet esse, cum Demon per se docet occulta, vel per Pythones Arreptitios, præstigias. aut per personas mortuorum apparentium, vel alia signa in aere, aqua, igne, speculis &c.

Secunda solet fieri, dum ex linea mentis corporis, vocibus, garritu avium & similibus quibus se Demon immiscere solet, quæritur cognitio.

11. An explicandi sunt modi talis Divinationis in Confessione?

R. Explicandum est, an fuerint cum expresso vel

vel tacito pacto Dæmonis? quia illa invocatio tacita & expressa. sive mutant speciem, sive non, de quo non concordant DD. notabiliter tamen mutant iudicium Confessarii.

R. II. Non esse necesse explicare quod fuerit cognitio rerum ex speculo, aere &c. quia ista neq; mutant speciem, neq; habent specialem malitiam. Ita Layman Sanchez Bonacio. & alii apud Busemb.
12. *Quale sit peccatum Divinationis?*

R. Ex genere suo est mortale, præsertim cum explicito pacto Dæmonis, ut docent communiter DD. Si vero sit cum implicito pacto potest aliquando excusari à mortali per simplicitatem aut ignorantiam invincibilem.

Non solum autem peccat Divinans, sed etiam ille qui Divinationem consulit, ut si vg. Pythonissam aut alium de futuro eventu suæ fortunæ consulit, & præsertim si firma fide id faciat, quia hoc ipso facit injuriam DEO, & aliquomodo avertit se ab illo, & convertitur ad ejus hostem Diabolum. Venialiter autem peccare sentit Sanchez illum qui ex risu & levitate faciat.

13. *Quæ universaliter continent Divinationem?*

R. Illa omnia quorum attentâ naturâ, nullâ habent connexionem cum effectu ut vg. si quis ex adventu Sacerdotis in partu Mulieris, dicat moriturum infantem, aut quid simile minus conexum. Hoc enim in omnibus superstitionis speciebus Confessario observandum erit. Quod peccatum satis est frequens inter Mulieres plebeæ conditionis.

14. *An Mulieres illæ sint Superstitiosæ, quæ divinant & prædicant futura aut præterita ex cognitione herbarum, vg. cum invocatione nominis DEI, aut Sanctorum?*

R.

R. Affirmativè *Ratio est:* quia tam herbæ quâ preces nullam habent connexionem cum præscientia rerum. Unde cautus in his sit Confessarius, neq; de facili credat Sanctissimis Verbis Nominis JESU vel MARIE, quæ solent invocare vetulæ; quia ista solet permittere Dæmon, ut sic ejus latens occultaretur fraus & astutia.

15. Similiter superstitiosæ sunt, quæ v.g. carbones immergunt in aqua pro doloribus infantum mitigandis, cum certo numero precum, quæ inspirant in faciem puerorum &c. hæc enim & alia similia quia nullam habent connexionem cum effectu secuturo, sunt superstitiones. Quodsi Confessarius dubitet de occulta virtute rerum applicatarum? attendat ad modum. an non sit superstitiosus, ex quo poterit devenire in cognitionē rei factæ.

16. *Quæ sunt licita sine suspitione Divinationis?*
R. Hæc sequentia.

I. *Physognomia* quæ ex vultus dispositione, habitudine corporis & membrorum, cognoscit res futuras naturales.

II. *Chiromantia*, si ex lineis & partibus manuum consideret temperiem corporis, imo etiam animi propensiones. Busemb. 1 3. t. 1. cap 1.

III. *Metoscopia* quæ ex frontis lineis considerat capacitatem ingenii, longitudinem vitæ probabiliter. Non vero quæ certo determinet tempus vitæ, quia sic non potest naturaliter cognosci sine periculo falsi.

IV. *Divinatio* quæ ex somniis conjecturat hominis complexionem, & ex illa affectiones animi diurnas; quia somnia debent esse naturalia complexionis sagvinolentæ, cholericæ, phlegmaticæ, ut melancholicæ.

V. Item alia cognitio quæ ex avium volatu, voce, aut piscium apparentia deducit serenitatem, aut pluviam jam aliquoties experimento comprobata.

VI. *Astrologia Naturalis*, quæ effectus corporeos, uti sterilitatem, morbos, & similia prædicit. Imo quæ ex puncto nativitatis alienjus prædicit affectiones animi &c. Ita Less. L. 2. cap. 43. d. 7.

17. Illicitæ vero sunt omnes prædictæ Divinationes, si ex illis prænuntiantur illa ad quæ non sunt proportionata, ut sunt effectus contingentes, & liberi aut quæ pertinent ad dona gratiæ, Divinæ, divitias, nuptias &c. quia isti effectus dependent à libera determinatione voluntatis Divinæ & humanæ. Videtur Bonac. dis. 3. q. 5. p. 3. Suarez Sanchez, Lessius loco cit.

Hæc addidi ut indiscriminatim non judicet Confessarius de omnibus tanquam malis, sed sciatur verum à falso, & bonum à malo discernere.

18. *Quid est vana observantia?*

R. Est illa superstitio, qua mediis aliquo improporcionatō & à DEO non institutō procuratur aliquis effectus vg. Sanitas, scientia &c. Ita D. Thom. 22. q. 96. Ar. 1. Differt à Divinatione, quia hæc tantū ordinatur ad cognitionē occultorū Vana autem observantia ad effectum externum. Utraq; autem convenit in hoc: quod ambæ includant pactum cum Dæmone implicitum vel explicitum. Et quod ei tribuant perfectionem DEO propriam.

19. *Quotuplex est vana observantia?*

R. I. Est duplex sicuti & Divinatio, *Una* cum pacto explicito, *Alter*a cum implicito Dæmonis.

R. II. Item Vana observantia dividitur, in quatuor species. Est enim 1. Ars. Notoria. 2. Magia, 3. Observatio Eventuum, 4. Observatio sanitarum.

Ars

601
De Præceptis Decalogi: Primæ Tabule 582

Ars Notoria Est illa, quæ inspectione certarum figurarum, vel certo aliquo jejunio, oratione &c. utitur ad scientiam repente & sine labore acquirendam.

Magia: est illa, quæ versatur circa corpora varie immutanda, aliosq; effectus mirabiles.

Observatio eventuum: est illa, quæ ex consideratione alicujus eventus conicitur quid sit futurum? Ut vg. itineranti si occurrat in via cum pleno vase, prognosticat sibi aliquis faustum iter, si lepus, infelicem eventum, & alia hujusmodi, per quæ vanè diriguntur aliquorum actiones.

Observatio sanitatum: est illa, per quam adhibentur aliqua signa, orationes, certus numerus Crucis &c. tanquam necessaria & efficacia ad expellendos morbos. Item gestatio reliquiarum cum vana circumstantia, vg. in tali capsâ, tot diebus, cum tali herba &c. Ita Sanchez c. 40. & alii.

20. *Quale est peccatum Vana Observantia?*

R. Sicuti Divinatio est ex genere suo mortale. *Ratio est*: quia tribuit honorem Divinæ creaturæ, expectando ab ea id, quod à solo DEO expectari debet. Tum quia in illa intercedit pactum explicitum vel implicitum cum Dæmone, ita Lessius Bonac. q. 5. p. 4. & alii.

Potest tamen excusari à mortali, ratione ignorantie, vel si his non adhibeatur fides; in hac enim Vana observantia illæ causæ excusant à mortali, quæ etiâ excusant in aliis speciebus superstitionis de quibus supra dictum est.

His regulis, divisionibus, & doctrinis facile poterit Confessarius regulare quoscunq; Casus in hac materia occurrentes quò ad praxim; à generali enim regula sumenda est semper informatio ad praxim & particulares eventus inclusos in illa.

Secundū

*Secundum Præceptum Decalogi.*21. *Quod est Secundum Præceptum Decalogi?*

R. Juxta illud Exod. 20. *Non assumes Nomen Domini DEI tui in vanum.* Quod sicuti & primum partim est Affirmativum partim Negativum, nam dum negative prohibet assumere Nomen Domini in vanum, vel scilicet falso jurando, vel irreverenter usurpando, polluendo, aut contemnendo, hoc ipso affirmative præcipit, debitam Divino Nomini reverentiam esse exhibendam.

22. *Quæ prohibentur hoc Præcepto?*

R. Ne scilicet Nomen DEI vanè & irreverenter assumatur: 2. Ne falso juretur. 3. Ne in levissimis rebus Nomen DEI in testimonium adducatur, ut solent Poloni dicere: *Ut DEUM amo,* vel alia similia, abusive Nomen DEI assumendo. 4. Blasphemia contra DEUM & Sanctos. 5. Vota dovendo, & non reddendo. His enim omnibus præcipitur Honor debitus Divini Nominis, quod est Sanctum & terribile.

23. Quia autem tam de juramento, quam blasphemia, votò, & aliis ad hoc Præceptum reducibilibus, jam dispersim suis in locis dixi supra, ideoq; illa hic non repeto. Sed quia novi in Polonia frequentissima peccata esse contra hoc Præceptum, quæ plane in consuetudinem pravam deveniunt. ideo brevissime aliqua de illis narrabo.

24. *Blasphemia* quid sit, & quotuplex? dictum est part. 1. Art. de Peccatis in specie. Nunc vero adducam solum qui, & quibus modis censendi sunt blasphemare?

1. Blasphemat, qui contra DEUM maledicit, licet nihil dicat verbis, sed solum strideat dentibus, imo sola mente committi poterit blasphemia.

nia, si contra D. Providentiam quis cogitabit contumeliosum.

II. Qui dicit se aliquid acturum invito, & nolente DEO. vel si dicat DEUM esse Tyrannum injustum, nolle aut non posse nos juvare. Vel non omnia à DEO bene esse ordinata; vel aliqua potuisse melius fieri in creatione. Vel (ut quidam Nobilis congregans triticum in Palatinatu Sandomiriensi exurgente nebula) dicat: Quòd si Fæmina regeret orbem, melior esset dispositio &c. & alia hujusmodi similia; quæ etiam ex ira, vel desperatione effutiantur, erunt blasphemia hæreticalis, seu cum hæresi conjuncta. Et hæc exprimi debet in Confessione, quia specie differt à blasphemia purè Imprecativa. Ut docent communiter Doctores. Svadendum etiam erit Confessario taliter confitentibus, ut in similibus peccatis agnito desperationis errore statim illum conentur retrahere.

III. Blasphemat, qui in Sanctos vel Sacra contumeliosus est, non quatenus homines sunt, sed inquantum Beati & cum quadam habitudine saltim virtuali ad DEUM. Unde non est blasphemia si S. Crispinum quatenus viator fuit, vocet quis futo-rem. Hæc blasphemia contra sanctos admittit aliquando parvitatem materiæ, licet contra DEUM non admittat.

IV. Blasphemat, qui injuriosè usurpat membrum Christi, vg. perdat te sanguis, aut mors, aut Vulnera Christi, Sacramenta &c. Ratio est: quia ista omnia sunt instituta non ad perdendum, sed ad salvandum. Et qui talium verborum consuetudinem habet, tenetur sub mortali serio illam tollere, & si in his negligens sit, & Confessarius observet, poterit ei negari absolutio cum discretionem. Ita Layman t. 2. cap. 3. n. 6. cum aliis.

V. Est adhuc Blasphemia frequentissima in Regno Poloniae, scilicet. abusus sententiarum S. Scripturae, nam doctiores homines solent ad quæque levissima & aliquando illicita dicta, adferre Verba Sacra Bibliorum. Quod in aliis partibus coram Inquisitoribus Fidei severè puniri solet.

25. De juramento vide Par. 1. Art. de Peccatis in specie, & in hac 2. Par. de Regulis Confessarii, De Voto pag. 135.

26. *Quid sentiendum de Kabala, quæ his temporibus capit gliscere in Regno Poloniae?*

Ante. Responsum.

Nota I. Kabalam derivari ab Hæbraico nomine *Kibel* quod idem significat, ac *recepti*. Hæc ars est satis universalis; nam apud orientalem populum, omnis scientia consistens in Arcanis, vocabatur apud Judæos Kabala. Proprie tamen apud Hæbreos Kabala sumebatur pro mystica S. Scripturae expositione ut jam supra dictum est Pag. 390. quæ ibi dicta, hic in memoriam revocentur.

Nota II. Quod nuper in Regno Poloniae cepit praticari Kabala, sive Ars in Arcano Arithmetica consistens; ita, ut hujusmodi Kabalista propoſita ſibi Quæſtione de re occulta, dent reſponſa deducendo ex numeris reſpoſionis Literas; ex Literis verſus. Et quod majus eſt: tales Kabaliſtæ, ad oſtendendam ſuæ artis perfectionem, aliquando viſi ſunt Varſaviæ, Lublini, & Leopoli in Contraſtibus hoc Anno 1759. dare reſponſiones ad Quæſtiones occultas, & mente retentas; interrogando ſolum curioſos homines, quot ſint Literæ in unoquoq; verbo Quæſtionis mente retentæ? quo numero adnotatò, & facta calculatione, ad mentem reſponderunt interrogantis.

Nota III. Quod Artes Divinatoriæ ſunt illæ; quæ

quæ futura prædicunt ex aliquibus rebus, quæ nullam connexionem habent cum effectu, & tales artes damnatæ sunt ab Ecclesia, siue fiant cum pacto Diaboli, siue non; siue tales Divinatores appromittant se certò & infallibiliter prædictores, siue sub dubio secuturi eventus ab illis prædicti, & protestentur suas prædictiones fecisse. Ut videre est in Bullario Romano, Constit. Sixti V. quæ incipit *Celi & Terræ*. Annò 1585. die 5. Januarii. Urbani VIII. Constit. quæ incipit. *Inscrutabilis*. Annò 1621. die 30 Martii. Alias Constitutiones omittendo, uti est Innocentii VII. *Summis* Leonis X. *Honestis* Adriani VI. *Dudum* &c.

Excipiuntur solum tres artes Divinatoriæ ab hac prohibitione in Constit. Sixti V. § 2. scilicet circa Agriculturam, Navigationem, & Medicinam. Ratio est. quia Medicus ex signis in infirmo sibi bene notis, tanquam indiciis naturaliter cum sanitate, vel morte futura connexis, potest hæc prædicere. Similiter Astronomus ex Astris pluviam, &c. Ceteræ vero Artes Divinatoriæ quomodo cunq; fiant, sunt damnatæ ab Ecclesia, ut legenti constat, citatam Constitutionem Sixti V.

Nota IV. Quòd nomen Kabalæ non est damnatum ab Ecclesia, cum in Ecclesia Kabala est: *Mystica & Symbolica S. Scriptura Expositio*, quæ etiam Expositores Catholici usi sunt. Et ideo Gerson excitans hanc antiquissimam apud Chaldeos artem propter arcanum Arithmeticæ voluit illam cum suis Sequacibus hoc licito nomine palliare, & Kabalam vocari.

Nota V. In aliqua arte suspecta, potest intervenire duplex Pactum cum diabolo. Unum *Explicitum*, dum homo expresse facit Conventionem cum Dæmone, qui ei narrat res occultas; aliud

Implicitum

Implicitum. quod licet Divinator expresse non faciat, quia tamen hæc Ars vel descendit ab autore diabolo, vel quia primus ejus author fecit expressum pactum cum Dæmone. Sic faciunt sagæ communicando arcana diabolica suis liberis. In quo casu homo exercens artem Divinatoriam, est securus in Conscientia nullum habere commertium cum Dæmone; nescit tamen dare rationem suæ artis, cur ipsi ita succedat. Hoc prænotatop ad quæsitum.

Respondeo

Kabala gliscens nunc in Regno Poloniæ, quæ tota versatur in numeris, ex quibus deducendo Literas, futura prædicit, præterita narrat, præsentia quantumvis occulta manifestat, est ut suspecta damnata ab Ecclesia; adeoq; tam hujusmodi Kabalistæ, quam vanis curiositatibus dediti homines sciscitantes futura, rigide à Confessariis sunt admonendi. *Ratio est:* ex citatis Constitutionibus Sixti V. Urbani VIII. quæ videantur per extensum in Bullario Tom. 2. & 3. *Tum quia* futura, & maxime libera prænoscere est proprium soli DEO, juxta illud Isaïæ Cap. 41. *Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dñs estis vos.* Tum quia ex praxi Kabalistarum cognoscitur fraus & astutia; nam quod verbum Quæstionis mente retentæ habeat vg. 6. Literas, nihil certi per Arithmeticam potest deduci, siquidem verba contraria possunt esse ejusdem numeri vg. *Zgubil, Ukradt.* Quare ergo Kabalista potius non respondent de furto, quam de re perditâ? *Tum quia:* si ista Kabala fuisset licita, licitum foret sciscitari unicuiq; de actionibus occultis proximi sui, & sic inter

inter conjuges & aliæ Conditionis homines fuissent innumera rixæ, sinistra suspitiones &c. *Tum quia* licet Chiromantia ex rugis, & lineis in palmis, & metoscopia expressis habeat majorem connexionem ad futuros hominis naturales eventus, quam Kabala ex numero Literarum, tamen damnata est ab Ecclesia, ut pote plurimorum malorum occasio: ergo à fortiori Kabala. *Tum quia:* species Idololatricæ est, Christianum hominem à Kabala seiscitari occultas res, & futuros eventus, Hoc enim antiqui Gentiles faciebant, falsos Deos in his consu-
entes.

Si dicas: Hæc Kabala exercetur in Italia, Gallia & aliis Regnis: ergo non est illicita, & damnata ab Ecclesia.

R. Utique; luxuria in Italia, Ebrietas in Polonia, Machiavelismus in Gallia, exercentur, ergo jam sunt licita? Sicuti enim ubique reperiuntur perversi homines, ita & eorum artes, non est igitur mirum, si Kabala exercetur in aliis partibus clandestinè, sed hoc attendendum est, cur in Academiis & Scholis publicis non exerceatur, sicuti aliæ artes? Nonne ideo, quia est prohibita? Omitterentne gymnasia docere tam curiosam scientiam?

Si dicas: Kabala interrogata de Christo, benè confitetur illum: ergo nulla est suspicio de peccato cum Dæmone.

R. Utique; Lucæ 4. v. 41. leguntur Dæmones prohibiti etiam à Christo confiteri eum Filium esse DEI. *Tum quia:* Dæmonum fraudes sunt innumera, qui ut mala sua occultent, sæpius bona pro medio suæ astutiæ assumunt, ut patet in Sagis, quæ ad superstitiones suas, orationes ac Verba Sancta admittere solent. *Tum quia* etiamsi Kabala esset prorsus aliena à Commercio occulto Diaboli, ad-
huc

huc est illicita propter prohibitionem Ecclesiæ, & alia mala ex ipsa secutura, ut supra probavi.

Hæc addidi, ut sciat Confessarius, quid iudicet de hoc novo Poloniæ peccato, de quo vix in aliquo invenire poterit Casuista. Cui ideo aliquas pro & contra injunxi rationes, ut defensoribus Kabalæ respondere possit. Plura de hac arte Kabalistica tradidi in meo tractatu Theologico, quem publicæ Disputationi Leopoli Annò 1759. exposui.

Tertium Præceptum Decalogi.

27. *Quod est Tertium Præceptum Decalogi?*

R. Esse hoc: *Memento ut diem Sabbathi sanctifices.* Hoc Præceptum est ideo datum à DEO, ut saltem una die in hebdomada abjectis sæcularibus curis, vacemus laudi Divinæ. Hunc autem diem sanctificandum mandavit ideo, quia Gen. 1. legitur hoc die Creator requievissse ab omni opere quod patrarat, benedixitq; ei & sanctificavit illum.

28. *An hoc Præceptum sit de lege naturæ?*

R. Esse quidem de lege naturali quo ad substantiam, ut scilicet: aliquo tempore reddamus honorem DEO, ita ut simus alieni à curis sæcularibus & laboribus quotidianis, hoc enim nobis ratio dicat. Non est autem de lege naturæ, ut hoc die & non altero dies sanctificatus sit, & festivus, quia nisi expressum habeamus Præceptum nullà ex lumine naturali habere possemus hujus temporis notitiam. Ita communiter Theologi.

Unde ex speciali instinctu Spiritus S. Apostoli loco diei Sabbathi diem Dominicam assignarunt observandam, ut patet Apocal. 1. dicente Joanne: *Eui in spirita in Dominica die.* Ratio hujus translatio-

lationis fuit: 1. In memoriam Resurrectionis Christi. 2. Ne videremur convenire cum Judæismo. 3. Ut sciat reddere Confessarius rationem Judæis ex S. Scriptura desumptam, assigno tertiam rationem ex illo Isaïæ 66. ubi Propheta postquam versu 11. tempore adventûs Messîæ differuerit in Persona DEI de creatione novorum Sacerdotum, subdit v. 23. *Et erit mensis ex mense, & Sabbathum ex Sabbatho.* Quid clariûs his verbis contra Judæos?

29. *Quæ opera sunt prohibita fieri die Dominica?*

R. Juxta communem sententiam DD. omnia opera servilia, & quæ versantur circa materiam externam, ut vg. secare &c. sive illa fiant ex lucro, sive ex recreatione, minus excusant à peccato, ut docet Suarez Laym.

30. *Quæ Artes exerceri possunt, & quæ non in die Fæsto?*

R. Artes liberales licitè exerceri possunt, quia hæ principaliter occupant liberam mentem hominis, licet aliquando sint etiam cum defatigatione corporis. Artes vero Factivæ & Mechanicæ non non possunt licitè exerceri die Fæsto, quia hæ sunt servilia opera cum defatigatione corporis, & principaliter manent in sensibus.

31. *Quæ sunt Artes liberales & quæ Mechanicæ sive Factivæ?*

R. Artes Liberales communiter numerantur septem, hoc versu expressæ:

Lingua, Tropus, Ratio, Numerus, Sonus, Angulus, Astra.

Ex quo deducitur, Artem Oratoriam, discursivam, Arithmeticam, Musicam, Geometricam, Astronomicam Mathematicam &c. esse licitam quò ad exercitium die fæsto, quia istæ Artes magis

Qq

mentem

mentem occupant, quàm sensus corporales, seu ipsum corpus defatigant.

Artes Mechanicæ sive Factivæ, sunt pariter 7. hoc versu expressæ.

Ras, Nemus, Arma, Faber, Vulnera, Lanæ, Rates.

Ex quo deducitur, illicitam esse die festo A. griculturam, Venationem, Artem militarem, Fabrillem, Chirurgicam, Textoriam, & Nauticam, & præsertim quo ad illas partes, quæ sunt opera servilia.

32. *Quæ opera in specie ac in individuo sunt licita die festo?*

R. Hæc sequentia.

I. Ludere, choreas ducere, instrumenta musica pulsare, iter facere, pedibus, curru, equo, vel navi: dummodo tale iter non sit servile opus v.g. cum mercibus. ita Navar. Tolet Laym. & alii. Quodsi iter cum mercibus sit inceptum ante festum, licitum est illud continuare etiam die festo ob publicam necessitatem, vel damnum ex inde emergens, si interrumperetur. Ita DD. cit.

II. Licitum est sive gratis, sive pro pretio studere, docere, imo juxta Armillam Layman. & alios, pingere etiam coloribus, terere tamen colores, aut tingere pannos, dealbare asseres non est licitum.

III. Videntur etiam excusabiles Typographi Literarum collocatores, præsertim potest Divina, ut habet Layman. Imprimere tamen Literas est servile, quia hoc opus non est mentis, sed fatigatio corporis.

33. *Quæ opera in specie & in individuo sunt illicita?*

R. I. Omnia illa quæ seriali tempore ex cén-

su solent fieri. Ut est secare ligna, frumentum ex campo adducere &c. quæ maxime in his partibus praticari videmus.

II. Illicita sunt quædam opera non servilia, quæ dicuntur forensia. Ut sunt mercatura, iudicium ad penam vel mortem, & omnis strepitus judicialis, qui ad decisionem causarum tam civilium, quàm criminalium, tam sæcularium quàm Ecclesiasticarum spectat. Ita communiter DD.

34. *Cui imputandum peccatum, si subditi violent Festa?*

R. Si inviti id faciunt, sed ex mandato Domini præcipientis, certum est quod soli Domini mandantes peccent. *Ratio est:* quia non est peccatum nisi voluntarium. Si vero ex suo arbitrio laborant publicè, uti solent Rustici post prandium in Augusto ad horreum deducere manipulos, peccant principaliter ipsi soli subditi, sed Parochus & ipse Dominus minime excusantur à peccato. *Ratio est:* quia sunt superiores, adeoq; si possunt corrigere & negligunt, participes sunt illius mali.

35. *Nota I.* Quòd in omnibus terrarum partibus adsunt in unoquoq; Regno, & Provincia, familiaria peccata. Sic in Italia libido. In Gallia astutia & fraus, in Regno autem Poloniae ebrietas, & violatio Festorum, quæ peccata ita solent publicè patrari, ac si nullum foret Præceptum negativum illorum, & jam plane in consuetudinē transferunt.

39. *Nota II.* Quòd ex nullo magis peccato scandalizantur Judæi, ut ego ipse audiui, quam ex violatione Festorum, quæ fieri solet à Christianis, & quidem ita, ut scandalum illorum sit nobis in interritum & condemnationem. Jactant illi seipsos esse, in exilio extra Patriam suam, & ta-

men posse observare sua festa cum omni rigore, quinimo servos Christianos die Sabbathi in gratiam festi sui liberant ab oneribus laboriosis. Quam igitur excusationem habebunt Catholici Domini, qui tot subditos ad laborandum habent expeditos, nulli tamen dierum festivorum pareunt?

37. *Nota III.* Quòd ideo hæc addidi, ut sciatur novellus Confessarius admonere seculares quò ad observantiam Festorum, & omnem conatum adhibeat, ut possint hanc pessimam consuetudinẽ de medio tollere, aliàs si in his peccatis debitam admonitionem omiserit, sciat se in DEI Judicio redditurum rationem. Neq; enim desperandum est Ministro Christi, quod ejus admonitio suum non sortiatur effectum; ad ipsum enim pertinet docere, castigare, & mederi; ad pœnitentes autem exequi: si eis non dixisset, peccatum non haberent, nam ut plurimum Rustici & rudes non attendunt an liceat, sed quia alios vident impunẽ familia facere; quo & ipsi promptiores redduntur.

Plura de his Sect. IV. de Præceptis Ecclesiæ dicentur inferiùs.

ARTICULUS III.

De Quarto Præcepto Decalogi.

1. *Quod est quantum Præceptum Decalogi?*

R. Esse hoc: *Honora Patrem tuum & Matrem tuam.* Cujus promissio subditur Exod. 20. *ut sis longævus super terram,* sapius enim DEUS punit filios inobedientes suis Parentibus, aut brevi vitâ, aut in filiis filiorum. Sapissime vero expectimur illos puniri eadem pœna, ita ut etiam illi senio confecti, inobedientes sibi reperiant filios.

2. *Qui comprehenduntur nomine Parentum & Filiorum?*

R. Nominè Parentum comprehenduntur non tantum secundum carnem Pater & Mater, sed etiam omnes alii Superiores & Professores, hi enim omnes sunt Parentes secundum Spiritum. Nominè vero filiorum intelliguntur etiam discipuli & subditi. Sicuti enim honorandi sunt Parentes carnales, quia dederunt vitam carnalem, ita Professores & Magistri qui tribuunt vitam Spiritualem; Magis tamen peccat, qui Parentes non honorat, quam ille qui suis Professoribus detrahit & contumax existit, ut dicetur inferius.

3. *Quid per honorem Parentibus debitum intelligitur?*

R. Juxta Catechismum Romanum & omnium DD. sententiam, intelliguntur hæc tria. Anior, Reverentia, & Obedientia. Addunt aliqui sustentationem Parentibus indigentibus subministrandam, sed hæc facile reducitur ad amorem eis debitum. His itaq; tribus Pietatis officiis, potest tam filius respectu Parentum, quam subditus respectu Superiorum peccare per oppositos actus. Semper tamen major obligatio erit illas tres virtutes exercere erga Parentes, quam Superiores & Magistros, ut pote sibi conjunctissimos à quibus vitam & esse suum post DEUM acceperunt liberi.

4. *Quomodo & quot vicibus contra Amorem peccat Filius?*

R. Si signa odii Parentibus ostendat, & asperè Parentes suos tractet.

II. Si ex malitia consultò contrarium mandatis eorum faciat.

III. Si torvò oculò illos aspiciat, ac ita asperè loquatur ad illos, ac si odio haberet eos.

IV.

IV. Si non subveniat in gravi eorum necessitate corporali aut Spirituali.

V. Si grave malum vg. mortem illis exoptet.

VI. Si non impleat ilorum testamenta & legata, à quibus lege non excusantur. In his omnibus pro gravitate delicti peccat mortaliter. Ita Busemb. Navar. Reiff. & alij.

5. *Quomodo & quot vicibus peccat contra Reverentiam Filius?*

R. I. Si percutiat etiam leviter suos Parentes. Imo si tantum manu deliberate ad percutiendum attollat.

II. Si animò deliberatò ad gravem iram eos provocet, verbis aut factis, quibus praveat graviter fore offendendos.

III. Si maledicta, convitia, contumeliosa verba in eos conjiciat.

IV. Si in foro externo illòs accuset etiam de vero crimine. Excepto tamen crimine hæresis, prodicionis, aut conjurationis in Principem; si non habebit alium corrigendi modum, & ex zelo, non pravo animo id faciat.

V. Si deliberate quocunq; modo illos graviter contristet.

VI. Si pauperes despiciat, vel nolit agnoscere. Quod si tantum exterius se illos novisse diffimulet ex justa causa, dummodo eis provideat de necessariis, excusatur à mortali. Juxta Bonac.

6. *Quomodo & quot vicibus contra Obedientiam peccat Filius?*

R. I. Graviter peccat si sit inobediens circa illa, quæ pertinent ad gubernationem Domus, bonos mores, vel animæ salutem.

II. Si contra voluntatem Parentum ducat uxorem se indignam, Indigna vero dicitur, cum qua
non

non potest contrahere matrimonium sine dedecore, juxta usum suæ Regionis, ut in nostra Polonia, si ignobilem ducat Nobilis.

III. Si absq; justa causa nolit eam ducere quâ vult Parens, maxime si per tale Matrimonium incipirentur odia, & levaretur Parentum necessitas. Justa vero causa est, si sit deformis, fatua &c. ad quam non sentiret affectum.

IV. Si nubat Parentibus inconsultis. Quos tamen si consuleret, poterit nubere etiam negantibus, cum sit Dominus in electione sui status, maxime cum digna.

V. Si Parentibus summe indigentibus, & negantibus ob sustentationem sui, ingrederetur Religionem.

7. *Quomodo Filius ad sustentandos Parentes obligatur?*

R. Tenetur jure naturali. Et ideo si sint in extrema necessitate Parentes, & Filius jam sit ingressus Religionem ac professus, tenetur egredi, petita prius licet non obtenta licentiâ à suis Superioribus. Quod si tantum in gravi necessitate fuerint constituti, in qua utcumq; possint vivere, tunc Filius quidem egredi non tenetur, poterit tamen, si Prælatus sui Ordinis permittat, & adsit certa spes quod egrediens possit eis subvenire, In quo casu teneretur habitum Religionis deferre, & postquam subveniret, iterum ad Monasterium regredi. Ita Lessius.

8. *An filius possit ingredi Religionem invito Parentibus?*

R. I. Si sint in extrema necessitate possit, non potest, juxta immediate dicta. Ratio est: quia lex naturalis & Divina per quam obligatur Filius subvenire Parentibus prævalet Professioni Religiosæ.

R. II,

R. II. Imo etiam si Parentes sint in gravi solum necessitate, non potest ipsis invitis ingredi Filius Religionem, propter rationem superius datam. Nisi adsit illi periculum salutis, si in mundo permaneret, tunc enim amor propriæ salutis prava. let omni bono temporali Parentum suorum, & amore illorum.

R. III. In aliis autem casibus semper Filius est liber ineligendo sibi statum negantibus Parentibus. Ut docet D. Thom. 22. q. 18. Art. 1.

9. *Quæ est obligatio Parentum erga Filios?*

R. Jure naturali obligantur ad hæc tria respectu liberorum. 1. Ad alimentum necessarium, 2. Ad instructionem in fide, Religione & bonis moribus. 3. Ad curam, studium, & diligentiam ut in certo vitæ statu pro conditione personæ collocentur. Nomine autem Parentum, non solum intelligi debent Genitores Proles, sed maxime in defectu horum, intelliguntur etiam Avus, Proavus & alii ascendentes, Ita communiter DD.

10. *Cui Parentum & quando incumbit alere Prolem?*

R. Juxta communem sententiam, ad Matrem pertinet alere Filios & Filias, usque ad finem tertii anni. Post triennium vero liberorum educatio usque ad emancipationem spectat ad Patrem. In Regno tamen Poloniæ usus invaluit, ut educatio Filiorum ad Patrem, Filiarum vero ad Matrem pertineat, qui modus non est vituperabilis, cum Mater melius possit cognoscere proclivitatem suæ Filiæ, & ejus necessitati familiariter subvenire. In hoc tamen vituperandi sunt Poloni, quod in aliquibus Domibus Patres totaliter se excusant de expensis circa Filiarum educationem, maxime illi qui annuos redditus recipiunt de suæ Uxoris dote.

11. *An Pater teneatur curare alimenta non tantum suæ Proli legitima, sed etiam spuræ?*

R. Affirmativè. In hoc enim Jus Civile à Canonico est correctum cap. *Cum haberet. Ratio est:* quia communiter; qui dat esse, dat etiam illa quæ consequantur ad esse. Porro alimenta sunt consequentia ad esse vitæ spuræ prolis, cui vitam dedit Pater. Non enim leana reliquit sine cibo suum catulum, cur autem homo sit hac ita re peior brutis?

12. *Quomodo peccet Pater dilapidando bona fortunæ?*

R. Si per talem dilapidationem reddat se impotentem ad educandam honestè suam prolem juxta statum suum, peccat graviter contra charitatem & justitiàm. Similiter peccat, si absq; legitima causa Filix suæ dotem neget, vg. quia est ingressa Religionem, vel quia nupsit Parentibus suis inuitis. Ita Bonac. d. 6. q. 1. p. 6.

13. *An Filius possit aliquando privari à Patre hereditate?*

R. Potest ex justa tamen causa in testamento expressa. Causæ vero justæ talis privationis sunt sequentes:

I. Si Filius fuerit ingratus Patri, afficiendo eum gravi injuria.

II. Si vitæ Patris fuerit insidiatus, vel manus in illum injecerit.

III. Si Maleficis se immiscuit. Ita Bonac. Sanchez & alii.

IV. Si Novercam sive Patris Uxorem carnaliter cognoverit.

V. Si Patri amenti aut in carcere detento noluerit succurrere.

VI. Si Patrem impediverit testari.

VII.

VIII. Si bona Parentum dilapidaverit cum gravi illorum dispendio.

IX. Si Filia minor 25. annis luxuriosam vitam elegerit, poterit illi denegare dotem Pater.

Hæ autem causæ protunc valent, quando Filio provisum est aliunde unde vivat: nam alimentis ad vitam necessariis privari non potest per jus civile, cum debeantur jure naturali.

14. *Ad quid obligantur Tutores & Curatores (qui sunt loco Parentum) respectu pupillorum?*

R. Ad hæc sequentia, & quidem tam in foro externo, quàm interno, seu in conscientia & coram DEO, ac iudicio humano.

I. Tenentur bona pupilli fideliter administrare, unde si in hoc sint notabiliter delinquentes & negligentes, tenentur ex bonis propriis ad compensationem damni, exinde pupillo emergentis.

II. Tenentur quò ad educationem in moribus, defensionem in iudicio pupilli, sicuti Pater.

III. Tenentur ad restitutionem si pecuniam pupilli, converterint ad suos usus, vel si de bonis illius aliquid donaverint vel debitum remiserint. Excipe donationem remuneratorem. Ita Lugo. Diana.

IV. Tenentur officio finito reddere rationes. *Ratio est:* quia hoc onus est commune omnibus, qui bona aliena administrant.

Licet autem pupilli coram iudicio non conque- rantur de suo damno contra Tutores, ut solet fieri in Polonia sæpius, vel quia Tutores sunt potentes, vel quia sunt consanguinei, & plane Parentes, & ideo pupilli timorem habent reverentialem, si tamen absq; extorsione injuriam suam non donent; non propterea Confessarius tales injustos Tutores absq; restitutione imposita dimittat absolutos; quia rem alienam debent. Imo talibus justus scrupulus

pulus est faciendus maxime si id pro levissimo aut nullo peccato judicent, ex eo, quia sunt cum pupillo ejusdem Nominis & familiæ, nam etiam Frater Germanus Fratri ablatam rem tenetur restituere.

Neq; valet excusa illorum, si dicant Confessario. sibi illa damna imputari debere in præmium pro cura circa pupillum & solitudine. Quia tales aut in testamento habebant assignatum pretium annuæ tutelæ; & ideo ultra hoc, si plus sibi appropriarunt est alienum, adeoq; reddendum. Aut nihil pro tutela assignatum fuit, sed illam susceperunt ex amore consanguinei pupilli, & sic volenti & consentienti non fit injuria. Hoc peccatum est frequentissimum in nostra Polonia, nec plane jam pro peccato gravi æstimatum pro ut laxa conscientia quorundam extenuavit illud. Sed Confessarius ut fidelis Minister Christi aliter judicet.

15. *Quæ obligatio Dominorum erga famulos?*

R. Obligantur ad hæc sequentia sub gravi culpa

I. Tenentur habere curam tam famulorum quàm etiam subditorum aliorum ut patet ex Apost. 1. ad Timoth. cap. 1. *Si quis suorum &c.*

II. Tenentur attendere, ut Præcepta DEI custodiant & Ecclesiæ. Item peccandi occasiones removere, graviter delinquentes corrigere.

III. Peccant, si suos famulos sine justa causa impendant, ne diebus festis Missam audiant. Itē si die festo onera eis imponant servilia. Aut jubent facere omne id, quod sine peccato fieri non potest.

IV. Si eum non reprehendant aut de domo non expellant, qui verbo aut moribus Liberos corrumpit.

V. Item, si eos gravibus injuriis, aut plús justo penâ afficiant. Si mercede defraudent.

VI. Item, si ante elapsum servitutis terminû temerè de domo expellant, in quo casu, (nisi gravissima causa urgeat) tenentur ad solutionem integræ mercedis pro toto anno. Ita Navar. Molina. & alii.

16. *An obligantur Domini dare mercedem servis infirmis & ad obsequium inutilibus?*

Ry. Absolute non teneri, si non ex occasione ipsorum infirmitas acciderit, nisi ex charitate, si sint in magna ac extrema necessitate. Imo sumptus pro ejus curatione poterit Dominus ex salario debito repetere. Ita Escob. t. 3. c. 9.

17. *Quæ obligatio famulorum erga Dominos?*

Ry. Eadem ducta proportionem quæ est Filiorum erga Parentes, & ideo tenentur suis Dominis reddere amorem, reverentiam, & obedientiam, sunt enim illis quasi loco Parentum. Ut docet D. Thom. Insuper obligantur ad fidelitatem & sincerum obsequium.

Unde graviter peccant, si non serviant fideliter, si damnum aliquod faciant vel permittant fieri, in quo casu tenentur ad restitutionem. Ita Lessius L. 2. c. 23. p. 30.

Item, si in rebus magni momenti non obediunt suis Dominis; si absq; gravissima causa discedant à Domino ante terminum elapsu; & maxime in urgenti negotio ac necessitate eorum servitii, vg. in itinere Auriga &c.

18. *An peccent famuli si propria autoritate mercedem justam aut sustentationem clam surripiant?*

Ry. Juxta Molin. Bonac. & alios. Si injuste Domini negent mercedem debitam ex pacto, aut avari

avari sustentationem subtrahant laborantibus, possunt famuli sibi subvenire ac providere, sed salvis conditionibus. 1. Si non adsit illis alius modus impetrandi. 2. Si non sequatur exinde scandalum, aut aliud incommodum; ut vg. si Petrus pro compensatione suæ mercedis acciperet Domino aureum nummum, & Paulus tanquam de furto suspectus vexaretur. 3. Si illa compensatio justam mercedem non excedat. Nam contrarium permittens propositio, est damnata ab Innocentio XI.

19. *Quæ sit obligatio quod ad hoc Præceptum quartum inter Virum & Uxorem?*

R. I. Uxor debet esse obediens Marito in omnibus illis quæ spectant ad gubernationem domus & bonos mores. Vir autem Uxorem non ut servam sed ut sociam vitæ tenetur tractare. *Ratio est*, quia Vir est caput, Uxor vero commembrum. Ita Navar. cum communi DD.

R. II. Peccat graviter Maritus - 1. Si verbis contumeliosis vel infamatoriis afficiat Uxorem. 2. Si suspicionem de continentia ejus sine fundamento habeat. 3. Si illam impediat circa Præcepta DEI vel Ecclesiæ sine justa causa. Si vero impediat illam circa illa bona quæ sunt de consilio, ut est Communio, solum venialiter docet peccare Bonac. 4. Si illam graviter cædat, licet enim ex justa causa, tenetur moderate illam castigare. 5. Si alimenta Uxori neget, nisi hac à consortio Mariti propria culpa discesserit. 6. Si negligat domus gubernationem. 7. Si cum Uxore non habitet, vel sine justa causa diu absit.

R. III. Uxor graviter peccat. 1. Si Maritum rixis, vel alio modo ad gravem iram vel blasphemiam provocet. 2. Si notabile quid expendat contra voluntatem Viri. 3. Si spreto Viro sibi imperium

perium & gubernationem vendicet. 4. Si nolit sequi Viram domicilium mutantem. 5. Si debitum sine justa causa neget. 6. Si male judicet ex sola suspitione de continentia Viri. Ita apud Basemb. communiter DD.

20. Ex his facile colligi poterit obligatio Discipulorum erga Magistros & è contra: peccata enim illorum nihil de speciali habent difficultate.

ARTICULUS IV.

De Quinto Præcepto Decalogi.

1. *Quod est Quintum Præceptum Decalogi?*

R. Juxta illud Exod. 20. est illud. *Non occides.* Quò Præceptò in secunda Tabula negativò primò locò positò prohibetur non tantum occisio injusta hominis, sed etiam quæcunq; alia læsio corporalis Proximi, uti est mutilatio, vulneratio &c.

2. *An solus actus externus Homicidii consummatus prohibetur hoc Præcepto?*

R. Ita putabant Judæi utpote duræ cervicis populus, nos autem in nova Lege habemus à Christo explicatum hoc Præceptum Math. 5. *Antiquis dictum est: non occides &c. Ego autem vobis dico: Omnis qui irascitur Fratri suo, reus erit Judicio &c.* Ex quibus verbis patet, non solum esse prohibitum homicidium, sed etiam ulterior deliberata voluntas occidendi vel ladendi Proximum ex iracundia.

3. *Quot sunt gradus Homicidii Interni?*

R. Ex Lessio L. 4. Gradus Interni homicidii ex supra citatis verbis Christi sunt tres.

1. Est ira interna optans mortem proximi 2. Est eadem ira prorumpens in contumeliam sed

leviorem

leviorem. 3. Est eadem ira erumpens in contumeli-
am gravem & manifestam. Insuper hoc Præ-
cepto quinto Decalogi prohibetur quodcumq; con-
viti-um aut verbum injuriosum ex ira vel appetitu
vindictæ prolatum, in Proximum. Item omnis iræ
motus, præscriptum à ratione modum excedens, &
injustus appetitus vindictæ, etiamsi neq; actu neq;
verbo aut signo exteriori probatur. Licet in his
juxta quantitatem mali appetiti aut intensi-
onis a-
ctus iræ poterit dari levitas materiæ. Ita cum Re-
inff. communiter DD.

4. *Quotuplex est Homicidium?*

R. Duplex generaliter, unum *Simplex*, quod
solet communiter fieri. Aliud est *Qualificatum*,
quod ratione alicujus qualitatis Personæ occiden-
tis, aut occisæ, vel aliarum circumstantiarum ha-
bet sibi specialem annexam malitiam & pœnam.
Et tale est homicidium, occisio Parentum, Consan-
guineorum, quod vulgo *Parricidium* appellatur.
Et talis circumstantia est in Confessione aperienda,
quâ est specie distincta à simplici homicidio.

5. *Quotuplex est Homicidium qualificatum?*

R. Esse triplex. Primum est qualificatum ra-
tione Personæ occisæ, ut si Pater Filium vel è cõ-
tra occidat, (& tunc vocatur *Parricidium*) Vel
Clericum aut Personam Sacram, & tunc vocatur
Sacrilegum homicidium.

Secundum est qualificatum: Ratione modi occi-
dendi, ut si quis occidat Proximum proditorie,
hoc est vel sub specie amicitie, vel saltem securum
nihilq; mali prævidentem vg. venend, vel à ergo
de nocte, & per incendia. Et tale Homicidium
vocatur *Proditorium*.

Tertium est. Ex fine qualificatum, ut dum quis
data aut accepta pecunia conducit occisorem, vel
ipse

ipse solus occidit. Et tale Homicidium dicitur per *Assesinium* fieri. Item si fatus animatus occiditur, ne puellæ fornicatio reveletur.

6. *An omnia ista Homicidia qualificata debeant in Confessione explicari?*

R. Debent omnino. Ratio est: quia primum specie differt à simplici Homicidio. Alia vero duo posteriora specialem deformitatem continent & malitiam. Ita Azorius p. 3. L. 2. c. 18. & alij.

7. *An sufficiat, si dicat Parens Abortum deliberate procurasse?*

R. Non sufficit, si proprium aut animatum occiderit fatum. Ratio est: quia licet abortus factus anima ti, sit qualificatum Homicidium, adhuc tamen specie differt, si est occiso proprii fatûs, quia est Parricidium.

8. *Quid dicendum de illo, qui procuravit Abortum seu ùs inanimati, seu potius impedivit poculô, vel aliô mediô illicitô, ne fatus animetur & nascatur?*

R. Talis peccat quidem mortaliter, non tamen vere Homicidium sed quasi Homicidium committit. Quod etiam judicandum est de illis Mulieribus, quæ ob multitudinem prolis vel dolorem partûs, jubent obstetrices procurare sterilitatem, nullo enim sine id cõhonestari potest, quod est contra ordinem naturæ. Ut docent communiter DD.

9. *Quando in procuratione Abortûs incurritur Irregularitas?*

R. juxta communem sententiam, solùm protunc quando est fatus animatus. Ratio est: quia protunc duntaxat committitur verum Homicidium, cum sit occiso hominis viventis. Non vero dum adhuc fatus non sit animatus.

10. *Quo*

10. *Quo tempore fetus solet animari?*

R. Non concordant quidem Medici, nam Hypocrites ut notat Lessius post organizationem embryonis, docet in Masculis die 32. in Feminis die 42. Et aliquando citius vel tardius, quia id pertinet ad meliorem dispositionem materni uteri calidioris vel frigidi. Medici plures ut Themisius dicunt animam rationalem ordinariè infundi circa septimum à conceptione diem. Sed.

11. Benignior est sententia Glossæ Clem. communiter receptæ, quæ docet animationem Masculi 40. Fæminæ 60. à conceptione die fieri communiter. Sed data & admissâ hac doctrinâ, adhuc nulli poterit esse omnino certum, an jam sint tot dies vel non à conceptione? siquidem multiplicatis copulis & ipsa Fæmina ignorare potest in qua conceperit. Unde:

12. *Quomodo judicandum Confessario in dubio factus animati?*

R. Si nullum habeatur indicium neq; pro hac neq; pro altera parte, quod scilicet factus fuerit jam vivens, vel adhuc necdum, quando procuratio abortus intercessit, censendum est non fuisse animatum. Ratio est: quia sicuti in aliis dubiis, semper judicium debet esse in favorem rei, ita & hic in casu,

13. *An soli sint obnoxii peccati & penam contra procurantes Abortum, qui procurant?*

R. Etiam comprehendi consulentes, consentientes & mandantes, juxta Bullam Sixti V. & Greg. XIV. ut notat Barbosa p. 3. n. 136.

14. *Quæ pena sunt impositæ procurantibus Abortum?*

R. I. Juxta Bullam Sixti V. ultra alias penas inferius adducendas, fuit peccatum soli Papæ

reservatum propter Excommunicationem annexam
 Ry. II. Greg. XIV. in Bolla quæ incipit. *Sedes
 Apostolica*. concessit tale peccatum posse à quolibet
 Confessario privilegiato absolvi, quæ ad alias ve-
 ro penas nihil diminuit, sed easdem reliquit, quas
 constituit Sixtus V. sunt autem sequentes.

I. Subjacent procurantes abortum Excommu-
 nicationi, etsi non soli Papæ reservatæ, & omni-
 bus aliis penis in utroque jure tam civili quàm
 Canonico homicidis constitutæ.

II. Si procurantes sint Clerici cujuscunq; fla-
 tus & dignitatis, privantur beneficio Ecclesiastico:
 & sunt inhabiles in posterum obtinendi illud.

III. Item injuncta est talibus degradatio & tra-
 ditio curiæ seculari.

Quas penas (: ut constat legenti Bullam cita-
 tam Sixti V. quæ incipit *Effrenatam* ac refertur
 Tom. 2. Bullar. Conſ. 87. ejusdem Sixti V. :)
 non tantum incurrunt procurantes abortum fætus
 animati, sed etiam inanimati, imo consulentes
 aut præbentes venena sterilitatis Mulieri. Excepta
 irregularitate, quam incurrunt illi tantum, qui pro-
 curant abortum fætus animati.

15. *An Irregularitas incurratur etiam si delictum
 procuracionis Abortus sit occultum?*

Ry. Affirmative, ipso enim facto incurritur, a-
 deoq; taliter delinquentes Missam & actus Ordini
 exercere non possunt, ut docetur in jure Can-
 non. L. 5. Decret. tit. 10.

16. *An eo ipso, factò delictò ante sententiam
 teneantur Clerici Beneficium relinquere?*

Ry. Non tenentur per se, attamen per acci-
 dens obligantur, siquidem Irregulares neq; Missam
 absolvere possunt, neq; alia Sacramenta admini-
 strare propter Irregularitatem, adeoq; suo benefi-
 cio

cio ampliùs sunt inutiles nisi dispensentur à Sede Apostolica; nam ab Irregularitate non possunt ab illo absolvi à quo ab Excommunicatione absolvantur.

17. *An Irregularitatem incurrit procurans Abortum factus animati, si non sequatur ipse abortus?*

R. Negative, quia sicuti in homicidio attentato, & non secuto, non incurritur Irregularitas, ita pariter neq; in procreatione abortus; procuratio enim si non sequatur effectus, est quidem mortale, non tamen reale & verum homicidium, sed potius attentatio illius.

18. *An aliquando licitum sit seipsum occidere vel mutilare?*

R. Absq; Divina Authoritate seu revelatione non est licitum seipsum directe & ex intentione occidere ad cavendum quodcuq; malum. *Ratio est:* quia est contra legem naturalem & charitatem sui, & fieret per hoc injuria DEO, qui solus est absolutus Dominus humanæ vitæ.

19. *An licitum est se periculo mortis exponere?*

R. Ex justa causa licitum est in avertendam injuriam DEO, ut fecerant Martyres, vel damnum Reipublicæ, ut solent facere milites in custodiis & bello constituti. Pro ratione hujus liceitatis est praxis continua.

20. *Quæ sunt causæ justæ exponendi se periculo mortis?*

R. Hæ sequentes.

I. Potest miles imo debet persistere in statione, & si sit moraliter certus se occidendum fore.

II. Ad evertendam turrim hostilem aut perdendos hostes pulverem incendere, navem mergere ne hostis illa potiatur cum damno Reipublicæ.

III. Licitum se objicere telo aut ictui ad servandam

vandam vitam Principis vel amici injuste occidendi.

IV. Servire peste infectis. Ad fugiendum incendiū ex alto præcipitem se dare.

V. Ad servandam virginitatem licet se periculo mortis exponere. Ut docet Layman.

VI. Similiter licitum est mortificare carnem vigiliis, inediâ &c.

Qui tamen adverteret vitam notabiliter minui per indiscretas mortificationes, & tamen continuaret illas, peccaret graviter. Quamvis multi in his ob bonam fidem, & zelum DEO placendi excusentur, ut notat Lugo.

21. *An tenetur unusquisq; sub peccato spectabilibus auxiliis tueri vitam suam?*

R. Negative. Ratio est: quia juxta Gobat. tract. 5. sufficit si unusquisq; servet vitam suam mediis ordinariis & communibus. Unde Religiosos propter sanitatem servandam non tenetur extorquere vinum aut fercula extraordinaria, aut translationem ad salubriorem Conventum, licet non peccet si id petat. Ita Reiff, t. 9. d. 3. q. 2.

Potest tamen sumere medicinam si pretium ejus non excedat statum paupertatis Religiosæ; quia medicina est medium ordinarium conservandæ vitæ.

Ubi agitur autem de vita spiritali infantis quem non potest parere Mater, si adsit Chirurgus, debet fieri sectio, Cæsarea vulgò appellata, scilicet Materni uteri, quia hæc licet difficilis existat, & sæpe periculosa, praxis tamen docuit esse fructuosâ & aliquando extra periculū tam Matris quam prolis.

22. *An, & quando licita est occisio hominis?*

R. Hominis innocentis nunquam est licita occisio

occiso etiam à publica potestate mandata. *Ratio* est: quia id est contra jus Naturæ. Unde etiam si Hostis obsidens civitatem comminationem faciat toti Magistratui, nisi ab illis occidatur innocens, non possunt id licite facere.

R. II. Licita est occisio in bello justo tam defensivo quam offensivo, ut docent communiter DD. de quo inferius.

R. III. Licita est occisio alterius quando fit auctoritate publica, per justitiam punitivam ob patrata scelera. Juxta illud exodi 22. *Maleficos non patieris vivere.*

23. *An licitum est Licentibus & Satellitibus occidere Malefactorem, si sit publica Auctoritate justus cap?*

R. Si se opponat armis, nec alio modo comprehendendi poterit, licitum est eum occidere, juxta DD. apud La Croix L. 3. p. 1. Si adsint sequentes 6. conditiones. 1. Ut crimen ejus sit atrox. 2. Ut Satellites habeant mandatum illum capiendi. 3. Ut capiendus armata manu resistat. 4. Ut sit jam diffamatus de tali crimine. 5. Ut si aliò modo comprehendendi non possit, nisi occidatur. 6. Ut timeantur graviora mala si evaderet.

24. *An liceat alium aliquando occidere privata Auctoritate?*

R. I. Extra casum necessariæ defensionis nulli id licet, nisi auctoritate publica & servato juris ordine. Unde etiam publica Potestas peccat graviter, si aliquem condemnet ad mortem non servato juris ordine, scilicet non citatum, vel non auditum, etiam si privatâ scientiâ constet illum esse nocentem & morte dignum. Ita Bonac.

II. Non licet Marito Uxorem, aut Patri Filiam in actuali adulterio deprehensam vel ipsum adulter-

adulterum occidere; quia leges civiles id permit-
tentes sunt à jure Canonico correctæ tanquam ini-
quæ. Pro quo:

Nota ex Pittono tomo 2. Licet verum est,
quod Patri sit licitum de Jure civili Filiam de-
prehensam in adulterio impunè occidere, prout
dixit textus in *L. Patri ff. ad L. Jul. de adult.*
non tamen hæc impunitas datur Marito occidendi
suam Uxorem etiam in adulterio deprehensam, Et si
ratio differentiæ perquiratur? ea redditur à tex-
tu in *Lib. Nec in ea §. sine* ibi *Ideo*
autem Patri & non Marito Mulierem & o-
mnem adulteram permissum est occidere, quod ple-
rumq; pietas Paterni nominis consilium pro liberis
capit, caterum Mariti & calor & impetus facile
sevientis fuit refrenandus &c.

Hæc tamen licentia Juris Civis sublatæ est
per Jus Canonicum tanquam impiæ ut refert
Reinssst.

25. *An liceat occidere privata auctoritate Inva-*
sorem?

Re. I. Si sit Invasor iniquus ad tollendam vi-
tam invasi, & alio omni meliori modo, vitari nec
defendi possit periculum & damnum, licitum est
occidere illum per modum inculpatæ tutelæ, non
obstante quod talis aggressor sit ebrius aut furi-
osus seu amens, quia æquè ac sanæ mentis pos-
sit inferere damnum.

Neq; in tali casu debet se defendens expectare
prius ab insidiatore ictum, sed poterit prævenire e-
um, dummodo sit certum, quod insideat vitæ suæ
& paratus ad occidendum.

Quodsi invasus potest se defendere cum levi
percussione, vel absq; gravi suo dedecore aut
incommodo poterit fugere aut clamare. Vel si
jam

jam fugiat aut recedat Invasor, non erit licitum in his casibus illum occidere. *Ratio est:* quia semper ad futurum malum est respiciendum, ad quod duntaxat vitandum conceditur iusta defensio. Unde si aggressor per solam amputationem brachii poterit repelli, hæc est tutela inculcata, & non occisio.

R. II. Etiam pro defendenda pudicitia licitum est occidere Invasorem, qui tentat aliquam personam violare, si aliud remedium defendendi pudicitiam non suppetat. Ita Lessius. Et *Ratio est:* quia pudicitia est bonum summæ æstimationis ac pretiosior multis opibus, adeoque per extrema licitum est illud defendere.

Quodsi solum à lascivo tentatur contrectatio pudendorum famina, vel impudica oscula, poterit non solum verbis, sed & alapâ se defendere etiam Clerico, non enim svadente Diabolo talem percussisset, sed potius dictante Spiritu S. amatore castitatis. Ita Lugo.

29. *An licitum sit etiam Clericis occidere Invasorem vitæ?*

R. In casibus in quibus alio modo non potest defendi vita, probabilius licet viâ defensivâ sine Irregularitatis nota. Quando enim jura in contrarium adferri solent, intelligenda sunt, quando non servatur modus inculpatæ defensionis. Ita Layman & alii.

27. *An licet occidere furem?*

R. Cum communi DD. Quod si sit nocturnus, aut diurnus sed armis se defendat, nec spes est aliâ viâ recuperandi ablata bona, licitum est eum occidere, si res ablata sint magni pretii. Ita Diana & alii. Quod etiam Clericis licitum est ut supra dixi de Invasore. Dictum autem notanter:

Si

S. fit nocturnus, quia diurnus fur facilius capi potest & repelli clamoribus quam nocturnus.

28. *Quanta pretia res esse debent, ut sufficiant ad occasionem furis?*

R. Non concedo dare Doctores, Molina putat unius aurei, sed propositio damnata est ab Innocentio XI. quæ est ordine 31. Alii apud Dianam duorum aureorum, sed & hoc pretium videtur exiguum. Si tamen repetenti illud, fur resistat armis, docet eum aliis Diana: posse eum occidere. *Ratio est.* quia nemo tenetur se exponere periculo amittendi res suas. Ita cum Diana Navara. Lessius & alii.

Meo tamen iudicio, non potest universaliter assignari tale pretium sine relatione ad statum hominis damnificati per furem, nam res vg. aureo numero constans, potest esse vilissima respectu divitis, & pretiosa respectu pauperis, adeoque pensanda hac in re conditio damnificati & ipsum damnum non nudè sumptum & prout consideratur in se, sed per respectum ad damnificatum. Sæpius enim tota fortuna pauperis uno constat Hungarico.

29. *An liceat occidere furem dum jam cum rebus ablatis fugit?*

R. Licitum est, si res ablata aliâ viâ recuperari non possent, præsertim si talis fugiens clamore præmoneatur, quod nisi rem dimittat, scilicet um vg. in eum explodetur. Ita Sporer La Croix. L. 3. P. 1.

30. *An etiam liceat columiniatorem occidere, qui verbis aut alâ ignominiam intulit honorato Viri, & aliter hac ignominia recuperari non potest?*

R. Non concordant Doctores; Aliqui enim apud Tannerum t. 3. d. 4. q. 8. putant esse licitum

tum, à paritate rationis, si enim bona fortunæ licet defendere per occisionem Raptoris, cur non bonum famæ, quod est præstantius Viris honoratis quàm bonum fortunæ?

Nè tamen via patens aperiatur homicidiis damnata sunt propositiones id permittentes ab Innocentio XI. & præsertim illa quæ est ordine 30. unde probabilius est non esse licitum.

Quare etiam liceat occidere aggressorem in bonis fortunæ non vero in bonis famæ? *Ratio* disparitatis est. *Prima* quia si id permetteretur, tenderet in maximam perniciem Republicæ, sic enim multiplicarentur duella & homicidia infinita.

Secunda Disparitas est, quia per occisionem furis possunt recuperari bona fortunæ, non vero famæ, quinimo per occisionem diffamatoris magis diminueretur bona æstimatio occidentis, cum & Jus Civile id prohibeat.

Tertia Disparitas est: quia contra Diffamatorem offensus potest Jure & Judicio procedere ac sic suam famam repetere. Non vero contra furem, qui subito cum furtò evanescit.

Duellum.

31. Quid est Duellum?

R. Est certamen duorum vel plurium, ex consensu, uno scilicet indicente, & alio acceptante, quod est ex genere suo mortale, & proinde tam à Jure Civili quàm Canonico sub gravissimis penis prohibetur.

32. Quando licitum est Duellum, & quando non?

R. In omnibus privatis iniuriis, damnis, offensionibus, illicitum est suscipere duellum. *Ra-*

1° est: quia nullus homo privatus potest esse Judex in propria causa ad vindicandam injuriam. Ut docetur communiter in Jure. Neq; juvat ratio status Militaris ut acceptetur Duellum, ne alias incurrat timiditatis notam. Nam ab Alexandro VII. sequens propositio quæ est ordine 2. damnata est. *Vir Equestris ad Duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditas notam apud alios incurrat.*

B. II. In duobus ad summum casibus licitum est Duellum. 1mo: Quando tempore belli hostis exercitui Duellum offert, agitur enim protunc in favorem communis boni, sicuti fecit David cum superbo Goliath. 2do: Quando provocatus ad Duellum videt se injuste occidendum à provocante, neq; alius modus suppetat se à morte liberandi nisi acceptet Duellum. In tali enim casu potius est defensio vitæ suæ, quàm Duellatio. Ita Mastr. dis. II. & alii.

Addit Reiff. ex P. Pichler adhuc tertium casum, licitum provocandi ad Duellum si nimirum officialis Cohortis obscuro genere natus, sed officio bellico Nobilis ac proinde in honore constitutus nobilissimam Uxorem acceperit. Tandem aliquo casu à Cajo eminentis Officii Viro bellico arundine percussus Nobilitatem Invasoris reveritus, nullam defensionem sui fecerat. Ex quo facto Cajus divulgavit ejus ignominiam in Exercitu, & Ideo alii Collegæ protestantes negant cum illo consortium & tanquam imbellem e castris exesse jubent. In tali enim casu quia agitur de modo vivendi, non vero de puncto honoris, licitum putant ad Duellum provocare Cajum. Cui opinionem favet Lessius Layman & alii.

33. *An licita sunt Duella cum illa conditione proposita*

proposita, ut desinant Duellantes post certum congressum vel solam vulnerationem levem ad satisfaciendum prætersæ?

R. Regulariter loquendo esse illicita. Ratio est: quia Clemens VIII. in Bulla quæ incipit: *Illius vices* prohibuit etiam non fatalia Duella. Tum quia exinde oriretur scandalum aliorum credentium tale Duellum esse serium.

34. *Quæ sunt pænæ Duellantium?*

R. Omisissis illis quæ sunt à Jure Civili impositæ. In Conc. Trid. Sess. 25. cap. 19. de Reformatione talibus injuncta est: 1. Excommunicatio. 2. Omnium suorum bonorum proscriptio. 3. Perpetua infamia. 4. Si in ipso conflictu decesserint, privatio Ecclesiasticæ sepulturæ. Quæ priores tres pænæ etiam extenduntur ad ipsos Patrinos, sive ut Poloni vocant Secundantes.

Item Excommunicationem incurrunt: 1. Dantes consilium ad Duellum faciendum. 2. Spectatores ex proposito. 3. Principes concedentes locum ad Duellum.

35. *Quando sepeliendus est in Ecclesia in Duello, vel ex Duello mortuus?*

R. Si quis moriatur in acie Duelli, vel eodem die etiam in alium locum translatus, privatur sepultura Ecclesiastica, etiamsi ante obitum ediderit signa penitentiae, non vero si uno vel altero die moriatur post Duellum, & Sacramentis sit munitus Ratio primæ partis est: ex Rituali Romano jussu Pauli V. edito, ubi habentur hæc verba: *Negatur sepultura Ecclesiastica morientibus in Duello etiamsi ante obitum signa dederint Penitentiae. Ratio secundæ Partis est: quia hæc pæna à Trid.*

lata est pro illis qui moriuntur in ipso Duello.

Bellum.

36. *Quid est Bellum?*

R. Est conflictus armorum auctoritate Principis Superiorem non cognoscentis indicus. Differt à seditione & Rixa, quia est conflictus multitudinis contra multitudinem ejusdem Communitatis. *Rixa* vero paucorum vel singulorum, contra paucos vel singulos.

37. *An Bellum sit ex Natura sua licitum?*

R. Sive defensivum, sive offensivum, dummodo sit justum & habeat omnes conditiones justitiae est licitum, quia jure naturae licitum est vim vi repellere.

38. *Quot, & quae Conditiones requirantur ad Bellum justum?*

R. Juxta D. Thomam 2. 2. q. 40. Art. 4. tres sunt. 1. Autoritas legitima Principis Superiorem non cognoscentis. 2. Justa causa. 3. Recta intentio. Si adsit defectus conditionis una vel secundae erit bellum injustum cum onere restituendi damna illata. Si desit tertia, erit contra charitatem.

39. *An possit esse Bellum justum ex utraq; parte?*

R. Juxta Magistrum & alios non potest esse justum per se & quò ad se, quia ad illa bona propter quae agitur Bellum non possunt duo Principes habere idem jus. Per accidens tamen & ratione ignorantiae invincibilis, potest esse justum ex utraq; parte. Unde in omni Bello semper una pars peccat, si non excusetur per ignorantiam invincibilem, quae raro evenire potest, cum Principes habeant Ministros, Consiliarios qui eos illuminare possunt, nisi sint Adulatores, in quo gravissime peccant, & hinc causa omnium damnorum quae Bello inferri solent.

40. *An in dubio de iustitia Belli teneantur Milites obedire Principi?*

R. Si sint subditi tenentur. Ratio est: quia in dubio tenetur quisque obedire Principi, vel Superiori suo. Si vero sint voluntarii, & extranei, debent magis examinare causam iustitiæ Belli, & si dubium non deponant. non possunt se exponere periculo gravissimæ inferendæ injuriæ proximo. Ita Layman L. 3. t. 3. c. 12.

41. *Quid de illis Militibus qui parati sunt quemcumque sequi vocantem ad Bellum?*

R. Qui sine illo scrupulo sequuntur sive iustum sive iniustum Principem, dummodo bonum illi stipendium præbeat, sunt in malo statu conscientie, & nisi propositum mutant, à Confessario absolvi non possunt. Ita communiter DD.

42. *Cui cedere debent bona ab hostibus capta?*

R. In Bello iusto jure gentium bona mobilia sunt occupantis Militis, nisi leges particulares contrarium statuunt. Bona vero immobilia Principis, Bellum iustum indicentis.

43. *Ad quem pertinent bona mobilia temporalia per hostem ablata, & denuò per Milites defensores illius Regionis recuperata?*

R. I. Si illa bona, boves vg, & alia mobilia hostes nondum ad castra deportaverunt ad locum tutum, Milites recuperantes illa tenentur rusticis quibus ab hostibus ablata sunt restituere, alias sic non essent servi & defendentes bonum commune Reipublicæ, sed querentes privatum lucrum & commodum.

R. II. E contra si bona ablata sint in castris hostium posita, vel in fortalio, & à Militibus recuperentur, transeunt in spoliū & prædam illorum. Ita statuitur Lege *Si quid Bella* 28.

44. *An bona mobilia quæ ab hoste in Bello fu-
sio capta & postmodum Incolis illius Regionis in
quæ spoliū contigit vendita, possint denuo prætendi
à primis Dominis?*

R. Si Emptoribus illud pretium quod dederunt,
offerant Domini quibus ablata sunt, possunt præ-
tendi jure Postliminii, saltem in locis ubi hæc lex
est in usu. Ita Reiff. t. 4. d. 7. q. 4.

45. *Qualia sunt specialia peccata, quæ in Bel-
lo possunt committere Principes, Duces, & Milites?*

R. Hæc sequentia.

Principes peccant 1. Si debita stipendia non
solvant Militibus. 2. Si negligant restituere damna,
quæ Milites ex denegatione stipendii, necessitate pres-
si subditis inferunt. 3. Si temere exercitum ma-
ximo exponant periculo.

Duces Militiæ peccant gravissime 1. Si plures
Milites representent, quàm secum habeant ut plu-
ra stipendia à Principe accipiant, & sibi retine-
ant. 2. Si pabula & victualia jam corrupta dent
Militibus parte meliori sibi retenta. 3. Si plures
vias itineris cum exercitu fingant. ut illæ Civita-
tes avertendo illud malum quod sequi posset per
itinerantem exercitum magnam illis pecuniam of-
ferant. 4. Si non fideliter Bellum administrent re-
velantes adversæ parti quæ facturi sunt.

Milites peccant 1. Si temere & absq; urgen-
ti necessitate periculo se exponunt. 2. Si tempore
pacis stipendia accipientes, in Bello de exercitu
fugiant. 3. Si à rusticis apud quos hospitantur,
vel per quorum loca transeunt, aliquid auferant,
vel per extorsionem dono accipiant ad quod resti-
tuendum tenentur. 4. Si pabulationem equorum
instituant, cum damno plebis, etiamsi alibi pascere
possint.

Huc

Hucusq; dicta sunt de Bello prout respicit omnes Provincias, Regna, & loca; Sed quantum attingit ad circumstantias & statum Regni Polonia, de cujus peccatis est mihi discurrere speciale intentum, & de quibus exterâ Casuista tacent, eò quòd ignorent singulorum Regnorum privatum situm & conditionem. Hinc aliqua pauca adnotare breviter intendo. Pro quo

46. Nota I. Quòd etiã si in Polonia non sint continua Bella, quia tamen adesse solent post mortem Regis Revolutiones. & sæpius non bene concordantium Senatorum placita & dissensiones, ratione quorum exsurgunt conflictus ad invicem, & aliquando introductio extranei exercitus; imo & domestici Milites tempore interregni solent esse *Inimici hominis Domestici ejus*. Ideò quidquid superius dictum est de peccatis Ducum & Militum quòd ad damna per illos subditis illata, hoc ipsum & de domesticis judicandum est, qui tenentur ad restitutionem omnis damni injuste illati ultra suum stipendium, neq; de facili sunt absolvendi, si restitutionem non faciant si possunt.

47. Nota II. Quòd frequentissimum est illud peccatum in Polonia. ut potentior Nobilis adinvento levi fundamento & prætensa ad aliena bonæ immobilia sive fundum, soleat ea cum armis & Co-facis; aut alio populo invadere & occupare, antequam res ad Tribunal deferatur & ab illo decidatur. Et sæpe contigit. ut talis Invasor sciens esse leve fundamentum suæ invasionis, per corruptionem artificiosè & sub prætextu Juridicæ dilationis judicium hac in re differat, ut ita expulsi pauperculi hæredes, propria bona tandem post tot damna, pertitionibûs repetant, & injuriam suam ac damnum politice inviti donent.

48. Ad tales igitur practicabiles casus Confessarius

confessarius DEUM præ oculis habens attendat & invigilet, ut restitutio habeatur parti læsæ, etiam si in foro externo aliter, dummodo sit certum, quod injuste sit judicatum.

Si enim cum mala fide alterius invasi bona, non solum gravissime peccavit, sed tenetur ad restitutionem omnium damnorum exinde emergentium & lucri cessantis. Caterum lacrimas innocentis, fletu penitentiae redimat.

Si bona fidè occupavit aliena bona, non quidem in conscientia peccavit, sed ad restitutionem tenebitur, etiam damnorum illatorum, quod etiam in dubia occupatione dicendum est.

Si tandem per Activitatem & amicitiam Judicium Tribunalis Regni habeat Decretum pro sua parte, conscientia tamen arguit illum de mala possessione, de qua est certus, tenetur illa restituere hæredibus legitimis; Nam per judicium prævum & Decretum injustum minime excusatur. (quod etiam & de injustis Successoribus dicendum est.) Neque in restitutione excipere debet litis expensas, quia volenti & consentienti non fit iniuria.

Similiter qui alteri injuste provocato ad judicium est causa expensarum, tenetur ad restitutionem illarum. Hæc enim omnia dicta fundantur in jure naturali, ut de se patet. *Quod tibi non vis, alteri ne feceris.* Quapropter in talibus peccatis debent Confessarii habere linguam ut gladium accutum, quæ conscientiam & cor similiter delinquentis penetrent, & quos deterrere non possunt metu Gehennæ, saltim temporalibus penis eos à mala via avertant, demonstrando: quod de male acquisitis non gaudebit tertius hæres.

49. Nota III. In Ukraina Palatinatus Kijoviensis & Brachaviensis solent sæpius in activo tempore

tempore excursions facere Cosaci, vulgo dicti *Hayaamety*, qui nocturno tempore tanquam latrones invadunt domos Nobilium, aliquando vitam cum bonis fortunæ auferentes. Unde jure merito & de horum circumstantiis aliqua quærenda & scienda sunt Confessario; Et ideo quæres:

50. *An licitum sit tales Grassatores occidere privata autoritate?*

R. Licitum esse. *Ratio*, hujus desumitur ex antedictis de aliis in communi Invasoribus. Imò hos non tantum per modum inculpatæ tutelæ licet occidere privato homini, sed etiam capi possunt ab omnibus & singulis, etiam cum periculo occidendi eos. *Ratio est*: quia bonum commune cujus sunt damnificatores, est semper præferendum particulari, malitiæ, ac nocivæ vitæ eorum. Si tamen commode capi possunt, non licebit illos occidere, sed ad judicium statuendi sunt, sic enim aperiretur via homicidiorum, aliquando ex sola suspitione innocentis hominis.

51. *An Milites ex Castris Regni capientes dictos Cosacos licite possunt sibi usurpare eorum spolia?*

R. Non possunt, sed tenentur illa obsequare & Dominis suis restituere, alias non essent custodes honorum Regni, sed fures. Tum quia illi nocturni Latrones, non sunt Patriæ hostes sed fures; sed qui recipit aliquid à fure, tenetur restituere suo Domino: ergo & illi milites.

Id ipsum judicandum est, & de aliis quibuscumque recipientibus res ablatas à prædictis Cosacis, cujuscumque sint dignitatis & conditionis, propter rationem secundam immediate dictam quia à fure recipientes res alienas, tenentur jure naturali reddere Domino proprio. Neque habemus in Polonia quò ad hoc specialem legem aut privilegium

gium. Nisi ignoretur Dominus harum rerum.

52. *Nota:* quòd gravissime aliqui peccant Nobiles ad rippam Borysthenis fluvii vulgò *Dniepr* dicti, qui egredientes hujusmodi Cosacos de finibus suis, tolerant & parcunt eis; dum autem cum spoliis revertuntur, sedulò invigilant, ut res ab illis ablatas recipientes sibi approprient.

Tales enim sunt putrida membra Reipublicæ proprium duntaxat bonum curantes. Tum quia eo ipso, quia accedentes ad latrocinium permittunt, & dum possunt non resistunt, ad omne illorum malum cooperantur, suntq; causa moralis, & ad restitutionem tenentur.

Similiter peccant, qui scientes tales grassatores latitantes in sylvis, vel campis, non manifestant, nam inter alias causas morales peccati, est: mutus, non obfians, & non manifestans, ut suo loco inferius dicitur.

53. *Quid dicendum de illis qui talibus Grassatoribus manifestant Domos & Dominos bene se habentes?*

R. I. Si id faciant ex ignorantia, nescientes tales esse homines, non peccant, quia eorum intentio & voluntas est recta. Aut si certò sciant illos esse tales, sed timore gravì cadente in Virum constantem, eò, quia illi minati sunt mortem non peccant mortaliter; à veniali tamen vix excusantur, nisi cum mendacio affirmant pauperem esse divitem, tunc probabilius peccare mortaliter, quia fiunt causa majoris torture à talibus grassatoribus, qui putantes occultari à paupere pecuniam, saepius usq; ad mortem torquere solent.

R. II. Si suspicio adfit, quod Grassator interroget? quantum fieri potest sine mendacio, ambiguo verbò respondendum est, vel saltim nihil adden.

addendum, & si potest fieri, debet talis præmonere illum de quo fuerat interrogatio. De illis vero qui scienter inducunt Grassatores in Domum alicujus, nulli est dubium, quod gravissime peccent, & ad restitutionem tenentur.

Hæc autem omnia quæ dicta sunt hucusq; de Grassatoribus Cosacis in Ukraina, debet applicari & similiter intelligi de aliis Invasoribus, qui solent excurrere in diversis partibus Poloniae, uti sunt in Diacesi Præmisliensi & Cracoviensi montani vulgò dicti *Smolacy* vel alio nomine appellati. Quantum enim ad circumstantias restitutionis, eadem currit ratio, si ab illis ablatum recipiatur.

Restitutio pro injusta Mutilatione vel Homicidio.

54. *Ad quid restituendum tenetur injuste occidens Proximum?*

R. I. Teneri mortui animam juvare precibus ac Sacrificio Missæ, quod poterit injungi pro aliqua parte satisfactionis Sacramentalis.

R. II. Tenetur etiam omnia damna tam mortem antecedentia quam succedentia ipsius occisi rescircire in foro conscientie, ante Sententiam Judicis.

Damnum Antecedens mortem, est vg. expensa pro medicinis, si occisus non statim fuerit mortuus. Damna subsequencia mortem, sunt illa: quæ inferri solent familiæ, Uxori, & liberis ipsius occisi, Unde.

R. III. Injustus homicida non tantum obligatur solvere omnes expensas pro curatione occisi, sed etiam tenetur omnes illas personas alere,

quibus alimenta præbebat ex iustitia, occisus. Tales sunt Uxor, liberi, & Parentes, nisi hi habeant unde vivant, vel jam Uxor occisi æquè bene se habenti nupserit. Quodsi occisus fuerit liber non uxoratus, neq; jam Parentes habuerit, tenetur ad restitutionem expensarum pro curatione ejus, etiamsi Consangvinei ejus expenderint aut ipse solus vulneratus læthaliter, tunc Consangvineis erit restituendum. Ita cum Lessio, Sporer, Molina & alii.

55. *Quamdiu homicida debet alere occisi propinquos?*

R. Usq; ad illud tempus quo prudenter credebatur alere supervicturus ille, qui fuit occisus, respiciendo ad ætatem, robustas vires, vel imbecillitatem ejusdem. Quodsi jam fuerit Senex, & his omnibus inutilis, negligens &c. qui potius à suis alebatur, ad talem restitutionem homicida non tenebitur, quia ejus propinqui nullum habent damnum ex morte occisi.

56. *Ad quid tenetur Proximum mutilans, aut vulnerans?*

R. Tenetur ad compensationem pecuniariam, non solum pro expensis factis in curatione, sed etiam respondere debet damno quod mutilatus patitur pro futuro tempore per mutilationem membri abscissi, vel vulnerationis. Ut si v.g. mutilatus fuerit Fidicen, & digiti sunt ei abscissi, vel si Tibicen, & pulmo eidem vulneratus, tunc mutilans ultra expensam mutilationis, tenetur ei providere de modo vivendi. Ut constet ex jure Can. c. 1. de injuriis & damno.

57. *An vulnerato pro cicatrice, dolore, & tristitia debeatur aliqua restitutio à vulnerante injuste?*

R. Jus Civile utpote parum sollicitum de his quæ pertinent ad forum conscientie, nullam pro his

his restitutionem assignat, sed procuratore duntaxat Medicorum. Tamen in conscientia juxta D. Thom. & alios tenetur ex æqualitate naturali ad compensationem.

ARTICULUS V.

De Sexto Præcepto Decalogi.

1. Quod est Sextum Præceptum Decalogi?

R. Juxta illud Exodi 20. est hoc: *Non machaberis*, quod est pure negativum Præceptum.

2. Quæ hoc Præcepto prohibentur?

R. Principaliter quidem prohibetur adulterium, quod proprie dicitur *Machia*, universaliter tamen prohibetur omnis illicitus concubitus, & inordinatus actus in materia venerea, ut communiter docent Casuistæ.

De Castitate opposita Luxuriæ dictum est Parte 1. Art. de Virtutibus in specie, adeoque ut opposita juxta se posita magis elucescant in mente Lectoris, remitto ad superius dicta pag. 96.

3. Quot sunt species Luxuriæ?

R. Juxta communem sententiam sunt septem species. 1. Simplex Fornicatio. 2. Adulterium. 3. Incestus. 4. Stuprum. 5. Raptus. 6. Sacrilegium. 7. Vitium contra naturam. Ita Mastrius, Sannig. Reiff. & alii. Licet aliqui omitant Sacrilegium. Alii vero ut est Herinx Disp. 2. q. 3. solum putant, quod Fornicatio & vitium contra naturam specie distingvantur in genere Luxuriæ. Cætera vero conveniunt cum Fornicatione, cui tamen singula addunt specialem malitiam extra genus Luxuriæ: communiori tamen adhærendum est doctrinæ.

4. *Quotuplex est Vitium contra naturam?*

R. Triplex: Mollities, Bestialitas, & Sodomia; alii addunt indebitum concubendi modum, ut Mastrius, Reiffent, & alii, de his singulis speciebus singularis nobis erit sermo.

Fornicatio

5. *Quid est Fornicatio?*

R. Est peccatum Luxuriæ quo solutus cum soluta per carnalem commixtionem peccat.

6. *Quale est peccatum?*

R. Ex genere suo est mortale. Et est de fide & constat ex Doctrina S. Pauli Apost. ad Ephes. 5. dicente: *Omnis fornicator aut immundus non habet hereditatem in Regno Christi & DEI.*

7. *An Fornicatio sit simpliciter & intrinsece mala?*

R. Dicebant olim aliqui non esse intrinsece malam, quia est juxta legem naturæ, sed solum ideo esse peccaminosam, quia est prohibita. Sed hæc propositio damnata est ab Innocentio XI. quæ est ordine 48. Unde modo certum est, quod sit intrinsece mala. Nam ex vago concubitu incerta redditur proles ex parte Patris, quod est contra rationalis naturæ instinctum, ut notat D. Thomas.

8. *Quotuplex est Fornicatio?*

R. Duplex: *Perfecta & Imperfecta.* Prima contingit, quando semen Viri soluti immittitur in vas debitum Faminæ solutæ. Secunda vero exercetur, quando Vir aut nullum semen emittit, aut extra vas consultò, ut impediatur imprægnationem.

9. *An istæ duæ Fornicationes sunt in Confessione necessario aperiendæ?*

R. Esse aperiendas omnino. Ratio est: quia differunt

ferunt specie. Nam secunda si nullum emitteretur semen, non haberet rationem fornicationis sed impurissimi tactus. Si vero consultò emitteretur extra vas, pertineret ad speciem Mollitiæ cum animo copulæ fornicariæ.

10. *An debeat exprimi copula fornicaria, quo situ sit facta?*

R. Non debet necessario exprimi, si ex aliis modestis terminis poterit Confessarius intelligere, an fuerit perfecta vel potius imperfecta fornicatio. *Ratio est:* quia diversus modus & situs coeundi, non mutat speciem fornicationis, sed tantum aggravat malitiam ejus, si sit vg. more brutorum a tergo, vel stando. Unde Confessarii in talibus non debent esse solliciti, ad interrogandas præsertim Fæminas. Ut docet Sporer p. 4. cap. 3. Sect. 1.

11. *Quid de Concupinariis judicandum sit Confessario?*

R. Juxta communem sensum DD. non debent absolvi, sicuti & Meretrices, nisi prius dimissâ concubinâ eaq; de domo ejectâ. *Ratio est:* quia nisi Concupinarius id faciat, non præsumitur in ipso adesse firmum emendationis propositum, & talis in continuo proposito saltem virtuali peccandi manet.

Similiter non debet absolvi, qui in domo sua Meretricem fovet, etiam si cum illa non peccaret, dummodo illa sit publica aut saltem pluribus nota ut talis. *Ratio est:* quia aliàs hoc ipso cæteris daret scandalum. Ita Navar. Sanchez L. 1. Mor. cap. 8.

12 *Quomodo Confessarius providere debet illi Concupinario, in cuius potestate non est expellere de domo Fæminam cum qua fornicatur?*

R.

R. Si talis est servus & peccat cum serva ejusdem domus, & Domini. Vel si peccat cum sola Domina, tunc si non potest à se remove-
re talem Personam, debet ipse omnino recedere & egredi de eadem domo, quàm primum finietur ejus servitii annus, ne suspicio aliqua oriatur si ante tempus discedat. Per illud vero spatium assignet ei Confessarius, ut cum illa Famula nunquàm secretas colloquutiones habeat; & pro custodia suæ animæ oculis non intendat, ac frænum petulantia carni per jejunium & mortificationem imponat. Quod si id serio promiserit, absolvi debet, quia est rite dispositus.

Hic etiam dandus est vitandi peccatum modus Filio Patris, qui de domo neque seipsum remove-
re potest, neque concubinam suam. Si tamen poterit alius recedendi modus adinveniri suadendus est omnino à Confessario. Et quia sæpius tales Penitentes soleant difficultates proponere, eo quod alligatum cor habeant ad personam fornicariam, hinc bonus Confessarius jaculatoriis tales deterreat verbis, demonstrando infernales penas sine fine lugendas pro momentanea delectatione, ut saltem sic eorum posset lucrari animas. Plura de his dixi Sect. I. de Regulis Confessarii ad quem locum pro praxi remitto.

13 *An Fornicatio cum alterius sponsa de futuro Matrimonio, addat specialem malitiam in Confessione explicandam?*

R. Non concordant DD. Aliqui affirmant, plures negant, uti Mastrius. Ratio illorum est: quia per sponsalia de futuro Matrimonio nondum sponsus acquisivit jus in corpus sponsæ; adeoque Confessarius in praxi quancumque vult pro opportunitate temporis eligat sententiam. Certum tamen est,

est, quod talis Fornicatio aggravat malitiam peccati.

Meo tamen iudicio probabilior est sententia prima. *Ratio est:* quia eo ipso, quod sponsa per sponsalia appromisit soli sponso nubere, hinc jam nulli alteri promisit commisceri. Et tale jus est inchoatum. Unde saltim ipsa sponsa tenetur explicare statum suum in Confessione; quia per fornicationem videtur inferre injuriam presenti sponso & futuro Marito, maxime si putet illam esse Virginem, quæ est corrupta, in spe brevi venturo Matrimonio.

14. *An tenetur Fornicarius exprimere in Confessione, si peccet cum infideli v.g. Judæa vel Turcissæ?*

R. Pariter non concordant DD. Affirmat Sanchez L. 7. d. 5. de Matrim., cujus *Ratio est:* quia Matrimonium cum infideli est prohibitum ab Ecclesia, tum ratione fidei, tum etiam proles educanda: ergo etiam & accessus fornicarius. Negat Azorius. Tambur. Diana & alii. *Ratio illorum:* quia nullo jure probatur malitiam illam esse distinctam specie.

Adulterium.

15. *Quid est Adulterium?*

R. Est peccatum Luxuriæ quod violatur fides conjugatis & fit accessus ad alienum thorum. Et in hoc peccato major invenitur malitia specie distincta, quàm in simplici fornicatione, quia fit injuria tertio, cujus thorus violatur. Intercedit etiam perjurium fidelitatis Maritalis, quam spondere solent contrahentes Matrimonium.

16. *Quot modis solet fieri Adulterium?*

R. Tribus. imo, quando solutus peccat cum conjugato.

conjungata. 2do, quando conjugatus cum soluta. 3to, quando conjugatus cum conjugata. Primis duobus modis committitur Adulterium simplex, tertio autem modo fit duplex Adulterium, adeoq; in Confessione est aperiendum. *Ratio est*: quia protunc committuntur duæ injuriæ in utriusq; conjugem innocentem. Tum quia duplex conjugalitatis fides violatur, & duplex Matrimonium.

17. *Quale est peccatum Adulterium & quæ ejus pœna?*

R. I. Est, ex genere suo mortale, & quidem Duplex in se continet Peccatum Luxuriæ specie distinctum, nempe: Fornicationis, & specialis injuriæ consortis suæ ac Sacramenti Matrimonii.

R. II. Pœna pro Adulterio est Capitalis, juxta leges civiles L. *Quamvis* 30. De Adulteris, Quavis DD. velint hanc pœnam statutam fore pro duplicato Adulterio tertio modo accepto, vel aliquoties repetito, & jam sæpius punito. Quæ pœna in Fæminis ob fragilitatem sexûs mitigata est. *Auf. Sed hodie* Cap. *Ad legem Julian. De Adulteris*, ubi inter alia statuitur, quod: *Hodie Adultera verberata in Monasterium mittatur.*

18. *Estne grave Adulterium si v.g. Vir consentiat in copulam suæ Uxoris cum altero?*

R. Esse omnino, quia licet protunc Marito volenti & consentienti non fiet injuria, adhuc tamen esset specialis malitia ob injuriam fidei conjugalitatis, & Sacramenti Matrimonii. Unde merito ab Innocentio XI. damnata hæc est Propositio, quæ est ordine 50. *Copula cum conjugata consentiente Marito, non est Adulterium*, adeoq; sufficit in Confessione dicere se esse fornicatum.

19. *Quomodo peccant Mariti qui inebriati, vel etiam leves, protestentur non denegasse amico Uxorem*

rem suam ad actum venereum?

R. Illos plerumq; pecare mortaliter. *Ratio est:* quia per tales locutiones possunt esse scandalum Uxoris, & alterius. Viri, & sæpius exinde lascivæ Fæminæ assumunt audaciam, ad violandum thorum. Dixi *plerumq;* peccare mortaliter, quia levitas, & ratio joci poterit eos excusare à mortali, vix tamen aliquando à veniali.

20. *Quomodo illi peccant qui ignorant statum Mulieris, cum qua fornicantur, an sit libera vel potius uxorata?*

R. I. Si invincibiliter ignorent, & putent esse liberam, ex sua parte simplicem, fornicationem committunt. *Ratio est:* quia tale est peccatum, quale est voluntarium.

R. II. Quod si putent esse uxoratam, & commiscantur ei, Adulterium faciunt, non obstante quod sit libera, propter rationem supra datam. Quod etiam Confessario observandum erit in cogitationibus solis impudicis, cum consensu: Quia malitia peccati semper conformatur malitiæ voluntatis peccatoris.

21. *Quid observandum in Adulterio commissio quantum ad restitutionem?*

R. I. Si partus aut aliud damnum non sit secutum conjunx adulterans, ad nihil tenetur, nisi coram DEO ad penitentiam pro peccato. Si vero sit publicum, aut notum conjungi innocenti, tenetur deprecationem facere pro injuria thoro, & fidelitati matrimoniali illata.

R. II. Quod si partus sit secutus, tenetur ad altera quantum fieri potest sine famæ dispendio, & vitæ periculo procurare, ne legitimis successores & hæredes, ac alter conjunx innocens ratione hujus suppositæ prolis aliquod damnum patiatur.

Maxime

Maxime si sit parva, aut plane nullius dotis respectu Viri innocentis, nam si ejusmodi adultera foret major fortuna, facilius erit subvenire spuatæ proli de propriis bonis. Ita cum Scoto in 4. d. 15. q. 2. alii DD.

22. *Quibus modis adultera potest compensare damnum legitimorum heredum per spuriam prolem illatum?*

R. Multi adfunt modi dandi à Confessario juxta conditionem & statum adulteræ pro arbitrio æstimabiles. Quorum principales tres assignat Scotus loco cit.

I. Si adultera habeat bona paraphernalia, debet quantum jura permittunt eadem relinquere legitimis Filiis, in compensationem damnorum, quod idem facere poterit ex dote sua.

II. Tenetur diligentiam adhibere in gubernatione domus, ut ex labore & industria sua, bona possit augere, in compensationem illius avulsæ partis, quam illegitima proles sit acceptura.

III. Debet solitos sumptus diminuere, quantum status ejus permittit, maxime si sit vidua & sui Mariti bonorum vitalitia Domina, tunc enim de propriis redditibus compensaret legitimorum filiorum damnum.

23. *An teneatur adultera revelare suum crimen Marito, aut Filiis legitimis ut cedant injuria sua?*

R. Cum communiori non teneri, ne quidem in mortis articulo aut per Confessarium, sed sufficienter providebit & damno illato & conscientie suæ modis supra enumeratis. Ratio est, quia sine sui infantia id non potuisset facere. Tum quia ex tali revelatione potuissent graviora mala sequi quam sit ipsa restitutio, ut est scissio & discordia inter liberos, ac perpetuum odium inter eos.

Neq;

Neq; obligatur sub secreto proli illegitimæ revelare, ut se abstineret à portione hæreditatis non suæ, utpatè non sui Patris *Ratio est*: quia ex una parte non facile crederet ei; imò secundum Fugnanum non debet credere; ex altera parte cum remorsu conscientia possideret fortunam, quam nullo jure amittere posset.

24. Curiosè quidam Mater adultera fecit, jam jam moritura; quæ vocans ad se tres Filios, revelavit eis solis secretò, quod unus ex eis sit spurius, ac proposuit ut illum spurium, aut omnes acceptent spontè ad portionem hæreditatis; aut illum revelabo, & excludetur. Filii circumspicientes ad invicem ac unusquisq; timens de se, responderunt Matri: talem acceptaturos libenter in Fratrem, & donare ei suum damnum in divisione fortunæ. Ingeniosus quidem hic fuerat modus, melius tamen restitutio fit illis tribus modis. *Ratio est*: quia illis modis Mater adultera providet & suæ famæ, & bono Filiorum, sine extorsa voluntate & consensu Filiorum, porro in casu habetur politica extorso condonationis sui damni ut consideranti patet.

25. *An tenetur ad restitutionem adultera, si nesciat certò, sed prudenter dubitet, num. v. sit proles concepta ex Marito vel adultero?*

R. I. In tali casu juxta La Croix L. 3. p. 2. n. 335. & alios, tam adulter quam adultera ad nihil tenentur. *Ratio est*: quia in dubio, pro Matrimonio præsumitur, cui proles tanquam favor adjudicatur.

R. II. Quod si sciret certo prolem esse conceptam ex adulterio; sed nesciret à quo, cum Fæmina intra breve tempus cum pluribus Adulterio commiserit; tunc in tali casu juxta La Croix singuli

singuli adulteri juxta, proportionem dubii sunt obligati ad restitutionem alimentorum & partis hæreditariæ proli legitimæ subtractæ: Ita tamen, ut dimidium Mater, alterum dimidium restituere teneantur Adulteri, loco Patris certi.

R. III. Quando unus adulterat, non de facili tenetur credere Mulieri adulteræ, dicenti hanc prolem natam, fuisse ex ipso conceptam, ut passim docent Doctores. *Ratio est*: Quia potuit concipere ex Marito, & ab Adultero restitutionem extorquere. Nisi ei certò constet, vel quia Maritus absuit, & tempus partus correspondet cum tempore habitæ copulæ; tunc in conscientia obligatur compensare illa, quæ expensa sunt in alimenta prolis à tertio ejus ætatis Anno, ac deinceps, & ad omnia damna unâ cum Adultera.

Stuprum.

26. Quid est Stuprum?

R. Est peccatum Luxuriæ, quò Stuprator per vim invitam corrumpit Virginem, quod est gravius adulteriò, cum per illud gravis infertur injuria virginitati Puellæ, quæ maximè æstimari debet.

27. Quæ Pæna Stupratoribus est imposita?

R. Juxta jus commune Cæsareum, pæna mortis est injecta, siue illa persona sit Virgo, siue corrupta, scilicet maritata, vel vidua; nam etiamsi tali violentia fiat, Stuprum committi dicitur. Licet & scelus gravius, & pæna major debeatur pro defloratione Virginis, cui per vim integritas corporis adimitur.

28. Ad quam restitutionem teneatur qui Virginem consentientem defloravit absq; vi, fraude & promissione Matrimonii?

R.

R. I. In Foro Conscientiæ ad nihil tenetur ut docet Maſtrius, Leſſius, & alii communiter. *Ratio eſt*: quia volenti non fit injuria. Quamvis non deſint aliqui DD. tenentes, aliquid reſtitui debere Parentibus, aut illis, ſub quorum eſt cura. *Ratio illorum eſt*: quia hi debent augere majorem dotem corruptæ, quàm ſi fuerit Virgo, adeoq; habent damnum. Primæ tamen adhærendum eſt opinioni in praxi Conſeſſario.

R. II. In Foro autem Contentioſo & in Jure Civili tenetur ei nubere, aut ſi Pater noluerit eam dare in Uxorē, reddet pecuniā juxta modū dotis. Ante tamen ſententiam Judicis corruptor ad id in conſcientia non obligatur. Ut docet Lugo Reiff.

R. III. Quodſi Deſlorator diſſimaverit occultum crimen, vel aliquid aliud damnum deſloratæ acceſſerit, talis à Conſeſſario adſtringendus eſt ad omne damnum emergens deſloratæ reſtituendum, quod bene notandum.

29. *Ad quid tenetur qui vi, aut fraude deſloraverit Virginem?*

R. Tenetur vel Matrimonio copulare, vel damnum reparare. Ita Leſſius loco citato. *Ratio eſt*: quia protunc per deſlorationem intuliſſet ei damnum ad quod reſtituendum tenebitur. Niſi Puella æque commodis nuptiis poſita eſſet, tunc ad nihil horum teneretur, quia nullum detrimentum haberet Puella, præter ſolam deſlorationem, quæ irreparabilis eſt, & pretio inæſtimabilis.

30. *Ad quid tenetur, qui cum promiſſione futuri Matrimonii ad deſlorationem induxit Virginem?*

R. Juxta communem ſententiam, tenetur in conſcientia illam ducere, etiamſi fictè promiſſet. *Ratio eſt*: quia etiam fictè promittens futurum Matrimonium, tenetur eam in Uxorem du-

cere ratione injustæ deceptionis: Nisi hoconus
Puella aliâ recompensatione concederet sibi
compensari.

Excipitur tamen Casus, in quo deflorator talia
signa dederit, quibûs Famina facile agnoscere po-
terat promissioni subesse dolum, & simulatam fore
nuptiarum promissionem, vel propter inæqualitatem
statûs, vel ex alio signo & motivo; in tali enim
circumstantia in conscientia ad nihil tenetur deflo-
rator. *Ratio est* quia protunc Puella non præsu-
mitur fuisse decepta, sed fingere deceptionem, &
ex sua libera voluntate consensisse in actum tur-
pem. Ita, Mastgius noster cum aliis.

De illo autem qui invitam defloraverit, nulli
dubium est, quod teneatur illam in Uxorem duce-
re, si ipsa velit, vel alio iusto preiò damnum illa-
tum compensare, etiamsi sit peccatum occultum
ante sententiam Judicis ex onere conscientie, quam
obligationem, sub denegatione absolutionis; tene-
tur Confessarius violanti claustrum Virginitatis im-
ponere; imo & si non fuerit Virgo sed corrupta,
quia in utroq; casu nolenti Faminæ per vim da-
mnum inferitur.

31. Sed in his casibus oportet esse prudentem
Confessarium; Nam Faminæ solent quidem renue-
re accedenti luxurioso Viro, non tamen semper
sincerè, unde si poterat clamare, aut alio modo
se defendere, & tamen tacuit, non videtur fuisse
vera violatio. Qui enim tacet, consentire vide-
tur. Nisi fuisset in tali loco constituta, ubi
nullum adjutorium propter absentiam hominum
sperare potuit.

32. Hos igitur & sequentes casus de restituti-
one diligenter cognoscat Confessarius, quia pro-
pter rhororem utriusq; partis, solent esse plerumq;
occulti

occulti Penitentes & in solo Sacramentali foro
judicari. Et certe, aliæ sunt pænæ taxatæ à Ju-
re Civili, ut supra dixi, & aliæ à Jure Canonico
& in foro interno conscientiæ. Videatur de his
Jus. Canon. lib. 4. Decret. tit. 1. § 4. n. 133.

33. *Ad quid tenetur Stuprator si ex copula se-
quatur impregnatio?*

R. Tenetur post annum tertium conceptam
ex copula fornicaria prolem alimentare: & si o-
pus fuerit nutricem ac alia necessaria proli suæ sub-
ministrare. Ad tertium vero annum ad maternam
curam spectabit, juxta Glossam Jur. Can. Et hoc
intelligi debet etiam si Stuprator neq; appromise-
rit Puellæ futurum matrimonium, neq; vi, aut
dolo induxerit, sed consentientem sponte desflora-
verit. Ita communiter Casuistæ.

Incestus.

34. *Quid est Incestus?*

R. Est peccatum Luxuriæ cum Consanguinea
vel affine intra gradus jure prohibitos commissum.
Et hoc est mortale ex genere suo, & addit speci-
alem malitiam in Confessione aperiendam, ut do-
cent communiter DD. Hoc enim peccatum etiam
Gentes naturali instinctu damnabant.

35. *Ad quos gradus Incestus extenditur?*

R. Juxta Constit. Trident. Sess. 24. *De Refor-
mat. Marim.* C. 4. Si sit ex copula illicita seu for-
nicaria, extenditur ad secundum gradum inclusi-
ve Consanguinitatis. Si vero proveniat ex copula
licita Maritali non peccaminosa, extenditur usq;
ad quartum gradum; sed de his jam dictum est Par.
1. de impedimentis Matrimonii.

36. *An Incestuosus teneatur confiteri in quò
seu peccaverit?*

It

R.

Ry. I. Non concordant Doctores qui in hac re sunt in 3. sententias divisi: *Aliqui* enim ut Navs Valentia. Vasquez. volunt indiscriminatim omnes istos gradus specie distingvi, adeoq; in Confessione aperiendos esse. *Alii* vero è contra, ut Tambur. Cajet. Scotus cum S. Thoma, volunt esse ejusdē speciei. *Ratio* illorum, quia in omnibus est peccatum contra eandem Virtutem Pietatis. Tertia sententia est media. Cum qua.

Ry. II. Probabilius Incestum cum Consanguinea distingvi specie ab Incestu cum Affine. *Ratio est*: Quia ista vincula cognitionis specie differunt. Ita Lessius L. de Just. & Jure C. 3. Qui etiam specie distingvit Incestum cum Consanguinea in linea recta vg. cum Matre, ab Incestu cum aliqua persona in linea Collaterali vg. cum Sorore, vel Consobrina. *Ratio est*: quia aliquando licuit Incestus cum Collaterali, uti in veteri Testamento, non vero cum illa quæ est Consanguinea in linea recta vg: cum Matre, Avia. Videatur Tabula Consanguineitatis Part. 1. pag. 135.

Omnes autem istæ Sententiæ gaudent sua probabilitate & fundamento: Tutiores tamen semper pro opportunitate temporis sequatur Cōfessarius; neq; sit deses in interrogando, ut omni ex parte qua potest, plenum habeat Judicium; Neq; autem nimis sit de his sollicitus, quia in Regno Poloniæ solent incestuosi Pœnitentes solitò exprimere affinitatis gradum. Dummodo sciant illos prompte distingvere.

Raptus.

37. *Quid est Raptus?*

R. Raptus committitur, dūm persona aliqua invita abducitur per vim ad libidinem explendam.
vel

vel matrimonium contrahendum. Sive illa Persona sit Masculus, sive Fæmina, sive Virgo, sive corrupta, nupta vel inupta. Quod peccatum ex genere suo est gravissimum.

38. *Quod Conditiones requiruntur ad Raptum propriè dictum?*

R. Juxta DD. Tres. 1. Ut abducatur persona à do no sua vel Paterna. & in alia detineatur. 2. Ut abductio illa, sit causa libidinis, vel Matrimonii contrahendi. 3. Requiritur vis illata; unde quando Puella sponte consentit, etiamsi inscijs Parentibûs, aut repugnantibûs, cum Amasio discedit, non committitur Raptus propriè, sed potius fuga voluntaria.

39. *Quæ sunt pæna impoſitæ Raptoribus?*

R. In Jure Civili, est pæna Capitis. In Jure Canonico, publica pænitentia, & ut Raptor sine spe Conjugii maneat. Cap. Raptor. His pænis novissime Trid. Sess. 24. de Reform. Matrim. C. 6. addit alias, nempe: Pænam Excommunicationis, à Raptore, & omnibus illi consilium, auxilium, aut favorem præbentibus, ipsò factò incurrendam. 2. Perpetuam infamiam. 3. Ut inter Raptorem & Raptam, quamdiu hæc in potestate Raptoris manserit, nullum posset consistere Matrimonium. Videantur alia de Raptu Part. 1. de Impedim. Matrim. pag. 139.

Sacrilegium.

40. *Quid & quotuplex est Sacrilegium?*

R. Est violatio rei sacræ seu dicatæ DEO. Estq; triplex, Reale, Personale, & Locale. Quorum videatur explicatio Part. 1. de Peccatis in specie; nobis in præſenti est tantum sermo de Sacrilegio Personali.

41. *Quot modis fiat Sacrilegium Personale?*

R. His 4tor modis.

1. Homicidio Personæ Sacræ, seu DEO in obsequium dictæ, qualis est Clericus, Monialis &c. 2. Percussione ejusdem Sacræ Personæ. 3. Tractatione Personarum Ecclesiasticarum ad Tribunal sæculare, incarceratione, & alia ignominiosa tractatione. 4. Fornicatione cum Persona DEO dicata, Voto Castitatis obstricta. De Sacrilegio hoc quarto modo sumpto in præsentem loquimur. Nam de aliis alibi jam dictum est.

42. *Quot modis potest fieri Sacrilegium per fornicationem?*

R. Duobus modis 1. Quando fornicatur Persona libera cum Sacra, seu voto castitatis obstricta vg. Aulicus cum Moniali; vel è contra, Clericus aut Religiosus cum sæculari Fæmina. 2. Quando utraq; Persona fornicans est Voto Castitatis DEO consecrata: ut vg. Clericus cum Moniali. Et hoc est Sacrilegium duplicatum, quod in Confessione exprimi debet, sicuti adulterium Maritati cum Uxore alterius.

43. *An Sacrilegium committitur à Persona fornicante, quæ est solum obstricta Voto simplici Castitatis?*

R. Affirmativè; quia non minus sit promissio DEO Castitatis servandæ per simplex Votum, quam solemne; in utroq; enim Casu læditur fidelitas DEO servanda.

44. *Quibus actibus committitur Sacrilegium?*

R. Non tantum committitur actu & opere consummato fornicationis, sed etiam actu interno seu voluntate consentiente. *Ratio est:* quia cognitiones deliberatæ cum consensu, ejusdem speciei habent malitiam, sicuti & externa opera consummata-

summata, ut patet de omnibus peccatorum malitiis.

Unde Religiosi Professi aut Clerici in Sacris constituti, ratione Voti Castitatis, tenentur abstinere ab omni deliberata venerea delectatione, ac utiq; tam externo quam interno, qui est contra Castitatem. Nam quod est in secularibus extra conjugium peccatum contra Castitatem, id in Clericis & Religiosis est Sacrilegium ratione Voti, Et sæpius contingit, ut ille tactus, aspectus, aut osculum, quod veniale fuerat in secularibus, in Religiosis aut Clericis erit mortale, & hoc propter sublimem eorum statum & obligationem.

45. *Quotuplicem continet malitiam Actus venereus in Religiosis Monialibus & Clericis?*

R. Sive sit actus exterior sive interior, ut sunt delectationes morosæ; aut pollutiones voluntariæ, duplicem continet malitiam; unam contra Virtutem Castitatis, alteram contra Voti obligationem. Ita tamen, ut malitia Sacrilegii contra Votum, in illis duntaxat sit mortalis, in quibus actibus malitia libidinis est mortalis, Venialis vero in quibus illa est venialis. Ita Lessius. Sylv. Layman & alii.

26. *An Religiosus Professus habens duplicem obligationem servandi Voti Castitatis, ratione Professionis, & Sacri Ordinis, teneatur exprimere in Confessione?*

R. Probabilius non tenetur, quia moraliter unam committit malitiam, ratione hujus duplicis obligationis. Ratio est: quia hæc duplex obligatio. provenit ab eodem Voto Castitatis, in Sacro Ordine implicito & tacito; In Professione vero explicito. Ita Sanchez Diana Lugo & Bonacin. q. 4. p. 17. Duplicem autem ut supra dixi committit malitiam, si aliquomodo peccet actu venereo, quia

quia peccat contra Virtutem Castitatis, & Votum, quæ obligationes sunt diversæ, ac num. ro distinctæ.

48. *Quomodo sit prohibitus Regularibus & aliis Clericis accessus ad Moniales?*

R. Id prohibitum est sub gravissimis pænis, & onere conscientiæ sub mortali peccato à diversis Constitutionibus; & præsertim quo ad Regulares Personas confabulantes ad Crates Monialium, adest stricta prohibitio S. R. Cong. 1590. ex mandato Sixti V.

Et quia mens humana semper est prona ad libertatem & explicationem prohibitionis Apostolicæ; hinc plures putabant non esse id prohibitum ad modicum tempus vg. ad quadrantem horæ cum dimidio. Facta est iterum nova prohibitio S. Cong. 11 Maii 1669 In qua omissis antecedentibus verbis hæc subjungo, quæ habent rationem sententiæ diffinitivæ; Quorum tenor est talis.

S. Cong. declaravit Regulares cujuscunq; Ordinis, Militiæ, Societatis, Congregationis, Instituti, etiam de quibus specialis mentio foret habenda, qui ad Monasteria Monialium, quamvis ab Ordinarii jurisdictione quomodolibet exempta, & etiam ipsis Regularibus subiecta, vel aliàs speciale mentione digna, absq; legitima facultate accedunt, colloquendo etiam per quodcumq; modicum temporis spatium cum Monialibus, aut aliis intra clausuram degentibus, peccare mortaliter: N. B. eosq; sub Excommunicationis, privationis activæ & passivæ, aliisq; contra Regulares accedentes sine licentia ad Monasteria Monialium, statutis pænis, posse ab Ordinario tanquam Sedis Apostolicæ delegato, coerceri. Hucusq; sunt verba Decreti S. Cong. Conc. quæ Constitutio 7. Junii ejusdem Anni approbata fuit à SS. Papa.

48. *Nota:* quod hæc Constitutio tam graviter sub mortali prohibens allocutionem cum Monialibus, à paucis, vel plane a nullis soleat observari, ideoq; multos illaqueatos esse hoc peccato, tam Regulares quam etiam sæculares reperies.

Sunt nonnulli dicentes: hoc Decretum valere in Italia, ubi propter caliditatem auræ adest major æstus libidinis, non vero in Polonia: sed quam stulta est opinio. Numquid Poloni sunt Angeli, in carne? quis te discernit, qui talia præsumis? an habes constrictos lumbos ut D. Thomas? & si haberes: uno verbo una cogitatione, utpote ignis ad stipulam approximatus, totum infernum animæ tuæ accendere poteris.

Deinde, & hoc notandum est; quod prædicta Prohibitio non est præcise facta, ut occurratur actui Sacrilego fornicationis consummatæ; sed etiam, ut Moniales D E O consecratæ, non fabulosis colloquutionibus occupentur, sed in laude DEI, in tranquillitate animæ, & pace interna persistant.

49. *A quo petenda est licentia accedendi ad alloquendas Moniales?*

R. Juxta declarationem S. Cong. jussu Urbani VIII. editam; pertinet hæc licentia ad Ordinarium Locī, aut ejus Vicarium & Superiorem Regularium, nisi alia sit consuetudo introducta, ut solet fieri in Polonia, sed hæc consuetudo in tantam devenit licentiam, ut unusquisque pro libitu suo, absque scientia Superioris adeat Crates Monialium.

Quàm autem displicuerit hæc familiaritas loquendi cum Monialibus, S. P. N. Francisco, patet ex Annalibus Vadingi: ad Annum 1219. Num

44. Cum enim quidam F. Stephanus de licentia sui Commissarii Visitatoris accessisset ad Moniales contra

contra Præceptum S. Paris, de quo rescis, In-
 duigentiam petentem graviter increpando, iussit
 illum hyemali tempore Mense Decembri in Annē,
 ut erat vestitus, immergi, quod & factū est, dicente
 interim S. Patre *Extingue hanc aquā scintillas, quas
 in te lenis & mitis, sed periculosus ignis accendit,
 lava & absterge hīs undis, secretas sordes, quæ te
 inscio, tibi fortasse haerunt.* His dictis S. P. ivit
 per duo miliaria, Fratre illum in madesactis Ve-
 stibus & intensissimo frigore subsequente.

Unde meritò Nicolaus III. & Benedictus XII.
 districtius inhibuit Custodibus & Gvardianis, ut
 Fratres sui Ordinis sibi subditos, ab accessu ad
 Monasteria Monialium quarumcunque arcere stu-
 derent, pænas providē ordinatas transgressoribus
 infligendo. Et ex mandato Sixti V. statuit S. Cong.
 quodsi alicui cum licentia Superiorum detur facul-
 tas accedendi ad Monialium Ecclesiam pro Cele-
 branda Missa aut Concione, prohibetur: *Ne disti-
 Religiosi ullo quasito colore Moniales Sorores, aut
 quamlibet aliam Personam intra Claustra degen-
 tem, alloqui possent.*

Hoc idem statutum est in Capitulo Generali
 Toletano ac Vallisoletano, prout legenti constat
 eadē Statuta nostri Ordinis. Sed quid frustra his
 documentis occupabo paginā, numquid mea
 persuasio auferre poterit hunc abusum jamjam in
 omnibus planè Religionibus gliscentem? Certe ni-
 hil novi adduco, cum prius sint iisdem Commu-
 nationibus repleti libri, attamen video, Lex est
 in Codice, & favor in Iudice. Si Superiores dissi-
 mulant peccata, quid pagina corrigere poterit?

omnes quidem verbis curant, &
 nemo succurrit.

Mollities

50. *Quid est peccatum contra naturam?*

R. Est actus Luxuriæ, ex quo non potest sequi generatio. Et hoc peccatum inter omnes Luxuriæ species est gravissimum, quia opponitur non tantum legi positivæ, sed etiam naturali & inditæ. Dividitur in quatuor species: scilicet in Mollitiem Bestialitatem, sodomiam, & Inlebitum concumbendi modum.

51. *Quid est Mollities?*

R. Est peccatum contra naturam, per quod voluntarie pollutio seu seminis effusio quaritur extra concubitum. Est gravissimum mortale, si sit voluntaria. Juxta Apostolum 1. ad Corinth. 6.

52. *Quotuplex est Mollities?*

R. Duplex. Una *Simplex* quæ solet fieri extra concubitum. Et alia *Qualificata*, quæ sit in ipso concubitu. Ut dum fornicans ne fiat imprægnatio effundit semen extra vas consulto. Quod peccatum est communissimum etiam aliquando inter Conjuges. Sunt & aliæ divisiones de quibus infra.

53. *An detur etiam in Feminis Pollutio?*

R. Datur juxta Busemb. & Henno. Et est effusio Materni seminis intra vas, & extra concubitum, proveniens ex delectatione Venerea. Addidi *ex delectatione Venerea* ne confundatur cum humore menstruo, qui sine delectatione solet effundi. Et hæc est tertia species Mollitiei. De qua.

Nota: (Sine offensione castarum aurium prudens Confessarie) quod compertum est aliquas Mulieres in Calibatu viventes, aut viduas juvenes, sibi facere aliqua instrumenta ex panno serico vel alia molli materia, quibus se excitent ad delectationem veneream

mercam & pollutionem; aliquæ in absentia Viri fricationem faciunt, ut possint satisfacere internæ libidini. In his casibus sit quidem Confessarius instructus, non tamen in interrogationibus curiosus sed cautissimus, quia hæc & pudorem maximum excitant in Penitente, & aliquando scandalum parerent, doceret enim aliàs modum hunc pessimum ignorantes; Unde si alio modo ex verbis poterit cognoscere malitiam talis Mollitiei, desistat ab ulteriori interrogatione.

54. *An licitum est aliquando procurare Pollutionem?*

R. In nullo casu directe licitum est, nequè per medicamenta. Unde Medicis id facientibus gravissime prohibetur: Cap. *Cum infirmitas*. Nequè valet paritas de emissionem sanguinis ad conservandam vitam, aut amputatione manus; Nam disparitas est: quia semen est ordinatū ad propagationem speciei. Unde nec ejus usus licitus est aliter, quàm ad hunc finem. Cæterū sanguis & manus &c. sunt instituta ad conservationem & functiones individui.

55. *Quod est majus peccatum v.g. in Religioso aut alia Persona Sacra, an peccatum carnale consummatum cum Famina, an potius voluntaria pollutio?*

R. Certissimum esse majus ac gravius pollutionem. *Ratio est:* quia per illam ex una parte peccat contra virtutem Castitatis & Votum; ex altera parte superaddit malitiam contra legem naturæ, quæ non reperitur in alia Sacrilega fornicatione. Non enim per Votum Castitatis transfertur semen de lege naturali in frustraneum & vacuum, sed si effundi contigerit sponte & libere, debet effundi modo naturæ debito, & sic fiet peccatum contra legem positivam, non vero naturalem. Tū quia

quia in pollutione voluntaria, plura violantur Præcepta, scilicet DEI & Naturæ; non sic vero in fornicatione, præsertim cum libera.

56. *An omnes Pollutiones æque voluntaria, sint ejusdem speciei & malitiæ?*

R. Secundum se spectatæ, sunt ejusdem speciei, quia habent eandem deformitatem & contrarietatem rectæ rationi. Prout tamen sunt qualificatæ, habent specialem malitiam. Nam si polluit se Persona Sacra? additur nova malitia Sacrilegii; si conjugatus? nova malitia contra Castitatem conjugalem & bonum Matrimonii &c. Ita Bonac. Azorius & alii.

57. *Quid observandum est Confessariò circa Pœnitentes pollutione immundos?*

R. In praxi has tres interrogationes facere debet I. de statu Pœnitentis quisnam sit, num solutus, vel ligatus, aut Voto Castitatis obstrictus? nisi aliunde sciat statum ejus. 2. An non accesserit tactus impudicus, aut oscula alterius sexus? Quod si solus secum fecit pollutionem. 3. Interroget: Utrum protunc non habuerit reflexionem & affectum vel etiam desiderium ad alias Personas, cõeundi cum illis? Quod si sic? An talis Persona fuerit soluta vel ligata, aut Sacra uti Monialis aut Sacerdos? tunc ultra pollutionis malitiam, addidit aliam juxta qualitatem illius Personæ quam desiderabat ad cõeundum.

Quod si dicat: se quidem habuisse protunc reflexionem ad Fæminas multas in confuso, ad nullam autem determinatam, vel si ad aliquam determinatam, non tamen desiderando cum illa peccare, sed in mente contemplatus sum ejus pulchritudinem; tunc in simili casu simplex Pollutio fuerat, sine speciali malitia qualitatis: Ut notat Sporer: p. 4. c. 3. Sec. 5.

58. *Quomodo formanda sunt Interrogationes a Confessario in omni materia Luxuriæ?*

R. Sunt faciendæ modeste, sine extorsione usque ad verba turpia, si prudens Confessarius ex modestis terminis intelligere poterit qualitatem peccati Luxuriæ. Unde si confiteatur Penitens generaliter se peccasse contra sextum Præceptum, 1. Interrogetur: *Quomodo, Cogitatione, verbo aut opere?* Si dicat: opere, jam præsumitur præcessisse cogitatio, & aliquando & verbum turpe. 2. Interrogetur: *Cum quali persona, libera an ligata?* Quidquid responderit: 3. Interrogari debet. *Quot vicibus?* vel si cum solutis & ligatis peccaverit. *Quot vicibus cum quibusvis?* Quod si dicat: pertactus impudicos longos & cum delectatione factos peccasse. 4. Interrogetur *Quoties? diversâ vel una conversatione cum Amasio?* Nam si una conversatione sint plures impudici tactus & oscula, unum duntaxat erit continuatum peccatum. Post has Interrogationes superaddat Confessarius: *Num aliquis aliud pejus non sit exinde subsecutum?* Si dicat nihil. Desinat jam ulterius ab Interrogationibus. Habebit enim plenum Judicium, quod illi impudici tactus quia fuerant cum summa delectatione, signum est, quod debuerat habere pollutionem talis Fæmina, de qua tamen directe non est interroganda, quia plerumq; non posset se ipsâ de illa explicare, quia plures Fæminæ illam invincibiliter ignorant.

59. *An pollutio indirecte voluntaria sit peccatum mortale?*

Antequam Resp. Nota: quod illa pollutio est indirecte volita; quæ prævidetur secutura ex positione alicujus causæ, quæ evitari posset, & deberet. Et protunc est voluntaria in causa.

R. I. Erit mortalis, si ipsa causa in genere Luxuriæ sit graviter peccaminosa, & ex se multum excitativa talis effectus; Ita communiter DD. Et sic peccat, qui prævidet ejusmodi pollutionem secuturam, tamen libere vacat libidinis osculis, tactibus &c. *Ratio est:* quia in talem causam consentiens, hoc ipso in effectum inde sequentem consentire arguitur.

R. II. Quod si hæc operans scilicet tactus &c. nullò modò advertit ad periculum secutoræ pollutionis; tunc illa nequè in se, nequè in causa erit voluntaria, nequè peccaminosa mortaliter, nisi aliàs sibi in illa complaceret pollutus. Quod bene observandum est Confessario, ut sciat discernere lepram à lepra, & mortale à veniali.

60. *Quid agendum, si prævideatur Pollutio ex causa, quam vitare nequè potest, nequè debet?*

R. Secluso consensu Pollutionis non imputatur ad culpam, *Ratio est:* quia talis causa ex quo est licita, non est per se & ex natura sua connexa cum pollutione, sed tantum per accidens.

61. *Quæ sunt tales Cause excusantes à peccaminosa Pollutione?*

R. Esse sequentes 1. licitum est tangere se ex necessitate, aut tangi à Medico. 2. Sumere medicinam calidam ex qua per accidens, sequatur Pollutio. 3. Equitare. 4. Alloqui, ac modeste juxta morem Patriæ osculari Familiam. 5. Studere Cassibus. 6. Audire Confessiones. Et alia opera ex se honesta, ex quibus per accidens sequatur Pollutio, dummodo in illâ libidinosè non consentiatur. Ita Sánchez Lessius. Bonac. & alii communiter.

62. *Quid de illo Confessario judicandum, quæ expertus est, sæpius pati pollutionem ex materia Luxuriæ audita in Confessione?*

R.

R. Si non sit expertus sapius consentire in delectationem Veneream, potius hanc suam miseriam contemnat, quàm apprehendat: Ut monet Layman. Si vero ratione supervenientis delectationis agnoscat se multoties lapsum in mortale; ab audienda Confessione quantumvis licita abstinendū est illi, ac relinquat officium suum. Et si est subditus, uti Religiosus; manifestet id in Confessione propter majorem fidem suo Superiori, ut liberetur à tanto periculo. *Ratio est:* quia bonum Spirituale proprium, est præferendum alieno: ordinata enim Charitas incipit ab ego. Ita Navar Sanch. Fillis & alii.

63. *An licitum sit aliquando desiderare pollutionem, aut delectari ex illa naturaliter secuta?*

R. Licitum est cum simplici affectu, ac naturali, non venereo; Vel quia prodest sanitati, vel quia minuit tentationem, tanquam exoneratio naturæ, dummodo illa sit naturaliter secuta, absquē ulla procuratione. *Ratio est:* quia isti fines sunt honesti, Ita Lessius Layman Navar. c. 16. Man. n. 7. Illicitum vero gaudere ob delectationem; ut docent omnes DD. communiter.

64. *An liceat permittere Pollutionem in somno vig. ceptam, aut in vigilia naturaliter factam?*

R. Secluso consensu & delectatione, licitum docent Gerson, Tambur. & alii. *Ratio est:* quia id non est procurare, sed pati, ut effluat, quod alias corruptum, sanitatem laderet. Imo docet Sanchez licitum est sinere illam, etiamsi orta foret ex culpa, dummodo de illa doleat & consensum ulteriorem abstrahat sine ullo tactu membri. *Ratio est:* quia dum semen exit de suo loco, corrumpitur & nocet sanitati, nequē ulterius est aptum ad generationem tanquam finem à natura intentum.

65. *Quando Pollutio in somno facta, est mortalis?*

R. In his duobus Casibus. 1. Si ante somnum est directè procurata, in causa, puta per cogitationes cum consensu, quas antequam obdormiat non retractat. 2. Quando post somnum placet, & per delectationem approbatur. Ita Trull. & alii. In aliis autem casibus, est pura exoneratio naturæ, de qua non est sollicitè curandum.

66. *Quid de illis judicandum, qui ex levi affectu Mulieris, habent pollutiones valde frequentes?*

R. I. Si fiant sine ulla delectatione, aut valde modica commotione, non est de illa curandū. Ratio est: quia talis est potius distillatio quædam humoris, qui est medius inter urinam & semen, qui humor potest vocari salivalis vel sputalis juxta Gerson p. 2. tract. de Pollut: nec facile discernitur ab humore seminali, propter similitudinem coloris; nisi per delectationem veneream, quæ in exitu seminis solet haberi; nihilominus tamen parum liquidior est semine. Et hunc solent habere aliqui. sine ullo aspectu in Fæminam, aut alia causa præsertim circa plenilunium: Ut docet idem Gerson loc. cit. illi præsertim qui sunt pleni humoribus & accredine; & solet effluere cum pruritu propter suam falsedinem; Unde in ejus exitu licitam putat noster Marchantius frictionem in genitalibus.

R. II. Si fiat cum magna carnis commotione est illicitus. Ratio est: quia sic præsumitur adesse vera pollutio, aut saltem inchoata, & protunc habetur commotio Spirituum ex quadam complacentia venerea & turpi. Ita Sanchez cum aliis.

Bestialitas.

67. *Quid est Bestialitas?*

R.

R. Est peccatum Luxurię contra naturam, & tunc fit, quando quis concumbit cum re animata diversę spei ab homine. Et hoc est peccatum gravissimum, quod etiam in foro seculari penā combustionis punitur.

68. *An variatur Species Bestialitatis ex diversa specie animalis cum quo committitur?*

R. Negative. Ratio est, quia omnia animalia conveniunt in hac una ratione, quod non sint ejusdem speciei cum homine. Unde non est necesse explicare in Confessione, quod peccaverit cū equa, ove, vel cane: Ut docet Filliuc. T. 30. c. 8. & alii communiter.

69. *An Bestialitatem committit, qui cum ave assentat coire cum effusione seminis?*

R. Negative. Ratio est, quia in casu non est commixtio humani sanguinis in vase animalis alterius speciei, sed est qualificata Mollities, necessario tamen exprimenda in Confessione.

70. *An Concubitus cum Dæmone sit Species Bestialitatis?*

R. Est: sive enim Dæmon assumat speciē belluę, sive humanam, quia tamen est in se diversę speciei ab homine, ideo Bestialitas cum ipso committitur. Cui semper annexum est vitium Irregularitatis & superstitionis ob societatem cum Dæmone inimico D E I.

71. *An una sit Species Luxurię in concubitu cū Dæmone?*

R. Sæpius adesse plures juxta effectum concumbentis, nam si quis cum Dæmone coeat in forma Mulieris suę Consanguineę, aut alterius Uxoris, ultra peccatum Bestialitatis & superstitionis erit peccatum Incestus & adulterii, juxta pravum affectum voluntatis, quem habet taliter peccans. Ita Reiffenst. t. 9. d. 4. q. 6,

72. *Qualis Pœnitentia in praxi est taliter delinquentibus à Confessario assignanda?*

R. Juxta gravitatem peccati est gravior imponenda; Et quia est carnis peccatum, jejunium longius imponi debet; & omnis occasio ad similia peccata conducens, removenda erit. Ut si per crapulam cum bestia commixtionem habuit, aqua est ei bibenda, nisi conditio & status sanitatis, id non permittat. Gravis etiam in similibus casibus danda erit reprehensio, ut vel sic deterreatur delinquens à simili enormi scelere. & ad propositum constans erigatur.

Quò si cum Dæmone frequens ab aliquo tempore fuerit concubitus; providebit prudens Confessarius de remediis misero Pœnitenti, ut se ab hinc defendere possit ab infestationibus Diaboli; muniendo se Cruce sapius, portando Reliquias de die & nocte. Non aspiciendo Dæmonem, in Persona formosæ Mulieris apparentem, nec loquendum est ei, ne iterum decipiatur.

Sodomia.

73. *Quid est Sodomia?*

R. Est peccatum contra naturam, quo ex affectu venereo ad indebitum sexum, Vir concumbit cum Viro, vel Fœmina cum Fœmina. Ita D. Thomas 2. 2. q. 154. Art. II. Differt a Bestialitate, quia in hac est mutatio speciei, in Sodomia sexûs. Hoc scelus si est uni involuntarium, est peccatum in Cælum clamans vindictam à Domino; qui Gen. 19. ob simile vitium Sodomam & Gomorrhani cum finitimis Civitatibus Cælesti igne consumpsit. Unde etiam à Sodoma Civitate, Sodomia vocatur.

74. *Quæ sunt pœnæ in Jure Sodomitæ impositæ?*

Uu

R.

R. Jure Civili tanti sceleris rei, igne concremantur. Jure vero Canonico olim Laici excommunicabantur: Clerici autem deponebantur, & ad Monasterium detrudebantur. Nunc vero quod attinet Clericos juxta Bullam Pii V. quæ incipit: *Horrendum*: Clerici Sodomitæ, ipso jure sunt privati privilegio Clericorum, dignitate, officio, & beneficio Ecclesiastico. Hæc tamen Constitutio utpotè pœnalis, licèt obliget in conscientia, quò ad ad Excommunicationem tamen, requirit sententiam Judicis; Ut notat Reiffenst.

75. *Quotuplex est Sodomia?*

R. Duplex: *Perfecta & Imperfecta*. *Prima* est illa: in qua peccatum committitur contra sexum & debitum instrumentum: sic Masculus cum Masculo peccat. *Secunda*. In qua unum ex his non habetur. Ut dñ Masculo cū Fæmina extra vas debitū peccaret; aut Fæmina cū alia Fæmina. Nam in primo casu nō esset peccatū contra sexum. In secundo nō haberetur vas indebitum: Non enim inter Fæminas dari potest copula propriè dicta; Ut advertit Felix Potestus.

Quotiescunquè reservatur Sodomia, debet intelligi *Perfecta*; cum effusione seminis in vas præposterum, & Masculi cum Masculo, non vero cum Fæmina, licet sit utrumquè grave. Probabilius autem putat Tambur. quod sub reservatione non comprehendatur patiens, sed solum agens; nisi exprimatur. *Ratio est*: quia reservatio est odiosa, adeoque restringenda.

76. *An Sodomita teneatur in Confessione exprimere, utrum fuerit agens, vel sponte patiens?*

R. Negat Diana, quia dicit tales circumstantias non mutare speciem, sed solum aggravare; Nam uterquè contra naturam peccat, & uterquè alterius peccato cooperatur. *Affirmat* Leander. *Ratio est*:

quia agens se polluit, non vero patiens. Certum autem est, quod si etiam patiens polluitur, tenetur circumstantiam confiteri.

77. *An status Persona cum quò fit actus Sodomiticus debeat exprimi?*

R. Affirmativè; quia læditur diversa honestas; Unde exprimendum est, an cum Masculo vel Fæmina, an cum uxore, vel aliena id fecerit.

Indebitus concubendi Modus.

78. *Quid est Indebitus concubendi Modus?*

R. Est peccatum contra naturam, per quod Vir concubitus cum Fæmina modo indebito, ita, ut impediatur generatio. Sic peccat qui extra vas effundit semen, aut præpostere cum uxore coit. Sic enim fit injuria naturæ, quæ ad generationem ordinavit semen.

79. *Quando peccant mortaliter Conjuges, si à tergo more brutorum coeunt?*

R. I. Si consultè id faciunt ut impedian generationem, peccant contra naturam, & quidem mortaliter; & licet ex tali modo sequatur imprægnatio, tamen ratione prævæ voluntatis peccant graviter.

R. II. Si vero id faciant ex solâ voluptate, peccant graviter sub veniali culpa; & tales sunt reprehendendi à Confessario ob periculum impediendæ prolis.

R. III. Nec venialiter autem peccant, si habent justam causam vg. quia Mulier est prægnans, vel quia corporis dispositio propter molem aliter fieri non permittit; melius enim sic coire quàm pollutionem pati. Ita Mastrius, Filliuc: Bonac: & alii. Unde non sufficit talia Confessario audire, sed etiam debet rationes & intentionem de-

Uuz

linquen-

linquentis intelligere, ne innocentem condemnet.

30. *An teneatur Uxor reddere debitum Conjugale Marito modò indebitò, sine ulla justa causa, sed ob solam voluptatem?*

R. Non tenetur. *Ratio est:* quia Conjuges habent jus ad invicem in sua corpora modò humanò non brutali; adeoque si aliquis illorum hunc excedit, non tenetur ei altera pars obedire. Quin imò si uxor experiatur consultò id facere Maritum ut impediatur generationem si ei reddat debitum non vi aut timore impulsà, peccat mortaliter. *Ratio est:* quia hoc ipso cooperatur ad peccatum contra naturam. Ut igitur à tali peccato sit libera, instruenda est à Confessario, quatenus remonstret Viro id esse illicitum & à Confessario in Confessione rigide prohibitum. Hoc enim peccatum est frequentissimū inter Conjuges. *Pro quo.*

Nota: Quòd Maritalis copula consultò facta cum impedimento generationis, nullo sine coonestari potest ut sit licita, etiamsi fiat ex consensu utriusquè partis. *Ratio est:* quia sit injuria naturæ & Sacramento Matrimonii, quod est institutum ad propagandam speciem humanam. Unde peccant graviter, si præposterè coeunt, aut partim extra vas Vir seminat, ut non subsequatur generatio, ob hunc finem: quia jam satis habent numerosam prolem, & fortunā exiguā. Vel quia Uxor cum periculo vitæ generare solet. Vel tandem, quia semper soleat abortum habere sine ulla sui causa. Similiter peccat Mulier, si propter dictos fines statim surgit à copula ut effluat semen. Omnes enim istæ actiones sunt contra naturam & institutionem Sacramenti Matrimonii.

Quod si experti sint Conjuges quolibet anno propter defectum Materni uteri generasse Abortu mortu-

mortuū qui in utero moritur; tuti9 peisvadebit talib9 Confessarius, ut se abstineant à Maritali copula, & seorsim dormiant, propter damnum spirituale factū non baptizati. Non vero ut contra naturam coeant impediendo prolis generationem ad ledendam libidinem *Ratio est*: quia quod fatus nascatur mortu9, id sit per accidens & præter intentionē eorum permissivē à DEO, talis autem illicita copula fieret ex intentione contra legem naturæ & DEI: non sunt autem facienda mala, ut vitentur æque aut minus alia mala, si unum illorum potest vitari scilicet copula.

Impudici Tactus, intra & extra Matrimonium.

81. In quo consistit Impudicitia?

R. Generaliter consistit in Tactib9, aspectib9, impudicis verbis, obscenis cogitationibus, & similibus; quæ virtuti pudicitie opponuntur.

82. Qui sunt Tactus & oscula Impudica?

R. Sunt omnes illi, qui de se ordinantur ad ad Venerem. Hujusmodi sunt tactus mamillarum Faminæ, aut pudendorum, oscula, quæ disponunt ad actūs venereos. Unde oscula aut alii tactus honestiores, juxta morem Patriæ, non sunt impudici nequē peccaminosi, nisi pravo fine fiant, ac cum excitatione Veneris. Ut docet Filliuc. Unde in talibus semper Confessario distinguenda est intentio & delectatio venerea; ut sciat dignoscere an fuerint pudica vel impudica, mortalia vel venialia.

83. Quale sunt peccatum Tactus impudici, oscula, & verba obscena?

R.

R. Juxta communem sensum DD. sunt mortalia ex genere suo; & quidem habent eandem speciem malitiam, quam habet actus Luxuriæ consummatus ad quem ordinantur. Unde in Confessione non sufficit dicere. *Feci, oscula tactus*: Sed ulterius explicandum est cum quali persona, nam si cum uxorata? habebunt malitiam adulterii. Si cum Consanguinea, Incestus. Si cum Moniali? Sacrilégii, & sic deinceps, quod bene notandum, quia plerumquæ Confessarii sibi sunt suum judicium, in sola apprehensione tactus aut osculi confessi, & aliquando interrogant tantum de consensu & delectatione, non vero de specie.

84. *An solus osculans aut tangens peccat?*

R. Non, sed etiam illa persona, quæ sponte permittit se tangi aut impudice osculari, aut cum risu audit obscæna verba. *Ratio est*: quia in illa præsumitur affectus malus & consensus ad hæc. Et hoc quidem adjungitur quasitum, quia in Polonia, vix aliqua Mulier culpabilem se censet in hoc, putans solum Virum Amasium in his peccare.

85. *An detur levitas in Tactibus osculis?*

R. Datur si fiant ex levitate, joco, curiositate, petulantia; sine affectu venereo, quæ juxta Sanchez, Dianam & alios, culpam venialem non excedunt; Licet contrarium teneat Trul. l. 5. C. 1. d. 12. *Ratio est*: quia ad peccatum mortale requiritur perfecta deliberatio, non petulantia & levitas. In omnibus autem tactibus, osculis verbis &c. attendat Confessarius an non fuerit scandalum; quia aliàs de veniali ad mortale transirent.

86. *Quid de osculis in Regno Gallia?*

R. Ibi quia est mos Patriæ ut Vir Virgini etiam det oscula ad Os, causâ urbanitatis, ac in signum puri affectus & amicitia, ideo sunt licita.

In Regno autem Polonia, regredientes Viri de Gallia. si talia faciant oscula, peccant. Hoc enim est cum scandalo pusillorum, & contra morem Patriæ, in qua permissum est solum osculum manûs alterius sexûs; insuper nequè in Gallia sunt licita oscula pressa, morosa & studiosa, voluptatis causâ, sed modesta & honestatis gratiâ.

87. *An inter Sponsos nondum Matrimonio ligatos, liciti sunt tactus & oscula &c?*

R. Non sunt liciti, si sint impudici, cum voluptate venerea. *Ratio est:* quia cui non est licitus actus, nequè dispositio ad illum, porro hujusmodi tactus sunt dispositio ad actum carnalē nondum Sponsis licitum. Ita Sanchez.

88. *An inter Conjuges sint liciti tactus & spectus &c?*

R. Si sint facti ad excitandam Maritalem copulam, sunt liciti. *Ratio est:* quia cui permissus est finis, etiam permittuntur & media. Quod si fiant ex sola voluptate, erunt peccata venialia. *Ratio est:* quia illos Matrimonium cohonestat.

Ex duplici autem capite possunt fieri mortales
1. Si ex illis pollutio sequatur, quod sæpius fieri solet inter illos Conjuges, qui generationem proliis nolunt, sed solis tactibus & aspectibus delectantur. 2. Si fiant cum scandalo aliorum. Unde reprehendendi sunt Conjuges, qui talia agunt præsentibus liberis, aut junioribus famulis.

Debitum Conjugale.

89. *An teneatur Vir reddere debitum Uxori & contra?*

R. Tenetur. *Ratio est:* quia unusquisquè illorum non habet jus in suum corpus; sed translatum

tum est per contractum Matrimoniale in alterius potestatem: *Etiam enim duo in carne una.* Gen. 2.

90. *Quomodo peccat Mulier denegans Viro debitum?*

R. Si id faciat sine ulla iusta ratione, peccat mortaliter, maxime si adsit in illo periculum incontinentiæ aut pollutionis secutura, sit enim iniustitia innocenti, si ei non reddatur quod suum est, maxime si petat serio. Venialiter autem, si ipso non urgente & libere consentiente ad excusationem Uxoris.

91. *Quæ sunt iustæ causæ denegandi debitum Conjugale?*

R. Hæ sequentes. 1. Si Mulier inde timeat grave damnum mortis, infirmitatis, aut si floccitationis prolis, si sit gravida, aut Vir morbo contagioso sit infectus vg. Gallico Lepra &c. 2. Si Uxor sit menstruata. 3. Si modo illicito petat debitum. 4. Si sit Coniunx adulterans sciente altero Coniuge. In quo casu si fiat deprecatio innocentis, & roganti adultero si libere reddat debitum, jam eo ipso non potest amplius ei denegare ex vi prioris adulterii, quia facta semel remissione, per copulam Maritalem acquisivit jus adulter ad petendum ex iustitia. Ita Felix Potest n. 4294.

92. *An senes teneantur sibi mutuo reddere debitum?*

R. Si nulla sit spes seminandi intra vas, nec debent nec tenentur. *Ratio est;* quia sic intenderent molliem ab intrinseco malam. Possunt vero & debent, si sit spes seminandi intra vas, licet aliquando propter debilitatem seminet extra. *Ratio est;* quia dant operam rei sibi licitæ, procurant—

curando copulam sibi possibilem & permissam, licet per accidens aliter eveniat. Ita Tambur. Bussemb. & alii.

93. *An peccet Mulier si ex aliquo odio aut ira sine consensu Viri discedit, aut alibi dormit, ut sit libera à debito Conjugii?*

R. Peccat, & quidem pro qualitate incontinentis Viri & periculo pollutionis ejus, mortaliter. Hoc autem peccatum inter Nobiles est frequentissimum; adeoque pertinaces Conjuges sponte se avertentes à consortio alterius Conjugis sine ejus licentia, non sunt facile absolvendi, nisi promittant regressum.

Nequè excusatio valet Fæminæ in Confessione, quod nullam delectationem; sed potius summam abominationem habeat ex Maritali copula; nam hanc Apostolus prædixit: *Tribulationem tamen carnis habebunt, hujusmodi.* Non enim Maritata est sui juris. Unde talis à Confessario erigenda est in spem meriti coram DEO, si id offerat & sufferat propter amorem DEI, (qui sic ordinavit naturam humanam, & placuit ei illam constituere in hoc statu Maritali, plenò tribulationibûs & angustiiis) nam habebit meritum.

94. *Quomodo peccat Uxor si in Copula cum Marito habeat affectum ad alium, quasi cum illo rem fecisset?*

R. Peccat peccato adulterii, & quidem mortaliter. Ratio est. quia id facit non animo Conjugali, sed adulterino, & si habeat affectum ad Personam consecratam DEO, peccabit peccato Sacrilegii; & sic discurrendum de aliis speciebus peccati Luxuriæ.

95. *Quibûs modis solet amitti jus ad petendum debitum?*

R.

R. 1. His sequentibus: 1. Amittit adulter Conjux, ita ut licet possit rogare, non tamen cogere ex iustitia. Hæc tamen pæna non incurritur, dum est occultum, nequè sciat illud alter Conjux. Ut notat Felix Poteſt. n. 4294. 2. Si habeat copulam licitam vel illicitam cum Consanguinea vel affine, de qua supra dictum est, tunc non potest etiam petere debitum, licèt requisitus teneatur reddere, innocenti Conjugi. 3. Si habeat simplex Votum Castitatis.

96. *Qui possunt dispensare in hac pæna non petendi debitum?*

R. Episcopi, & ex Privilegio Provinciales Regulares, & de eorum licentia Confessarii Regulares, ut supra alibi inquit. In casu vero voti simplicis Castitatis, debent monere pœnitentes, quod mortua Uxore non possint licite nubere, sed teneantur ad Votum. Quod si tales commiscerentur cum alia præter Uxorem, peccarent non solum peccato adulterii, sed etiam Sacrilegii, & contra votum Castitatis. Ita Diana. Tambur. Leander & alii.

97. *Quomodo possunt dispensare prædicti Superiores Regulares & de eorum licentia Confessarii in jure commissio petendi debitum?*

R. Cum hac restrictione. 1. Possunt dispensare in Confessione sacramentali non vero extra. 2. Non nisi in propriis domibus, seu Ecclesiis, sui Ordinis. Ita Diana, quia hoc exprimit Privilegium, ut legenti constat. Hoc enim Privilegium concessum est in favorem meritorum Ordinis erga Ecclesiam Romanam.

98. *An etiam eandem licentiam possunt dare suis Confessariis subditi locales Priores, Guardiiani?*

R. Negative, imò nequè ipsi in quantum Superiores Locales sunt, possunt dispensare, nisi habeant specialem licentiam à Generali suo vel Provinciali, *Ratio est*: quia Pius V. solis Provinciis & Generalibus id concessit, cum hi solum habeant quasi Episcopalem potestatem in suos subditos, ut legenti constat prædictam Cost. Pii V. Hæc autem licentia Generalis aut Provincialis, durat ad libitum eorum, quæ revocari potest. Ita Diana p. 3. t. 2. Resol. 14.

99. *An Penitens invincibiliter ignorans penam privationis debitum petendi ex affinitate vel cognatione spirituali, indigeat dispensatione?*

R. Negative. Ita Diana & alii contra Leonardum. *Ratio est*: quia Ignorantia pænæ à lege positiva impositæ excusat à pænâ: sive illa privatio juris petendi debitum oriatur ex copula, sive ex cognatione Spirituali in Baptismo aut Confirmatione.

Delectatio Venerea.

100. *Quid est Delectatio Venerea.*

R. Est simplex amor & complacentia in re Venerea, absquè tamen desiderio executionis: Per quod differt à desiderio, quia hoc consistit in voluntate efficaci in ordine ad executionem actus Venerei.

101. *Quotuplex est Delectatio Venerea.*

R. Duplex. Una *Subitanea* quæ consistit in simplici complacentia rei Venereæ, absquè ulla reflexione ad malitiam talis Complacentiæ. Altera *Morosa*, quæ est complacentia deliberata de actu turpi. Et hæc non dicitur *Morosa*, à mora temporis, quia potest in momento perfici, sed quia *deliberatè* in illa delectans moratur.

Utraquè

Utraquè alia est: *Cum consensu pleno* & hæc desiderium includit actus illiciti. Et alia *sine tali consensu*. Item una est *Voluntaria*: quæ fit deliberate, uti est Delectatio Morosa. Alia est, *Involuntaria*: quæ sine deliberatione subito, vel etiam permanenter absolvitur.

De his Delectationibus. Venereis ac desideriis dicetur plenius infra, loquendo de nono & decimo Præcepto Decalogi, quibus specialiter prohibentur peccata cordis, ac prava desideria, ad quem locum remitto Lectorem.

ARTICULUS VI.

De Septimo Præcepto Decalogi.

1. *Quod est Septimum Præceptum Decalogi?*

R. Juxta illud Exod. 20. est hoc, *Non furam facies*. Quod Præceptum est negativum, ut patet ex ipsis terminis, adeoque obligat semper, & pro semper.

2. *Quanam prohibeantur hoc Præcepto?*

R. Juxta communem sententiam DD. non tantum prohibetur furtum, sed etiam quæcunq; injusta rei alienæ contrectatio aut damnificatio, non solum in bonis fortunæ sed etiam in bonis famæ. Insuper hoc Præcepto præcipitur Restitutio rei alienæ. *Ratio est*: quia sicuti Præceptum affirmativum vg. de diligendo Proximo, includit virtualiter aliud Præceptum negativum, de non inferenda ei injuria. Ita pariter hoc Præceptum negativum *Non furum facies*, includit virtualiter aliud affirmativum, ut injuste ablatum restituamus. De his igitur omnibus, in præsentem Articulo erit sermo.

3. *Quid est Furtum?*

R. Est occulta acceptio rei alienæ Domino rationabiliter invito. Ita communiter Theologi.

4. *Quenam requirantur ad rationem Furti?*

R. Hæc quatuor. 1. Quod sit acceptio occulta. Nam per hoc, Furtum differt à Rapina, quæ est occupatio rei alienæ apertè cum violentia. 2. Quod sit rei alienæ acceptio, sibi nullo modo debitæ. 3. Quod Furtum sit propter lucrū furis factum. Per hoc enim differt ab injusta damnificatione. per quam destruitur res aliena, absquē ullo lucro damnificantis, ut solet fieri per incendium. 4. Quod Furtum debeat esse acceptio: *Domino rationabiliter invito*. Per hoc enim excusatur à furto ille, qui amenti aufert gladium, licet enim invito id faciat, non tamen rationabiliter. Item Uxor excusatur à furto, si Mariti pecunias servet ne ludis deperdat, aut illarum expensâ inebrietur, & rixas ac alia damna faciat. Similiter non committit furtum, qui positus in extrema necessitate, auferat alteri aliquid, quod sibi ad vitæ sustentationem est necessarium, quia in tali casu Dominus ablata rei, non videtur rationabiliter invitus, cum in extrema necessitate, juræ naturæ sunt omnia communia. Alia autem quæcunque acceptio rei alienæ invito Domino, rationabiliter, habet rationem Furti.

5. *Quale est peccatum Furtum?*

R. Ex genere suo est mortale, licet in illo deatur parvitas aliquando materiæ seu rei ablatae.

6. *Quenam quantitas requiratur & sufficiat ad constituendum peccatum mortale Furti?*

R. I. Tot esse hæc in re Doctorum sententias, quot plane sunt capita. Ratio autem talis diversitatis est: quia malitia & gravitas Furti, attendi debet ex gravitate damni proximo illati per

Furtum

Furtum. Et quia non omnes sunt homines ejusdem statûs & conditionis: hinc si vg. unus sex-tarius auferatur Principi, minus damnum habetur quam pauperculo.

R. II. Quantitas igitur Furti ad mortale peccatum sufficiens, non potest una certa absolute & in omni casu taxari, sed illa prudentum arbitrio definienda est, non solum ex quantitate rei ablata, sed etiam ex circumstantiis Personæ per furtum læsæ, temporis, locorum, & aliorum hujusmodi. Hæc enim sententia est communior, & patet ex dictis in prima responsione. Nam auferre vg. calamum ad scribendum, est modica quantitas, sed si attendatur circumstantia Personæ & temporis, erit mortale Furtum; si nimirum in Palestra vivens Petrus ex sola scriptura, & unum hæc & nunc habeat calamum, quem ei consultò abstulit ejus emulus Paulus, ut occurrens cum lucro scriptura peremptoriè, Paulo potius committatur qui habet calamum, & non Petro cui ablatum est calamus, qui hæc & nunc non possit haberi; tunc in tali casu Paulus auferens calamum Petro peccabit mortaliter, quia per rem quidem parvi momenti, multum damificavit Petrum. Quo casu, etiam alii casus similes resolvi possunt.

R. III. Cum Sannig. & Layman lib. 3. Tract. 3. p. 1. n. 3. probabile esse, quod illa quantitas sufficiat ad constituendum peccatum mortale Furti, quæ ad victum unius diei sufficit illi homini cui injuria furti inferitur, attentâ circumstantiâ statûs & dignitatis hominis, quali victu soleat vesci.

7. In qua sententia hoc notandum est, quod diurnus victus hominis per Furtum læsi, non debet attendi cum tota sua familia; quia aliàs Rex cum sua Aula & exercitu, aut Princeps vel po-
tens

tens Dominus. cùm magnam qulabet die expensam habeat, sequeretur quod per furtum non potuisset lædi mortaliter, nisi hanc ingentem fur ei auferret pecuniam. Debet ergo Furti gravitas pensari, per ordinem ad sustentationem diurnam, proportionatam cuilibet statui, prout est singularis homo, non respiciendo ad ejus magnam vel parvam familiam. *Ratio est:* Ex La Croix quia indigere sustentatione diurna est commune omni homini, & de jure naturæ; quod autem habeat magnam vel parvam familiam, id se tenet per accidens.

8. *An licitum est in extrema necessitate auferre rem alienam ad sui sustentationem?*

R. I. Licitum esse. *Ratio est:* quia in tali casu sunt omnia communia. Ut supra dictum est. Quod si & ille cui auferatur res, fuisset constitutus pariter in extrema necessitate, protunc non posset illi res auferri licitè. *Ratio est:* ex V. Scoto in 4. D. 9. 2. quia in tali casu extremæ necessitatis, res illa duplici jure debetur Domino suo. 1. Propter æqualem extremam necessitatem. 2. Propter particulare Dominium, quod habet in rem propriam.

R. II. In gravi necessitate, non est licitum furari rem alienam. *Ratio est:* ex Decreto Innocentii XI. qui 2. Marti 1679. inter alias propositiones damnavit hanc, quæ est ordine 36. *Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.* Ratio ulterior est: quia sic daretur ansa & licentia, non tantum pauperibus, sed etiam aliis in gravi necessitate constitutis surripendi res alienas. Per quod turbaretur continuo Respublica, & nemo divitum securus esset de suis bonis.

9. *An in reb⁹ sacris detur parvitas materiæ si auferantur?*

R.

R. I. In illis rebus quæ sunt pretio æstimabiles, ut est Calix, Patena &c. datur parvitas, quæ taxari debet ad constituendum mortale, juxta communem æstimationem; eo modo sicuti in rebus profanis.

R. II. In illis vero rebus, quæ sunt adæquatè Sacræ, uti sunt Reliquiæ, putant aliqui non dari parvitatem materiæ. *Ratio est:* quia Clemens VIII. Paulus V. & Urbanus VIII. excommunicant ipsô factô illos, qui absquæ consensu Præfectorum Ecclesiæ extrahunt minimas particulas rerum Sacrarum.

Notat tamen Schez, Bonac. Castrop. & alii cum Diana, illud Decretum valere in districtu Romano, in locis vero extra Districtum Romanum, posse dari parvitatem materiæ; & in tali Furto considerandam esse dignitatem aut raritatem Reliquiarum; U de citati DD. judicant esse mortale, si quis minimam particulam S. Crucis furaretur. E contra veniale, si de Corpore alicujus Sancti Corporis, pulverem aut capillum, vel aliquid simile aufert, per quod non deformaretur ipsa Reliquia.

Minuta Furta Domesticorum.

10. *Qualia sunt peccata Minuta Furta?*

R. Si non perveniant ad graviores quantitates collectivè sumpta, sunt tantum venialia, & ad restitutionem illorum solùm sub veniali tenetur surripere. Ita Layman & alii. *Ratio est:* quia per illa non læditur graviter proximus.

11. Notet tamen Confessarius, quod dum talia constituentur Penitentes & præsertim famuli, interrogandi sunt, an non habuerint animum plura surripiendi si adesset occasio? Quod si adfuerit talis

lis voluntas, jam sufficiet apud DEUM pro peccato mortali: Interrogandi etiam sunt secundo, an per talia modica Furta non intendebant discescere, & cumulare notabilem pecuniæ quantitatem? Si ita evenit, peccarunt mortaliter prava voluntate deliberatè facta. Ut docent communiter Doctores.

Hoc peccatum solet committi maxime in Mercatoribus; qui sæpius fraudant pondera, mensuras. &c. In Telonariis; qui modicum aliquid solent extorquere ultra debitum & taxam communem: Item à Præfectis militiæ; qui solutionem accipiunt, etiam pro illis militibus qui desunt in cohorte; & in aliis similibus. Hi omnes animò pravò defraudantes, tenentur facere restitutionem illis quos defraudarunt, vel si hi amplius conveniri non possunt, erogent injuste aggregatum pauperibus. Contrariam autem Propositionem damnavit Innocentius XI quæ est ordine 38. Quando enim supra n. 10 dixi solum sub veniali teneri ad restitutionem minorum Furtorum, id intelligendum est de illis, quæ ad magnam quantitatem non ascendant.

12. *An defraudans aut auferens animo ditescendi ex modicis Furtis, toties mortaliter peccat, quoties Furta Minuta committit?*

R. Cum Lessio Cap. 12. In singulis Furtis non committitur novum peccatum mortale, sed solum continuatur captum. Ratio est: quia singulæ acceptiones sunt moraliter una executio illius prave intentionis.

13. *Quandonam peccat mortaliter, Minuta Furta faciens, absquè animo ex illis ditescendi?*

R. Talis auferens quando se reficit materiam hanc aliàs ex se levem concrescere cum præcedentibus

cedentibus ablati in summam aliquam notabilem, tunc si habita hac reflexione, nihilominus modicum aliquid aufert, peccat mortaliter, & tenetur id restituere sub mortali, quod cum tali conscientia abstulit, non obstante, quod sit ex se & in se consideratum quid leve. Ita Sporer, La Croix lib. 3. p. 1. n. 1005. Excipe tamen illum casum, in quo taliter auferens haberet intentionem efficacem restituendi ex precedentibus Minutis Furtis tantam quantitatem; ut amplius cum hoc ultimo Furto non exurgat magna summa, tunc enim hæc ultima ablatio non foret peccatum mortale, sed veniale tantum.

14. *Quid, si Minuta Furta faciens, nequē haberet intentionem discendi ex illis, neq; reflexionem ad magnam quantitatem ex illis frequentatis accumulatam?*

R. Juxta Sporer communior est Doctorum Sententia, talem non peccare quidem mortaliter; tenetur tamen ad restitutionem, si illa gravis quantitas adhuc existat in specie vel in æquivalenti apud ipsum; ita, ut ditior ex talibus Furtis reddatur. *Ratio est:* quia rem alienam & maxime gravem tenemur ex conscientia reddere Domino proprio. Non desunt tamen cum Diana aliqui, qui excusant talem sub mortali à restitutione facienda, præsertim si ex his Furtis ditior non evadat.

15. *Quanam quantitas requiratur ad grave peccatum in Minutis Furtis?*

R. Non potest quidem certa assignari quantitas. Hanc tamen Regulam observent Confessarii. 1. Quod scilicet major quantitas requiratur in pluribus Minutis Furtis, (maxime si longis intervallis facta sint) quàm si semel auferatur; ita

ita, ut si vg. ad mortale sufficiat unus aureus nummus simul acceptus; per intervalla plura minuta Furta, facta excedere debent ad mortale quantitatem aurei nummi. Ita Lessius. *Ratio est:* quia non ita facile sunt inviti Domini in his Furtis interpolatis, quæ non ita ægre ferunt, quàm si eadem quantitas simul ac semel auferatur.

2. Secunda Regula est: Quod major quantitas requiratur ad mortale in Furtis Minutis, si pluribus ac diversis auferantur res, quam si uni duntaxat etiam interpolate. *Ratio est:* quia damnum divisum in plures, censetur minus sensibile. Hinc Diana, Molina, & alii putant, in talibus Furtis diversis hominibus factis requiri ad mortale in duplo quantitatem, quam si eidem simul & semel auferatur. Sanchez & Cardenas extendit ad unum aureum illam quantitatem, si plures illi quibus auferitur res unam communitatem constituent. La Croix lib. 3. p. 1. ulterius illam extendit, si communitas sit dives; ut sunt Mercatotes, aut opulenti Cives.

16. Sed in his prudens Confessarius post factam diligentem inquisitionem taxam ponet attentis omnibus circumstantiis. Porro in talibus Minutis Furtis hæc Confessario attendenda erunt. 1. Quantitas materiæ ablata. 2. Persona damnificata per talia Furta, cum suo statu & situatione ac tempore. 3. Malitia Furis, an hæc Furta fortuito, an potius ex malitia fecerit. 4. Damnum illatum Proximo. 5. Prava voluntas Furis, puta si plenè adverterit hæc Minuta Furta, jam in magnum pretium excrevisse, vel quia habuit voluntatem ex illis ditior fieri, aut plura furari si occasio adesset.

17. Ut autem in his aut similibus Casibus plenius iudicium habeat Confessarius, interrogandi

sunt Penitentes: An in præcedenti Confessione similia Minuta Furta non habuerint? Nam poterit esse, quod præsens materia in Minutis Furtis sit levis, conjuncta tamen cum antiquioribus erit gravis & mortalis.

18. *Quid sentiendum est de Furtis Minutis Sartorum, Textorum, & aliorum Opificum?*

R. Cum Lugone, Diana, Sporer & aliis de his ita resolvendum est, sicuti dixi immediate de aliis Furtis. Si enim reliquæ sint parvi momenti, de quibus Domini parum curare solent, erunt venialia. Si majoris ponderis sint, erunt mortalia. Utrobiquè enim par est ratio.

19. *Quid observandum est circa Minuta Furta à servis facta?*

R. Juxta communem sententiam DD. certum est, quod major quantitas in illis requiritur ad Furtum grave quam in extraneis. *Ratio est:* quia Domini sciunt non posse moraliter loquendo ita à famulis res domesticas administrari, quin aliquid præsertim in esculentis & poculentis adhereat manibus contredantium.

20. *Quanam quantitas sufficiat ad peccatum mortale in famulis & ancillis?*

R. Hæc difficultas à multis pendet circumstantiis: præsertim & præcipue à liberalitate & tenacitate Dominorum, quorum aliqui liberaliores sunt, nec volunt erga famulos rigorem juris exercere, sed humana & communi fidelitate contenti esse, dummodo sua munia exactè præstent. Confessarius tamen tales arguat ne ullo prætextu id faciant, sunt enim custodes bonorum Domini sui, hinc si præter esculenta aliquid aliud auferant, turpius videntur peccare, quam alii qui ad hanc fidelitatem non obligantur. De his enim jam supra dixi

dixi loquendo de materia Sacramenti Pœnitentiæ;
quæ ibi videri possunt.

Cooperatores ad Furtum, vel inju- stam Damnificationem.

21. *Quotupliciter potest fieri injusta Damnifi-
catio Proximi?*

R. Duobus præsertim modis. 1. *Immediate* ac
per se ipsum: Ut dum quis per se ipsum furatur
aut damnificat res Proximi sui. 2. *Mediate* ac
per alium, sive illi mandando, sive consulendo
ad inferendum damnum Proximo suo.

22. *Quot modis potest Damnum inferri Proxi-
mo mediate ac per alium?*

R. Novem modis, his versibus expressis.

*Iussio, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus,
Participans, mutus, non obstitans, non manifestans,*

Ex quibus sex priores modi sunt positive coo-
perantes ad Furtum vel Damnum Proximi. Alii
vero tres ultimi sunt negative cooperantes, scilicet
omittendo id, quod ex officio atque iustitia,
facere tenebantur.

23. Omnes autem his novem modis cooperan-
tes ad Furtum vel injustam Damnificationem al-
terius, non tantum peccant graviter juxta gravi-
tatem damni illati, sed etiam tenentur ad restitu-
tionem in solidum. Hoc tamen servato ordine:
quod si ille qui per se ipsum fecit damnum al-
teri, potest facere restitutionem, & aliunde ad da-
mnum faciendum fuit liber, ipse solus obligatur
restituere; In defectu autem illius, tenebitur Ju-
bens, Consulens. Consentiens, Palpans, Recur-
sum Furis ad se acceptans, Participans, Mutus, non

Obstitans

Obstans, aut non Manifestans.

24. Quidquid autem in præsenti dicitur de cooperatoribus ad damnum injustum in bonis fortunæ; hoc totum intelligi etiam debet de cooperatoribus ad damnum Proximo inferendum in bonis famæ; Utrobiquè enim par ratio habetur.

25. *Explicantur autem singuli 9. modi cooperationis ad damnum Proximo injuste illatum*

Jussio: Hoc nomine ille significatur, qui ita jubet, ut animum alterius ad Furtum vel damnum moveat inferendum. Sic Pater Filio, Dominus servo aut suo subdito.

Consilium: Hoc nomine denotatur ille, qui pravò Consiliò, adhortationibùs, precibùs ac promissione alterum movet ad damnum inferendum alteri. Quod Consilium etiamsi non sequatur Damnificans, ipse tamen Consulens peccat graviter.

Consensus: Hoc nomine denotatur, efficax approbatio aut suffragium ad malum inferendum alteri. Hoc autem modo licèt possunt per pravam voluntatem omnes homines peccare graviter; quantum tamen ad restitutionem, illi tantum obligantur, quorum consensus est causa efficax ad malum inferendum; Uti sunt Superiores, Magistratus &c: non vero alii, qui auctoritatem nullam habent.

Palpo. Hoc nomine intelliguntur illi, qui adulantur et laudant Damnificationem, aut scelus patratum commendant. Item exprobrantes ignaviæ alteri, quod non ulciscatur suam injuriam. Hi omnes non tantum peccant graviter, sed etiam tenentur ad restitutionem damni si de facto sequatur. Tale peccatum inquirendum est à Confessario inter Aulicos, qui similia flocci æstimant, quorum abetque qui em pro scrupulo habent.

Refusus: intelligitur hic, pro illo, qui refugit

om, securitatem, aut aliquo modo receptaculum sive protectionem præbet malefactori, ex quo audacior redditur ad inferendum damnum alteri.

Participans est ille: qui aliquo modo ex his duobus participat ex damno inferendo alteri. 1. Vel quia aliquid participat de Furto aut præda à damnificante facta. 2. Vel quia adjuvat Damnificantem in actione damni: vg. scalas tenendo, excubias facièdo, vel prædam asportando.

Mutus est ille: qui tacet ac omittit id, ad quod ex officio tenebatur vg. si omittit prohibere aut præcipere si sit Superior; consulere si sit Consultor, clamare aut strepitum facere, si Custos.

Non Obfians dicitur: qui omittit Operam vel Opem, quâ poterat damnum impedire ad quod ex officio tenebatur. Si sit Princeps, Custos &c.

Non Manifestans dicitur: qui licet ex officio suo teneatur, omittit tamen manifestare malefactorem ante vel post damnum illatum.

Contractus, Promissio, & Donatio.

26. Quid sit Contractus?

R. Est reciprocus consensus duorum, quo scienter, libere & legitime, uterquè se vicissim vel saltim una pars se alteri acceptanti obligat, quocunque signo externo id fiat. Dixi notanter: *scienter libere &c.* quia si aliqua fraus ignota ab una parte habeatur, erit invalidus Contractus; Et taliter defraudans ultra peccatū, tenetur ad restitutionē.

27. Quid est Promissio?

R. Est actus quo quis sponte & liberaliter pollicetur alteri aliquid dare vel facere. Hæc si erit acceptata, obligat in conscientia & sub mortali, si materia sit gravis juxta V. Scotum in 4.
d.

d. 28. q. contra plures docentes non peccare mortaliter, qui mutat Promissionem suam, sed esse mendacem solum & infidelem. Sed hæc discordia est, de nomine, quia etiam mendacium est grave peccatum in re gravi. Promissio non obligat si sit interna: *Ratio est.* quia Contractus obligatorius debet esse signis externis expressus. Nisi sit DEO facta. Nec obligat, si nondum sit acceptata ab altera parte.

28. *Quid est Donatio?*

R. Est datio liberalis seu translatio Domini alicujus rei non debita ex justitia in alium. Et hæc est duplex: una *Imperfecta*, quæ est facta solo verborum officio, & acceptata, absque tamen traditione rei. Altera est *Perfecta*, quæ fit cum traditione rei. Donatio potest revocari ante acceptationem, etiam si per instrumentum sit facta.

29. *Quando Donatio est invalida?*

R. 1. Si fiat sub conditione impossibili aut turpi. 2. Si fiat omnium bonorum, inter vivos est invalida jure Civili: Non vero si Ecclesiæ sit facta. 3. Si fiat in fraudem propriæ Proles, ita, ut illi Pater non relinquat quantum legitima petit eorum status proportio.

30. *An Donatio acceptata & tradita possit aliquando revocari?*

R. Potest in pluribus Casibus; ex quibus speciales sunt. 1. propter ingratitudinem donatarii erga donatorem: has tamen res non tenetur reddere, nisi post sententiam Judicis, si probetur ingratitudo. 2. Donatio facta causâ mortis, potest revocari à donatore, usque ad mortem, sicut legatum & Testamentum. 3. Prole carens, si magnam donationem fecit, revocare poterit superveniente prole. 4. Qui ex motivo Matrimonii do-

navit aliquid Uxori, si non perveniat ad Matrimonium; aut ex errore invalide contraxit, poterit revocare donationem suam.

Testamentum.

31. Quid est Testamentum?

R. Est nostræ voluntatis iusta sententia, de eo quod de bonis suis quis vult fieri post mortem suam, cum institutione Hæredis.

32. Quotuplex est Testamentum?

R. Duplex. Unum *Scriptum*, quod fit scripto cum oblatione Testium. Aliud est *Nuncupatum*, quod fit sine scriptura coram Testibus.

Ad Scriptum requiruntur 7° Testes ex jure, qui sint: Liberi, Masculi, Puberes, ratione pollentes, non infames, non pauperes, nec infideles. Ita Busemb. Felix Potest. & alii.

In Testamento Militis aut ad pias causas sufficiunt duo Testes.

In Testamento Ruri facto, sufficiunt pauciores, si plures haberi non possint.

33. Quando nam Testamentum valet & quando non?

R. I. Etiam sine solemnitatibus factum valet & obligat in conscientia.

R. II. Si sit juratum, potest à Testatore revocari, illicite quidem sed validè. Ratio est: quia Testator usque ad mortem est Dominus suorum bonorum.

R. III. Testamentum Patris non valet, sed irritatur, si posthumo nascatur Filius.

34. Quis est Executor Testamenti?

R. Est ille cui a Testatore forte dubitante de fidelitate Hæredis committitur facultas exequendi ab ipso disposita. Executor debet esse excedens Annum 17. ætatis suæ, & poterit esse unus vel plures

plures, Mas vel Famina; Imo & Religiosi. Excipiuntur tamen Fratres Minores, quibus hoc Officium ex Jure prohibitum est; Ut dictum est Part. I. de sepultura. pag. 294.

35. *Ad quid teneantur Executores?*

R. Ad hæc sequentia. 1. Non tenentur sibi aliquid de bonis Testatoris in recompensationem sui obsequii appropriare. *Ratio est*: quia hoc officium est voluntarium pietatis, & amicitia. Nisi inde à propriis negotiis impediuntur cum suo damno. 2. Tenentur Hæredem admonere imo & Jure compellere ad executionem ultimæ voluntatis Testatoris. 3. Si habeant pecuniam à Testatore acceptam distribuendam Pauperibus, poterunt illam applicare Consanguineis ac amicis suis, si sunt pauperes, imo & sibi. *Ratio est*. quia per assumptum Executoris officium, non evadunt deterioris conditionis quàm alii pauperes.

36. *Ad quid teneatur Hæres defuncti Testatoris?*

R. Ad hæc sequentia. 1. Tenetur non solum bona Testatoris possidere, sed etiam omnia ejus onera ac debita solvere. Qui enim succedit in bona, succedit etiam in onera. 2. Si bona defuncti non sufficiant ad omnia vota ac pia legata solvenda, erunt diminuenda. Quod si Hæres sit naturalis, prius poterit suam partem legitimam ex Testamento detrahere, & de reliquo proportionate omnibus legatis ac oneribus Testatoris satisfacere. 3. Hoc autem ordine satisfaciens oneri Testatoris. 1. Æs alienum solvet. 2. Expensas funeris. 3. Partem aliis Consuecessoribus. 4. Vota realia defuncti. 5. Tandem pia legata.

Cætera de Cambio, Censu &c. dicentur dispersim infra, in quibus damnum Proximi occurre solet.

ARTICULUS VII.

De Mutuo, Usura, ac Censu.

Hoc peccatum quia est frequentissimum in Polonia, hinc specialem Articulum de Usura instituere proposui, ut Confessarii dignoscere possint, quæ nam sunt licita, & quæ illicita ac in Sacro Tribunali reprehendenda.

1. Quid est Mutuum?

R. Est traditio rei, numero, pondere, vel mensura constantis, facta eo animo, ut statim fiat accipientis cum obligatione restituendi rem similem in bonitate & specie.

Dicitur *Mutuum* quasi *ex meo tuum*. Ita enim à me tibi datur, ut ex meo tuum fiat. Dicitur. *Cum obligatione restituendi* &c: quia si esset restituenda res alterius speciei, non esset Mutuum sed permutatio. Ut si vg. pro hordeo daretur avena. Quod si eadem entitative res redderetur, esset potius commodatum vel depositum; non vero Mutuum.

2. In Mutuo duæ interveniunt Personæ: Una Mutuans, quæ dat rem Mutuo. Altera Mutuatarius, qui accipit rem Mutuo sibi concessam, in quam habet plenum dominium ac si foret propria. Unde si aliquo casu res Mutuo tradita auferretur Mutuatario, ejus erit damnum, non Mutuantis. *Ratio est*: quia qualibet res Domino suo perit.

3. Qui Mutuum dare ac accipere possunt?

R. Omnes illi qui possunt contrahere. *Ratio est*: quia contrahere tanquam genus, comprehenditur sub se omnes Contractus, & consequenter etiam Mutuum. Respectu tamen Filiorum & Uxorum specialis habetur ratio, juxta privatas Regnorum Leges.

4. *Quo tempore, modo, & loco, solvenda est Mutuum?*

R. Ad ista omnia puncta hæc universalis habenda est Responsio, quod scilicet Mutuum solvendum sit, juxta conditum inter Mutuantem & Mutuatarium, quo ad tempus, locum, & modum; aliàs peccat Mutuatarius contra fidelitatem & justitiam, si indebito tempore loco aut modo redderet debitum. Ut docent communiter Doctores.

5. *Quotuplices sunt Creditores sive Mutuantes?*

R. Duplices: *Hypothecarii* qui sibi non solum habent obligatam Personam debitoris, sed etiam immediate res illius: ad satisfaciendum sibi & suo Mutuo in defectu debitoris, sive per scriptum, sive tacite per jus. *Chyropharii* qui solum ipsam Personam Debitoris sibi immediate tenent obligatam.

6. *Quomodo procedendum est, si debitor utriq; Creditori non sit sufficiens ad satisfaciendum?*

R. I. Talis Debitor tenetur in conscientia prius quietare Creditorem Hypothecarium, quàm Chyropharium, non obstante quod hic sit prior. Ita constat ex Lege Cap. *Qui potiores in pignore*. Ratio est: quia primus Creditor habet sibi res debitoris obligatas, adeoque habet Jus magis ad illa, quàm Chyropharius.

R. II. Quod si Creditores essent æquales ambo vg. Hypothecarii, prius solvendum erit illi, qui prius rem dedit suam Mutuo. Ita Sylvester, Layman, Bonac. & alii contra Card. de Lugo Medinam &c. De qua re si plura cupis? Vide La Croix L. 3. p. 2. n. 374.

7. *Nota: quod in Mutuo solent accidere plures fraudes. Aliquando enim Mutuatarius anticipando acceptum Mutuum solet dare scriptam obligationem Creditori, ac si jam præfixam summam*

ab illo receperit. Aliquando etiam promittendo se brevi redditurum, nullum scriptum relinquit Creditori. Uterque autem pro mala conscientia sua negare poterit. Quid vero in tali casu faciendum sit pro evitando damno? ad iustitiam pertinet. Quantum vero Confessarj munus attinet; semper reprehendendi sunt tales graviter, neque danda est illis absolutio, nisi prius promittant se debitum alteri pretium reddituros.

8. *An licet aliquid exigere lucri pro Mutuatione rei?*

R. Non licet; quia alias Usura foret quæ est prohibitum in lege antiqua Levit. Cap. 25. quam etiam in Lege Christi Luc. 6. docentis. *Bene facite & Mutuum date, nihil inde sperantes.*

Usura.

9. *Quid est Usura?*

R. Est lucrum immediate ex Mutuo proveniens. Ita communiter Doctores. Dicitur autem *immediate*, quia si Mutuatarius propria sponte in vim gratitudinis aliquid tribuat, non erit Usura, dummodo illud non exigatur à Creditore permotum debiti.

10. *Qualenam lucrum ex Mutuo proveniens constituat Usuram?*

R. Juxta D. Thomam & alios Casuistas; non tantum venit pecunia, quam debitor pro annua Mutatione à cento daret 10. florenos; sed etiam quæcunque alia res pretio æstimabilis uti sunt bona mobilia, imo & obligatio Civilis ad aliquem laborem & obsequium præstandum constituit Usuram, si ratione Mutui petatur.

11. *Quale est peccatum Usura?*

R.

R. Juxta communem sententiam, est quidem ex genere suo mortale; potest tamen à mortali excusare parvitas materiæ seu lucri, ex mutuo provenientes. *Ratio* 1. partis est: Quia Usura ex natura sua graviter opponitur Charitati Proximi. *Ratio* 2. partis est: quia etiam furtum, licet adhuc magis quàm Usura opponatur Charitati Proximi, adhuc tamen ut supra dictum est, potest in illo parvitas materiæ excusare à mortali. Et sicuti in furto mensuratur parvitas & levitas materiæ, ex circumstantia loci, Personæ, temporis, & aliis circumstantiis, ita etiam pari modo & Usura.

12. *Quotuplex est Usura?*

R. Duplex: *Expressa & Tacita* sive *Palliata*. Prima tunc habetur, quando expresse exigitur aliquod pretium pro mutuo. Secunda vero habetur, quando ob solam dilationem solutionis Mutui, exigitur plus aliquid iusto.

Expressam committit Usuram, qui mutuo dando vg. 1000. florenos, vult ac exigit sibi reddi 100. Palliatam vero, qui res suas vg. triticum ad seminandum dat mutuo, cum onere majori mensuræ aut meliori tritico reddendi sibi postea, vel cum obligatione tempore messis laborandi pro cōmodo dati sibi mutuo tritici, Quod peccatum est ita frequentissimum Dominis Hæredibus, & jure obligatorio habentibus bona, ut quasi pro nullo habeatur peccatulo.

13. *Quo Jure est Usura prohibita?*

R. Tam Jure Divino, quàm naturali, multo magis humano. *Ratio* 1. partis est: quia Levit. 25. Ezech 18. prohibetur. *Ratio* 2. partis est: quia accipere id, quod suum non est, repugnat juri naturali; porro mutuans vg. pecuniam, si plus exigit quam concefferit Proximo, accipit quod suum

non

non est. Ratio 3. Partis est: quia in Jure Can. dicitur Cap. Super eos: quod Usurarium crimen utrimusque Testamenti pagina detestetur.

14. Nota: quod dum Judæis in antiquo Testamento Deutoron: 23. Concessa fuerit Usura ab alieno exigenda, dicente Scriptura: *Non fenerabis Fratri tuo ad Usuram bene vero alieno.* id eis concessum est, juxta D. Thomam non tanquam licitum, sed permissive ad evitandum majus malum, ne scilicet à suis Fratribus Usuras acciperent. Plura enim populo Judæorum permessa sunt à DEO propter duritiam cordis eorum. Juxta vero alios Doctores, Usura concessa est Judæis, ita, ut licite eam exercere possent in alienos, eo fere modo, quo licite Judæis permisit DEUS tanquam Supremus omnium Dominus spoliare vasis Ægyptios.

15. An licitum est Catholicis dare Judæis Mutuum ad Usuram?

R. Non licere Ratio est: quia licet antiquis dictum sit: *Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum;* Nobis vero in hac lege gratiæ Christus Dominus non tantum præcipit diligere amicos, sed etiam inimicos. Porro exigere Usuram pro Mutuo, opponitur Charitati Proximi.

16. Quæ sunt pænæ Usurariorum?

R. Tres sunt præcipue ex Jure: 1. Notarie Usurarius est ipso Jure infamis. Cap. Infames. 2. Non est admittendus ad S. Eucharistiam. Imo neque mortuus gaudet Ecclesiasticâ sepulturâ. 3. Testamentum aut quævis alia ultima voluntas Usurarii, ipso Jure irrita est, nisi ante mortem restituerit, quæ per Usuras acquisivit. Ut habetur in Cap. Qui in omnibus. Hæ autem pænæ intelligi debent de Usurariis manifestis, non vero occultis.

17. An licitum sit dare mutuum aliquod cum obligatione.

bligazione, ut mihi futuro tempore, iterum necessaria remutues?

R. Non esse licitum, quia Usura est; nam talis obligatio remutuandi ex una parte pretio æstimabilis & onerosa, ex altera parte est vi Mutui exigita, adeoque est Usuraria. Unde merito contraria propositio est damnata ab Innocentio XI. quæ est ordine 428.

18. *An licitum est dare Mutuo frumentum, ut post messem majori mensura aut meliori reddantur grano, vel pro Mutuo ut aliquot diebus tempore messis laboret Mutuatarius?*

R. Omnia ista onera ex vi mutui imposita sunt illicita, & peccaminosa, Ratio est: quia sunt Usuraria, nam hæc pretio æstimari possunt. Secus erunt licita, si non exigantur, sed titulo gratitudinis sponte offerantur à Mutuatario.

19. *Nota hoc peccatum esse familiare in Polonia Dominis Hæredibus aut quocunque Titulo appellatis qui talia onera à suis subditis extorquere solent, quos aliàs ex justitia adjuvare deberent. Talibus igitur prudens Confessarius scrupulum faciat, ac restitutionem assignet.*

20. *An licitum est dare Mutuò pecuniam in auro, & ex vi Mutui obligare ut reddatur argento?*

R. Nequè hoc est licitum. Ratio est: eadem quæ supra allata fuerat: quia videlicet tale onus est pretio æstimabile. Imo potest adesse & ipsa pecunia, si nimirum aurei nummi non fuerint iusti ponderis, & obligaretur Mutuatarius solvere per 18. florenos in moneta, vel auro iusti ponderis.

21. *An Contractus Mohatra vocatus sit Usurarius & illicitus?*

R. Esse illicitum: Ratio est: quia talis Contractus continet Usuram mentalem vel palliatam.

Unde

Unde merito damnata est ab Innocentio XI. propositio ordine 40. quæ licitum talem Contractum docet.

Porro Contractus hic *Mohatra* juxta Lessium Lib. 2. C. 21, est ille qui hoc modo celebratur: petit quis mutuo v.g. mille florenos à mercatore, & ille non vult pecuniam mutare, sed paratus est illi vendere merces creditò sed summo pretio.

22. Pro quo sit cautus Confessarius, quia in his & similibus Contractibus solet adesse palliata Usura; aliqui enim sæculares, ut sint immunes à peccato Usuræ, difficiles se reddunt ad mutuandum Proximo à quo licet nil vi mutui expresse extorqueant, nihilominus solent talia verba proferre in mutuazione. ut nolens, volens, ultra sortem teneatur aliquid lucri eis reddere. Dicendo v.g. quod & Petrus voluit mutuo pecuniam, & dabat mihi gratis equum, vel aliam rem, & tamen ei nolui concedere, tibi tamen concedo &c. his enim verbis excitat illum tanquam sub pallio ad gratitudinem. Unde semper animadvertendum est, an titulo præcisæ ac liberæ gratitudinis aliquid superaddiderit Mutuatarius, an potius per extorsam voluntatem?

23. *An Montes Pietatis sint Usurarii?*

R. Non sunt, prout toties declaratum est à Sede Apostolica, & novissime à Leone X. in Concil. Lateran. Sess. 10.

24. *Quidnam sint Montes Pietatis, & unde trahant originem?*

R. I. Montes Pietatis sunt in Italia inducti svasionibus ac Concionibus Patrum ex Ordine Fratrum Minorum: uti S. Jacobo de Marchia, B. Bernardino de Feltria; alijsquæ Viris doctrinâ & Sanctitate celebribus. Finis eorum hic fuit, ut pau-

peribus^a in casu necessitatis subveniretur gratis dando mutuū ad tempus.

R. II. Montes Pietatis, nil aliud sunt, quā certa summa pecuniā vel tritici vel alterius frumenti in communi posita ac designata ad mutuandum indigentibus, Capitali salvō.

25. *Quot sunt Conditiones ad Montem Pietatis requisitæ?*

R. Tres esse 1. Ut mutuū detur ad certum tempus. 2. Ut Mutuatarius relinquat pignora custodienda apud Ministros Mōtis. Quod si in tempore non restituat rem mutuo acceptam, pignus ejus venditur, retentō Montis debito, reliquū redditur Mutuatario. 3. Ut Mutuatarius singulis mensibus, aliquid juxta taxā solvat Ministris Montis Pietatis, ac pro conservatione domūs aliarumquē expensarum.

Ex qua tertia Conditione clarē deducitur, Montes Pietatis, non esse Usurarios, siquidem non datur ultra sortem aliquid plūs per modum lucri, sed solūm in recompensationem Ministris Montis Pietatis. Reliqua de Monte Pietatis omitto, minus necessaria, siquidem in Polonia non adsunt hujusmodi Montēs. Magis igitur inquirendum est nobis de Usura.

26. *An licitum est in aliquo Casu accipere aliquid ex vi Mutui?*

R. Licitum est ex triplici Fine.

I. *Ratione lucri cessantis.* Si enim v.g. Mercator mutuo dat mille florenos proximo indigenti, ex quibus potuisset plus aut minūs lucrari quā centum florenos; utiquē ratione talis lucri ex pecunia sua cessantis, poterit juste ex vi Mutui exigere aliquid ultra Capitaletm summam. *Ratio est;* quia nullus teneretur succurrere Proximo cum damno suo, Nam juxta D. Bonav: *Aliis prodesse sibi*

bi nocere, stultitia est, non Charitas. Ordinata enim Charitas incipit ab ego.

II. *Ratione damni Emergentis* licitum est mutuanti plus aliquid exigere ultra sortem principalem, propter rationes superius allatas: nam v.g. si Petrus habens in paratis pecuniam ad emendum triticum; si illam mutuò daret Paulo, & postea cariori pretio teneretur illud emere, utiquè poterit jussè sibi resarcire damnum, plus aliquid exigendo à Paulo ex vi mutui. *Ratio est:* quia hoc non est lucrum ex vi mutui, quod est Usura & illicitum, sed recompensatio damni sibi ex Mutatione illati, ad quod compensandum habet jus naturæ.

III. *Ratione periculi sortis principalis amittendæ.* Nam si Petrus mutuò daret pecuniam suam in necessitate posito Paulo multis debitis obnoxio, vel non satis noto, utiquè se exponeret periculo amittendæ totius suæ pecuniæ; vel quia difficiliter & cum expensa, summa mutuo data recuperari metuitur. *Ratio hujus est:* quia tã periculũ, quam difficultas recuperandæ suæ pecuniæ æquivalent damno sibi ex Mutuo illato.

27. *An licitum est Mutuò danti suam pecuniam obligare Mutuatarium, quod si flatu tempore non solverit, ultra sortem principalem teneatur pro mora & culpa aliquid solvere?*

R. Affirmative. *Ratio est:* quia id non exigitur per modum Usuræ ex vi Mutui, sed in pænâ retardationis reddendæ sibi pecuniæ oportuno tempore. Sic enim providet Mutuans suo damno quod ex mora debitoris habere posset. Ita Scotus in 4. d. 15. q. 2.

28. *An pro sola carentia suæ pecuniæ possit in Mutuo quid plus exigì?*

R. Non posse licite: Ratio est: quia pecunia ex se est sterilis, adeoque sive illa maneat apud Dominum suum, sive mutuo alteri detur, nihil damni infert per suam carentiam, adeoque neque lucrum auferre debet. Unde contraria responsioni huic damnata est propositio ab Alexandro VII. quæ est ordine 42.

29. *An Authoritate Principum, vel consuetudine Regni Poloniæ licitum sit pro Mutuo aliquid exigere, ultra sortem principalem per modum provisionis, ut vocant Poloni?*

Ratio dubitandi est: quia ex una parte videmus publicam auctoritatem Judicii Castrensis dari in Polonia mutuo summam; pro qua annuatim recipitur lucrum, ad quod reddendum Debitor per strepitum Juris compellitur; Ex altera parte dictum est superius Usuram esse illicitam non tantum Jure Civili, Ecclesiastico & Divino; sed etiam Jure naturali: Queritur ergo in presenti: quæ conscientia exigatur Usura pro Mutuo tam frequentissima in Regno Poloniæ? Non enim immemorabilis consuetudo, aut Constitutio Generalium Comitiorum, potest licitum reddere id, quod contrariatur Legi naturali & Divinæ?

30. R. I. Ad quæsitum; Usuras permissas esse à Jure Civili Authoritate Principum; uti Annò 1600. à Rudolpho II. Imperatore, & habetur in L. *Placuit de Usuris*; ut scilicet quinquè pro cento annuatim recipiat Mutuans. Hæc autem Lex statuta est in hunc finem, ut occurratur majori damno indigentium, à quibus Usurarii in casu necessitatis eorum, possent extorquere, quidquid illorum avaritiæ placuerit.

In Regno autem Poloniæ, Constitutione receptum est, ut decem pro cento solvatur, & si quis ultra

ultra hoc pretium plus exigeret à Mutuatario, Usurarius erit, & ad restitutionem tenebitur.

31. *R. II.* Cum probabiliori sententia P. Re-
inff. quod tam in Germania, quam etiam in Po-
lonia, hoc pretium decem à cento, non redditur
vi Mutui tanquam lucrum, sed tanquam interesse
ex iusto titulo lucri cessantis, aut damni emer-
gentis, & ideo à Polonis vocatur *Provisio*. quia
sibi Mutuans providet per tale annuum pretium
de suo damno aut lucro cessante. Pro quo:

32. *Nota I.* Quod Mutuans si haberet otio-
sam pecuniam apud se, non poterit iuste accipe-
re à Mutuatario decem pro cento. *Ratio est:* quia
hoc fuisset Usura, nullum enim iustum titulum
haberet ad recipiendum hoc lucrum, siquidem pec-
unia sterilis nihil ex se acquirere potest, nisi ad-
sit industria & labor. Unde talis Mutuans, alterius
industriam & laborem iniuste ac modo Usurario
acciperet pro lucro, ex vi Mutui. Tum quia id op-
ponitur Charitati Proximi, quem juvare tenemur
in ejus necessitate gratis, maxime sine nostro damno,
ut supponitur in presenti. Sive enim pecunia o-
tiosa jaceat apud Petrum divitem, sive cum in-
dustria Pauli (cui concessa est ad tempus) acqui-
rat aliquod lucrum, nullum exinde damnum oritur
Petro Mutuanti.

Excipe tamen hos duos casus: 1. Si non red-
deretur pecunia statuto tempore, tunc ut supra di-
ctum est in pœnam Mutuatarius juxta pactum, ul-
tra sortem aliquid plus reddere tenetur, quia ex
tali dilatione potuisset Mutuans habere aliquod da-
mnum; nam pecunia quæ hoc anno est otiosa, fu-
turo poterit esse necessaria Mutuanti. 2. Si non red-
deretur ejusdem ponderis aut monete.

33. *Nota II.* Quod dum Mutuans recipit Pro-
visionem

visionem ex aliquo iusto titulo vg. damni illati, aut lucri cessantis &c. non debet plus exigere à Mutuatario, quam pro certo prævitet sibi lucrum cessare, aut damnum inferri. Ex qua doctrina habet Confessarius iudicium, quod inter Mercatores, qui continuò pecuniâ mercantur, potest aliquando iuste exigi à cento quindecim, si Mutuans certo speraret per suam pecuniam, quam alteri Mutuo dedit, tantum pretium aut plus lucraturum. *Ratio est:* quia nemo tenetur alteri subvenire cum damno proprio. Ut supra dictum est.

34. *An licitum est ex Provisionibus derelictis apud Debitorem, iterum alias Provisiones recipere, adiungendo illas Capitali summe?*

Antequam respondeam, talem breviter pono Casum: Petrus dedit Paulo mutuò florenos 1000. ut singulis annis per centū solvat; Paulus vel ob inopiâ, vel quia veracitatis non tenax non reddebat per aliquot annos provisionem Petro, adeo, ut per quinque annos excresceret debitum illi reddendum 1500. Quæritur an Petrus poterit licitè exigere à Paulo, non tantum mille florenos Capitales & 500 de provisione, sed etiam ab his 500. florenis re-tentis apud Paulum provisionem extorquere? Hoc adnotato.

R. I. Adesse Legem Civilem L. 29. C. De Usuris. id prohibentem ac statuentem; *Ut nullò modò Usurâ Usurarum à Debitoribus exigantur.* Et: *Quapropter hac aperitissima Lege definimus: Nullò modò licere cuiquam Usuras præteritis temporis vel futuri in sortem redgere, & earum iterum Usuras stipulari.* Hæc tamen Lex non est ubiq; recepta. Vel si foret recepta, intelligi debet de Usuris proprie dictis, quæ sunt lucrum ex Mutuo præcisè proveniens, sine ullo alio iusto titulo damni

damni emergentis, aut lucri cessantis, quæ Usura licet Lege naturali & Divina sit illicita, tamen in pluribus Regnis, propter aliud malum toleratur, sicuti Lupanaria, & alia hujusmodi illicita.

By. II. Loquendo de provisionibus justis, prout in præsentis quæsito accipitur; probabilius licitum esse. *Ratio est:* quia si Paulus Debitor solvisset per annum Petro taxatam provisionem, potuisset hic iterum sibi hac pecunia aliquid lucrari, alteri v.g. Mutuo dare ad provisionem, adeoque resartiendo damnum suum & lucrum cessans, potest licite ab his 500. florenis, qui debentur Petro titulo provisionis, aliud interesse, sive provisionem exigere. Tum quia videmus experientiâ, quod Petrus accipiens mutuo à Paulo centum millia, si post annum non reddit ei summam, neq; decem millia provisionis, solet dare aliud scriptum pro sequenti anno, ac si accepisset à Paulo centum & decem millia, adjungendo provisionem annuam Capitali.

35. *An licitum sit accipere provisionem in antecessum pro futuro tempore anni, statim dum datur Mutuo Capitale?*

By. Illicitum fore. *Ratio est:* quia nullus titulus justus potest haberi talis receptionis, siquidem Mutuans etiam si operaretur suâ pecuniâ, non potuisset tam repente ac brevi tale habere lucrum ex illa. Tum quia Mutuatarius habet injuriam, quia per annum hac provisionis pecunia potuisset aliquid lucrari. Talis provisio à Polonis vocatur Vulgo *Zgory promizya*.

36. Pro Complemento ac praxi, notet Confessarius; quod Usura proprie dicta quæ habetur præcise ex vi Mutui sine aliquo justo titulo (de quo dixi supra Num: 26.) semper illicita, & talis

talis tenetur ad restitutionem, quia rem alienam accipit invito rationabiliter Domino.

Neg; de facili excusari in Confessione possunt Usurarii eo, quod concedentes pecuniam, sponte offerant lucrum ex vi Mutuo acceptæ pecuniæ. *Ratio est*: quia tales cum sint necessitate pressi, coguntur promittere Usuram, adeoq; non libere.

Reliqua de Usuris si vult Lector, videat in Jure Can. Lib. 5. Decret. Tit. 19. præsertim §. 2.

Census.

37. *Quid est Census?*

R. Est jus Contractu aliquo institutum percipiendi annuam pensionem ex re vel Persona alterius. Census populariter dicitur Pensio: in rigore tamen est potius jus ad pensionem.

38. *Quæ est differentia inter Census & Mutuum?*

R. Hanc esse duplicem. 1. Quia in Mutuo debet reddi res similis in specie, & bonitate, in Censu vero non tenetur Censuarius reddere sortem, sive Capitaletn summam, sed tantum annuam pensionem. 2. Quia in Censu emitur Jus percipiendi certos fructus, in Mutuo vero nullum tale Jus emitur.

39. *Quotuplex est Census?*

R. Duplex. *Reservativus & Consignativus*. Primus habetur, dum quis rem suam pleno Jure Domini transfert in alium, donando, legando, vendendo, aut permutando, servata sibi annua pensione, ex re illa præstanda. *Consignativus est*. Dum quis super bonis suis, quorum Dominium directum ac utile retinet, vel etiam super Persona sua, alteri Jus pensionis annuæ consignat. Exemplum utriusq;

utriusquē sit: si v.g. Petrus dat pecuniam ad eversionem v.g. Paulo, donando illam Ecclesiæ, quousquē tamen vixerit, relinquit ex illa sibi annuam pensionem, facit Censum Reservativum, eo quia reservat sibi fructum ex re sua jam donata alteri, aut vendita. Si vero summam apud se retineat, & solum consignat Ecclesiæ v.g. pensionem ex illa annuam, facit Censum consignativum.

40. Census Consignativus, alius est *Realis* qui fundatur supra rem v.g. agrum, domum &c. Et alius *Personalis* qui fundatur supra Personam quæ se obligat ad annuam alteri pensionem, sine ordine ex qua re solvenda sit pensio; an scilicet ex summa Capitali; an potius ex rebus immobilibus, uti agro, domo, &c.

41. Item ratione temporis dividitur Census in *Perpetuum* & *Temporalem*. Primus in perpetuum fundatur. Secundus ad certum tempus. His additur alius *Usitatus* Census, qui constitui solet à tempore Fundatoris vitæ, & hic vocatur *Vitalitius*.

42. *An isti omnes enumerati Censūs sint liciti absq; Nota Usuræ?*

R. Affirmativè, ut docent communiter Doctores. Et colligitur ex *Extravag. Martini V.* ac *Calixti III.* quorum Constitutiones habentur in *Jure Can. Tit. de Emptione & venditione.*

43. *Quæ Conditiones requiruntur ad Contractum Censualem justum & licitum?*

R. I. Jure naturali requiruntur tres sequentes. 1. Ut Census constituatur in re frugifera. 2. Ut justo pretio Census vendatur & ematur. 3. Quod si res Censui subjecta pro parte aut ex toto pereat, vel in perpetuum infrugifera reddatur, etiam Census ipse pro rata juxta commensurationem

nem pro parte aut ex toto peribit.

R. II. Præter has tres Conditiones Jure naturali requisitas, sunt aliæ Jure Ecclesiastico descriptæ, quæ habentur in Bulla Pii V. quæ incipit: *Cum onus Apostolicæ*. Ut videre est Tom. 2. *Bullarii Romani* Const. 76. ejusdem Pii V.

ARTICULUS VIII. *De Restitutione.*

1. Sicuti sunt bona aliena triplicis generis, nempe bonum fortunæ, vitæ, & Famæ; ita horum Restitutio pariter triplex assignari debet. Quantum tamen ad Restitutionem Famæ dicetur specialiter Articulo XI. nunc vero de Restitutione fortunæ & vitæ in præsentem breviter aliqua adnotare placebunt. Porro nomine vitæ intelligitur Sanitas per mutilationem aut vulnerationem laesa.

2. *Unde dicatur & quid sit Restitutio?*

R. I. Restitutio dicitur à *Rei restitutione* in pristinum statum, ita, ut illa res quæ aliquo injusto titulo fuit alteri ablata, per Restitutionem restitatur Domino proprio.

R. II. Restitutio est: Actus justitiæ, quo fit alienæ rei redditio, vel damni injuste illati compensatio. Ita communiter Doctores.

3. *Quo Jure est debita rei alienæ Restitutio?*

R. Jure naturali & Divino: juxta illud: *Quod ubi non vis, alteri ne feceris*. Jure autem Divino imponitur Restitutio rei alienæ Exod. 20. per illud Divinum Præceptum: *Non furtum facies*. Ut supra dictum est,

4. *Quæ sunt Causæ faciendæ Restitutionis?*

R.

R. Generaliter sunt duæ. Una Ex parte rei acceptæ sive possessæ, quæ Domino suo restitui debet. Altera Ex parte injustæ acceptionis sive damnificationis.

5. Quid sit Obligatio Restitutionis in solidum?

R. Cum communi DD. intelligitur illa obligatio, qua quis efficaciter ad furtum vel damnum alterius cooperans obligatur ad restituendum totum id, respectu cuius erat causa efficax. Unde Ly in solidum, idem sonat ac totum.

6. Quam tentantur ad Restitutionem in solidum?

R. Non tantum illi qui physice damnificarunt Proximum, sed etiam illi qui moraliter erant cooperantes aliquo ex novem modis, superius enumeratis. Ratio habetur ex illo Apostoli ad Rom: 1. Non solum qui talia agant, sed etiam qui consentiunt facientibus.

7. Quo Ordine tenentur ad Restitutionem cooperantes ad damnum Proximi?

R. I. Hoc ordine. Cum Lessio Lib. 2. C. 13. quantum attinet ad sex positivos cooperationis modos, tenetur: Jubens, Consulens, Consentiens, Laudans, Rectpiens, & Participans, ad Restitutionem totius damni illati, respective cuius fuerat causa efficax.

Ex quo deducitur: Quod si fur aut alio modo injuste damnificans habuerit ante cooperationem Jubentis, Consulens, &c. efficacem voluntatem damnificandi Proximum, ad nullam Restitutionem tenetur Jubens Consulens &c. Quod si fur habuit intentionem auferendi v.g. decem Hungaricos, & Petrus consuluit ei ut acciperet 20. tenebitur Petrus Consulens ad Restitutionem 10. Hungaricorum, quia solum fuit causa efficax respectu ho-

rum. Qua Regula facile judicabit Confessarius de aliis similibus.

§. II. Quantum attinet ad tres negativos modos cooperationis ad damnum Proximi, tenetur solum protunc ad Restitutionem damni in solidum *Matur, non Obstant, non Manifestans*, dum ex officio obligatur, & quidem ex gravi culpa ad impediendum damnum Proximi, quod sibi bene notet Confessarius. Nam si ex officio non obligatur, sed tantum ex Charitate ad impediendum damnum Proximi, peccat quidem juxta gravitatem damni illati, non tamen tenetur ad Restitutionem. Ut notat Lessius loc: supra Cit.

Ex Officio tenetur Superior, Judex & Custos ad impediendum damnum Proximi. Nomine autem Custodis intelliguntur servi Domestici, & Milites Custodientes Domus aut Civitatis integritatem & pacem.

Ex qua Doctrina in praxi multi solvuntur Casus, quos facile resolvet Confessarius, si immediate dicta in mente retineat. Omittuntur autem prolixi Casus, qui particularem solum quietant difficultatem: Ex Regula vero Universali sufficienter divisa, & distincta, singulae difficultates facile solvi possunt, ut consideranti patet.

§. III. Quantum ad ordinem Restitutionis, *Nota*: quod per *Ordinem* non intelligitur hic prioritas temporis, sed obligationis, ut communiter notant DD. Porro hoc Ordine facienda est Restitutio damni injuste illati. I. Ille qui physice infert damnum, si scilicet sit Juris sui Dominus; Nam si sit Miles aut servus, vel subditus, & ad mandatum Ducis vel Domini sui intulit alteri damnum, pro principali obligatur ad Restitutionem jubens, ut de se patet, Si vero sit damnificans physice

sicè, Juris sui Dominus, & non habeat unde restituat damnum, tenetur ad Restitutionem, 1mo. Jubens, 2do. Consulens, 3^{io}. Consentiens, & sic deinceps omnes positive influentes; postremo autè negative; scilicet: Mut^o, nō Obstant, & nō Manifestās ex Officio ad id obligatus. Ut notat La Croix 13 p. 2. n. 63. Quod si res ablata nendum sint consumptæ, & apud recipientem depositæ, hic ante omnes tenebitur rem alienam restituere, ut dictum est n. 4.

8. *Quid si res ablata pereat apud furem, vel alio modo injuste damnificantem?*

R. Adhuc talis tenetur ad Restitutionem. Ut docet D. Thomas 2. 2. q. 62. Art. 6. *Ratio est*: quia Restitutio generaliter oritur vel ex parte rei alienæ, vel injustæ acceptionis, sive damnificationis quod in casu haberetur.

9. *Quid, si res ablata peritura foret pariter apud suum Dominum sicuti apud furem, teneaturne fur ad Restitutionem?*

R. I. Hæc quæsitio multi Casus quietari ac proponi possunt, de quacunque damnificatione Proximi, sive per furtum, sive per incendium voluntarium Domûs, Horrei &c. Quæritur enim universaliter: & quidquid resolvitur in communi, prudens Confessarius ad Casum in particulari applicare poterit.

R. II. Ad quæsitum: si res furtiva, vel alio modo injustè accepta aut destructa certo fuisset peritura apud Dominum vg. inundatione aquarû, incendio, aut incurfione hostium, vel alio quocunq; modo, fur sive damnificans peccavit quidem mortaliter, sed ad Restitutionem rei illius non tenetur. Ita Lessius. Sylvester. Covarruvias & alij. *Ratio est*: quia in tali casu nullum notabile damnum Domino illius rei accidit, eo quod perierit apud iniquum

iniquum raptorem, furem &c. & non apud ipsum. Secus dicendum, si dubium sit, an fuerit peritura, nam in dubiis standum est, pro parte & certitudine proprii Domini.

10. *Quæ Regula observanda sunt in Restitutione?*

R. Juxta V. Scotum in 4. D. 15. q. 2. in hac difficultate tres observari debent Regulæ.

Prima Regula est: quod restitutio imprimis facienda est proprio Domino sive damnificato, si possibile est; id est: Si ille quidamnum intulit, novit eum, & habeat ipsum præsentem, vel eidem mittere possit absq; majori incommodo, aut expensa, quàm illud quod mittendum foret.

Secunda Regula est: Si sit impossibile Restitutionē facere ipsi damnificato, quia v.g. mortuus est, restituendum erit ejus Hæredibus seu propinquis. Quæ Regula bene adnotanda est à Confessariis; nā sæpius Pœnitentes mortuò damnificatò putant se esse liberos à Restitutione damni, vel si sint prompti ad faciendam Restitutionem; sæpius Confessarii omissis propinquis & Hæredibûs, solent assignare Restitutionem ad pias Causas, puta in Sacrificium Missæ, pro anima Defuncti, quod non est faciendum, quia jus naturæ prævalet piis Causis, ideo hoc Jure naturali prius facienda est Restitutio Hæredibus si potest faciliter, quàm ad pias Causas.

Tertia Regula est: Quod si Hæres sit mortuus, aut ignotus, vel longe distans, ad quem impossibile fuerit devenire Restitutionem, tunc ultimo restituendum est Causis piis vel pauperibus.

11. *Quid si damnificans sit pauper, teneturne in Casu tertia Regula restituere pauperibus?*

R. Potest etiam illi Confessarius tanquam pauperi hanc Restitutionem applicare, cum injuncti-

one

one precum, sicuti pro eleemosyna solent facere alii pauperes.

12. *Quid faciendum, si Dominus rei, damnificatus, putetur esse mortuus, vel sine regressu distans & Restitutio fiat pauperibus?*

R. In tali Casu si fuit Restitutio ad pias Causas, rei immobilis & usu non consumptibilis, tenentur ipsi pauperes vel Ecclesia, non obstante quod sint bonæ fidei possessores restituere Domino. Ut docet Reiffenst. cum aliis.

Meo tamen iudicio prius consulendus est Dominus cui deberet fieri Restitutio, an tali Restitutioni in pias Causas sponte anuatur, neque? sic enim multa vitarentur incommoda & jurgia: Ut de se patet. Quod si autem res illa pauperibus restituta, fuerit usu consumpta amplius non maneat, nec damnificans, nec ipsi pauperes tenentur aliquid Domino comparenti restituere.

13. *Quid observandum est in Restitutione illius rei, quam Possessor bona fide apud se retinuit?*

Antequam respondeam Prænotandum est, quod bonæ fidei possessor rei alienæ potest considerari dupliciter: vel enim ex hac re ditior factus est, vel non. Item, aut res illa conservatur in specie, vel est consumpta ante tempus, cognitionis quod sit res aliena. Hoc prænotato.

R. I. Ad quæsitum cum distinctione. Si bonæ fidei Possessor retinet rem alienam in specie, postquam devenerit in cognitionem quod sit res aliena, tenetur ad Restitutionem illius proprio Domino. Si vero illam rem bona fide alienavit vel consumpsit, neque ex hac alienatione factus sit ditior, non tenebitur in conscientia. Ita Reiffenst. cum aliis.

R. II. Quod si ex re aliena apud se retenta, ditior factus sit, non tantum tenetur restituere rem

illam Domino proprio, sed etiam lucrum illud ex eadem emergens, & præsertim illud quod sine industria & labore talis Possessoris evenit. Sæpius enim contingit, quod Petrus habens sibi bona hæreditaria relicta à Patre suo, bona fide illa possidet, ignorans esse aliena; successu vero temporis, cognoscit esse aliena; successu vero temporis, cognoscit esse aliena ex documentis, aut aliis scriptis, vel relationibus alienius fide digni. In quo casu licet Petrus non citaretur ad iudicium & forum contentiosum, ab hæredibus illorum bonorum, quæ hucusquæ rectâ conscientia tenuit, à Confessario tamen compellendus est, ut illa restituat. Et si aliquas Juridicas excusationes daret v.g. si sine strepitu Juris restituisset illa, potuisset ab aliis hæredibus pertinentibus habere vexationem & incommodum. Tunc prudens Confessarius assignare ei debet, manifestationem omnibus Hæredibus, aut aliquo modo pertinentibus ad illa bona, quod non sunt ejus proptia, sed ad illorum familiam pertineant, ut sic ipsi inter se disjudent, cui nam restitui debeant. Quod si Petrus amore bonorum alienorum quæ pacifice possidet, seductus, nihil horum paratus sit facere, non erit absolvendus. *Ratio est:* quia hoc ipso non præsumitur habere rectam dispositionem ad absolvendum. Ut de se patet: cum rem alienam injuste possidet. Hic Casus frequens solet esse in Polonia; ubi putatur res juste possideri, quousquæ à iudicio contentioso Restitutio non determinetur.

R. III. Quotiescunquæ aliquis possidet bona aliena, cum dubia conscientia, an sint propria vel aliena? post cognitionem certam & evidentem, quod sint aliena, non tantum tenetur in conscientia reddere bona illa Domino proprio, sed etiam lucrum ex illis emergens, retenta sibi parte, quæ evenit

evenit ex industria & labore ejus. Quod maxime certum est quando tale dubium non curavit depone-
re, & consulto omittebat ad notitiam evidenti-
orem rei devenire, sic enim habuit affectum du-
bium.

In præsentī difficultate & quæsito, prudentio-
rem oportet esse Confessarium, ac multis necesse
est uti interrogationibûs, ut intelligat in quo stato,
& cum qua fide & conscientia Pœnitens hucusquē
retinuit bona aliena; Deinde Confessarius non con-
formet in præsentī negotio Judicium Sacramenta-
le foro contentioso Civili: nam in Jure Civili non
adjudicantur bona proprio Domino reddenda, ni-
si documentis & scriptis comprobentur. In Con-
fessione vero & conscientia unusquisquē tenetur
reddere rem alienam, quam primum cognoscit
non esse propriam.

14. *Quando facienda est Restitutio?*

R. Regulariter juxta communem DD. sen-
tentiam Restitutio facienda est, statim quam pri-
mum commodè fieri potest. *Ratio est;* quia resti-
tuere, est actus Præcepti negativi, quo tenemur
non detinere alienum, Domino rationabiliter invito,
ac proinde obligat semper & pro semper.

15. *Quomodo peccat qui Restitutionem differt?*

R. I. Si differt absquē sufficienti causa ad aliud
tempus, solū venialiter peccat maxime si habet
voluntatem restituendi. & si per modicam illam
dilationem (ut supponitur) grave damnum non
inferatur Domino rei, cui facienda est Restitutio.
Secus vero, si magnum damnum ex gravi vel levi
dilatione inferatur.

R. II. Homines in periculo mortis existentes
non sunt absolvendi, si nolint statim Restitutionē
facere, sed illud onus Hæredibus imponant. Ita

La Croix, Molina, Tambur. & alii. *Ratio est*: quia sic Creditores suos exponerent periculo injusti damni, nam Hæredes præsertim Magnatum sapientes negligentes esse soleat in Restitutione suorum Antecessorum. Ut advertit La Croix L. 5. p. 2. n. 357. Excipitur tamen Casus, in quo moriturus statim non posset Restitutionem facere, sine periculo scandali, infamie, vel alterius gravis mali ut notant citati Doctores.

16. *Ex qua culpa oriatur Restitutio faciendâ?*

R. Ex culpa damni illati, sive per culpam Theologicam sive Civilem. Restitutio enim instituta est, ad resartendum damnum injuste Proximo illatum.

Damnum definiri solet; quod sit: Jactura data in bonis externis Proximi absquæ eorum usurpatione. Hæc autem definitio convenit damno sine ullo lucro damnificantis, ut solet fieri per incendium, occisionē vg. gregis &c. ad differentiam furis & iniqui Invasoris, qui solent usurpare sibi bona Proximi per modum lucris. Hoc autem *Damnum* non lucrosus dupliciter fieri solet. *imo.* destruendo Proximo id, quod actualiter aut virtualiter habet; vg. Domum Horreum incendiando, pecora occidendo, arbores, sylvam eradicando &c. *2do.* modo solet fieri damnum: impediendo Proximum ne aliquod bonum consequatur ex illa re quam possidet. Ut frequentissime contingit inter villanos Dominos quorum unus alteri vicino, formata prætensa impedit agrum ne seminetur ab illo, sed usque ad judicium deferatur ventilanda controversia de fundo.

17. *Qui nonteneantur ad faciendâ Restitutionē?*

R. Illi omnes qui cum culpa Theologica aut juridica, intulerunt damnum Proximo. Porro.

Culpa

Culpa Theologica tunc habetur in damno Proximo illato, quando quis vel ex directo nocendi proposito absquē iusta Causa damnum intulit, vel quando aliquo ex novem modis, iussione, consilio, &c. cooperatus est ad damnum Proximi.

Culpa Juridica sive Civilis est illa, quam Jus Civile pro Culpa adjudicavit. Ut v.g. si jumentum Petri absquē ulla ipsius Culpa occideret animal Pauli, aut segates depasceret; Jus Civile pro Culpa solet imputare Petro, & ad Restitutionem damni eam adstringere. Hæc autem differentia est utriusquē Culpæ quantum attinet ad Restitutionem faciendam, quod scilicet, qui intulit damnum Proximo per Culpam Theologicam, nempe deliberate, ac scienter, tenetur in conscientia ante sententiam Judicis ad Restitutionem. Qui vero in damno Proximi habet Culpam Civilem, solum post sententiam Judicis obligatur ad Restitutionem, præsertim si fuerit Culpa Civilis levis. Ita Lugo Lessius & alii.

18. *An illi tenentur ad Restitutionem qui Proximum impediunt in bonis consequendis?*

Ante Resp. Nota: Quod bona consequenda, aut sunt ex liberalitate consequenda. Ut si homo moriens, ex liberalitate Testamentò assignaturus est v.g. mille florenos Petro, aut Rex aliquam dignitatem; & Paulus persuasione impedit, sibi potius, vel Consanguineis suis hæc obtineri procurans. Hoc prænotato.

By. I. Si bona consequenda ex liberalitate impediuntur directè ab aliquo, hic tenetur quidem ad Restitutionem damni, sed non in solidum, seu non obligatur restituere ei totum illud bonum, nequē valorem æquivalentem, sed aliquam duntaxat portionem. Ita Cavellus. Scotus in 4. D. 15.

§. II. Si vero bona consequenda v.g. Petro, titulo iustitiæ debebantur; Paulus impediens directè, tenetur in conscientia ad Restitutionem in solidum boni illius habendi. *Ratio* habetur ex supra dictis: quia scilicet intulit damnum Petro, ad quod habuit Jus.

§. III. Si tandem v.g. Petro, aliquis collaturus fuit bonum aliquod titulo liberalitatis, Paulus impediens non animo nocendi, sed idem bonum sibi aut suis Consanguineis procurandi, ad nullam tenetur Restitutionem. Ita cum Scoto Loc. cit. Maiorius & alii *Ratio* est: quia quilibet habet jus naturale procurandi sibi magis bonum, quam alteri extraneo.

19. *Quenam sint Causæ excusantes à Restitutione?*

Ante Resp. *Nota*: Causas excusantes à Restitutione faciendâ, alias esse solum excusantes ad tempus. Ut est: Impotentia Debitoris propter inopiam, quâ hîc & nunc laborat. Postea vero, si habebit unde restituat, reviviscet obligatio Restitutionis. Alias vero esse excusantes in perpetuum. Quot autem huiusmodi Causæ sint, non concordant Doctores: Lessius Lib. 2. de Jure & just. Cap. 16. cum Medina enumerat 12. Gregorius à Valentia vult esse 15. Reginaldus usque 16. enumerat. Quidquid autem sit de numero certo, nos principaliôres discutiamus, quæ sequuntur.

20. *Prima* Causa excusans à Restitutione est *Impotentia sive inopia* Debitoris, quæ ab omnibus DD. admittitur. Et *Ratio* illius est: quia ad impossibilia nemo obligatur. Quod si postea Debitor ad pingviorem pervenerit fortunam, tenebitur ad faciendam Restitutionem, ut docent communiter DD. Excipitur ille, qui in extrema necessitate accepit

cepit rem alienam sibi extremè necessariam, quam consumpsit tempore extremæ necessitatis. *Ratio est:* quia in tali necessitate sunt omnia communia Jure naturali, ut supra suo loco dictum est. Quod si rem acceptam in extrema necessitate non consumpsit, tenetur illam in specie restituere proprio Domino. Ita docet cum aliis Lessius L. 2, C. 16.

21. *Secunda Causa* excusans à Restitutione est: *Periculum infamiae*, & multò magis *vita vel membrorum*. Quæ Causa pariter sicuti & prima excusat solum ad tempus, nam quando cessabit tale periculum, cessabit etiam & illa Causa excusans.

In tali autem Casu juxta D. Thomam & alios poterit Confessarius dare modum restituendi sine periculo famæ, vel vitæ, ponendo clam rem in loco debito ac securo, ut ad Dominum perveniat. Vel etiam per subordinatam Personam secretam ut Confessarium proprium. A quo ut notat Navar: Cap. 17. *Manual.* num. 67. potest juste exigere, ut singrapha recipiat à Creditore, quod talem & talem summam per Confessarium receperit, quæ Schedulâ reddenda erit secretò ipsi Debitori Pœnitenti. *Ratio est:* quia sic providetur securitati ipsius Pœnitentis.

Quod si illa Persona intermedia defraudaret Debitorem, nequè rem ab illo restituendam redderet, proprio Domino, non per hoc cessabit Obligatio primi Debitoris. Ut docet Lessius & Layman. *Ratio est:* quia pro tunc non res Creditoris deperderetur, cui facienda est Restitutio; sed ipsius Debitoris, qui tenetur ad Restitutionem.

22. *Tertia Causa est: Condonatio* Creditoris, quæ si erit absoluta, excusabit in perpetuum; si vero conditionata, quousquè non habebit Debitor unde reddat, erit solum ad tempus excusans.

23. *Quarta* Causa excusans à Restitutione est: *Si res restituenda sit Creditori nocitura.* Nam si vg. Petrus haberet depositum gladium apud Paulum, tandem factus amens aut furiosus, vel irā vehementi præoccupatus, vult sibi gladium aut arma hic & nunc restitui, ut aliquem lædat, aut occidat, in tali casu Depositarius, non tenetur mox gladium restituere, sed oportet ejus Restitutionem differre,

24. *Quinta* Causa excusans à Restitutione est. *Præscriptio, sive Usucapio,* quæ est: Acquisitio Domini rei alienæ per possessionem ejus certo temporis spatio legibus definito continuatam.

Ad hanc Præscriptionem requiruntur tres conditiones. 1. Bona Fides; ita ut Possessor rei alienæ putet esse rem propriam. 2. Titulus ad illam rem, saltē probabiliter præsumptus, successionis, donationis, vel emptionis. 3. Continuatio possessionis per certū tempus à Lege præscriptum. Exemplum hujus præscriptionis sit vg. Post hosticum Chmielnicki in Russia; Petrus revertens in Russiam, possedit bona Fide prædium, Dōmum, vel agrum &c: putans esse hanc Hæreditatem Patris sui ante hosticum; quæ bona tenuit in pacifica Possessione ad annos vg. 30. juxta Leges; Tandem post illud tempus, citat Petrum proprius Hæres illius fundi. In tali Casu, si Hæres fuit per illos 30. Annos vicinus Petro in eodem territorio, non tantum in foro conscientie, non tenetur ei Petrus reddere illa bona immobilia, sed etiam in foro contentioso. Ut docent communiter Juristæ & Casuistæ.

Dicitur *Præscriptio* à præscriptione Legis. Vocatur etiam *Usucapio* eo. quia Usu capiuntur res alienæ per illam.

Quodnam tempus præscribatur à Lege, ut res aliena usucapiatur, & amplius Domino non reddatur.
Ante-

Antequam Resp: Nota: quod res alienæ, aliæ sunt *Mobiles* ut pecunia, jumenta, vestes &c. aliæ *Immobiles* ut Domus, villa, agri, prædia, hortus &c: Item Personæ illæ, Possessor scilicet rei alienæ, & Dominus ejusdem rei sive Hæres, possunt considerari dupliciter, aut enim sunt sibi præsentēs in eodem districtu, aut Villa vel Domo. Aut absentes. Hoc adnotato certum est, quod majus spatium temporis requiratur circa rem immobilem per Usucaptionem appropriandam, quam mobilem. Item inter absentes, quam præsentēs. Juxta Statutum à Lege Civili Lib. 1. *De Usurpat.*

By. I. Pro rebus mobilibus privatorum, cum titulo Possessorum, præscribitur à Lege spatium trium annorum. Sine titulo vero requiritur spatium 30. annorum. Ita communiter Doctores.

By. II. Pro rebus immobilibus privatorum cū titulo, requiritur spatium annorum 10. inter præsentēs. Inter absentes autem 20. annorum. Sine Titulo autem tam inter absentes quam præsentēs, requiruntur anni 30. Ita Com: Sent. ex Lege *Citi De Usurp.* Additur autem notanter: *Privatorum*, quia ad possidenda bona Communitatum majus spatium requiritur. Respectu enim bonorum Communitatis Civilis, sive secularis, cujuscunq; etiam cū titulo requiruntur 30. anni. Respectu bonorum Ecclesiæ Religiosorum, aut Patrimoniorum. Principi, Jure antiquo requirebantur centum anni. Modo vero novella Lege *iii. Cap. Unico* sufficiunt 40. anni.

Ad quid instituta est Lex Præscriptionis Bonorum?

By. Juxta Legem Lib. 1. *De Usurpat.* Hæc Lex instituta tam à Jure Civili, quam Ecclesiastico, in hunc finem, ne incerta essent semper rerum

Dominia

Dominia, & infinita orirentur lites, circa earum proprietatem. Tum etiam propter addendum calcar negligentibus Hæredibus qui per longum tempus etiam scientes, non prosequuntur suam injuriam. Unde in Regno Poloniæ idcirco *Manifestationes* introductæ sunt, ut per illas, & si hic & nunc non posset perveniri ad Judicium Rei, saltem manifestando, habeatur lis incepta.

Nota: Quod si Hæres Bonorum manifestaretur intra illud tempus à Lege statutum, contra Possessorem, aut ipse Possessor aliunde certò sciret rem aut fundum esse alienum, tenetur in conscientia manifestare Hæredi & reddere. Et si consultò expectaret usque ad tempus in Jure præscriptum non debet absolvi, nisi reddat. Ut communiter docent Doctores.

25. *Sexta* Causa excusans à Restitutione est: *Compensatio*, si videlicet quis abstulit tanti pretii rem ab altero, quanti sibi debebatur solvi ab illo. Ut autem talis compensatio sit licita in foro conscientiæ, requiruntur quinque conditiones.

I. Ut debitum sit certum, & ex justitia reddendum.

II. Ut res propria alio modo non possit recuperari, aut cum summa molestia, nisi per talem compensationem.

III. Ut non fiat compensatio in re alterius, sed in re propria ipsius Debitoris.

IV. Ut in compensatione non plus accipiat quam debetur, quia alias excessus foret contra justitiam & in conscientia restituendus.

V. Ut taliter sibi compensans, attendat, ne illius compensatio, alteri tanquam furtum imputetur, quod sæpissime evenit; maximè in Aulis, in quibus, Petrus ex servis unus, compensavit sibi debitum

bitum salarium per acceptionem v.g. centum florenorum, & Paulus innocens ex sola suspicione à Domino tanquam fur torquetur & punitur. Si enim id videret Petrus, & antequam deveniret ad grave damnum innocentis vitæ aut famæ, non restitueret clam Domino, teneretur ad compensandam injuriam innocenti illatam.

26. *Septima* Causa excusans à Restitutione est: *Ignorantia* Invincibilis Damnicantis, quòd sit res aliena. *Ratio est:* quia talis ignorantia sicuti excusat à peccato, ita etiam à Restitutione.

27. *Octava* Causa est: *Dubium* quòd possidens rem alienam, etiam adhibita sufficienti diligentia, an sit res propria vel aliena, non potest deponere; talis non tenetur ad Restitutionem. *Ratio est:* quia in dubio melior est conditio possidentis, juxta Regulam 65. Juris.

Quæ Causa ac Regula inservire potest etiam in dubio circa injustam damnificationem suborto, nam juxta Lessium Lib. 2. C. 13. n. 38. Communis sententia Doctorum est: si quis solum dubitet utrùm causa damni fuerit, v.g. an suo consilio vel laude alios efficaciter promoverit ad damnum Proximo inferendum necne? talis non tenetur ad Restitutionem, cum in dubio melior est pars possidentis. Quòd tanquam pro generali Doctrina notet sibi Confessarius.

Plures alias causas solent adducere Casuistæ, excusantes à Restitutione facienda, sed præmissæ sunt principales, aliæ vero raro in praxi solent occurrere, & potius ad forum contentiosum pertinere videntur, adeoque illas consulto omisi, ut locum cedant aliis magis scitu necessariis.

28. *Quæ Regula generaliter in Restitutione observanda sunt Confessarios*

R. Juxta Layman & V. Scotum in 4. D. 15. q. 2. sunt hæc duæ: Prima est: *Nemo tenetur restituere cum suo notabiliter detrimento majore, quam sit Creditoris commodum.* Secunda Regula est: *Quotiescunq; Dominus sive Creditor rationabiliter contentus esse debet, ut Restitutio differatur, potest differri quamvis ille invitus sit.*

Et hæc sufficiunt de Restitutione dicta, quia jã alibi supra de hac materia adduxi, loquendo de materia Sacramenti Pœnitentiæ.

ARTICULUS IX. De Octavo Præcepto Decalogi.

1. *Quod est Octavum Præceptum Decalogi?*

R. Juxta illud Exodi 20. est hoc: *Non loqueris contra Proximum tuum falsum testimonium.* Hoc Præcepto juxta communem DD. sententiam, non tantum prohibetur falsum Testimonium quod mendacium includit; sed etiam Detractio, Contumelia, Convitijs, Irrisio, Susurratio, & omnis injustitia ac injuria, quæ Proximo verbis inferri potest. Ut notat D. Thomas 2. 2. q. 12. A. 6.

1. *Quid est Fama & Honor?*

R. Quamvis Fama & Honor confundantur ad invicem juxta vulgarem sermonem, in rei tamen veritate, non sunt idem, Nam *Fama* consistit in anteriore opinione. & dum exit in opus externum, dicitur *Laus.* *Honor* vero, consistit in externa significatione nostræ existimationis de excellentia alterius. Quantum autem ad Definitionem. *Fama bona* est: Communis opinio virtutis, sapientiæ, & rerum præclare gestarum alterius. *Honor* vero est: Testimonium excellentiæ alterius.

Detra-

Detraçtio.

3. Quid est Detraçtio?

R. Juxta communem sententiam est: alienæ famæ occulta & injusta læsio sive denigratio. Ex qua definitione duo requiruntur ad Detractionem. 1mo. Ut dicatur aliquid quod injuste lædat famam Proximi quam possidet. 2do. Ut fiat occulte, id est non præsentē illo cui fit Detraçtio, ad differentiam contumeliæ quæ est ad coram.

4. Quot modis solet fieri Detraçtio?

R. Duobus. *Directe* videlicet, & *Indirecte*. Ut docet D. Thomas 2. 2. q. 73. Art. 1.

Directe Fama lædi potest his quatuor modis. 1. Imponendo crimen falsum. 2. Amplificando sive exaggerando crimen verum. 3. Revelando crimen occultum. 4. Sinistre interpretando opus bonum, aut saltem indifferens alterius.

Indirecte etiam Detraçtio contingit quatuor modis. 1. Negando recte facta vel dotes alterius. 2. Illa extenuando sive minuendo. 3. Facendo bona alterius eo loco & tempore, quo silentium tale, alii interpretantur tacitam vituperationem illius de quo est sermo. 4. Simulatè & frigide laudando alterum, ita, ut simulet se quidem laudare eum, nihil tamen adfert laude dignum. Omnes isti octo modi, his versibus explicantur.

*Imponens, Augens, Manifestans, in mala Vertens.
Qui negat, aut minuit, reticet, laudatq; remissè.*

5. Quale est peccatum Detraçtio?

R. Ex genere suo est mortale, sive sit facta viventis, sive mortui. Et quidem juxta DD. gravior est peccatum furti, levius vero homicidii. *Ratio*

est:

est quia Bonum Famæ est præstantioris Ordinis, quam Bonum Fortunæ: Juxta illud Proverb. 22. *Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ.*

Dixi notanter mortale *Ex genere suo*, quia detractio sæpius solet esse veniale peccatum ex duplici capite; vel ob levitatem materiæ, vel ob imperfectiorem Actûs.

6. *Quando Detractio censenda est materia levis & quando gravis?*

R. Tunc est *Levis*, quando pensatis omnibus circumstantiis, solummodo vim habet, similis conditionis homines (ei cui fit Detractio) leviter contristandi, seu levem dolorem causandi, neque per hoc amicitiam dissolvendi. Tunc vero est *Gravis*, quando vim habet & amicitiam dissolvendi, & gravem dolorem inferendi.

Universaliter exinde Confessarius poterit devenire, an Detractio fuerit gravis vel levis, si considerabit conditionem, dignitatem, & statum ipsius læsi sive detracti; an scilicet ex tali Detractione graviter vel leviter contristaretur, si ei ad oculum similia verba proponerentur. Neque hic præcisè consideranda est gravitas peccati alterius revelati, sed potius Persona detracta; nam si Militis simplicis revelaretur v.g. fornicatio aut furtum, non ita gravis haberetur Detractio; quam si viro honesto impone mendacium, ita, ut apud audientes minueretur ejus veracitatis existimatio.

7. *Quotuplex est Detractio?*

R. Duplex. *Materialis & Formalis*. Prima habetur, quando quis non intendit lædere famam Proximi, sed ex quadam loquacitate narrat peccata vel defectus ipsius, unde læderetur bona fama ejus. *Formalis est*; quæ fit ex intentione & proposito

sito alienam famam denigrandi.

Detraçtio Formalis, est mortale toties, quoties detrahens intendit graviter denigrare famam Proximi, etiamsi talis denigratio non sequatur propter aliquam circumstantiam vg. quia detrahens non est dignus fide.

Materialis vero detraçtio, licet tam perfectum voluntarium non habeat sicuti formalis nocendi famæ Proximi, & ideo sæpius excusatur à mortali, si tamen cum reflexione oblocutio fiat alterius, in re ei nocitura graviter, juxta conditionem læsi, erit mortale. *Ratio est:* quia in tali casu licet non intendatur expresse læsio Proximi, in causa tamen & implicite hoc ipso intenditur.

8. *An licitum sit aliquando revelare crimen occultam Proximi?*

R. Licitum fore præsertim in his casibus. 1. Si quis post Fraternali correctionem patefaceret Testibus vel Superiori Crimen Fratris sui in bonum ipsius, ut scilicet emendetur. 2. Licitum est etiam propalare crimen alterius, ad impediendum notabile damnum Proximo, vel toti alicui communitati. 3. Quando agitur de officio conferendo, aut Matrimonio contrahendo, vel de Religione suscipienda, possunt justa impedimenta etiam occulta manifestari, si ex illis notabile incommodum prævideatur secuturum. 4. Si quis fictis virtutibus famam sibi paravit cum damno aliorum: Uti est Medicus Advocatus, Confessarius &c. Licitum est ejus simulationem manifestare, si certo de illa constet. *Ratio est:* quia ejus simulatio caderet in detrimentum multorum; porro bonum commune est præferendum particulari famæ unius hominis. Ita Lessius Lib. 2. Cap. 11.

9. *An coram aliis audita & aliorum dicta referens de Proximo suo, sine affirmatione & subdubio, an sint certa, peccet mortaliter & teneatur ad Restitutionem?*

R. Cum Scoto in 4. D. 15. q. 4. quem sequitur Layman, quod si quis non imponit crimen in publico alteri, sed murmurat & indiscretè loquitur, vel alicui coram multis narrat, non tanquam sibi certum, sed sic se audivisse &c. non peccat graviter. *Ratio est:* quia ex natura suæ loquelæ non aufert bonam famam Proximi, nam si audientes firmiter credant illius dictis id ex eorum levitate procedit. *Qui enim credit cito, levis corde est.* Ecclesi. 19.

Notat tamen V. Scotus loc. cit. in similibus locutionibus debere esse quemlibet cautum, ne coram Pusillis talia loquatur, qui sunt nimis proni ad credendum. Quod si fiat animò malo talis oblocutio nocendi Proximo, non excusatur à mortali, etiamsi narret similia verba ab aliis audivisse. *Ratio est:* quia talis licet fidem non haberet, tamen peccaret contra Charitatem Proximi. Si tamen loquatur ex garrulitate, non excedit peccatum veniale; juxta eundem Scotum. *Ratio est:* quia lingua nostra est in lubrico posita, & *Sicut quis verbo non offendit, hic perfectus est Vir Jacobi Cap. 3.*

10. *An qui detractorem audit peccet, mortaliter, & ad restitutionem fame teneatur?*

Ante Resp. Prænotandum est, quod audiens detractionem, dupliciter considerari potest. aut enim sibi complacet in illa, & ideo tacet. & aliquando risu & gestu annuit Detractori. Aut sibi in illa non complacet. Item si in tali sibi non complacet. Aut corrigit Detractorem, aut tacet, neq;

pro

pro hac neq; pro illa parte annuendo. De his omnibus cum distinctione Respondendum est.

R. I. Qui Detractorem audit cum complacentia non resistendo ei, peccat eodem peccato, quo & ipse detrahens; & si ad detrahendum inducat, vel excitet propter odium ejus, cui detrahitur, aliquando potest gravius peccare quam detrahens. Ita D. Thomas 22. q. 73. Art. 4. quem sequuntur alii.

R. II. Qui in detractione sibi non complacet, sed ex timore vel negligentia, aut verecundia omittit repellere sive corrigere detrahentem, peccat quidem, sed multò minus, quam ipse detrahens & plerumq; venialiter, licet aliquando & peccatum mortale esse poterit, si audiens sit superior. Ita D. Angelicus loc. Cit.

R. III. Qui Detractorem audiens non potest illum corrigere absq; suo incommodo, non tenetur Detractionem impedire, neq; talis venialiter peccat. *Ratio est:* quia Charitas Proximi cum gravi suo incommodo non obligat; ut docent communiter Doctores.

Modus autem resistendi Detractori hic potest dari Pœnitentibus à Confessario. Vel scilicet ut redarguant Detractorem modestis verbis, subjun- gendo id non licere loqui de fama Proximi sui. Vel interrompendo sermonem. Vel surgendo de loco. Vel tandem displicentiam ostendendo.

11. *An peccet graviter, si revelet occultum crimen coram aliis Persona illis incognita?*

R. Non peccat, si Personam non nominet, & ita discursum accomodet, ut ex illo audientes non veniant in cognitionem illius cui detrahitur.

12. *An divulgans crimen grave alterius, coram uno prudenti & honesto Viro, quem præsumis*

non revelaturum, peccet graviter?

R. Si id faciat sine justa causa, probabilius peccat mortaliter. Ita Card. de Lugo. Henno. Reiffenst. contra Tambur. Fel. Potest & alios *Ratio est*: quia etiam apud unum Virum gravem & honestum deperdere suam famam, est notabile damnum.

Dixi notanter: *si id faciat sine justa causa*, nam si adsit justa causa, ratione v.g. consilii vel auxilii, & non potuisset revelari crimen, nisi manifestaretur & Persona, nullum foret detractiois peccatum: Ut advertit Henno. Tract. in Decalog. D. 8. q. 3. Art. 2.

13. *An peccet mortaliter, qui crimen aliàs verum & notum in aliqua Communitate, revelat aliis extra vel intra eandem Communitatem, qui scilicet Personam ream nondum sciverunt?*

Ante Resp. Nota, quod tripliciter crimen aliquis poterit esse notum. 1. *Jure* quando per strepitum juris ac sententiam Judicis est divulgatum; 2. *Facto* quando scilicet fuerit evidenter coram tot & tantis factum, evidenter notum, ut amplius nullo modo possit celari. 3. Est notum *ex fama* quando eadem non à garrulis mulierculis absq; gravi fundamento (quia pro tunc esset potius rumor inanis) sed ex verisimilibus fundamentis ortum trahens, ad majorem partem Communitatis pervenit. Hoc adnotato.

R. I. Si crimen sit notorium notorietate. *Juris*, tunc post sententiam Judicis publicè latam, potest simul cum Persona rea manifestari, tam ejusdem loci habitatoribus, quam etiam exteris. Ita Sporer. *Ratio est*: quia talis Jure convictus, privatur famâ publicâ per sententiam publicè latâ, adeoq; nulla in casu sit ei injuria.

Dixi

Dixi notanter: *post sententiam Judicis publicè latam*; Nam si hæc non publice feratur sed privatim intra particularem Communitatem, cum intentione ut non divulgetur ulterius vg. ultra certum Monasterium aut familiam Religiosam, tunc revelans ignorantibus tale crimen alias jure convictum cum Persona rei peccaret graviter.

R. II. Si crimen sit notorium notorietate *Facti* potest absque peccato gravi detractionis, ille qui crimen commisit, manifestari aliis, ejusdem communitatis adhuc ignaris. Ita V. Scotus in 4. D. 15. q. 4. Sporer Lessius.

R. III. Si facti evidentiâ crimen alicujus est publicum, ac notorium in aliqua Communitate, vg. Civitate, Pago, aut Palatinatu vel districtu, poterit reus criminis divulgari in aliis vicinioribus locis, citra grave peccatum Detractionis. Ita Molina. Sporer. Layman. Navar. & alii. *Ratio est*: quia moraliter æstimando rem, fama auct. 1 in hoc loco, etiam in loco vicino amissa celsari potest, ita ut moraliter impossibile sit, ut ad aures vicinorum, hæc fama brevi non perveniat. In locis vero remotioribus in quibus hæc fama non de facili divulgari æstimatur, non licet crimen cum Persona manifestare. Ita Henno cum aliis.

R. IV. Quantum pertinet ad publicum crimen notorietate *Fama*, ita judicandum est, sicuti de crimine noto notorietate *Facti* ob paritatem rationis. sed tale crimen divulgans debet esse certus, quod sit fama vera cum fundamento, non rumor inanis populi. Ut notant citati Doctores.

14. *Quot Personæ debent scire crimen alterius, ut dicatur notum notorietate Facti?*

R. Quantum ad certum numerum non concordant DD. aliqui enim apud La Croix & Sporer

putant sufficere, si sciant *Decem*. quia iste numerus sufficit ad constituendum populum seu Parochiam L. 4. §. 3. Alii cum Abbate docent sufficere, si sciant Personarum *sex*. *Ratio est*: quia si tota Communitas potest constitui Personis *Decem*, jam crimen cognitum à sex hominibus erit publicum. Alii cum Molina, Lugo apud La Croix Lib. 3. p. 2. n. 1229. dicunt: quod si Communitas constet v.g. Personis 20. tunc crimen ab aliquo commissum erit publicum, si illud sciant *septem*. Si constabit 100. erit publicum, si sciant 15. Et sic de cæteris.

Quo ad praxim consideret Confessarius, an moraliter poterat illud crimen occultari, notum à tot & tot Personis, attenta fragilitate ac loquacitate lingvæ humanæ.

15. *Quomodo praxi interrogandus est Penitens in Confessione, detrahens alteri Proximo?*

R. Interrogandus est 1. An Detractio fuerit in materia gravi vel levi? 2. Si fuerit in materia gravi: an assertive dixerit vel solum relative, nihil addendo; sed prout ab alio audivit. 3. Quod si assertive dixerit: Interrogandus ulterius erit: An illa res detrahens famam Proximi, sit vera vel falsa. Si vera, an occulta vel publica? 4. Si occulta fuerit: interrogetur: quoties deliberate id dixerit? 5. Tandem reflexione facta ac assignata penitentia, injungat ei Confessarius restitutionem famæ Proximi, si nulla aderit causa excusans à restitutione inferius adducenda.

Modus vero quantum ad praxim quò Confessarius admonere debet Detractores famæ Proximi, inter alios Spirituales, poterit esse & hic temporalis; inculcando eis, quod DEUS ex sua iustitia, subministrabit etiam nostræ famæ Detractores; quia:

quæ

quâ mensura mensi fueritis, eadem remittetur vobis. Sæpius enim mondani homines, non tam abhorrent æternas pœnas, de quibus minus cogitant, quàm temporales. Alios autem modos, quibus Detrahentibus occurrendum est, adduxi superius n. 10.

Contumelia.

16. Quid est Contumelia?

R. Est injuria, qua alicujus præsentis honor & existimatio palam violatur. Differt à Detractione, quia hæc tanquam furtum occultè & in absentia aufert honorem Proximi. Contumelia vero veluti rapina, palam & in faciem fieri solet.

17. Quot modis Contumelia, fieri solet?

R. Tribus modis: Verbo, Scripto & Facto. sub Contumelia verbo facta, Continentur: Convitium, Improperium, & Maledictum, de quibus infra. Contumelia scripto facta, vocatur in Jure: Libellus famosus. Ad Contumeliam vero, quæ facto fit, pertinet: Irrisio, & Subsannatio. Uti fit dum Vir honoratus verberatur, aut in carceribus includitur.

18. Quale est peccatum Contumelia?

R. Ex genere suo est mortale. Ut docent communiter DD. & patet ex illis verbis Christi: Math 4. *Qui dixerit Fratri suo, Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Ubi sub nomine *Fatue* juxta Cornelium à Lapide, intelliguntur verba Convitiatorum, Calumniarum &c.

19. Anne semper Calumnia est mortale peccatum?

R. Non semper, sed aliquando datur levitas, tum ex parte materiæ & voluntarii, tum etiam

ex parte Personæ cui infertur; imo etiam ex parte animi leviter nocendi Proximo. Nam in talibus semper plures circumstantias considerare necesse est. Verbum enim illud, quod Patrem aut Dominum sive honoratum graviter offendere aptum sit, respectu Filii, servi, pueri, aut plebeæ conditionis hominis, leve poterit esse.

20 *Quando nam Contumeliosis verbis uti possumus licite?*

R. Juxta D. Thomam 2.2. q. 27. Art. 2. in his casibus. 1. Joci gratiâ & ad convenientem animi recreationem; sic enim & cum hoc animo, aliquos leves defectus objicere Proximo, vel aliud quodecunque convitium cum hilaritate dicere, pertinet ad Eutropeliam; cum hac tamen cautela, ut non adsit periculum per similes jocos Proximum contristandi, vel ad iram commovendi. 2. Ratione justæ correctionis, admonitionis, & objugationis, potest licite aliquod convitium dicere Parens Filio, Dominus servo, Magister Discipulo &c. dummodo moderate ad justam correctionem id fiat. Sic enim Christus Discipulos euntes in Emmaus vocavit *Stultos & tardos corde*, Petrum *Sathanam* Math. 16. Paulus Galatas Cap. 3. vocat *Insensatos*. Ratio hujus est: quia sicuti causâ correctionis licitum est alium verberare virgis, cur non verbis contumeliosis & rigidis? Peccant tamen graviter tam Domini quam Parentes & Superiores, si habeant alios correctionis salutare modos, & magis ex malitiosa consuetudine verbis utantur Contumeliosis indiscrete, tam pro gravitate culpæ, quam etiam ex levissima causa; ut advertit & monet S. August. lib. 2. de Sermon: Domini Cap. 30. Et tales sunt à Confessario graviter admonendi, nam per similia verba non possunt edificare

difficere sed destruere, & ad majorem malitiam inducere; ut patuit multis experientis.

Convitium, Improperium, & Maledictum.

21. Quid est Convitium?

R. Est injuria qua exprobratur Proximo defectus pænæ vel naturæ, vocando eum vg. gibbosum, cæcum, vel stupidum aut truncum. Differt à contumelia, quia per hanc exprobratur defectus culpæ. Sæpius tamen confunduntur hæc duo ad invicem.

22. Quid est Improperium?

R. Est injuria per quam exprobratur Proximo defectus minorationis, sive intelligentiæ. Et tunc propriè fit: quando unus alteri injuriosè ad memoriam reducit auxilium, aut alia beneficia, quæ contulit ei tempore necessitatis ejus.

23. Quid est Maledictum?

R. Est imprecatio mali pænæ facta alicui; ut si vg. unus alteri imprecetur Diabolum, fulgura vel alia hujusmodi mala, quod peccatum est communissimum in Polonia; solent enim impatientes homines non tantum maledicere Proximo, sed etiam jumentis.

24. Quando nam hæc tria vitia sunt peccata mortalia?

R. Protunc, quando & deliberate fiunt, & cum intentione nocendi graviter Proximo.

In omnibus, his injuriosis verbis juxta doctrinam D. Thome loc. cit. superius, hæc Confessarius habeat Regulam, quando nam sint peccata mortalia, & quando levia. 1. Dignoscenda est intentio

Intentio Convitiantis, Improperantis, & Maledicentis. 2. An fuerint deliberate prolata verba, an vero ex subita passione, vel prava consuetudine? verba enim tantam habent malitiam principaliter, quanta est deliberatio, & animus sive Intentio. Nam si Petrus Improperio offendit Paulum, non sperans neq; prævicens futurum esse læsum graviter, non erit ei grave imputandum peccatum, quale est voluntarium. In Consuetudinariis quo ad maledictionem magis reprehendenda est à Confessario prava consuetudo, quam ipsum peccatum. *Ratio est:* quia in his non præsumitur adesse deliberata voluntas, quæ præoccupatur consuetudine. Unde prius eradicanda est causa, scilicet ipsa consuetudo, & cessabit peccatum. Tales tamen à veniali vix aliquando excusantur. Quantum ad Maledictiones jumentorum, minor scrupulus habeatur, quam dum maledicatur Proximo, sive ex consuetudine, sive etiam deliberate.

Irrisio, Susurratio, ac Libellus Famosus.

25. *Quid est Irrisio?*

R. Est contemptus alterius cum risu. Hæc autem Irrisio intendit erubescentiam seu confusionem derisi, per quod distinguitur ab aliis linguæ vitis.

26. *Quid est Subsannatio?*

R. Est contemptus alterius expressus verbis cum gestibus derisorii; & hæc sæpius includit irrisionem. Aliquando principaliter consistit in solis gestibus; ut vg. si quis demonstrat alteri asininas aures nihil dicendo, designans per hoc asinum caput habere alium.

27. *Quid est Susurratio?*

R. Est peccatum lingvæ, dum quis occultè de Proximo male loquendo odium ac dissensionem animorum molitur. Finis Susurrationis est discordiarum inter amicos disseminatio. Susurratio ex genere suo, probabilius est gravior Detractione, quia includit odium fraternæ charitatis si cetera sint paria.

28. *Quid est Libellus Famosus?*

R. Est Scriptura quæ infamiam alterius continet, nondum publicatam, ut edatur & publica fiat. Huic Famoso Libello adjungitur etiam pictura famosa v.g. dum quis alteri depingit ejus vitium aut defectus naturales vel naturalium.

29. *Quæ pœna à Jure statuta est, pro Authore Famosi Libelli?*

R. De Jure Civili est pœna Capitis Lib. unic. Cap. *De Famosis Libellis*. De Jure vero Canonico est pœna perpetuæ infamiæ. Quæ pœnæ extenduntur etiam ad illum, qui talem Libellum inveniens aliis manifestat & non comburit.

Ut autem sit reus quis talis pœnæ, debet esse Libellus continens aliquod grave crimen, quod si infamatus commisisset, dignus esset morte. Ut notat Reiffenst. Est enim pœna talionis.

Judicium Temerarium, Suspicio, & Dubitatio.

30. *Quid est Judicium temerarium?*

R. Est firma animi sententia sive assensus de alterius vita mala sine sufficientibus indiciis. Per quod differt à vero Judicio & non temerario.

31. *Quale est peccatum Judicium temerarium de Proximo?*

R.

R. In materia gravi deliberate conceptum, est ex genere suo mortale. Ut docet D. Thomas, Layman & alii. *Ratio est:* quia id repugnat graviter virtuti iustitię; quilibet enim habet jus ad bonam existimationem sui.

32. *Quę conditiones requiruntur ad hoc, ut Judicium temerarium sit mortale peccatum?*

R. Hę sequentes quinque. 1. Ut materia sit gravis. 2. Ut assensus circa illam materiam sit firmus & non debilis. 3. Ut idem assensus sit voluntarius deliberatus. 4. Ut motiva non sint tantum sufficientia ad habendum firmum assensum. 5. Ut licet habeatur reflexio, quod hujusmodi motiva non sint sufficientia ad Judicium temerarium, tamen ex odio vel aliquo rancore judicet Proximum.

Quod si una ex his conditionibus non habeatur, neq; judicans temerarie erit obnoxius peccati mortalis. Ut notat Molina.

In scrupulosis raro Judicium temerarium excedit veniale peccatum. *Ratio est:* ex La Croix Lib. 3. p. 2. quia tales homines vix aliquando habent vera judicia, præsertim his omnibus conditionibus qualificata, quamvis se habere putent.

33. *An judicare Proximum ex indiciis sufficientibus, sit peccatum grave, in materia gravi?*

R. Juxta Navar. Layman. Azorium & alios per se loquendo nullum est peccatum. *Ratio est:* quia in tali casu ubi sufficientia adsunt indicia mala ac suspectę vitę, jam eo ipso Proximus amittit jus bonę æstimationis sui ipsius. Tutiùs tamen semper est, suspendere animum à suspicionibus & judiciis circa peccata aliena, etiam si adsint sufficientia indicia, ob periculum errandi. Tum quia homo videt ea quę patent, DEUS autem intuetur cor, quod potest esse alienum ab operibus externis.

34. *Quid est Suspicio?*

R. Est assensus debilis de vita Proximi, junctus cum dubitatione de opposito. Et hæc alia est suspicio *Levis*, quæ valde debilem assensum, multum vero dubitationis continet. Alia *Gravis*, quæ habet plus assensûs quam dubitationis; & hæc aliter vocatur *Suspicio Vehemens*. Alia tandem est, *Suspicio Violenta*, quæ omnem dubitationem excludit, fidem vero integram & credulitatem ex conjuncturis continet. Ut docet Navar. Layman & alii apud ipsum.

35. *Quale est peccatum de Proximo temerè malum suspicari?*

R. Per se loquendo est solum peccatum veniale. Multo magis id judicandum est de Dubitatione. Ut docet D. Thomas cum aliis DD.

Dictum est *per se loquendo*, quia aliquando tam Suspicio, quam Dubitatio, per accidens possunt esse mortalia, si nimirum ex sinistra Suspicionem aliquis grave concipiat odium & contemptum Proximi, v.g. impediendo ad dignitatem, aut in Electione denegando votum.

36. *Quid est Dubitatio de bona ac integra vita hominis?*

R. Est Suspensio animi in neutram partem se se determinantis, ac veluti in ancipiti hærentis.

Falsum Testimonium, & Mendacium.

37. *Quid est Mendacium?*

R. Est enuntiatio falsa cum conscientia oppositi & cum voluntate fallendi: Dixi cum conscientia oppositi, quia si quis falsum dicet eo, quia taliter ab aliis audivit, vel sic esse supposuit, pro tunc

non erit Mendacium sed error, quod bene notandum est.

38. *Quotuplex est Mendacium?*

R. Triplex. 1. *Perniciosum* quod fit in damnum alterius. 2. *Jocosum* ob recreationem animi. 3. *Officiosum* ob utilitatem sui, vel aliorum, aut totius boni.

39. *Quale est peccatum Mendacium?*

R. 1. Si sit Perniciosum, est ex genere suo mortale, & mendax hoc modo tenetur ad restitutionem damni ex tali Mendacio Proximo emergentis, sive illud mendacium sit in Testimonio, sive in Consilio alteri dato malo & Mendacioso.

R. II. Mendacium *Jocosum* & *Officiosum* sine ullo damno Proximi, regulariter est veniale peccatum; nisi aliam habeat annexam circumstantiam vg. laedendi graviter aliam virtutem à veritate distinctam, vg. ratione scandali. Sic juxta Fel. Potest peccaret mortaliter Sacerdos, sacris vestibus indutus, si mentiretur, ob scandalum, nam audientes posset exinde contempnere Sacerdotes, & viles habere.

40. *Quid est Falsum Testimonium?*

R. Est annuntiatio falsa de vita aut moribus alterius; quod ex natura sua Mendacium includit, tanquam sibi necessario conjunctum.

41. *Quotuplex est Testimonium Falsum?*

R. Duplex. *Unum affirmativum* per quod affirmatur id quod negari deberet. Alterum *Negativum* per quod negatur id quod affirmari deberet. Ut si vg. Petrus dicat se non vidisse Paulum à Joanne Baptizatum fore, etiamsi viderit, faciet Testimonium Falsum negativum. Alter si dicet dupliciter alapam ei dedisse, etiamsi semel dederit, faciet Testimonium affirmativum Falsum.

Uterq; Testis peccat mortaliter, si suo Testimonio,

moniô, five affirmativô five negativô falsô, gravem infert Proximo injuriam, & tenetur ad restitutionem damni, & maxime si à Judice interrogatus fuerit. Ut docet Sanchez Lib. 6. Confil. C. 5. Nam S. August. dicit: *Falsidicus Testis tribus Personis est obnoxius. Primùm DEO, cujus præsentiam contemnit. Dnde Judicê, quem mentiendo fallit. Postremo innocenti, quem falsô Testimoniô lædit. Uterq; reus est, & qui veritatem occultat, & qui dicit Mendacium, quia ille prodesse non vult, & iste nocere desiat.*

42. Quæ pœna falsis Testibus?

R. Antiquitûs gravissime puniebantur, nunc vero pœna talionis afficiuntur. Ut ex Rodriq. refert Kerchov. C. 5. §. 2. n. 95. Porro pœna *Talionis* est illa quæ debetur false acuesato; seu dicitur *Talionis* à tali pœna, qualis deberetur ipsi reo.

Ultra pœnam *Talionis* adhuc hæc secunda pœna ex Jure imponitur *Falsum Testimonium* in Judicio dicenti, quod scilicet ab hinc nullam prorsus in Judicio fidem faciat, & tanquam suspectus à ferendo Testimonio repelli possit. Juxta Regul. 8. Juris in 6. *Semel malus semper præsumitur malus.*

43. Testimonium falsum duplex solet esse. Unum *Extra Judicium*, alterum *In Judicio*. Item cum Juramento, vel sine Juramento. Item Aliud *Spontaneum* in quo se Testis tanquam intrusus offert. Alterum *Compulsivum* per interrogationem Judicis, aut alterius Superioris. Hæ divisiones notandæ sunt, quia ordinariè magis peccat qui cum Juramento falsum Testimonium dicit, quam sine illo; duo enim committit peccata perjurii & falsi Testimonii. Item magis peccat Testis falsus intrusus, qui se sponte solus offert, quam compulsus.

Et hæc de falso Testimonio quantum ad consequentiam sufficiant. Reliqua vero scitu necessaria de Testibus, relinquamus Juristis, quæ ad strepitum Juris & scientiam Judicii pertinent.

ARTICULUS X. De Restitutione Famæ, & Honoris.

R. Bonum Famæ & Honoris, quia est Superioris Ordinis, quam Bonum fortuna, hinc certum est apud omnes Doctores; quod sicuti auferens Proximo Bonam fortunam, tenetur ad Restitutionem, etiam auferens Bonum Famæ & Honoris, à fortiori tenetur ex justitia ad Restitutionem.

2. Quomodo Restitutio fieri debeat ab eo, qui falsum crimen alteri imp. suit coram aliis?

R. I. Talis tenetur retrahere verbum suum coram illis, quibus dixit, & ad quos infamia criminis pervenit, non obstante quod talis Restitutio sit cum graviore incommodo ipsius Detrahentis. Ita D. Thomas cum Scoto in 4. D. 15. q. 4. & aliis communiter. *Ratio est:* quia id exigit justitia in reddendo Proximo quod suum est, quæ alias non servaretur.

R. II. Si potest Fama Proximæ læsa sufficienter caveri, satis erit si Infamator dicat (coram illis, coram quibus falsum crimen Proximo imposuit) se fuisse deceptum, vel aliter rem se se intellexisse, aut similibus verbis.

3. Quomodo DetraCTOR Famæ alterius, revelans quidem crimen verum sed occultum, restituere debetur?

R. Cum V. Scoto loc. cit. quod talis retrahere

scire debet quidem sua verba coram illis, quibus crimen occultum revelavit, non tamen his verbis dicendo: *Non credatis, quia ego composui, aut mentitus sum.* Ratio est: quia sic dicendo mentiretur. Porro in nullo casu mendacium est licitum, quia est intrinsece malum, sed alio licito modo retractare debet vg. sub his verbis: *Non credatis eum esse talem, male enim dixi, vel fateor, ago quia erravi &c.* Ratio est. quia sic dicendo non facit mendacium; omne enim dictum peccaminosum est error & malum quid.

4. *Ad quid tenetur alterum diffamans cum damno non tantum fama, sed etiam fortunæ?*

Ante Resp: Nota: Infamationem aliquando non tantum nocere Famæ & Honori Proximi, sed etiam fortunæ: Ut si vg. Petrus diffamaret Paulum non esse Nobilem, ex quo sequeretur quod Paulus non assequeretur Officium aliquid importans de bonis fortunæ, quod aliàs certò ac indubitanter possideret. Hoc adnotato.

R. Si deliberate & ex proviso fiat talis diffamatio, in tali casu diffamans non tantum tenetur Famam bonam restituere diffamato, sed etiam damni illati compensationem facere. Ita Lessius Lib. 2. Cáp. 11. Dubit. 19. cum aliis. Ratio habetur ex supra dictis Art. 9.

5. *An obligatur ad Restitutionem Fama & damni illati, qui inconsiderate ex sola loquacitate alterum diffamavit cum damno?*

R. Talis si potest compensare damnum inde liberate Proximo illatum sine gravi suo incommodo, tenetur illud resarcire, si non ex iustitia saltem ex Charitate; Ita Communis Sent. DD apud La Croix L. 3. p. 2. n. 1234. Ratio habetur à paritate: Nam si vg. Petrus ex oblivione Theo-
logico

logice inculpabili, reliquisset candelam accensam in domo Pauli, per quam secutum foret incendium, teneretur Petrus si non in toto saltem in parte ad resarciendum damnum Paulo illatum, si commode poterit.

Additum est notanter. *Si absq. gravi suo incommodo possit.* Quia per hoc distinguitur deliberate ac ex intentione lādens Famam Proximi cum damno Fortunæ, quod teneatur etiam cum gravi suo incommodo resarcire damnum illatum, qui vero sine plena advertentia detraheret alteri, non tenetur cum suo gravi incommodo compensare damna illata per suam loquacitatem.

6. *Quomodo restituendus est Honor per contumeliam & alia lingvæ vitia injuste ablati?*

R. His duobus modis. 1. Per externam aliquam obsequii exhibitionem & declarationem, absque ulla expressa petitione veniæ. 2. Per condonationem inhonorati sive læsi, quæ potest fieri dupliciter: Aut enim condonatio fit sponte, aut prævia humili petitione veniæ, ab ipso calumniatore facta offenso. Ita Mafri: cum aliis apud ipsum cit.

7. Id tamen notandum, quod si par inferat Calumniam pari suo proximo, si aliter non poterit primò modò restituere honorem, tenetur humiliter ab illo petere veniam. Si vero superior suum subditum afficiat contumeliâ, indecens est, ut ab illo veniam petat. ne frangatur regendi auctoritas. sed sufficit si benigne eum trahet, & signis ac factis ostendat se illum non despiciere.

8. Porro hoc observandum, quod si alio modo quam per veniæ petitionem, honor restitui potest, nemo ad veniam petendam cogendus est: sed ad illum modum, qui est in consuetudine & à prudentibus sufficiens judicatur, recurrendum erit.

Ut

Ut docet Maffrius cum aliis communiter.

9. *Quæ Conditiones requirantur ad hoc ut Fama per detractionem laesa, sit restituenda?*

R. Has tres sequentes requiri. 1. Ut Fama Proximo sit re ipsa ablata. 2. Ut sit injuste ablata. 3. Ut eadem Fama possit denuo obtineri, & non fuerit jam aliunde recuperata. Quod si aliqua ex his conditionibus deficiat, cessat obligatio Restitutionis. Ut docet Reiffenst. Tract. 2. D. 6. q. 5.

10. *Quæ sunt Cause excusantes à Restitutione Fama & Honoris?*

R. Varias & multas solent assignare Doctores, ut videre est, apud Card. de Lugo, Maffrium & Lessium Lib. 2. Cap. 11. Dubit. 26. Ex quibus Principales scitu sunt necessariae, quæ sunt 16.

11. *1ma.* Causa excusans à Restitutione Famæ est: Si ex obloquutione datrahentis, nulla fuit secuta infamia. Vel quia nullius erat fidei. Vel quia audientes, jam aliunde sciverunt.

12. *2da:* Causa est: Si id quod contra bonam Famam alterius, aliquis locutus fuerat, jam in oblivionem prudenter abjisse existimatur. *Ratio est:* quia in tali casu si teneretur ad Restitutionem Detrahens, in memoriam iterum revocaret crimen.

13. *3ta.* Causa est: Si Fama ablata jam fuit recuperata per aliam viam. Id autem fieri potest, vel Virorum gravium testimoniò contrariò detractioni, vel vitæ probitate ipsius infamati.

14. *4ta.* Causa est: Si crimen occultum, quod aliquis illicitò modò aliis revelavit, fiat aliunde publicum.

15. *5ta.* Causa est: Si Famæ Restitutio fiat impossibilis; vel quia amplius non credent ei, qui attemptaret Restitutionem, vel ex alio capite. *Ratio est:* quia ad impossibilia nemo obligatur.

16. 6ta. Causa est: Si Restitutio non posset fieri sine periculo vitæ. *Ratio est*: quia nemo tenetur restituere bona inferioris Ordinis, cum detrimento Superioris Ordinis bonorum. Porro bonum vitæ est Superioris Ordinis, quam bonum Famæ.

Hoc tamen intelligendum non est, quando Proximo læso per infamiam, æquale damnum sequatur v.g. amissio vitæ ex desperatione, vel majus ac Superioris Ordinis aliquod Spirituale, tunc adesset obligatio restituendi Famam etiam cum periculo vitæ.

17. 7ma. Causa est: Si non possit fieri Restitutio sine amissione Famæ, quæ sit longe majoris momenti; Ut si Prælatus aut alius Vir illustris infamaret plebejum, talis non teneretur cum jactura sui Nominis revocare dicta, sed sufficit, si ipsum laudet in eodem genere virtutis, ubi illum sic diffamavit.

18. 8va. Causa est: Justa condonatio læsi, sed in tali casu dum hæc infamia in solum illum redundat, qui sponte condonat suam injuriam, & non etiam in alios. *Ratio est*: quia quilibet homo est Dominus propriæ Famæ & Honoris.

19. 9na. Causa est: Justa compensatio, ut si ab eo quem infamasti, pari modò sis infamatus.

20. 10ma. Causa est: Si quis bona fide putans esse verum alterius crimen & publicum, narravit illud coram nescientibus. Tunc ex Charitate tenetur quidem restituere, sed protunc quando poterit sine gravi suo incommodo. Ut supra n. 5. dictum est.

21. 11. Causa est: Quando ex tali Restitutione imminet periculum peccati mortalis vel gravis scandalii aliorum: Hic tamen casus vix aliquando potest habere locum.

22. 12. Causa est: Quando is qui alterum infamavit, facit id propter bonum ejus spirituale, ut vg. dum peccatum ejus retulit Præfato. Sed nequè hic potest dici proprie diffamasse.

23. 13. Causa est: Quando id quod dixerat Infamans, erat indifferens, & poterat tam in bonam, quàm in malam partem accipi, sed qui audierunt, interpretati sunt in malam partem. *Ratio est:* quia id ex malitia audientium contigit.

24. 14. Causa est: Quando quis solum narravit audita, & dixit se audivisse talia, nihil addendo ex quo faceret credulitatem. *Ratio est:* quia talibus dictis raro creditur.

25. 15. Causa est: Quando quis narrat ita crimen alterius, ut simul etiam narret & pænitentiam quàm egit. Hæc tamen causa protunc excusat à Restitutione, quando talis narratio Gloriam DEI concernit, non vero animò facta malò: sic trina Peccati negatio narrari solet.

26. 16. Causa est: quando quis alterum infamat, in occasione tantum remota & per accidens. Ut dum quis jocans cum altero, crimen illi obijciat, quod putat non esse ab ipso commissum.

ARTICULUS XI.

De Nono & Decimo Præcepto Decalogi.

1. Quod est Nonum & Decimum Præceptum Decalogi?

R. Juxta illud Exod. 20. *Non concupisces Uxorem Proximi tui.* Decimum vero: *Non Domum, non agrum, non servum, non ancillam, non asinum, & universa quæ illius sunt.*

2. *Quanam his duobus Præceptis prohibentur?*

R. Specialiter prohibentur peccata cordis & prava desideria. In illis enim Octo Præceptis præcipiuntur & prohibentur peccata externa & operis sive facti. His vero duobus ultimis, tanquam complemento aliorum Præceptorum, prohibentur etiam peccata voluntatis desiderio elicitæ. In sexto enim & septimo Decalogi Præcepto, prohibetur furtum & violatio thori alieni; in his vero prohibetur etiam rei alienæ desiderium & prava concupiscentia.

3. Merito autem & singulari DEI Providentia hæc duo Præcepta addita sunt; quia aliàs carnalis ille Judaicus Populus ac duræ cervicis Filii putarent se esse obligatos ad sola opera externa exercenda vel omittenda, non vero ad internas cogitationes & desideria.

4. *Ob quem finem hæc prava desideria prohibeantur, cū nulli Proximo noceant, sicuti consummatum adulterium & furtum?*

R. Probabilius prohibentur tanquam causa proxima & immediata inferendæ Proximo injuriæ: nam prius homo ordinariè concupiscit Uxorem alterius, aut rem aliquam ejus, & ab hac tanquā à causa procedit reale & consummatū adulterium & furtum, vel alia damnificatio Proximi. Juxta illud Christi Math. 15. *De corde exeunt cogitationes male, adulteria, furta, falsa testimonia, & hæc coinquinant hominem.*

5. *An hoc duplici Præcepto prohibetur illa concupiscentia, quæ in nobis ex peccato originali est residua?*

R. Negativè. Ratio est: quia hujusmodi concupiscentia, quæ vocatur communiter *Fomes peccati* est involuntaria nobis, adeoque frustra prohiberetur.

6. *Quandonam motus concupiscentiæ sunt in nobis peccatum?*

R. Cum communi Catholicorum protunc, quando accedit consensus voluntatis. *Ratio est:* quia non est peccatum nisi voluntarium.

7. *Quandonam est Concupiscentia peccatum mortale, & quando veniale?*

R. Tunc est mortale, quando consensus voluntarius erit perfectus, & deliberatus, & materia circa quam versetur erit gravis. E contra erit veniale, si consensus fuerit imperfectus, & non plene deliberatus, circa materiam levem. Ut dum quis vellet alteri furari unum obolum.

8. *Quidnam specialiter prohibetur nono Præcepto Decalogi?*

R. Prohibetur delectatio morosa, atque illicitum desiderium in materia Venerea. De his peccatis & præsertim de delectatione Venerea jam supra Art. 5. n. 100. aliqua tetigi & inferius plura dicam.

9. *An peccet etiam contra hoc Præceptum ille, qui cupit deliberate amari libidinose ab aliis?*

R. Juxta Navar. Cap. 19. Manual. num. 1. Peccat & quidem mortaliter, qui deliberate cupit & gaudet amari amore libidinoso mortali ab alia Persona, quamvis ipse non sic amet. *Ratio est:* quia talis consentit peccato mortali proprio vel alieno.

10. Multò magis peccant Mulieres, quæ ornant venustè facies suas cum intentione prava, ut amentur à Viris, qui non sunt earum Mariti: Et consultò se offerunt conversationi cum illis, non obstante quod ipsæ non sint expositæ ad redamandum libidinose. *Ratio est:* quia sic sunt tentationes & in ruinam multorum. Quod etiam & de

Viris idem iudicandum est.

11. Similiter peccant tam Viri, quàm Mulieres, quæ adornando faciem suam multum sibi complacent, etiam si id non faciant in scandalum alterius sexus. *Ratio est:* quia complacere in sua venustate sine relatione ad DEUM, est illam sibi appropriare.

12. *Quinam peccant contra Decimum Præceptum Decalogi?*

Imo. R. Peccant 1mo. Illi, qui nimia aviditate divitias expetunt, & modis pravis ac artibus illicitis opes augere concupiscunt. 2do. Illi, qui ludis imoderatè abutuntur. 3^{io}. Illi Mercatores, qui ut merces suas vg. frumentum carius vendant, rerum penuriam, & crescentiæ sterilitatem appetunt. 4to. Milites, qui bellum desiderant, ut habeant facultatem furandi. 5to. Principaliter omnes illi peccant contra hoc Decimum Præceptum, qui rem alienam pretiò æstimabilem concupiscunt. Ut patet ex terminis ipsius Præcepti.

13. *Quidnam sit Delectatio generaliter, & quomplex?*

R. Jam responsum est Art. 5. n. 100. hujus Sectionis; ibi videri potest: pag. 664.

14. *Quid est Desiderium illicitum?*

R. Est motus & actus efficax voluntatis, quò appetit & fertur in objectum prohibitum. Seu clarius: est ille actus, quò voluntas vult ac desiderat actum peccaminosum externum ipso opere perpetrare, si adesset facultas. Per quidnam differat desiderium à delectatione morosa? dictum est supra Art. 5. n. 100.

15. *Notet I.* Confessarius, quod sæpius Penitentes ignorant, utrum habuerint desiderium illicitum Venereum. Adeoque interrogandi sunt, an habuerint

huerint voluntatem ita expositam, ut si hoc posset commodè deduci ad actum, facerem libenter. Sicuti solent habere tale desiderium Virgines & alix Mulieres, timendo solam actus propalationem Venerei, per futuram generationem.

16. *Notet etiam II. Confessarius, quod in Penitentibus de concupiscentiis carnis, se ipsos accusantibus, necesse est distingvere. An habuerint delectationem sine consensu, & indeliberatam sive prætereuntem; an cum Consensu; si cum consensu, an fuerit desiderium opere implendi id quod per delectationem objiciebatur voluntati? Sic enim gradatim solet fieri peccatum carnale, usque ad opus completum.*

17. *Qualenam sit peccatum delectatio Venerea & Desiderium illicitum?*

R. Esse peccatum mortale Ratio habetur ex verbis Christi Math. 5. dicentis: *Qui vidit Mulierem ad concupiscendum eam, jam machatus est in corde suo.*

18. *An in delectatione Venerea deliberata, detur parvitas materiæ, ut excusetur à mortali peccato?*

R. Non datur. Ita communiter Castropal. Diana & alii Et opposita sententia docens dari in deliberata delectatione Venerea parvitatem materiæ, damnata est à Clemente VIII. in Officio S. Inquisit.

19. *An plene advertens in se cogitationes Venereas, cum delectatione sensuali, peccet mortaliter, si illis neque consintiat, neque positive resistat?*

R. In hac difficultate tres esse sententias. Prima Affirmat talem peccare mortaliter, etiam si certò sciat aut credat se non consehsum. Ratio est: Triplex. 1. Quia alias si hoc licitum foret, sequeretur

queretur quod aliquis posset sine mortali in magna delectatione perseverare. 2. Quia tales motus, ex natura sua ad pollutionem disponunt. 3. Quia qui tales motus permittit, jam interpretative illos vult. Ita Bonac. Riccard. Valent. & alii apud Vericelli Tract. 4. q. 17. n. 1.

Secunda Sententia negat peccare talem mortaliter, sed solum venialiter, si non advertat proximum periculum consensûs. Ita Cajet. Dian. Medin. Corduba & alii, quam sententiam vocat Communem Sanchez Lib. 1. C. 2. n. 13.

Tertia Sententia docet: eum non peccare mortaliter, si saltem aliquam displicentiam habeat, licet omnino delectationem Veneream non reprimat, nec ejus causam removeat, dummodo certus sit se non consensurum. Ita plures DD. cum Sanch. loc. cit.

20. Id autem pro praxi Confessarius certum habeat, quod semper talis peccet mortaliter, quoties adsit & advertat periculum proximum consensûs aut pollutionis, etiamsi credat se non consensurum in delectationem Veneream & pollutionem.

21. *Quomodo dignoscendum sit, quod in talibus cogitationibus immundis ardeat periculum proximum consensûs aut pollutionis?*

R. Ex his præsertim duobus signis. 1. Signum est experientia, qua quis in simili commotione & delectatione positus, expertus est sæpe sæpius consensisse, aut pollutionem secutam esse. 2. Signum est: Si commotio & delectatio sit gravissima, ac ita Vehemens, ut ex prudenti judicio facile adverti posset taliter motibus concupiscentiæ occupato, proximam sequi pollutionem.

22. *Quomodo cognoscendum est Confessario an*
Pani-

Pœnitens in cogitationibus Venereis consensum habuerit vel non, qui positive non resistit, neq; scit determinate se consensisse vel non?

R. Juxta Vericelli ex his 4. signis. 1. Consideranda est Personæ qualitas, an sit timorata vel laxa conscientiæ. 2. Qualitas delectationis Venereæ. An fuerit gravis vel levis, brevis vel diuturna? 3. Causa sive occasio talis delectationis, an deliberata vel non, vg. ex lectione vel auditione Confessionum. 4. An aliquam displicentiam habuerit vel nullam.

22. *An peccatum Luxuriæ cogitationis pertineat ad eandem speciem, ad quam peccatum operis?*

R. Affirmativè cum Lessio Lib. 4. de Jur. & Just. n. 122. *Ratio est:* quia in consensu delectationis est tacita approbatio operis. Præsertim si diversò modo tendunt. Ut infra nrm. sequenti dicetur.

24. *An si opus Luxuriæ habeat specialem malitiam mutantem speciem, etiam cogitatio Venerea illam contineat?*

Antequam Resp. *Nota* quod aliqua peccata Luxuriæ, habent in se plures malitias; ut vg. peccare cum Virgine DEO consecrata. Quæritur, utrum & cogitatio (de eadem Persona) Venerea, hanc speciem contrahat. Hoc prænotato.

R. I. Quod si quis delectet se circa Personam DEO consecratam vel conjugatam &c. non quatenus talis est, sed quatenus pulchra est, absq; desiderio opus exercendi cum illa, talis committit unum peccatum mortale internæ delectationis morosæ, contra virtutem castitatis. Ita Layman Lessius & alii plures, Contradictentibus nonnullis.

R. II. Si quis vero desideret peccare carnaliter

liter cum Muliere vg. Maritata vel DEO consecrata quam scit esse talem, committit peccatum habens ultra simplicis fornicationis malitiam, adulterii aut Sacrilegii speciem. *Ratio* Disparitatis est: quia desiderium illicitum tendit in ipsam actionem externam, desiderando illam perficere si posset; hinc eandem cum ipsa actione externa contrahit malitiam. Delectatio vero morosa consistit in sola complacentia carnali objecti quæ complacentia si abstrahat à ratione Personæ Maritate vel DEO consecratæ; est ejusdem rationis in omni fornicatione ut fornicatio est.

25. *An peccet mortaliter qui habet de objecto turpi cogitationem speculativam non vero practicam?*

Ante Resp. *Nota* ex La Croix Lib. 3. p. 1. n. 396. quod cogitatio de objecto turpi potest esse duplex *Speculativa & Practica*. 1. Tunc habetur, quando Cogitans cognoscit quidem delectabilitatē talis objecti, non tamen appetitus ejus movetur ad amandam hanc delectabilitatem. 2. Vero è contra tunc habetur, quando Cogitans ex cognitione delectabilitatis circa objectum turpe, sentit appetitum suum ferri in illud objectum amandum, ac sibi in illo intentionabiliter præsentì complaceat.

R. Si habeatur sola cogitatio speculativa de objecto turpi, nequē protunc dici potest adesse delectationem morosam, nequē grave peccatum. Ita La Croix loc cit. Et patet de aliquo legente casus in materia Luxuriæ, aut audiente Confessionem, in quo etiam si exinde exurgat carnalis cogitatio, non propterea peccabit graviter, si voluntate ejus non movebitur ad amandum illud cogitationis objectum, neq; consentiat ad id.

26. *Quid judicandum, si ex auditione Confessionis*

De Nono & Decimo Præcepto Decalogi 74^a
onis vel cogitatione speculativa casus in materia li-
bidinosa, exurgat in appetitu sensitivo, amor seu de-
lectatio carnalis?

R. Si id fiat contra propriam voluntatem, ne-
 què erit delectatio morosa, neq; grave peccatum.
 Ita La Croix loc. cit. *Ratio est*: quia ut delecta-
 tio sit graviter peccaminosa, debet deliberate es-
 se elicitæ ab ipsa voluntate, & non tantum ab ap-
 petitu sensitivo. Habent tamen tales, quod sibi
 juste timeant etiam de cogitatione pure speculati-
 va, ne fiat practica; quod enim est in principio
 præter aut contra propriam voluntatem, id in se-
 cundo instanti poterit incaute & furtivè fieri placi-
 tum voluntati pro hoc statu volubili & incon-
 stanti.

27. *An peccet mortaliter, qui secum ipso cogitat,*
aut coram aliis hæc aut similia verba dicit: vellem
cum hac vel illa Puella fornicationem committere,
si non foret grave peccatum?

R. Talem peccare mortaliter. Ita Sporer. La
 Croix Lib. 5. n. 87 *Ratio est*: quia in tali adest
 delectabilitas objecti Venerei & complacentia mo-
 rosa respectu objecti carnalis. Quod si per tales
 locutiones aut cogitationes non affectus voluntatis
 actualis, sed potius propensio habitualis in dele-
 ctationem significetur, nisi offensa DEI ab ipsa a-
 ctuali delectatione detereret, tunc non erit pec-
 catum. *Ratio est*: quia protunc sola propensio in
 peccatum denotaretur, quatenus per timorem of-
 fensæ DEI reprimatur. Ut bene advertit Sporer
 Tract. in Decal. Cap. 6. Sect. 3. n. 20.

28. *Quomodo peccat ille, qui v.g. cogitat sibi,*
quod si non fuisset Religiosus, aut uxoratus, habere
rem cum hac vel illa Puella?

R. I. Si cogitat præscindendo à modo licito
 &

& illicito, quo vellet habere rem cum Puella, videtur peccare mortaliter. *Ratio est:* quia talis haberet voluntatem actualem, male dispositam ad copulam sibi pro illo statu illicitam. Semper enim habere velle rem cum alia (præter Uxorem) Persona, est mortale.

R. II. Si vero intra se cogitaret de copula volita cum illa Puella modo licito; vg. dicendo intra se, quod accepisset sibi illam in Uxorem, non peccaret mortaliter. *Ratio est:* quia talis per conditionem annexam: *Si fuisset liber non Religiosus, aut maritatus;* Constitueretur in illo statu, in quo licitum est velle copulam modo licito, aliàs contrahens Matrimonium, quia cum hac voluntate accedit ad sponsalia, peccaret mortaliter.

Hoc tamen intelligi debet, protunc, quando simplex voluntas foret absq̃, delectatione Venerea morosa, quæ excitaret Spiritus genitales ad pollutionem; quia si sic quis cogitaret, peccaret mortaliter. Ut supra dictum est de delectatione morosa.

29. *An peccent mortaliter si vidua de præterita copula & Sponsi de futura deliberate cogitantes habeant exinde complacentiam?*

R. Affirmativè. *Ratio est:* quia cui non est licita copula; eidem nequè est licita complacentia cum deliberata recogitatione; tam autem Sponsis quam viduis non est licita copula, quamdiu sunt in hoc statu. Videatur Sporer loc. cit. supra, ubi de istis satis fusè discurrenit. Non deest tamen in contrarium firma ratio. Nam cui licitum est complacere in medio; illi videtur licitum fore complacere & in fine talis medii. Porro Sponsalia & Matrimonium, sunt media ad copulam Maritalem, in quibus complacere est licitum.

Solum

Solum igitur meo videri in talibus circumstantiis, est illicita & mortaliter peccaminosa complacentia, ratione pollutionis secuturæ, ad quam commovendo Spiritus genitales disponderet proximè.

30. *An debeant exprimi in Confessione motus carnales, si ex delectatione morosa aut desiderio sequantur?*

R. si ex illis non sequatur pollutionis periculum, aut ipsa pollutio, non debent necessario exprimi. Ita Card. Lugo La Croix Lib. 6. p. 9. n. 1028. *Ratio est:* quia tales motus ordinariè solent comitari delectationem morosam maxime deliberatam, adeoque sufficienter explicantur, si exprimatur ipsa delectatio deliberata.

31. *An tenetur Penitens exprimere tempus quâdiu duravit delectatio deliberata?*

R. Licet melius sit, ut exprimatur duratio talis delectationis, ad habendum plenum iudicium Confessarii, non tamen requiritur omninò ac necessariò. *Ratio est:* quia ut dictum est supra in 1. Parte Art. de Peccatis; circumstantiæ non mutant speciem peccati, sed solum aggravantes, non sunt necessariò in Confessione exprimendæ; porro tempus durationis ipsius delectationis, est solum circumstantia aggravans, non vero mutans speciem.

SECTION IV.

De Præceptis Ecclesiæ.

ARTICULUS I.

De Primo & Secundo Præcepto Ecclesiæ.

Quænam sint Præcepta Ecclesiæ?

R. Sunt quidem plura, particulares hominum
ita-

status concernentia, quæ reperiuntur dispersim in Sacris Canonibus. Illa vero de quibus in præsentî Sectione sermo est, communiter quinque numerantur, quæ sunt generalia, omnibus Christianis scitu necessaria, Et talia sunt sequentia.

I. *Statutos Ecclesiæ dies celebrato.*

II. *Sacrum Missæ Officium diebus Festis reverenter audito.*

III. *Jeiunia certis diebus temporibusq; indicta servato.*

IV. *Peccata tua Sacerdoti proprio annis singulis confiteor.*

V. *Sacrosandam Eucharistiam ad minimum semel in anno, idq; circa Festum Paschæ sumito.*

2. *Qualenam sit primum Præceptum Ecclesiæ?*

R. Præceptum de celebratione Festorum partim est *Affirmativum*, partim *Negativum*. Quatenus enim est *Affirmativum*, præcipit devotam Missæ auditionem diebus festivis. Quatenus vero est *Negativum* præcipit abstinentiam ab operibus servilibus Festivis.

Primum Præceptum Ecclesiæ.

3. *Quo tempore dies Festus incipit?*

Antequam Resp. Ratio dubitandi est; quia in Jure Can. de Feriis. Cap. 1. statuitur, ut dies Festi incipiant à Vesperis præcedentis diei, & durent ad Vesperas diei sequentis, eo fere modo, quò apud Judæos dies Sabbathi incipit, ita ut post Cænam Sabbathi, licitum sit Judæis laborare tota habdomada, usquè iterum ad Vesperas Feriæ sextæ sequentis. Sic & apud nos Dies Festus Dominicæ, juxta Cit. Jus Can. incipere debet, à Vesperis diei

diei Sabbathi, & finiri post Vesperas diei Dominicæ; ex quo ulterius sequitur, quod die Dominica post Vesperas laborare non videtur violatio Festi.

R. Quamvis ita statutum sit à Cit. Jure Can. tamen quo ad opera servilia, standum est rationabili & antiquæ locorum consuetudini. Prout habetur in Cap. *Quoniam de Feriis*. Unde ex usu Romanæ Ecclesiæ, qui per totam planæ Europam invaluit, solent incipere Festa à media nocte diei v.g. Sabbathi, & terminari media nocte sequenti. Quòd si alicubi sit alia consuetudo, hæc recte observanda erit. Juxta primum modum: ut advertit Reiffenst. tract 10 D. 1. q. 1. n. 4.

4. *Quanam opera prohibita sunt diebus Festis, & quotuplicia sint opera laboriosa?* dictum est superius in præcedenti Sect. Art. II. pag. 590. ad quem locum remitto Lectorem. Hic aliqua nonnisi superaddo:

5. *An nos Catholici ita sumus strictè obligati, ad servanda Festa, sicuti in antiqua Ecclesia Judæi?*

R. Negative. Ratio est: quia lex gratiæ non est ita fundata in actibus externis, sicuti lex antiqua; sed magis in Spiritualibus & internis, adeoque non ita strictè obligat diebus Festis ad abstinentiam ab operibus externis, sicuti obligat lex antiqua. Quæ ratio unica sufficiet, etiam si aliàs omitto.

6. *Quæ causæ excusant homines diebus Festis opera laboriosa & servilia exercentes?*

R. Sunt quidem plures causæ particulares, hæc tamen omnes ad duas generales reduci possunt. 1. Causa est, *Necessitas* 2. *Pietas*. Hæc enim duæ Causæ exprimuntur in Jure Can. Cap. ultimo de *Feriis* ubi dum prohibentur diebus Festis opera illicita,

licita, adduntur expresse hæc verba: *Nisi necessitas urgeat, & Pietas suadeat.* Ratio est: quia ut dicitur communiter: *Necessitas frangit legem; Pietas vero svalet frangere.*

7. *Quandonam licitum est laborare die Festo, ratione Necessitatis?*

R. In his & similibus casibus. 1. Dum imminet notabile damnum animæ aut corporis proprii vel alieni. Vel bonorum temporalium sui vel Proximi. Ita Reinaldus. Navar. & alii. Et hic primus casus est generalis. Quantum ad particulares descendendo. 2. Laborantes in Festo excusat necessitas imminens propriæ conservationis vel sustentationis suæ vitæ aut familiæ. Sic excusantur pauperes qui nisi die Festo laborent, nequeunt se sustentare. 3. Excusat etiam necessitas ac imminens damnum fortunæ. Sic coquentes calcem; excusantur si die Festo non interrumpant laborem. Agricolaë etiam tempore messis congregantes, ne segetes destruantur ob pluviam. Ut autem evitetur scandalum, consultius facient si petent licentiam & dispensationem Parochi, prout ei videbitur expedire juxta imminens necessitatem. Ut notat Reiffenst. loc. cit. 4. Item excusantur Sartores in in multis casibus, perficientes sive finientes vestes die Festo peremptorie necessarias ad hoc tempus v.g. vel quia sunt Sponsæ proxime nuptias celebrantis; vel quia sunt lugubres ad sepulturam hic & nunc imminens: vel tandem quia sperant futuras graves reprehensiones aut injurias, ex eo, quia non perfecerant vestes ante Festum. Quod etiam à pari intelligendum est de ancillis Dominarum, quæ circa ornamenta Domina suæ aliquid de mane finiunt, assuendo &c: timentes reprehensionem exinde gravem. Ita Bassius Versu: *Festum.*

5. A fortiori excusantur, illi qui die Fæsto laborant propter commune bonum. Uti sunt reparantes pontes, milites jacentes aggeres &c: 6. Excusat necessitas Proximi; sic licitum est laborare extinguendo vg. incendium suum vel alterius. Aut curando infirmum: &c:

Quantum vero ad tonsuram die Fæsto & nundinas, licet ab his abstinere sit laudabile; si tamen consuetudo contraria ab annis 40. invaluit, standū est illi. *Ratio est:* quia ut docetur de Legibus, talis consuetudo vim legis incipit habere, & lex ei contraria abrogatur. Tum quia tam Chirurgus, quam Mercator haberet exinde damnum fortunæ, si contra consuetudinem abstineret ab his operibus. Ut de se patet.

8. *Quandonam licitum est laborare die Fæsto ratione Pietatis?*

R. Protunc quando opera servilia, quæ die Fæsto exercentur, proxime ad DEI cultum pertinent. Ut docent communiter DD. *Ratio est:* quia abstinentia ab operibus servilibus die Fæsto est ab Ecclesia instituta propter hunc finem, ut cultus Divinus promoveretur. Porro per illa opera quæ fiunt ratione Pietatis, augetur non vero diminuitur cultus Divinus.

9. *Quæ opera & in quibus casibus in particulari exerceri possunt die Fæsto. ratione Pietatis?*

R. Hæc sequentia. 1. Opera misericordiæ erga pauperes. 2. Licitum est altaria candelabrīs imaginibūs ac alijs apparamentis ornare, hæc enim proxime pertinent ad cultum DEI. 3. Juxta Sporer. & La Croix licitum est, etiam die Fæsto, aut die Dominicā erigere Sepulchrum Christi, aut præsepe Domini, & alia similia ad DEI cultum proxime spectantia, quæ sine operibus servilibus fieri non possunt

possunt. Si tamen aliq die non festivo hæc & similia commodè fieri potuissent, peccant vñ aliter die Festo facientes. Ut notant Citati Doctores.

10. *An liceat die Festo molere frumentum, quando molendinum agitatur aqua vel vento?*

R. Affirmative cum Bassæo loc. cit. Bonac. Rodriq. & alijs. *Ratio est*: quia in tali molendino modicus labor intervenit. Si tamen nulla adfuerit necessitas molendi die Festo, & molitores multum temporis in hoc negotio consumant, non excusantur à mortali ob scandalum & servilem laborem intervenientem. Ut notat Bonacina. Porro necessitas potest esse & hæc excusans à mortali, si nimirum diebùs feriatis non possit in molendino satisfieri populi concursui. Melius tamen foret ut Parochi saltem de mane usq; ad meridiem abstinere Christianos jubeant, ut satisfaciant molitores Præcepto Ecclesiæ de audienda Missa. Hoc enim modico tempore potuissent commodè Judæi vulgo Arendatarii aut eorum famuli Hebræi molendinum custodire.

11. *Quæ causa adhuc generalis est, excusans opera servilia die Festo à mortali?*

R. Ultra necessitatem & pietatem excusat *Legitima Consuetudo*. Sive illa sit generalis pro tota Patria aut Regno, sive specialis in aliqua Provincia, Palatinatu vel districtu, quæ toleratur à Prælati Ecclesiasticis. Sic: 1. In pluribus locis die Festo solent aliqui pinsere Panem. Cerevisarii à Vesperis diei Festi incipere braxaturam cerevisiæ aut cremati. 2. Ratione ejusdem legitimæ consuetudinis, solent diebùs Festivis fieri præparatoria ad futurum Convivium, vg. Boves & alia animalia occidi, excoriari & deplumari aves. Ut notat Castropal. t. q. p. 10. n. 3. Excusantur etiam ratione consuetudinis

tudinis à mortali, rustici, qui tempore messis ad vespertas diei Festi acuunt falceem, & præparant materiam pro labore sequentis diei, necessariam. Ita La Croix Lib. 3. p. 1. n. 485.

12. *Quid iudicandum de secatione lignorum ad culinam die Festo?*

R. I. In hoc opere totaliter servili non mihi videtur famulari consuetudo. Unde si nulla adest necessitas, & potuissent commodè hæc præparari ante diem Festum, peccant mortaliter Domini sic disponentes. *Ratio est:* quia si hoc opus licitum foret, nullum Festum quierè posset celebrari.

R. II. Probabilius est, quod etiam in hoc labore, secationis lignorum excusat à mortali consuetudo, licet à veniali non mihi videtur excusare. Maxime si die Dominica id fiat. *Ratio 1. part. est:* quia inveterata consuetudo, cui non contradicitur vim Legis planè habet. Ut docetur in Tract. De Legibus.

13. *Quoniam die Festo majus peccatum est laborare ex consuetudine, Die Dominica, an aliis?*

R. Die Dominica. *Ratio est:* quia Festivitas Dominicæ sive diei septimi in hebdomada est Juris Divini, adeoque contra illam Legem Divinam minorem vim habet consuetudo. Cæterum aliæ Festivitates sunt præcisè de lege Ecclesiastica, hinc si contraria consuetudo toleratur ab Ecclesiæ Prælati, jam hoc ipso tacitè dispensantur laborantes.

14. *Quid considerandum sit Confessario in praxi, quo ad Penitentes passim laborantes diebus festivis?*

R. Interrogandi sunt, an similes labores soleant fieri passim ab aliis Viris communiter etiam conscientiosis? quod si sic. Non erunt arguendi a lieujus gravis peccati. Hoc tamen non obstante,
Bbb arguen-

arguendi sunt à Confessario & adducendi in emendationem, ne in posterum majores licentias sibi concedant.

15. *Nota:* quod Benedictus XIV. attento labore communis plebis & pluviarum tempore messis in Regno Poloniæ; concessit Episcopo Vilnensi Anno 1743. Die 17. Maii facultatem reducendi Festa celebra in Diem Dominicam occurrentia in Julio, Augusto & Septembri, cum hoc ordine; scilicet: Festum Visitationis B. V. M. in primam Dominicam Julii. F. S. Magdalene in secundam. S. Jacobi Apost. in tertiam. S. Annæ in quartam Dominicam ejusdem mensis Julii. Festa vero Augusti & Septembris transferri in Dominicas sibi proximas. Excepto Festo Assumptionis B. V. M. quod in suo die proprio, solemniter celebrare præcepit.

Idem Indultum concessit Diœcesi Posnaniensi Anno 1745. Die 1. Septemb. quod incipit *Nuper* ut videre est in Bullario ejusdem Benedicti XIV. Tom. 1. pag. 337.

Ex quo patet; alias etiam Diœceses in toto Regno Poloniæ, de facili posse dispensari in prædictis Festis, propter idem motivum laboris & pluviae tempore messis. Sed id facile Poloniæ Incolæ non solent permittere, qui magis proni sunt ad violandam, quàm relaxandam Legem. Ut patet de Jejunio quadragesimali; quod in lacticiis (sicuti Germanis & aliis Regnis Septentrionalibus propter defectum olei olivarum) permissum fuerat, zelo observantiæ non admiserunt; & tamen magnates quibus facilior adest modus habendi Oleum Olivarum raro jejunant. De quo inferius.

Hæc addidi, ut sciat Confessarius cum plebeis hominibus majori uti discretionem, quàm cum Nobilibus

bilibus; nam rusticis utrumq; Indultum esset sum-
mè necessarium, tum propter illorum inopiam pi-
scium; tum continuum laborem Dominis suis præ-
standum tempore messis, ita ut suas segetes vix
illis tempus suppetat colligendi.

16. *Quandonam Pascha celebrari debeat?*

R. Ex Constitutione Apostolica Die Dominica,
non vero Luna 14. Mensis Nisan, sive Martii, pro-
ut Judæi observant. *Ratio est:* ex Can. 8. Aposto-
lorum ubi jubentur deponi Episcopi, vel Præsby-
teri, qui Pascha egerint ante æquinoctium cum Ju-
dæis, ut refert Bellarm: Lib: 3. de cultu. 85. Cap. 12.

17. *Quot fuerant Errores in Ecclesia circa cele-
brationem Paschæ?*

R. Tres præcipue Famosi. *Primus.* Aetii, qui
Pascha simpliciter negabat esse celebrandum à fide-
libus eo, quia hoc Judaismum saperet, prout re-
fert Epiphani: Hæres: 75.

Secundus. Error fuit multorum Episcoporum in
Asia minori, qui celebrabāt Pascha Luna 14. Mar-
tii cum Judæis, sive esset Dominica, sive non. Et
hi à Concilio Romæ celebrato sub S. Victore A:
198. *Quartodecimani* fuerant vocati, contra quos
plura coacta sunt Concilia.

Tertius Error quorundam Cappadocum, qui
teste Epiphanio Hæres. 50. semper Pascha cele-
brabant Die 25. Martii, sicuti celebratur Nativi-
tas Domini Die 25. Decembris. Ratio illorum fuit
hæc: quia putabant Christum Die 25. Martii pas-
sum fuisse.

18. *Quid de tempore Paschæ statuit Ecclesia?*

R. Præter multa Concilia, Nicænum I. statuit
Pascha ab omnibus celebrari debere Die Dominica
proxima Lunæ decimæ quartæ post æquinoctium
vernum. In quo Concilio Eusebius Cæsariensis

composuit Aureum Numerum, qui ostendit Novilunia, ut refert Epiphanius Hærē 70.

Secundum Præceptum Ecclesiæ.

9. *Quomodo obligat Præceptum ad audiendam Missam diebus Festivis?*

R. Obligat graviter sub mortali, nisi justa adsit causa dispensans & excusans. Patet hoc ex Can. *Missar* 64. *De Consc. D. 1.*

20. *Quinam obligantur ad audiendam Missam?*

R. Omnes Fideles Christiani non tantum Laici, sed etiam Clerici & Sacerdotes, si illo die Missam non celebrent. Celebrantes autem hoc ipso eminenter audiunt. Deducitur ex Can. *Omnes Fideles* 62.

21. *An Pueri etiam obligentur?*

R. Ante completum Septennium non obligantur, etiamsi jam habeant usum rationis. Ita La Croix Sanch. Dian. & alii. *Ratio est:* quia ad auditionem Missæ requiritur devota & reverentialis præsentia, quæ in Pueris ante Septennium vix haberi potest. Gobat quo ad Pueros rusticorum, docet in illis adesse obligationem audiendæ Missæ dum pervenerint ad annos discretionis. Hos autem assequuntur Pueri inter nonum & decimum annum, Puellæ vero inter octavum & nonum. Juxta cit. Gobat.

22. *An totam Missam ex vi hujus Præcepti Ecclesiæ teneatur unusquisq; audire die Festo?*

R. Affirmative; ut docent communiter Doctores, licet non concordent, quidnam omittere sit mortale, & quid veniale?

Partes Sacrificii Missæ quot & quotuplices? dictum est supra P. 1. fol. 273.

Aliqui

Aliqui Doctores volunt non peccare mortaliter eum, qui venit finitâ Epistolâ ad Evangelium. Ita Layman. Gobat. Suarez. & alii plures. Imo excusant eum à mortali, qui venit ad Offertorium dummodo adsit in fine ad Evangelium S. Joannis. Ratio est: quia sic primum neglectum Evangelium, compensabit per hoc secundum.

23. *An satisfacit Præcepto de audienda Missa; qui audit unam Missam vg. ab Elevatione ad finem & alteram à principio ad Elevationem?*

R. I. Si quis non simul sed successive audiat tales Missas, duas dimidiatas, videtur satisfacere Præcepto Ecclesiæ, maximè si legitime impeditus fuerit, à veniali tamen minime excusatur, præsertim si legitime non sit impeditus. Ita Layman Navar. & alii.

R. II. Quod si non successive sed simul audiat duas tales partes Missæ, à duobus Sacerdotibus simul Celebrantibus, talis non satisfacit Præcepto Ecclesiæ. Ratio desumitur ex Decr. Innocentii XI. qui hanc propositionem, quæ est ordine 53. damnavit: *Satisfacit Præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor simul à diversis Celebrantibus audit.*

24. *Quomodo audienda est Missa ad satisfaciendum Præcepto Ecclesiæ?*

R. Missam audire non consistit in hoc ut verba intelligantur aut audiantur à Sacerdote prolata, quia alias turdi & rudes nunquam satisfacerent. Neq; ipsum Celebrantem videre, quia cæci & in magno concursu pusillæ staturæ, nunquam aut rarò audirent ut oportet. Sed consistit in devota præsentia corporis, & attentione mentis ad Sacrificium. Ita Communis sententia Doctorum.

25. *An sufficienter sit præsens Sacrificio Missa,*

qui

qui à longe vg. ex fenestra Domus suæ aspicit Altare?

R. I. Si potest plane advertere quidnam agatur à Sacerdote, adhuc dicendum est, quod sit præsens moraliter Sacrificio Missæ. Ratio est; quia ad hoc, ut quis satisfaciatur Præcepto Ecclesiæ de audienda Missa, sufficit & requiritur: Devota & corporalis præsentia. Ita Gobat. Decastillo. Tam-
bur & alii.

R. II. Si non potest videre neq; plenè advertere, quidnam agatur à Sacerdote, nisi per sonum Campanæ, ut sunt infirmi de lecto aut domo non egredientes, non possunt dici præsentibus corporaliter Missæ, sed tantum mentaliter. Sed tales excusantur ab obligatione audiendæ Missæ. Ut infra dicetur.

26. *Quanam causa excusant Fideles ab obligatione audiendi Missam die Festo?*

R. Sunt quidem plures inferius enumerandæ; generalissimæ tamen sunt, hæ duæ; nempe *Impotentia Physica, & Moralis*, ad quas alia reducuntur.

Impotentia Physica excusantur ab audienda Missa; 1. In carceribus positi, in quibus Missa non celebratur. 2. Infirmi, qui egredi de domo non possunt. 3. Itinerantes, qui non inveniunt locum ubi Missam audiant.

Impotentia Morali: excusantur omnes illi, qui cum jactura fortunæ aut vitæ, vel nisi cum magno labore & difficultate possunt audire Missam. Et quia sunt quatuor bonorum genera, scilicet: Animæ, Corporis, Famæ, & Fortunæ, hinc circa ista quatuor, impotentia moralis accidere potest.

Circa Bonam Animam: excusantur ob Impotentiam moralem tunc; quando quis timet adire Templum,

pum, ne incidat in periculum peccandi, ut vg. tempore persecutionis, ne comprehendatur ab infidelibus, à quibus compelleretur ad abnegandā Fidem. Vel si Virgo prævideat periculum stupri in via sibi inferendi, & similia hujusmodi.

Circa Bonum Corporis: excusantur ob Impotentiam moralem, qui ex probabili conjectura, vel Medicorum consilio timent jacturam sanitatis, aut reincidentiam in morbum ob intemperiem aëris. Vel qui timent in via Siccarios &c.

Circa Bonum Famæ: excusantur illi ob Impotentiam moralem, qui non habent vg. vestem decentem, ita, ut nequeant absq; dedecore & gravi irrisione, ac notabili pudore in publico comparere. Similiter Puella quæ supponitur Casta, & tamen gestat uterum, & cætera similia. Hi tamen si possunt in tenebris, aut in angulo sine jactura suæ famæ audire Missam, obligantur.

Circa Bonum Fortuna: excusantur ob impotentiam moralem illi, quibus imminet damnum fortunæ, si audirent Missam. Sic excusantur Custodes Domûs, &c.

27. *Quenam adhuc sunt Causæ excusantes ab obligatione audiendæ Missæ die Festivo?*

R. Sunt adhuc hæc duæ. scilicet: *Pietas & Officium.* Ratione *Pietatis* excusantur illi, qui vg. inserviunt ægroto, quorum præsentia est necessaria ei. *Ratio est:* quia major est obligatio Charitatis Proximi, quàm audiendæ Missæ, cum illud Præceptum de Charitate, est de Jure naturæ, hoc vero de Jure Ecclesiastico. Ratione *Officii* excusantur excubitores ad portas, valla, turres &c. Item Custodes pecorum, hortorum &c. Qui tamen tenentur mutare vices, & adesse Sacris, si in promptu plura successivè Sacra absolvantur. Quæ obligatio

ad

ad Superiores pertinet, ut talem dispositionem faciant.

28. *An distantia loci excuset ab audienda Missa?*

R. Affirmativè. *Ratio est:* quia distantia loci, Impotentiam moralem sapius involvit. Qualis autem distantia excuset? non potest absolute determinari: sed hæc res prudentum Judicio relinquenda est, attentis omnibus circumstantiis loci nimirum distantis, temporis, & auræ frigida aut in-tempeste, & Personæ debilioris constitutionis. Aliqui Doctores apud Gobat tract. 5. Theol. Ex-perim. n. 486. asserunt sufficere pro excusatione peditis, distantiam itineris unius bonæ horæ, vel quinque quadrantum. Alii paulò majorem requirunt distantiam, vel spectandam ajunt Consuetudinem loci.

29. *Ad quid tenentur illi, qui die Festo non possunt adesse Sacrificio Missæ?*

R. Salutare talibus dandum est à Confessario Consilium, ut domi per aliquod tempus vacent orationi. Hoc enim requirit & actus Religionis erga DEUM & D. August. Serm. 251. de tempore recommendans talibus: *Ut saltem in domo sua oret, & non negligat DEO solvere votum, ac reddere pensum servitutis.* Talis tamen Oratio & devotio domi facta, licet cadat sub consilio optimo, non tamen sub Præcepto. Ut notat Navar. cum aliis pluribus, contra nonnullos.

Plura de his vide supra Sect.

3. Art. de Tertio Præcepto Decalogi.

pag. 589.

ARTICULUS II.

De Tertio Præcepto Ecclesiæ sive Jejunio.

1. Quod est Tertium Præceptum Ecclesiæ?

R. Est hoc: *Jejunia certis diebus temporibusq; indicta servato.* Quod Præceptum concordat Can. 68. Apost.

2. Quid est Jejunium?

R. Jejunium sumitur Dupliciter. *Spiritualiter* pro abstinentia à Vitiis & peccatis. Sic sumitur à D. Basilio Hom. 1. de Jejunio dicentes: *Verum Jejunium est ab omnibus vitiis esse alienum.* 2do. Sumitur *Corporaliter* & propriè, de quo in præsentì, Articulo sermo, & sic accipitur pro abstinentia à Cibo.

3. Quotuplex est Jejunium propriè sumptum?

R. *Duplex.* *Naturale*, est abstinentia à qualibet re sumpta per modum Cibi aut potùs vel medicinæ post mediam noctem. *Et Ecclesiasticum* quod est: abstinentia voluntaria à Cibo juxta præscriptum Ecclesiæ.

Dicitur *Voluntaria* abstinentia, quia Jejunium est actus virtutis Temperantiæ, qui enim non habet, quid manducet, potiùs dicendus est, esurire quam jejunare.

Dicitur à *Cibo* quia potus, ut potè quid liquidum, non frangit Jejunium. Noluit enim Mater Ecclesia potum prohibere, non tantum ex eo quia sitis est, præ fame vehementior, & sapius de die accidere solet, sed etiam noluit prohibere illos potus, qui aliquomodo extinguunt famem: ut est Caffe & Ciculata, sive Chocolata. Ut dicetur inferius.

4. Item aliud est Jejunium *in Quantitate*: & est abſtinentia à Cibo in tali vel tali quantitate, & non majori v.g. una vice de die, aut ſemidubus vicibus in prandio ad extingvendam famem. & in vesp̄i nihil, aut modicum quid. Aliud est Jejunium *in Qualitate*, & est abſtinentia à Cibo talis vel talis qualitatis v.g. à Carne & lacticiis, vel à ſola carne.

5. *Quanam res ſe habent permodum potūs, & quæ permodum Cibi?*

R. Universaliter, illa ſe habent permodum potūs, quæ juxta prudentum hominum æſtimationem & Communem uſum, non ſunt ordinata ad nutriendas ſolidas corporis partes, ſed magis ad extingvendam ſitim, vel ad vehendum & concoquendum alimentum, quamvis per accidens etiam hæc nutrant. E contra illa ſe habent permodum Cibi, quæ juxta Communem uſum & prudentum æſtimationem ſunt ordinata ad tollendam famem, quamvis per accidens etiam & hæc ſitim extingvant, ut eſt juſculum &c.

6. *Quidnam judicandum eſt de Caffè & Ciculata potū?*

R. Quantum ad Caffè eſt Communis ſententia, quod ſit potus, adeoque nec frangit Jejunium, ſi ſit ſine lacte. Quantum autem ad Ciculatam; non concordant Doctores, maxime prout, quando de ſaba & aliis ſolidis ingredientis Vangelio Cacao &c. plus miſceretur, quam de aqua, aut ſaltem in æquali pondere. Quod ſi hæc ſolida in minori quantitate miſceantur, certum eſt, quod eſt Ciculata ſive Chocolata permodum potūs, prout declaravit Urbanus VIII. ſolatis ſibi ingredientis, & conſecta in ejus conſpectu Chocolata. Idem poſtea reſponſum eſt, & à Gregorio XIII.

Pio.

Pro. V. & Paulo V. prout refert. Illsung. t. 4.

D. 1. n. 39.

7. *Quid de Caffè judicandum est, si lac admisceatur?*

R. Frangit Jejunium non tantum in qualitate sed etiam in quantitate *Ratio est*: quia lac juxta Communem opinionem est quid comestibile. Hoc tamen Poloni non observant; verum eorum consuetudo arguenda est, cum sit contra Præceptum Ecclesiæ: non tamen reputandum est pro gravi delicto, quia consuetudo invaluit.

8. *An licitum sit ad Caffè potum, adhibere modicum alicujus comestibilis vg. vulgo à Poloniis dicti Sucharek?*

R. Juxta Communiorem Sententiam DD. Affirmative; ne haustus ille noceat. Interim cavendus est excessus, ne sæpius repetitis frustulis, ad magnam tandem quantitatem deveniatur. *Ratio est*: quia opposita sententia damnata est ab Alexandro VII. quæ est ordine 29. docens non frangi Jejunium, qui sæpius de die quid modicum comedit.

9. *Quid judicandum est de Ciculata non preparata cum aqua, sed in crudo de mane manducata?*

R. Hæc frangit Jejunium *Ratio est*: quia est quid solidum, permodum Cibi: Ut de se patet. Nisi parvitas materiæ excuset, & sumatur permodum medicinæ.

10. *Quenam Carnes universaliter sunt jejunosæ & quæ frangunt Jejunium in qualitate?*

R. Illæ frangunt Jejunium, quæ habent calidum sanguinem, non vero quæ frigidum: Sic Bovina caro, quia habet calidum sanguinem, frangit Jejunium. Caro vero piscis, quia habet sanguinem frigidum, non frangit. Illa vero Monstra aquosa & marina, quæ partim habent calidas partes, par-

tim

tim frigidas, sui corporis pro diversitate harum partium censenda sunt, jejunosa vel carnosae. Ratio utriusq; partis est: quia Ecclesia constituit Jejunium propter abstinenciam & mortificationem corporis, tanquam domestici hostis, ut ipsi alimentum subtrahatur, si non totale, saltem nobilius; porro nobilius est alimentum carnis calidæ quam frigidæ; sicuti est piscis, & omnis caro habens sanguinem frigidum, minus conducit ad concoctionem & nutrimentum.

11. *Quanam Conditiones requiruntur ad Jejunium Ecclesiasticum?*

R. Juxta Communem omnium Doctorum sententiam, hæ tres requiruntur. 1. Abstinencia Ciborum certi generis. 2. Abstinencia plurium de die refectioem. 3. Certa hora refectioem. De his tribus conditionibus Jejunii, paulò infra resolvendæ sunt difficultates, qui enim unam ex his non servat, nequè Jejunium servare censendus est.

12. *A qualibusnam Cibis abstinenciam requirit Jejunium?*

R. Non tantum à carne, sed etiam à lacticiiniis, videlicet: lacte, caseo, & ovis. Ut patet ex Can. Deniq; Dist. 4. Quantum tamen ad lacticiinia, attendenda est consuetudo locorum. Nam in Germania ex antiqua consuetudine, videmus permixta ova, & lacticina omnibus diebus Jejunii totius anni, quod permixtum est ab Ecclesia ob defectum olei, & aliorum Ciborum quadragesimalium. Ut refert Reiffent. Tract. 10. D. 2. q. 1.

13. Ubiquè autem locorum ab antiquo, feriis sextis & Sabbathis per annum, quando aliud Jejunium de præcepto non occurrit, permittuntur lacticina, quamvis esus carniū sit prohibitus, teste eodem Reiffent. loc. cit. Imo in Germania pluribus

pluribus in locis invaluit consuetudo in defectu butyri adhibere lardum, vel pinguedinem ex adipe anserum. Quod etiam praticatur in toto Regno Siciliæ. Teste Fel. Potest. tom. 1 p. 3. n. 2880.

14. Nostri autem in Polonia Antecessores, quamvis abstinentiam à lacticiiniis in Quadragesima & feriis sextis per annum induxerunt, quæ jam consuetudo immemorabilis censeri debet, habens vim legis; probabilius tamen suppono, quod sicuti illi antiquiores noluerunt se obligare sub mortali ad talem abstinentiam, sed ad summum sub veniali; ita meò Judiciò, nequè moderni gravius obligantur, quàm sub veniali, nisi adsit scandalum. Qui autem patiuntur inopiam Ciborum quadragesimalium; nec venialiter peccant, si adhibeant lacticiinia. *Ratio est:* quia sicuti Mater Ecclesia non solet tam stricte & rigide mortificare fideles: ut patet de Germanis & aliis Nationibus, ita nequè consuetudo inveterata aut devotio sic arcere debet. De quo dicetur inferius.

15. Justè tamen hæc consuetudo invaluit in Regno Poloniæ abstinendi etiam à lacticiiniis; per hoc enim compensatur defectus Jejunii in quantitate. Invaluit enim consuetudo, Polonos non curare quantitatem Jejunii; ut patet multis experimentis. Nam Nobiliores Personæ mane surgentes bibunt Caffè & aliquando cum lacte, & nonnulli cum buccellis vulgo *Sacharki*; post aliquas horas, manducant prandium; post prandium iterum bibunt Caffè; vesperi canant sine ulla scrupulo ad satietatem; Et sic plane tota die manducant & nutriendum corpus, addendo eximios mulsi & vini nutriendos potus. Ex quo deducitur in Regno Poloniæ, adesse solum Jejunium in qualitate, non vero in quantitate. Excusat nos aliquomodo frigidior aura;

quæ

quæ majorem famem provocat, propter subtilitatem suam. In aliis vero calidioribus locis, quia est aura grossior, non ita vehementer manducant, nisi ex prava consuetudine.

16. Notet tamen Confessarius; quod si quis dispensatus in Jejunio, propter infirmitatem carnes manducet, tenetur omnino abstinere à collatione. Si enim ei pisces nocent, abstinencia tamen sive digeta & animæ & corpori est proficua; adeoque quò ad quantitatem nullam excusationem habens peccabit. Prout statuit Benedictus XIV. de quo dicitur inferius.

17. *Quoties de die refectio debeat fieri tempore Jejunii?*

R. Ab antiquo unica duntaxat de die concessa fuit refectio, ut ex perpetua Ecclesiæ Romanæ consuetudine patet; nã tempore Jejunii ad prandium, solet dari Benedictio mensæ illa, quæ pro cæna solebat dari. Senescente tamen sæculo, ac attenta infirmitate corporum; indulgit Ecclesia ex longæva consuetudine & tacito consensu, ut præter prandium, modicum quid Cibi serò permodum collatiunculæ manducetur, ad capiendum somnum.

18. *Qua est certa refectiois hora tempore Jejunii?*

R. Antiquitus refectio in Quadragesima usque ad vesperam prorogari debebat. Ut patet ex Cap. *Solent* 50. de *Consecr.* Dist. 1. Aliis vero diebus Jejunii differerebatur ad horam tertiam pomeridianam. Quæ refectio non prandii sed cænæ rem & nomen habuit. His vero novissimis temporibus, dum ab Ecclesia Collatio ad Vesperam concessa est; tam prandii quam collatiunculæ certa hora assignari non potest, propter diversam consuetudinem locorum & Domorum. Prandium quidem circa meridi-

meridiem, collatio vero circa occasum Solis manducari solet. Ita tamen collatio debet esse completa, ut rationem cænæ non habeat. Unde consultò Ecclesiæ, statuit ut tempore Quadragesimæ dicantur in Choro Vesperæ ante comestionem; propter memoriam primitivæ consuetudinis, quod una ad Vesperam fuerit refectio.

19. *An semel de die manducans in tali quantitate, ut etiam si ad noctem nihil manducet, nullam sentiat mortificationem, violat Jejunium?*

R. Non violare. Ratio est: quia licet Jejunium, sit actus temperantiæ, non tamen modificatus omnibus conditionibus, sed tantum tribus enumeratis supra n. 11. Quæ si servantur, juxta consuetudinem locorum, satisfiet Præcepto Ecclesiæ de servando Jejunio. Ita Cajetan. Medina & alii contra nonnullos.

Quod si quis semel de die manducans ad prandium & bibens, faciat excessum, peccabit quidem juxta gravitatem excessus etiam mortaliter, sed non peccatò contra hoc Præceptum Ecclesiæ, sed peccatò Gulæ aut Ebrietatis. Ut notat Reiffen.

20. *An qui sæpius comedit in die Jejunii toties peccet, quot sunt comestiones?*

R. I. Si comedat Cibos vetitos puta carnes, toties peccabit, quoties distinctis comestionibus manducat tales Cibos. Ut docent communiter Doctores.

R. II. Si vero sæpius in die comedit Cibos Quadragesimales, aliàs die Jejunii licitos, solum per secundam comestionem violat Præceptum Jejunii & peccat contra illud. Ita Mastr. cum pluribus contra Medinam & alios paucos. Ratio est: quia ita per secundam, ut per tertiam vel quartam comestionem, amplius non violatur Jejunium

cum

cum jam sit violatum. Quamvis talis peccet contra virtutem Temperantiæ.

21. *Quantum unusquisque tempore Jejuniæ ad collationem manducare debeat?*

R. I. Varias multorum referre hic sententiar, id mihi videbatur inaniter; cum Italarum more, nec hic Libellus, nec scrupulosus Confessarius extorqueret aliã ducendam à Polonis vitã quò ad Jejunium. Unde melius cum Bonac. & Tambur. ac aliis.

R. II. Regulam comedendæ collationis in die Jejuniæ, sumendam esse ex consuetudine in singulis Regionibus recepta. *Ratio est* quia ista refectiuncula per consuetudinem est introducta, adeoque & mensurari debet juxta limites ejusdem consuetudinis. Hac responsione solvuntur plures difficultates, quæ obvenire possunt Confessario legenti varios Casuistas de Jejuniæ Præcepto. Si enim legat Doctores Italos, inveniet plures scrupulos circa hanc materiam, si vero Germanos, aut alios Septentrionales, habebit laxiores, quò ad Jejunium Regulas: *Ratio* autem hujus diversitatis est, consuetudo diversa in diversis partibus recepta. Unde & Confessarius pro complemento ultimato habeat quò ad Præceptum Jejuniæ, ipsam consuetudinem in sua Patria receptam. Et quia in Regno Poloniæ, est illa consuetudo, ut pro collatione Cibi cocti apponantur, tempore Jejuniæ; hinc Confessarius non debet judicare Penitentes obnoxios esse peccati mortalis, etiam si sic judicent DD. & Casuistæ Itali. Plura de his inferius.

22. *Quomodo peccat qui tempore Jejuniæ Collationem semel inceptam & interruptam iterum continuat?*

R. I. Si interruptio cena fiat per modicum tempus

tempus, v.g. per quadrantem horæ, non peccat si iterum manducet, etiam si illa interruptio fieret sine iusta causa, & facta jam consveta gratiarum actione. Ita DD. apud La Croix Lib. 3. p. 2. n. 1281. *Ratio est:* quia illa cæna ratione modicæ interruptionis censetur adhuc esse moraliter una.

R. II. Si vero interruptio fiat ob iustam causam v.g. si sit vocatus subito ad infirmum; poterit sine ullo scrupulo continuare cænam, postquam reversus fuerit post longius tempus, sed juxta Leonardum protunc duntaxat, quando in prima Sessione ad mensam non fuerit saturatus, secus vero peccaret, si prius iustam quantitatem demandaverit.

23. *Quando peccat mortaliter, qui diebus Jejunii sæpius manducat ante prandium, vel post, vel ante cænam*

R. I. Si comestio illa fiat absquæ sufficiente causa, & illa quantitas non excedat duas uncias, solum peccabit venialiter; ut docet Dian. Sporer. Tambur. & alii; si vero excedat, erit mortale.

R. II. Si adsit iusta causa sumendi aliquid sæpius modicæ quantitatis, neq; erit veniale. Ita communis sententia DD. Iusta autem causa erit, si Musicus ad conservandam vocem maneumat ovum recens, aut Prædicator jusculum. Item, si prandium differatur ultra horam comestioni communem.

24. *Quo Jure Jejunium obligat?*

R. Solo Jure Ecclesiastico, ut docent communiter Doctores. Jejunium Quadragesimale ad exemplum Christi, instituerunt Apostoli: ut patet ex Can. 63. Apostolorum. Jejunium quatuor temporum instituit Calistus I. Papa. Reliqua vero Jejunia successive ab Ecclesia fuerant instituta.

25. *Quomodo obligat Præceptum Ecclesiæ de servando Jejunio*

Ccc

R.

R. Sub mortali, si violetur sine justa causa. *Ratio est*: quia antiquitus excommunicabantur violatores Jejunii; excommunicatio autem non incurritur, nisi ob peccatum mortale.

26. *Qualenam sit obligatio Jejunii?*

R. Est Personalis, unde per alium non potest Præcepto Ecclesiæ satisfieri. *Ratio est*: quia finis hujus Præcepti, est, moderate affligere corpus proprium, non vero alienum.

27. *An satisfaciatur Præcepto Ecclesiæ de servando Jejunio, qui sine justa causa frangit Jejunium die determinato ab Ecclesiâ, & alio jejunat?*

R. Non satisfacit. *Ratio est*: quia talis obligatio est alligata huic determinato & non alteri diei. Sicuti recitatio Divini Officii aut auditio Missæ die Festo.

28. *Quoties peccat ille, qui violat Jejunium ex duplici Præcepto Ecclesiæ obligans vg. Vigiliæ & Quatuor temporum?*

R. Unicum talis committit peccatum. Ut docent communiter Doctores. *Ratio est*: quia licet addit duplex Præceptum, ex eodem tamen ac unico motivo temperantiæ utrumquæ obligat.

29. *Similiter unum committit peccatum, qui deliberatè statuerat per totam Quadragesimam nunquam jejunare.* *Ratio est*: quia hic actus respicit omnia illa Jejunia permodum unius adæquati objecti. Ita Filliucius tract. 27. Cap. 5. n. 87.

30. *An & quomodo peccent inducentes aliū ad frationem Jejunii?*

R. Peccare mortaliter: Sic peccant Caupones Cibos vetitos apponendo Peregrinis. Item Paterfamilias habens justam causam cum carnibus manducandi, si præter reliquias, nihil, aut quid valde modicum paret famulo cum Jejunio, & alii hujusmodi

hujusmodi cooperatores.

31. *Quonam annō ætatis obliget fideles Præceptum Ecclesiæ ad servandum Jejunium?*

R. Quantum ad Jejunium in Qualitate, obligat post acceptum usum rationis. Quantum vero ad Quantitatem, nonnisi obligat completo vigesimo primō ætatis annō. Ratio hujus partis est: quia cum adolescentes propter augmentum corporis crescentis indigeant Cibō frequentiori; noluit illos Mater Ecclesiæ in quantitate Jejunii adstringere. Ut docent communiter Doctores.

32. *Quenam sint causa excusantes à quantitate Jejunii?*

R. Sunt quidem plures, sed ad has tres reduci possunt, scilicet: *Ad Impotentiam, Pietatem, & Necessitatem.* Ratio est: quia dum per Jejunium læderetur bonum corporis, excusat Impotentia. Si bonum animæ, excusat Pietas. Si tandem læderetur substantia externa, excusat Necessitas, sive labor, ad bona externa acquirenda vel conservanda necessarius.

33. *Qui excusantur ratione Impotentia?*

R. Hi sequentes. 1. Universaliter excusantur omnes illi, qui sine gravi aliquo incommodo vel notabili damno jejunare non possunt. Per Impotentiam enim intelligitur, tam Impotentia Physica, quam etiam Moralis. 2. Infirmi & Convalescentes, etiamsi propria culpa infirmitatem contraxerint. Item Mulieres gravidæ, vel nutrices lactantes. 3. Item manducantes ad evitantandam vertiginem Capitis, vel propter somnum capiendum. 4. Excusantur senes; Ratio est: quia senectus ipsa est morbus. Communis autem Doctorum sententia est excusari à quantitate Jejunii senes, qui attingerunt 70. Annos. Quantum vero ad illos, qui

Ccc3

habent

habent annos 60. non concordant DD. Multi enim Mastrio & Sanchez excusant omnes sexagenarios absolute. Lessius vero Layman Bonac. & alii cum distinctione. Si nimirum debilioris sint valetudinis, non autem eos, qui sunt adhuc robusti. In Regno autem Poloniae utpote Septemtrionali, probabilius omnes sexagenarii excusantur à quantitate Jejunii. *Ratio est:* quia in his ex una parte debilitata vis concoctiva, non potest simul consumere ad satietatem Cibus sumptum, ex altera parte non habemus in promptu vinum antiquum, quò juvaretur ventriculus. Tum quia Germani non sunt ita propinqui Septemtrioni, sicut nos Poloni, & habent ad manum vinum tam Nobiles quam plebei, & tamen sexagenarii in Germania saepius de die manducant.

34. *Qui excusantur à Jejunio ratione Pietatis?*

R. Hi sequentes. 1. Universaliter, illi, qui operibus præstantioribus incumbunt, quæ cum Jejunio absq; gravi incommodo perficere non possunt; ut sunt opera misericordiæ tam animæ, quam corporis, talia sunt: docere, Concionari, Sacramenta administrare, & similia. 2. In particulari excusantur Concionatores, qui tota Quadragesima quotidie laborant. 3. Item Lectores, Confessarii, imo & Cantores, Advocati, Judices &c. qui suo muneri sunt assidui, & cum magna mentis & ingenii occupatione, studiis, Lectionibus, Judiciis per totum diem intenti existunt.

35. *Quinà excusantur à Jejunio ratione Necessitatis?*

R. Hi sequentes. 1. Universaliter omnes illi, qui gravi suo labore victitant, cum quo Jejunium stare non potest. Tales sunt illi omnes Mechanici, qui cum gravi sui corporis defatigatione suas exercent artes, ut sunt Agricola, Ferrisabri &c.

20. excusantur itinerantes à Jejunio, præsertim pedites, si suscipiant longum iter, vg. unius diei, aut decem milliarium Polonicorum vel septem. 3. Dispensati legitime à Superiore.

36. *Quinam dispensare possunt à Jejunio?*

R. Episcopus respectu Diæcesanorum; Prælati Regularis cum suis Religiosis, imo & Parochus ex rationabili causa cum suis particularibus Parochianis. Ut docet Mastrius.

37. *Quomodo peccat qui sine iusta causa non servat Jejunium?*

R. I. Si bona fide id faciat, putans se justam causam habere non jejunandi, non peccat quavis re ipsa non sit iusta & sufficiens causa illa. Ut docet Bonac. alii. *Ratio est:* quia bona fides talem à peccato excusat.

R. II. Si vero dubitet, an habeat justam causam non jejunandi, tenetur jejunare saltem sub veniali. *Ratio est:* quia in dubiis tutior est pars eligenda. Si vero certò sciat causam esse insufficientem, peccat mortaliter; ut de se patet. *Ratio est:* quia protunc agit contra Præceptum & conscientiam.

38. *Quandonam recurrendum est ad Superiorem pro dispensando Jejunio?*

R. Protunc quando causa excusans videtur quidem sufficiens, sed de ejus sufficientia adhuc dubitatur, & ideo ad Superiorem recursus fieri debet, ut ipsius autoritate suppleatur dubietas. In aliis vero manifestis causis licet sit laudabile recurrere pro dispensatione, non est tamen omnino necessarium.

39. *An peccent qui sine rationabili causa dispensant in Jejunio?*

R. Peccant & quidem graviter; imo & dispensatio

pensatio illorum, est non tantum illicita, sed etiam invalida, ita, ut dispensati, non possint tutâ conscientiâ manducare, si dispensationem agnoverint fundari in frivola ratione.

40. *An dicta causa quæ excusant à Jejunio Ecclesiastico, excusent etiam à Jejunio ex voto debito?*

R. Affirmativè, dummodo non constet de alia voventis intentione. Ita Sanchez. Bonac. & alii. Dixi notanter; *Dummodo non constet de alia voventis intentione*; quia hæc erit pro principali attendenda, nam per votum, sicuti quis sponte sibi legem privatam imponit, ita poterit sibi strictiorem imponere, quam sit Lex Communis Ecclesiæ de Jejunio. Sic potest adolescens sibi ex voto imponere Jejunium ante vigesimum primum ætatis annum.

41. *Quid de Jejunio Fratrum Minorum judicandam sit?*

R. Juxta Marchantium major requiritur causa in dispensando Jejunio ex vi Regulæ, quam in Jejunio Ecclesiæ. Ratio habetur ex Cap. 3. ubi manifesta requiritur necessitas ad dispensationem.

42. *An Poloni & alii Septentrionales Christiani sunt ab Ecclesia dispensati à Jejunio?*

R. Quo ad qualitatem sunt aliqui dispensati propter defectum olei olivarum in his partibus; non vero quo ad quantitatem. Ratio est: ex Const. Benedicti XIV. quæ incipit *In Suprema*. edita anno 1741. Die 22. Augusti, in qua omnes Fideles ubicunquè reperibiles obligat ad unam refectionem, præsertim illos, qui propter valetudinem sunt licentiatî vesci carnibus. Ut videre est in Bullario ejusdem Benedicti XIV. Tom. 1. fol. 39.

Jejunantibus tamen, & vescentibus Cibo quadragesimali concedit vespertinam Refectionem
Const:

Const. quæ incipit *Libentissime* editas Anno 1745. Die 10. Junii. §. 2. Sed hæc concessio non est pro populo solo Septemtrionali, sed pro universa Ecclesia.

Quare autem Constitutio Benedicti XIV. concedit Jejunantibus vespertinam Refectionem, non vero licentiatis vesci carnibus? *Ratio* Disparitatis est: quia Jejunantes supponuntur esse sani, adeoque illorum ventriculus plus vesci expetit. Tum quia Quadragesimales Cibi non ita nutriunt sicuti Caro. Cæterum agroti dispensati, supponuntur debiles, porro Digeta est præcipuum sanitatis acquirendæ medium; ut explicat Benedictus XIV. in dicta Const. *Libentissime*.

Nota. tamen, quod manducantibus lacticia non præcipit Papa abstinere à vespertina collatione, ut scias discernere, inter dispensatos, quo ad Carnes, & quo ad lacticia, ut patet ex citata Const.

43. *Ad quid teneantur licentiati in Jejunio vestri Carnibus?*

R. Ex Rescripto Benedicti XIV. ad dubia Archiepiscopi Compostellæ super Const. quæ incipit *In saprema* obligantur ad duas Conditiones. 1. Ut unicam Comestionem de die observent. 2. Ut non permisceant epulas; nempe ut non apponant pisces, neque manducant, hoc enim denotat frivolam Causam dispensationis. Ideo enim supponuntur esse dispensati, quia illis nocent pisces.

Nota. tamen, quod in eodem Rescripto permittit Papa miscere ad mensam pisces, illis qui sunt dispensati quo ad lacticia, ut patet in Responsione ad Dubium 4.

44. *An licet dispensatis quo ad Carnes saltem diebus Dominicis Quadragesimæ apponere, & vesci piscibus?*

R.

R. Non licet ex eodem Rescripto Benedicti XIV. Responsione ad Dubium 5. Hoc Rescriptum incipit. *Si Fraternitas.* editum A. 1744 Die 8. Julii. Et habetur in Bullario Tom 1. pag. 216.

45. *Quam quantitatem sumere debent Jejunantes pro vespertina refectioe?*

R. I. Quo ad hoc non debere adeo sollicitū esse Confessarium, quia universalis Regula pro omnibus statui non potest; sed uniuscujusque attendenda est Constitutio & vis stomachi digestiva. Nam ille, qui ad prandium manducavit v.g. 10. uncias potest adæquare in quantitate cibi vespertini prandium debilioris, qui manducavit 4. uncias. Sufficit enim ut tertiam partem prandii demandet in vespertinis; habeatque aliquomodo non satiatum appetitum ut Jejunii abstinētia reluceat.

R. II. Cum pauperibus, & plebeis non scrupulizet Confessarius, quia hi excusantur, tum propter continuum, & gravem laborem. Tum quia olera in majori parte habent pro Cibo, quæ modicum nutriunt. Tum quia sæpius in prandio non satiant appetitum, quæ omnia & singula attendi debent. Satis enim in Regno Poloniæ miserè vivunt infimæ plebis homines; qui ex justa causa in Quadragesima quo ad lacticia dispensari possent; prout colligitur ex verbis Constit. Benedicti XIV. *Libentissime* cujus verba sunt hæc. §. 21. in fine. *Itaque si revera in aliquo loco neque oleum (olivæ) neque pisces comparari possunt, tunc Incolis ejusdem loci permitti fas est, ut lacte & ovīs utantur.* Porro quis dubitat pauperes villanos neque posse habere oleum olivarum, neque pisces?

Hæc addidi propter aliquos Confessarios, qui totam perfectionem suam ponunt in ingerendis scrupulis, & dum illi sunt planè piscibus saturati, esurientem

rientem plebem de jejunii observantia rigidè argunt.

46. Ut igitur Confessarius quò ad præsentem materiam sit in luce. Hæc observet ex Constitutionibus Benedicti XIV. excerpta. 1. Nobiles, qui sunt dispensati vesci Carnibus, doceat illos ad hæc duo obligari graviter. Ut unam Comestionem de die habeant; & ne in suo pradio simul cum Carnibus pisces manducent, ut supra dictum est. Numero 43.

II. Sciat, peccare illos graviter Medicos, qui adulando magnatibus judicant Carnes necesse manducari ab illis tempore Jejunii, absquè justa causa.

III. Peccant similiter illi, qui sine ulla necessitate ob solam voluptatem sæpius de die tempore Jejunii manducant.

IV. Probabilius venialiter peccant, qui Caffè bibunt cum lacte absquè ulla necessitate ob solum gustum. Secus vero judicandum est de illis, quibus solum Caffè nocet, nequè possunt de Amygdalis lac habere.

V. Nobiles admonendi sunt, ut carnem tempore Jejunii modestiorem exponant. Nam Ecclesiæ ab omnibus vult servari abstinentiæ mortificationem, ut Caro nostra, tanquam hostis animæ comprimatur. Hic enim est Scopus & finis Ecclesiæ Jejunia certis diebùs assignantis.

VI. Dum autem in Constitutionibus Pontificiis jubetur consuli quo ad dispensationem uterq; Medicus, nomine utriusquè Medici intelligitur Parochus sive Potestas Spiritualis, & ipse Medicus Corporis, à quo dispensandus in Jejunio dum recipit testimonium de legitima causa excusante eum à Jejunio, tenetur à Spirituali Medico scilicet à proprio Pastore petere dispensationem. In casu ve-

ro, quo deesset alteruter Medicus, sufficit dispensatio unius, & si adsit manifesta necessitas vg. infirmitas, ipsa sola dispensat; Ecclesia enim est Mater non Noverca.

47. Quando, & à quo institutum est Quadragesimale Jejunium?

R. Institutum fuit ab Apostolis, ut communiter docent S. Patres, & præsertim D. Hieronymus in Epistola 1. ad Marcellam & S. Leo serm. 6. de Quadrag. Hoc autem Jejunium prædixit Christus Discipulis suis Math. 9. dicens: *Venient dies, cū auferetur ab eis Sponsus, & tunc jejunabunt.* Tum quia Apostoli Actor. 13. leguntur jejunasse, & Actor. 27. & aliis pluribus in locis.

48. An fuerit semper in Ecclesia observatum hoc Jejunium Quadragesimæ?

R. Affirmative. Ratio est: quia Jejunium Quadragesimæ à 40. diebus dicitur, cujus frequens adest mentio in antiquis Conciliis sub nomine Quadragesimæ, non diceretur autem sic, si non celebraretur per dies 40. Tamen pro quietandis aliquibus dubiis.

Nota I. Ex S. Epiphanio in Expositione Fidei N. 29. quod in primitiva Ecclesia, ita fideles fuerant addicti Jejunio, Quadragesimæ, ut illorum plures tota majori Hebdomada ab omni cibo abstinerent; aliqui per triduum; vel quatrimum. Omnes autem per ultimos sex dies solum Panem cum aqua semel de die manducabant ad vesperam. Et hæc prima fuit diversitas in forma, sive modo jejunandi Quadragesimam, quo ad ultimos ejus sex dies. Nam abstinencia ab omni cibo per aliquod dies non fuit præcepta lege, sed arbitraria.

Nota. II. Aliam hanc fuisse diversitatem in jejunando Quadragesimam quia antiquitus in tota Ecclesia

Ecclesia non jejunabant fideles die Dominica: tempore Quadragesimæ, Aliqui ut Græci, die Dominica, & Sabbathi Aliqui in Hebdomada tres à Jejunio excipiebant dies, scilicet: diem Dominicam Jovis, & Sabbathi: & ideo non eodem die inchoabatur ab omnibus Jejunium Quadragesimæ, sed juxta consuetudinem Provinciæ, qui enim non jejunabant in Hebdomada tres dies, inchoabant Jejunium Quadragesimæ circiter à Dominica Septuagesimæ, qui duos, à Sexagesima, qui unam Dominicalem non jejunabant, à Quinquagesima. Ob quam rationem vocantur juxta Bedam propriis nominibus istæ tres Dominicæ. Licet hoc neget Belarminus Lib. 3. de cultu SS. Cap. 14. Sed cum Rupertus vult Septuagesimam vocari ex eo, quia est retro Dominica septima ante Dominicam Passionis, Sexagesima vero Sexta, & Quinquagesima quinta.

Aliqui volunt has Dominicas sumere suam denominationem à diebus usquè ad Pascha numeratis, licet non plene, nam à Septuagesima sunt dies ad Pascha 64. à Sexagesima sunt dies 57. à Quinquagesima sunt dies pleni 50.

49. *Quibus modis olim celebrabatur Quadragesimæ Jejunium?*

R. Multæ conditiones olim adjunctæ erant Jejunio Quadragesimali, ex quibus duas solû recensebo.

I. Servabatur etiam inter Conjuges Maritalis continentia toto Quadragesimæ tempore. Unde Bulgari recenter conversi ad fidem, scripserunt ad Nicolaum I. consulendo: *Quid de eo, qui Quadragesimali tempore cum Uxore sua coerit, sit judicandum?* Sedes Apostolica respondit: ad arbitrium Episcopi & Parochi, considerandum ac definiendum id pertinere; nulla tamen lege Maritalis Copula prohibita legitur; sed usum hunc pia consuetudo.

syetudo obtinuit, ut docet Journely Tract. de Præcepto Eccle. Cap. 2.

II. Tempore Quadragesimæ, per plura sæcula unica tantum fuerat de die refectio, horâ vespertinâ; ut patet ex vita Caroli magni, qui dum in Quadragesima sumpsisset prandium circiter hora quarta post prandium, repræhensus fuit ab Episcopo, quasi violator J. junii. Cui humiliter Imperator Magnus excusabatur, hac ne essetate, quia ei ministrabant ad mensam Reges & Duces, his vero Comites quibus iterum ex ordine inserviebant alii Servi, hinc si Cæsar non anticipasset prandium, vix ultimis servis media nocte veniret ordo manducandi.

Hæc addidi, ut sciat Confessarius hoc exemplo quorundam refrenare Jejunii nauseam, qui neque sunt delicatiores Imperatore, neque majoribus impliciti negotiis, quam ille, & tamen millenas excusationes solent dare, ut suæ voluptati liberius darent operam.

In minoribus vero Jejuniis, refectio fiebat semel quidem de die, tamen non ita serò, sicuti in Quadragesima, sed horâ tertiâ post meridiem, ut refert idem, Journely loco cit:

Postea Mater Ecclesia attentis circumstantiis, sæculo septimo concessit sub vespere modicum vini aqua diluti haurire. Tandem sensim inolevit consuetudo cænulæ, sive collationis, de quo videatur Thomassinus part. 2. C. 10. & 11.

In Quadragesima olim Missæ Sacrificium diebus feriatis differebatur, usque post Tertiam horâ meridiei; ut refectio protraheretur ad vespeream, teste Petro Blefensii, serm: 11.

50. Quot olim in Ecclesia fuerant Quadragesimæ?

B. Tribus vicibus in Anno Fideles Jejunium observabant. 40: dierum: scilicet ante Nativitatem Domini, ante Pascha, & post Pentecosten: ut refert Amalarius Lib. 4. de Divino Officio. C. 37. Præter quas tres Quadragesimas habebant multa alia minora Jejunia, uti Quatuor temporum, & Vigilias, de quibus infra.

51. *Quando & à quo institutum fuit Jejunium, Quatuor temporum?*

B. Ab Apostolis; sicuti & Jejunium Quadragesimale, ut constat ex communi traditione Ecclesiæ, & Testimoniis SS. Patrum. & præsertim S. Leonis, serm. 8. de Jejunio septimi Mensis, non fuit tamen uniformis hujus Jejunii observantia ubique, nisi post Gregorium VII. & Urbanum II. ut probat Tomassinus parte 2. Cap. 18.

52. *Quibus diebus incidit Jejunium quatuor temporum?*

B. Feriis quarta, sexta, & Sabbatho 1mo. Post diem Cinerum, feriis citatis, Dominicæ primæ Quadragesimæ. 2do. Post Festa spiritus S. scilicet Pentecosten. 3to. post Festum Exaltationis S. Crucis. 4to. Post Festum S. Lucie, juxta hos versus.

Post Cræ, post Cineres, Spiritus atque Lucia.

Quatuor Christianus, tempora orbis habet.

53. *Quid denotat Jejunium Vigiliæ?*

B. I. Jejunium Vigiliæ dicitur à Vigilia, quia antiquitus pridie ante Festum SS. non tantum Fideles jejunabant, sed etiam vigilabant de nocte orando, mane vero, usque ad horam nonam, sive tertiam post meridiem stabant. Nocturnæ orationes Fidelium vocabantur *Vigilia*, diurnæ vero *Stationes*. Successu temporis deficiente primitiva Fidelium pietate, cum in aliquibus locis tempore nocturnæ Vigiliæ abusus fierent, Bonifacius Papa An-

no 422. sustulit illam. Stationibus vero S. Gregorius Magnus aliqua Romæ loca assignavit: ut patet ante Introitum in Missali Romano.

R. II. Antiquissima ac prima omnium Vigilia celebrabatur in Ecclesia nocte præcedente Dominicam Resurrectionis adhuc tempore Apostolorum, ut scribit S. Clemens Lib. 5. Constit. Cap. 19. Brevi triduanum incepit Jejunium Vigiliæ antè Ascensionem Domini, ut notat Amalarius Lib. 1. de Divino Officio Cap. 37. Tandem in Vigilia ante Festum Petri & Pauli. Aliæ vero Vigiliæ successu temporis ab Ecclesia institutæ sunt.

54. *Quando & à quo instituta sunt Jejunia in diebus Rogationum, & in Festo S. Marci?*

R. I. Juxta Thomassinum part. 1. Cap. 24. & par. 2. Cap. 21. Litanias & Jejunium cum solemnè supplicatione primo instituit S. Mamertus Viennensis Episcopus pro bono successu fructuum terræ; quam consuetudinem aliæ postea acceptaverunt Ecclesiæ licet non omnes.

R. II. Quantum ad Litanias in Festo S. Marci, has instituit S. Gregorius Magnus; & ideo licet eadem sint Litanie tam in Festo S. Marci, quam in diebus Rogationum, tamen illæ dicuntur Litanie majores, propterea, quia institutæ sunt à S. Gregorio Magno, hæ vero minores, quia à S. Mamerto sæculo quinto, ut probat Tournely Tract. de Præcepto Ecclesiæ. Cap. 3. Quo ad Jejunium non ubiquè Locorum recepta est consuetudo.

ARTICULUS III.

De Quarto & Quinto Præcepto Ecclesiæ.

1. *Quod est Quartum Præceptum Ecclesiæ?*

R.

B. Est hoc: *Peccata tua Sacerdoti proprio annis singulis confiteor.* De quo Præcepto statutum est in Conc. Lateranen: sub Innocentio III.

Quidnam sit Confessio Sacramentalis, à quo instituta? quæ ejus partes, & quando obliget? Discum est supra part: 2. Sect. 2. loquendo de Partibus Penitentia, ad quem locum remitto Lectorē.

2. Quosnam obliget hoc Præceptum Ecclesiæ?

B. Omnes Fideles & solos qui habent peccatum mortale, non vero illos, qui sola habent venialia. Ita DD. communiter, & patet ex verbis Conc: Lateranen: Ex consuetudine tamen receptum est, ut Fideles omnes ante Communionem Paschalem proprio Sacerdoti se fistant, non obstante quod sola venialia aliqui habeant.

3. Quando nam hoc Præceptum Confessionis obliget?

R. Per se obligat, quo ad decursum totius Anni; licet per accidens & ratione Communionis Paschalis, soleat præmitti in Paschate. *Ratio primæ partis est:* quia Conc: Lateranen: *C. Omnes utriusq; sexus:* plus non requirit, quam ut semel in Anno unusquisquē confiteatur sua peccata, non assignando certum tempus hebdomadæ & Mensis.

4. Anteneatur ex vi Præcepti hujus confiteri per decursum totius Anni, qui in Paschate non fuerit confessus?

B. Affirmative. *Ratio est:* quia totò Annò urget hoc Præceptum; non enim est ita affixum Paschati, ut cum illo traseat, sicuti transit obligatio audiendi Missam die Festo.

6. Imo juxta Card. de Lugo, si quis per totum Annum confiteretur sapius sola venialia, & circa finem Anni peccet mortaliter, obligatur hoc Præcepto ad confitendum illud mortale eodem Anno.

Anno. Ratio est: quia ut patet ex supradictis; Ecclesia hoc Præcepto sola mortalia mandat confiteri.

6. *Quomodo Annus iste computandus?*

R. In hac re sunt duæ probabiles Doctorum sententiæ. 1ma. docet computandum esse Annum, à prima die Januarii, usque ad initium sequentis Anni, scilicet ad primam Januarii. 2da. Est magis probabilis & Communior in Ecclesia, docens computandum esse ab uno Paschate ad sequens Pascha.

7. *An satisfiat Præcepto Annue Confessionis, per Sacrilegam Confessionem?*

R. Negative. Si sit scienter invalida. Ratio est: quia qui voluntarie facit invalidam Confessionem, nullum recipit Sacramentum Pœnitentiæ. Unde merito oppositum docentem damnavit Propositionem Alexander VII. quæ est ordine 14.

8. *An satisfiat Præcepto Quarto Ecclesiæ, si quis Confessionem faciat coram Regularibus Mendicantibus?*

R. Affirmative; dummodo dicti Regulares, vel eorum privilegiis gaudentes, sint approbati in illa Diœcesi. Ut patet ex Bulla Innocentii X. *Exponi Nobis* Die 7. Februarii A. 1645. Ad evitandas tamen lites cum Parochis melius est, ut Pœnitentes notificent, aut illis dent Testimonium, Parocho exhibendum.

9. Quod si sæculares sint servitiales & simul Commensales Regularium; possunt illos audire Confessionem Annuam, non reddita ratione proprio Parocho, sed solum Superiori Conventus, prout declaravit S. Congr. 7. Julii 1607.

10. *Quandonam Pauci teneantur ad Confessionem Annuam?*

R. Eos teneri postquam ad annos discretionis pervenerint, & simul in peccatum mortale lapsi.

psi sint. Etiam si autem non præsumantur habere lethale, tamen laudabile erit illos ad Confessionem admittere, ut paulatim ad eam affvescant. Quid autem in praxi considerandum sit Confessario cum talibus Pueris primò consentientibus, dictum est supra hac Par. 2. Sect. 1.

11. *Quodnam sit Quintum Ecclesiæ Præceptum?*

R. Esse hoc: *Sacrosanctam Eucharistiam ad minimum semel in Anno, idq; circa Festum Pasche sumito?* Quod habetur in Conc. Lateranen. sub Innocentio III. celebrato. C. *Omnis utriusq; sexus.*

12. *Quo Jure Fideles tenentur Eucharistiam sumere?*

R. Jure non tantum Ecclesiastico; sed etiam Jure Divino. *Ratio est:* quia manifeste Christus Joan. 6. obligavit Nos dicens: *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis &c. non habebitis vitam in vobis?*

13. *An satisfat huic Præcepto Ecclesiastico per indignam sumptionem Eucharistiae?*

R. *Negative Ratio est:* quia Ecclesia in dicto Conc. Lateran. præcipit Fidelibus; ut suscipiant Eucharistiam *reverenter*, qui autem sacrilegè communicat, non suscipit reverenter hoc Ss. Sacramentum. Tum quia Innocentius XI. damnavit contrariam propositionem, quæ est ordine 55.

14. Unde si quis indigne sumeret Eucharistiam, non tantum peccat contra Præceptum Divinum & Ecclesiasticum, sed etiam hoc Anno obligatus est, reverenter ac digne suscipere Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi.

15. *An satisfactant Præcepto Ecclesiæ Communionis Paschalis, qui apud Regulares Exemptos communicant?*

R. I. Non defuisse quosdam Theologos, qui ad
Ddd hanc

hanc quæstionem absolute respondissent affirmative; ut videre est apud Henno Tom. 2. Disp. 9. q. 2. Modo autem contrarium sonat Bulla Clementis X. *Superna &c.*

R. II. Solum servitiales sive Famuli & Commensales Regularium Exemptorum, satisfaciunt Præcepto Ecclesiæ, si communicent in Ecclesia eorundem Regularium. Si habeant conditiones inferius speciificandas. Hoc enim concessum est Fratribus Minoribus à Clemente IV. Plura de his invenies Part. 1. Sect. 8. *de Sepultura.*

16. *Quale Jejunium requiratur ad sumendam Eucharistiam?*

R. Extra mortis Articulum requiritur à media nocte: ut patet ex C. *Sacramenta* 49. *De Consecr:* Dist. 1. Hoc autem Præceptum est institutum ab Ecclesia, propter finem superius explicatum Part. 1. Vide Sect. *de Saeriff. Missæ.* Antiquitus enim in primitiva Ecclesia solebant Fideles communicare tempore vespertino; ad Normam Christi, qui in Cæna probabiliter non Jeunos communicavit Apostolos; sed quia tempore adhuc Pauli Apostoli, multi exorti fuerant abusus apud Corinthios, ut videre est 1. ad Corinth. Cap. 11. hinc ab antiquo Ecclesia statuit, ut Fideles Jejuni Communicent.

17. *Quæ sunt ex Rubricis observandæ Regulæ quod ad Jejunium?*

R. Juxta verba Rubricarum Missalis Rom. Tit. 9. *De defectibus dispositionis Corporis,* sunt Tres præcipuæ in praxi observandæ Regulæ.

Prima. His terminis traditur: *Si quis non Jejunus post mediam noctem, etiam post sumptionem salutaris aqua vel alterius potus aut Cibi, permodum eandem medicinæ, & in quantamcunq, parva quantitate*

cate, non potest communicare, nec celebrare.

Secunda Regula. Si autem ante mediam noctem Cibum aut potum sumpserit, etiamsi postmodum non dormierit, nec sit digestus, non peccat sed ob perturbationem mentis, ex qua devotio tollitur, consulitur aliquando abstinendum.

Tertia Regula: Si reliquæ Cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem; Cum non transglutiantur per modum Cibi, sed per modum salivæ. Idem dicendum si lavando os, deglutitur stilla aquæ præter intentionem.

18. Quanam Conditiones requirantur, ut fractum senseatur Jejunium naturale?

R. Juxta P. Reiffenst. Tract. 10. Dist. 3. q. 3. requiruntur quatuor. 1ma. Conditio est: ut illud quod sumitur, sit aliquomodo nutriens. 2da. Debet sumi ore ab extra. 3ta. Ante Sacras Species. 4ta. Aliter debet sumi, quam per modum salivæ.

19. Ex his multi quietari possunt scrupuli, ac scrupulosi excusari à fractione Jejunii 1. Illi qui deglutunt frustum metalli, ligni, lapilli &c. 2. Sumentes reliquias Cibi inter dentes residuas. 3. Sugentes humores ex pustulis dentium, vel sanguinem ex gingivis dummodo intra os. 4. Subito attrahentes per nares guttulam aquæ odoriferæ, vel tabaci pulverizati. 5. Sumentes vinum cum S. Hostia, dummodo adhuc moraliter sit una refectio. 6. Mastigantes aromata, si parum quid inseparabiliter salivæ adhæreret 7. Lavando os, si una vel altera gutta aquæ, aut musca cum respiratione trahatur in stomachum. Uu recte cum aliis advertit La Croix Lib. 6. p. 1. n. 564.

20. Quid, si quis ob varias circumstantias dubius foret, an sit Jejunus vel non?

R. Talis stante hoc dubio, posset licite com-

nunicare vel sacrificare. Ratio est: quia Ecclesia tanquam benignissima Mater, non videtur Filios suos privare Jure communicandi, quod habent à DEO, nisi positive sint certi, se esse non Jejunos; adeoque dubitantes erunt in possessione Juris sui. Juxta Regulam Communem Casuistarum: *In dubiis melior est pars possidentis*. Ita Gobat, Dicastillo, Layman, Sporer &c: contra Sanchez, Bonac, Castropal. & alios paucos.

21. *An morituri debeant esse Jejuni ad sumendam Eucharistiam permodum Viatici?*

R. Non debent, sed potest imo debet dari non jejunis hoc SS. Eucharistiæ Sacramentum, non tantum certò morituris, sed etiam probabiliter. Ut docent communiter DD. & praxis Rom. Ecclesiæ.

22. *An possit pluries non Jejunus accipere Viaticum perseverante eodem morbo?*

R. Potest, juxta Communem DD. Sententiam. Ratio est: quia moriturus, valde indiget hoc alimēto Spirituali ad repellendas & vincendas tentationes, quæ pro illo tempore occurrere solent.

23. *An ille qui mane communicavit permodum Viatici, possit iterum eodem die de nocte communicare?*

R. Non concordant DD. ut videre est apud Gobat Tract. 4. Theolg. Experim. N. 174. Probabilior tamen est Sententia illa quæ magis favet devotioni & saluti Animarum; qualis est hæc, quæ iteratam vult in simili casu Sumptionem. Ut notat Montabous in sua Glossa fundamentali Cap. 12. A. 2.

24. *Quid in praxi observandum est Sacerdoti, si speret agrotum expectare in vivis jejunum ad diem crastinam?*

R.

R. Hac sequentia ex P. La Croix Lib. 6. p.

1. n. 612.

1. Sacerdos non debet scrupulose expectare Jejunium infirmi usquè ad sequentem diem ad dandum ei Viaticum.

2. Satis habebitur ratio dandi Viaticum non jejuno, si absquè medicina confortante, grave ei esset expectare Jejunium à media nocte usquè ad mane.

3. Si æger longe distet, vg. itinere duarū horarū, & periculosè ægrotet, poterit ei non jejuno Parochus dare Viaticum, supposito, quod commode non posset expectare ad sequentem diem propter functiones suas Parochiales.

4. Juxta Navar. Lugo Sanchez & alios, potest dari Communio Infirmo non Jejuno, si fervide petat, non tantum permodum Viatici, sed etiam devotionis gratiâ; si inter sumptionem permodum Viatici, & inter hanc devotionis gratiâ, decem vel Octo dies intercefferint.

Notet autem Parochus, quòd dum portat Viaticum ad ægrotum; vel duas ad minus deferat Hostias, ut cum altera revertatur, aut deponat apparatus omnem, ne revertenti ab Infirmo occurrant Fideles, & adorent cultu Latriæ pixidem vacuum.

25. *An ægroto possit dari Viaticum, si timeatur vomitus?*

R. I. Si timeatur vomitus præcisè ex eo, quia sæpius solet Infirmus vomere, poterit eidem præberi Eucharistia. *Ratio est:* quia exinde nondum adesse censetur periculum proximum, quod hic & nunc brevi post sumptionem Sacramenti sit vomitus secuturus.

R. II. Quod si prudenter timeatur brevi post sumptionem

sumptionem venturus vomitus, tunc juxta Communionem Doctorum Sententiam, abstinendum erit à dando Viatic taliter infirmanti, ob periculum irreverentiæ Sacramenti. Licet non desint aliqui docentes etiam in tali casu licitum esse adhuc dare Eucharistiam, quos citat La Croix Lib. 6. p. 1 n. 552.

26. *Quid faciendam Sacerdoti, si agrotus post summptionem Eucharistiæ brevi vomitum habet?*

R. Debet attendere an in vomitu adhuc Species aliquæ Eucharistiæ appareant? si non apparent; vomitus comburatur & Cineres in Sacrarium mittantur. Ut docent Rubricæ *De defectibus Missæ* Tit. 10. n. 14. Quod si adhuc similes Species ibidem appareant, segregatæ purgentur; & postea suo tempore à Sacerdote sumantur; vel si ob nauseam summi non possint, immitantur Aquæ donec dissolvantur, & illa Aqua in Sacram Piscinam conjiciatur.

27. *Quam diu Species mancant non consumptæ in Stomachis?*

R. Jam de hac materia dictum est, P. 1. *De disposit ad Sacrif. Missæ*, ibi plura quo ad hoc videntur. Illud tantum attendendum est, quod si sit sanus stomachus, probabiliter parvam Hostiam consumat post spatium semiquadrantis; agrotus tamen longè majus requirit tempus. Svadent Authores apud La Croix Lib. 6. p. Citati, ut intra spatium unius horæ post Communionem, nulla detur medicina provocans vomitum.

28. *An danda sit Eucharistiæ agrotis, si continua vexentur tussi, ob periculum expuendi cum slegmate?*

R. Cum La Croix loc. Cit. danda. Ratio est; quia quamvis slegma per tussim exeat de pectore, quia tamen non est eadem via per quam sputa ejiciuntur, & quæ Cibi transferuntur ad stomachū, ideo nullum datur periculum ejiciendi Sacras Species, maximè

maximè si post sumptionem earum, statim superbiatur.

Ex quo deducitur, posse aliquem postquam bene deglutivit Hostiam, maxime si & vinum simul sumperit (sicuti solent Sacerdotes in Missæ Sacrificio) brevi post expuere. Quamvis pro majori reverentia per spatium unius *Miserere* melius sit abstinere si commode fieri potest; vel si opus aderit in strophio sputum excipere.

Id tamen notandum est Celebrantibus Sacerdotibus, illis nimirum qui dentes raros & foveatos habent, ut caute sumant Hostiam Consecratam, ne infra foveas dentium, aliqua particula remaneant, & postea cum saliva expuantur.

29. *An Infirmis possit licite dari Viaticum impositum Vino vel juscule, ut facilius perveniat ad stomachum?*

R. Cum Diana, Posseyino & aliis, affirmative; supposito quod absit periculum irreverentiæ & aliter summando ægrotus magnam sentiret difficultatem. *Ratio est:* quia si ægrotus absquæ Jejunio potest sumere Viaticum, cur non aliquo medio instrumento? cum utraqûe praxis interpretetur concessionem piæ Matris Ecclesiæ.

30. *A quibus debet dari Viaticum Donatis; Oblatis, Commensalibus sive Servitiales alicujus Monasterii?*

Ante Resp. *Nota* quòd *Donati*, & *Oblati*, illi dicuntur, qui se ipsos donant & offerunt alicui Religioni, interveniente contractu inter ipsos volentes sub Prælatorum regimine vivere, & Religionem ipsos sustentare, ac Habitu Religioso induere; & isti sunt Tertiarii.

Commensales vero & *Servitiales* sunt illi sæculares, qui gratis vel pro salario inserviunt Monasterio

sterio, ut sunt omnes famuli. Hoc adnotato:

R. Omnibus istis Viaticum non à Parocho, sed à Religiosis Monasterii, cui inserviunt providendū esse. Idem sentiendum est, & de Extrema Unctione ac sepultura, ut docet Rodriq. apud Ildefonsū Tract. de Moribund.

31. *A quibus debeat dari Viaticum extraneis subito intra septa Monasterii infirmis?*

R. Si sit periculum in mora, debet dari à Regularibus illius Monasterii. Quod etiam intelligi debet & de Extrema Unctione. Ut docet Henric: p. 4. Disp. 9. q. 4. n. 30. & alii. *Ratio est:* quia Parochus nequit in alienum territorium se ingerere, ubiq; Jura Parochialia exercere. Sicuti è contra si Religiosus extra Monasterium, periculosè decumberet, non posset Extremam Unctionem, sicuti nec Viaticum à Religioso sui Ordinis accipere, nisi petita licentiā à Parocho illius Districtus.

SECTIO V.

De Regulis Directivis Confessarium quo ad imponendam Satisfactionem Pœnitenti: sive, De Canonibus Pœnitentialibus.

Nota: quod licet Canones Pœnitentiales juxta Navar: non sint his temporibus ad praxim deducendi à Confessario, sunt tamen sciendi ab illo propter duo: 1. ut ex illis ostendat Pœnitenti quàm gravi sit dignus pœna pro similibus peccatis in Ecclesia antiquitus peccantibus assignata 2. Ut Confessarius facilius & certius scire possit, quæ Pœnitentiæ quantitas & qualitas cuicunque peccato maxime conve-

conveniat. Unde pro qualitate Personæ & aliarum circumstantiarum juxta sequentes Canones satisfactionem temperet prout ipsi in Domino videbitur expedire.

Illud vero sciat Confessarius, quod in primitiva Ecclesia juxta hos Canones publica penitentia solebat assignari Penitentibus, modo supra expresso, pag. 387. ita rigide, ut pro quolibet mortali peccato annis septem peccator publice penitentiam agere deberet; at successu temporis attentata infirmitate humana, hoc genus penarum relaxavit S. Mater Ecclesia, committendo arbitrio prudentis Confessarii, quatenus mitiorem pro peccatis assignare possit satisfactionem. Illos vero publicæ penitentiae annos reduxit in varias species Indulgentiarum, quas pro bonis operibus Fideles lucrari permisit; aliquando septem Annorum, & totidem Quadragesimarum; per quam Indulgentiam Fideles satisfaciunt pro pena in Canonibus Penitentialibus extensa ad septem annos, & Quadragesimas septem. Aliquando lucentur Indulgentiam plenariam, per quam satisfaciunt pro omnibus omnino penis in Canonibus assignatis, quod bene notandum est.

ARTICULUS Unicus

Qui sunt hi Canones Penitentiales?

R. Sunt hi sequentes præcipui juxta Rituale Romanum.

Pro quolibet mortali peccato debet homo penitentiam agere septem annis. 33. *Quæ, 2. C. Hoc ipsum.*

Sacerdos committens fornicationem, debet penitere

nitere 10. Annis. *Dist. 82. C. Presbyter.*

Accipiens Sponsam alienam de presenti, septem annis, & 40. diebus in pane & aqua jejunet. *Extra de sponsa duorum. C. 2.*

Devota, seu Monialis, quæ fornicatur, seu matrimonium contrahit, & agnoscens eam, vel contrahens cum ea. 10. Annis pæniteat. 27. *Quæ. 1. Devotam.*

Scienter contrahens, vel coiens cum duabus sororibus, vel cum Matribus, vel cum Sorore Matre, & Filia, vel una cum Patre & Filio, vel duobus Fratribus, & sic de aliis. octo Annis pæniteat. 30. *Quæ. 4. Si Pater.*

Ignoranter cognoscens duas Sorores, vel Matrem, & Filiam, vel Amittam & Neptem, quarum una ignorat de altera: uterquæ septem Annis pæniteat; si vero scienter, perpetuo careat Conjugio. *Quæ. 3. C. Si quis cum Matre.*

Frangentes Sponsalia Filiorum; & Filii si consenserint, & post dissenserint, tribus Annis Communionem priventur. 31. *Quæ. 2. C. Unico.*

Contrahens cum ea, quam polluit per adulterium, quinque Annis pæniteat. 31. *Quæ. 1. Si qua.*

Cognoscens Uxorem adulteram antequam pæniteat, tribus Annis pæniteat. 32. *Quæ. 1. C. si quis.*

Sacerdos, qui interest clandestinis Desponsationibus, triennio suspendatur. *De Cland. Desponsationibus C. Ultimo.*

Sacerdos accedens ad sibi confessam, vel quam fecit confirmari, duodecim Annis pæniteat; & post retrudatur in Monasterium. Episcopus Annis 15. Mulier vero tradatur Monasterio. 30. *Quæ. 1. Si quis Sacerdos.*

Filiam, vel sororem Spiritualem cognoscens matrimonialiter, & ei consentiens. 7. Annis pæniteat. 30. *Quæ. 3. Non oportet.*

Pro

Pro incestu, vel coitu contra naturam, vel cum Brutis, plus quam 7. annis, quia Clericus deponitur, Laicus excommunicatur. 33. *Quæ. 2. Hoc quæquam.*

Contrahens contra Interdictum Ecclesiæ, pæniteat uno mense, vel ad arbitrium. *Extra de Matrim: contra Interdic. Eccles. contra C. 1.*

Interfector Domini, vel Uxoris, nunquam equitet, nec vehiculo vehatur, nec contrahat Matrimonium: usque ad 10. Annos, carnes non comedat, & vinum non bibat, & alia quæ habentur. 33. *Quæ. 2. Admonere.*

Matris Interfector armis depositis, 10. Annis pæniteat. 32. *Quæ. 2. C. Latorem.*

Proprium Filium opprimens, tribus Annis & uno mense in pane & aqua pæniteat. si sit baptizatus. *De eis, qui Fit Occi. C. Fin.*

Occidens Judæum, vel Paganum, 40. diebus, per insaniam non imputatur. 3. 2. q. *Indicas. 15. Quæ. 1. Aliquos.*

Homicida Episcopus 15. Annis pæniteat. & deponatur & semper peregrinetur. Presbyter 12. Annis, & tribus in Pane, & aqua, & deponatur, & Diaconus 10. Annis & 3. in Pane, & aqua. 50. *Dist. Si quis Homicidium. Palea est.*

In necessitate inevitabili nihil quo ad peccatum. 50. *Dist. C. Quia Te.*

Pro casuali Homicidio, 5. Annis pæniteat 50. *Dist. Eos, qui &c.*

Pro voluntario, sine spe restitutionis deponatur, & 7. Annis pæniteat. 10. *Dist. C. Major.*

Occidens Clericum, aut Monachum, Diaconum, vel Subdiaconum, semper erit in Monasterio, nunquam ad sæculum reversurus, & 7. Annis pœnitentiam publicam agat, & arma relinquat. 17. *Quæ. 4. C. Qui occide: Sacer-*

Sacerdos se defendendo latronem interficiens, duobus Annis pœniteat. *De Homicidio C. in Clemen.*

Presbyterum interficiens 12. Annis pœniteat. *Extra de pœnit. & Remis. C. 2.*

Manum in Episcopum, vel in Presbyterum mit- tens, & Ecclesiam vastans, aut impugnans, vel in- cedens omnibus bonis proscribitur, & semper in Monasterio inclusus pœniteat. 24. *Quæ 3. C. Quis- quis per dolum.*

Incendarius uno Anno erit ultra mare, vel in Hispania, & qui hanc Pœnitentiam relaxat, uno Annò suspenditur. 23. *Quæ. Fin. C. Pessimam.*

Comburens Ecclesiam 15. Annis pœniteat, & e- am restauret. 17. *Quæ 4. Et Palea est.*

Domum vel Aream incendens, tribus annis pœ- niteat. *De injuria, & dam. C. si quis.*

Lustrans Domum cum magiis, vel Incantati- onibus, vel aliud faciens, & qui ei consentit, & consuluit, quinque annis pœniteat. 26. *Quæ 5. C. Qui Divinationes.*

Raptor, seu Fur, vel director reddet in qua- druplum Ecclesiæ ornamenta, alterius duplum, & septem annis pœniteat in Pane & aqua. 17. *Quæ 4. Palea est.*

Clericus Fur, vel effractor, septem annis, Lai- cus quinque, sed si vilis erat res, vel si bis furatus est, reddat, & uno annò pœniteat in Pane & aqua. 17. *Quæ 4. C. Si quis Clericus.*

Falsarius, quamdiu vivit, in Pane & aqua pœni- teat. *De verbo fin. C. Novissimus.*

Dicens coactus falsum testimonium, si non se- quatur mors accusato, duobus annis pœniteat, si sponte; quinque annis. *In Concilio Ilberitano, quod est in antiqua decretali, de fal. C. 1. §. 1.*

Pro falsa mensura 30. diebus in Pane & aqua *Extra de empti: & vendi: Scien-*

Scienter falsum jurans, vel alium jurare compellens, 40. dies in Pane & aqua, & septem annos pœniteat. 22. *Quæ 5. C. Si quis convi:*

Injuste alium accusans ad mortem 40. diebus in Pane & aqua jejunabit continuo, sive interpollate, & per septem annos pœnitebit. non tamen in Pane & aqua, sed ad arbitrium Sacerdotis. Si vero per talem accusationem accusatus membrum perdiderit, accusans tribus Quadragesimis jejunabit *1ma.* Ante Natalem Domini. *2da.* Ante Pascha. *3tia.* Ante Festum S. Joannis: quas Quadragesimas S. Petrus instituit, & hæc probatur. 22. *Quæ 1. C. 1. Et 3. 6. Quæ 1. Quicunque.*

Pro Perjurio 40. diebus in Pane & aqua per septem annos, & semper erit in Pœnitentia interiori. 6. *Quæ: 1 C. Quicunque 22. Quæ 1. Prædicendū.*

Compulsus conditionaliter dejurans, si est liber, 10. diebus, & sequentibus annis: & si servus, 3. Quadragesimas, & legitimas serias. 22. *Quæ 5. C. 1.*

Dejurans pro Persona & rebus, vel pro aliqua necessitate. 3. Quadragesimas, vel 3. annos: & unam ex illis in Pane & aqua 22. *Quæ: 5. C. Si quis coactus.*

Qui contra suum Juramentum in Domini mortem machinatur, vel in ejus Regnum; saculum & arma relinquat, & in Monasterium detrudatur, & toto tempore vitæ suæ pœniteat, & in fine tantum Communionem accipiat, si vero fuerit Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, degradetur. 22. *Quæ. 5. C. Si quis Laicus. Palca est.*

Jurans non redire ad pacem, uno anno pœniteat. 22. *Quæ: 4. C. Qui Sacramento.*

Sortilegus. 40. dies. *de Sortil. C. 1:*

Episcopus dissimulans corrigere venditionem Ministeriorum, 2. Mensibus, Sacerdos hoc agens 4. Diaconus

Diaconus. 3. Subdiaconus, & alii Inferiores Judicis arbitrio. 1. *Quæ*: 1. C. *Quidquid*.

Scienter rebaptizatus, si pro Hæresi hoc fecit, 7. annis pæniteat. 4. & 6. feriis, & 3. Quadragesimas in Pane & aqua. Si vero propter Infirmitatem. 3. annis pæniteat. Si vero ignoranter, non peccat: sed ideo non promovetur, licet sit excellens. De consecrat: *Dist*: 4. *Quibus*. *Extra de Apost. C*: 2. & talis sit Monachus, & de foro Ecclesiæ, *De consecra*: *Dist*: 5. *C*: *Distum*.

Si Episcopus, Presbyter. vel Diaconus, volens est rebaptizatus, pæniteat quamdiu vivit, alii vero Clerici: Monachi, & Moniales ab Hæreticis volentes rebaptizari, 12. annis pæniteant & tribus erunt inter Catechumenos, septem inter Pænitentes: & annis duobus eorum oblationes non recipiantur, Pueri vero post reconciliationem Communioni restituentur. *De conscri*: *Dist*: 4. *C*: *Eos quoque*.

Episcopus invitum ordinans in Clericum sine justa Causa, per annum suspenditur. 64. *Dist*: *C*: 1.

Injuste excommunicans, uno mense suspensus est. *De sent: exc*: *C*: *Sacro*.

Cantans Missam & non communicans, uno mense pæniteat, nec interim celebret. *De cons*: *Dist*: 2.

Celebrans excommunicatus tribus annis pæniteat. 2. & 6. Feriis à vino. & carnibus absteineat. 11. *Quæ* 3. *De illis*

Degradatus celebrans privatur Communione Corporis & Sangvinis Christi, usque ad ultimum diem, & in excommunicatione maneat, & Viaticum tantum in fine sumat. 50. *Dist*: *C*: *accedens*.

Si Gutta Sangvinis Christi cadit in terram: Sacerdos quinquaginta diebus pæniteat; si super alta-

re, & transit ad unum pannum, duobus diebus, si usquē ad 2. quatuor diebus, si usquē ad 3. novem diebus: Si usquē ad 4. viginti diebus. *De Consecra: Dist: 2. Qui bene.*

Si incaute dimisit, quamvis nihil nefandi acciderit, tribus mensibus ab officio suspenditur. *Extra de Cuss: Eucharistia C: 1.*

Communicans Hæretico inscius, & ex negligentia recipiendo, vel dando Communionem, unō annō; si vero scienter 5. annis. Quod si nesciens, permittat eum in Ecclesia celebrare, si vero propter Reverentiam, unum annum, si ad subversionem fidei, 10. annis, si autem fuerit Hæreticus 12. annis pāniteat. 24. *Quæ. 1. Si quis dederit.*

Vomens Eucharistiam per ebrietatem, si Laicus est, 40. diebus, si Clericus 60. si Episcopus, 90. diebus: si infirmus 7. diebus pāniteat. *De Consecr: Dist: 6. Cap: Si per ebrietatem.*

Sacrilegus Chrisma, vel Calicem Sacrum polluens, septem annis pāniteat. In duobus non intrabit Ecclesiam, & usquē ad quartum non offeret, & singulis septimanis 3. diebus à carnibus, & vino jejunabit, & alia quædam. 12. *Quæ. 2. De Viro.*

Solemniter Pānitens, & postea ad vomitum rediens, 10. annis pāniteat. *De panit: Dist: 5.*

Dicens blasphemiam in DEUM & Beatam Virginem; & Sanctos, 7. annis pāniteat, *secundum formam, qua est de maledictis extra Cap: Finali.*

Qui in dicendo Horas Canonicas, & alia officia discrepat à sua Metropolitana Ecclesia, ex contemptu. *Cap: de his. 12. Dia: per sex menses Cōmunionem privetur.*

Revelans peccatum pānitentis deponitur, & ad agendam pānitentiam in Monasterium retrudatur. *De panit: Ciss: 6. C: Sacerdos.*

Parochus res Ecclesiæ dilapidans, uno anno excommunicatur. 16. *Quæ 7. Finit.*

Violans votum simplex. 3. annis pœniteat. 27. *Diff: C: Si Vir.*

Hoc autem adnotatione dignum est, quod ubi ponitur pœnitentia Septem, trium, vel pauciorum annorum: vel Quadragesimarum à Jure & non adjungitur, qualiter illo tempore debeat quis pœnitere, hoc relinquitur arbitrio Sacerdotis; cum pœnitentiæ sint arbitrariæ ut supra prædixi, prudens autem Confessarius attentis conditionibûs ipsius pœnitentis mitigabit de hoc rigore justitiæ, prout in Domino videbitur ei expedire, semper tamen considerando magis vel minus gravatam singulorum conscientiam, juxta cujus qualitatem, proportionatam injungendo satisfactionem, non vero æqualem omnibus & singulis eodem die confessis, prout minus docti solent facere. Et sicuti variis & specie diversis peccatis sunt Pœnitentes obnoxii, ita diversa danda sunt à Confessario monita salutis, ac media, quibus in posterum, præsertim inhabitati peccata cavere debent.

SECTIO VI.

De quibusdam Decretis, ac Constitutionibus Summorum Pontificum scitu necessariis.

Ex quibus aliqua per extensum describam, reliqua ob prolixitatem Constitutionum succincte compilabo, cum adnotatione Originalis, ubinam quæri debeat.

CON-

CONSTITUTIO CLEMENTIS X.

De Approbatione Confessorii.

Superna magni Patris-Familias &c:

Ex qua Constitutione aliqua magis scitu digna per Paragraphos recensebo prout sunt in Bullario per extensum; accessoria omittendo.

§. 3. Regulares, qui in Ecclesiis sui Ordinis prædicare voluerint, teneri ab Episcopo Diocesano Benedictionem petere; prædicare tamen posse, quamvis illam non obtinuerint. Quodd si Episcopus Benedictionem nedum non concesserit, sed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Ecclesiis licere Regularibus prædicare; eosquæ contravenientes ab illo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato Censuris, aliisque pænis Ecclesiasticis in vim Constitutionis sels. record: *Gregorii XV.* Prædecessoris nostri, incipientis: *Inscrutabili DEI Providentiâ*, coerceri & puniri posse. Episcopum tamen absquæ iusta & rationabili causa contradicere non debere; & huiusmodi Benedictionem teneri etiam Regulares, petere, si in quibuscunque Oratoriis sui Ordinis sermonem coram populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates Monasteriorum Sanctimonialium eorum Jurisdictioni subjectarum, licet clausis januis, & nullus secularis ibi interfit, habere voluerint. Posse autem Episcopum licentiam concessurum Regularibus in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, prædicare volentibus illos, quavis ab Universitatibus, aut à Magistratibus Laicis nominatos, etiamsi Episcopi Antecessores per tempus immemorabile hanc licentiam absquæ examine concedere consueverint, quoad doctrinam examina-

re, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum & discretum esse debet, visum fuerit, & licentiam prædicandi semel iisdem concessam ob rationabiles causas, licet occultas, prædicationem tamen concernentes suspendere. Non posse tamen Episcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent.

§ 4. Ad hæc Religiosos ab Episcopo ad Confessiones sæcularium in sua Diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi Diœcesani approbatione audire, quamvis Penitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati, & generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum sæcularium Confessiones audiendas, nequaquam censi approbatos ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egere quo ad hoc speciali Episcopi approbatione: atque approbatos pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii. Itidemque Confessores extraordinarios semel deputatos atque approbatos ab Episcopo ad Monialium Confessiones pro una vice audiendas, haud posse expletâ deputatione in vim approbationis hujusmodi istarum Confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit. Cæterum in Monasteriis, ac etiam Collegiis, ubi juxta Regularia instituta vivitur, tam Prælatos Regulares, quam Confessores Regularium eorundem Monasteriorum seu Collegiorum audire Confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt verè de familia & continui Commensales; non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt: illos autem Religiosos, qui ad Confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint

erint, ab Episcopis generaliter quoquē & indistinctē absquē aliqua limitatione temporis ceterorumquē locorum, aut generis Personarum in Diaccesi propria admittendos: quo ad ceteros vero, qui non adeo idonei reperiuntur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitatâ facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare & admittere, semel autem simpliciter approbatos posse in Diaccesi approbantis quovis anni tempore etiam Paschali & quorumcunque etiam infirmorum Confessiones audire absquē ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia: de qua tamen Confessione teneri dictos Religiosos eorundem infirmorum Parochum illicet certiorē reddere & hoc posse illis ab Episcopo sub pœna Suspensionis à facultate audiendi Confessiones præcipi: sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam.

§. 5. Et eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbatis, Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ incipit: *Omnis viriusq; sexus* quo ad Confessionem duntaxat satisfecisse censendos. Regulares vero ad ejusmodi Confessiones audiendas prævio examine simpliciter & absquē ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo, secus autem ab ejus Vicario, aut ab antecessoribus Episcopis approbatos, non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem Confessionibus audiendis suspendi, seu licentias illis concessas revocari, nisi novâ superveniente causâ, quæ ipsas Confessiones concernat. De qua tamen haud necessarium esse, ut in actis constet; nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ duntaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverint. (Eeez) §. 6.

§. 6. Porro si Regulares cum scandalo, aut aliàs inhonestè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi iudicio videantur à Confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus, cum præcipua Ministri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas ac morum honestas; utiq; eam causam ad Confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil ob stare, quominus ob eam possit Episcopus Regulares à semetipso approbandos suspendere, aut repellere à Confessionibus audiendis: Attamen Confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventûs Regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo inconsultâ Sede Apostolicâ nullatenus posse. Ex facultatibus per *Mare magnum*, aliave Privilegia Regularibus cujuscunque Ordinis, Instituti, aut Societatis etiam JESU concessis, factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus ab Episcopo sibi reservatis, & per confirmationes dictorum Privilegiorum, quas Regulares à Sede Apostolica post Sacrum Conca: *Trid*: obtinuerunt, nequaquam revixisse Privilegia priùs ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam Decretis sublata atquè extincta, si quæ habebant absolvi à Casibus Episcopo reservatis.

§. 7. Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo à casibus Episcopo reservatis posse absolvere: posse autem regularem Confessorem in ea Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem Pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienâ Diœcesim pro absolutione obtinenda migrâsse. Vigore supradictorum Privilegiorum nequaquam

quàm licere Regularibus etiam satisfactâ parte
absolvere Penitentes à Censuris quo ad externum
& Judiciale forum, & absolutos ab eis in foro Peni-
tentiali, utiquè non censeri absolutos in exteriori
Judicio & contentioso. Quinimo Censuris Ec-
clesiasticis irretitos & denunciatos ab Episcopis co-
gi posse gerere se pro talibus, etiam si à Regula-
ribus fuerint absoluti. Quoties exhibitis aliquibus
Regularium Apostolicis Privilegiis coram Episcopo,
ab eo judicetur ipsa non suffragari casui, de quo
agitur, si dictorum Privilegiorum verba obscura
sint & ambigua, non esse ad Metropolitanum pro-
vocandum, sed cum ejus sit interpretari, cujus est
condere, dictorum Privilegiorum interpretationem
Sedis Apostolicæ judicio, prout aliàs Constitutione
Prædecessoris nostri fel. recordationis *Clementis IV.*
statutum fuit, esse requirendam.

§. 8. Decernentes, sic & non aliàs per quoscunq;
Judices ordinarios vel delegatos quâvis authorita-
te & dignitate fulgentes, etiam causarum Palatii
Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam
de latere Legatos, Vicelegatos & Nuncios, & quos-
vis alios, sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis a-
liter judicandi & interpretandi facultate & autho-
ritate, judicari & definiri debere. Irritum quoquè
& inane, quidquid secus super his à quoquam quâ-
vis authoritate scienter vel ignoranter contigerit
attentari.

§. 9. Non obstantibus quibusvis Constituti-
onibus & Ordinationibus Apostolicis, in favo-
rem quarumcunquè Personarum atquè
quorumvis Ordinum tam Mendi-

cantium quam non Mendi-

cantium &c: Datum

Romæ 21. Junii

1670.

CON-

CONSTITUTIO
BENEDICTI XIV.

*Super designatione Confessariorum
Extraordinariorum pro Monia-
libus.*

Pastoralis Cura nobis imposita manus &c: quæ ob prolixitatem suam omittitur, ejus tamen speciora puncta videantur superius, pag. 555. & est in Bullario ejusdem Benedicti XIV. Tom: 2. pag. 281.

CONSTITUTIO
BENEDICTI XIV.

*Contra Confessarios sollicitantes, quæ
incipit.*

Sacramentum Pœnitentiæ &c: edita 1. Januarii 1741. & est in Bull: Tom: 1. pag. 30.

In qua Pontifex §. 2. non jubet absolvere eos pœnitentes, qui sollicitantes Confessarios nolunt denunciare.

§. 3. Qui autem falsò accusarent Confessarium, tanquam calumniatores non possunt absolvi, nisi à solo Papa.

In eadem Constit: §. 4. qui incipit, *Demum.* adimit potestatem Confessariis absolvendi peccata luxuriæ illarum Fœminarum cum quibus ipse Sacerdos peccavit. seu respectu cujus peccati ipse Confessarius est complex facti, sub Excommunication: majori soli Papæ reservata. Nisi talis Pœnitens sit constitutus in articulo mortis, & alius Confessarius protunc haberi non possit, extra mortis articulum pro invalida habet hujusmodi absolutionem tanquam à Sacerdote non approbato; etiam tempore Jubilei.

Idem

Idem Benedictus XIV. in Constit: quæ incipit. *Suprema omnium Ecclesiarum.* &c: serio prohibet Confessariis, ne à Pœnitentibus Confessarii exquirant sociorum in crimine nomina. Quæ reperitur in Bullario ejusdem Benedicti XIV. Tom: 1. pag: 326.

Quam postea confirmavit 2. Junii 1746. *Ubi primum* &c: quæ habetur in Bullario. Tom: 2. pag: 33. in qua Confirmatione, & pœnas statuit delinquentibus Confessariis, & modum assignat procedendi contra illos:

Postea crescente ubiquè locorum hujusmodi abusu, sive illicita curiositate exquirendi Complicum nomina; idem Benedictus 28. Septembris 1746. in Constit: quæ incipit, *Ad eradicandum* &c: Jam iterato statutas pœnas extendit ad universam Ecclesiam. Hæc Constitutio reperitur in Bullario Tom: 2. pag: 87.

Tandem 5. Decembr. 1749. plenius contra taliter delinquentes Confessarios statuit pœnas in Constit: quæ incipit: *Apostolici Ministerii* &c: & est in Bullario Tom: 3. pag: 59. In qua Constit. §.7. Omnibus fidelibus (sub pœnis quibus arcentur nolentes denuntiare sollicitantem Confessarium) præcipit ut talem Confessarium inquirentem in Confessione Complicum nomina; & aliter nolentem absolvere deferant S. Inquisitionis Officio, vel ubi hoc non habetur, Ordinario Loci.

Excusantur tamen ab hac obligatione ille pœnitens, qui in Confessione fuit requisitus à Confessario ad manifestandum nomen Complicis; sed solum obligantur ad denuntiandum alii omnes qui aliunde quam in Confessione didicerunt aliquem Confessarium exquirere nomina Complicum.

DECRETUM CLEMENTIS PAPÆ XI.

Circa Celebrationem in Oratoriis
privatis, emanatum. 15. Decembris.

1703.

Nonnulli Episcopi, & complures Regulares sub
prætextu Privilegorum ea sibi licere putant, quæ
prohibita sunt. Siquidem Episcopi, etiam in aliena
Diœcesi extra domum propriæ habitationis in pri-
vatis Laicorum domibus erigi faciunt Altare ibiq;
per unum aut plures è suis Capellanis vivificant
Christi hostiam immolare; Regulares vero in qui-
busdam Magnatum, seu aliarum nobilium Perso-
narum privatis Oratoriis, quæ certis quandoquæ ex
causis à Sede Apostolica concedi solent, celebrare
audent, vel plures Missas, quam in iis sit indultum,
vel absquæ præsentia personarum, quarum contem-
platione, gratiosa concessio emanavit, vel extra de-
bitas horas, & post meridiem, vel illis etiam die-
bus, quibus per Constitutiones Diœcesanas, aut e-
tiam Decreta S. Congregationis Concilii celebrari
prohibetur aut quæ in ipsis Indultis Apostolicis
excipiuntur quò minùs in illis celebrari possit, aut
etiam Altari Portatili uti non verentur in San-
ctarum Sanctionum contemptum, ac Sancti Sacrifi-
cii irreverentiam. Quamobrem ad abusum hujus-
modi eliminandos, & ad instaurandam venerationē,
tremendo Mysterio debitam, Sanctissimus Dominus
Noster ex unanimi voto S. R. E. Cardinalium Con-
cilii Tridentini Interpretum, inhærendo declarati-
onibus, aliàs hac de re editis, expresse declarat,
Episcopis & his majoribus Prælatiis, etiamsi Car-
dinala-

dinalatus dignitate fulgentibus, nequē sub prætextu clauſi in Corpore Juris, nequē alio quocunque titulo nullo modo licere extra domum propriæ habitationis, in domibus Laicis; etiam in propria Diœceſi, quod fortius intelligitur in aliena, etiamſi Diœceſani conſenſus adhiberetur, erigere Altare, ibiquē Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium celebrare, ſive celebrari facere. Ac pari modo in Oratoriis privatis, quæ per S. Sedem conceſſa fuerint, non licere Regularibus cujuſvis Ordinis, aut inſtituti, ſeu Congregationis, etiam Societatis JESU, aut etiam cujuſquē Ordinis militaris, etiam S. Joannis Hieroſolymitani, aut aliis quibuſcunque Sacerdotibus, etiamſi eſſent Episcopi, in iis celebrare in diebus Paſchatis, Pentecoſtes, Natiuitatis Chriſti Domini, aliisque anni Feſtis ſolemnioribus, ac diebus in Indulto exceptis: in reliquis vero diebus prædictis Regularibus, & Sacerdotibus, quibuſcunque etiam Episcopis in præſatis Oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica Miſſa; quæ in Indulto conceditur, fuerit celebrata, ſuper quo celebraturus teneatur diligenter inquirere, & de eo ſe optime informare; atquē illa etiam in caſibus permiſſis celebrari nequeat poſt meridiem, demandando ulterius, ac declarando in omnibus hujusmodi caſibus Perſonas quacuſquē, dictas Miſſas audientes, nullatenus Præcepto Eccleſiæ ſatisfacere. Quod vero ad Altare Portatile, iterum in hærendo declarationibus ſupradictis, cenſuit licentias, ſeu Privilegia conceſſa nonnullis Regularibus in cap. *In his*. De priv., & per aliquot Summos Pontifices aliis Regularibus communicata, utendi dicto Altari Portatili, in eoquē celebrandi abſquē Ordinariorum licentia in locis, in quibus degunt, omnino reuocata eſſe per idem Concilium (Tridentinum) at-

quæ idcirco eosdem Regulares prohibendos, ne illis utantur; ac mandandum, prout præsentis tenore mandat Episcopis aliisque Ordinariis locorum, ut contra quoscumque contravenientes, quamvis Regulares, procedant etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegati ad pænas præscriptas per idem S. Concilium in dicto Decreto Sess. 22. Cap. unico, usque ad Censuras latæ sententiæ, tributâ etiam iisdem facultate per hoc Decretum, ita procedendi, perinde ac si per S. Sedem specialiter concessa fuisset. Et ita Sanctitas sua declarat, & servari mandat.

Cardinalis Pænciaticus Præfectus.

EPISTOLA ENCYCLICA
BENEDICTI XIV.
Ad Primatem & Episcopos Regni
Poloniæ,

*De tollendis abusibus in Oratoriis Privatis,
quæ sunt in Domibus Laicorum.*

Hæc Epistola incipit: *Magno cum animi nostri dolore &c.* edita 2. Junii 1751. quæ ob prolixitatem suam non potest per extensum in hac modica pagina describi, facile tamen inveniri potest in Bullario Benedicti XIV. Tom: 3. pag. 216.

Breviter itaq; recensebo specialiora puncta in eadem Epistola expressa, citando Paragraphos.

§. II. Commemorat omnibus Polonis quomodo in Concilio Trid. operâ Cardinalis Offi Poloni statutum fuerat ut non amplius Episcopi habeant Facultatem concedendi usum privati Oratorii in domibus Laicorum ac celebrandi Missam in illis, ut videre est Sess. 22. ejusdem Concilii Trid:

§. 14. Requirit idem Summus Pontifex ut in privato Oratorio adsit omnino una saltem Persona ex illis quibus concessum est privilegium Oratorii, quales Personæ solent esse Maritus & Uxor, quibus inscriptæ sunt Literæ privilegii. Nisi præter istas exprimantur in corpore Indulti aliæ Personæ v.g. Mater, aut Pater, vel Filii Patrisfamilias quibus concessum erit audire Missam diebus festivis in privato Oratorio cum satisfactione Præcepti Ecclesiastici de audienda Missa.

Tunc in tali casu sufficit ad celebrationem Missæ in Oratorio privato quæcunque ex his expressis Personis quibus Indultum favet. v.g. Si adsit præsens Mater vel Pater ipsius Patrisfamilias cui principaliter concessum est Indultum, ut expresse explicat in eadē Epistola §. 17. qui incipit *Adque et res. &c.*

§. 18. Resolvit Pontifex quorundam dubium de Oratorio privato concesso Personæ Valetudinariæ; utrum in illo possunt tres Missæ absolvi in die Nativitatis Domini? Respondet Papa posse, propter consolationem infirmi, etiamsi de die unica tantum Missa in Indulto permittatur celebrari.

§. 19. Extra casus necessitatis prohibet ne administrentur Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ in privatis Oratoriis, nisi quo ad hoc exigat vel necessitas, vel specialis facultas Episcopi. Quod idem asserit, sequentibus Paragraphis. Ex quo patet quod ultra Indultum de celebranda Missa in privato Oratorio debet haberi specialis ab Ordinario facultas de administrandis Sacramentis. In casu tamen infirmitatis alicujus ex domesticis indultariis, poterit Capellanus Confessionē audire & Eucharistiam dare. *Ratio est:* quia in Regno Poloniae & maxime in Russia magna est distantia Ecclesiarum

rum. Tum quia major videtur irreverentia V. Sacramento Eucharistiæ si ex Ecclesia Ruthenorum nullis comitantibus deferretur ad infirmum, quam si infirmus communicaret in Oratorio privato.

§. 22. Prohibet Regularibus ne Dominicâ Paschatis tribuant Laicis SS. Eucharistiam etiam illis qui jam aliâs feriâ Cænæ Domini Paschalem sumperunt Communionem, aliis vero diebus totius anni, concedit facultatem distribuendi Eucharistiam Laicis juxta Constitutionem Pauli IV. concedentis Fratribus Minoribus.

§. 27. Contra Capellanos inobedientes concedit Episcopis procedere per Censuras.

§. 29. Concedit Regulares olim habuisse Privilegium Altaris Portatilis, nunc vero per Trid: Sess: 22. est funditus abrogatum.

§. 31. Narrat idem SS. quod post Trid: Concilium in illis tantum locis concessa sunt Oratoria privata, in quibus aut non est Ecclesia, aut quia propter Hæreticorum potentiam Fideles ad illam non sine gravi periculo pervenire possunt.

Porro in Regno Poloniæ non sunt quidem ita frequentes Hæretici, in Russiâ tamen pluribus in locis desunt Ecclesiæ.

§. 32. Narrat SS. quod anno 1580. Gregorius XIII. dedit facultatem Provincialibus Ordinis Prædicatorum in Regno Poloniæ, quatenus suis subditis possint concedere ut in locis honestis sive in privatis Oratoriis celebrent Missam in præsentia Catholicorum.

Quam concessionem Gregorii XIII. ex una parte non abrogat idem Benedictus XIV. in sua Epistola ad Prælatum Regni Poloniæ, ex altera parte nos FF. Minores habemus Communicationem Privilegiorum cum S. Ordine Prædicatorum novissime concess-

concessam à Benedicto XIII. in Constitutione. *Summe decet &c.* ergo videtur esse concessa facultas etiam nostris Provincialibus pro tempore existentibus. Porro Gregorii Concessio fuit post Trident.

§. 34. Prohibet Regularibus exorcizare etiam in propriis Ecclesiis multo magis in alienis, nisi prius fuerint approbati ab Ordinario loci.

EPISTOLA ENCYCLICA
BENEDICTI XIV.

De Missa Parochiali pro Populo, & Conventuali pro Benefactoribus applicanda.

Cum semper nobis oblatas occasiones &c.
Quæ fuit edita 19. Augusti 1744. & reperitur in Bullario ejusdem Benedicti XIV. Tomi 1. pag: 222. quæ ob prolixitatem omittitur, specialiora tamen puncta magis scitu necessaria adnotantur, prout sequitur.

§. 4. Jubet Pontifex ut Missam Parochialem absolvant pro Parochianis non tantum ipsi Parochi, sed in absentia eorum Vicarii tam sæculares quam Regulares pro tempore existentes etiam ad breve tempus. Non obstante defectu, congrui redditus ex Parochia.

§. 6. Assignat dies quibus pro Parochianis Missa directe absolvi debet, nempe: Dominicas & Festa de Præcepto sive celebria ad populum. Quibus diebus juxta Trid: Sess. 34. cap. 4. tenentur Parochi Rudimenta Fidei & obedientiam erga DEUM & Parentes docere Pueros suæ Parochiæ.

§. 8. Dispensantur Pauperes Parochi, quatenus diebus festivis possint absolvere Missam ad intentionem

tentionem dantis stipendium, cum hac tamen obligatione, ut alio die ejusdem Hebdomadæ Parochialem Missam celebrent cum applicatione pro Parochianis, quam ratione stipendii dati applicare die Festo omiserunt.

DECRETUM

Sacræ Rituum Congregationis
Super transitum de Ritu Græco ad Ritum Latinum Personarum secularium.

Oblatum in Consistorio Generali Cracoviensi
 1749. D. 15. Decemb:

Propter transitum ex Ritu Græco ad Ritum Latinum necesse est scire, quomodo in una Congregatione Particulari de propaganda Fide Die 7. Februarii Anno 1624. fuit factum unum Decretum in quo prohibetur Ruthenis Unitis, tam Laicis quàm Ecclesiasticis, secularibus, & Regularibus, ne transeant ad Ritum Latinum ex quacunque causa, etiam urgentissima, sine speciali Sedis Apostolicæ Licentia, sub pena nullitatis actûs, & aliis arbitrio Sanctitatis suæ, & Romanorum Pontificum; & hoc Decretum fuit particulariter approbatum à Piæ memoriæ Urbano VIII.

Cum tamen Rex Joannes III. se opponeret publicationi hujus Decreti ex hoc motivo, quod si prohiberetur transitus ad Ritum Latinum, etiam Laicis; attendendo quod Laici Rutheni amplectebantur Unionem eum intentione ut transeant ad Ritum Latinum. Præter Regem fuerunt contrarii publicationi hujus Decreti, Palatinus Vilnensis & quidam Magnifici Domini ex Russia, & Lithuania, & etiam Episcopi Latini, dicentes: quod cū publicatione hujus Decreti, fieret injuria Nobilibus

bus Ruthenis, & ex hoc etiam sequeretur ruina Unionis.

Propterea Nuncius considerans maturo Consilio diversas rationes, insinuavit Congregationi ne prohiberetur transitus, Laicis ad Ritus Latinum, sed tantum Monachis & Clericis, unde in Congregatione Die 7. Julii ejusdem Anni, Idem Summus Pontifex moderavit Decretum restringendo illud ad solos Ecclesiasticos.

In Cong. habita Die 7. Julii 1624. coram Sanctissimo, & D. Cardinali Bandina, rationes quas Nuncios Poloniae significabat à Rege opponi Publicationi Decreti de transitu Ruthenorum ad Ritus Latinum, de quibus latius in Literis ejusdem Nuncii sub Die 31. Maji 1624. SS. jussit Decretum de transitu restringi ad Ecclesiasticos; & Confessarios, praesertim PP. Jesuitas commoneri, ne amplius animos Ruthenorum ad amplectendum Ritus Latinum sollicitent.

Decretum autem praefatam restrictionem, continens est tale:

Ad conservandam pacem & concordiam inter Ruthenos Unitos & ob alias gravissimas causas SS. in Christo Pater & Dominus noster, Dominus Urbanus Divina Providentia Papa VIII. de Consilio & assensu VV. FF. suorum S. R. E. Cardinalium Congregationis de propaganda Fide decrevit, ne de cetero Presbyteris & aliis Ecclesiasticis Ruthenorum Unitorum & praesertim Monachis S. Basilii ad Ritus Latinum quancunque de causa etiam urgentissima, sine specialis Sedis Apostolicae licentia transire liceat, & proinde omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Officialibus Ruthenorum Unitorum distinxit praecipiendo mandavit, ne deinceps licentias pro hujusmodi transitu subditis suis in Ordine Ecclesiastico constitutis aut S. Basilicae Regulae

Regulam profitentibus concedere præsumant, & Archiepiscopis Episcopis & aliis Prælati Latinis, etiam Regularibus ac eorum Officialibus, ne eos ad Ritus Latinum transire volentes quovis prætextu aut causa etiam cum licentia Ruthenorum Prælatorum suorum recipere audeant, sub pena nullitatis actûs, & aliis arbitrio Sanctitatis suæ & Romanorum Pontificum Successorum suorum, transgressoribus infligendis, non obstantibus &c.

Cum post dictum Decretum fuit facta instantia ab aliquibus Laicis pro permissione ut transeant, de Ritu Græco ad Ritus Latinum; dicta Congregatio tractando de puris Laicis semper respondit non indigere dispensatione & hoc in vigore dicti Decreti de die 7. Julii A. 1624.

CONSTITUTIO BENEDICTI XIV.

An qua Presbyteris in Russia Polonica degentibus permittitur in Ruthenorum Uniorum Ecclesiis, deficientibus Lapideis Altaribus seu Tabulis consecratis & Calicibus aureis sive argenteis, Missarum Sacrificia super eorundem Ruthenorum Antimensiis & cum Calicibus de Anno celebrare.

Ponitur per extensum hæc Constitutio.

Ad futuram rei memoriam.

Imposito nobis Apostolicæ servitutis officio convenit, universæ Christi Familix toto terrarum Orbe diffusæ necessitatibus animû diligenter intendere, maxime vero Fidelium Ecclesiæ Ministrorum in remotis Regionibus pro animarum salute laborantium preces benigne suscipere; eorumque oportuno levamini, ac Spirituali consolationi, etiam

etiam per congruæ dispensationis indulta, prout rerum, locorum, & temporum rationes, ac veneranda Majorum Nostrorum exempla sudent, consulere, & providere.

§. 1. Sane dudum dilecti Filii Presbyteri Latini Ritus Apostolicas Missiones per Russiam Polonicam exercentes Congregationi Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis propagandæ Fidei Præpositorum exponi curarunt, quod quum intota Russia, ac potissimum in montibus Pokucia, in Podolia, in vastissimis Ukraina Regionibus, & in universa fere Russia alba nuncupata, frequentes quidem sint Ruthenorum Unitorum Ecclesiæ, rarissimæ vero Latini Ritus; cumquæ ipsi pro missarum celebratione Lapideas Sacratas Tabulas & Calices aureos vel argenteos per longa & difficilia itinera, sine gravi incōmodo, & sine periculo confringendi easdem Tabulas & Calices, secum deferre non valeant; idcirco nisi facultas ipsis concedatur, celebrandi Sacro Sanctum Missæ Sacrificium super dictorum Ruthenorum Antimensis ut vocant, & Calices eorundem è stanno ut moris apud illos est, confectos adhibendi, necesse ipsis erit ab ejusdem Sacrificii celebratione plerumquæ abstinere; multiquæ præterea Latini Ritus Fideles, qui ab Ecclesiis ejusdem Ritus longe degunt, Sacerdotis Latini præsentia à quo Sacra Misteria peragantur, omnino carebunt; prout re ipsa sæpe, gravissimo cum animarum detrimento, per plures annos carere dignoscuntur. Proindequæ demissis precibus postularunt, ut sibi concederetur hujusmodi facultas, Sacrosanctum nempe Missæ Sacrificium, etiā sine lapidea Sacrata Tabula celebrandi super Antimensis Ruthenorum Unitorum, atquæ in Missarū

Fff

celebra-

celebratione eorundem Ruthenorum flanneos Calices adhibendi.

§. 2. Cum autem hujusmodi Missionariorum preces, à dicta Cardinalium Congregatione propagandæ Fidei negotiis præposita alterius Congregationis Venerabilium quoque Fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium adversus Hereticam pravitatem Generalium Inquisitorum examini & Judicio, de more remissæ fuerint; & consequenter de iis actum fuerit in confesso eorum Nobis habito Die 23. Januarii elapsi anni 1750. Nos tunc ut ad Generale rescriptum super his edendum mature procederemus, quidquid olim in hac materia ab hac eadem Apostolica Sede Decretum fuisset in unum, colligi jussimus; ac præterea Venerabili Fratri Episcopo Zenopolitano, qui tunc opportune in Curia præsens aderat, quique & antea diu in Polonici Regni ditionibus atq; in Ecclesiasticis Catholicorum Latinorum, Græcorumque Unitorum negotiis, Apostolicæ Sedi egregiam operam navando versatus fuerat; & deinde ad easdem Regionēs, & ad eosdem labores laudabiliter prosequendos; non obstantibus itinerum difficultatibus expensisque redire non dubitavit; mandavimus, ut nos super expositorum veritate instructos redderet, suamque nobis sententiam super hujusmodi postulatis, tam voce quam scripto aperiret. Nunc vero exhibitis nobis præcedentium Decretorum monumentis, iisque per nos accuratè perpensis atque omnibus, quæ in dictis precibus narrata fuerant, præfati Episcopi Zenopolitani Testimonio comprobatis; quum is præterea nobis retulerit, complures esse in iis Regionibus Presbyteros Latini Ritûs, & quidem DEUM timentes, qui in supradictis necessitatibus cōstituti

ſtatuti minime dubitant ſuper Antimenſiis Græcorum Unitorum abſquē lapidea Tabula Miſſarum Sacra facere; ejusdemquē Conſilium fuerit, quod ſicuti Græcorum Unitorum Presbyteri, quoties ad rerum opportunitas ſvadet, propriis Antimenſiis relictis, Miſſarum Sacrificia offerunt ſuper lapideis Latinorum Tabulis; ita ad conſtitutam feliciter unionem magis magisque ſtabiliendam non parum conduceret, Latinis Presbyteris, liberam facultatem concedere, ut ubi neceſſitas ſic exigere dignoſcatur deficiente nimirum lapideâ Altaris Tabulâ Miſſas celebrare valeant ſuper eorundem Græcorum Unitorum Antimenſiis; his omnibus attente perpensis, in hanc denique ſententiam devenimus, ut prædictis ſacerdotibus Latini Ritûs in Ruſſia Polonica degentibus permitteremus in Ruthenorum Unitorum Eccleſiis, deficientibus lapideis Tabulis de more consecratis, & Calicibus aureis, ſive argenteis, Miſſarum Sacrificia ſuper eorundem Ruthenorum Antimenſiis & cum Calicibus è ſtanno, qui apud illos in uſu ſunt, ſine ullo conſcientiæ ſcrupulo celebrare.

§. 3. Porro, quod attinet ad Calices ſtanneos, omiſſis iis, quæ repeti poſſent ex priorum Eccleſiæ ſæculorum memoria, quum ſcilicet & lignei & & vitrei Calices in Altaris Miniſterio adhibebantur, ut oſtenſum à nobis eſt in tractatu *de Sacrificio Miſſæ Sæſſione 1. §. 26. & ſequen: Latina editionis Patavina:* nullum generale Decretum proferri poteſt, quo vel hodie vetitum ſit hujusmodi Calicibus è ſtanno confectis in Miſſa uti, ſi Eccleſiarum, vel Sacerdotum paupertas tantâ ſit, ut majoris præſtiti vasa comparari nequeant; quin-
imo in *Can: ut Calix, de Conſec: diſt: 1ma* hæc expreſſa verba leguntur *Si quis autem tam pau-*

per est, saltem vel stannum Calicem habeat. Et quidem ad comprobendam asserendamque hujusmodi Ecclesiæ Indulgentiam plura leguntur apud S. Thomam 3tia Part. Quæst. 83. Art. 3. ad sextum aliosque Scriptores de hoc disciplinæ Capite agentes: Quart: ad Rubricas Missalis Part: 2. Titulo 1. Scd. 1. dub: 1. paragraph. colligitur, Pasqualig de Sacrificio novæ Legis Tom. 2. Quæst. 764. Biss. Hierurgia Sacra in verb: Calix §. 2.

§. 4. Quod vero spectat ad alteram optati Indulti partem, satis quidem constat in Ecclesia Latina nequaquam celebrari posse Incrumentum Missæ Sacrificium, nisi super Altari, quod vel totum Rite Consecratum fuerit, vel saltem super impositum habeat consecratum Lapidem, qui *Tabula Altaris* nuncupatur; qua etiam de re egimus in dicto tractatu de Sacrificio Missæ cit: Sec: 1. §. 2do. & sequenti In Græca autem Ecclesia hujusmodi Sacra Lapidis minime sunt in usu; sed ibi à pluribus jam sæculis in more positum est, ut, ubi Altare Solemni Consecratione totum, dedicatum non fuerit, loco Lapideæ hujusmodi Tabulæ super Altaris Mensa aptetur linteum quoddam Episcopali Benedictione Consecratum, in cujus angulis SS. Reliquiæ reconditæ sunt, quodque vocatur *Antimensio* & super ipso Sacra Mysteria conficiantur; ut apud Auctores de rebus Liturgicis tractantes videre licet Goar: in notis ad Eucholog. Græc: pag: 521. Venetæ editionis, Christianus Lupus in Synodos General: & Provincial: in disert: de S. Leonis IX. actis Cap: 13. Bruxellen. Editionis part. 3. Renaudot in collectione Liturgiarum Orient Tom. 1. pag: 182. edit Parisen. Magri in notitia vocabulorum Ecclesiæ in verba. *Antimensia* Card. Bona. Rer: Liturgicar Lib: 1. Cap. 20. §. 2. ejusque commentator

mentator Robert. Sala Tom. 2. pag. 70. numero 4.
Taurinen. Editionis.

§. 5. Quum vero nunquam Ecclesiæ Latinæ mens fuerit, ut Græcorum Ritus destrueret, quin potius eorum semper conservationi quantum fas esset, nec non eorundem apud Græcos Fideles observantiæ prospexerit, nunquam proinde Missarum Celebrationem, quæ super huiusmodi Antimensiis à Græcis Catholicis fit, improbavit, sed eam, & quidem non in partibus Orientis dumtaxat, verum etiam inter ItaloGræcos permitti expresse declaravit; ut videre licet tum in institutione per Fel: Record. Prædecessorem nostrum Clementem Papam VIII. edita, tum in nostra Constitutione, quæ incipit: *Et si Pastoralis Bullarii Nostri Tom. 1. Const. 57. §. 6. num: 17.*

§. 6. Quum vero in iis Regionibus, in quibus ItaloGræci sunt, Latini quoque frequentes habitent, atque ibidem tam unius, quàm alterius Ritûs Ecclesiæ adsint, ita ut absquè ullo impedimento & sine gravi incommodo unusquisque Presbyter proprii Ritûs Ecclesiam adire valeat; nulla sane causa est ob quam Latinis earum partium Presbyteris permitti debeat, contra constantem Ecclesiæ Latinæ disciplinam sine Sacratæ Altaris Lapidea Tabula Missas celebrare, easquè super Græcorum Antimensiis offerre; quod ipsis proinde in citata nostra Constitutione vetitum fuit, eodem §. 6. num. 19.

§. 7. Sed aliter se res habent, ubi de Regionibus agitur, in quibus Latini Presbyteri ab Ecclesiis Latini Ritus longe degentes, quum Sacratas lapideas Tabulas per longa itinera sine gravi incommodo, & sine periculo eas confringendi, secum deferre nequeant, vel Missæ celebrationem prius

panitus omittere, & sic Latinos Fideles sine Sacrificio proprii Ritûs, & sine Mysteriorum participatione relinquere, vel eam super Græcorum Antimensis peragere compelluntur. In hujusmodi rerum circumstantiis Apostolicæ Sedis provida Indulgentia jam dudum enituit quum scilicet Anno 1602. ad supplicationem tunc existentis Episcopi Vilnensis prædictæ Cardinalium Inquisitorum Generalium Congregationi hac de re exhibitam, ipso etiam Prædecessore nostro Clemente Papa VIII. approbante rescriptum fuit: *Sacerdotes Rutheni non Schismatici, in Ecclesiis Catholicorum Ritûs Latini, Altaribus, Calicibus, & Vestibus Sacris eorundem Catholicorum uti, & Missam celebrare possint, in casu necessitatis, ac etiam solùm devotionis causâ, dummodo Ritu Rutheno celebrent. Et è contra Sacerdotes Ritûs Latini in Ecclesiis Ruthenorum non Schismaticorum, Altaribus & Calicibus, ac Vestibus Sacris uti, & Missam celebrare valeant Ritu tamen Latino. Et prædicta serventur secluso omnè scandalo, & de licentia Prælatorum, & Rectorum ipsarum Ecclesiarum.*

§. 8. Nos igitur, præmissæ necessitatis intuitu, atque etiam hujusmodi Decreti consideratione adducti, præsentium literarum tenore, atque ex certa scientia, & Apostolicæ Auctoritatis plenitudine, salvis præfati Clementis VIII. nostrisque super Ritibus ItaloGræcorum editis Constitutionibus & Ordinationibus non modo relatum superius Decretum approbamus & confirmamus; verum etiam præfatis omnibus Missionariis, aliisque Sacerdotibus Latinis in tota Russia Polonica nunc & pro tempore commorantibus, ut ipsi & eorum quilibet in Ecclesiis Ruthenorum Unitorum, deficientibus Lapideis Altarium Tabulis Rite Consecratis

cratis, super Sacris eorundem Ruthenorum Antimensis Missarum Sacrificia celebrare, atque etiam ut supra dictum est, in huiusmodi Celebratione eorundem Calicibus stanneis uti libere, & licite possint, & valeant, concedimus, & indulgemus. Non obstantibus quibuscvis Apostolicis seu Generalium aut Provincialium, vel Synodaliū Conciliorum contrariis Constitutionibus & Ordinationibus sive locorum, Personarum, aut Ordinum Statutis, Ritibus, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus ceterisque in contrarium facientibus quibuscunque.

§. 9. Volumus autem, sicut in præmisso Decreto expresse cautum reperitur, ut dicti Missionarii, & Sacerdotes Latini, etiam quum eos vigore præsentis concessionis super Ruthenorum Unitorum Antimensis Missam celebrare contigerit Latino semper Ritu eandem celebrare teneantur; firma nimirum & in suo robore permanente Apostolica Constitutione à Fel: Record: Prædecessore quoque nostro Sancto Pio Papa V. edita quæ incipit: *Providentia Romanæ Pontificis, Consti: 12 Tom: 2. Bullar. Rom: edition: Laxemburg*, per quam omnes facultates, & indulta, tam Græcis, ut Missas, & Divina Officia Latino Ritu celebrare possent quam etiam Latinis concessa, ut eadem Græco Ritu peragere valerent, revocata; atque perpetuo sublata fuerunt: quamque nos etiam earundem præsentium tenore, quatenus opus sit, dictaque Auctoritate confirmamus, & innovamus.

§. 10. Volumus insuper ut iidem præsentī Indulto celebrandi super Græcorum Antimensis, in Prædictorum Ruthenorum Ecclesiis dumtaxat, (quemadmodum etiam in præmisso Decreto legitur) uti, & gaudere possint; si vero eosdem in aliquā

aliqua Latina Ecclesia, seu in domesticis Latinorum Oratoriis, quæ forsân auctoritate Apostolica in hujusmodi Latinorum privatis domibus, cum licentia celebrari faciendi, quæ adhuc vigeat, erecta fuerint, Sacrosanctum Sacrificium offerre contigerit, illud vel super Altari consecrato, vel super Lapidea pariter Consecrata Tabula, quæ etiam *Altare Portatile* appellatur, non autem super *Antimensiis* hujusmodi, celebrare omnino debeant.

§. 11. Volumus denique, ut præsentium Litterarum exempla, etiam impressa publici Notarii subscriptione, & Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ Sigillo munita, eandem omnino, ac ipsæ præsentibus ubicunque opus fuerit, Fidem & auctoritatem obtineant.

§. 12. Nulli ergo hominum liceat paginam hanc nostræ Concessionis, Indulti, Statuti, Decreti, & Voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis DEI, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Domini 1751. IV. Kalendas Aprilis, Pontificatus Nostri Anno 11.

Præter has sunt & aliæ Constitutiones ac Encyclicæ Epistolæ Benedicti XIV. ad Archiepiscopos, & Episcopos Abbates &c. Ritus Græci in Russia & Lithvania degentes quarum longam seriem recensere exigua pagina non permittit. Ut autem pro opportunitate temporis facilius inveniri possint in Bullario ejusdem Papæ Benedicti XIV. breviter adnoto illas.

Anno 1744. Die 2. Maii *Confirmatio Unionis* & alia plura Decreta ad Regimen Ruthenorum pertinentia

mentia scripta ad Ill. ac Rev. Athanasium SZR-
PTYCKI Archiepiscopum Metropolitanum totius
Russiæ quæ incipit: *Inter plures*. Et est in Bullario
Tom. 1. pag. 210.

Annò 1751. Die 20. Aprilis scripsit idem Be-
nedictus XIV. Epistolam Encyclicam ad omnes vo-
cales Ordinis S. Basilii Magni in Capitulo gene-
rali convocatos quæ incipit: *Et si persuasum habe-*
mus Quæ Epistola reperitur in Bullario ejusdem Pa-
pæ Tom. 3. pag. 208.

CONSTITUTIONES BENEDICTI XIV.

De Matrimonio.

Admonitio.

AD Episcopos Poloniæ, ut cautius procedant
in admittendis Conjugiorum dissolutioni-
bus edita 11. Aprilis. Anno 1741. quæ incipit: *Ma-*
trimoni. & est in Bullario ejusdem Benedicti XIV.
Tom. 1. pag. 27.

A. 1741. Die 3. Novemb. in Constit. quæ inci-
pit. *DEI miseratione*, statuit; coram quibus, &
quo ordine, ac forma, peragenda sunt Matrimo-
nialium Judicia; quæ Constitutio reperitur in Bul-
lario Tom. 1. pag. 49.

Annò 1741. Die 4. Novemb. in Declaratione sua,
quæ incipit *Matrimonia*. estquæ in Bullario, Tom.
1. pag. 53. decernit Matrimonium esse validum,
inter Hæreticum & Catholicam Fæminam, aut in-
ter ambos Hæreticos non obstante, quod in illo
contrahendo juxta Decretum Concil. Trident. non
fuerit præsens Parochus; damnat tamen primum
Matrimonium, tanquam illicitum, ut videre est in
eadem Declaratione §. 3. nequæ in talibus Matri-
moniis concedit facultatem dispensandi Episcopis,
nisi

nisi Hæreticus prius omnino abjuret Hæresim, antequam contrahat Matrimonii Sacramentum cum Catholica, nec sufficit, si promittat se abjuraturum, ut patet ex Constitutione ejusdem Benedicti XIV. ad Episcopos Poloniae ordinata A. 1748. Die 29. Junii, quæ incipit. *Magne Nobis admirationis* &c. & est in Bullario Tom. 2. pag. 247.

Porro Matrimonium Hæbrei aut alterius non baptizati cum Hæretica, vel Catholica, est invalidum, estquæ reitèrandum; postquam Judæus Baptismum susceperit, ut patet ex declaratione ejusdem Benedicti XIV. edita A. 1749. Die 9. Februarii, quæ incipit. *Singulari*, &c. & est in Bullario. Tom. 3. pag. 2.

Annò 1742. Die 25. Februarii in Constit. quæ incipit. *Ad Apostolica* &c. & est in Bullario Tom. 1. pag. 77.

In qua Constitutione statuit. §. 1. Nullam esse dispensationem Matrimonii si falsa ratio Sedi Apostolicæ à Procuratoribus describatur, vel immutetur, aut superaddatur causa dispensandi, quæ in rei veritate non est, talesquæ jubet serio puniri, tanquam reos falsi in gravi materia. §. 6. obligat Episcopos sub onere conscientie, ut antequam Dispensationis gratiam exequantur, prius sedulo examinent, an causæ Dispensationis in Apostolicis Literis expressæ sint veræ?

A. 1743. Die 18. Maii in Constit. *Nimiam licentiam*: quæ est in Bullario Tom. 1. pag. 168. Damnat & arguit abusus in Regno Poloniae, circa Matrimonia ineunda, exprobrans Polonis, nullibi in toto Orbe Christiano tam adesse frequentes dissolutiones ac Divortia Matrimoniorum, quam in Regno Poloniae. Causas controversarum de invaliditate assignat has §. 5. 1. Quia pro suo libitu abusive

abusive dant Episcopi indulta, quo ad denuntiatio-
nes non faciendas in facie Ecclesiæ. II. Quia ex
levissima causa committitur assensio alteri Sacer-
doti, quam proprio Parocho. III. Quia Matri-
monium contrahitur in Polonia non in facie Ec-
clesiæ, sed in angulo Domus Magnatum. IV. Quia
Parochi à Sponsa & Sponso privatim, & ad au-
rem non explorant liberam voluntatem.

§. 9. Gravissimam causam requirit Papa in di-
cta Constitut: ut alter, quam Parochus proprius Ma-
trimonio de presenti contrahendo intersit.

§. 10. Dat Regulas Parocho I. Ut ante De-
nuntiationes Sponsæ & Sponsi voluntatis liber-
tatem ad aurem exploret, ac inquiret, utrum ali-
quod impedimentum non interveniat? II. Juxta
Decretum Concil. Lateran. & Trident. trinas De-
nuntiationes faciat, ut ex illis audientes aliquod
occultum impedimentum detegant.

§. 16. Nuntio Apostolico Varsaviæ sedenti adi-
mit potestatem Dispensandi in Denuntiationibus.

§. 17. Graviore Episcopis minatur penas, si
hanc Constitutionem non observent, promittens:
Judicium causarum Matrimonialium Poloniæ, quo
ad primam etiam Instantiam sibi reservaturum.

Hæc placuit recensere, quia dicta Constitutio
specialiter ordinata est, à Benedicto XIV. pro Re-
gno Poloniæ.

CONSTITUTIONES BENEDICTI XIV.

De Jejunio.

Annò 1741. Die 30. Maii, quæ incipit. *Non am-
bigimus* &c. & est in Bullario Tom. 1.º pag. 290.
in qua Constitutione monet Episcopos, ut tollant
abusus non jejunantium in Quadragesima; nem-
nemque

nemquē licentient absquē legitima causa, & iudicio Medici.

Annō 1741. Die 22. Augusti, quæ incipit. *In-
suprema.* &c. & est in Bullario Tom. 1. pag. 39.
In qua explicat Superiorem Constitutionem; unam
duntaxat assignando de die comestionem in Qua-
dragesima dispensatis à carnibus, nec concedit
talibus simul manducare pisces, nec quidem ad
Mentam apponere. Quam Constitutionem confir-
mavit A. 1742. Maii explicando dubia Archiepi-
scopo Valentia, circa præcedentes Constitutiones
in declaratione, quæ incipit. *Cognovimus &c.*

A. 1744. Die 8. Julii in Declaratione quæ in-
cipit. *Si Fraternitas tua.* Plenius circa Jejunium
pro dispensatis, quoad carnes manducandas, du-
bia quædam resolvit Archiepiscopo Compostellæ,
Idem Benedictus XIV. prout sequuntur.

Dubium I. *Utrum quæ in antedictis nostris li-
teris in forma Brevis de unica comestione, & de E-
pulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi e-
tiam præcepto prohibeantur?*

Respondemus. Concedentes facultatem vescen-
di carnibus tempore vetito, sub gravi teneri e-
asdem facultates non aliter dare, quam geminis
hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in di-
em comestionis, & non permiscendarum epularum.
Eos vero, qui huiusmodi facultatibus utuntur sub
gravi ad binas ipsas Conditiones implendas obli-
gari.

II. *An ii quibus concessum est vesci carnibus,
possint in vespertina refectiuncula, ea quantitate
carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur?*

Respondemus, non licere: sed opus habere eo
eibo, eaque uti potione, quibus utuntur homines,
jejunantes rectæ meticolosæ conscientia.

III. An qui Jejunit tempore veset carnibus permittuntur, & unica commestatione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus cum habeant?

Edicimus observandum iis esse,

IV. Quanam sint epula licita, quæ vetantur cum interdictis conjungi.

Respondemus. Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas. Epulas interdictas esse pisces, adeoque utrumquæ simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lactinia.

V. An Præceptum de utroquæ epularum genere non miscendo dies quoquæ Dominicos Quadragesimales complectatur?

Affirmatur completi.

VI. Utrum hæc Lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & lactinia?

Rescribimus. Nihil in prænunciatis nostris Apostolicis literis statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare, qui eo gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex ejusquæ sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione se se solutos esse arbitrentur præscriptis sibi Legibus.

VII. Utrum memorata duo Præcepta argeant extra Quadragesimam?

Respondetur, urgere extra Quadragesimam utrumquæ Præceptum; illud scilicet unicæ commestationis cum reliquis legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata responso expressis; & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis ut in quarto postulato definitum est.

Alia

Alia Constitutiones magis scitu necessariae, sunt
dispersim in toto Libro suis in locis
descriptae.

FINIS

Ad Majorem DEI Gloriam.

M E N D A

Emenda.

PRo sua bonitate & prudentia Lector Benevole,
quæ licet omni quâ potui diligentia cavere per
biennium studui, tamen me invito plures irrepre-
re errores, ex quibus principales subnecto.

*Paginâ 27. Num. 17. in Responsione transmu-
tatus est sensus, qui tamen faciliter corrigi po-
test.*

*Paginâ 703. Num. 12. Quî non teneantur le-
ge: Qui nam teneantur.*

*Paginâ 514. Casus XX. in Bullâ Censæ ver-
bis legi debent, & exprimi debebant.*

Reliqui errores facile corrigi poterunt.

INDEX

INDEX

Rerum & Verborum.

A

A Blutio quatuorplex	-	-	pag.	996
Abortus	-	-	-	605.
Abſtinentia	-	-	-	96.
Abſolutio Moribundi.	479.	per litteras	533.	ſub
conditione.	537.	Cenſurarum.		537.
Acedia quid ſit?	-	-	-	87.
Accellus ad Montales	-	-	-	643.
Acolytatus Ordo quid ſit?	-	-	-	183.
Adam ubi creatus?	-	-	-	22.
Additio in Miſſa.	-	-	-	326.
Adoratio quid, & quatuorplex?	-	-	-	95.
Adultera an poſſit occide à Marito?	-	-	-	611.
Adulterium quid ſit?	-	-	-	630.
Advertentia qua ad mortales?	-	-	-	531.
Adventus Meſſie	-	-	-	37.
Ætas Novitiorum.	-	-	-	215.
Affinitas quid & gradus ejus.	-	-	-	141.
Altare 311. Privilegiatum.	-	-	-	318.
Amor DEI 93. Proximi 564. Inimici				565.
Amicitia quid eſt?	-	-	-	96.
Antichriſtus qualis erit?	-	-	-	50.
Anniverſarium	-	-	-	288.
Antyphona B. V. MARIE.	-	-	-	195.
Antyſtes qui in Canone nominandus,				366.
Annus probationis Novitii.	-	-	-	225.
Annus Jabilæi Magni.	-	-	-	265.
Applicatio Miſſæ. 281. &				289.
Apollinarifte Hæretici.	-	-	-	20.
Approbatio Confessariorum.	-	-	-	428.
Apoſtaſia quid, & quatuorplex?	-	-	-	3.

Artes

<i>Artes Liberales.</i>	590.	<i>Mechanica.</i>	391.
<i>Aspersio Die Dominica.</i>	-	-	340.
<i>Astrologia Naturalis.</i>	-	-	581.
<i>Attentio quid, & quotuplex?</i>	-	-	190.
<i>Attritio quid & qualis?</i>	-	-	526.
<i>Articuli Fidei qui & quotuplices?</i>	-	-	2.
<i>Articulus mortis quando præsūmatur?</i>	-	-	428.
<i>Asyli Privilegium.</i>	-	-	247.
<i>Audientes qui olim erant?</i>	-	-	387.
<i>Auaritia quid est?</i>	-	-	84.

B

<i>Baptismus quid, & quotuplex?</i>	-	pag.	98.
<i>Basilides Hæreticus.</i>	-	-	19.
<i>Beatitudines quot sunt?</i>	-	-	98.
<i>Bellum quid, & quotuplex?</i>	-	-	617.
<i>Benedictio Paramentorum</i>	397.	<i>Moribundi in Ar-</i>	
<i>ticulo mortis.</i>	-	-	479.
<i>Beneficium quid est?</i>	-	-	237.
<i>Bestialitas peccatum quid est?</i>	-	-	652.
<i>Bestia fuerantne expulsæ de Paradiso.</i>	-	-	33.
<i>Bigamia quid est?</i>	-	-	160.
<i>Blasphemia quid? 90. quotuplex.</i>	-	-	486.
<i>Bona Clericorum.</i>	-	-	239.
<i>Breve Apostolicum quid?</i>	-	-	13.
<i>Bulla Summi Pontificis quid?</i>	-	-	13.

C

<i>Cadaver in feretro.</i>	-	pag.	295.
<i>Cassa cum lacte in Jejunio.</i>	-	-	760.
<i>Calix qualis esse debeat?</i>	-	-	310.
<i>Canon quid est? ii. in Missa.</i>	-	-	366.
<i>Canones Penitentiales qui?</i>	-	-	790.
<i>Capellani ad quid tenentur?</i>	-	-	316.
<i>Capitalia peccata quot sunt?</i>	-	-	88.
<i>Cardinales quot sunt & à quo instituti</i>	-	-	416.
<i>Carena Indulgentia quæ?</i>	-	-	254.

Carnes

Rerum & Verborum

830

Carnes quæ sunt jejunosæ?	-	-	760.
Castitas quid, & quotuplex?			96.
Casus Reservati 510. Ordinario Loc.			518.
Causa peccati quotuplex?	-	-	78.
Ceremoniæ in Missa	-		359.
Cæna ultima quando fuit?		-	113.
Census quid est?			693.
Censura quid, & quotuplex?	-	-	162.
Character quid sit?			67.
Chetubin quid est?	-	-	383.
Chiromantia an sit licita?			580.
Cicuta an frangit Jejunium?	-		759.
Cingulus ad Missam qualis?			309.
Circumstantiæ peccatorum quotuplices.			81.
in Confessione.	-	-	501.
Clavis quotuplex est.			203.
Clericus quid est?	-	-	177.
Clementia quid est?			96.
Cogitatio venerea 738. quomodo dignoscenda an fuerit cum consensu?			739.
Cognatio quid, & quotuplex?	-		132.
Cognomina SS. in Oratione			194.
Collectæ in Votiva 285. in Missa.	-		358.
Colores Paramentorum qui?			309.
Commoda Asylæ quæ?	-	-	252.
Communitio in Missa de Requiem.			341.
Communicatio Privilegiorum.	-	-	212.
Commutatio Voti.			187.
Complicum Nomina in Confessione.			804.
Conclave Cardinalium.	-		420.
Concilia Generalia 407. Apostolica 409. Æccumen.			410.
Confirmatio quid est?	-	-	105.
Concubinarius.	-	-	628.
Confessarius quid? 424. Mendicantium			495.
Confessio quid? 345. Dimidiata			514.

Ggg

Confi-

<i>Congregatio Cardinalium</i>		421.
<i>Conflagratio mundi</i>	-	60.
<i>Conscientia quid, & quotaplex?</i>		440.
<i>Consensus imperfectus.</i>		531.
<i>Consecratio.</i>	-	368.
<i>Consistentes qui olim fuerant?</i>		387.
<i>Consuetudinarius Pœnitens.</i>	-	454.
<i>Contractus quid est?</i>		676.
<i>Contumelia quid, & quale peccatum?</i>	-	720.
<i>Contritio quid?</i>		525.
<i>Convitiū quid est?</i>	-	722.
<i>Corporale</i>		309.
<i>Credo in Missa</i>	-	358.
<i>Crimen occultum revelans.</i>		714.
<i>Crucis in Missa faciendæ</i>	340. Item.	356.
<i>Crudelitas Antichristi</i>	-	53.
<i>Crux in Altari ad Missam.</i>		312.

D

<i>Damnum quot modis inseriatur?</i>	pag.	674.
<i>Dæmon tentans Hevæ.</i>		26.
<i>Debitum Coniugale.</i>	-	660.
<i>Decimæ</i>		241.
<i>Decretum 10. Decretales quid? ibidem.</i>		
<i>Defectus in Missa</i>		326.
<i>Delectatio Venerea quid, & quotuplex.</i>		664.
<i>Deliberatio semiplena.</i>		531.
<i>Denuntiatio.</i>	-	126.
<i>Depositiō sive Degradatio.</i>		157.
<i>Detractio quid. 712. quando est peccatū mortale?</i>	713.	
<i>Diaconatus Ordo.</i>		198.
<i>Dies quotuplex apud Iudeos?</i>		115.
<i>Dilatio Pœnitentiæ</i>		522.
<i>Diluvium Mundi.</i>	-	36.
<i>Dispensatio Voti: 188. Jejunii.</i>		772.
<i>Dispositio ad Missam.</i>	-	305.

Divinatio

Rerum & Verborum.

<i>Divinatio.</i>	832.
<i>Divortium.</i>	578.
<i>Dogma quid denotat?</i>	144.
<i>Dolor quoduplex de peccatis?</i>	12.
<i>Domini erga famulos ad quid tenentur?</i>	527.
<i>Dona Spiritus S. quæ, & quot sunt?</i>	600.
<i>Donatio quid? 677. à Novitio facta.</i>	97.
<i>Dubium quid est?</i>	226.
<i>Dubitatio de bona vita Proximi.</i>	442.
<i>Duellans ubi sepelitur.</i>	226.
<i>Duellum.</i>	616.

E

<i>Ecclesia quid, & quoduplex.</i>	pag.	403.
<i>Effectus Sacramentorum. 66. Missæ.</i>		278.
<i>Episcopatus estne Ordo?</i>		148.
<i>Epykta quid est?</i>		15.
<i>Eva cur in somno creata?</i>		25.
<i>Eucharistia</i>		109.
<i>Examen ante Confessionem</i>		516.
<i>Excommunicatio.</i>		116.
<i>Executores Testamenti. 294. ad quid tenentur?</i>		679.
<i>Exhumatio.</i>		295.
<i>Exomologesis.</i>		388.
<i>Exorcismus Annuli 463. Sagarum.</i>		466.
<i>Exorcistatus Ordo.</i>		182.
<i>Expositio SS. Sacramenti.</i>		341.
<i>Expulso spectrorum Diaboli.</i>		466.
<i>Extasis.</i>		468.
<i>Extra vagantes.</i>		11.
<i>Extrema Unctio.</i>		122.

F

<i>Falsum Testimonium.</i>	pag.	727.
<i>Fama.</i>		711.
<i>Famuli erga Dominos.</i>		601.
<i>Fetus quando animatur?</i>		606.

<i>Festa excepta quæ sunt?</i>	301.
<i>Fidis quid & quotuplex?</i>	2.
<i>Filia Superbia 84. Avaritia ibid. Invidia</i>	85.
<i>Gula 86. Ira</i>	87.
<i>Filius ad quid obligatur.</i>	594.
<i>Finis mundi quando?</i>	47.
<i>Flentes qui olim erant?</i>	387.
<i>Forma Sacramentorum 65. Consecrationis.</i>	276.
<i>Absolutionis 532. &</i>	541.
<i>Fornicatio</i>	627.
<i>Fortes in Fide qui.</i>	386.
<i>Fortitudo.</i>	95.
<i>Forum.</i>	179.
<i>Fratricidium primum</i>	35.
<i>Fructus Spiritus S. 97. Missæ.</i>	278.
<i>Functiones Parochiales.</i>	235.
<i>Fur ad quid tenetur?</i>	477.
<i>Furtum quale peccatum.</i>	666.
<i>Furta minuta domesticorum. 669. Sartorum & aliorum Opificum.</i>	673.

G

<i>Gaulonite qui erant?</i>	pag.	400.
<i>Gemara quid?</i>	:	389.
<i>Genera Tertiariorum quot?</i>	:	219.
<i>Genusflexio</i>	:	341.
<i>Gloria in Votivis.</i>	:	357.
<i>Gnostici Hæretici.</i>	:	116.
<i>Grassatores Haydamacy</i>	:	622.
<i>Gratia quid, & quotuplex?</i>	:	78.
<i>Gratiitudo</i>	:	96.
<i>Gravitas materia in Missa.</i>	:	323.
<i>Gula.</i>	:	86.
<i>Gutta aquæ in Missa.</i>	:	275.

H

<i>Habitus Religionis.</i>	pag.	214.
----------------------------	------	------

Haydamacy

Rerum & Verborum.

834.

<i>Hydamacy in Ubrania.</i>	-	-	-	621.
<i>Hbdomada quotuplex.</i>	-	-	-	41.
<i>Henoch & Elias.</i>	-	-	-	53.
<i>Hejxi qui erant.</i>	-	-	-	395.
<i>Heres defuncti Testatoris</i>	-	-	-	679.
<i>Her. sis quid, & quotuplex.</i>	-	-	-	5.
<i>Herodiani qui fuerant apud Judæos.</i>	-	-	-	401.
<i>Historici Libri S, Scriptura qui.</i>	-	-	-	375.
<i>Homicidium.</i>	-	-	-	603.
<i>Hmo cur non est creaus Verbo.</i>	-	-	-	21.
<i>Honestas Cl rici.</i>	-	-	-	180.
<i>Honor in communi. 711. Patroni.</i>	-	-	-	245.
<i>Horæ Canonica.</i>	-	-	-	189.
<i>Hostia ad Missam. 328. quomodo frangitur.</i>	-	-	-	340.
<i>Humilitas.</i>	-	-	-	97.
<i>Hypocrisis.</i>	-	-	-	91.

I

<i>Idololatria.</i>	pag.	91.
<i>Jejunium 755. ante Missam 304. Conditiones ad</i>		
<i>Jejunium. 761. Hora refectiois in Jejunio. 777.</i>		
<i>Causæ excusantes à Jejunio.</i>		768.
<i>Ignorantia quid, & quotuplex.</i>	-	79.
<i>Impedimenta Matrimonii</i>	-	127.
<i>Immunitas Ecclesiastica</i>	-	245.
<i>Imperfectiones paræ.</i>	-	500.
<i>Impotentia.</i>	-	142.
<i>Improperium.</i>	-	722.
<i>Incensatio.</i>	-	342.
<i>Incestus.</i>	-	638.
<i>Inclinationes in Missa.</i>	-	355.
<i>Infamia.</i>	-	156.
<i>Infantes non baptizati.</i>	-	61.
<i>Indulgentiæ.</i>	-	252.
<i>Indultum pro Polonis quo ad Festa.</i>	-	751.
<i>Infidelitas.</i>	-	4.

Intentio

<i>Antentio quid, & quotuplex:</i>	:	:	-	154.
<i>Interrogationes Confessarii in Materia Luxuria</i>				
<i>quales esse debeant</i>				649.
<i>Interdictum.</i>	-	:	-	173.
<i>Interpollatio Missæ.</i>				334.
<i>Interpretes S: Scripturæ.</i>	-			377.
<i>Interruptio Missæ.</i>				332.
<i>Invasor an possit impune occidi?</i>				611.
<i>Inverso Horarum in D: Officio.</i>	-			191.
<i>Invidia. 85. contra Proximum.</i>				570.
<i>Irregularitas.</i>	-	:	-	157.
<i>Irrisio.</i>				723.
<i>Irritatio Voti.</i>	-	:		187.
<i>Iteratio Missæ.</i>				338.
<i>Ira.</i>	-			86.
<i>Jubileam.</i>				264.
<i>Judaismus.</i>	-	:		5.
<i>Judæi sunt Târcis peiores.</i>				45.
<i>Judicium Temerarium.</i>	-	:		724.
<i>Jura Parochialia.</i>				235.
<i>Juramentum: 91. quotuplex?</i>	-			487.
<i>Jus Canonicum. 9. Patronatus.</i>		:		242.
<i>Jus petendi Conjungale debitum</i>	-	:		662.
<i>Justitia.</i>				94.

K

<i>Kabala quid, & quotuplex. 390. An sit licita</i>				
<i>ex numeris literas faciens, & futura ac oc-</i>				
<i>culta prædicens?</i>				585.
<i>Karaimita qui sunt?</i>	:	-	:	401.
<i>Kibel à quo derivatur Kabala.</i>				585.
<i>Kyrieleyson ubi dicendum in Missa?</i>	-			352.

L

<i>Lapsi in Fide.</i>		pag.		386.
<i>Lavabo in Missa.</i>	-		:	365.
<i>Lectoratus Ordo.</i>				192.

Legales

Rerum & Verborum. 836

<i>Legales Libri quibus</i>	:	:	:	:	375.
<i>Lex quid;</i>	9.	&	<i>per quid differt à Præceptis</i>		14.
<i>Libellatici quibus</i>					387.
<i>Libelli Pacifici.</i>	-	:	-	:	388.
<i>Libellus Famosus.</i>					724.
<i>Libri Parochi.</i>	236.	<i>Canonici.</i>	374.	<i>Prohibiti.</i>	485.
<i>Litania Majores unde dicuntur</i>					779.
<i>Literalis sensus S. Scriptura.</i>					376.
<i>Locus Missæ.</i>	:	:	-		297.
<i>Lotio ante Missam.</i>	-	:			306.
<i>Lumen ad Missam.</i>	-	:	:		311.
<i>Lutherus.</i>					51.
<i>Luxuria.</i>	:	:	-		85.

M

<i>Magæ quo ad Confessionem.</i>		pag.	465.
<i>Magnanimitas.</i>	-	:	95.
<i>Magnificentia.</i>			97.
<i>Maledictum.</i>	-	:	722.
<i>Mandatum.</i>			12.
<i>Manichæi.</i>	-	:	20.
<i>Mansuetudo.</i>	-	-	96.
<i>Manus Sacerdotis Cruces formando.</i>			340.
<i>Mappa in Altari.</i>	-	-	311.
<i>Marcion Hæreticus.</i>		-	19.
<i>MARIA B. V. car mortua?</i>		-	35.
<i>Martin Lauter.</i>			51.
<i>Massora quid significat?</i>	-	-	396.
<i>Materia Sacramentorum. 65. Missæ</i>			274.
<i>Penitentia.</i>			491.
<i>Matrimonium- 223. Hæreticis cum Fidelibus.</i>			822.
<i>Judeis cum baptizata. 823. Hæreticorum:</i>			822.
<i>Matutinum D. Officii</i>			191.
<i>Memento in Missa.</i>	-	-	367.
<i>Mendacium.</i>	-	-	727.
<i>Meritum quid, & quotuplex?</i>			73.

Metoscopia.	-	-	-	580.
Minister Sacramentorum. 65. Baptismi. 100. Sa-				
crificii Missa				279.
Missa. 271. in Festo Nativitatis D. 302. sup-				
plenda ab alio. 335. Quomodo audienda?				754.
qui excusantur ab illa die Festo?				755.
Mischna quid denotat?	-	-	-	385.
Modestia virtus.	-	-	-	97.
Modus celebrandi Missam. 346. absolvendi Mori-				
bundum				479.
Mollities quid, & quotuplex?	-	-	-	646.
Moniales quo ad absolutionem 554. quo ad al-				
locationem.				643.
Monstrum.	-	-	-	102.
Montes Pietatis.				686.
Mors pro Originali qualis?				35.
Mortale peccatum unde dignoscitur?				529.
Mulier ornans se an peccet? 574. &				736.
Mutatio in Missa.				324.
Munditia Sacerdotis.	-	-	-	305.
Mutuum.				680.
Mysterium Incarnationis.	-	-	-	16.

N

Natura humana cur potius est redempta quam				
Angelica?	pag.			17.
Nativitas Antichristi:	-	-	-	50.
Nazarat qui erant:				399.
Nazirai qui:	-	-	-	398.
Necessitas solemnibus Votiva quæ:				284.
Neophytas qui dicitur:				160.
Nebym quid denotat:	-	-	-	383.
Nisan apud Judæos qui Mensis:				113.
Nota quot sunt Ecclesia Christi:	-	-	-	404.
Nomen Antichristi quod:	-	-	-	51.
Nona Lectio infra Octav. Corporis Christi.				194.
Notanda				

Notanda circa expositum. V. Sacramentum. 353.

Noviti. - - - 221.

Numerus dierum Antichristi. 53: Prædicationis

Henoch & Eliæ ibidem. Aureus Numerus. 755.

O

Obduratio cordis. - pag. - 84.

Obedientia. - - - 95.

Oblata quomodo ihurificantur? - - 354.

Oblatio quotuplex in Missa? - - 273.

Obligatio Voti. 187. Parochi. 231. quo ad Mis-

sam Parochialem die Festo. - - 810.

Observanda quo ad Missam. - - 313.

Occasio peccandi. - - - 453.

Odium Proximi. - - - 569.

Offertorium in Missa. - - - 364.

Officium Confessarii. - - - 424.

Opera Satisfactionis quot sunt? - - 524.

Opinio quid est? - - - 444.

Oratio ad Feretrum. - - - 296.

Oratorium. - - - 299.

Ordo Sacramentum. 147. Ordo dilectionis Pro-

ximi. - - - 564.

Origenes quo ad Originale peccatum. - - 28.

Originale cui magis imputatur? - - 26.

Origo Conciliorum in Ecclesia. - - 407.

Oris Confessio. - - - 510.

Osfiaratus. - - - 181.

P

Paganismus. - pag. - 5.

Panis in Eucharistia qualis? - - 109.

Papa. 455. ejus electio. - - 420.

Pascha quando celebrari debeat? - - 752.

Hhh

Pascha-

<i>Paschalis Communio.</i>	318.	<i>Confessio.</i>	-	431.
<i>Palla qualis esse debeat.</i>	-	-	-	310.
<i>Paradisus an detur adhuc?</i>	-	-	-	34.
<i>Patens dilapidans bona.</i>	598.	<i>ad quid obliga-</i>	-	-
<i>tur erga Filios?</i>	-	-	-	597.
<i>Paroebus.</i>	-	-	-	228.
<i>Partes Missæ.</i>	-	-	-	273.
<i>Patena qualis?</i>	-	-	-	310.
<i>Patientia.</i>	-	-	-	97.
<i>Patrimonium.</i>	-	-	-	241.
<i>Patrini in Baptismo.</i>	104.	<i>in Confirmatione.</i>	-	108.
<i>Patronus Ecclesiasticus.</i>	-	-	-	244.
<i>Pæne Hæreticorum.</i>	6.	<i>Apostatarum.</i>	8.	<i>Abor-</i>
<i>tum procurantium.</i>	-	-	-	606.
<i>Penitens Erroneus.</i>	449.	<i>Scrupulosus ibidem</i>	-	-
<i>Sacrilegus.</i>	452.	<i>Reclivus.</i>	454.	<i>Puer</i>
<i>Malefictatus.</i>	458.	<i>Obsessus.</i>	459.	<i>Saga.</i>
<i>Ægrotus.</i>	470.	<i>Captivus.</i>	475.	<i>Hæreticus.</i>
<i>Legens Libros Hæreticos.</i>	484.	<i>Blasphemans.</i>	486.	-
<i>Jurans ibidem Emittens Votum</i>	490.	<i>Defrau-</i>	-	-
<i>dans mercedem.</i>	506.	<i>Diffamans.</i>	-	719.
<i>Penitentia à Confessorio assignanda.</i>	-	-	-	523.
<i>Peccatum quid, & quotuplex?</i>	-	-	-	74.
<i>Pelagiani Hæretici.</i>	-	-	-	72.
<i>Penitentes quos Libros continent?</i>	-	-	-	377.
<i>Perjurus.</i>	-	-	-	488.
<i>Periculum mortis.</i>	-	-	-	608.
<i>Perseverantia.</i>	-	-	-	97.
<i>Pharisæi qui erant?</i>	-	-	-	392.
<i>Physiognomia.</i>	-	-	-	580.
<i>Pietas Virtus.</i>	-	-	-	95.
<i>Plebanus.</i>	-	-	-	228.
<i>Pluralitas peccatorum unde sumitur.</i>	-	-	-	78.
<i>Pollutio</i>	305.	<i>A detur in Fæminis?</i>	-	646
	n			quale.

Rerum & Verborum.		840
quale est peccatum?	-	647.
Portiuncula quo ad Indulgentiam.	-	258.
Potestas Presbyteri. 202. &	-	220.
Præparatio ad Missam.	-	306.
Præceptum quid & quotuplex?	-	4.
Presbyteratus Ordo.	-	202.
Præsentia Parochi in Matrimonio. 143. in ex-	-	
portatione mortui. 290. in Parochia.	-	237.
Primi Parentes quamdiu erant in Paradiso?	-	31.
Privilegium quid, & quotuplex? 205. Canonis, 207.	-	
Regularium quod ad absolutionem.	-	556.
Processio Regularium, & alia ex Decretis S.R.C.	-	343.
Profectio Religiosa.	-	227.
Promissio.	-	676.
Promulgatio Legis.	-	15.
Prosclyti qui erant apud Judæos?	-	397.
Prostrati qui erant in Ecclesiâ?	-	387.
Prudentia quid? 94. Confessarii.	-	435.
Pueri quando confiteri debeant?	-	781.
Pudicitia.	-	96.
Pulsas Campanæ in Sabbatho Sancto.	-	33.
Purificatorium quale.	-	310.
Purificatio in Missa.	-	371.

Q		
Quadragesima olim triplex fuit.	pag.	777.
Quadragesimale Jejunium à quo institutum?		775.
quomodo olim celebrabatur. ibidem.		
Qualitas Confessarii. 424. Jejunii.	-	759.
Quantitas Furti quæ requiritur ad occasionem		
Furti 613. ad mortale peccatum		667.
in famulis 673. in minutis furtis.		611.
Quantitas Cibi in Jejunio.	-	773.
Quarena Indulgentia.	-	254.

<i>Quarta pars Funeralium.</i>	-	-	292.
<i>Quatuor Ordines in Iudicio Generali.</i>	-	-	59.
<i>Quatuordecimant qui sunt didi?</i>	-	-	752.
<i>Quatuor Temporum Ieiunium.</i>	-	-	778.
<i>Quinquagesima Dominica.</i>	-	-	776.

R

<i>Raptus Impedimentum Matrimonii.</i>	pag.	139.
<i>Rehabita qui?</i>	-	359.
<i>Recidivus.</i>	-	454.
<i>Reclamatio Professionis.</i>	-	227.
<i>Rector Ecclesie.</i>	-	252.
<i>Reductio Missarum.</i>	-	313.
<i>Regnum Antichristi quamdiu durabit?</i>	-	53.
<i>Regulares Exempti in quibus subiiciuntur Epi-</i>	-	-
<i>scopo? 210. quo ad Casus Reservatos.</i>	-	519.
<i>dispensare possunt in privatione petendi de-</i>	-	-
<i>bitum Conjugale.</i>	-	663.
<i>Regula Confessarium dirigentes.</i>	-	447.
<i>Religio ut est Virtus.</i>	-	95.
<i>Religiosus in materia Luxurie.</i>	-	642.
<i>Reliquie Sanctorum.</i>	-	342.
<i>Remedia quæ sunt danda Pœnitenti Scrupuloso.</i>	-	450.
<i>- Recid. vo. 455. maleficiato.</i>	-	459.
<i>Maleficiato. 455. Obsesso. 462. Subscripto</i>	-	-
<i>Diabolo.</i>	-	464.
<i>Requiem quando celebrari licet?</i>	-	287.
<i>Requisita ad Ordines, 151. ad Missam.</i>	-	306.
<i>Residentia Parochi.</i>	-	232.
<i>Ressurrectio in die Iudicii.</i>	-	56.
<i>Restitutio. 695. quo ordine facienda? 696. Regu-</i>	-	-
<i>la quo ad hanc. 699. non differenda.</i>	-	702.
<i>Causæ excusantes à Restitutione Damni For-</i>	-	-
<i>tana? 705. Fama & Honoris.</i>	-	732.
<i>Restrictio mentalis.</i>	-	487.

Ritus

Rerum & Verborum.

Ritus Missæ.	-	-	-	842.
Romanum Imperium in fine mundi.	-	-	-	320.
Rogationum Jejunium.	-	-	-	49.
Rorate Missæ.	-	-	-	779.
Rubrica Missalis.	-	-	-	286.
Rutheni quo ad Missam.	319.	quo ad transiitum		320.
ad Ritum Latinum.				811.

S

Sabſyceny qui apud Judæos?	Pag.	401.
Sacramentum quid, & quotuplex?	-	68.
Sacrificium quid, & quotuplex?	-	269.
Sacrilegium ut ſic. 88. Personale.	-	641.
Saduæi qui erant?	-	393.
Samaritani qui erant?	-	394.
Salutatio Angelica.	-	257.
Sanctio quid eſt?	-	13.
Sanhedrin Concilium Judæorum.	-	38.
Saturninus Hereticus.	-	21.
Scandalum in communi 88. Proximi.	-	572.
Schiſma quid & quotuplex?	-	7.
Scientia Parochi 229. Confeſſarii.	-	432.
Scribæ qui erant apud Judæos?	-	396.
Scriptura S. quot habet Libros?	-	374.
Scrupulus.	-	445.
Scrutinium pro Novitiis.	-	225.
Seſſæ Judæorum.	-	350.
Sensus Scripturæ S. quotuplex?	-	376.
Septenna Indulgentia.	-	254.
Sepultura.	-	290.
Sigillum Confeſſionis.	-	542.
Stagæ Antichriſti 48. Judici.	-	55.
Significatio Verborum in Miſſa.	-	348.
Simonia quid, & quotuplex?	-	90.
Sobrietas.	-	96.

Sodomia

<i>Sodomia quid, & quotuplex?</i>	-	-	654.
<i>Spes Virtus Theologica.</i>	-	-	93.
<i>Species Consecrata.</i>	-	-	348.
<i>Spectra Diaboli.</i>	-	-	456.
<i>Sponsalia.</i>	-	-	125.
<i>Stipendium pro Missa.</i>	-	-	280.
<i>Stuprator ad quid obligatur?</i>	-	-	638.
<i>Stuprum.</i>	-	-	635.
<i>Subdiaconatus Ordo.</i>	-	-	195.
<i>Subsannatio.</i>	-	-	723.
<i>Sumptio Specterum in Missa.</i>	-	-	370.
<i>Superbia quid, & quotuplex?</i>	-	-	83.
<i>Superfluitio.</i>	-	-	576.
<i>Suspenso quid, & quotuplex?</i>	-	-	170.
<i>Sustitio quid & quale peccatum?</i>	-	-	726.
<i>Susurratio.</i>	-	-	724.
<i>Syndici Ordinis Minorum.</i>	-	-	221.

T

<i>Tabula Consanguinitatis. 135. Affinitatis.</i>	-	-	141.
<i>Incensationis Altaris. 351. Oblatorum.</i>	-	-	354.
<i>Tactus impudici.</i>	-	-	658.
<i>Talmud Judaicum quid, & quotuplex?</i>	-	-	389.
<i>Te igitur in Missa, quo ad Ceremoniam</i>	-	-	366.
<i>Temperantia.</i>	-	-	94.
<i>Tempus Missæ.</i>	-	-	301.
<i>Tertiarum. 215. quo ad præcedentiam.</i>	-	-	220.
<i>Testamentum quid, & quotuplex?</i>	-	-	678.
<i>Textus Hebraicus Scriptura.</i>	-	-	382.
<i>Thesaurus Ecclesiæ.</i>	-	-	253.
<i>Thora quid denotat?</i>	-	-	383.
<i>Thurificati qui erant in Ecclesia?</i>	-	-	387.
<i>Titulus ad Ordines.</i>	-	-	194.
<i>Tonsura prima an sit Ordo?</i>	-	-	177.
<i>Transmissio quid? 383. apud Judæos quotuplex?</i>	-	-	389.
<i>Transmissio</i>	-	-	

Rerum & Verborum.

<i>Traditores qui?</i>	-	-	844.
<i>Tumulus sive Feretrum quo Ritu incensandum.</i>	297.		
<i>Tunicella Subdiaconi quid significat?</i>	-	-	198.
<i>Turpitudine peccati.</i>	:	-	526.
<i>Tunfo à Sacerdote in Confessione ante Missam.</i>	362.		
<i>Tutores ad quid obligantur?</i>	-	-	599.

V

<i>Valor Sacrificii Missa sive Fructus.</i>	pag.	278.
<i>Vana observantia.</i>	-	681.
<i>Vasa Sacra.</i>	-	309.
<i>Verba Consecrationis. 368. Oblationis.</i>	-	534.
<i>Veritas quid est?</i>	-	96.
<i>Versio S. Scripturae.</i>	-	377.
<i>Vestes ad Missam.</i>	-	306.
<i>Via Crucis.</i>	-	259.
<i>Viaticum unde dicitur?</i>	-	473.
<i>Vigiliae Jejunium unde dicitur?</i>	-	778.
<i>Vinum ad Missam quale?</i>	-	275.
<i>Violatio Sigilli.</i>	-	543.
<i>Vir erga Uxorem & contra.</i>	-	602.
<i>Virtus in communi.</i>	-	91.
<i>Vis impedimentum Matrimonii.</i>	-	139.
<i>Vita hominum in exordio mundi</i>	-	36.
<i>Vomitum an impediat Viaticum?</i>	-	786.
<i>Votiva quando celebrari potest? 282. &</i>	-	344.
<i>Votum quid, & quotuplex?</i>	-	185.
<i>Usura quid, & quotuplex?</i>	-	682.
<i>Usus rationis quo anno in pueris?</i>	-	457.
<i>Vulgata Editio S. Scripturae.</i>	-	380.
<i>Uxorati indebite concubentes more brutorum.</i>	-	696.

Nazac radia rezu lae chwale pniechoy
Niedzmielcem byt Milorzeⁿ Broniⁿ niedy
ab ingratu tollat^r fuan Czymore Oryca wjorze
fuan

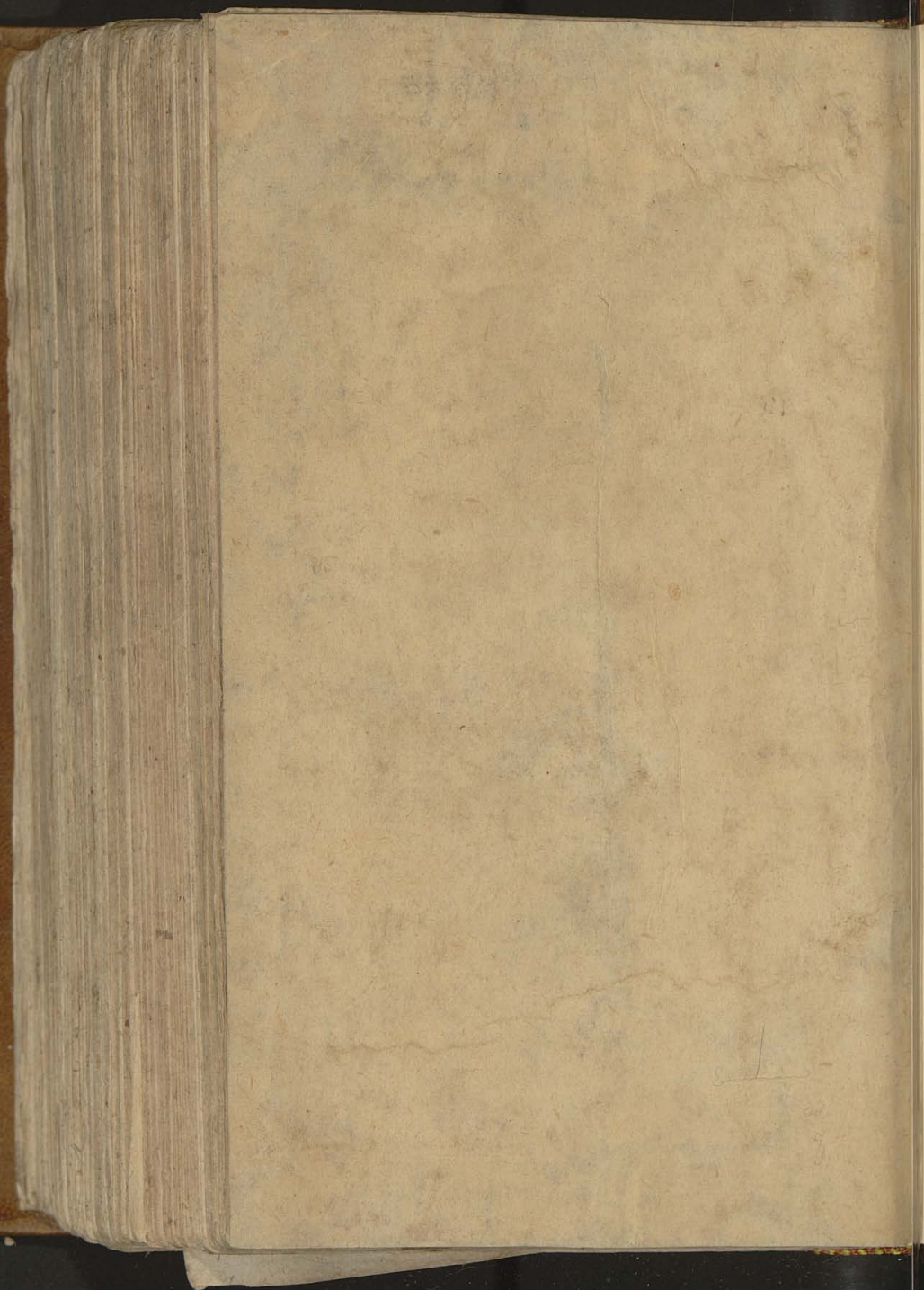
Niechy Jaly y Zaco

51.67.72

1.11

+

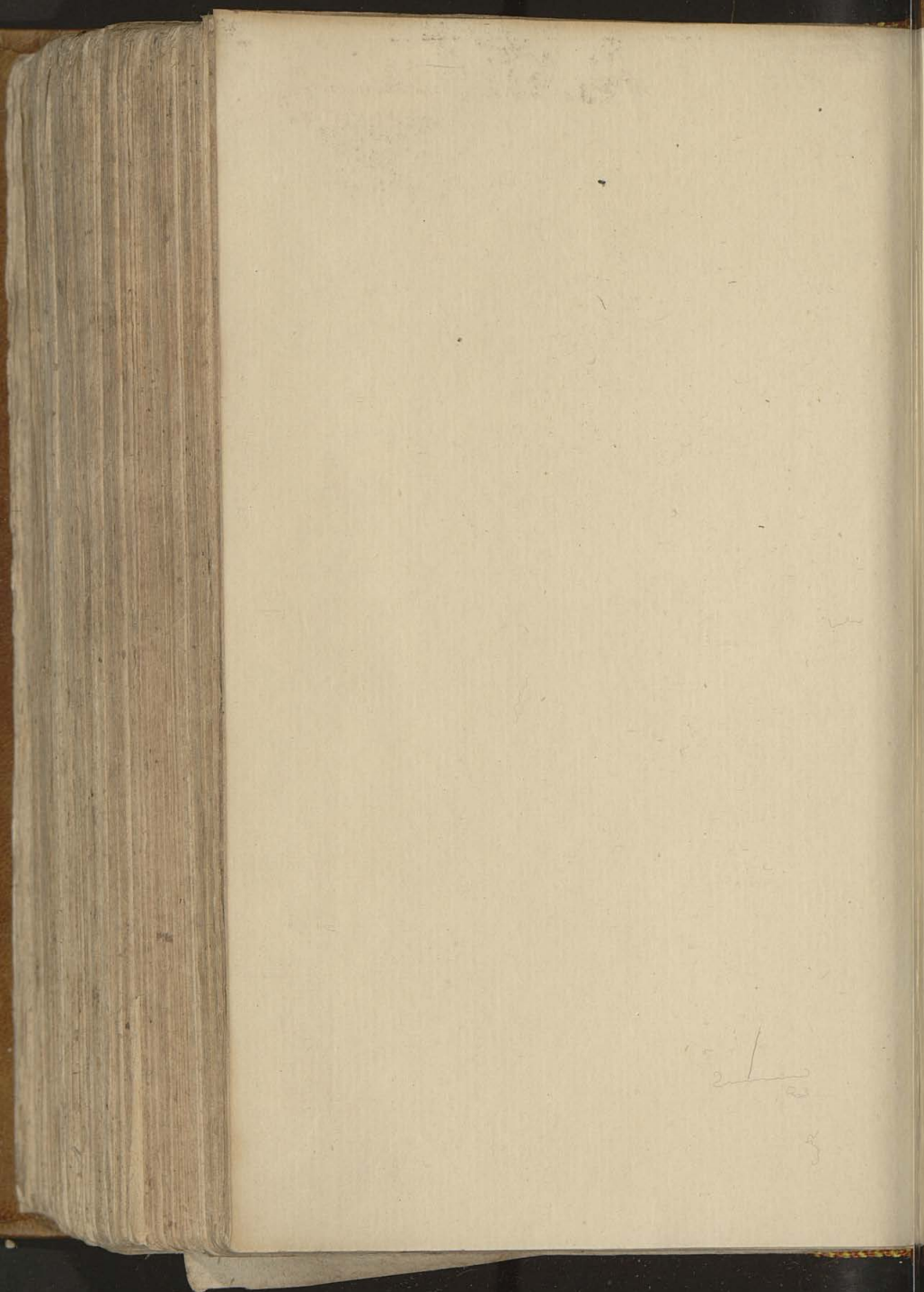
66 hroub hroub

SP-łIA PRZEMYSŁU ARTYSTYCZNEGO

„STARODRUK”

WRAKÓW, UL. FLORIAŃSKA 37

Biblioteka Jagiellońska

stdr0011232

